

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY
BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1879.

[All Rights Reserved.]

DEDICATED
TO THE MEMORY OF
THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY
NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read Bⁱ.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 26 cfr. *infra* p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for-ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. *infra* p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uāssa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiraṅgāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmiti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for ṣippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekaṁsaṁ yojanaṁ read ekaṁ saṁ-
yojanaṁ.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll: 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C') and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C' and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

II. DUKANIPĀTA.

1. DALHAVAGGA.

1. Rājovāḍajātaka.

Dalham dalhassa khipatīti¹. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto rājovāḍam ārabha kathesi. So Tesakunājātaka āvibhavissati. 5
Ekasmim pana divase Kosalarājā ekam gatigatam² dubbinicchayam
aṭṭam vinicchinitvā³ bhuttapātarāso allohattho va alamkataratham abhi-
ruya Satthu santikam gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Satthā-
ram vanditvā ekamantam nisīdi. Atha nam Satthā etad avoca: „handā,
kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ ti. „Bhante, ajja 10
ekam gatigatam⁴ dubbinicchayam aṭṭam vinicchipanto okāsam alabbhitvā⁵
idāni tam tīretvā⁶ bhuñjitvā allahattho va tumhākam upatṭhāna⁷ āgato
'mhīti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayam⁷ nāma
kusalam, saggamaggo esa, anacchariyam kho pan' etam yaṃ tumhe
mādisassa sabbaññussa⁸ santikā ovāḍam labhamānā dhammena samena⁹ 15
aṭṭam vinicchineyyātha, etad eva acchariyam yaṃ¹⁰ pubbe rājāno asab-
baññūnam¹¹ pi paṇḍitānam vacanam sutvā dhammena samena aṭṭam
vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā
dhammena rajjam kāretvā saggapadam pūrayamānā agamaṃsū“¹¹ ti
vatvā tena yācito atītam āhari:

20

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. ¹ Ck khipatīti, B¹ khipatīti ² B¹ agatigatam. ³ B¹ suvinicchitvā. ⁴ B¹ āgatigatam. ⁵ Ck C^o Cp labhitvā. ⁶ B¹ virodetvā. ⁷ C^o Cp B¹ aṭṭamvini-. ⁸ B¹ sappaññussa buddhassa, Ck sabbaññūtaṣṣa. ⁹ B¹ omits samena. ¹⁰ Ck Cp C^o omit yaṃ. ¹¹ Cp C^o asabbaññūnam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimim¹ paṭisandhim gahe-
 tvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase pan' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akāmsu. So anupubbena vayappatto soḷasavassakāle
 Takkasilāṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje paṭiṭṭhāya dhammena samena rājjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmim evaṃ dhammena
 rājjaṃ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchiniṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayaṃānesu³ kūtattakārakā nāma
 nāhesuṃ⁴. Tesāṃ abhāvā aṭṭatthāya rajaṅgaṇe uparavo⁵ pac-
 chijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantāṃ adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaḍḍetabbabhāvaṃ⁶ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rājjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chaḍḍe-
 tabbabhāvaṃ pattam, idāni mayā attano aḷaṇaṃ pariyesituṃ
 vattati⁷, 'ayaṃ nāma me aḷaṇo' ti¹⁰ nātvā¹¹ taṃ pahāya guṇesu
 yeva vattissāmīti⁸. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aḷaṇavādīti“ parigaṇhanto antovalāṇjakānaṃ antare kañci aḷaṇa-
 vādīm adisvā attano guṇakatham eva sutvā „ete mayhaṃ bha-
 yenāpi aḷaṇaṃ avatvā guṇaṃ¹² eva vadeyyun“ ti bahivalāṇjana-
 ke parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaraṃ parigaṇhi, bahinagare
 catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi kañci aḷaṇa-
 25 vādīm adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadaṃ pari-
 gaṇhissāmīti“ amacce rājjaṃ paṭicchāpetvā rathaṃ āruhya
 sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ parigaṇhamāno yāva paccantabhūmim¹³ gantvā kañci

¹ Bⁱ kucchimhi. ² C^k C^e āgantvā, C^p anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-? ⁴ Bⁱ ahesuṃ, C^k hesuṃ. ⁵ Bⁱ uppaddavo. ⁶ Bⁱ chaḍḍetabba-, C^p C^e chaḍḍetabba-. ⁷ Bⁱ adds na. ⁸ Bⁱ chaḍḍetabba-, C^e chaḍḍetabba-. ⁹ Bⁱ vattati-
¹⁰ C^p C^e add ca. ¹¹ Bⁱ sutvā. ¹² C^p C^e guṇakatham. ¹³ Bⁱ paccantaṃ
 gāmaṃ.

aguṇavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmim̐ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjāṃ karento
 aguṇagavesako² hutvā antovalañjakādisu³ aguṇavādiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakāṭamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamanatṭhānaṃ n'atthi. Atha⁴
 Mallikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathim̐ „tava ratham̐
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathi, tava ratham̐ ukka-
 māpehi, imasmiṃ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathi, imasmiṃ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava ratham̐ ukka-
 māpetvā amhākaṃ rañño rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātabban“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vayaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 ratham̐ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānaṃ katvā taṃ sārathim̐ Kosalarañño vayaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnam pi samānavayabhāvaṃ ñatvā rajjapari-
 māṇaṃ balaṃ dhanam̐ yasaṃ jātigottakulapadesaṃ⁸ ti sabbaṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulapadesā“ ti ñatvā „silavantatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathi „tumhākaṃ rañño silā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca ayaṃ ca amhākaṃ rañño
 silācāro“ ti attano rañño aguṇam eva guṇato pakāsento paṭha-
 maṃ gātham āha:

25

1. Daḷhaṃ daḷhassa khipati¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhunā jeta asādhum pi asādhunā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ agūṇakatham vesato, C^k agūṇavesako. ³ C^k antovalañjana-
 kādisu, C^p antovalañjakādisu, Bⁱ antovalañcakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^o itarasmiṃ. ⁷ Bⁱ adds ti. ⁸ Bⁱ jātigottaṃ-. ⁹ Bⁱ silavantassa, C^p sila-
 vanantarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha dalhaṃ dalhassa khipatīti yo dalho hotī balavadalhena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa dalhaṃ eva pahāraṃ vā vacanaṃ vā khi-
 pati² evaṃ dalho va hutvā taṃ jinātīti dasseti, Malliko ti tassa raṇṇo nāmaṃ,
 mudunā mudun ti mudupuggalaṃ sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jināti, sādhum pi sādhunā jetī asādhum pi asādhunā ti ye sādhu³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhu⁵ te⁴
 sayam pi asādhu hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayaṃ
 rājā ti ayaṃ ambhakaṃ Kosalarājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sāra-
 thīti attano rathaṃ maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ ambhakaṃ
 10 raṇṇo maggaṃ dehitī vadati.

Atha taṃ Bārāṇasiraṇṇo sārathi „ambho, kiṃ pana tayā
 attano raṇṇo guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“⁸ ti vutte „yadi ete
 guṇā aguṇā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhā-
 kaṃ pana raṇṇo kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yaṃ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhaṃ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccena alikavādināṃ⁹.

Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 222.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhaṃ-ti-ādivasena vuttehi
 20 guṇehi samannāgato, ayaṃ hi kuddhaṃ puggalaṃ sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jināti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyaṃ
 thaddhamacchariṃ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādināṃ¹¹ musā-
 vādiṃ sayam saccavādi¹² hutvā saccena jināti; maggā uyyāhīti samma sā-
 rathī maggato apagaccha evaṃvidhasīlācāraguṇayuttassa¹³ ambhakaṃ raṇṇo maggaṃ
 25 dehitī¹⁴ ambhakaṃ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otaritvā asse mocetvā rathaṃ apanetvā Bārāṇasiraṇṇo maggaṃ
 adamsu. Bārāṇasīrājā Mallikaraṇṇo nāma „idaṃ c' idaṃ ca

¹ Ck Cp C^o omit vā. ² Bⁱ khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ Ck Cp C^o tesarī.

⁵ all the MSS. asādhu. ⁶ all the MSS. except Cp² ukkamāpetvā. ⁷ Bⁱ yāhi.

⁸ Bⁱ alikavānaṃ, Cp C^o alikavādinīṃ. ⁹ Ck janarī. ¹⁰ Cp C^o omit sayam. ¹¹ Ck

Cp C^o alikavādinīṃ. ¹² Ck -vādiṃ, Cp C^o -vādi. ¹³ Ck evaṃvidham-, Bⁱ evaṃ

vividatvaṃ-. ¹⁴ Bⁱ dehi. ¹⁵ Ck Cp C^o here and in the following malliya-.

kātum vaṭṭatīti“ ovādaṃ datvā Bārāṇasim gantvā dānādīni puñ-
ñāni katvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā¹ attano aḡuṇa-
vādiṃ adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni puññāni katvā²
jīvitapariyosāne saggapadaṃ eva pūresi.

5

Satthā Kosalarājassa ovādadānathāya imaṃ desanaṃ³ āharitvā
jātakam samodhānesi: „Tadā Mallikarāṇṇo sārathi Moggallāno ahoṣi,
rājā Ānando, Bārāṇasirāṇṇo sārathi Sāriputto ahoṣi⁴, rājā pana aham
evā“⁵ ti. Rājovādaajātakaṃ.

2. Sigālaajātaka.

10

Asamekkhitakammantaṃ ti. Idaṃ Satthā Kūṭāgāra-
sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpitaputtaṃ⁶ ārabha ka-
thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁷ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasaṇṭhāpanasatthapadaṭṭhapanādīni⁸
sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaṇaḡato samādinnaḡapaṇcaṣiḡo,
15 antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītiṇāmeti. So ekadi-
vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātum ḡacchanto attano puttaṃ gahetvā
gato. So tattha ekaṃ devaccharapaṭibhāḡaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ Lic-
chavikumārīkaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sad-
dhiṃ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṃ kumārīkaṃ labhamāno jīviṣṣāmi,
20 alabhamānassa me etth' eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹⁰ katvā
maṇcaḡaṃ parissajitvā nipaṇṇi. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
avatthumhi chandarāḡaṃ mā kari¹¹, hīnaḡacco tvaṃ nahāpitaputto¹²,
Licchavikumārīkaḡ khattiyadhītā jāṭisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
vikā, aṇṇaṃ te jāṭigottehi sadisaḡakumārīkaṃ ānessāmīti“ āha. So pitu
25 kathaṃ na ḡaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhagīni cullamātā¹³ culla-
pitā¹⁴ ti sabbe pi nātakā c' eva mittasuḡhajjā ca sannipatitvā saṇṇā-
pentāpi¹⁵ saṇṇāpetum nāsakkhimsu. So tatth' eva sussitvā parisussitvā
jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ B¹ pariggaṇetvā. ² B¹ datvā. ³ B¹ dhammaḡadesanaṃ. ⁴ B¹ omits ahoṣi. ⁵ B¹
adds paṭhamaṃ. ⁶ B¹ hnāpita-. ⁷ B¹ rājunaṃ. ⁸ B¹ massukaraṇakesayaṇḡhapaṇa-
attarūpaṭhānādāna, B² -saṇṭhāpanasattharūpaṭṭhānādīni. ⁹ B¹ paṭibandha-.
¹⁰ B¹ āhārūpacchedakaṃ, C¹ āhārūpacchedaṃ, C² āhārūpacchedaṃ. ¹¹ C¹ C² kari.
¹² B¹ hnāpita-. ¹³ B¹ dhūla-. ¹⁴ B¹ cūla-. ¹⁵ B¹ B² saṇṇāpento pi.

tanuttaṃ gate soke „Satthāraṃ vandissāmiti“¹ bahuṃ gandhamālavilepanaṃ² gahetvā Mahāvanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinna „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasīti“³ vutte tam atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva tava
 5 putto avatthusmiṃ⁴ chandarāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“⁵ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaḡpadese⁶ sīhayoniyaṃ nibbatti. Tassa kaṇiṭṭhā cha bhātaro⁷ ekā ca bhagiṇī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
 10 canaḡuḡhāyaṃ vasaṇti. Tassā pana guḡhāya avidūre Rajataḡpab-
 bate ekā phalikaḡuḡhā atthi. Tatth' eko sigālo vasaṭi. Aparabhāḡe sīhānaṃ māṭāpitaro kālam akaṃsu. Te bhagiṇiṃ sīhapotikaṃ Kañcanaḡuḡhāyaṃ ṭhapetvā gocaṛāya nikkhamitvā⁸,
 maṃsaṃ āhariṭvā tassā denti. So sigālo taṃ sīhapotikaṃ disvā
 15 paṭibaddhacitto⁹ ahoṣi. Tassā¹⁰ pana māṭāpitunnaṃ dhamaṇā-
 kāle okāsaṃ na lattha¹¹. So sattannaṃ pi tesāṃ gocaṛāya pakkantaḡkāle Phalikaḡuḡhāya oṭarivā Kañcanaḡuḡhādvāraṃ gantvā
 sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃyuttaṃ evarūpaṃ rahassa-
 kathaṃ¹² kathesi¹³: „sīhapotike, ahaṃ pi catuppado tvam pi
 20 catuppadā¹⁴“, tvam me pajāpati¹⁵ hohi¹⁶ ahan¹⁷ te paṭi bhavis-
 sāmi, te mayaṃ samaggā sammodamaṇā vasissāma, tvam ito paṭṭhāya maṃ kilesavasena saṃgaṇḡhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppadānaṃ¹⁸ antare hīno pati-
 kuṭṭho caṇḡālasadiṣo, mayaṃ uttamaṛāḡakulasammatā, esa kho
 25 mayā ca saddhiṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁹ katheti, ahaṃ evarūpaṃ²⁰ kathaṃ sutvā jīvitena kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ sannirumhitvā²¹ marissāmiti“. Ath' assā etaḡ ahoṣi: „mayhaṃ evam eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āḡacchanti²², tesāṃ

¹ Ck gandhavilepanaṃ. ² Bī Ck dissatīti. ³ Bī avattumbi. ⁴ Bī -ppadese. ⁵ Bī tassa cha kaṇiṭṭhabhātaro. ⁶ Bī pakkamitvā. ⁷ Bī paṭibandha. ⁸ Bī tassa. ⁹ Bī nāladḡhaṃ, Cp C² na alaṭṭha. ¹⁰ Cp C² rahassaṃkathaṃ. ¹¹ Bī katheti. ¹² Bī catuppādo. ¹³ Bī Cp C² pajāpati. ¹⁴ Bī hoti, Ck hoha. ¹⁵ Bī ahaṃ. ¹⁶ Bī catuppādānaṃ. ¹⁷ Bī adda kathaṃ. ¹⁸ Cp C² evaṃrūpaṃ. ¹⁹ Bī sannirujhitvā. ²⁰ Bī Bp āḡacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā pativacanāṃ
 alabbhivā „na idāni² esā mayi sambajjhatīti³“ domanassappatto
 Phalikaguhaṃ⁴ pavisitvā nipajji⁵. Ath' eko sīhapotako mahisa-
 vāraṇādisu⁶ aññatarāṃ vadhitvā maṃsaṃ khādītva bhaginiyā
 bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassu“⁷ ti āha. „Bhātika,
 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁸, marissāmīti⁹. „Kimkāraṇa¹⁰“ ti.
 Sā taṃ pavattim ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālo“ ti ca vutte
 Phalikaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ¹¹ „ākāse nipanno“ ti mañña-
 mānā „bhātika, kim na passasi¹², eso Rajatapabbate ākāse ni-
 panno“ ti¹³. Sīhapotako tassa Phalikaguḥāyaṃ¹⁴ nipannabhāvaṃ¹⁵
 ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññi hutvā „māressāmi¹⁶“ nan¹⁷ ti
 sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguhaṃ hadayen' eva pahari.
 So hadayena phalitena¹⁸ tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabba-
 tapāde pati. Athāparo āgañchi¹⁹. Sā tassa pi tath' eva
 kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata-
 pāde pati. Evaṃ²⁰ chasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhi-
 satto āgañchi²¹. Sā tassa pi²² taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni
 so kuhin“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“
 ti āha. Bodhisatto²³ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitthā nāma
 n' atthi, Phalikaguḥāya²⁴ nipannako²⁵ bhavissatīti²⁶. So pabbata-
 pādaṃ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya
 parigaṇhanapaññāya²⁷ abhāvena Phalikaguḥābhāvaṃ ajānitvā
 hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatitūritam
 karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti²⁸“ natvā²⁹ paṭhamam
 gātham āha:

25

1. Asamekkhitakammantaṃ turitābhinipātinaṃ

sāni³¹ kammāni tappenti³² unhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ Bⁱ Cp C^o na dāni. ² Bⁱ samijjhatīti. ³ Bⁱ -guhāyaṃ. ⁴ Bⁱ nippajjati. ⁵ Bⁱ nā-
 disu. ⁶ Bⁱ khādāmi. ⁷ Bⁱ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ Bⁱ kim pana na passasi, C^k kim
 panassasi. ⁹ C^k omits ti. ¹⁰ Cp C^o -guhāya. ¹¹ Bⁱ māressāmi. ¹² Cp phalitena
¹³ Bⁱ āgacchi, C^k and Cp āgacchi corrected to āgañchi. ¹⁴ Bⁱ āgacchi, C^k āgacchi
 corrected to āgañchi. ¹⁵ Cp C^o omit pi. ¹⁶ Cp C^o add evaṃ. ¹⁷ Bⁱ -guhāyaṃ.
¹⁸ Bⁱ adds ca. ¹⁹ Bⁱ saññāya ²⁰ Bⁱ vatvā. ²¹ Bⁱ tāni. ²² Bⁱ kappenti.

Tattha asamekkhitakammantāṃ tuṇṭābhiniṇipātinaṃ ti yo puggalo
 yaṃ¹ kammaṃ kātukāmo hoti tattha dosaṃ asamekkhitvā anupadhāretvā turito
 hutvā vegen' eva taṃ kammaṃ kātuṃ abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
 asamekkhitakammantāṃ turitābhiniṇipātinaṃ tāni evaṃ katāni sāni kammāni tap-
 15 penti² socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: uṇhaṃ⁴ v' ajjhohitaṃ mukhe⁵ yathā
 bhuñjantena⁶, idam⁷ sīlaṃ idam⁸ uṇhaṃ⁹ ti anupadhāretvā uṇhaṃ ajjhoharaṇi-
 yaṃ⁷ mukhe ajjhohitaṃ ṭhapitaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim¹⁰ pi dābati¹¹
 soceti kilameti evaṃ tathārūpaṃ puggalaṃ tāni kammāni tappenti¹².

Iti so sīho imaṃ gāthaṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
 10 kusalā¹³ 'sigālāṃ māressāma¹⁴ 'ti ativegena pakkhanditvā sayam¹⁵
 matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalīkaguḥayaṃ ni-
 pannass' eva hadayaṃ phālessāmiti¹⁶ so sigālassa ārohanaoro-
 hanamaggaṃ sallakkhetvā¹⁷ tadabhimukho hutvā tikkhatuṃ
 sīhanādaṃ nadi¹⁸. Paṭhaviyā¹⁹ saddhiṃ ākāsaṃ ekaninādaṃ
 15 ahoṣi. Sigālassa Phalīkaguḥaya²⁰ nipannakass' eva²¹ bhītataṣi-
 tassa hadayaṃ phalī²². So tatth' eva jīvitaṃ kkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitaṃ kkhayaṃ patto²³
 ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

9. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi²⁴,
 20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasaṃ
 bhīto santāsaṃ āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho²⁵ ti cattāro sīhā: tīṇasīho paṇḍusiho kālasīho²⁶ surattattha-
 pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayi ti
 tena asanīsatasaḍḍabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
 25 ekanādaṃ²⁷ akāsi, daddare vasaṃ ti phalīkamissaṃ ke Rajatapabbate vasaṃ,
 bhīto santāsaṃ āpādi ti maraṇabhayaṃ bhīto cittutrasāṃ āpādi²⁸, hadayaṃ
 cassa apphalīti tena c' assa bhayaṃ hadayaṃ phalitaṃ.

¹ C^k omits yaṃ. ² Bⁱ kappenti. ³ Bⁱ socatani, C^k socaneti. ⁴ Bⁱ adds ti. ⁵ Bⁱ bhuñjante. ⁶ C^k C^p C^s omit idam. ⁷ Bⁱ ajjhoharaṇaṃ, C^k ajjhoharaṇiyaṃ. ⁸ Bⁱ adds tappeti. ⁹ Bⁱ -kusalatāya. ¹⁰ Bⁱ māressāmi. ¹¹ Bⁱ sayam pi. ¹² Bⁱ sallak-
 khitvā. ¹³ Bⁱ nadati. ¹⁴ Bⁱ pathaviyā. ¹⁵ Bⁱ balīkaguḥayaṃ, C^p phalīkaguḥā.
¹⁶ C^p C^s nipannasseva, Bⁱ nipannasseva. ¹⁷ C^p phalī. ¹⁸ Bⁱ abhinidayi. ¹⁹ C^k
 omits kālasīho, C^p C^s kālasīho [corrected to kālasīho. ²⁰ Bⁱ ekaninnādaṃ.
²¹ C^k apādi, Bⁱ apādi.

Evam siho sigālam¹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā bhātare ekasmiṃ
 thāne paṭicchādetvā tesam matabhāvaṃ bhaginiyā ācikkhitvā taṃ
 samassāsetvā yāvajīvaṃ Kañcanaguhāya² vasitvā yathākam-
 maṃ gato.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo- 5
 dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi) „Tadā
 sigālo nahāpita-putto ahosi, sihapotikā Licchavikumārikā, cha⁴ kaniṭṭha-
 bhātaro⁵ aññatarattherā ahesuṃ, jeṭṭhabhātikasīho⁶ pana aham evā⁷
 'ti. Sigāla-jātakam.

3. Sūkarajāta.

10

Catuppado⁸ aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto aññataraṃ mahallakattheraṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi
 divase rattim⁹ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre¹⁰
 maṇisopānaphalake thatvā bhikkhusaṃghassa Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭim¹¹ pavitthe dhammasenāpati Satthāraṃ vanditvā attano parive- 15
 naṃ¹² āgamāsi¹³. Mahāmogallāno pi¹⁴ parivenaṃ¹⁵ eva gantvā
 muhuttaṃ vissamitvā¹⁶ therassa santikaṃ āgantvā¹⁷ pañhaṃ pucchi.
 Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candaṃ¹⁸ utthāpento¹⁹
 viya vissajjetvā²⁰ pākataṃ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇa-
 mānā nisīdīmsu. Tatr'eko mahallakatthero cintesi: „sac' āhaṃ imissā²¹ 20
 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²² pañhaṃ pucchissāmi ayaṃ me
 parisā 'bahussuto ayaṃ' ti nātvā sakkārasammānaṃ karissatīti²³ pari-
 santarā utthāya therāṃ upasaṃkamitvā ekamantaṃ thatvā²⁴ „āvuso
 Sāriputta, mayam pi taṃ ekaṃ pañhaṃ pucchāma, amhākam pi okā-
 saṃ karoḥi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²⁵ vā nibbedhikāye²⁶ vā 25
 niggahe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā²⁷ ti āha. Thero taṃ²⁸
 oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre thito tuccho na kiñci jānātīti²⁹
 tena saddhiṃ akathetvā va lajjamāno vijaniṃ thatpetvā āsanā otaritvā

¹ B¹ sigālassa. ² B¹ -guhāyaṃ, C² -guhāyaṃ corrected to -guhāya. ³ B¹ dhamma-
 desanaṃ. ⁴ C² C³ omīti cha. ⁵ C² C³ kaniṭṭhabhātaro. ⁶ B¹ jeṭṭhakabhā-. ⁷ B¹
 catuppādo. ⁸ B¹ rattī. ⁹ B¹ -kuṭi-. ¹⁰ B¹ -kuṭi, C² -kuṭim. ¹¹ C² C³ C⁴ pari-
 venam. ¹² B¹ āgamāsi. ¹³ C² C³ C⁴ omīti pi. ¹⁴ B¹ visametvā vasametvā. ¹⁵ B¹
 gantvā. ¹⁶ B¹ puṇṇacanta. ¹⁷ B¹ upaṭṭhapento. ¹⁸ C² visajjetvā. ¹⁹ B¹ imissāya.
²⁰ B¹ ālulento, C ālulento. ²¹ B¹ thatpetvā. ²² B¹ aveṭhikāya, C² āveṭhikāye.
²³ B¹ nippethikāya, C² nibbethikāye. ²⁴ B¹ omīti taṃ.

parivenaṃ¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano parivenaṃ³ eva
 agamāsi. Manussā uṭṭhāya „gaṇhath⁴ etaṃ duṭṭhamahallakam, ma-
 dhuradhammasavanaṃ no sotum na adāsīti“⁵ anubandhimsu⁶. So palā-
 yanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccaḷṭṭiyā pativā gūthamakkhito
 5 uṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā vipaṭṭisārino hutvā Satthu santikaṃ aga-
 maṃsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā“⁷ 'ti
 pucchi. Manussā taṃ⁸ atthaṃ ārocesum. Satthā „na kho upāsakā
 idān⁹ ev¹⁰ esa mahallako ubbīlāpito¹¹ hutvā attano balaṃ ajānitvā ma-
 hābalehi saddhim payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p¹² esa ubbīlā-
 10 pito¹³ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhim payojetvā gūtha-
 makkhito ahoṣīti“¹⁴ vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rājjaṃ kārente Bo-
 dhisatto siho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya¹⁵
 vasaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahuṣukarā
 15 nivāsaṃ kappesum. Tam eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹⁶ vasaṃ kappesum. Ath¹⁷ ekadivasaṃ siho mahisavāra-
 ṇādisu¹⁸ aññataraṃ vadhivā yāvadatthaṃ maṃsaṃ khādinvā
 taṃ saraṃ otarinvā pāṇiyaṃ¹⁹ pivinvā uttari. Tasmim khāṇe
 eko thullasūkaro taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti²⁰. Siho
 20 taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādissāmi“²¹, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā²² 'ti tassa anāgamanabhayena²³
 sarato uttarinvā ekena passena gantum ārabhi. Sūkaro oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantum asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sihena saddhim payojetum vattatīti“²⁴
 25 sisam ukkhipinvā taṃ yuddhatthāya avhayanto²⁵ paṭhamam²⁶
 gātham āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi siha²⁷ nivattassu, kin nu bhīto palāyasīti²⁸. 5.

¹ Ck Cp C^o parivenam. ² Bⁱ pāvīsi. ³ Ck Cp C^o parivenam. ⁴ Bⁱ nādāsīti. ⁵ Bⁱ
 anubandhimsu. ⁶ Bⁱ āgatattā. ⁷ Ck nam. ⁸ Bⁱ upplāpito. ⁹ Bⁱ pappataguhāyam.
¹⁰ Bⁱ -sālesu. ¹¹ Bⁱ mahisavāranādisu. ¹² Bⁱ pāṇiyam, C^o pāṇiyam. ¹³ Bⁱ gaṇ-
 hatti. ¹⁴ Bⁱ khādissāmiti. ¹⁵ Bⁱ na āgaccheyyā. ¹⁶ Bⁱ anāgatabhayena. ¹⁷ Ck Cp
 C^o vaddhatīti. ¹⁸ Bⁱ avhayanto. ¹⁹ Bⁱ paṭhamam. ²⁰ Bⁱ samma. ²¹ Bⁱ pi tena.

ārocesi. Te bhītatasiṭā „puna ekadivasam āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imain desanam² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā³
5 sūkarō mahallako ahosi, siho pana aham evā“⁴ ti. Sūkarajātakam.

4. Uragajātaka.

Idhūragānam pavaro pavitṭho ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḍanam ārabba kathesi. Kosalarāṇṇo kira
sevakā senipamukhā dve mahāmacca⁴ aññamaññam diṭṭhatthāne⁵ kala-
10 ham karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākato jāto. Te n' eva
rājā na nātimitṭa samagge kātum sakkhimsu⁶. Ath' ekadivasam Satthā
paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olovento tesam ubhinnam pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadivase ekako va Sāvattim⁷ piṇḍaya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre atṭhāsi⁸. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāraṃ antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā⁹ nisīdāpesi.
Satthā nisīditvā¹⁰ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsam kathetvā kallacitta-
tam ūtvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvaṃ ūtvā tam eva pattam gāhāpetvā¹¹ uṭṭhāya
itarassa gehadvāraṃ agamāsi. So¹² nikkhamitvā Satthāraṃ vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharam¹³ pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattam ga-
hetvā Satthāra¹⁴ saddhim yeva¹⁵ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-
samse vaṇṇetva cittakalyatam ūtvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamañ-
ñam accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammōdamānā ekajjhāsayā
25 ahesum. Tam divasaṃ yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-
jimsu. Satthā bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā vihāraṃ agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādīni¹⁹ c' eva sappimadhuphāṇitādīni²⁰ ca ādāya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamimsu. Satthā bhikkhusamghena

¹ Ck Cp C* pāpessasīti. ² Bī dhammadesanam. ³ Bī omits tadā. ⁴ Bī mahā-
mattā. ⁵ Bī dinaṭṭhāne. ⁶ Bī kātu nāsikkhisu, Ck kātum na sakkhimsu. ⁷ Bī si-
vatthiyam. ⁸ Bī ṭhāsi. ⁹ Ck paññāpetvā, Cp C* paññāpetvā. ¹⁰ Cp C* add va.
¹¹ Bī āhārapetvā. ¹² Bī adds pi. ¹³ Ck gharam. ¹⁴ Ck adds va. ¹⁵ Bī saddhi-
raññeva. ¹⁶ Ck omits tassa. ¹⁷ Bī dassetvā. ¹⁸ Bī divasaññeva, Cp C* divasaṃ
yeva ca. ¹⁹ Bī -vilepanāni. ²⁰ Ck Cp C* -phāṇitādīni. ²¹ B saddhiñeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭiṃ pāvisi. Bhikkhū sā-
 yaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ katham² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ ciram vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakkhi⁶ na nātimittādayo⁷ te ekadi-
 vassen⁸ eva Tathāgatenā damitā⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā¹¹ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāhaṃ ime dve jane samagge akāsim,
 pubbe p' ete¹² mayā samaggā katā yevā¹³ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bārāṇasiyaṃ ussave ghosite mahāsamajjaṃ ahosi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanatham sannip-
 patimsu. Tatr' ekasmiṃ thāne eko nāgo ca supaṇṇo ca¹⁴
 samajjaṃ passamānā ekato atthamsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabhāvaṃ ajānanto amse hattham thāpesi. Supaṇṇo „kena
 me amse hattho thāpito¹⁵ ti nivattitvā olokento nāgaṃ sañjāni. 15
 Nāgo pi olokento supaṇṇaṃ sañjānitvā maraṇabhayaatajjito na-
 garā nikkhamitvā nadipitṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁶ „taṃ
 gahessāmīti¹⁷ anubandhi. Tasmim samaye Bodhisatto tāpaso
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹⁸ vasamāno divādarathaṃ¹⁹
 patippassambhanattham²⁰ udakasāṭikaṃ nivāsetvā vakkalaṃ bahi 20
 thāpetvā nadiṃ otaritvā nahāyati²¹. Nāgo „imaṃ pabbajitaṃ
 nissāya jīvitaṃ labhissāmīti²² pakativannaṃ vijahitvā maṇi-
 khandhavaṇṇaṃ māpetvā vakkalantaraṃ pāvisi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno taṃ tattha pavitṭhaṃ disvā vakkale garubhāvena
 agahetvā Bodhisattaṃ āmantetvā „bhante, ahaṃ chāto, tumhā- 25
 kaṃ vakkalaṃ gaṇhatha, imaṃ nāgaṃ khādissāmīti²³ imaṃ
 attham pakāsetuṃ²⁴ paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ vitte. ² Bⁱ satthu guṇakatham. ³ Bⁱ ye va. ⁴ Bⁱ mahāmacce. ⁵ C^k Bⁱ vāya-
 māno. ⁶ Bⁱ nāsi. ⁷ Bⁱ adde sikkhiseuṃ. ⁸ Bⁱ puppe pi te, C^k pubbe te. ⁹ Bⁱ
 adde iti dve. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ paṇṇasālāyaṃ. ¹² Bⁱ divādaratha, B^p divā-
 daratha and sariradaratha, C^k divārathaṃ. ¹³ Bⁱ patipass-. ¹⁴ Bⁱ hnāyati.
¹⁵ Bⁱ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavitṭho
 selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
 brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavitṭho ti imasmīṃ vakkale¹ uragānaṃ
 pavaro nāgarājā pavitṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena² maṇikkhandho
 hutvā pavitṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham iccha-
 māno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti ahaṃ pana tumhākaṃ brahma-
 vaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
 10 bhottun ti etarū⁴ nāgaṃ vakkalantarāṃ pavitṭhaṃ⁵ chāto pi samāno bhak-
 khitum na sakkomīti.

Bodhisatto udake tṭhito yeṇa supaṇṇarājassa thutim katvā
 dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciraṃ eva jīva,
 15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
 so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopīto Brahma-rakkhito
 hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogārāḥ
 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā paṇātipātāni katvā nāgamaṇisakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udake tṭhito va anumodanaṃ katvā uttaritvā
 vakkalaṃ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṃ gantvā
 mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
 Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṃ vasimsu¹¹.

- 25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
 „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmattā ahesum, tāpaso pana
 aham evā 'ti. Uragejātaṃ¹².

¹ Ck Cp Cs vakkalaṃ. ² Ck omits maṇivaṇṇena. ³ Bⁱ pūjayanto. ⁴ Bⁱ ekarū.
⁵ Ck Cp Cs pavitṭho, Bⁱ pavitṭhaṃ. ⁶ Bⁱ dibbā. ⁷ Cp Cs pātubhavantī. ⁸ Bⁱ visa-
 hāmi. ⁹ Bⁱ sottun. ¹⁰ Ck Cp Cs pātubhavantī. ¹¹ Bⁱ sukhavāsaṃ vasimsu. ¹² Bp
 brahmaguttajātaṃ, Bⁱ adds catutthāni.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
 samīpe Pasenadiraṇṇā kārite Rājakārāme' viharanto attano khipi-
 takam ārabha kathesi. Ekasmim hi divase Satthā Rājakārāme'
 catuparisamajjhe nisīditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
 bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā¹ mahāsaddam akaṃsu.
 Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahoṣi. Atha kho Bhagavā
 bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte
 tappaccayā jīveyya vā' mareyya' vā“ ti. „No h' etam bhante“.
 „Na' bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo' vadeyya āpatti dukka- 10
 ṭassā“ ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
 „jīvatha' bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkuccāyanta nālapanti. Ma-
 nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
 bhante' ti vuccamānā nālapissantīti²“. Bhagavato etam attham āroce-
 sum. „Gihī bhikkhave itthamaṅgalikā³; anujānāmi bhikkhave gihinam 15
 'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīvā' 'ti vattun ti⁴“. Bhikkhū
 Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvaṇṇijīvaṃ nāma kadā uppanna
 ti. Satthā „bhikkhave, jīvaṇṇijīvaṃ nāma porāṇakāle⁵ uppanna
 ti vatvā atitāṃ āharī:

Atte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bo- 20
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁶ ekasmim brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
 pitā vohāram katvā jīvikam⁷ kappeti⁸. So soḷasavassapadesi-
 kam Bodhisattam maṇikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādisu
 caranto Bārāṇasim⁹ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpe-
 tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
 kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
 sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁰, sace icchatha
 tattha¹¹ vasathā“ ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
 mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ B¹ rājikā-. ² B¹ uccāsaddam, Cp C² uccāsadda. ³ B¹ adda dhareyya vā. ⁴ B¹ cāreyya. ⁵ B¹ adda hi. ⁶ Cp C² ye. ⁷ B¹ C² jīvata. ⁸ B¹ lapissantīti. ⁹ B¹ Rp omit ittha. ¹⁰ B¹ Rp vattum vattatīti. ¹¹ Cp C² porāṇakakāle. ¹² B¹ kāsikarāthe. ¹³ B¹ jīvitam. ¹⁴ B¹ kappesi. ¹⁵ B¹ bārāṇasī, C² Cp C² bārāṇasiyam. ¹⁶ B¹ Cp C² -parig-
 gahitā. ¹⁷ C² Cp C² omit tattha. ¹⁸ Cp C² āharī.

pāteṣṣāmīti“ pitaraṃ gaheṭvā tattha gato. Ath’ assa pitā phalake
 nipajji, sayam pitu pāde sambāhamāno¹ nisīdi. Tattha adhiwattho
 yakkho pana dvādasā vassāni Vessavaṇaṃ² upatṭhahitvā taṃ sā-
 laṃ labhanto „imaṃ sālaṃ pavitṭhamanusseṣu yo³ khipite ‘jīvā’ ‘ti
 5 vadati yo³ ca ‘jīvā’ ‘ti vutte ‘paṭijīvā’ ‘ti vadati te jīvapaṭijīvabhā-
 ñino ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti“ labhi. So piṭṭhavaṃsathūṇā-
 ya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁴ khipāpeṣṣāmīti“ attano ānu-
 bhāvena sukhumacunṇaṃ vissajjesi. Cunṇo āgantvā tassa nāsā-
 puṭeṣu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto
 10 na⁵ ‘jīvā’ ‘ti āha. Yakkho taṃ khādituṃ thūṇāya otarati.
 Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bha-
 vissati⁶, ayaṃ so khipite ‘jīvā’ ‘ti avadantaṃ khādakayakkho
 bhavissatīti“ pitaraṃ ārabha paṭhamam gātham āha:

1. Jīva vassasataṃ Gagga aparāni ca vīsatiṃ⁷,
 15 mā maṃ piṣācā khādantu⁸, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti. 9.

Tattha Gagga ‘ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāni ca vīsatiṃ aparāni
 ca vīsati vassāni jīva, mā maṃ piṣācā khādantu ‘ti maṃ piṣācā mā khā-
 dantu, jīva tvaṃ sarado⁹ satan ti tvaṃ panā vīsuttaraṃ vassasataṃ jīvā
 ‘ti¹⁰, saradasataṃ hi¹¹ gaṇhiyamānaṃ vassasataṃ eva hoti, taṃ purimehi vīsāya¹²
 20 saddhiṃ vīsuttaraṃ idha adhippetam.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇa-
 vaṃ ‘jīvā’ ‘ti vuttattā khādituṃ na sakkā¹³, pitaraṃ pan’ assa
 khādissāmīti“ pitu santikaṃ agamāsi. So taṃ āgacchantam
 disvā cintesi: „ayaṃ so ‘paṭijīvā’ ‘ti abhaṇantānaṃ khādana-
 25 yakkho bhavissati, paṭijīvaṃ karissāmīti“ so puttaṃ ārabha
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Tvaṃ pi vassasataṃ jīva aparāni ca vīsatiṃ¹⁴,
 vīsam¹⁵ piṣācā khādantu, jīva tvaṃ sarado¹⁶ satan ti. 10.

¹ Bⁱ samāhanto. ² Bⁱ vessavaṇaṃ, C^k C^p C^s vessavaṇaṃ. ³ C^p so. ⁴ Bⁱ bodhi-
 sattassa pitaraṃ, C^k bodhisatto pitaraṃ. ⁵ Bⁱ bodhisattā naṃ, C^k bodhisatto naṃ.
⁶ C^k bhavissatīti. ⁷ Bⁱ vīsati, C^k vīsatiṃ. ⁸ Bⁱ adantu. ⁹ Bⁱ B^p parato. ¹⁰ Bⁱ hi.
¹¹ Bⁱ parato sataṃ hi, B^p parato satan ti. ¹² Bⁱ vīsāhi, C^k vīsāya. ¹³ C^k adda
 ti. ¹⁴ Bⁱ vīsati. ¹⁵ C^k C^p vīs-. ¹⁶ Bⁱ B^p parato.

Tattha viśam¹ piśācā² ti piśācā halāhalaviśam khādantu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṇivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālāṃ pavittṭhamanusse khādasīti“. „Dvādasa vassāni Vessavaṇaṃ upatṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ 5 pana sabbe va khādituṃ labhasīti“. „Jīvapaṭijīvabhānino ṭha- petvā avasese khādāmīti“. „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhalo⁴ pharuso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaparāyano bhavissasi⁵, tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādihi viramassū“ ti taṃ yakkhaṃ dame- 10 tvā nirayabhayena tajjetvā pañcasu silesu patitṭhāpetvā yak- khaṃ⁶ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadvase sañcarantā ma- nussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ nātvā rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā pesanakārakaṃ viyā katvā ṭhito“ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko- 15 sāpetvā senāpatiṭṭhāne⁷ ṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So yakkhaṃ balipaṭiggāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ⁸ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvapaṭijīvaṃ¹⁰ nāma tasmim kāle uppannaṃ“ ti vatvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā 20 Ānando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana aham evā“ ti. Gagga- jātaṃ¹¹.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā¹ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- ranto ekaṃ ossaṭṭhaviṛiyaṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ 25 Ekādasanipāte Saṃvarajātake āvibhavissati¹². So pana bhikkhu Sat- thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viriyaṃ ossajjīti¹³“ vutte „saccaṃ

¹ B' viśam. ² B' adds khādantu. ³ C' omits imaṃ. ⁴ B' adds so. ⁵ B' C' C' kakkhalo. ⁶ B' bhavissati, C' bhavissatīti. ⁷ B' taṃ yakkhaṃ. ⁸ C' sotā- patitṭhāne. ⁹ B' saggapūraṃ. ¹⁰ B' jīvapaṭijīvaṃ. ¹¹ B' adds pañcamaṃ. ¹² B' āvi-. ¹³ B' ossajjīti, C' ossajjīti.

Bhagavā¹ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyaṃ katvā maṃsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjaṃ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyaṃ ossajasīti²“ vatvā atītaṃ āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo³ ahoṣi. Tattha pañcasatā⁴ vaḍḍhakī⁵ vasanti. Te nāvāya⁶ uparisotaṃ gantvā araṇṇe⁷ gehasambhārādārūni⁸ koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmi-kādibhede gehe⁹ sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu⁹
- 10 saṇṇaṃ katvā nadītiraṃ netvā nāvaṃ āropetvā anusotena nagaraṃ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṃkhanti tesāṃ tādīsāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesāṃ jīvikaṃ¹¹ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹² dārūni¹³ koṭṭentānaṃ avidūre eko
- 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukaṃ¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṃ vijjhi, balavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto¹⁷ tesāṃ dārukottanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti¹⁸“ maññaṃāno tīhi pādehi tesāṃ santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
- 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ¹⁹ disvā tikhiṇavāsīyā²⁰ khānukassa²⁰ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²¹ khānukaṃ²² nīharitvā pubbaṃ mocetvā²³ uṇhodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁴ nacirass' eva vaṇaṃ phāsukaṃ karimsu. Hatthi²⁴ ārogo²⁵ hutvā cintesi:
- 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṃ laddhaṃ, idāni tesāṃ mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti²⁶“ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakihi

¹ Bī osajjita. ² Bī vaḍḍhakī-, Ck Cp vaḍḍhakī-. ³ Bī pañcasata. ⁴ Bī vaḍḍhakīṃ, Cp C^o vaḍḍhaki. ⁵ Bī nāvāya, Ck nāvāya. ⁶ Bī araṇṇe pavisisu. ⁷ Bī gehasambhārādārūni, Cp C^o gehasambhārādārūni. ⁸ Bī gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ Cp C^o tatheva. ¹¹ Bī jīvitaṃ. ¹² Bī bandhitvā. ¹³ Bī Cp C^o dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ Bī ekaṃ khadirakhānukaṃ. ¹⁶ Bī khānuko. ¹⁷ Bī vedanāmatto. ¹⁸ Bī khānukaṃ. ¹⁹ Bī taṃkhīṇāsavāsīyā, Ck tikhiṇavāsīyā, Cp tikhiṇivāsīyā. ²⁰ Bī Cp C^o khānukassa. ²¹ Bī ākaḍḍhantā, Cp C^o ākaḍḍhantā. ²² Bī Cp khānukaṃ. ²³ Bī pucchitvā. ²⁴ Bī addaṃ makkhitvā. ²⁵ Bī arogo.

saddhim rukkhe niharati, tacchentanāma¹ parivattetvā² deti, vā-
 siādini upasamharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭiyam³ gaṇ-
 hāti. Vadḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṁ piṇḍam dentā
 pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto
 hatthajānīyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahoṣi: „aḥam etarahi 5
 mahallako, idāni mayā imesaṁ kammakaraṇatthāya puttaṁ datvā
 gantum vaṭṭatīti“ so vadḍhakīnaṁ anācikkhitvā va araṇṇaṁ
 pavisitvā puttaṁ ānetvā „ayaṁ hatthipotako mama putto, tum-
 hehi mayhaṁ jīvitam dinnaṁ, aḥam vo vejjavetanatthāya imaṁ
 dammi, ayaṁ tumhākaṁ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti“ 10
 vatvā „ito paṭṭhāya yaṁ pana mayā kattabbaṁ kammaṁ tvaṁ
 karohīti“ puttaṁ ovaditvā vadḍhakīnaṁ datvā sayam araṇṇaṁ
 pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vadḍhakīnaṁ vacanakaro⁵
 ovādakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṁ pañcahi
 piṇḍasatehi posenti. So kammaṁ katvā nadiṁ otaritvā⁶ kilītvā 15
 āgacchati. Vadḍhakidāraḥāpi⁷ taṁ soṇḍādisu⁸ gahetvā udaye
 pi thale pi tena saddhim kilānti. Ajānīyā⁹ pana hatthino pi
 assāpi purisāpi udaye uccāraṁ vā passāvaṁ vā na karonti.
 Tasmā so pi udaye uccārapassāvaṁ akatvā bahi naditīre eva¹⁰
 karoti. Ath' ekasmiṁ divase upari nadiyā devo vassi. Addha- 20
 sukkhaṁ¹¹ hatthilaṇḍaṁ¹² udakena nadiṁ otaritvā gacchantam
 Bārānasinagaratitthe ekasmiṁ gumbhe laggitvā atṭhāsi. Atha
 raṇṇo hatthigopakā „hatthī¹³ nahāpessāmā“¹⁴ 'ti pañca hatthi-
 satāni nayimsu¹⁵. Ajānīyalaṇḍassa¹⁶ gandhaṁ ghāyitvā eko pi
 hatthi nadiṁ otaritum na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṁ ukkhipitvā 25
 palāyitum ārabhimsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṁ ārocesum.
 Te „udake paripanthena¹⁶ bhavitabban“¹⁷ ti udakaṁ sodhāpetvā

¹ Bī tacchentanāma. ² Bī paramvaṭṭetvā. ³ Cp kāla-. ⁴ Bī hatthajānīya-
⁵ Bī vacanaṁ karoti. ⁶ Bī adds nāyitvā or hnāyitvā. ⁷ Ck Cp Cc vadḍhakī-
 Bī vadḍhakīndā-. ⁸ Ck soṇḍādisu ⁹ Cc ajānīyā, Ck ajānīyā, Bī ajānīyā.
¹⁰ Bī yeva. ¹¹ Bī atha sukkhaṁ. ¹² Bī hatthilaṇḍam, Cc hatthiladdhaṁ.
¹³ Bī Ck hatthi, Cp Cc hatthim. ¹⁴ Bī nāyisu or hnāyisu. ¹⁵ Bī ajānīya, Ck
 Cp ajānīya-, Cc ajānīyaladdhassa. ¹⁶ Bī makābandhena, Ck paripatthana.

tasmiñ gumbē ājāñiyalaṇḍaṃ¹ disvā „idam ettha kāraṇaṃ“ ti
 ñatvā cātiṃ āharāpetvā udakassa pūretvā taṃ tattha madditvā
 hatthīnaṃ sarīre² siñcāpesuṃ³. Sarīrāni sugandhāni ahesuṃ.
 Tasmiñ kāle te nadiṃ otaritvā nahāyimsu⁴. Hatthācariyā rañño
 5 taṃ pavattiṃ ārocetvā „taṃ hatthājāñiyam⁵ pariyesitvā ānetuṃ
 vaṭṭati devā“⁶ ti āhaṃsu. Rājā nāvāsasaṃghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmīhi saṃghātehi⁷ vaḍḍhakīnaṃ vasaṇaṭ-
 ṭhānaṃ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṃ kilanto bheri-
 saddaṃ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṃ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhaki
 10 rañño paccuggamaṇaṃ katvā „deva, sace dāruhi⁸“ attho kiṃ-
 kāraṇā āgat⁹ attha, kiṃ pesetvā āharāpetuṃ na vaṭṭatīti¹⁰
 āhaṃsu. „Nāhaṃ bhaṇe dārūnaṃ¹¹ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato ‘mhīti“¹². „Gāhāpetvā gacchatha¹³ devā“
 ‘ti. Hatthipotako gantuṃ na icchi. „Kiṃ kārāpesi¹⁴“ bhaṇe
 15 hatthīti¹⁵. „Vaḍḍhakīnaṃ posāvanikaṃ¹⁶ āharāpehi¹⁷ devā“ ti.
 „Sādhu bhaṇe“ ti rājā hatthissa catunnaṃ pādānaṃ¹⁸ soṇḍāya
 naṅguṭṭhassa¹⁹ santike sataśahasasatasahassaṃ²⁰ kahāpaṇe ṭha-
 pāpesi. Hatthi²¹ ettakenāpi agantvā²² sabbavaḍḍhakīnaṃ dussa-
 yugesu vaḍḍhakībhariyānaṃ nivāsanaśāṭakesu dinnesu saddhiṃ-
 20 kilītaḍāraḱānaṃ²³ ca dāraḱaparihāre kate²⁴ nivattitvā vaḍḍhaki
 ca²⁵ itthiyo ca dāraḱe ca oloketvā raññā saddhiṃ agamāsi²⁶.
 Rājā taṃ ādāya nagaraṃ gantvā nagaraṃ ca hatthisālaṃ ca
 alaṃkārapetvā²⁷ hatthiṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ kāretvā hatthi-
 sālaṃ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²⁸ abhisekaṃ datvā
 25 opavayhaṃ²⁹ katvā attano sahāyaṭṭhāne³⁰ ṭhapetvā upaḍḍharajjaṃ

¹ Bⁱ ājāñiyalaṇḍaṃ, C^k ājāñiyalaṇḍaṃ, C^p ājāñiyalaṇḍaṃ, C^s ājāñiyaladdhaṃ.

² Bⁱ hatthīnaṃ sarīresu. ³ Bⁱ makkhāpesuṃ. ⁴ Bⁱ nahāysu. ⁵ C^k hatthājāñi-
 yaṃ, Bⁱ tatthājāñiyaṃ. ⁶ Bⁱ uddhaṃ gāmināvāsasaṃghātehi. ⁷ C^p C^s dāruhi.

⁸ Bⁱ dārūnaṃ C^p C^s dārūnaṃ. ⁹ Bⁱ gaccha ¹⁰ Bⁱ karomi ¹¹ Bⁱ posāvaniyaṃ.

¹² Bⁱ āharāpehi, C^k āhārā; eti, C^p C^s āharāpeti. ¹³ C^p C^s padānaṃ. ¹⁴ Bⁱ adda
 ca. ¹⁵ Bⁱ omits sataśahassa. ¹⁶ Bⁱ omits hatthi. ¹⁷ C^k gantvā, C^p āgantvā,

C^s āgantvā corrected to agantvā ¹⁸ Bⁱ kilītaḍāraṇānaṃ, C^k kilītaḍāraḱānaṃ.

¹⁹ C^k C^p C^s add vaḍḍhakiṃ ²⁰ C^k C^p C^s omit vaḍḍhaki ca. ²¹ Bⁱ agamāsi.

²² Bⁱ alaṃkārapetvā. ²³ Bⁱ sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā. ²⁴ C^p C^s opavuyhaṃ.

²⁵ Bⁱ sahāyakaṭṭhāne

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālato paṭṭhāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahoṣi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamahesiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kalam akāsi. Hatthi² pana sace rañño 5 kālakatabhāvaṃ³ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya⁴, tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ⁵ ajānāpetvā va upaṭṭhahimsu⁶. Rañño pana kālakatabhāvaṃ⁷ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāmanto Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri⁸. Te' nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño 10 sāsanaṃ paṇiṃsu⁹: „amhākaṃ rañño aggamahesi¹⁰ paripuṇṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttāṃ vijāyissatīti' aṅgavijjā-pāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttāṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kalam āgamethā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Devī sattame divase puttāṃ 15 vijāyi. Tassa nāmagahaṇadivase¹¹ „mahājanass' alinaṃ cittaṃ“¹² paggaṇhanto jāto¹³ ti Alinacittakumāro t' ev' assa¹⁴ nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva pan' assa paṭṭhāya¹⁵ nāgarā Kosalaraññā saddhiṃ yujjhiṃsu¹⁶. Ninnāyakattā¹⁷ saṃgāmassa mahantam pi balam yujjhamānaṃ thokathokaṃ¹⁸ osakkati. 20 Amaccā deviyā tam atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakka-māne bale parajjhanabhāvassa¹⁹ bhāyāma, amhākaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ²⁰ puttassa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ²¹ ca rañño sahāyako maṅgalahatthi na jānāti, jānāpema nan“ ti pucchiṃsu. Sā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā 25 puttāṃ alaṃkaritvā dukūlacumbate²² nipajjāpetvā pāsādā oruyha amaccagaṇaparivutā hatthisālam gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ Cp C² B¹ kucchimbi. ² so all MSS. ³ B¹ kālaṇkata-. ⁴ Cp C² phāleyya ⁵ B¹ upaṭṭhahimsu. ⁶ B¹ parivāresi ⁷ B¹ omits te ⁸ B¹ paṇiṃsuṃ, Cp paṇiṃsu, C² paṇiṃsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ B¹ nāmagahaṇadivase panassa. ¹¹ B¹ omits linaṃ cittaṃ. ¹² B¹ tvevassa ¹³ B¹ jātadivasato paṭṭhāya pana. ¹⁴ C² yuddhiṃsu. ¹⁵ B¹ ninnāya- ¹⁶ B¹ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C² Cp C³; B¹ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ B¹ yujjhanakāraṇaṃ. ¹⁹ C¹ nakulacumpitake.

- pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhim
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttaṃ tvaṃ űeva mārehi rajjaṃ
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmiṃ kāle hatthi⁴ Bodhisattaṃ
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattaṃ otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānam⁵ gaḥessāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa
amaccā vammaṃ paṭimuṇcitvā alaṃkaritvā nagaradvāram avā-
10 puritvā taṃ parivāretvā nikkhamiṃsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādaṃ katvā mahājanam santāsetvā palāpetvā
balakottakam⁶ bhinditvā Kosalarājānam cūḷāya gaḥetvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy⁷ assa⁸ utṭhite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, ‘kumāro daharo’ ti saṅ-
15 ṇam⁹ mā karīti“ ovaḍitvā⁹ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjaṃ Bodhisattassa hatthagatam eva jātam, añño
paṭisattu¹⁰ nāma utṭhahitum samattho¹¹ nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekam patvā Alīnacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjaṃ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadam¹² pūresi.
- 20 Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṃ gātha-
dvayam āha¹³:

1. Alīnacittam nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalam senāsantuṭṭham jīvagāham agāhayi¹⁴. 11.
2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āradhaviṛiyo
25 bhāvayaṃ kusalam dhammaṃ yogakkhemassa pattiya
pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ Bⁱ kālaṇkato ti. ² Bⁱ tumhākaṃ hadayaphalītabhayena. ³ Bⁱ vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp Bⁱ kosalarājain, C^s kosalarājain. ⁶ C^k balaṃ kottakam.
⁷ C^s maraṇatthāyassa, Bⁱ maraṇattāya. ⁸ C^k Cp C^s saṃṇam, Bⁱ añā. ⁹ Bⁱ ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaḍitvā. ¹⁰ Bⁱ patisatthu. ¹¹ Bⁱ samatto,
C^k adds nāma. ¹² Bⁱ saggapūrain. ¹³ Bⁱ imaṃ gātham abhāsi. ¹⁴ Cp C^s agā-
hasi. ¹⁵ Bⁱ nissāya-, C^k nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alīnacittam¹ nissāyā 'ti Alīnacittarājakumāraṃ¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavenirajjam² no diṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā
 mahatī senā, kosalaṃ senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānaṃ³ sena⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajalobhena āgataṃ, jīvagāhaṃ agāhayitī amāretvā va sū
 camū taṃ rājānaṃ haṭṭhina jīvagāhaṃ gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno⁵
 ti yathā⁶ sū camū evaṃ aṇṇo pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittam
 Buddham⁷ vā Buddhasāvakaṃ vā⁸ nissayaṃ labhivā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradhaviṛiyo⁹ ti paggaḥitaviṛiyo¹⁰ catudosāpagatena vi-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ ti kusalaṃ nīrāmisam¹¹
 sattatimsabodhapakkhiyasamkhātāṃ dhammaṃ bhāvento, yogakkhemassa pat-
 tiyā ti catūhi¹² yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanattāyā¹³ taṃ dhammaṃ
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayaṃ ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imaṃ kusalaḍḍhammaṃ¹⁴ bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāñāṇāni ca heṭṭhimamaggaphalāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba-
 saṃyojanakkhayaṃ samkhātāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹⁵ khīyanti tasmā taṃ pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānasamkhātāṃ sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇātīti¹⁶ attho.

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁷ dhammadesanāya kūtaṃ ga-
 hetvā uttarim pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari-
 yoṣāne ossaṭṭhaviṛiyo bhikkhu arahatte¹⁸ paṭiṭṭhahi) „Tadā mātā
 Mahāmāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahosi, rajjam gahetvā dinna-
 hatthi¹⁹ ayam ossaṭṭhaviṛiyo bhikkhu, haṭṭhissa pitā Sāriputto, Alīna-
 cittakumāro pana aham evā²⁰ 'ti. Alīnacittajātakaṃ²¹.

7. Guṇajātaka.

23

Yenakāmaṃ paṇāmetīti²². Idam²³ Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sātakaṣaḥassapaṭilābham²⁴ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarāṇṇo antepure dhammavācānavatthum²⁵ heṭṭhā Ma-
 hāsārajātaka²⁶ āgataṃ eva. Iti there²⁷ rāṇṇo antepure dhammaṃ vācente

¹ Bī alīnacittam-. ² Bī pavenī-. ³ Bī kosalaṃ-. ⁴ Bī senaṃ, Cp C^o sakena.
⁵ Bī adds ca. ⁶ Bī adds paccekabuddham vā. ⁷ Bī C^o Cp āradhaviṛiyo.
⁸ C^o -vīriyo. ⁹ Bī nīrālayaṃ dhammaṃ. ¹⁰ all MSS. catuhi? ¹¹ Bī pāpuṇat-
 tāya, C^o Cp C^o pāpuṇanattāyā. ¹² Bī Cp kusalaṃ-. ¹³ Bī sabbasaṃyojanā.
¹⁴ Bī pāpuṇitī, C^o pāpuṇātīti, Cp C^o pāpuṇātīti pi. ¹⁵ Bī amatanibbānena,
¹⁶ Bī arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ Bī adds chaṭṭham. ¹⁹ C^o paṇāmetīti,
 Cp C^o paṇāmetīti, Bī panametīti. ²⁰ Bī imaṃ. ²¹ Bī -saḥassalābham. ²² Bī
 vatthu. ²³ Bī mahāsārajātaka. ²⁴ Bī thero.

raṇṇo saḥassaggaṇakānaṃ¹ sātākānaṃ saḥassaṃ āhariyittha². Rājā
 tato pañca sātākasaṭāni pañcannaṃ devīsaṭānaṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
 te sātāke ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayam purāṇa-
 sātāke yeva pārūpitvā⁵ raṇṇo pātārāsattḥānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
 5 „mayā tumhākaṃ saḥassaggaṇakā⁷ sātākā dāpitā, kasmā tumhe te
 apārūpitvā⁸ va āgatā⁹“ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā¹⁰“ ti⁹.
 „Ānandattherena sabbe gahitā¹¹“ ti. „Ama devā¹²“ ti. „Sammāsambuddhena
 ticīvaraṃ anuññātā¹³“, Ānandatthero dussavaṇijjā¹⁴ maññe karissatī¹⁵“
 atibahū tena sātākā gahitā¹⁶“ ti¹⁷ therassa kujjhivā bhuttapātārāso vihā-
 10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā therāṃ vanditvā nisinna¹⁸
 pucchi: „Api¹⁹ bhante ambhākaṃ ghare itthiyo tumhākaṃ santike dham-
 maṃ uggaṇhanti vā suṇanti vā²⁰“ ti. „Āma mahārāja, gaḥetabbayuttakaṃ
 gaṇhanti sotabbayuttakaṃ suṇantī²¹“. Kin tā suṇanti yeva udāhu tumhā-
 kaṃ nivāsaṇaṃ vā pārūpanaṃ²² vā dadantī²³. „Aja²⁴ mahārāja²⁵“ sa-
 15 hassaggaṇakāni²⁶ pañca sātākasaṭāni adāsi²⁷“ ti. „Tumhehi gahi-
 tāni²⁸“ bhante²⁹“ ti. „Āma mahārāja³⁰“ ti. „Nanu bhante Satthārā
 ticīvaraṃ eva anuññātā³¹“ ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā³² ekassa
 bhikkhuno ticīvaraṃ eva paribhogasīsaṇa anuññātāṃ, paṭiggahaṇaṃ³³
 pana avāritāṃ, tasmā mayāpi aññesaṃ jinnacīvarakānaṃ³⁴ dātuṃ te
 20 sātākā paṭiggahitā³⁵“ ti. „Te pana bhikkhū³⁶ tumhākaṃ santikā
 sātāke labhitvā purāṇacīvaraṇi³⁷ kiṃ karissantī³⁸“. „Porāṇakacīvaraṃ³⁹
 uttarāsaṃgaṃ karissantī⁴⁰“. „Porāṇakauttarāsaṃgaṃ⁴¹ kiṃ karissan-
 tī⁴²“. „Antaravāsakaṃ karissantī⁴³“. „Porāṇakapaccattaraṇaṃ kiṃ
 karissantī⁴⁴“. „Paccattaraṇaṃ karissantī⁴⁵“. Porāṇakapaccattaraṇa-
 25 raṇaṃ⁴⁶ kiṃ karissantī⁴⁷“. „Bhummattharaṇaṃ karissantī⁴⁸“.

¹ Ck saḥassaggaṇakānaṃ, Bī saḥassaithikānaṃ. ² Bī āhariyitthā, Cp C* āharī-
 yittha. ³ Cp C* devi-. ⁴ Bī Cp C* ānandattherassa. ⁵ Bī pārūmpitvā.
⁶ Bī āgamaṃsuṃ. ⁷ Bī saḥassanikā, Ck saḥassaggaṇakā. ⁸ Bī apārūmpitvā.
⁹ Bī adds āharisū āhanisū. ¹⁰ Ck Cp C* anuññātāṃ, Bī anuññāta anuññāta.
¹¹ Ck Cp -vaṇijjāṃ, Bī -vāṇijjāṃ. ¹² Bī karissati. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ Bī adds va. ¹⁵ Bī adds nu. ¹⁶ Ck nivāsaṇapārūpanaṃ, Bī pārūpanaṃ.
¹⁷ Bī dentīti. ¹⁸ Bī omits aja. ¹⁹ Bī adds tā. ²⁰ Ck Cp C* -ggaṇakāni,
 Bī -ggaṇikā. ²¹ Ck Cp C* add tāni. ²² Bī bhagavato. ²³ Bī paṭiggahaṇaṃ,
 Cp C* paṭiggahaṇaṃ. ²⁴ Bī jinna-, Ck jinnacīvarakānaṃ. ²⁵ Bī paṭiggahitā,
 Ck paṭiggahitā, Cp C* paṭiggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhū. ²⁷ Bī porāṇa-,
 Ck purāṇa-. ²⁸ Bī porāṇasaṃghāti, Ck porāṇakacīvaraṃ. ²⁹ Ck porāṇaka-,
 Bī porāṇakauttarāsaṃgaṃ. ³⁰ all the MSS. karissanti. ³¹ Bī porāṇapaccattaraṇaṃ.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti²“. „Pādapuñchanam³ karissantīti⁴“. „Porāṇakapādapuñchanam kim karissantīti⁵“. „Mahārājā, saddhādeyyam nāma⁶ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanam⁶ vāsiyā⁷ koṭṭetvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti⁹“. „Bhante, tumhākaṃ dinnam yāva pāda-
puñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti¹¹“. „Āma mahārājā amhākaṃ din-
nam nassitum na labhati¹¹ paribhogam eva hotīti¹²“. Rājā tuṭṭho
somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹³ ṭhapitāni pañca sātakasatāni
āharāpetvā therassa datvā anumodanaṃ sutvā theram vanditvā padak-
khiṇaṃ katvā pakkāmi¹⁴“. Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni
jiṇṇacivarakānaṃ¹⁴ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihāri-
kasatāni. Tesu eko daharabhiṅkhu therassa bahūpakāro¹⁵ pariveṇaṃ
samajjati pāṇiyaparibhojanīyaṃ¹⁶ upaṭṭhabeti¹⁷ dantakaṭṭhamukhoda-
kaṃ¹⁸ deti vaccakuṭṭijantāgharasenāsānāni¹⁹ paṭijaggati hatthapari-
kannupādaparikkammapiṭṭhiparikkamādini karoti. Thero pacchāladdhāni
pañca sātakasatāni „ayaṃ me²⁰ bahūpakāro²¹“ ti yuttavasena sab-
bāni²² tass' eva adāsi. So pi sabbe te sātake bhājetvā attano samā-
nupajjhāyanaṃ adāsi. Evaṃ sabbe pi te laddhasātaka bhikkhū²³ sā-
take chinditvā rañjitvā²⁴ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca
pārūpitvā ca²⁵ Sattahāraṃ upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā
evam āhamsu²⁶“. „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakaṃ mukholokana-
dānaṃ²⁷ nāma atthīti²⁸“. „Na bhikkhave ariyasāvakaṃ mukholokana-
dānaṃ nāma atthīti²⁸“. „Bhante, amhākaṃ²⁹ upajjhāyena dhamma-
bhaṇḍāgārikattherena saḥassagghaṇakānaṃ³⁰ sātakānaṃ³¹ pañca satāni
ekass' eva daharabhiṅkhu dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā
amhākaṃ adāsīti³¹“, „Na bhikkhave Ānando mukholokanabhikkhaṃ

¹ Bⁱ porāṇabh-, C^k porāṇakabh-. ² Bⁱ puñchanam, C^p C^s -puñjanaṃ? C^k -puñ-
canam corrected to puñchanam. ³ all the MSS. karissanti. ⁴ Bⁱ omits porā-
ṇaka . . . karissantīti. ⁵ Bⁱ omits nāma ⁶ Bⁱ -puñchanam, C^p C^s -puñjanaṃ?
C^k -j uñchanam corrected to -puñchanam. ⁷ Bⁱ vāsiyāyo. ⁸ Bⁱ -lepanam ⁹ Bⁱ ka-
rissanti. ¹⁰ Bⁱ yāva puñchanam, C^p -puñjanāpi, C^k yāva pādapuñcanāni pi cor-
rected to -puñchanāni pi ¹¹ Bⁱ labhatīti ¹² Bⁱ geha. ¹³ Bⁱ C^k C^s pakkhāmi.
¹⁴ C^k jiṇṇa-, Bⁱ adds bhikkhunam. ¹⁵ Bⁱ C^p C^s bahupakāro. ¹⁶ Bⁱ pāṇiya-
paribhojana ¹⁷ Bⁱ upaṭṭhapesi ¹⁸ Bⁱ nānāhodakam. ¹⁹ Bⁱ -senāsānam.
²⁰ Bⁱ ayameva. C^k ayameva corrected to ayame ²¹ Bⁱ bahūmpakāro, C^p C^s ba-
hupakāro. ²² Bⁱ sappāni pi. ²³ all the MSS bhikkhu. ²⁴ Bⁱ C^p C^s rajitvā.
²⁵ Bⁱ nivāsetvā pārūpitvā vā. ²⁶ Bⁱ āhamsuṃ. ²⁷ Bⁱ -dānam ²⁸ Bⁱ omits
amhākaṃ. ²⁹ Bⁱ -gghanikāni ³⁰ Bⁱ sātakāni. ³¹ Bⁱ adāsi.

deti¹, so pan² assa bhikkhu bahūpakāro³, tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena⁴ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti⁵ kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaṃ⁶ 'yeva⁷ paccupakāraṃ karimsū⁸ 'ti vatvā tehi yācito
5 atītaṃ āhari:

Atīte⁹ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto siho hutvā pabbataguhāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guhāya¹⁰ nikkhamitvā¹¹ pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā¹² mahāsaro ahoṣi. Tassa ekasmiṃ
10 unnataṭṭhāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyīnsu, sasakā¹³ c' eva harinādayo ca¹⁴ sallahukamigā¹⁵ kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasaṃ pi eko migo tāni tiṇāni¹⁶ khādanto vicarati. Siho pi 'taṃ migaṃ gaṇhissāmīti¹⁷ pabbatamatthakā uppatitvā sihavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayaṭṭajjito viravanto palāyi. Siho vegam sandhāretum asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osiditvā uggantum¹⁸ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsi. Atha eko¹⁹ sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Siho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitam me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikam gantvā „aham taṃ uddhareyyam, 'uddhaṭo²⁰ pana maṃ khādeyyāsīti²¹ bhāyāmīti“. „Mā²² bhāyi, nāhan taṃ khādissāmi²³, mahantaṃ pana te²⁴ guṇaṃ karissāmi²⁵, eken²⁶ upāyena maṃ uddharāhīti“. Sigālo paṭiññaṃ gahetvā²⁷ catunnam²⁸ pādānaṃ
25 sāmantaṃ kalale apānetvā catunnam pi pādānaṃ catasso mātikā²⁹

¹ Bⁱ mukholokano bhikkhu na deti. ² Bⁱ C^p C^s bahu-. ³ Bⁱ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C^k upakārānaṃ, C^p C^s upakārakānaṃ, Bⁱ upakārakānaṃ. ⁵ Bⁱ űeva. ⁶ Bⁱ adds bhikkhave. ⁷ Bⁱ kuharaṃ. ⁸ Bⁱ adds pappatamuddhani thātvā. ⁹ Bⁱ paṭikkīpitvā ¹⁰ Bⁱ sasakādayo ceva bilārasīṅgālādayo ca. ¹¹ Bⁱ adds ca. ¹² Bⁱ omits tiṇāni. ¹³ Bⁱ upagantum. ¹⁴ Bⁱ atheko. ¹⁵ Bⁱ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ Bⁱ uddhato. ¹⁷ Bⁱ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ Bⁱ takhādissāmiti. ¹⁹ Bⁱ te pana. ²⁰ Bⁱ karissāmiti. ²¹ C^k adds ca. ²² Bⁱ adds pi. ²³ Bⁱ mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukhaṁ akāsi, udakaṁ pavisitvā kalalaṁ
 muduraṁ akāsi. Tasmiṁ khaṇe sigālo¹ sīhassa udarantaraṁ pa-
 visitvā „vāyāmaṁ karoḥi sāmīti“ uccāsaddaṁ karonto sīsenā
 udaraṁ pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggantvā pak-
 khanditvā thale aṭṭhāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saraṁ oruyha 5
 kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṁ³ mahisaṁ vadhitvā
 dāṭhāhi⁴ ovijjhivā maṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“⁵ ‘ti’⁶
 sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi.
 Puna sigālo ekaṁ maṁsapesiṁ ḍasitvā gaṇhi „idaṁ kimatthāya
 sammā“⁷ ‘ti ca’⁸ vutte „tumbhākaṁ dāsī’⁹ atthi, tassā¹⁰ bhavissa- 10
 titi“ āha. Sīho „gaṇhāhīti“¹¹ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya¹²
 maṁsaṁ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani
 ṭhatvā“¹³ sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāma¹⁴ ‘ti vatvā tattha
 gantvā maṁsaṁ khādāpetvā sigālaṁ ca sigālīṁ ca assāsetvā
 tato paṭṭhāya „dāni“¹⁵ ahaṁ tumbhe paṭijaggissāmi¹⁶ attano 15
 vasanaṭṭhānaṁ netvā guhādvāre¹⁷ aññissā guhāya vasāpesi¹⁸.
 Tato¹⁹ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṁ ca sigālīṁ ca ṭhape-
 tvā sigālena saddhiṁ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth’
 eva maṁsaṁ khāditvā itarāsaṁ pi²⁰ dvinnaṁ āharitvā denti.
 Evaṁ kāle gacchante sīhī²¹ pi dve putte vijāyi sigālī²² pi²³. 20
 Te sabbe pi samaggavāsaṁ vasiṁsu. Ath’ ekadivasaṁ sīhiyā
 etad ahoṣi: „ayaṁ sīho sigālaṁ ca sigālīṁ ca sigālapotake ca
 ativiya piyāyati, nūnaṁ assa sigāliyā saddhiṁ santhavo²⁴ atthi,
 tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yaṁ nūnāhaṁ imaṁ piḷetvā taje-
 tvā ito palāpeyyan“²⁵ ti sā sīhassa sigālaṁ gahetvā²⁶ gocarāya 25
 gatakāle sigālim piḷesi tajjesi: „kimkāraṇā imasmiṁ ṭhāne

¹ Bⁱ siṅgāleva. ² Bⁱ nahāyitvā darathaṁ paṭipasaṁbhetvā. ³ Bⁱ atthekaṁ
⁴ Bⁱ aṭṭhāsi. ⁵ Bⁱ ada sampā ti. ⁶ Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ Cp C^s dāsī. ⁸ Bⁱ tayā-
 vabhāvaṁ. ⁹ C^k Cp C^s gaṇhāsīti, Bⁱ gaṇhāhīti. ¹⁰ C^k sīhiyāttāya, Bⁱ sīhiyā
 attāya. ¹¹ Bⁱ pappamuddhani gantvā, C^k Cp C^s pabbatamuddhane ṭhatvā.
¹² Bⁱ ito pathāya idāni. ¹³ Bⁱ adds vatvā. ¹⁴ Bⁱ guhāya dvāre ¹⁵ Bⁱ vassa-
 peti. ¹⁶ Bⁱ so tato. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ C^k sīhi. ¹⁹ Bⁱ siṅgālī. ²⁰ Bⁱ adds
 dve putte vijāyi. ²¹ Bⁱ kiṁ nūnimassa siṅgālassa siṅgālīyā saddhi saṁhavo,
 C^k Cp C^s nunam, Cp santavo ²² Bⁱ omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹“. Puttāpi 'ssā' sigālīputte' tath' eva
tājjayimsu. Sigālī⁴ tam atthaṃ sigālassa kathetvā „sīhassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁵ jānāma, ciraṃ vasimhā,
nāsāpeyyāpi no⁶, amhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāma“ 'ti
5 āha. Sigālo tassā vacanaṃ sutvā sīhaṃ upasaṃkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vutthaṃ, ati-
ciraṃ vasantā nāma appiyā honti, amhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sīhi⁷ sigālīm viheṭheti 'imasmiṃ ṭhāne kasmā vasatha
palāyathā' 'ti tājjeti⁸, sīhapotakāpi sigālapotake⁹ tājjeti, yo
nāma yassa attano santike vāsaṃ na roceti¹⁰ tena 'yāhīti' nī-
10 haritabbo va¹¹, evaṃ¹² viheṭhanaṃ kimatthiyan¹³ ti vatvā paṭha-
maṃ gātham āha:

1. Yenākāmaṃ paṇāmeti¹⁴, dhammo balavataṃ, migi¹⁵
unnadanti, vijānāhi¹⁶, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenākāmaṃ paṇāmeti¹⁴ dhammo balavataṃ ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disābhāgena icchatī tena disābhāgena so paṇāmeti¹⁸
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayaṃ¹⁸ issarānaṃ sabhāvo pavēṇidhammo¹⁹
va, tasmā sace amhākaṃ vāsaṃ na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭhanena
ko attho ti dīpento evaṃ āha, migiṭi sīhaṃ ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migi²⁰, unnadanti²¹ pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
20 tānaṃ atthitāya unnatā²² dantā assa atthīti unnadanti²⁴, unnadantīti²⁵ pi
pāṭho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti amhākaṃ tumhe paṭiṭṭhāṭṭhena²⁶ saraṇaṃ, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamissāma²⁸ 'ti dīpeti;
aparo nayo: tava²⁸ migi²⁹ sīhi²⁹ unnadanti³⁰ mama puttadāraṃ tājjeti³¹ yena
25 kāmaṃ paṇāmeti³² yena yenākāreṇa³³ icchatī tena paṇāmeti³⁴ pavatteti³⁵

¹ Bī palāyasīti. Ck Cp C^o palāyasi. ² Bī omits plesā. ³ Ck sigālī-, Bī siṅgāla-.

⁴ Ck sigālī, Bī siṅgālī. ⁵ Bī -bhāvaṃ pina. ⁶ Bī nāpāpeyyāsi no. ⁷ Bī sīhi.

⁸ Bī tājjesi. ⁹ Bī siṅgālapotake pi. ¹⁰ Bī na rocasi, Ck nakaroceti. ¹¹ Ck omits

va ¹² Bī omits evaṃ. ¹³ Ck paṇāmati, Cp C^o panamati. ¹⁴ so all the MSS.

¹⁵ Bī vijānāti. ¹⁶ Ck paṇāmati, Cp C^o paṇamati. ¹⁷ Bī Cp C^o paṇāmeti.

¹⁸ Ck omits ayaṃ. ¹⁹ Cp C^o pavēni-. ²⁰ Cp Bī migi. ²¹ Ck omits pi,

Bī unnadanti sīhaṃ eva ālapati. ²² Cp C^o unnatānaṃ. ²³ Cp C^o unnatā,

Bī unna. ²⁴ Bī unnadatha, Cp C^o unnadanti. ²⁵ Cp C^o unnadantīti, Bī danti.

²⁶ Bī paṭiṭṭhāṭṭhena. ²⁷ Bī tamhākaṃ űeva. ²⁸ Bī tava. ²⁹ Bī Ck sīhi.

³⁰ Ck Cp Bī unnadanti. ³¹ Ck Cp C^o tājjeti. ³² Ck paṇāmati, Cp C^o paṇa-

mati. ³³ Bī yena kāreṇa, Cp C^o yenākāreṇa. ³⁴ Ck paṇāmati, Cp C^o paṇa-

mati. ³⁵ Ck Cp C^o pavattati.

viheṭṭhi¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā ambehi kātum, dhammo balavataṃ esa, balavantānaṃ sabhāvo, idāni mayaṃ gamissāma 'ti yasmā jātaṃ saraṇato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā siho sihiṃ āha: „bhadde, asukasmim nāma kāle mama gocarattḥāya gantvā sattame divase sigālena 5 ca' imāya ca sigāliyā saddhiṃ āgatabhāvaṃ saraśīti“. „Āma sarāmīti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kāraṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekam migam gaṇhissāmīti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamitum asak-konto sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsim. sv-āhaṃ imaṃ sigālaṃ nis- 10 sāya jīvitam labhiṃ, ayaṃ me jīvitadāyako sahāyo, mittadhamme ṭhātum sāmattḥo hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ avamānaṃ mā akāsīti“ vatvā siho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi³ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁴, mātimaññittho⁵, sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁶ anuggahatto eko sambhāvanatto, tatrāyaṃ yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātum sakkoti so nātako ca bandhu ca so⁷ mittacittatāya⁸ mitto so ca me sahāyatthena⁹ sakhā, 20 dāṭhini¹⁰ mātimaññittho¹¹ bhadde dāṭhasampanne¹² sihi¹³ mā mayhaṃ sahāyaṃ vā sahāyīṃ vā atimaññi¹⁴ ayaṃ¹⁵ hi sigālo mama pāṇado ti

Sā sihassa vacanaṃ sutvā sigāliṃ¹⁶ khamāpetvā tato paṭṭhāya saputtāya tāya¹⁷ saddhiṃ samaggavāsaṃ vasi¹⁸, sihapotakāpi sigālapotakehi saddhiṃ kilamānā¹⁹ mātāpitunnaṃ 25

¹ Bⁱ adds palāpeti pi. ² Bⁱ iminā ca siṅgālena ³ Bⁱ omits pi ⁴ Bⁱ dāṇiṭṭhi, C^k dāṭhinī. ⁵ Bⁱ mātimañhivo, C^k mātimaññittho, C^e mātimaññittho, C^p mātimaññittho. ⁶ Bⁱ eko apisaddo ⁷ Bⁱ omits so. ⁸ C^k mittamittatāya, Bⁱ mittacittatāyaṃ. ⁹ Bⁱ sahāyatthena, C^p C^e sahāyatthena. ¹⁰ Bⁱ dāṭhiti, C^e dāṭhinī, C^p dāṭhinī. ¹¹ Bⁱ mātimaññivhoti, C^k mātimaññittho. ¹² C^k C^p dāṭhasampanne, C^e dāṭhasampanne altered to sampanna, Bⁱ dāṭhasampannā ¹³ C^p C^e sihi. ¹⁴ C^k C^p atimaññi, C^e atimaññi, Bⁱ atimañhivo ¹⁵ Bⁱ ayaṃ. ¹⁶ C^k C^p C^e sigālaṃ, Bⁱ sigālī. ¹⁷ Bⁱ saputtadārūya ¹⁸ Bⁱ vasisum ¹⁹ C^k kilamānā, Bⁱ C^p C^e kilamāno sammodamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinditvā sammodamānāpi va-
siṃsu. Tesāṃ kira satta kulaparivatṭe¹ abhijjamānā² metti³
agamāsi⁴.

Satthā imaṃ dhammedesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Anando ahoṣi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakam⁵.

8. Suhanujātaka.

Na-y-idaṃ visamasīlenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabbha kathesi. Tasmim hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahoṣi pharuso sāhasiko, janapade pi.
Athi' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇīyena Jetavanam
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva dāharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ
jānanti, „tesaṃ⁸ dvinnam caṇḍānam kataham passissāmā⁹ 'ti kutūhalā¹⁰
15 taṃ bhikkhuṃ Jetavana-vāsikassa pariveṇam¹⁰ paṇiṃsu. Ubho¹¹
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va saṃsandimsu samesuṃ¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādini akāṃsu. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham samuṭ-
thāpesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 saṃvāsā jātā¹⁴ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinna¹⁵ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁶ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasamvāsā va¹⁴ ahesuṃ¹⁶ ti vatvā
atītam āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁵ atthadhammānusāsaka-
amacco¹⁶ ahoṣi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ Bⁱ sattakālaparivatṭo. ² Bⁱ abhijjamāno. ³ C^k mettīm, C^p C^s metti, Bⁱ mitti.

⁴ Bⁱ āgamāsi. ⁵ Bⁱ sīhajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ Bⁱ caṇḍebhi-. ⁷ Bⁱ āgamāsi.

⁸ C^k C^p C^s taṃ. ⁹ Bⁱ kutūhalena. ¹⁰ C^k parivenaṃ. ¹¹ Bⁱ te ubho pi.

¹² Bⁱ yasamvāsasamvāsusmodisu. ¹³ Bⁱ adds te. ¹⁴ C^k omits va, Bⁱ ca.

¹⁵ Bⁱ pappatasādhako. ¹⁶ Bⁱ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇo¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā
 assavāṇijā pañca assasatāni ānesum. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño
 ārocesum. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetvā mūlaṃ
 aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amac-
 caṃ pakkositvā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca paṭha- 5
 maṃ Mahāsoṇaṃ⁷ yathā tesaṃ assānaṃ antaram pavisati tathā
 vissajjetvā asse ḍasāpetvā⁸ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ
 hāpetvā agghāpeyyāsīti⁹“ āha. So „sādhū“ ti sampañcchitvā
 tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṃ
 Bodhisattassa ārocesum. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
 nagare kūtaasso¹⁰ n’ atthīti¹¹“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹²
 nāma kūtaasso¹³ caṇḍo pharusō“ ti. „Tena hi puna āgacchantā
 naṃ¹⁴ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisunivā puna
 āgacchantā taṃ¹⁵ kūtaassaṃ¹⁶ gāhāpetvā āgacchimsu. Rājā
 „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sīhapañjaraṃ ugghātetvā asse 15
 oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁷ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁸
 āgacchantāṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ¹⁹. Te aññaṃaññaṃ
 patvā sarīraṇi lehentā²⁰ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi:
 „Vayassa, ime dve kūtaassa²¹ aññesaṃ caṇḍa pharusā sāhasikā
 aññe asse ḍasitvā²² gelaññaṃ pāpenti, aññaṃaññaṃ pana sarī- 20
 raṃ²³ lehentā²⁴ sammodamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāṃ’ etan“ ti.
 Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhā-
 tukā²⁵ ete“ ti vatvā imaṃ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanus saha²⁶,

Suhanu pi²⁷ tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro²⁸. 15. 25

¹ C* CP C^o mahāsoṇo. ² Bⁱ CP kūta-. ³ Bⁱ adds dve. ⁴ Bⁱ pariḥāyamāno.
⁵ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁶ Bⁱ agghāpento. ⁷ Bⁱ mahāsoṇaṃ, C* CP C^o mahāsoṇaṃ.
⁸ Bⁱ ḍasāpetvā ⁹ Bⁱ asse agghāpessasīti. ¹⁰ Bⁱ kūtaasso, C* CP kūtaasso.
¹¹ Bⁱ attīti ¹² Bⁱ suhanu ¹³ Bⁱ kūtaasso, C* CP kūtaasso. ¹⁴ Bⁱ taṃ. ¹⁵ CP
 C^o naṃ. Bⁱ ta ¹⁶ Bⁱ kūtaassaṃ. ¹⁷ C* mahāsoṇaṃ. ¹⁸ CP C^o mahāsoṇaṃ.
¹⁹ C* vissajjāpesuṃ ²⁰ Bⁱ lepanā sammodamānā. ²¹ Bⁱ kūtaasata ²² Bⁱ ḍaṇi-
 setvā. ²³ Bⁱ idāni pana aññaṃaññaṃ sarīraṃ. ²⁴ Bⁱ C* lehentā. ²⁵ Bⁱ visama-
 silā visamadhātukā, C* visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bⁱ suhanu saha. ²⁷ Bⁱ su-
 hanu pi, C* suhanu pi. ²⁸ Bⁱ yo sobhaṇassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccam¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidaṃ visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Suhanu⁴ kūtaṣso⁵ Sonena⁶ saddhīm pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen⁷ eva⁸ saddhīm karoti, ubbo pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu⁹ pi tādiso yeva yo Soṇassa
sagocarō ti yādiso hi Sono Suhanu⁹ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹⁰ sagocarō¹¹,
yaṃgocarō Sono¹² taṃgocarō yeva, yath' eva hi Sono assagocarō asse dasanto¹³
carati tathā Suhanu pi, iminā nesam samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocarē¹⁴ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttaṃ, tattha pakkhan-
dinā ti assānaṃ uparī pakkhandanagocarēna, pagabbhenā¹⁵ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamanuāgatena dussīlena, niccam sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarēna ca, sameti pāpaṃ pāpenā
'ti etesu aññatarēna pāpena saddhīm aññatarassa pāpaṃ dussīliyaṃ sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarēna asatā anācāragocarāsampannena saha¹⁶ itarassa
asam¹⁷ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁸ gūthādīhi ekato samsandati¹⁹
sadisam nibbisesam eva hoti.

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakam nāma nāse-
20 tuṃ na vaṭṭatīti²⁰“ rājānaṃ ovaditvā²¹ asse agghāpetvā bhūtam
eva mūlaṃ²² dāpesi.

Assavāṇijā yathāsabhāvam eva mūlaṃ labhitvā haṭṭhatutṭhā
agamaṃsu²³. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Ānando, paṇḍitā-
macco²⁴ pana aham evā²⁵“ ti. Suhanujātakaṃ²⁵.

¹ Bī nicca. ² Bī asabhan. ³ Bī suhaṇu sahā. ⁴ Bī suhaṇu. ⁵ Bī kūtaṣso.
⁶ Ck sonena. ⁷ Ck C^o visamasīleneva, Cp visama- corrected to sama-. ⁸ Bī su-
haṇu pi. ⁹ Bī suhaṇu. ¹⁰ Ck sonassa. ¹¹ Bī adds ti. ¹² Ck sono. ¹³ Bī daṃ-
sento. ¹⁴ Bī anācāragocarē. ¹⁵ Ck pāgabbhenā. ¹⁶ C^o sahā. ¹⁷ Ck Cp C^o ayaṃ.
¹⁸ Ck omits gūthādīni viya, Cp has added gūthādīni viya. ¹⁹ Bī ekako sandati.
²⁰ Bī vattati. ²¹ Bī ovāditva, Cp ovāditvā corrected to ovaditvā. ²² Bī bhūta-
mūlaṃ, Ck Cp C^o bhūtam eva mūle. ²³ Bī āgamisu. ²⁴ Bī paṇḍitaamacco.
²⁵ Bī adds aṭṭhamam.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Iḍaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabba kathesi. So² bhikkhu
bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇ-
ṭhito“ ti vutte „saccaṃ³ bhante“ ti vatvā „kiṃ disvā“ ti vutte „ekaṃ 5
alaṃkatapaṭiyattasarīraṃ⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha naṃ
Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumbhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ
nāluṇessati⁸, porāṇakapaṇḍitaṃ nam⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā
satta vassasatāni asamudācinnakilesā okāsaṃ labhitvā khaṇen' eva
samudācarimsu, visuddhāpi satta saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi 10
āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto morayoniyaṃ paṭisaṇḍhiṃ gahe tvā aṇḍakāle pi
kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nik-
khanto suvaṇṇavaṇṇo ahoṣi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ 15
antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṃ rakkhanto tisso
pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṃ
Daṇḍakahirāṇṇapabbatatale vāsaṃ kappesi. So pabhātāya rattiya
pabbatamatthake nisinna suriyaṃ¹¹ uggacchantaṃ oloketvā attano
gocarabhūmiyaṃ rakkhāvaranathāya¹² Brahmamantaṃ ban- 20
dhanto „udet' ayaṃ“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹³;
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹⁴,
tay' ajja guttā vihāremu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

95

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitaṃ. ² Bⁱ adds hi. ³ C^k saccam. ⁴ C^k Cp C^e -paṭiyattaṃ sarī-
raṃ. ⁵ Bⁱ mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhitt. ⁶ Cp mātugāmā corrected to mātugāmo.
⁷ Bⁱ kasmā tumbhādisānaṃ yeva. ⁸ C^k Cp C^e nāluṇessanti, B^p nāluṇesi. ⁹ Bⁱ naṃ.
¹⁰ Cp C^e kaṇikāra-, Bⁱ kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C^k kaṇikāramakula-
vaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ Bⁱ Cp sūriyaṃ. ¹² C^k Cp C^e rakkhāvarana-, Bⁱ rakkhaṇa-
thāya. ¹³ Bⁱ pathavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, Bⁱ pathavippabbhāsaṃ, B^p
pathavi-. ¹⁵ Bⁱ ratta vihāremu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetīti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakka-
vālavāsīnāni¹ andhakāraṇi vidhamitvā cakkhupaṭilābhakaraṇena yaṃ tena² tesāṃ
dinnāni cakkhumā tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ āloka-
karaṇāni antare seṭṭhavisitṭhatthēna ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavanno
5 suvaṇṇavaṇṇo ti attho, pathaviṃ pabhāsetīti⁵ paṭhavippabhāso⁶; taṃ taṃ
namassāmiti tasmā taṃ⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā
viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitagopitā⁸ butvā imaṃ divasaṃ catuiriya-
pathavihāreṇa⁹ sukhāni vihareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyam¹⁰ namassitvā
10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhagūṇe ca
namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti
vedānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṃ gatā ti pi vedagū¹³, idha pana
sabbe saṃkhatāsaṃkhatadhamme vidite pākāṭe katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
20 sabbadhamme ti, sabbe khandhāyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalak-
khaṇavasena attāno ṇāṇassa vidite pākāṭe¹⁵ katvā gatā, tinnāni Mārānaṃ¹⁶ mat-
thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātum unnādetvā bodhitale sammāsambodhiṃ
patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ nama-
kāraṇi paṭicchantu, te ca maṃ pālayantū 'ti evaṃ mayā namassitā ca¹⁷ te
25 bhagavanto¹⁸ maṃ pāleṇtu¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ
namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti ayaṃ mama

¹ Bⁱ -cakkavālavāsīnāni, C^p C^s -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bⁱ yan-
tena, C^k yaṃ yena. ³ Bⁱ dvinnāni cakkhupaṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^s sakala-,
Bⁱ sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p pathavippabhāsetīti. ⁶ Bⁱ attho
pathavippabhāso ti pathaviobhāso. ⁷ Bⁱ taṃ tasmā. ⁸ Bⁱ rakkhitā-. ⁹ C^k -vi-
hareṇa, Bⁱ catuḥ iriyapathehi. ¹⁰ Bⁱ C^p suriyāni. ¹¹ Bⁱ C^p C^s vedagu.
¹² Bⁱ calati. ¹³ Bⁱ devagū ti devānaṃ pāraṃ gatā ti pi vedagū vedehi pāraṃ
gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^s vedagu. ¹⁵ Bⁱ pākāṭe. ¹⁶ all the MSS. māraṇāni.
¹⁷ Bⁱ omits ca. ¹⁸ Bⁱ bhavanto. ¹⁹ Bⁱ pāyalantu.

namakkāro attānaṃ parinibbutānaṃ Buddhānaṃ atthu, tesāṃ yeva¹ catusu
 maggesu catusu phalesu nāṇasaṃkhātāya bodhiyā² atthu, tathā tesāṃ yeva¹
 arahattaphalavimuttiyā vimuttānaṃ atthu, yā ca tesāṃ tadaṅgavimuttivikkham-
 bhanavimuttisamucchedavimuttipaṭippassaddhivimuttinissaraṇavimuttitī³ pañca-
 vidhā vimutti tassā tesāṃ⁴ vimuttiyāpi ayaṃ mayhaṃ namakkāro atthū ti; 5
 imaṃ so parittaṃ katvā moro carati esanā ti idaṃ pana padadvayaṃ
 Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imaṃ parit-
 taṃ imaṃ rakkheṃ katvā attano gocarabhūmiyaṃ pupphaphalādīnaṃ⁶ atthāya
 nānappakārāya⁷ esanāya⁸ carati.

Evaṃ divā saṃcaritvā sāyaṃ pabbatamatthake nisīditvā 10
 atthaṃ gacchantāṃ suriyaṃ⁹ olokento Buddhagūṇe āvajjetvā
 nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya¹⁰ puna Brahmamantaṃ ban-
 dhanto „apet' ayaṃ“ ti ādim āha:

1b. Apet' ayaṃ cakkhumā ekarājā
 harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹; 15
 taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ paṭhavippabhāsaṃ¹²,
 tay' ajja guttā viharemu rattim. 17^b.

2b. Ye brāhmaṇā vedagū¹³ sabbadhamme
 te me nāmo te ca maṃ pālayantu;
 nam' atthu buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā, 20
 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18^b.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro vāsaṃ akappayīti.

Tattha apetitī apayāti atthaṃ gacchatī; imaṃ so parittaṃ katvā
 moro vāsaṃ akappayīti idaṃ¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho:
 bhikkhave, so moro imaṃ parittaṃ imaṃ¹⁵ rakkheṃ katvā attano nivāsanaṭṭhāne 25
 vāsaṃ akappayittha, tassa rattinā vā divā¹⁶ vā imassa parittassānubhāvena n' eva
 bhayaṃ¹⁷ na lomahaṃso¹⁷ abhosi.

¹ Bī tesāṃ űeva. ² Cp C^o sambhodiya. ³ Bī tadagi- -paṭippassaddhi-, C^k ta-
 daṅgi- -vikkhamhana- -patippassaddhi-. ⁴ Bī tassa nesaṃ. ⁵ Bī adds tadā.
⁶ Bī pupphaphalādi, Cp pupphalādīnaṃ. ⁷ Bī nānappakārā-. ⁸ C^k omits esa-
 nāya, Bī esanā. ⁹ Bī sūriyaṃ. ¹⁰ Bī rakkhāvaraṇa-. ¹¹ Bī pathavi-. ¹² all the
 MSS. add this word, Bī pathavi-. ¹³ Cp C^o vedagu. ¹⁴ Bī idaṃ. ¹⁵ Bī C^o
 omit imaṃ. ¹⁶ Cp C^o divaṃ, C^k divaṃ corr. to divasaṃ. ¹⁷ Bī adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmavāsī nesādo Hima-
vantapadese¹ vicaranto tasmim Daṇḍakahiraññapabbatamatthake
nisinnnaṃ Bodhisattaṃ disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena
5 suvaṇṇavaṇṇaṃ moraṃ dhammaṃ desentaṃ disvā rañño ārocesi:
„Ahaṃ deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmo“
ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
āhaṃsu. Brāhmaṇā⁴ „suvaṇṇavaṇṇā⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
„kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“⁸ āhaṃsu. Rājā
10 nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahā-
rāja, Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇa-
moro⁹ vasatīti“¹⁰. „Tena hi taṃ moraṃ na māretvā¹¹ bandhitvā
va¹² ānehīti“¹³. Nesādo gantvā¹⁴ tassa gocarabhūmiyaṃ¹⁵ pāse
oddesi¹⁶. Morena akkantatṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
15 gaṇhituṃ asakkonto satta vassāni vicaritvā tatth' eva kālam
akāsi. Khemāpi devī¹⁷ patthitaṃ alabhamānā kālam akāsi.
Rājā „moraṃ me¹⁸ nissāya devī kalakatā¹⁹“²⁰ ti kujjhitvā²¹
„Himavantapadese²² Daṇḍakahiraññapabbato nāma atthi, tattha
suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa²³ māsaṃ khādanti te aja-
20 rāmarā²⁴ hontīti“²⁵ suvaṇṇapaṭṭe²⁶ likhāpetvā paṭṭaṃ²⁷ mañjūsāya
nikkhipāpesi. Tasmim kālakate²⁸ añño rājā rajjaṃ patvā suvaṇṇa-
paṭṭaṃ vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“²⁹ aññaṃ nesādaṃ
pesesi³⁰. So pi gantvā³¹ Bodhisattaṃ gaheṭuṃ asakkonto tatth'
eva kālam akāsi. Eten' eva³² niyāmena cha rājaparivattā³³ gatā.
25 Atha sattamo rājā rajjaṃ patvā ekaṃ nesādaṃ paṇiṇi. So gan-
tvā³⁴ Bodhisattena akkantatṭhāne pi pāsassa asañcaraṇabhāvaṃ

¹ Bī -ppadese. ² Bī āgantvā. ³ Bī bārāṇasīrañño, Ck Cp C^o bārāṇasīrañño.
⁴ Bī adds sutvā. ⁵ Cp C^o suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ Ck nāma nāhontīti. ⁷ Ck omits
vatvā kattha hontīti. ⁸ Bī suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bī omits na māretvā and
adds āharitvā ca ¹⁰ Bī ca. ¹¹ Bī gantvā. ¹² Bī -bhūmīyaṃ. ¹³ Bī ottesī.
¹⁴ Bī omits devī ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī kālaṅka-. ¹⁷ Bī kucchitvā. ¹⁸ Bī -ppa-
dese. ¹⁹ Ck nassa. ²⁰ Bī ajarā. ²¹ Bī -patte ²² Bī paṭṭaṃ. ²³ Bī kālaṅkate.
²⁴ Bī pāhesi. ²⁵ Bī gantvā. ²⁶ Bī etena. ²⁷ Bī parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantañ otarivā ekañ moriñ gahetvā yathā hatthatāḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā²
 tañ ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 ropetvā pāse oḍḍetvā moriñ vassāpesi. Moro visabhāgaṃ⁴ 5
 mātugāmasaddaṃ sutvā kilesāturo hutvā parittam kātum asak-
 kuṇitvā⁵ gantvā pāse bajjhi. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiñ disvā tuṭṭha-
 mānaso āsanaṃ⁸ dāpesi. Bodhisatto paññāntāsane nisīditvā
 „mahārāja, kasmā mañ⁹ gañhāpesīti“ pucchi. „Ye kira tava 10
 maṃsañ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhañ tava maṃsañ
 khāditvā ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesin¹⁰“ ti āha¹¹.
 „Mahārāja, mama tāva maṃsañ khādantā ajarāmarā hontu¹²,
 ahañ pana marissāmīti“. „Āma marissasīti“. „Mayi marante
 pana¹³ mama maṃsaṃ eva¹⁴ khāditvā kinti¹⁵ katvā na marissan- 15
 tīti“. „Tvañ suvaṇṇavaṇṇo¹⁶, tasmā kira tava maṃsañ khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti“. „Mahārāja, ahañ na akāraṇā¹⁷
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe pañāhañ imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca sīlāni rakkhiṃ, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesiṃ, sv-āhañ kālañ katvā Tāvatiṃ- 20
 sabhavane nibbato, tattha yāvatāyukañ tthatvā¹⁹ tato cuto
 aññass' ekassa akusalassa²⁰ nissandena morayoniyam nibbatti-
 tvā²¹ porānasīlānubhāvena²² suvaṇṇavaṇṇo jāto“ ti. „Tvañ²³
 cakkavattī²⁴ hutvā²⁵ sīlañ rakkhitvā sīlaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto' ti kathañ idaṃ amhehi saddhātappaṃ, atthi no koci²⁶ 25

¹ Bī - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C^s - tālatasaddena. ² Cp C^s sikkhāpepetvā.

³ Bī gantvā. ⁴ Bī visabhāga. ⁵ Bī adds vegena. ⁶ Bī omits gantvā. ⁷ Ck bā-
 rānasīrañño, Cp C^s bārānasīrañño. ⁸ Ck āsanā. ⁹ Cp C^s mā. ¹⁰ Ck gāhā-
 pesen, Bī gañhāpesin. ¹¹ Bī omits āha. ¹² Bī honti. ¹³ Bī omits pana.

¹⁴ Bī omits eva. ¹⁵ Ck nantī. ¹⁶ Bī adds ahoṣi. ¹⁷ Bī ahañ pana sakāraṇāni.
¹⁸ Bī sayam. ¹⁹ Bī thatvā. ²⁰ Bī akusalakammasa. ²¹ Ck Cp C^s nibbattetvā,
 Bī nippattitvā. ²² Ck porānasīlānubhāvena, Cp Porānaka-, C^s porānaka-.

²³ Ck Cp C^s tañ. ²⁴ Bī cakkavattirājā. ²⁵ Bī omits hutvā. ²⁶ Ck keci.

sakkhīti¹. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“ ²ti. „Mahārāja,
 ahaṃ cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṃ,
 so me ratho maṅgalapokkharāṇiyā³ antobhūmiyaṃ nidahāpito,
 taṃ maṅgalapokkharāṇito⁴ ukkhipāpehi, so me sakkhī⁵ bhavissa-
 5 tīti“. Rājā „sādhū“ ⁶ti paṭisunītvā pokkharāṇito⁷ udakaṃ harā-
 petvā rathaṃ⁸ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto
 „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃ-
 khatadhammā⁹ hutvā abhāvino¹⁰ aniccā khayavayadhammā yevā¹¹
¹²ti vatvā¹³ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu silesu
 10 patitṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā ma-
 hantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass’ eva datvā katipāhaṃ¹⁴
 vasitvā va¹⁵ „appamatto hohi mahārājā“ ¹⁶ti ovaditvā¹⁷ ākāse
 uppatitvā Daṇḍakahiraṇṇapabbatam eva agamāsi. Rājāpi¹⁸
 Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
 15 kammaṃ¹⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā²⁰ jāta-
 kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā rājā Anando ahoṣi, suvaṇṇamoro²¹ pana ahaṃ evā²²
²³ti. Morajātakam²⁴“.

20

10. Vinīlakajātakā.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane vi-
 haranto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte
 Gayāsisaṃ āgatānaṃ dvīnaṃ aggasāvakaṇaṃ Sugatālayaṃ dassetvā
 nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Veḷu-
 25 vanaṃ agamiṃsu²⁵. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā

¹ Cp C^o maṅgala-, all the MSS. -pokkharāṇiyā. ² Cp C^o maṅgala-, Cp C^o -pokkharāṇito. ³ C^k Cp C^o sakkhīṃ, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^o pokkharāṇito. ⁵ Bⁱ omits rathaṃ. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abhāvita-. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ tassomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovādītivā, Cp ovādītivā corrected to ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkamaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā. ¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ¹⁶ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamaṃsu.

kiṃ akāsīti¹“ puṭṭhā „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pā-
puṇīti“ ārocesuṃ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān' eva
mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā“ 'ti
vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ nibbattitvā va-
yappatto Tākkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā² pitu accayena
rajje patitṭhāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṃsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhiṃ saṃvāso ahosi. Sā puttāṃ vijāyi.
So n' eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath' assa vinīla- 10
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akaṃsu⁵. Haṃsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttāṃ passati. Apare pan' assa dve⁶ haṃsapotakā
puttā ahesuṃ. Te pitaraṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
tam⁷ disvā pucchimsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā“ 'ti. „Tāta, ekāya⁸ me kākiyā saddhiṃ saṃvā- 15
saṃ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmīti“. „Kahaṃ pana te⁹ vasantīti“. „Vide-
haratṭhe Mithilāyaṃ¹⁰ avidūre asukasmim nāma ṭhāne ekasmim
tālagge vasantīti“. „Tāta, manussapatha nāma sāsaṃko sappā-
tibhaya, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹¹ taṃ ānessāmā“ 20
'ti dve haṃsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹¹
taṃ Vinīlakaṃ ekasmim daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ ḍasitvā¹² Mithilanagaramatthakena pāyimsu. Tas-
sim khāṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ¹³ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi: 25
„mayhaṃ Videharaññā saddhiṃ kiṃ nānākaraṇaṃ, eso¹⁴ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
haṃsayuttarathe nisīditvā gacchāmīti“ so ākāseṇa gacchanto¹⁴
paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ gucchimbī, C⁷ C⁸ kucchimbī. ² C⁶ uggaṇhi, B¹ uggaṇhetvā. ³ B¹ paṭi-
rūpako. ⁴ B¹ adds ṭirūpako. ⁵ B¹ karisu. ⁶ B¹ apareṇa dve ca. ⁷ C⁶ āgac-
chantāṃ. ⁸ B¹ tāta etāya. ⁹ B¹ paneto. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ B¹ gantvā.
¹² B¹ ḍasāpetvā. ¹³ B¹ esa. ¹⁴ B¹ adds va.

1. Evam eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assā vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakaṇ¹ ti. 19.

Tattha evam evā¹ 'ti evam eva, nūna² 'ti parivitaḡge nipāto ekaṃse pi
vattati³ yeva, Vedehaṇ ti Videharaṭṭhiṣṣaraṃ, Mithilaggahaṇ ti Mithile
3 gehaṃ⁴ Mithilāyaṃ⁵ gharāṃ pariggahetvā vasamānaṇ ti attho, ājaññā ti kā-
raṇākaraṇajānaṇakā, yathā haṃsā Vinīlakaṇ ti yathā ime haṃsā maṃ Vinī-
lakaṇ vāhanti evam eva vāhanti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kujjhivā „idh' eva naṃ
pādetvā gamissāmā⁶ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evam kate pitā
10 no kiṃ vakkhatī⁷“ garaḡabbhayaṇa pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyaṃ pitu ācikkhiṃsu. Atha naṃ pitā kujjhivā „kiṃ
tvaṃ mama puttehi adhikataro yo⁸ mama putte abhibhavivā
rathe yuttasindhava viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi,
imaṃ ṭhānaṃ tava agocaro, attano mātu vasanaṭṭhānaṃ eva
15 gacchā⁹ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ¹⁰ tavaṇ¹¹ ti. 20.

Tattha Vinīlā¹² 'ti taṃ nāmaṇālapatī, duggaṃ bhajasīti imesaṃ vasena
giriḡduggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasīti tāta girivisaṃaṇ¹³ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi, etaṃ mātālayaṃ¹⁴ tavaṇ¹⁵ ti etaṃ gāmaṇ-
taṃ ukkāraṭṭhānaṃ āmakasūṇaṭṭhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṭṭhā-
naṃ, tattha gacchā¹⁶ 'ti.

Evaṇ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilānagarassa uk-
kārabhūmiyaṃ yeva¹⁷ otāretvā ethā¹⁸ 'ti putte āṇāpesi¹⁹. Te
25 tathā akaṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ²⁰ āharivā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahoṣi, haṃsapotakāpi²¹ dve aggasāvaka,
pitā Anando, Videharājā pana ahaṃ evā²² 'ti. Vinīlakajātaṃ²³.
Daḷhavaḡgo paṭhamo.

¹ Bⁱ vattati, C^p C^s vaddhati. ² Bⁱ mithilaggehaṃ. ³ Bⁱ C^p C^s mithilāya.

⁴ Bⁱ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ Bⁱ gacchāhi. ⁶ C^p C^s mātālayaṇ. ⁷ Bⁱ tavā.

⁸ Bⁱ girisaṃaṇ. ⁹ Bⁱ mātālayaṇ. ¹⁰ Bⁱ -bhūmiyaṃ ṇeva. ¹¹ C^p C^s āṇāpesi.

¹² C^p C^s omits dhamma. ¹³ Bⁱ omits pi. ¹⁴ Bⁱ adds dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṃ kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto ekaṃ dubbacajātikaṃ ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhik- 5
khum „pubbe pi tvam bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² sañcunnito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tadā tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmen⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekaṃ hatthipotakaṃ posesi. Bodhisatto sutvā
taṃ pakkositvā⁷ „saccaṃ kira tvam⁸ hatthipotakaṃ posesīti“
pucchi. „Saccaṃ ācariya matamātikaṃ ekaṃ hatthipotakaṃ 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā taṃ posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariyā“¹¹ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹²“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹³ isayo
vanamūlaphalāphalatthāya dūraṃ gantvā tatth' eva katipāhaṃ 20
vasimsu. Hatthi¹⁴ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnaṃ hutvā
„tassa paṇṇasālaṃ viddhaṃsetvā pāṇiyaghaṭaṃ¹⁵ bhinditvā pā-
sānaphalakaṃ¹⁶ khipitvā ālambanaphalakaṃ luñcitvā¹⁷ taṃ
tāpasam māretvā va¹⁸ gamissāmīti“ ekaṃ gahanatṭhānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olovento atṭhāsi. Indasamānagotto tassa 25

¹ B¹ omits ca. ² B¹ adds sarīraṃ. ³ B¹ vuddi-. ⁴ B¹ -ppadese. ⁵ K indasa-
gotto. ⁶ B¹ nāma. ⁷ B¹ pakkosāpetvā. ⁸ B¹ taṃ. ⁹ B¹ vuddhi-. ¹⁰ B¹ pose-
miti. ¹¹ B¹ -yissatīti. ¹² K ne. ¹³ B¹ hatthi. ¹⁴ K pāṇiya-, B¹ pāṇiya-.
¹⁵ K pāsānaphalakaṃ, B¹ pāsānaphalikaṃ. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ B¹ omits va.

gocaraṃ gahetvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
pakatisaṇṇo² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
hatthi gahanatthānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
pātetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
5 tvā koṇcanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvisi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
vattiṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṃ
saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵
ariyo anariyena pajānaṃ atthaṃ
10 cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ
gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.
2. Yaṃ tv-eva⁶ jaṇṇā sadiso maman ti
sīlena paṇṇāya sutena cāpi
ten' eva mettīṃ kayirātha saddhiṃ,
15 sukhāvaho sappurisenā saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁸ kodha-
purisena saddhiṃ taṇhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
anariyena pajānaṃ atthaṃ ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo liūgaariyo
dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānaṃ at-
20 thaṃ atthaṃ pajānanto atthānatthakusalo ācāre tthito ariyapuggalo anariyena
nillajjena dussīlena saddhiṃ santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kiṃkāraṇā:
cirānūvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo cirāṇ ekato anuvuttho pi
taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ agāpetvā karoti pāpakaṃ lāmakāṃ kammaṃ karoti yeva,
yathā kiṃ: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
25 mārento pāpaṃ akāsīti attho; yaṃ tveva¹¹ jaṇṇā sadiso maman ti ādisu
yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ ayaṃ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṃ
kayirātha, sappurisenā saddhiṃ¹² samāgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bⁱ gacchanto. ² Bⁱ -saṇṇā. ³ Bⁱ āg-. ⁴ Bⁱ sesā-. ⁵ Bⁱ kayirātha. ⁶ so B^p; K
yattheva, Bⁱ yatveva. ⁷ Bⁱ kayirāthā. ⁸ K cchitena, Bⁱ kujjhītena. ⁹ Bⁱ taṇhā-
santavaṃ vā mittasantavaṃ vā. ¹⁰ Bⁱ etaṃ. ¹¹ so B^p; K Bⁱ yatveva. ¹² K
has added kayirātha sappurisenā saddhiṃ, Bⁱ omits these words. ¹³ K sukhāva-
hotīti, Bⁱ sukhovahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbam, su-sikkhitaena bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇam ovaditvā Indasamānagottassa sarīrakiccaṃ kāretvā¹ Brahnavihāram² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 5
„Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana aham evā“³ ti. Indasamānagottajātakaṃ⁴.

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aggijuhanaṃ ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā 10
Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁵ juhante disvā „bhante, jaṭilā nānappakāraṃ micchātapaṃ karonti, atthi nu kho ettha vadḍhīti“⁶ Bhagavantaṃ pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha kiñci vadḍhi⁷ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi ‘aggijuhane vadḍhi’ atthīti” saṇṇāya⁸ ciraṃ aggim juhivā⁹ tasmiṃ kamme avadḍhim¹⁰ eva 15
disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna nivattitvāpi na olokesun” ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitāro tassa jātaggim gahetvā taṃ soḷasavassapadese¹¹ ṭhitam āhaṃsu: „kiṃ tāta jā- 20
taggim gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi”¹² udāhu tayo vede uggaṇhitvā¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā gharāvāsaṃ vasissasīti“. So „na me gharāvāsen’ attho”¹⁴, araṇṇe aggim paricaritvā Brahmaloaka-parāyāno bhavissāmīti“ jātaggim gahetvā mātāpitāro vanditvā araṇṇaṃ pavisitvā paṇṇasālāya vāsaṃ kappetvā 25
aggim paricari. So ekadivasaṃ nimantitaṭṭhānaṃ gantvā sappinā pāyāsaṃ labhitvā „imaṃ pāyāsaṃ Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ Bⁱ katvā. ² Bⁱ -vihāre. ³ Bⁱ adds pathamaṃ. ⁴ both MSS. aggi. ⁵ Bⁱ vuḍḍhi. ⁶ Bⁱ vuḍḍhi. ⁷ K vadḍhim, Bⁱ vuḍḍhi. ⁸ K saṇṇāya, Bⁱ paṇṇāya. ⁹ Bⁱ juhivā. ¹⁰ Bⁱ avudḍhim. ¹¹ Bⁱ -vassupa-. ¹² K -carassasi. ¹³ Bⁱ -hetvā. ¹⁴ Bⁱ -vāseṇa attho.

pāyāsam¹ āharitvā aggim jāletvā² „Aggim tāva Bhagavantam³
 sappiyuttam⁴ pāyāsam pāyemīti⁵“ pāyāsam agginhi pakkhipi.
 Bahusinehe pāyāse agginhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
 tāhi agghi⁶ paṇṇasālam jhāpesi. Brāhmaṇo bhīttasito⁷ palā-
 5 yitvā bahi ṭhatvā „kāpurisehi⁸ nāma santhavo na kātabbo,
 idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti
 vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
 yo santhavo kāpurisena hoti,
 10 santappito sappinā pāyasena⁹
 kicchā kataṃ paṇṇakuṭim¹⁰ adaṭṭhahīti¹¹. 23.

Tattha na santhavasmā ti taṇhāsanthavā mittasanthavāpi cā 'ti duvi-
 dbāpi¹² etasmā santhavā param uttarim aññam pāpataram lāmakataran¹³ nāma
 n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisenā ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
 15 duvidho pi santhavo¹⁴ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito
 -pe-¹⁵ adaṭṭhahīti¹⁶ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁷ santappito pi ayam
 aggi mayā kicchena kataṃ paṇṇasālam jhāpesīti attho.

So¹⁸ evam vatvā „na me tayā¹⁹ mittadūbhinā²⁰ attho“ ti
 tam aggin udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto Hima-
 20 vantam pavisanto ekaṃ sāmāmigim²¹ sīhassa ca vyagghassa²²
 ca dīpino²³ ca²⁴ mukham lehanti²⁵ disvā „sappurisehi sad-
 dhim santhavā param²⁶ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
 yam gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
 25 yo santhavo sappurisenā hoti,

¹ Bⁱ mahābrahmanānam dassāmi ti tam pāyāsam. ² K jālitvā. ³ Bⁱ bhavantam.
⁴ Bⁱ sappayutta. ⁵ Bⁱ adds so. ⁶ Bⁱ sacchihī. ⁷ Bⁱ -tassito. ⁸ Bⁱ kūpuri-. ⁹ Bⁱ
 pāyasena. ¹⁰ Bⁱ -kuṭi. ¹¹ Bⁱ adaṭṭhahīti, B^p adaḍḍhahī. ¹² Bⁱ omits ti duvidhāpi.
¹³ Bⁱ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, Bⁱ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe,
 Bⁱ pa. ¹⁶ K adaḍḍhahīti, Bⁱ adaṭṭhahīti. ¹⁷ K adds tam. ¹⁸ Bⁱ eso. ¹⁹ K nayā.
 Bⁱ tassā. ²⁰ K -dubhitā, Bⁱ -duppinā. ²¹ K sākhāmigim, Bⁱ sāmān nāma migi.
²² Bⁱ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ Bⁱ omits ca. ²⁵ Bⁱ lehanam. ²⁶ Bⁱ paramam.

sīhassa vyagghassa¹ ca dīpino ca
sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhaṃ lehati santhavenā² 'ti sāmā³ migī imesaṃ tiṇ-
naṃ⁴ janānaṃ santhavena sinehena mukhaṃ lehatīti⁵.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi- 5
pabbajjam⁶ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaṣo aham eva ahoṣin⁸“ ti. Santhavajātakaṃ⁹.

3. Susīmajātaka.

10

Kāḷamigā¹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ hi
kadāci ekaṃ eva kulaṃ buddhapamukkhassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ
deti, kadāci aññatitthiyānaṃ denti, kadāci¹⁰ gaṇabandhanena¹¹ bahū
ekato hutvā denti, kadāci vīthisabbhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakam saṃharitvā¹² dānaṃ denti. Imasmiṃ pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakam saṃharitvā¹³ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhārādānaṃ aññatitthi-
yānaṃ dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkhassa bhikkhusaṃ-
ghassa¹⁴“ 'ti. Evam punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aññatitthiya- 20
sāvakehi¹⁶ aññatitthiyānaṃ nēva Buddhasāvakehi buddhapamukkhassa
bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti rutte „sambahulaṃ karissāmā“ 'ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkhassa saṅghassa dassāmā“ 'ti vadantā yeva
bahū¹⁸ jātā, tesaṃ nēva¹⁹ kathā patitṭhāsi, aññatitthiyasāvaka Buddha-
naṃ dātabbadānassa antarāyaṃ kātum nāsakkhimsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhaṃ saṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²⁰ adaṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājānaṃ

¹ Bī byagghassa. ² K sāmāṇ. ³ both K and Bī tinnaṃ. ⁴ Bī lehitī. ⁵ Bī isip-
pajjam. ⁶ K desanaṃ. ⁷ Bī ahamntena samayena tāpaṣo ahoṣin. ⁸ Bī adda
dutiyaṃ. ⁹ both K and Bī kāla-. ¹⁰ Bī gaṇabandhana. ¹¹ K omits aññatitthi-
yānaṃ denti kadāci ¹² so Bp; K saṃharitvā, Bī haritvā. ¹³ so Bp Bī; K
saṃharitvā. ¹⁴ K saṃghassa. ¹⁵ Bī -punnāṃ. ¹⁶ Bī sasāvakehi. ¹⁷ K saṃ-
ghassa. ¹⁸ Bī bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ Bī sabbe-.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭipamukhe² thatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭiṃ pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aññatitthiyasāvaka Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁴ antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṃ kātuṃ nāsak-
 khimsu, taṃ sabbaparikkhārādānaṃ⁵ Buddhānaṃ yeva pādamūlaṃ⁶
 āgataṃ, aho Buddhabalan⁷ nāma mahantan“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvaka idān'
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya⁸ vāyamanti, pubbe
 pi vāyaniṃsu, so pana parikkhāro sabbakāle⁹ pi mam' eva¹⁰ pādamū-
 laṃ¹¹ āgacchatīti“ vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Susīma nāma rājā ahosi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchismiṃ¹²
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akāsi.
 So pana dharmānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi,
 hatthinaṃ¹³ maṅgalakāraṇatthāne¹⁴ ābhataṃ¹⁵ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṃ¹⁶ ca hatthālaṃkāraṇ ca sabbaṃ so yeva alat-
 tha¹⁷. Evam assa ekekasmiṃ maṅgale¹⁸ koṭimattaṃ¹⁹
 20 dhanāṃ uppajjati²⁰. Atha tasmīṃ kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpuṇi. Sesabrāhmaṇā²¹ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātuṃ vattati²²,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana²³ atidaharo n' eva tayo vede²⁴
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayaṃ hatthimaṅgalaṃ karissāmā“ ti
 25 āhaṃsu. Rājā „sādhū“ 'ti sampatīcchi. Brāhmaṇā „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātuṃ adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayaṃ dhanāṃ gaṇhissāmā²⁵“ 'ti haṭṭhatuṭṭhā vicaranti²⁶.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ²⁷ bhavissatīti“ Bodhisattassa

¹ Bī saṅghe. ² Bī -kuṭī-. ³ Bī katvā. ⁴ Bī dātabbassa-. ⁵ Bī sabbaṃ-.
⁶ Bī -mūle. ⁷ Bī balāṃ. ⁸ Bī antarāyaṃ. ⁹ Bī sappakālaṃ. ¹⁰ Bī mayham
 eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bī kucchamhi. ¹³ Bī hatthi. ¹⁴ K -karana-. ¹⁵ K ābhata,
 Bī ātaṃ? ¹⁶ Bī upakāraṇaṇḍaṇ. ¹⁷ Bī alattham. ¹⁸ Bī maṇḍa. ¹⁹ Bī -matta.
²⁰ Bī upajjati. ²¹ Bī sesā-. ²² Bī vattatīti. ²³ Bī pana putto. ²⁴ Bī bede.
²⁵ Bī karissāmā. ²⁶ Bī virenti. ²⁷ Bī hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
sattamā kulaparivattā² amhākam, vaṃso ca no osakkhissati³
dhanā ca parihāyissāmā⁴“ ‘ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
„kasmā amma rodasīti⁵“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
ahaṃ maṅgalaṃ karissāmīti⁶“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo 5
vede⁷ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
sīti⁸“. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissantīti⁹“.
„Ito catutthe divase tātā¹⁰“ ‘ti. „Amma tayo pana vede¹¹ pa-
guṇe katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā¹² kahaṃ vasantīti¹³“.
„Tāta evarūpo disāpāmokkhācariyo¹⁴ ito vīsayojanasatamatthake¹⁵ 10
Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṃ vasatīti¹⁶“. „Amma amhākam
vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṇ¹⁷ eva Takkasilaṃ¹⁸ gantvā
ekaratten¹⁹ eva tayo vede²⁰ ca²¹ hatthisuttaṃ ca uggaṇhitvā²²
punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
mā rodīti²³“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15
va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṇ²⁴ eva Takkasilaṃ
gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante²⁵ nisīdi. Atha naṃ āca-
riyo „kuto āgato si tātā²⁶“ ‘ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā²⁷“ ‘ti.
„Ken’ atthenā²⁸“ ‘ti. „Tumhākaṃ santike tayo²⁹ vede³⁰ ca hatthi-
suttaṃ³¹ ca uggaṇhanatthāyā³²“ ‘ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā³³ 20
’ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan³⁴“ ti sab-
baṃ pavattiṃ ārocetvā „ahaṃ ekadivaseṇ³⁵ eva vīsayojanasataṃ³⁶
āgato, ajj’ ekarattaṃ³⁷ mayhaṃ yeva³⁸ okāsaṃ karoṭṭha, ito ta-
tiye³⁹ hatthimaṅgalaṃ⁴⁰ bhavissati, ahaṃ eken⁴¹ eva uddesa-
maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti⁴²“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahaṣsatthavikaṃ purato

¹ so BP; K -karaṇaṃ, Bⁱ -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, Bⁱ -vattā. ³ K cano osak-
khi-, BP chinno osakki-. ⁴ K -yissāmī, Bⁱ yissāmā. ⁵ Bⁱ bede.
⁶ Bⁱ karissatīti. ⁷ Bⁱ karissasīti. ⁸ K -kaācariyā, Bⁱ kāācariyo. ⁹ Bⁱ vasatīti.
¹⁰ Bⁱ -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsaiyojana-, Bⁱ satīyojanasatamatthake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ Bⁱ omits ca. ¹⁴ Bⁱ -hetvā. ¹⁵ Bⁱ rodasīti. ¹⁶ Bⁱ -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ Bⁱ uggaṇhatthāyā. ²⁰ Bⁱ -hāhi. ²¹ K vīsaṃ-. ²² K -rittīti,
Bⁱ -ratthaṃ. ²³ Bⁱ mayhaṃ űeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ Bⁱ -lam.

1 ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattim ṭhapetvā aruṇe
 uggacchante uggacchante tayo vede¹ hatthisuttaṃ ca niṭṭha-
 petvā² „aññaṃ³ pi atthi ācariyā“⁴ 'ti pucchitvā „n' atthi tāta,
 sabbaṃ niṭṭhitaṃ“⁵ ti vutte „ācariya imasmiṃ ganthe⁶ ettakaṃ⁷
 5 padaṃ paccābhaṭṭhaṃ⁸ ettakaṃ⁹ sajjhāyamūlhaṭṭhānaṃ, ito
 paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyāthā“¹⁰ 'ti ācariyassa sippaṃ¹¹
 sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyaṃ vanditvā ekadivaseṇ¹² eva
 Bārāṇasim paccāgantvā mātaraṃ vanditvā „uggaṇhitaṃ te tāta
 sippaṃ“¹³ ti vutte „āmā“¹⁴ 'ti vatvā mātaraṃ paritosesi. Puna-
 10 divase hatthinaṃ maṅgalachaṇo¹⁵ paṭiyādiyittha¹⁶. Satamatte¹⁷
 hatthi¹⁸ soṇṇālaṃkāre soṇṇadhaje¹⁹ hemajālasaṇṇhane²⁰ katvā
 ṭhapesuṃ, rājaṇaṇaṃ alaṃkarimsu. Brāhmaṇa „mayāṃ hatthi-
 maṅgalaṃ karissāma, mayāṃ karissāmā“²¹ ti maṇḍitapasādhita
 atṭhaṃsu. Susīmo pi rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito²² ābhara-
 15 ṇabhaṇḍaṃ²³ gāhāpetvā maṅgalatṭhānaṃ agamāsi. Bodhisatto
 pi kumārāparihārena alaṃkato attano parisāya purakkhata-
 parivārito raṇṇo santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mahārāja tumhe
 amhākaṃ vaṃsaṃ²⁴ nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṃ
 kāretvā 'hatthālaṃkāraṃ ca upakaraṇāni ca tesāṃ dāssāmā“²⁵
 20 'ti avacutthā²⁶ 'ti vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Kālā²⁷ migā setadantā tava ime²⁸
 parosataṃ hemajālābhichannā²⁹,
 te te³⁰ dadāmiṃti Susīma brūsi
 anussaraṃ pettipitāmahanā³¹ ti. 25.

25 Tattha te te³² dadāmiṃti Susīma brūsiṃti te ete³³ tava santake³⁴
 kālā³⁵ migā setadantā ti evaṃ saṃkhaṃ gataṃ parosataṃ sabbālaṃkāra-

¹ Bⁱ bede. ² Bⁱ niṭṭhā-. ³ K aññe, Bⁱ araṇṇaṃ. ⁴ Bⁱ gakkhe. ⁵ Bⁱ ekaṃ. ⁶ K
 paccābhaṇḍaṃ, Bⁱ paccābhaṭṭhaṃ. ⁷ Bⁱ etthakaṃ. ⁸ Bⁱ ācariyasibbaṃ. ⁹ K -cchano.
¹⁰ Bⁱ pariyādiyittha. ¹¹ Bⁱ sattamatte. ¹² so BP; both K and Bⁱ hatthi. ¹³ Bⁱ so-
 vaṇṇadhaje. ¹⁴ Bⁱ temajālapaṭicchanne. ¹⁵ Bⁱ omits mayāṃ karissāmā. ¹⁶ Bⁱ -paṭi-.
¹⁷ Bⁱ upakaraṇabhaṇḍaṃ. ¹⁸ Bⁱ vaṃsaṃ ca attano ca vaṃsaṃ. ¹⁹ Bⁱ tassāmi.
²⁰ Bⁱ kālā. ²¹ so all three MSS. ²² K BP -bhisaṇṇhannā, Bⁱ -bhichandā. ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, Bⁱ mettā-. ²⁵ K nete. ²⁶ K adds tevā. ²⁷ Bⁱ santike.

paṭimaṇḍite haṭṭhī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmiti saccam kira bho Susīma
 evaṃ brūṣīti attho, anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti ambhakaṃ ca attano ca
 vaṃse² pitupitāmahanānaṃ³ ācinnāṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁴,
 yāva sattamā⁵ kulaparivattā⁶ tumhakaṃ pitipitāmahanānaṃ⁷ ambhakaṃ pitupitā-
 mahā⁸ haṭṭhimaṅgalaṃ karonti⁹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi ambhakaṃ ca at- 5
 tano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹⁰ evaṃ brūṣīti.

Susīmo rājā¹¹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

2. Kālā¹² migā setadantā mama ime
 parosataṃ hemajālābhichannā¹³, 10
 te te dadāmiti vadāmi mānava¹⁴
 anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti. 26.

Tattha te te¹⁵ dadāmiti te ete haṭṭhī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmiti
 saccam eva mānava vadāmi ne va¹⁶ haṭṭhī¹ brāhmaṇānaṃ dadāmiti¹⁷ attho¹⁸, anu-
 saraṃ pettipitāmahanānaṃ¹⁹ pi pitupitāmahanānaṃ pi²⁰ kiriyāṃ anussarāmi yeva 15
 no nānussarāmi, ambhakaṃ pitipitāmahanānaṃ²¹ haṭṭhimaṅgalaṃ tumhakaṃ pitupitā-
 mahā²² karontīti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yevā 'ti adhippāyena' evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja ambhakaṃ ca
 attano ca²³ vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā
 aññehi haṭṭhimaṅgalaṃ kārāpethā“ 'ti. „Tvaṃ kira tāta tayo 20
 vede“ haṭṭhisuttaṃ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ
 aññehi brāhmaṇehi kārāpemi“ti. „Tena hi mahārāja ettha-
 kesu²⁴ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu²⁵ vā haṭṭhisuttesu
 vā ekadesaṃ pi yadi mayā saddhiṃ kathetuṃ samattho atthi
 uṭṭhahatu, tayo pi vede“ haṭṭhisuttaṃ ca saddhiṃ haṭṭhimaṅ- 25
 galakaraṇena maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and B¹ haṭṭhī. ² B¹ attano pese. ³ B¹ petti-. ⁴ K omits mahārāja.
⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ B¹ petti-. ⁸ B¹ pettipitāmahā va. ⁹ B¹ -to.
¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rājā. ¹² B¹ kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mā-
 nava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, B¹ te, B¹ tetava. ¹⁷ B¹ vadāmiti. ¹⁸ B¹ adds te
 brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahanānaṃ. ²⁰ B¹ omits
 pitupitāmahanānaṃ pi. ²¹ B¹ pettipitā-, B¹ pittipitā-. ²² B¹ pittipitā-, B¹ adds
 maṅgalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ B¹ bede. ²⁵ so both K and B¹. ²⁶ B¹ bedesu.

vātavutthiyā kallasarirā hutvā pabbataṃ eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayimsu: „Bārāṇasissetthiṇā
 amhākaṃ upakāro kato, 'katupakārassa' nāma paccupakāraṃ
 kātuṃ vaṭṭatīti', tasmā ito paṭṭhāya tumhesu yo yaṃ vatthaṃ⁴
 vā ābharaṇaṃ⁵ vā labhati tena taṃ⁶ Bārāṇasissetthissa⁷ gehe⁸ 5
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁹ ti. Tato paṭṭhāya gijjhā manussānaṃ
 vatthābharaṇāni¹⁰ ātape sukkhāpentānaṃ pamādaṃ oloketvā senā
 viya maṃsapesiṃ sahasā¹¹ gahetvā Bārāṇasissetthissa gehe¹² ākā-
 saṅgaṇe pāteṇti. So gijjhānaṃ ābharaṇabhāvaṃ¹³ űatvā¹⁴ sab-
 bāni tāni visuṃ yeva ṭhapāpesi¹⁵. „Gijjhā nagaraṃ vilumpan- 10
 tīti¹⁶“ raṇṇo ārocesuṃ. Rājā „ekaṃ gijjhaṃ pi tāva gaṇhatha,
 sabbaṃ āharāpessāmi¹⁷“ tattha tattha pāse c' eva¹⁸ jālāni¹⁹ ca
 oḍḍāpesi²⁰. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Taṃ gahetvā „raṇṇo
 dassesāmi²¹“ ti nenti²². Bārāṇasissetthi rājupaṭṭhānaṃ gac-
 chanto te²³ manusse gijjhaṃ gahetvā gacchante disvā „mā imaṃ 15
 gijjhaṃ bādhayimsū²⁴“ ti saddhiṃ űeva agamāsi²⁵. Gijjhaṃ
 raṇṇo dassesuṃ. Atha naṃ rājā pucchi: „tumhe²⁶ nagaraṃ
 vilumpitvā²⁷ vatthādīni gaṇhathā²⁸“ ti. „Āma mahārājā²⁹“ ti.
 „Kassa³⁰ dinnānīti³¹. „Bārāṇasissetthissā³²“ ti. „Kimkāraṇā³³“ ti.
 „Amhākaṃ tena jīvitāṃ dinnāṃ, upakārassa³⁴ nāma paccupa- 20
 kāraṃ katuṃ vaṭṭati, tasmā adamaḥ³⁵“ ti. Atha naṃ rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā³⁶ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsāṃ na passasīti³⁷“ vatvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Yan²⁸ nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati 25
 kasmā jālaṃ ca pāsāṃ³⁰ ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

¹ Bⁱ āgamaṃsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattaṃ. ⁵ Bⁱ ābharaṇāni
⁶ Bⁱ labhataṃ tena saṃ. ⁷ Bⁱ -sissetthissa. ⁸ K vatthābharaṇāni, Bⁱ vatthābhara-
 ṇāni. ⁹ K sahasā, Bⁱ sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ āharaṇa-. ¹² Bⁱ ānā-
 tvā. ¹³ Bⁱ thapesi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bⁱ viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bⁱ jāle. ¹⁷ Bⁱ oḍḍāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassissāmi. ¹⁹ Bⁱ nantī. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su.
 Bⁱ mārayisu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā.
²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yaṃ. ³⁰ Bⁱ pālāṇi.

Tattha yan ti nipātamattam, nū 'ti nāmatthe nipāto, gijjho nāma yo-janasatam atikkamitvā t̥hitāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti āsādetvāpi saṃpāpūnitvāpīti attho, tvaṃ attano atthāya oḍḍitaṃ jālaṃ ca pāsāṃ¹ ca patvāpi kasmā na bujjasīti pucchi².

5 Gijjho tassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpi³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṃ sutvā rājā seṭṭhiṃ pucchi: „saccaṃ ma-
10 hāseṭṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādīni abhatānīti“⁴. „Sac-
cam devā“⁵ 'ti. „Kahaṃ tānīti“⁶. „Deva mayā sabbāni visum
t̥hapitāni, yaṃ yesaṃ santakaṃ⁷ taṃ⁸ tesaṃ dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“⁹ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāseṭṭhi¹⁰ sabbe-
sam santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā¹¹ saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyosāne mātīposakabhikkhu¹² sotāpattiphale
patit̥ṭṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi Sāriputto, mātī-
posakagijjho¹³ pana aham evā“¹⁴ 'ti. Gijjhajātakaṃ¹⁵.

5. Nakulajātaka.

20 Sandhiṃ¹⁷ katvā amittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane¹⁸
viharanto seṇibhaṇḍanaṃ ārabba kthesi, Vatthum¹⁴ heṭṭhā Uraga-
jātaka¹⁵ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idāṃ¹⁶ eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsiṃ yevā“¹⁷ 'ti vatva atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ Bⁱ pālāṇ. ² Bⁱ pucchati attho. ³ K āsajjāpi, Bⁱ āpajjāpi. ⁴ so Bp; K āhatānīti.

⁵ K sattakaṃ? ⁶ taṃ struck out in K. ⁷ Bⁱ omits gijjhehi . . . mahāseṭṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ Bⁱ mātīposaka-, K mātīposakabhikkhū. ¹⁰ Bⁱ mātīposakagijjho.

¹¹ Bⁱ adda catuttham. ¹² Bⁱ saddhi. ¹³ Bⁱ Veḷuvane. ¹⁴ Bⁱ vatthu. ¹⁵ K

uraṅga-, Bⁱ urabha-.

Takkasilāyaṃ¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṃ pahāya isi-pabbajjāṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsaṃ kappesi. Tassa caṃkamanakoṭiyaṃ⁴ ekasmiṃ vammike nakulo vasati⁵, tass'eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhabile⁷ sappo vāsaṃ 5 kappesi. Te ubho pi ahinakulā niccakālaṃ kalahaṃ karonti. Bodhisatto tesāṃ kalahe ādīnavaṃ ca mettābhāvanāya ca ānisaṃsaṃ kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsaṃ vasitūṃ vaṭṭatīti“⁸ ovaḍitvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa bahinikkhantakāle nakulo caṃkamanakoṭiyaṃ vammikassa bila- 10 dvāre sīsaṃ katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passa-santo niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰ niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppannan“ ti pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja 15
vivariya dāṭhaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayaṃ āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena¹⁵ ti aṇḍakose nibbattena nāgena, jalābujā¹⁶ ti nakulaṃ ālapati, so hi jalābumhi jātattā jalābujo ti vuccati, vivariyā¹⁷ ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁸ nakulo „ayya, paccāmitto nāma 20
na avajānitabbo āsaṃkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃketh'eva amittasmiṃ, mittasmiṃ pi na vissase.
abhayā bhayaṃ uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayaṃ uppannan ti na ito te¹⁹ bhayaṃ uppannan ti abhayo, ko so²⁰: mitto yamhi mittasmiṃ pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati, 25 taṃ mūlaṃ pi²¹ nikantatīti²² mittassa sabbarandhānaṃ²³ viditattā mūlaghaccāya²⁴ saṃvattatīti²⁵ attho.

¹ Bⁱ adds gaṇtvā. ² so K and R^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadese. ⁴ Bⁱ caṃkamaṇa-

⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava, Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ ruk-

khamūle ⁸ Bⁱ vattatī. ⁹ Bⁱ -gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi.

¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutte. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko.

¹⁸ so K and Bⁱ; R^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūla-

ghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āham akāsim, tvaṃ ito paṭṭhāya tasmim āsam-
kam mā karīti“ ovaḍitvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-
loka-parāyano ahoṣi. Te pi yathākamman gata.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā³ jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmatṭa ahesuṃ, tāpaso pana
aham evā“ 'ti. Nakulajātakaṃ⁴.

6. Upasāḷhajātaka.

- Upasāḷhakanāmanan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
10 ekam Upasāḷhakan⁵ nāma susānasuddhikaṃ brāhmaṇaṃ ārabha
kathesi. So kira aḍḍho ahoṣi mahaddhano, diṭṭhigatikattā⁶ pana
dhuravihāre vasantānam pi Buddhānaṃ saṃgahaṃ nāma na akāsi.
Putto pan' assa paṇḍito ahoṣi nāṇasampanno. So mahallakakāle puttam
āha: „mā kho maṃ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁷,
15 ekasmim pana anucchiṭṭhasusāne⁸ yeva maṃ jhāpeyyāsīti“. „Tāta, aham
tumbhakaṃ jhāpetabbayuttakaṃ ṭhānaṃ na jānāmi, sādhu vata maṃ
ādāya gantvā 'imasim ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti' tumhe va ācikkha-
thā⁹“ 'ti. Brāhmaṇo „sādhu tāta“ 'ti tam ādāya nagarā¹⁰ nikkhami-
tvā Giḷḷhakūṭamatthakaṃ abhirūhitvā „tāta idam¹¹ aññassa vasalassa
20 na jhāpitatṭhānaṃ¹², ettha maṃ jhāpeyyāsīti“ vatvā puttena saddhim
pabbatā otaritum ārabhi. Satthā pana tam divasaṃ paccūsakāle bodha-
neyyabandhave olokento tesam pitāputtānaṃ sotāpattimagassa upani-
sayam addasa, tasmā tam¹³ maggaṃ gahetvā ṭhitaluddako¹⁴ viya
pabbatapādaṃ gantvā tesam pabbatamatthakā otarantānaṃ āgamaya-
25 māno nisīdi. Te otarantā Satthāraṃ addasaṃsu. Satthā paṭisanthāraṃ
karonto „kahaṃ gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo tam attham
ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitatṭhānaṃ gacchāmā“
'ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakaṃ āruya „kataram¹⁵ ṭhā-
nan“ ti pucchi. Māṇavo „imesam tiṇṇam pabbatānaṃ antaram ācikkhi

¹ Bⁱ sabbo. ² Bⁱ duppati. ³ Bⁱ adds saccāni pakāsetvā. ⁴ Bⁱ adds pañcamam.

⁵ Bⁱ -kam. ⁶ Bⁱ diṭṭhigahitattā, Bⁱ diṭṭhigatipattā ⁷ Bⁱ jhāpesi. ⁸ Bⁱ anucchi-
vittha-, K anucittha-. ⁹ Bⁱ tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bⁱ gharā. ¹¹ Bⁱ omits idam.

¹² Bⁱ vasalassa ajhāpitatṭhānaṃ. ¹³ K omits tam. ¹⁴ K ṭhitamuddako, Bⁱ mi-
galuddako. ¹⁵ Bⁱ katara.

bhante“ ti āha. Satthā „na kho māṇava¹ tava pitā² idān' eva susāna-
suddhiko³, pubbe pi susānasuddhiko va⁴, na c' eso⁵ idān' eva 'imas-
miṃ⁶ yeva thāne maṃ jhāpeyyāsīti' tava ācikkhati, pubbe pi imasmiṃ
yeva thāne attano jhāpanabbhāvaṃ ācikkhīti“ vatvā tena yācito
atītaṃ āhari:

5

Atīte imasmiṃ yeva Rājagahe ayam eva Upasāḥako
brāhmaṇo ayam eva c' assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto
Magadharatthe brāhmaṇakule nibhattitvā paripuṇṇasippo isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jhānakīlaṃ kīlanto Himavantapadese⁷ ciraṃ vasitvā loṇambilase- 10
vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṃ⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo
iminā va niyāmena puttaṃ vatvā puttena „tumhe yeva me
tathārūpaṃ thānaṃ ācikkhathā“ 'ti vutte idam⁹ eva thānaṃ¹⁰
ācikkhitvā puttena saddhiṃ otaranto Bodhisattaṃ disvā tassa
santikaṃ upasaṃkami¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15
pucchitvā mānavassa vacanaṃ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhi-
tatthānassa ucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁵ vā jānis-
sāmā“ 'ti tehi saddhiṃ pabbatamatthakaṃ āruya „idaṃ¹⁶ tiṇ-
naṃ pabbatānaṃ antaraṃ anucchiṭṭhatthānaṃ¹⁶“ ti māṇaveuā
vutte „māṇava, imasmiṃ yeva thāne jhāpitakānaṃ¹⁷ pamāṇaṃ¹⁸ 20
n' atthi, tav' eva pitā imasmiṃ yeva Rājagahe brāhmaṇakule
yeva¹⁹ nibhattitvā Upasāḥako yeva nāma²⁰ hutvā imasmiṃ
pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṃ hi²¹ ajjhā-
pitatthānaṃ vā asusānatthānaṃ vā sisānaṃ aniveṭṭhitatthānaṃ²²
vā laddhuṃ na sakkā“ ti pubbenivāsañāṇena paricchinditvā imaṃ 25
gāthadvayam āha:

¹ Bⁱ sattā so māṇava. ² Bⁱ adds na. ³ Bⁱ adds yeva. ⁴ Bⁱ omits pubbe - -
ko va. ⁵ Bⁱ cesa. ⁶ Cⁱ adds yeva. ⁷ Bⁱ himmavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya.
⁹ Bⁱ idham. ¹⁰ Bⁱ thānanti. ¹¹ K upasaṃkamitvā. ¹² Bⁱ omits ca. ¹³ Bⁱ pi-
tuno. ¹⁴ Bⁱ ucchiṭṭha-, K uccitṭha-. ¹⁵ Bⁱ anucchiṭṭha-, K anuccitṭha-. ¹⁶ Bⁱ ime-
saṃ. ¹⁷ Bⁱ jhāpitamatānaṃ. ¹⁸ Bⁱ adds nāma. ¹⁹ Bⁱ omits yeva. ²⁰ K nāmaṃ.
²¹ Bⁱ paṭhaviyamhi. ²² Bⁱ sisānaṃ anīṭhaveṭṭhitatthānaṃ, B^p anivīṭṭhatthānaṃ
omitting sisānaṃ.

1. Upasāḷhakanāmānaṃ¹ saḥassāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṃ. 31.

2. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahimsā saññamo² damo^{*}
etad³ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmataṃ ti. 32.

5 Tattha anāmataṃ ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amataṃ ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmataṃ ti āha, anamataṃ⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānatṭhānaṃ nāma n' atthitī⁸ attho; Yamhi saccaṇ ca
dhammo cā 'ti yasmiṃ⁹ puggale catusaccavattukam¹⁰ pubbabhāgasaccaññaṇaṃ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahimsā ti paresaṃ aviheṣā¹¹ aviheṭṭhānā¹²,
10 saṃyamo ti sīlasaṃyamo, damo ti indriyadamaṇaṃ idaṃ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etadāriyā¹⁴ sevanti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasaṃkamanti¹⁵
bhajanti attho, etaṃ loke anāmataṃ ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabhāva-
sādhanaṃ¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā²⁰ 'ti. Upasāḷhajātakaṃ²⁰.

7. Samiddhi-jātaka.

Abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabha kathesi.
Ekadivasam hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahātvā²² suvaṇṇavaṇṇaṃ attabhāvaṃ sukkhāpaya-
māno antaravāsakaṃ nivāsetvā uttarāsaṃgaṃ hatthena gaṇetvā atṭhāsi.
Superikammakatā viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ Bī -nāmāni. ² K saññamo, Bī saṃyamo. * Dhṛ. v. 261. ³ Bī etaṃ. ⁴ Bī āca-
riyā. ⁵ K mataṭṭhānaṃ upacāravacanaṃ. ⁶ Bī amataṃ. ⁷ Bī amataṭṭhānaṃ.
⁸ Bī atthitī. ⁹ Bī yamhi. ¹⁰ Bī catusaccaṇ ca vatthuka. ¹¹ Bī aviheṣā. ¹² Bī ya-
viheṭṭhānā. ¹³ Bī catu. ¹⁴ Bī etaṃ ariyā. ¹⁵ Bī upasaṃkamitvā. ¹⁶ Bī anāmata-
¹⁷ Bī anāmata. ¹⁸ Bī nāmā ti attho. ¹⁹ Bī ca. ²⁰ adds chaṭṭhamaṃ. ²¹ Bī pa-
jānaṃ. ²² Bī nahātvā. ²³ Bī adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ-.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahosi. Ath' assa sarīrasobhaggaṃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā therāṃ evaṃ āha: „tvam kho si bhikkhu daharo yuvā susu kālakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassaniyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissāsīti“¹. Atha naṃ thero āha: „devadhīte, asukasmiṃ nāma vaye ṭhito marissāmiti mama maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṃ katvā dukkhass' antaṃ karissāmiti“². Sā therassa santikā paṭisaṇṭhāraṃ alabhitvā tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāraṃ upasaṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvam ñeva etarahi devadhītāya palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṃ yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā⁶ 15
vayappatto sabbasippesu⁷ nipphattiṃ patvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-padese ekaṃ jātassaraṃ nissāya vāsaṃ kappesi. So sabbarattim padhānaṃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṃ vakka-
laṃ nivāsetvā ekaṃ hatthena gahetvā sarīraṃ nivodakaṃ⁸ 20
karonto aṭṭhāsi. Ath' assa rūpaggappattaṃ attabhāvaṃ oloketvā paṭibaddhacittā⁹ ekā devadhītā Bodhisattaṃ palobhayamānā imaṃ paṭhamam gātham āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti. 33. 25

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvam daharakāle kilesakāmasasena vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi¹ nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṃ, na hi bhutvāna bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṃ upagato si, bhutvāna bhikkhu bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja², bhutvāna³ pacchā ma-
hallakakāle bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti ayaṃ kāme bhuñjanakālo daharakālo taṃ mā atikkamatū 'ti. 80

¹ Bī -ssatīti. ² Bī tatheva antaradhāyi. ³ Bī gāmake. ⁴ K -sippe. ⁵ so Bī Bp; K vodakaṃ. ⁶ Bī paṭibandha-. ⁷ Bī omits bhuñja. ⁸ Bī bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhītāya vacanaṃ sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ
pakāśento dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālaṃ vo 'haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhuttvā bhikkhāmi, mā maṃ² kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nīpātamattaṃ, ahaṃ paṭha-
mavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimaṃ vā pacchimaṃ vā ti evaṃ attano
maraṇakālaṃ na jānāmi, atipaṇḍitenāpi³ hi puggalena

jīvitāṃ vyādhi⁴ kālo⁵ ca dehanikkhepanaṃ⁶ gati
panca te⁶ jīvalokasmiṃ animittā na ñāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādi-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabbaṃ ti mayhaṃ p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supāṭi-
channo hutvā ṭhito¹² na paññāyati, tasmā abhuttvā bhikkhāmīti tena kāra-
ṇena kāmagaṇe¹³ abhuttvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā maṃ kālo upaccagā ti
maṃ samaṇadhammassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, imiṃ kāraṇena daharo
15 vasamāno pabbajitvā samaṇadhammaṃ karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tatth' ev'
antaradhāyi¹⁸.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā ahoṣi²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpaso ahoṣin²² ti. Samiddhijātakaṃ²³.

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
attano²⁴ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabha kathesi. Ekadi-
vasaṃ²⁴ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye²⁵ ti imaṃ saṃyuttaṃ Mahāvagge suttantaṃ²⁵

¹ K adds ca. ² Bⁱ haṃ. ³ Bⁱ itipaṇḍitena. ⁴ Bⁱ byādhi-. ⁵ Bⁱ deyaṇikkha-
manaṃ. ⁶ Bⁱ pañcete. ⁷ Bⁱ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K vayekāle. ¹⁰ Bⁱ he-
mantādīnaṃ-. ¹¹ K -pesaṃ, Bⁱ mayhaṃ esa. ¹² Bⁱ tiṭho. ¹³ Bⁱ pañcakāma-.
¹⁴ Bⁱ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ Bⁱ adds ti attho. ¹⁸ Bⁱ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ Bⁱ tathevaantaradhāyi. ²¹ K omits tadā - - - ahoṣi.
²² Bⁱ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ Bⁱ -saṃ. ²⁵ Bⁱ suttanti, K
adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikam visayaṃ pahāya agocare carantā paccāmittānaṃ hatthapathaṃ gantvā¹ attano paññāsampattiya² upāyakosallena paccāmittānaṃ hatthā muc-cimsū³“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 5
Bodhisatto lāpasakunayoniyāṃ nibbattitvā naṅgalakattḥa-
karaṇe leḍḍuttḥāne⁴ vāsaṃ kappesi. So⁵ ekadivasāṃ sakavi-
saye gocaragahaṇaṃ⁶ pahāya „paravisaye gocaraṃ gahessāmīti“
aṭavipariyantaṃ agamāsi. Atha naṃ tattha gocaraṃ gaṇhantaṃ
disvā sakunagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakunagghiya⁷ 10
hariyamāno evaṃ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuñña yeva, mayam agocare carimha paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyam¹⁰ sakunagghi alaṃ abhavissa yadidaṃ āgato¹¹ yuddhāyā“
‘ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti¹². „Yad 15
idaṃ naṅgalakattḥakaraṇaṃ¹³ leḍḍuttḥānaṃ¹⁴“ ti. Atha naṃ
sakunagghi sake bale atthaddhā¹⁵ amuñci: „gaccha kho tvaṃ
lāpa, tatthāpi¹⁶ gantvā na mokkhasīti“. So tattha gantvā ma-
hantaṃ leḍḍum¹⁷ abhirūhitvā¹⁸ „ehi kho dāni sakunagghīti“ so
taṃ avhāyanto¹⁹ aṭṭhāsi. Sakunagghi sake bale thaddhā²⁰ 20
ubho pakkhe sandhāya lāpakasakunaṃ²¹ sahasā ajjhappattā²²,
yadā pana taṃ lāpo „bahumāgato²³“ kho my-āyam sakunagghīti²⁴
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²⁵ antaraṃ paccā-
pādi²⁶. Sakunagghi vegaṃ sandhāretum asakkonto²⁷ tatth’
eva uraṃ pccatālesi²⁸, evaṃ so bhinnena²⁹ hadayena akkhihi 25
nikkhantehi³⁰ jīvatakkhayaṃ pāpuṇi.

¹ Bⁱ hatthagataṃ patvā. ² Bⁱ pañāsampattiya. ³ Bⁱ muñcisū. ⁴ Bⁱ leṭṭuttḥāne.

⁵ Bⁱ eso. ⁶ K -naṃ. ⁷ Bⁱ sakunagghaṃsa. ⁸ Bⁱ ayam. ⁹ K omits kho.

¹⁰ K mayam. ¹¹ so Bⁱ; K Bⁱ omits āgato. ¹² Bⁱ -na. ¹³ Bⁱ leṭṭuttḥānaṃ. ¹⁴ Bⁱ ap-

pattaddhā, Bⁱ apathaddo. ¹⁵ Bⁱ tatrāpi, K tatthāpīme. ¹⁶ Bⁱ leṭṭu. ¹⁷ Bⁱ

abhirūyhitvā ¹⁸ Bⁱ avhāyanto. ¹⁹ Bⁱ appattaddhā, Bⁱ apathaddhā. ²⁰ Bⁱ lāpasaku-

naṃ. ²¹ K ajjhappattā, Bⁱ ajhāphattā, Bⁱ ajjhappatto. ²² K bahūāgato. ²³ Bⁱ leṭ-

tussa. ²⁴ so Bⁱ; K paccāpasādi, Bⁱ paccāthāsi. ²⁵ so K Bⁱ; Bⁱ asakonti. ²⁶ so

Bⁱ; K uccatālesi, Bⁱ paccāthālesi. ²⁷ K subhinnena, Bⁱ soṣinnena. ²⁸ Bⁱ nik-

khantehi akkhihi.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „evaṃ¹ bhikkhave tīracchānagatāpi agocare carantā sapattabhatthaṃ gacchanti, gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro ārammaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhu-vineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten' upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gaṇhissāmīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ aṭṭavipariyante tītaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kāraṇena maraṇaṃ patto.

Tasmiṃ pana maraṇaṃ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā
15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ tṭhatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gāthā āha:

2. So 'haṃ nayena sampanno pettike gocare rato
apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ atthaṃ¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayaṇā 'ti upāyena, atthaṃ¹⁶ attano ti attano aroga bhāva saṃ-
20 khātaṃ vaḍḍhiṃ¹⁷.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpu-ṇimsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-
kunagghijātakaṃ¹⁸.

25

9. Arakajātaka.

Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto mettasuttaṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹⁹ samaye Satthā
bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

¹ Bⁱ adds kho. ² Bⁱ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K ca-
rataṃ. ⁵ BP okāsaṃ. ⁶ so BP; K ajjhappatto, Bⁱ ajhappatto. ⁷ K omits va.
⁸ Bⁱ maraṇaṃ. ⁹ Bⁱ va-tamena. ¹⁰ Bⁱ gocarattḥāya. ¹¹ Bⁱ adds va. ¹² Bⁱ -satthu.
¹³ K medāmiṃ. ¹⁴ K samphassaṃ. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bⁱ attam. ¹⁷ BP
vuddhiṃ, Bⁱ vuḍḍhīti attho. ¹⁸ Bⁱ adds aṭṭhamāṃ. ¹⁹ Cfr. L. Feer in Journ. As.
1875 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikātāya yānikātāya vatthukatāya anuṭṭhitāya susam-
 āradhāya¹ ekādasānisamsāpāṭikamkhā, katame ekādasā: sukhāṃ supatī²
 sukhāṃ patibujjhati, na pāpakāṃ supinaṃ passati, manussānaṃ piyo
 hoti, devatā³ rakkhanti, nāssa aggi vā visamā vā sattham vā kamati⁴,
 tuvaṭṭam⁵ cittaṃ samādhiyati, mukhavaṇṇo⁶ vipasīdati, asammūlho⁷ 5
 kālaṃ karoti, uttarim appaṭivijjhanto⁸ brahmalokūpago hoti⁹, mettāya
 bhikkhave cetovimuttiya āsevitāya -pe-¹⁰ ime ekādasā ānisamsā pāṭi-
 kamkhā ti, ime¹¹ ekādasā ānisamsā gahetvā ṭhitam mettābhāvanam
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo¹², ahito pi hitena 10
 pharitabbo¹³, majjhato pi hitena pharitabbo evam sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena¹⁴ mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā¹⁵ bhāve-
 tabbā, catusu Brahmavihāresu kammaṃ kātābbam eva, evam karonto
 hi¹⁶ maggaṃ vā phalaṃ vā alabhanto pi¹⁷ Brahmalo-ka-parāyano hoti¹⁸,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettaṃ bhāvetvā sattasamvattavatta- 15
 kappe Brahmalo-kasmiṃ yeva vasiṃsū“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte ekasmiṃ kappe Bodhisatto ekasmiṃ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbaji-
 tvā catunnaṃ Brahmavihārānaṃ lābhi¹⁹ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese²⁰ vāsam kappesi. Tassa mahāparivāro 20
 ahoṣi. So isigaṇaṃ ovaḍanto „pabbajitena nāma²¹ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā²² bhāvetabbā, mettacittaṃ
 hi²³ nām’ etaṃ appanāpattaṃ²⁴ Brahmalo-ka-parāyanaṃ taṃ²⁵
 sādhetīti²⁶“ mettāya ānisamsaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok’ ānukampati 25
 uddham adho ca tiriyaṃ ca appamaṇena sabbaso. 37.
2. Appamaṇaṃ hitaṃ cittaṃ paripuṇṇaṃ subhāvitaṃ,
 yaṃ pamāṇakataṃ²⁷ kammaṃ na taṃ tatrāvasissatīti²⁸. 38.

¹ K āsevitāya -pe- susamāradhāya. ² so K Bī; Bp suppati. ³ Bī deva. ⁴ Bī makati. ⁵ Bī kuṭam. ⁶ Bī sukhavaṇṇo. ⁷ Bī appati-. ⁸ Bī ahoṣi. ⁹ Bī āsevitāya gha susamāradhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bī pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bī upekkhā. ¹⁴ Bī pīti. ¹⁵ Bī pīhi. ¹⁶ Bī ahoṣi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bī hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bī adds iha. ²⁰ Bī upekkhā. ²¹ Bī mettācittaṃhi-. ²² K ap-
 panāpanaṃ. ²³ K -parāyattaṃ corr. to -parāyataṃ. ²⁴ Bī bhāvehitī. ²⁵ K
 pamāna-, Bī pamāṇaṃ. ²⁶ K satthāvasissatīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādīsu¹ vā samaṇabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ anukampati, uddhaṇaṃ ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmaloka⁴, adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyaṇ ti manussaloke, yatta-
 5 kāni cakkavālāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
 pajjhā anīghā sukhā attānaṃ parihaṇantū 'ti evaṃ bhāviteṇa mettena⁹ cittena¹⁰ ti attho, appamāṇeṇā 'ti appamāṇasattā¹⁰ appamāṇārammaṇattā¹¹ appamāṇeṇa, sabbaso ti sabbākāreṇa¹² uddhaṇaṃ adho tiriyaṇ ti evaṃ sabbasugatiduggativaseṇā 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti appa-
 10 māṇaṃ katvā bhāvitaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇaṃ ti avikaṇaṃ¹³, subhāvitaṃ ti suvaḍḍhitāṃ¹⁴, appamāṇacittassa¹⁵ etaṃ¹⁵ nāmaṃ, yaṃ pamā-
 nakataṃ¹⁶ kammaṃ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇārammaṇaṃ¹⁷ ti evaṃ ārammaṇantikkavasena¹⁸ ca vasiḍbhāvappattavasena¹⁹ ca avaddhetvā²⁰ kataṃ parit-
 taṃ kāmāvacarakammaṃ, na taṃ tatrāvasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṃ
 15 taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti saṃkhaṃ gataṃ²¹ rūpāvacarakammaṃ tatra nā-
 vasissati²², yathā nāma mahoghena ajjhottaṃ²³ parittodakaṃ oghassa abbhā-
 tare tena asaṃhiraṃānaṃ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁴ taṃ
 vikkhambhetvā²⁵ tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammassa
 abbhātare tena mahaggatakammā acchinditvā²⁶ agahitavipākokaṃ hutvā na
 20 avasissati na tiṭṭhati²⁷ na sakkoti attano vipākaṃ dātuṃ atha kho mahaggata-
 kammaṃ eva²⁸ taṃ ajjhottaritvā²⁹ tiṭṭhati vipākaṃ detīti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃ-
 saṃ kathetvā aparihīṇajjhāno Brahmaloce nibbatitvā sattaṃ-
 vattāvivattakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi³⁰.

25 Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā isigaṇo Buddhapariśā ahoṣi, Arako pana satthā³¹ ahaṃ evā“
 'ti. Arakajātakaṃ³².

¹ K -disu. ² Bī appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
 māṇappanattena? ³ Bī sakala. ⁴ K -loko, Bī nevasaññāyatanabrahmaloka.
⁵ Bī adds yāva. ⁶ Bī ussaddamahāniriyiyo. ⁷ K adds nibbānāyattā corr. to nib-
 bāttā. ⁸ Bī omits sabbe. ⁹ Bī omits mettena. ¹⁰ Bī appamāṇaṇaṃ? ¹¹ Bī āramma-
 ṇattā. ¹² Bī sappakkāreṇa. ¹³ Bī avekallaṃ. ¹⁴ Bī suvaḍḍhitāṃ. ¹⁵ K appa-
 māṇacittassetāṃ. ¹⁶ Bī pamāṇaṃ-. ¹⁷ Bī kārāṇaṃ. ¹⁸ Bī ārammaṇantikkena ca corr.
 to -nattika. ¹⁹ Bī vasi-. ²⁰ K āvajjhettvā corr. to āvajjetvā, Bī avadhetvā,
 BP avadḍhitvā. ²¹ Bī saṃkhātāṃ. ²² Bī avasissati. ²³ Bī ajhottatāṃ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bī ajhottaritvā. ²⁶ Bī paricchinditvā. ²⁷ Bī omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bī adds ca.
²⁹ K ajjhottaritvā, BP ajjhettaritvā. ³⁰ Bī puna āgamāsi. ³¹ Bī sattā pana.
³² Bī adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatitī¹. Idam Kakaṇṭakajātakam² Mahā-
ummaggajātake āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakam³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYĀṆADHAMMAVAGGA.

5

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
badhiraśassuṃ ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tīsaṇagato⁶ pañcasīlasamānāgato. So ekadivasaṃ
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādini ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossāmiti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṃ⁸ gahetvā dhītaṃ daṭṭhukāma
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītaṃ
saddhiṃ⁹ bhuttaḥhojanā bhattasammadaṃ¹⁰ vinodayamānā dhītaṃ
pucchi: „kim amma bhaddā te sammodamāno¹¹ piyasaṃvāsaṃ vasatīti“. 15
„Amma kim¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jāmātā¹³ sīlena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhuṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhaddā pabbajito“ ti mahāsaddaṃ akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehavasīno „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viravimsu. 20
Tesaṃ saddaṃ¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kim nāma kir' etan“
ti pucchimsu. „Imasmiṃ kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṃ
pāvisi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṃ
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ Bⁱ oramatitī. ² Bⁱ kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakaṃ, Bⁱ kakaṇṭaka-
jātakaṃ dasamaṃ. ⁴ Bⁱ santavaggo. ⁵ Bⁱ -biko. ⁶ Bⁱ -ṇāgato. ⁷ Bⁱ sabbi-
ādini bhes-. ⁸ Bⁱ -niyaṃbhojaniyaṃ. ⁹ Bⁱ adde nīsaṃ. ¹⁰ Bⁱ -sampadaṃ.
¹¹ Bⁱ adde avivadadamāno avivadamāno. ¹² Bⁱ kim amma. ¹³ Bⁱ jāmāmātarō.
¹⁴ K dullabho pi, Bⁱ duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopini corr. to pabbajito nī,
Bⁱ pappajito pi. ¹⁶ Bⁱ padem. ¹⁷ K omits saddaṃ. ¹⁸ K dvārene. ¹⁹ K sañ-
carantā. ²⁰ Bⁱ -janā. ²¹ Bⁱ -devantitī.

Ath' assa etad ahoṣi: „ayam apabbajitam eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me' kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti" tato va' nivattitvā Satthu santi-
 kam gantvā³ „kin' nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānam katvā
 5 gantvā³ idān' eva⁴ paccāgato sīti" vutte tam attham ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭatī⁷, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smiti"⁸ āha. So pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā sammā paṭipanno nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira' kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ¹⁰ ahoṣi¹¹. Ath' ekadivasam
 10 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham¹² samuṭṭhāpesum: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto" ti. Satthā. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā" ti pucchitvā „imāya nāma" ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhe-
 15 tum¹³ na vaṭṭatīti¹⁴ pabbajimsu yevā" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ pāpuṇi. So ekadivasam nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṃ¹⁵ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṃ passissā-
 20 miti" tam gehaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā¹⁶ ti sabbam paccuppannavatthusadisam eva. Tam pana rājupaṭṭhānaṃ¹⁵ katvā¹⁷ attano gharaṃ āgacchantam disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavat-
 tīti¹⁸ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na anta-
 25 radhāpetum vaṭṭatīti" tato va¹⁹ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāseṭṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti" vutte „deva gehe jano kira maṃ²⁰ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati²¹, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na anta-
 radhāpetabbo, pabbajissāṃ' ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti"
 30 etam attham pakāsento imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² B¹ omits va. ³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ kiñ. ⁵ B¹ gantu. ⁶ K neva.
⁷ K vaddhati, B¹ vattati. ⁸ B¹ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ B¹ pākataṃ. ¹¹ B¹ jā-
 taṃ. ¹² B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ¹³ B¹ vināsetum. ¹⁴ B¹ vattatīti.
¹⁵ B¹ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ B¹ gantvā. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ ca.
²⁰ K me. ²¹ B¹ parideviti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ anupāpuṇāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.
2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²: 5
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāmaḥhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti suṇḍaradhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
ṇātīti yadā silavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇattivohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyethā ti tato samaññaṇato na parihāyetha, hiriyāpi santo⁹
dhuram ādiyantīti mahārāja sappurisa nāma ajjhātasamuṭṭhitāya hiriyā ba-
hiddhā samuṭṭhitena ottappenuāpi¹⁰ etaṃ¹¹ pabbajjadhuraṃ¹² gaṇhanti, idha
majjā ti¹³ idha mayā ajja¹⁴, tāhaṃ samekkhaṃ ti taṃ¹⁵ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁶ samekkhanto sampassanto¹⁷, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāmaḥhoge ti imasmiṃ loke kilesakāmaṇavattukāma-
paribhogē¹⁸ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
Himavantapadesaṃ¹⁹ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiñña
ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātaḥaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīsetṭhi pana ahaṃ evā“²⁰ ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²¹.

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikāṃ ārabha kathesi. Tasmiṃ hi kāle bahū²² bahus-
sutā bhikkhū Manosilātale²³ nadamānā²⁴ taruṇasiḥā viya Ākāsaḡaṃgaṃ

¹ so BP; K pañño, Bī pamañño. ² K idhamaññaṇapattā, Bī idhamajhappattā. ³ K tāsaṃ. ⁴ Bī samakkha. ⁵ Bī sabbajissa. ⁶ Bī matti. ⁷ K samaññaṇaṃ, Bī sā-
maññaṇaṃ. ⁸ Bī pāpuṇāti. ⁹ K hiriyābhisaṇto, Bī hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ Bī ekaṃ. ¹² Bī pappajitadhuraṃ ¹³ Bī idha majhappattā ti. ¹⁴ Bī ajhappattā.
¹⁵ K taṃ taṃ. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ Bī sampassento. ¹⁸ K -kāmaṇavattu-. ¹⁹ Bī
-ppadese. ²⁰ Bī adda sattamaṃ. ²¹ Bī omits bahū. ²² Bī adda nisinnā. ²³ Bī
sihañādaṇi nadantā.

otārentā¹ viya ca saṃghamajjhe padabbhāṇam² bhaṇanti. Kokāliko
 tesu padabbhāṇam³ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ⁴ ajānitvā „aḥam
 pi⁵ padabbhāṇam² bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ pavisitvā „amhā-
 kam padabbhāṇam² na pāpenti. sace amhākam pi pāpeyyum⁶ mayam⁷
 5 pi bhaṇeyyāmā“⁸ „ti“⁸ bhikkhusaṃghassa nāmaṃ agahetvā va tattha
 tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṃghe pākāṭa jātā.
 Bhikkhū „vimaṃsissāma tāva nan“ ti saṇṇāya⁹ evam āhaṃsu: „āvuso
 Kokālika¹⁰, ajja saṃghassa padabbhāṇam² bhaṇā¹¹“ ti. So attano
 balaṃ ajānitvā¹² va „sādhū“¹³ ti sampaticchitvā „ajja padabbhāṇam¹¹
 10 bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹³, khajjakam khādi, sap-
 pāyen¹⁴ eva¹⁴ sūpena bhuñji. Suriye¹⁵ atthaṃgate¹⁶ dhammasavanassa
 kāle ghosite bhikkhusaṃgho sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇam¹⁷
 kāsāvaṃ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇam pārupitvā¹⁸ saṃgha-
 majjham¹⁹ pavisitvā there²⁰ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññatta-
 15 dhammasanaṃ abhirūhitvā vicitravijaniṃ²¹ gahetvā „padabbhāṇam²
 bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev²² assa sarīrā sedā mucchimsu²², sārājjaṃ
 okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadam udāharitvā²³ anantaraṃ²⁴ na
 passi. So kampamāno āsanā oruyha lajjito saṃghamajjhā²⁵ apak-
 kamma attano pariveṇaṃ agamāsi. Añño²⁶ bahussutabhikkhu²⁷ pada-
 20 bhāṇam²⁸ bhaṇi²⁹. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ
 jānimsu³⁰. Ath³¹ ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ³¹ katham
 samutṭhāpesum: „āvuso, paṭhamam Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno,
 idāni pan³² esa sayam naditvā³² pākato³³ jāto“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu tṭha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
 25 „imāya nāmā“³⁴ ti vutte „na bhikkhave idān³⁵ eva Kokālika³⁴ naditvā³⁵
 pākato³³ jāto, pubbe pi naditvā pākato³³ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantaḍḍese³⁶ sīhayoniyaṃ nibbattitvā³⁷

¹ B¹ otaranto, K otārento. ² K padabbhāṇam, B¹ sarabbhāṇam. ³ B² sarabbhāṇam.
⁴ K tucchakucchibhāvaṃ. ⁵ B¹ ahi. ⁶ B¹ amhākam pāpeyya. ⁷ B¹ mayam.
⁸ B¹ vā. ⁹ K saṇṇāya, B¹ paññāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ B¹ bhaṇāhi. ¹² K jā-
 nitvā, B¹ ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ B¹ sūriye. ¹⁶ B¹ atthaṃgamite.
¹⁷ K kaṇṭakaraṇḍa-, B¹ koṇḍikaraṇṇam, B² kuraṇḍakapupphavaṇṇam. ¹⁸ B¹ pārū-
 petvā. ¹⁹ B¹ -majhe. ²⁰ B¹ theram. ²¹ B¹ cittabījāni. ²² B¹ muñcisu. ²³ B¹ udā-
 haretvā. ²⁴ B¹ antaram. ²⁵ K -majjham. ²⁶ K añño, B¹ aññe. ²⁷ K bahussuta-
 bhikkhū, B¹ bahussutā bhikkhu. ²⁸ B¹ sarabbhāṇam. ²⁹ B¹ bhaṇissim. ³⁰ B¹
 janīsu. ³¹ B¹ dhammasabhāyaṃ bhikkhu. ³² B¹ diavā. ³³ B¹ pākato. ³⁴ B¹ Ko-
 kaliko idāneva. ³⁵ B¹ nadisvā. ³⁶ B¹ Himavantappadesa. ³⁷ K nibbattetvā.

bahunna¹ sīhānaṃ rājā ahosi. So anekasīhaparivāro² Rajataguhāyaṃ vasaṃ kappesi. Tassa³ avidūre ekissā guhāya eko sigālo pi vasati. Ath⁴ ekadivasāṃ deve⁵ vassitvā vigate sabbe sīhā⁶ sīharājassa⁷ eva⁸ guhādvāre sannipatitvā sīhanādaṃ nadantā sīhakīlaṃ kīlīmsu. Tesāṃ⁹ evaṃ naditvā kīlanakāle so pi sigālo vassi¹⁰. Sīhā tassa saddaṃ sutvā „ayam pi¹¹ sigālo amhehi saddhiṃ nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesuṃ. Tesāṃ tuṇhībhūtakāle Bodhisattassa putto sīhapotako „tāta, ime sīhā naditvā¹² sīhakīlaṃ kīlantā etassa saddaṃ sutvā lajjāya tuṇhī jātā, ko nāṃ¹³ eso attano saddena attānaṃ jānāpetīti“ pitarāṃ puc-
chanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaraṃ,

kiṃ¹⁴ sīhā na-ppaṭinandanti¹⁵, ko nāṃ¹⁶ eso migādhībhu¹⁷ 'ti. 41.

Tattha abhiñādeti Daddaraṃ¹⁸ ti Daddarapabbataṃ¹⁹ ekanādaṃ karoti, migādhībhu²⁰ 'ti²¹ pitarāṃ ālapati, ayam h' ettha²² attho: migādhībhu²³ 15
migajātaka sīharāja, pucchāmi taṃ „ko nāṃ²⁴ eso“ ti.

Ath²⁵ assa vacanaṃ sutvā pitā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Adhamo migajātānaṃ sigālo tāta vassati,

jātim assa jigucchantā tuṇhī sīhā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, saṃ ti upasaggamattaṃ²⁶, acchanti attho, tuṇhī 20
acchanti, tuṇhī hutvā nisīdanti vuttaṃ hoti, potthakesu pana samacchare ti likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idāṃ²⁷ eva attano nādena²⁸ attānaṃ pākataṃ²⁹ karoti, pubbe pi akāsi yevā³⁰ 'ti³¹ desanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sīhapotako Rāhulo, 25
sīharājā pana aham evā³² 'ti. Daddarajātakaṃ³³“.

¹ Bī bahunaṃ. ² K anekehi sīhehi sīhaparivāro. ³ Bī tassa. ⁴ K devo. ⁵ Bī omits sīhā. ⁶ Bī sīharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ Bī so siṅgālo pi nadati. ⁹ Bī ayam and omits pi. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ Bī taṃ. ¹² Bī sīha nappatinandanti. ¹³ Bī migādhībhu. ¹⁴ K daddaraṃ. ¹⁵ Bī rajatapabbataṃ. ¹⁶ Bī migādhībhu. ¹⁷ Bī adds taṃ. ¹⁸ Bī ayam etta. ¹⁹ Bī migādhībhu ti. ²⁰ add acchare ti? ²¹ Bī omits attano nādena. ²² Bī pākataṃ. ²³ Bī adds vattā imāṃ dhamma. ²⁴ Bī adds dutiyaṃ.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam kuhakam¹ ārabhha kathesi. Vatthum Pakiṇṇakanipāte Uddāla-
jātake āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyam bhikkhu
5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkaṭo hutvā aggissa kāraṇā kohaṇṇam
akāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake² brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto Takkaṣilāyam sippam uggaṇhitvā gharāvāsam saṇṭha-
10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttam vijāyitvā puttassa ādhā-
vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassa
petakiccam katvā „kim me dāni⁴ gharāvāsenā“ 'ti puttam gahe-
tvā „pabbajissāmā“⁵ 'ti assumukham nātimittavaggaṃ pahāya⁶
puttam ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā
15 tattha vanamūlaphalāhāro vāsam kappesi. So ekadivasam vas-
sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggim visivento⁸
phalakatthare nipajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
sambāhanto¹¹ nisīdi. Ath' eko vanamakkaṭako¹² sītena pīliya-
māno tassa paṇṇasālāya¹³ tam aggim disvā „sac' āham ettha
20 pavissāmi 'makkaṭo makkaṭo“¹⁴ ti maṃ pothetvā nīharissanti,
aggim visivetuṃ¹⁵ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo“ ti
„tāpasavesam gahetvā kohaṇṇam katvā pavississāmīti“ cintetvā
ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalam nivāsetvā pacchiṃ ca amkusa-
kayatthiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkham nissāya
25 saṃkuṭiko¹⁷ atthāsi. Tāpasakumārako tam disvā makkaṭabhāvam
ajānanto „eko mahallakatāpaso sītena pīlito aggim¹⁸ visivetuṃ“¹⁹

¹ Bī adds bhikkhu. ² Bī kāsikagā-. ³ Bī bhāvitvā? ⁴ Bī idāni. ⁵ Bī -esāmi.

⁶ Bī adds ādhāvitam. ⁷ K vassāṇa-, Bī vassana-. ⁸ K jāletvā visivanto, Bī jā-
litvā aggi vissabbanto, BP aggi jāletvā vasibbanto. ⁹ Bī palakatthare nippajji, BP
phalakatthantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambāhento, Bī samāhanto. ¹² Bī -to.

¹³ Bī -yam. ¹⁴ Bī omits the one makkaṭo. ¹⁵ K aggim visivetuṃ, Bī aggi visip-
petuṃ, BP aggin visibbituṃ. ¹⁶ Bī -tāpasa. ¹⁷ so BP; Bī sakuṭiko, K saṃ-
kuṭito. ¹⁸ K omits aggim, Bī aggi. ¹⁹ Bī visuppetuṃ. BP vasibbituṃ

āgato bhavissatīti tāpasassa¹ kathetvā etaṃ² paññasālaṃ pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴ cintetvā pitaraṃ ālapanto paṭhamam⁵
gātham āha:

1. Tāta māṇavako⁶ eso⁷ tālamūlaṃ apassito,
agārakaṇ⁸ c' idaṃ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁷ ti sattādhivacanaṃ, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlaṃ apassito ti tālakkhandaṃ nissāya
thito¹² agārakaṇ cidaṃ atthīti idaṃ¹³ ca amhākaṃ pabbajitāgāraṃ atthi,
paññasālaṃ sandhāya vadati, handā 'ti vavassagatthe¹⁴ nipāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamante vasaṇatthāya¹⁶ agārakaṃ dema 10

Bodhisatto puttassa vacanaṃ sutvā utthāya paññasāladvāre
ṭhatvā olokeno tassa makkaṭabhāvaṃ ñatvā „tāta manussānaṃ
nāma evarūpaṃ mukhaṃ na¹⁷ hoti, makkaṭo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā kho taṃ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṃ, 15
n' etādisaṃ mukhaṃ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavittṭho samāno imaṃ kic-
chena kataṃ paññasālaṃ agginā vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisaṃ ti etādisaṃ brāhmaṇassa susīlino mukhaṃ na hoti, makkaṭo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṃ ummukaṃ¹⁹ gahetvā „kiṃ ettha tiṭṭha-
sīti“ khipitvā taṃ palāpesi. Makkaṭo vakkalāni chaḍḍetvā
rukkhaṃ abhirūhitvā vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 25
makkaṭo ayam kuhakabhikkhu ahosi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpaso
pana aham eva“ 'ti. Makkajāṇṭakaṃ²².

¹ Bⁱ pitu. ² so B^p; K Bⁱ ekaṃ. ³ Bⁱ pavāsetvā. ⁴ Bⁱ visivāpessāmīti, B^p visibhā-
pessāmī. ⁵ Bⁱ paṭhamam. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakiṇ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tapasso. ¹² Bⁱ niṭṭhito. ¹³ Bⁱ imaṃ. ¹⁴ Bⁱ usagatthe.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasaṇatthāya. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukkaṃ. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²¹ Bⁱ adds ahosi. ²² Bⁱ adds tatiyaṃ

4. Dūbhiyamakkaṭṭajātaka.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Veḷu-
vane viharanto Devadattam ārabba katesi. Ekasmiṃ hi divase
dhammasabhāyaṃ bhikkhū Devadattassa akataṇṇūtaṃ mittadūbbhā-
5 vaṃ² kathentā nisīdīsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva
akataṇṇū mittadūbbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ saṇṭhapesi. Tasmim pana samaye
10 Kāsiraṭṭhe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti
anotarāṇiyo⁶. Tiracchānānaṃ maggaṃ paṭipannā puññatthikā
manussa⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakaṃ ussiñcitvā ekissā doniyā⁹
pūretvā tiracchānānaṃ pāṇiyaṃ¹⁰ denti. Tassa samantato ma-
hantaṃ araṇṇaṃ, tattha bahū¹¹ makkaṭṭa vasanti. Atha tas-
15 miṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchijji.
Tiracchānā pāṇiyaṃ na labhiṃsu¹³. Eko makkaṭṭo pipāsāturo¹⁴
pāṇiyaṃ¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto
kenacid eva karaṇīyena taṃ maggaṃ paṭipajjitvā tattha gac-
chanto pāṇiyaṃ¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādaṃ¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ taṃ makkaṭṭaṃ addasa²¹. Ath' assa pipāsitaḥbhāvaṃ
ñatvā pāṇiyaṃ ussiñcitvā doniyaṃ ākiritvā adāsi, datvā ca pana
„vissamissāmīti“ ekasmiṃ rukkhamaṇe nipajji. Makkaṭṭo pāṇi-
yaṃ¹⁵ pivitvā avidūre nisīditvā mukhamakkaṭṭikaṃ karonto
Bodhisattaṃ bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa taṃ²³ kiriyaṃ
25 disvā „are duṭṭhamakkaṭṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bī adammi ² Bp Bī -dubbi-. ³ K -dūbhi, Bī -dubbi. ⁴ Bī kāsikagā-
⁵ Bī kāsikaraṭṭhe. ⁶ Bī anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bī dīgharajjukena. ⁹ K
doniyā, Bī doniyo. ¹⁰ K pāṇiyaṃ, Bī pāṇiyaṃ. ¹¹ Bī bahu. ¹² Bī manussā-
naṃsañcāro. ¹³ K pāṇiyaṃ alabhiṃsu, Bī pāṇiyaṃ na labhiṃsu. ¹⁴ Bī adda
hutvā. ¹⁵ Bī pāṇiyaṃ. ¹⁶ Bī udapānassa santike ¹⁷ Bī hatthapāṇiyaṃ. ¹⁸ Bī ussiñ-
citvā. ¹⁹ Bī yatthapāde. ²⁰ Bī omits ṭhito. ²¹ Bī aṭṭaddasa. ²² Bī bhisāpesi.
K himsāpesi. ²³ Bī omits taṃ. ²⁴ K omits duṭṭhamakkaṭṭa. ²⁵ Bī ahaṃ.
²⁶ Bī omits kilantassa.

bahum pāṇiyaṃ¹ adāsim, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭṭikaṃ
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niratthako² ti
vatvā paṭhamam³ gātham āha :

1. Adamha⁴ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁵ pipāsītassa, 5
so dāni pītṽāna⁶ kikiṃ karosi,
asaṃgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītṽāna⁶ kikiṃ karosīti so idāni tvaṃ mayā dīnnaṃ
pāṇiyaṃ⁷ pītṽā mukhamakkaṭṭikaṃ karonto kikiṃ ti saddaṃ⁸ karosi⁹, asaṃ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṃ saṃgamo na seyyo asaṃ- 10
gamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken’ eva¹¹
taṃ niṭṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹² pātetvā
gamissāmīti¹³ vatvā dutiyaṃ gātham āha :

2. Ko te suto vā diṭṭho vā silavā nāma makkaṭṭo, 15
idāni kho taṃ ūhacca¹⁴, esā amhāka¹⁵ dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkaṭṭo kaṭagupajānanako ācā-
rasaṃpanno silavā nāma atthīti kahaṃ taya¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho
ahaṃ taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makka-
ṭṭaṇaṃ nāma esā²⁰ dhammatā ayaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakārakassa²¹ sīse 20
vaccaṃ²² kātabban ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto utthāya gantum ārabhi. Makkaṭṭo
taṃ khaṇaṃ ūeva²³ uppatitvā sākāya nisīditvā olambakaṃ
otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi. 25

¹ Bī bahupāṇiyaṃ. ² Bī paṭha-. ³ Bī adumhi. ⁴ Bī sammāsītattassa. ⁵ Bī pi-
tvāna, K paṭvāna. ⁶ K pītṽāna, Bī pītṽāna. ⁷ Bī pāṇiyaṃ. ⁸ Bī kikiṃsaddaṃ.
⁹ K karoti. ¹⁰ Bī -dubbhi-. ¹¹ Bī etthakeneva. ¹² Bī vajjaṃ. ¹³ Bī ūhaccaṃ,
BP uhaccaṃ. ¹⁴ Bī esa amhākaṃ. ¹⁵ Bī dhammasaṃkhepattho. ¹⁶ Bī tassā.
¹⁷ Bī uhaccaṃ, BP uhacca. ¹⁸ Bī pacca te sīsaṃ. ¹⁹ Bī amhākaṃ. ²⁰ Bī esa.
²¹ Bī upakārassa. ²² Bī vajjaṃ. ²³ K khaṇaṃ ūeva. ²⁴ Bī otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, Bī vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idān' eva Devadatto, pubbe pi mayā ka-
taṃ¹ guṇaṃ na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imaṃ desanaṃ³ āharitvā jāta-
kaṃ samodhānesi: „Tadā makkaṭṭo Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana
aham evā“ 'ti. Dūbhiyamakkaṭṭajātakaṃ⁴.

5

5. Ādiccupaṭṭhānajatāka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekaṃ kuhakaṃ⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāśiratte⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
10 patto Takkaśilāyaṃ⁸ sabbasippaṃ⁹ uggaṇhitvā¹⁰ isipabbajjaṃ
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattitvā mahāpari-
vāro gaṇasatthā hutvā Himavante vasaṃ kappesi. So tattha
ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante
ekaṃ gāmaṃ nissāya paṇṇasālāya vasaṃ upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkaṭṭo isigaṇe bhikkhācāraṃ gate assamapadaṃ āgantvā
paṇṇasālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakaṃ chaḍḍeti¹³
kuṇḍikā¹⁴ bhindati aggisālāya vaccaṃ¹⁵ karoti. Tāpasā vassaṃ
vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇīyo, tatth'
eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmaṃ vāsike āpucchimsu. Manussā
20 „sve bhante mayaṃ bhikkhaṃ gahetvā assamapadaṃ āgami-
sāma, taṃ paribhuñjitvā va¹⁶ gamissathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiya-
divase¹⁹ pahūtaṃ²⁰ khādanīyabhojanīyaṃ²¹ gahetvā tattha aga-
maṃsu²². Taṃ disvā so makkaṭṭo cintesi: „kohaṇṇaṃ katvā
manusse ārādhetvā mayham pi²³ khādanīyabhojanīyaṃ²⁴ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaraṇaṃ²⁵ caranto viya silavā viya hutvā

¹ Bⁱ kata. ² K omits vatvā. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ K dutiyamakkaṭṭajātakaṃ,
Bⁱ R^p dubbhiyamakkaṭṭajātakaṃ catutthaṃ. ⁵ Bⁱ adds bhikkhuṃ. ⁶ Bⁱ adds vatthu
heṭhākathitasadisam eva. ⁷ Bⁱ kāśikaraṭṭhe. ⁸ both MSS. -silāyaṃ. ⁹ Bⁱ omits
sabba. ¹⁰ K uggaṇhitvā corr to uggaṇhetvā. ¹¹ K -sālā. ¹² Bⁱ pāṇiyagatesu.
¹³ Bⁱ chaḍḍesi. ¹⁴ Bⁱ -kaṃ. ¹⁵ Bⁱ paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā.
¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bⁱ dutiyaṃ-. ²⁰ Bⁱ bahutaṃ. ²¹ K khādanīyabhojanīyaṃ.
Bⁱ khādanīyabhojanīyaṃ. ²² Bⁱ āg-. ²³ Bⁱ omits pi. ²⁴ Bⁱ so tāpasassa caraṇaṃ.

tāpasānaṃ avidūre suriyaṃ¹ namassamāno aṭṭhāsi. Manussā taṃ disvā „sīlavantānaṃ santike vasantā sīlavantā hontīti“ vatvā paṭhamam gātham āhaṃsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhamigaṃ jammaṃ³, ādiccam upatitṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannāgatā saṃviṇṇanti, sīlavantā⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṃviṇṇanti pi attho. jammaṃ⁵ ti lāmakaṃ, ādiccam upatitṭhatīti suriyaṃ namassamāno tiṭṭhati.

Evam te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkatassa sīlācāraṃ ajānitvā⁷ avatthusmiṃ¹⁰ yeva⁸ pasannā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
aggihuttaṃ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya⁹ ti ajānitvā, ūhanti¹¹ iminā pāpakamakkaṭena ūhanti¹², kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evam assāgūṇaṃ¹⁵ kathesi.

Manussā makkatassa kuhakabhāvaṃ ūtvā leddū ca yaṭṭhiyo ca gahetvā¹³ pothetvā¹⁴ isigaṇassa bhikkhaṃ adamsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnājjhānā Brahmaloḥa-parāyaṇā ahesuṃ.

20

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā makkato ayaṃ kuhako¹⁵ ahosi, isigaṇo¹⁶ Buddhaparisā, gaṇa-satthā pana aham evā“ ti. Ādiccupaṭṭhānajatākaṃ¹⁷.

¹ Bⁱ pūrisaṃ. ² Bⁱ āhasuṃ. ³ K cammaṃ. ⁴ K sīlavanto. ⁵ K jamavan.
⁶ Tattha santi . . . upatitṭhatīti wanting in Bⁱ. ⁷ Bⁱ ajānantā. ⁸ Bⁱ avatthusmiṃneva. ⁹ K tassa. ¹⁰ K nēca bhinnā, Bⁱ tena sinnā. ¹¹ K ūhantiṭi corr. to ūhanti, B^p uhananti. ¹² K ūhantiṭi corr. to ūhanaṃ, B^p uhanaṃ. ¹³ ūhantiṭi . . . gahetvā wanting in Bⁱ. ¹⁴ Bⁱ palāpetvā. ¹⁵ Bⁱ adds bhikkhu.
¹⁶ Bⁱ -gaṇā. ¹⁷ Bⁱ adds pañcamam.

6. Kalāyamuṭṭhiajātaḥa.

Bālo vatāyāṃ dumasākhagocaro ti. Idam Sathā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi
samaye vassakāle Kosalarāṇṇo paccanto kuppi¹. Tattha tthitā yodhā
dve tīpi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitum asakkontā² raṇṇo
5 sāsanaṃ pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasaṃpīpe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Sathāraṃ upasaṃkamissāmi,
so maṃ ‘kham gacchasi mahārājā’³ ti pucchissati, athāham etaṃ
attham ārocessāmi⁴, na kho pana⁵ maṃ Sathā samparāyiken’ ev’
10 atthena⁶ anugaṇhāti ditṭhadhammikenāpi anugaṇhāt’ eva⁷, tasmā sace
me gamanena⁸ avadḍhi⁹ bhavissati ‘akālo mahārājā’¹⁰ ti vakkhati, sace
pana vadḍhi⁹ bhavissati tuṇhī¹⁰ bhavissatī¹¹ so Jetavanam pavisitvā
Sathāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sathā „handa kuto nu tvaṃ
mahārājā āgacchasi divādivassā¹² ti pucchi. „Bhante aham paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹³ vanditvā gamissāmi āgato
‘mhitī’¹⁴. Sathā „pubbe pi¹⁵ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁶
paṇḍitānaṃ katham sutvā akāle abbhuggamanaṃ nāma nāgamimsū¹⁷
ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyāṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako¹⁸ sabbatthakaamacco
ahosi. Atha raṇṇo paccante kupite¹⁹ paccantayodhā paṇṇaṃ
pesesum. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne²⁰ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇṇo santike atṭhāsi. Tasmīṃ khaṇe assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṃ pakkhipimsu. Uyyāna-
25 makkatesu²¹ eko makkato rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khādītum ārabhi. Ath’ assa khādamānassa hatthato eko
kalāyo²² bhūmiyaṃ pati. So mukhena²³ ca hatthehi ca gahite

¹ Bī paccante kuppite. ² Bī -to. ³ Bī adds ti. ⁴ Bī passa. ⁵ K -rāyīnevattthena. Bī -rāyīkenevattthena. ⁶ K anugaṇhateva, Bī anugaṇhāti. ⁷ Bī gamane. ⁸ Bī avu-
ḍhi. ⁹ Bī vudḍhi. ¹⁰ Bī tuṇhī. ¹¹ Bī divassā. ¹² Bī adds va. ¹³ K omits pi.
¹⁴ K abbhuggamānā, Bī abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaanu-. ¹⁶ Bī
kumpite. ¹⁷ Bī adds thatvā. ¹⁸ Bī uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bī ka-
lāyo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaḍḍetvā² rukkhā³ oruḥa tam eva kalāyaṃ⁴
 olovento tam kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkhāṃ abhirūhitvā⁷
 atte⁸ saḥassam⁹ parājito viya socamāno dummukho rukkha-
 sakhāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṃ disvā Bodhisattam
 āmantetvā „vayassa, kiṃ¹⁰ nām¹¹ etaṃ makkaṭena katan“ ti 5
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahum anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹¹ dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā“¹² ti vatvā
 paṭhamam¹³ gātham āha:

1. Bālo¹⁴ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na imassa¹⁵ vijjati, 10
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁶ avakiriya kevalam
 ekam kalāyaṃ¹⁷ patitam gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhāsu gocaraṃ gaṇ-
 hāti, tā va assa gocaro sañcaraṇabhūmi bhūtā¹⁸ ti¹⁹ tasmā dumasākhagocaro ti
 vuccati, janindā ti rājānaṃ ālapati²⁰, paramissariyabbhāvena janassa indo ti²¹, 15
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²², kālarājamāsamuṭṭhiṃ²³ ti pi vadanti
 yeva, avakiriya²⁴ ti avakirivā, kevalam ti sabbaṃ, gavessatīti bhūmiyaṃ
 patitam ekam eva pariyesatīti²⁵.

Evam vatvā puna Bodhisatto tam upasamkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahum²⁶ jiyāma kalāyenēva²⁷ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ samkhepattho: mahārāja, evam eva mayaṃ ca²⁸ ye c' aññe lo-
 bhābhūhūtā janā sabbe pi appena bahum jiyāma, mayaṃ hi etarahi²⁹ akāl³⁰
 vassānasamaye³¹ maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā³² atthā³³ 25
 parihāyāma, kalāyenēva³⁴ vānaro ti yathā ayaṃ vānaro ekam kalāyaṃ³⁵
 pariyesamāno ten³⁶ ekena³⁷ kalāyena³⁸ sabbakalāyehi³⁹ parihīno evam mayam⁴⁰

¹ B¹ kalāye. ² B¹ chaḍḍetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ B¹ talāya. ⁵ B¹ kalāyaṃ. ⁶ B¹
 omits va. ⁷ B¹ abhirūhitvā. ⁸ B¹ atte. ⁹ B¹ BP saḥassa. ¹⁰ B¹ phussakati.
¹¹ B¹ sabbaṃ olovento. ¹² B¹ padhamam. ¹³ K bālā. ¹⁴ B¹ nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, B¹ kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ B¹ bhāgā.
¹⁸ K nī. ¹⁹ B¹ adda rājānaṃ hi. ²⁰ B¹ omits ti. ²¹ K vaṇaka-. ²² B¹ kāla-
 rājamāsasamuṭṭhi. ²³ B¹ -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyenēva. ²⁶ K yaṃ ca,
 B¹ mayaṃ va. ²⁷ B¹ omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so BP; K B¹ bahuno.
³⁰ so BP; K atthāya, B¹ attā. ³¹ K kālā-, B¹ kalā-. ³² B¹ tena. ³³ K -kālā-,
 B¹ -kalā-. ³⁴ B¹ mayaṃ.

pi¹ akālena kandarapadarādisu² pūresu³ gacchamānā appamattakam attham pari-
yesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādihi c' eva balakāyena ca parihāyissāma,
tasmā akāle gantum na vaṭṭatitī rañño ovādam adāsi.

Rājā tassa katham sutvā tato paṭinivattitvā⁵ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvīsi. Corāpi⁶ „rājā kira⁷ 'coramaddanam karissā-
mīti' nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammadesanam sutvā utthāyāsana vanditvā
padakkhiṇam katvā⁸ Sāvattim eva pāvīsi.

10 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Anando ahosi, paṇḍitamacco⁹ pana aham evā“ 'ti. Ka-
lāyamutthijātakam¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Idam Satthā Jetavane viha-
15 ranto paṇṇāpāramim ārabba kathesi. Satthā hi Mahābodhi-jātaka
vya Ummaggajātaka vya ca attano paṇṇāya vaṇṇam vaṇṇitam sutvā
„na bhikkhave idān' eva Tathāgato paṇṇavā, pubbe pi¹¹ paṇṇavā
upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyam nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantapadese¹³ vāsam kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantagāmako kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāmassa majjhe sākhaṇḍapāsampanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
25 phalāni khādanti¹⁸. Athāparasmim phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahosi naḷaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ Bⁱ adds etarahi. ² K -disu. ³ Bⁱ omits pūresu. ⁴ K vaddhatīti, Bⁱ vattatīti.

⁵ Bⁱ nivattitvā. ⁶ Bⁱ thero pi. ⁷ Bⁱ kira rājā. ⁸ Bⁱ adds dakkhiṇam. ⁹ Bⁱ paṇ-

ḍito amacco. ¹⁰ both MSS. kalāya-, Bⁱ adds chatham. ¹¹ Bⁱ omits pi.

¹² Bⁱ -vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ Bⁱ -ppadese. ¹⁴ Bⁱ tassavasanne. ¹⁵ so BP;

K ubbisati, Bⁱ uppissati. ¹⁶ Bⁱ gaṇā. ¹⁷ so BP; K ubbaṣita-, Bⁱ uppasita-.

¹⁸ Bⁱ khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḷaparikkhitto, BP daḷaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho¹ atthāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so² etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evañ ca pana cintetvā „gaccha, imaṃ pavattim jānāhīti“ ekaṃ vānarāṃ pesesi. So gantvā rukkhassa ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha-
 vāsabhāvaṃ ṇatvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ
 sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“⁶ 'ti ussāhajātā
 bahuvānarā⁷ vānarindassa tam atthaṃ ārocesuṃ. Vānarindo
 „gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā“ ti. „Tena hi
 na gantabbaṃ, manussā hi bahumāyā“⁸ hontīti“. „Deva ma-
 nussānaṃ patisallānāvelāya“⁹ adḍharattasamaye khādissāmā“¹⁰ 'ti
 bahū gantvā vānarindaṃ sampaticchāpetvā Himavantaṃ otaritvā
 tassa gāmassa avidūre manussānaṃ patisallānakālaṃ āgamaya-
 mānā mahāpāsānapitṭhe sayitvā majjhimayāme manussesu niddaṃ
 okkamantesu rukkhaṃ āruyha phalāni khādīsu. Ath' eko
 puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjhaṃ gato vā-
 nare disvā manussānaṃ ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ
 sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudaṇḍādīni ādāya „pabhātāya
 rattiyā vānare gaṇhissāmā“¹¹ 'ti rukkhaṃ parivāretvā atthaṃsu.
 Asītisahassavānarā¹² manusse disvā maraṇabhayaatajjitā „n' atthi
 no aññaṃ paṭisaraṇaṃ“¹³ aññatra vānarinda¹⁴ 'ti tassa santi-
 kaṃ gantvā paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettimsavaradhāribhi

samantaparikiṇṇ' amhā, kathaṃ makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehi¹² dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c' 25
 eva sarakalape ca gaheivā ṭhitehīti attho, nettimsavaradhāribhīti nettimsā
 vuccanti khaggā¹⁴, uttamakhaggadhāribhīti¹⁵ attho, parikiṇṇambā ti parivārit'
 amhā, kathaṃ ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti

¹ Bī phalavānāpitasākho. ² K omits so. ³ Bī adds ti. ⁴ Bī omits ca. ⁵ Bī adds
 narānaṃ instead of vānarānaṃ? ⁶ Bī omits bahū vānarā. ⁷ K bahumāyā.
⁸ Bī paṭisallānāvelāyaṃ. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ Bī añño paṭissaraṇo. ¹¹ Bī -vāna-
 rindaṇā. ¹² Bī dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpānhatthehi, Bī omits this word.
¹³ K dhanūhi, Bī dhanuni. ¹⁴ K omits khaggā, Bī nettissā vuccati khaggāṃ.

Tesaṃ kathaṃ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā
nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nām' etesaṃ
'amhe māressāma' 'ti thitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ
aññaṃ kiccaṃ uppādeyyāma"¹ 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhassa acchinnaṃ, khajjataṃ nēva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nipātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añño
koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnaṃ
10 ti² imassa rukkhassa phalānaṃ ākaḍḍhanaparikaḍḍhanavasena acchinnaṃ babun
thānaṃ⁴ atthi, khajjataṃ nēva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva
tumhehi⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakālaṃ⁹
jānissāma 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvitak-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentā tassa
bhāgineyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthim¹⁷ karissatīti“. Senako pi
kho vānaragaṇassa gāmanakāle¹⁸ niddāyivā pacchā pabuddho
kañci¹⁹ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁰ manusse disvā²¹
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti ñatvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggim jāletvā suttakantiyā²² mahallakittihiyā santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²³

¹ B¹ omits tīti tesaṃ . . . kiccassa. ² B¹ uppajjeyyā. ³ B¹ omits khajjataṃ nēva
. . . acchinnaṃ ti. ⁴ B¹ bahutaraṃ, B² bahuphalaṃ. ⁵ K khajjataṃ nēvā ti tiṇ-
ḍukan ti, B¹ khajjatha raññeva tiṇḍukan ti. ⁶ B¹ khajjatha. ⁷ B¹ tumhe. ⁸ B¹
yāvattakena. ⁹ B¹ tattakam. ¹⁰ K pahāraṇa-, B¹ paharaṇakāle. ¹¹ B¹ samasā-
setvā. ¹² B¹ etthakaṃ. ¹³ K assāsaṃ. ¹⁴ B¹ phalitehi hadayehi. ¹⁵ K pāpuṇey-
yaṃ, B¹ pāpuṇeyya. ¹⁶ B¹ nāgato. ¹⁷ K vo sotthim, B¹ vo so sotthi. ¹⁸ K āga-
manakāle. ¹⁹ K kañci, B¹ kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ B¹ adds vānaragaṇassa disvā.
²² K kantantiyā. ²³ K ummukkaṃ, B¹ umhukkaṃ.

gahetvā uparivāte thatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussā makkate chaddetvā aggim nibbāpetum agamaṃsu³. Vānarā palāyanta senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā bhāgineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahosi, vānaragaṇo⁶ Bud- 5
dhaparisā, vānarindo pana aham evā“⁷ ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ahivātakarogamuttakaṃ⁹ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10
tam āhaṃsu: „tāta, mā imasmiṃ gehe vicari, bhittim bhinditvā palāyitvā¹⁰ yattha katthaci gantvā jīvitam rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasmiṃ¹² gāne mahānidhānaṃ atthi, tam uddharitvā kuṭumbam saṇṭhapetvā sukhena jīveyyāsīti“ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanaṃ sampaticchitvā bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15
dhānaṃ uddharitvā gharāvāsaṃ vasi. So ekadivasam sappitelādini c’ eva vatthacchādānādini ca gāhāpetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā „tumbhakaṃ gehe ahivātakarogo⁹ uppanno ti assumhā¹⁶, kin ti katvā mutto sīti“ pucchi. So tam pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20
bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā aṇṇattha agatā¹⁷ jīvitakkhayaṃ pāpuṇimsu, ālayam pana¹⁸ akatvā aṇṇattha gatā¹⁹ jīvitam labhimsu“⁷ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakāraṃ nibbattitvā kumbha- 25
kāraṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasī-mahānadiyā saddhim ekābaddho mahājātassaro ahosi. So bahūdakakāle nadiyā saddhim ekodako hoti²¹, udaye mandibhūte visum

¹ Bī thatvā. ² Bī sadiseti. ³ Bī agamaṃsu. ⁴ Bī bhāgineyyo-. ⁵ Bī -nāma ⁶ Bī -gaṇā. ⁷ Bī adds sattaṃ. ⁸ Bī ahivātakarogaphuttamkaṃ, BP ahivātakarogaputtam. ⁹ Bī -vātaro. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bī pacchā āgantvā. ¹² Bī adds nāma. ¹³ Bī vutte. ¹⁴ Bī omits putto. ¹⁵ Bī titthi. ¹⁶ Bī asumha. ¹⁷ Bī gatā te. ¹⁸ Bī ye pana ālayam. ¹⁹ Bī adds te. ²⁰ Bī kāsikagāmake. ²¹ Bī ahosi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmiṃ saṁvacchare suvuttṭhikā bhavissati¹, imasmiṃ² dubbuṭṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmiṃ sare nibbattamacchakacchapā „imasmiṃ saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissatīti³“ űatvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadim āgamisū. Eko pana kacchapo „idaṃ me jātattṭhānaṃ vaddhitattṭhānaṃ mātāpitūhi vasitattṭhānaṃ, na sakkomi imaṃ jahitū“ ti nadim na agamāsi. Atha nidāgha-
 samaye tattha udakaṃ chijji⁴. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇṇhanattṭhāne⁵ bhūmim khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
 10 „mattikaṃ gahessāmīti“⁶ tattha gantvā mahākuddālena bhūmim khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍaṃ⁸ viya-
 naṃ⁹ kuddālen' eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanattṭhāne ālayaṃ jahitūṃ asakko evaṃ vināsaṃ pāpuṇi“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

15 1. Janittaṃ¹¹ me bhavittaṃ me, iti paṃke avassayim,
 taṃ maṃ paṃko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakaṃ tathā¹³,
 taṃ taṃ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṃ mama: 53.

2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukhaṃ yatrādhigacchati
 taṃ janittaṃ¹⁴ bhavittaṃ¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jīve tamhi¹⁷ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṃ¹⁸ me bhavittaṃ me ti idaṃ mama¹⁹ jātattṭhānaṃ idaṃ mama vaddhitattṭhānaṃ²⁰, iti paṃke avassayin ti iminā kāraṇena 'mhi²¹ imas-
 miṃ kaddame avassayim nipaṇṇim vāsaṃ kappesiṃ ti attho, ajjhobhavitī²² adhi-
 bhavi vināsaṃ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṃ āapati, kumbhakāraṇaṃ hi
 25 gottapaṇṇatti²³ eṣā yadidaṃ bhaggavā ti, sukhaṃ ti kāyikacetasikassādaṃ²⁴,

¹ Bⁱ -ssanti. ² Bⁱ adds saṁvacchare. ³ Bⁱ bhavissantīti. ⁴ Bⁱ bhijji. ⁵ Bⁱ -ga-
 haṇattṭhāne. ⁶ Bⁱ gahessamīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ Bⁱ mattika-. ⁹ Bⁱ omits naṃ.
¹⁰ Bⁱ kuḍālena. ¹¹ K chattaṃ. ¹² Bⁱ ajjhabhavi. ¹³ K -kathā, Bⁱ duppalamka-
 tathā. ¹⁴ K chanittaṃ. ¹⁵ K -ttaṃ, Bⁱ -taṇ. ¹⁶ K yaṇhi. ¹⁷ K taṇhi. ¹⁸ K
 chanittaṃ, Bⁱ dhanittaṃ. ¹⁹ Bⁱ omits mama. ²⁰ K idaṃ mama jātattṭhānaṃ, Bⁱ
 idaṃ vaddhitattṭhānaṃ ²¹ so both MSS. instead of ahaṃ? ²² Bⁱ ajjhabhavitī.
²³ K gottapaṇṇatti. ²⁴ Bⁱ -cetasikasukhasātaṃ.

taṃ janittam¹ bhavittā cā 'ti taṃ jātaṭṭhānaṃ ca vaḍḍhitattṭhānaṃ ca, jānittam bhāvittan² ti dīghavasenāpi³ pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānattham kāraṇakāraṇaṃ jānantassa, na niketahato⁴ siyā ti nikete ālayaṃ katvā aññatra⁵ agantvā⁶ niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkhaṃ pāpito⁷ na bhaveyyā 'ti.

5

Evam so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁸ kalam akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmaṃvāsino sannipātāpetvā te manusse oṇadanto evam āha: „passath”⁹ imaṃ kacchapam, aññesaṃ macchakacchapānaṃ mahānadiṃ¹⁰ gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ chindituṃ asakkonto tehi saddhim¹¹ agantvā¹² mama mattikagahanaṭṭhānaṃ¹³ pavisitvā nipajji, ath' assāhaṃ mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhiṃ bhinditvā mattikāpiṇḍaṃ¹⁴ viya naṃ¹⁵ thale pātesim, ayaṃ attanā¹⁶ katakammaṃ saritvā dvīhi gāthāhi paridevitvā kalam akāsi, evam esa attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ katvā maraṇapatto, tumhe pi¹⁷ mā iminā kacchapena sadisā ahuvattha¹⁸, ito paṭṭhāya 'mayhaṃ rūpaṃ mayhaṃ saddo mayhaṃ gandho mayhaṃ raso mayhaṃ poṭṭhabbo¹⁹ mayhaṃ putto mayhaṃ dhītā mayhaṃ²⁰ dāsādāsi-paricchedo²¹ mayhaṃ²² hiraññasuvaṇṇan ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha²³, ekako v' esa satto tisu bhavesu parivatta-²⁴ tīti“ evaṃ Buddhalālāya²⁵ mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṃ²⁶ pattharivā sattamattāni vassasahassāni aṭṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādini puñ-²⁷ nāni katvā²⁸ saggapadam²⁹ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ³⁰ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpattīphale patitṭhāsi) „Tadā kacchapo Anando ahosi, kumbhakārako³¹ pana aham evā”³² 'ti. Kaccapajātakaṃ³³.

¹ B¹ jā-. ² K jānitaṃ bhāvitan. ³ B¹ -visenāpi. ⁴ B¹ aniketa-. ⁵ B¹ aññatta. ⁶ B¹ agacchanto. ⁷ K pāpiṇo. ⁸ B¹ only one kathento. ⁹ B¹ passatha. ¹⁰ B¹ -nadi. ¹¹ B¹ āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² B¹ mattikāya gahanaṭṭhānaṃ. ¹³ B¹ mattika-. ¹⁴ B¹ omits naṃ. ¹⁵ B¹ B² attano. ¹⁶ B¹ ahutta. ¹⁷ so B¹ B²; K poṭṭhabbā. ¹⁸ B¹ adds mātā mayhaṃ pitā mayhaṃ. ¹⁹ B¹ dāsādāsa-, B² dāsi mayhaṃ dāsa-. ²⁰ so B²; K B¹ omit mayhaṃ. ²¹ so K B²; B¹ gaṇhatha. ²² B¹ buddhalālāya. ²³ B¹ -dīpe. ²⁴ B¹ adds āyuhapariyosāne. ²⁵ B² B¹ saggapūram. ²⁶ B¹ -kāro. ²⁷ B¹ adds aṭṭhamam.

9. Satadhammajātaka.

Taṇ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavī-
 satividham¹ anesanam ārabha kathesi. Ekasmim hi kāle bahū
 bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jamghapesa-
 5 nikenā⁴ piṇḍapatipinḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya
 jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
 tathā jīvikam kappanabhāvam natvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
 jīvikam kappenti⁷, te pana evam jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
 tattā vā na muccissanti, dhuragonā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti, niraye
 10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesam hitatthāya sukhattāya attajjhāsayaṃ
 sakapaṭibhānam¹⁰ ekam dhammadesanam kathetum vaṭṭatīti“ bhikkhu-
 samgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya
 paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹¹ piṇḍapāto ādittalo-
 guḷasadiṣo halāhalavisūpamo, anesā hi nām¹² esā Buddhapacceka-
 15 sāvakahi garahitā patikuṭṭhā¹³, anesanāya uppannam¹⁴ piṇḍapātam
 bhuñjantassa hi hāso¹⁵ vā somanassam vā n' atthi, evam uppanno hi
 piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁶ ucchiṭṭhabhojanasadiṣo¹⁷, tassa
 paribhogo Satadhammamañavassa¹⁸ caṇḍālucchiṭṭhabhattaparibhogo¹⁹
 viya hotīti“ vatvā atitam āhari:

20 Atite Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
 eva karaṇīyena pātheyyatandule ca bhattapuṭaṇ²⁰ ca gahetvā
 maggam paṭipajji. Tasmiṃ²¹ kāle Bārāṇasiyam eko māṇavo
 atthi Satadhammo nāma²² udiccabrahmaṇamahāsālakule²³ nib-
 25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena taṇḍule vā bhattapuṭam²⁴
 vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
 gacchimsu. Māṇavo Bodhisattam „kimjātiko sīti“ pucchi. So
 „aham²⁵ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti māṇavam²⁶

¹ so RP; K ekavīsati, Bī ekavīsatividham. ² Bī vajja-. ³ Bī pahaṇa-, BP pa-
 hinakammena. ⁴ K -| esanīkena ⁵ Bī -piṇḍakenā, RP -paṭipinḍenā. ⁶ both MSS.
 jivitaṃ. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhura-. ⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī RP -bhānam.
¹¹ K uppanna. ¹² Bī paṭikuṭṭhā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ Bī tāso. ¹⁵ Bī caṇḍapessa.
¹⁶ K uccīṭṭha-, Bī uccīṭṭhabhojanasadiṣo va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ Bī caṇḍāla
 uccittatutthaparibhogo, K caṇḍāluccīṭṭha-. ¹⁹ Bī -mūtaṇ. ²⁰ Bī adds hi.
²¹ Bī adds nāmena. ²² Bī uddicca-. ²³ Bī bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam.
²⁴ K harū. ²⁵ K māṇavam, Bī omits māṇavam.

pucchi. So „aḥaṃ udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhū
 gacchāma“² 'ti ubho pi³ maggaṃ agamaṃsu⁴. Bodhisatto pātar-
 āsavelāya udakaphāsukatṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā
 bhattapuṭaṃ mocetvā māṇavaṃ⁶ „bhattaṃ bhuñjāhīti“ āha.
 „N' atthi re⁷ caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto 5
 „sādhū“ 'ti puṭakabhattaṃ⁸ ucchiṭṭhaṃ akatvā va attano⁹ yā-
 panamattaṃ aññasmiṃ paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṃ¹⁰ bandhitvā
 ekamante¹¹ ṭhapetvā bhuñjitvā pāṇiyaṃ¹² pivitvā dhotahatthā-
 pādo taṇḍule ca sesabhattaṃ ca ādāya „gacchāma māṇava“ 'ti
 maggaṃ paṭipajji. Te sakaladivasaṃ gantvā sāyaṃ ubho pi 10
 ekasmiṃ udakaphāsukatṭhāne¹³ nahātvā paccuttariṃsu. Bodhi-
 satto phāsukatṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṃ¹⁴ mocetvā māṇavaṃ
 anāpucchitvā¹⁵ bhuñjituṃ ārabhi. Māṇavo sakaladivasaṃ
 maggagamanena kilanto chātajjhatto¹⁶ „sace me bhattaṃ das-
 sati bhuñjissāmi“¹⁷ olokeno atṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ- 15
 jat' eva¹⁸. Māṇavo cintesi: „ayaṃ caṇḍālo mayhaṃ avatvā va
 sabbaṃ bhuñjati, nippīletvā¹⁹ piṇḍaṃ gahetvā upariucchiṭṭha-
 bhattaṃ²⁰ chaddetvā sesaṃ bhuñjituṃ vattatīti“²¹. So tathā
 katvā ucchiṭṭhabhattaṃ²² bhuñji. Ath' assa bhuttamatte²³
 „mayā attano jātigottakulapadesānaṃ ananucchavikaṃ²⁴ kataṃ, 20
 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṃ²⁵ bhuttaṃ“ ti²⁶ balava-
 vippaṭisāro²⁷ uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṃ mukhato
 uggacchi. So „appamattakassa²⁸ vata me kāraṇā ananucchavi-
 kaṃ kammaṃ katan“ ti uppannabalavasokatāya paridevamāno
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

25

¹ K has instead of so ahaṃ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahaṃ. ² B¹ omits ubho pi. ³ B¹ āgamaṃsu. ⁴ B¹ hatthaṃ. ⁵ B¹ māṇava. ⁶ B¹ kare. ⁷ B¹ pū-. ⁸ B¹ attanā. ⁹ B¹ ekamantaṃ. ¹⁰ B¹ pāṇiyaṃ. ¹¹ B¹ udakathāne. ¹² B¹ -pūṭaṃ. ¹³ B¹ adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, B¹ chātajjhatto, B² chātattā. ¹⁵ K bhuñjanaṃ, B¹ bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, B¹ nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, B¹ -ucchiṭṭha-. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ B¹ -ka. ²² K ucchiṭṭha-. ²³ B¹ bhuttaninti. ²⁴ B¹ omits balava. ²⁵ B¹ appamattassa.

1. Tañ ca appaṇ ca¹ ucchiṭṭhaṁ² tañ ca kicchena no³ adā,
so 'haṁ brāhmaṇajātiko, yaṁ bhuttaṁ⁴ tam pi⁵ uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṁ saṁkhepattho: yaṁ mayā bhuttaṁ⁶ taṁ appaṇ ca ucchiṭṭhaṁ⁷
5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciya adāsi⁸, atha kho nippīliyamāno⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṁ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me¹⁰ yaṁ
bhuttaṁ¹¹ taṁ pi¹² saddhīm lohitena uggatan ti.

- Evam māṇavo paridevītvā „kim¹³ dāni me evarūpaṁ ana-
nucchavikaṁ kammaṁ katvā jīvitena¹⁴“ 'ti araṇṇaṁ pavisitvā
10 kassaci attānaṁ adassetvā¹⁵ anāthamarāṇaṁ patto¹⁶.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
māṇavassa taṁ caṇḍāluccchiṭṭhakaṁ¹⁷ bhuñjitvā¹⁸ attano ayuttaḥhojana-
bhuttattā¹⁹ eva²⁰ n' eva hāso na somanassaṁ uppajji evam evam²¹
yo imasmim sāsaṇe pabbajito anesaṇāya jīvikaṁ kappento yathāladdha-
15 paccayaṁ²² paribhuñjati²³ tassa buddhapatikuṭṭhāya²⁴ garahitajīvi-
kāya²⁵ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṁ uppajjati²⁶“ vatvā
abhisambuddho hutvā dutiyaṁ gātham āha:

2. Evam dhammaṁ niraṁkatvā yo adhammena²⁷ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

20 Tattha dhammaṁ ti ājīvapārisuddhisīladhammaṁ²⁸, niraṁkatvā ti nī-
haritvā²⁹ chaḍḍetvā³⁰, adhammena³¹ 'ti ekavīsatiyā anesanaṁkāhātena micchā-
jīvena³², Satadhammo ti tassa nāmaṁ, Santadhammo ti³³ pi pāṭho, na nan-
datīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍāluccchiṭṭhakaṁ³⁴ me laddhaṁ ti tena
lābhena na nandatī evaṁ imasmim pi sāsaṇe pabbajito kulaputto anesaṇāya
25 laddhaṁ³⁵ lābhaṁ paribhuñjanto na nandatī na tussati, garahitajīvikāya³⁶ jīvā-
miti domanassappatto va hoti, tasmā anesaṇāya jīvikaṁ kappentassa Satadhamma-
māṇavass' eva araṇṇaṁ pavisitvā anāthamarāṇaṁ maritum varan³⁷ ti.

¹ K appaṇtaṁ ca. ² K ucchiṭṭhaṁ. ³ Bī neva. ⁴ Bī bhuttaṁ. ⁵ Bī taṁ taṁ.
⁶ Bī mahābhuttaṁ. ⁷ K ucchiṭṭha corr. to ucchiṭṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K
-liyamāno, Bī nippīliyamāno. ¹⁰ Bī mayā. ¹¹ Bī bhuttaṁ. ¹² Bī vāpi. ¹³ Bī
adds nu. ¹⁴ Bī adds vi. ¹⁵ K anāthamarāṇamato. ¹⁶ K -lucci-. ¹⁷ Bī bhiñ-
jitvā. ¹⁸ Bī -bhojanassa-. ¹⁹ Bī omits eva. ²⁰ Bī evameva. ²¹ K tathāladdha-
²² K -bhuñjati. ²³ Bī -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. ²⁴ Bī garahita. ²⁵ K adhamme,
Bī dhammena. ²⁶ K -sīlaṁ-. ²⁷ Bī omits tinīharitvā. ²⁸ Bī chaḍḍetvā. ²⁹ K
adds pana. ³⁰ Bī omits ti. ³¹ K -lucciṭṭha-. ³² Bī laddha. ³³ Bī buddha-
garahita-. ³⁴ Bī vadaṁ.

Evam Sathā imam¹ dhammadesanam desetvā² cattāri saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādini pāpuṇṇiṃsu) „Tadā aham eva caṇḍālaputto aho sin“ ti. Satadhammajātakaṃ³.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam dadamānānan ti. Idam Sathā Jetavane viharanto gaṇadānam ārabha kathesi. Sāvatthiyam kira dve sahāyakā kuṭimbiyaputtā⁴ chandakaṃ saṃharitvā⁵ sabbaparikkhārādānam sajjetvā buddhapamukhaṃ bhikkhusaṃgham⁶ nimantetvā sattāhaṃ mahādānam pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Tesu 10 gaṇajetthako Sathhāraṃ vanditvā⁷ ekamantaṃ nisīditvā „bhante imasmiṃ dāne bahudāyakaṃ atthi appadāyakaṃ, tesam sabbesam pi idam dānam mahapphalaṃ hotū“ ti dānam niyyādesi. Sathā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṃghassa dānam datvā evam niyyāden-tehi mahākamman kataṃ, porāṇakapaṇḍitāpi dānam datvā evam evam“ 15 niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiratthe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkasilaṃ¹⁰ gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṃ pahāya isipabbajjam pabbajitvā gaṇasathā hutvā Himavanta- 20 padese¹¹ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ¹² caramāno Bārāṇasim patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāragāme sapariso¹³ bhikkhacāraṃ cari. Manussā bhikkhaṃ adamsu. Punadivase Bārāṇasiyam cari. Manussā sampiyāyamānā bhikkhaṃ datvā gaṇabandhanena chandakaṃ saṃkaḍḍhitvā¹⁴ dānam 25 sajjetvā isigaṇassa mahādānam pavattayimṃsu. Dānapariyosāne gaṇajetthako evam eva vatvā iminā va niyāmena dānam niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṃ nāma dānam n' atthīti“ vatvā anumodanam karonto imā gāthā avoca:

¹ Bⁱ idam. ² Bⁱ desetvā. ³ Bⁱ adda navaman. ⁴ Bⁱ kuṭumpissamittā. ⁵ so Bⁱ; K B^p saṃharitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ Bⁱ parivanditvā. ⁸ Bⁱ evameva. ⁹ Bⁱ kāsiratthe. ¹⁰ K -sīlaya, B^p -sīlam, Bⁱ takkasīlayam. ¹¹ Bⁱ himavantappa-. ¹² Bⁱ -kañ. ¹³ Bⁱ sapariyo. ¹⁴ Bⁱ B^p saṃharitvā.

1. Duddadaṃ dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma¹ kubbataṃ
asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 57.
2. Tasmā sataṃ ca asataṃ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyaṇā ti. 58.

5 Tattha duddadan ti dānaṃ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātuṃ na
sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṃ dadamānānaṃ kubbantī tad eva dāna-
kammaṃ sabbehi kātuṃ na sakkā ti dukkaraṃ taṃ kuramānānaṃ, asanto ti
apaṇḍitā bālā, nānukubbantīti taṃ kammaṃ nānukaronti, sataṃ dhammo
ti paṇḍitānaṃ sabhāvo, dānaṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, durannayo ti phala-
10 sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti² duranu-
bodho api³ ca durannayo ti durabhigamo⁴, apaṇḍitehi dānaṃ datvā dānaphalaṃ
nāma laddhuṃ na sakkā⁵ ti pi attho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā para-
lokaṃ gacchantānaṃ paṭisandhigahaṇaṃ⁶ nānā hoti, asanto nirayaṃ yantīti
apaṇḍitā dussilā dānaṃ adatvā silaṃ arakkhītvā nirayaṃ gacchanti, santo
15 saggaparāyaṇā ti paṇḍitā pana dānaṃ datvā silaṃ rakkhītvā uposathakammaṃ
katvā⁷ tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyaṇā honti, mahantaṃ saggasukhasam-
pattīṃ anubhavanti.

Evaṃ Bodhisatto anumodanaṃ katvā cattāro vassike māse
tatth' eva vasitvā vassātikkame Himavantaṃ gantvā jhānāni⁸
20 nibbattetvā aparihīnājjhāno brahmalokūpago⁹ ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
isigaṇo¹¹ Buddhaparisā ahoṣi¹², gaṇasatthā pana aham evā¹³ 'ti.
Duddadajātakaṃ¹⁴. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1. Asadisajātaka.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto mahānekkhammaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Satthā „na bhikkhave
Tathāgato idān' eva mahābhinnikkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi setac-
chattaṃ pahāya nikkhanto yevā¹⁵ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

¹ Bī kammaṃ. ² Bī adds durannayo. ³ Bī pi. ⁴ Bī durābhigamo. ⁵ Bī sakko.
⁶ Bī -gaṇhanaṃ? ⁷ Bī karitvā. ⁸ Bī jhānaṃ. ⁹ Bī -ku-. ¹⁰ Bī dhamma-
desanaṃ. ¹¹ Bī -nā. ¹² Bī ahesuṃ. ¹³ K duddajātakaṃ, Bī dudadajātakaṃ
dasamaṃ. ¹⁴ Bī mahābhinnikkhamanaṃ.

Attite Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ
 gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase Asadisa-
 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa³ ādhāvitvā⁴ paridhāvi-
 tvā vicaraṇakāle⁵ añño puññavā satto deviyā kucchimhi paṭi- 5
 sandhiṃ gaṇhi. Tassa sotthinā jātassa² nāmagahaṇadivase
 Brahmadattakumāro ti⁶ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto
 soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ⁷ gantvā disāpāmokkhaṣṣa ācariyassa
 santike tayo vede⁸ atthārassa sippāni ca uggaṇhitvā issāsasippe
 asadiso hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālaṃ⁹ kurumāno 10
 „Asadisakumārassa rajjaṃ datvā Brahmadattassa oparajjaṃ¹⁰
 dethā“¹¹ 'ti vatvā kālaṃ akāsi. Tasmim kālakate¹² Bodhisatto
 attano¹³ rajje diyyamāne¹⁴ „mayhaṃ rajjen' attho n' atthīti“¹⁵
 paṭikkhipi. Brahmadattaṃ rajjena abhisiñciṃsu. Bodhisatto
 „mayhaṃ yasena¹⁶ attho n' atthīti“¹⁷ kiñci¹⁸ pi na icchi. Ka- 15
 niṭṭhe rajjaṃ kārente pakatiyā va¹⁹ rājākāren' eva²⁰ vasi²¹.
 Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rajjaṃ patthetīti“²² vatvā rañño
 santike Bodhisattaṃ paribhindiṃsu. So pi tesaṃ vacanaṃ
 gahetvā paribhinnacitto „bhātaram²³ me gaṇhathā“²⁴ 'ti manusse
 payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²⁵ taṃ kāraṇaṃ²⁶ 20
 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikassa kujjhitvā
 aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“²⁷
 ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti“²⁸ pucchi.
 „Ekasaṃvaccharena sataṣaḥassan²⁹“ ti. „Sādhū, āgacchatū“³⁰
 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25
 gaho“³¹ ti. „Āma devā“³² 'ti. „Sādhū, maṃ upaṭṭhahassū“³³ 'ti.
 So³⁴ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhahati³⁵. Tassa paribbayaṃ

¹ Bī kucchimhi. ² Bī tattha sotthinā jātattā tassa. ³ Bī tassa instead of athassa.

⁴ Bī ādhāvitvā. ⁵ Bī vivaraṇa-. ⁶ Bī titissa. ⁷ Bī takkaṣilāyaṃ. ⁸ Bī bede.

⁹ Bī rājakulāṃ. ¹⁰ Bī uparajjaṃ. ¹¹ Bī kālāṇkate. ¹² Bī no. ¹³ K diyyamāne,

Bī diyyamānena. ¹⁴ Bī rajjenattho ti. ¹⁵ Bī rajjena. ¹⁶ Bī kiñcā. ¹⁷ Bī Bp ca.

¹⁸ K saṅkārēṇeva. ¹⁹ Bī Bp vasati. ²⁰ Bī -raṃ. ²¹ Bī attācariyako. ²² K omits

bodhisattassa. ²³ Bī kittakaṃ sokaṃ icchasīti. ²⁴ Bī omits sata. ²⁵ Bī adds

sī. ²⁶ Bī rañña. ²⁷ Bī upaṭṭhahati.

diyyamānaṃ disvā „atibahulaṃ¹ labhatīti“ porāṇakadha-
 nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānaṃ gantvā
 maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāraṃ parikkhipāpetvā amba-
 rukkhamaṇe mahāsayaṇe nipanno uddhaṃ olokeno rukkhagge
 5 ekaṃ ambapiṇḍim disvā „imaṃ na sakkā abhirūhitvā gaṇhituṃ“
 ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imaṃ ambapiṇḍim sareṇa chindit-
 tvā pātetuṃ sakkhissathā“² 'ti āha. „Na etaṃ³ deva amhākaṃ
 garu⁴, devena pana⁵ amhākaṃ⁶ bahuvāre⁷ kammaṃ diṭṭha-
 pubbaṃ, adhunā āgato⁸ dhanuggahe amhehi bahukataraṃ⁹
 10 labhati, taṃ pātāpethā“¹⁰ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ pakkosāpetvā
 „sakkhissasi tāta etaṃ pātetuṃ“ ti pucchi. „Ama mahārāja,
 ekaṃ okāsaṃ labhamāno sakkhissāmi“¹¹. „Katarokāsaṃ“¹² ti.
 „Tumbhākaṃ sayanassa antokāsaṃ“¹³ ti. Rājā sayanaṃ harāpe-
 tvā¹⁴ okāsaṃ kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanuṃ n' atthi,
 15 nivāsanaṃtare¹⁵ sannayhitvā vicarati¹⁶, tasmā¹⁷ „sāṇim laddhuṃ
 vattatīti“¹⁸ āha. Rājā „sādhū“¹⁹ 'ti²⁰ sāṇim āharāpetvā parikkhi-
 pāpesi. Bodhisatto antosāṇiyaṃ pavisitvā uparinivattaseta-
 vatthaṃ haritvā²¹ ekaṃ rattapaṭaṃ nivāsetvā kacchaṃ bandhi-
 tvā ekaṃ rattapaṭaṃ udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttaṃ
 20 khaggaṃ nīharitvā vāmapasse²² sannayhitvā suvaṇṇakañcu-
 kaṃ²³ paṭimuñcitvā cāpanāli²⁴ piṭṭhiyaṃ sannayhitvā sandhi-
 yuttaṃ²⁵ meṇḍakamahādhanuṃ²⁶ ādāya pavāḷavaṇṇaṃ jīyaṃ²⁷
 āropetvā uṇhisam sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṃ²⁸ nakhehi
 parivattayaṃ māno sāṇim²⁹ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva³⁰
 25 alaṃkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saraṃ khipanattāhānaṃ
 gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānaṃ āha: „Kiṃ mahārāja
 etaṃ ambapiṇḍaṃ³¹ uddhaṃ ārohanakaṇḍena pātemi udāhu adho

¹ B¹ -bahurū. ² B¹ taṃ. ³ B¹ guru. ⁴ B¹ omits pana. ⁵ B¹ amhe. ⁶ K bahurū
 vāre. ⁷ B¹ adhunāgato. ⁸ B¹ Bp bahutaraṃ. ⁹ so B¹ Bp; K atthatokāsaṃ. ¹⁰ B¹
 paharāpetvā. ¹¹ B¹ nivāsanaṃtare thanuṃ. ¹² B¹ vicarita. ¹³ so Bp; K tasmim,
 B¹ sā. ¹⁴ K omits rājā sādhū ti. ¹⁵ B¹ uparinivattaṃ nīharitvā. ¹⁶ B¹ vāma-
 sena. ¹⁷ K -kaṇḍukaṃ. ¹⁸ so B¹; Bp cāpanāli, K āvāpanāliyaṃ. ¹⁹ B¹ yutta.
²⁰ B¹ meṇḍika-. ²¹ B¹ vaṇṇi jāyaṃ. ²² B¹ -rappa. ²³ B¹ sāṇitvā. ²⁴ K phāle-
 tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena“ 'ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti“. „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā¹ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv' assa² orohanān tāva³ tumhehi 5
 adbhivāsetum vattatīti“⁴. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ pana⁵ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati⁶, oroha-
 mānaṃ kesaggaṃattam pi ito vā etto vā agantvā⁷ odhiyaṃ ũeva
 patitvā ambapiṇḍiṃ gahetvā otarissati, passa mahārājā“ 'ti vegāṃ 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi⁸. Bodhisatto „idāni naṃ⁹ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanāṃ gataṃ bhavissatīti“¹⁰ ũatvā
 paṭhamāṃ khittakaṇḍato adhikataṃ¹¹ vegāṃ janetvā aṇṇāṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakaṇḍapumkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatisabhavanāṃ abhirūhi¹². Tattha naṃ
 devatā aggaheṣuṃ. Nivattanakaṇḍassa¹³ vātaṃ¹⁴ chindana-
 saddo¹⁵ asanisaddo viya ahoṣi. Mahājanena „kimsaddo eso“
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo“ ti vatvā attano
 attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṃ¹⁶ ũatvā¹⁷ bhītatasiṭaṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā“¹⁸ 'ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patitum na dassāmīti“ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā¹⁹ odhiyaṃ²⁰ ũeva patitvā amba-
 piṇḍiṃ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patitum adatvā ākāse va²¹ sampaticchanto ekena hatthena 25
 ambapiṇḍiṃ ekena²² kaṇḍaṃ aggaheṣi. Mahājano²³ taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ diṭṭhapubban“ ti mahāpurisaṃ

¹ B¹ -naṃ. ² B¹ tāvassa. ³ B¹ omits tāva. ⁴ B¹ vattibbuti. ⁵ B¹ kaṇḍa dūraṃ.

⁶ B¹ abhirūyhiṣṣati. ⁷ so B²; K B¹ āg-. ⁸ B¹ abhirūyhi. ⁹ B¹ omits naṃ. ¹⁰ K adhikaraṇaṃ ¹¹ K -rubi, B¹ -rūyhi. ¹² B¹ nivattakaṇḍassa. ¹³ B¹ vāti.

¹⁴ B¹ chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, B¹ pathanabhayena. ¹⁶ B¹ omits ũatvā.

¹⁷ B¹ bhāyitthā. ¹⁸ K B¹ āg-. ¹⁹ B¹ -yañ. ²⁰ B¹ yeva. ²¹ B¹ adde hatthena.

²² B¹ -jana.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapahatṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dha-
 nassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantañ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evañ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasim¹⁶ parivāretvā „rajjam vā detu“
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁷ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmanta
 10 rājānam¹⁸ upatṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa¹⁹ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²⁰ āgacchathā“ 'ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²¹.
 Bodhisatto tam rājānam āpucchitvā Bārāṇasim paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahañ ca“ ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²² palā-
 yantū²³“ 'ti attālake ṭhatvā²⁴ sattannam rājūnam²⁵ bhuñjantānam
 kañcanapātimakule²⁶ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayabhītā sabbe va²⁷ palāyimsu. Evañ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivanamattam²⁸ pi lohitam anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaniṭṭhabhātaram²⁹ oloketvā³⁰ kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ -santi. ² Bⁱ -danti. ³ Bⁱ apāṭenti. ⁴ Bⁱ vidhūnanti. ⁵ K celukkhepa-,
 Bⁱ velukkhepa-. ⁶ Bⁱ pavattento. ⁷ Bⁱ tattha pahatṭhāya. ⁸ Bⁱ ghanavassam.
⁹ Bⁱ omits ca. ¹⁰ Bⁱ bahu. ¹¹ Bⁱ sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ Bⁱ nagaram. ¹⁶ Bⁱ desu. ¹⁷ Bⁱ kuhi. ¹⁸ Bⁱ mahantañ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ Bⁱ kaṇṭitvā? ²¹ Bⁱ ārocayisum. ²² so Bⁱ BP; Bⁱ ti
 ahañhi, K aññam. ²³ Bⁱ attikā. ²⁴ K -tu, Bⁱ -ta. ²⁵ Bⁱ thatvā. ²⁶ so Bⁱ BP;
 K rājūnam. ²⁷ so K BP; Bⁱ kañcapātima-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pivanamattam,
 Bⁱ pivanamattam. ³⁰ both MSS. kaniṭṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasangāmo¹ isipabbajjam pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhaṇavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṃ katvā na ca kiñci viheṭṭhayi,
bhātaraṃ sotthim katvāna⁵ saññamam⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṃ nāmen⁷ eva balaviriyaapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nānabalena⁸ pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvattimsabhavanā ca kaṇḍaṃ pesetum samatthātāya 10 dūrepātī⁹, akkhaṇavedhīti¹⁰ avirādhitavedhī¹¹, atha vā akkhaṇaṃ¹² vuccati vijju, yāva ekā vijju niccharati¹³ tāva ten¹⁴ obhāseṇa sattatṭhāvāre kaṇḍāni gahe-
tvā vijjhatīti¹⁵ akkhaṇavedhī¹⁶, mahākāyappadālano¹⁷ ti mahanta kāye padā-
leti, cammakāyo¹⁸ dārukāyo lohakāyo ayokāyo¹⁹ vālukakāyo²⁰ udakakāyo phala-
kakāyo²¹ ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano²² mahāsacammaṃ 15
vinivijjhatīti²³ yeva, añño aṭṭhaṅgulabalaṃ²⁴ udumbarapadaraṃ caturaṅgula-
balaṃ²⁵ aśanapadaraṃ vinivijjhatīti²⁶, so pana phalakasatam²⁷ pi ekato bad-
dhaṃ vinivijjhatīti, tathā²⁸ dvaṅgulabalaṃ²⁹ tambalohapaṭṭaṃ³⁰ aṅgulabalaṃ³¹
ayapaṭṭaṃ³², vālukasakāssa³³ padarasakāssa palālasakāssa³⁴ paṇḍābhāgena³⁵
kaṇḍaṃ pavesetvā purebhāgena abhipāṭeti pakatīyā udake catuusabhaṭṭhānaṃ 20
kaṇḍaṃ peseti³⁶ thale aṭṭhusabhaṇa ti, evaṃ imesaṃ sattannaṃ mahākāyānaṃ padā-
lanato mahākāyappadālano³⁷, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṃ³⁸ katvā³⁹
palāpeseti⁴⁰ attho, na ca kiñci viheṭṭhayīti⁴¹ ekam pi na viheṭṭhesi⁴², avi-
heṭṭhayanto⁴³ yeva pana tehi saddhīm kaṇḍapesanen⁴⁴ eva raṇaṃ⁴⁵ katvā, sañña-
mam⁴⁶ ajjhupāgamīti sīlasaṇḍamam⁴⁷ pabbajjam⁴⁸ upagato. 25

¹ K vijitasangāmo, B¹ jivitasangāmo. ² K -patī, B² -pāti, B³ -pāti. ³ K akkhaṇa-
vedhī, B⁴ akkhaṇaveṭhī, B⁵ akkhaṇavedhī. ⁴ K -lato, B⁶ mahākāyapadālino, B⁷
mahākāyappadālino. ⁵ B⁸ katvā. ⁶ K saññamam, B⁹ saṇyamaṃ. ⁷ K nāna-,
B¹⁰ pañña-. ⁸ K B¹¹ B¹² pāti. ⁹ K akkhana-, B¹³ akkhaṇaveṭhīti. ¹⁰ K B¹⁴ -vedhī,
B¹⁵ avirādhaveṭhī. ¹¹ K akkhaṇaṃ, B¹⁶ akkhaṇaṃ. ¹² K niccharati. ¹³ so B¹⁷; K
B¹⁸ vijjātīti. ¹⁴ K akkhaṇavedhī, B¹⁹ akkhaṇaveṭhī. ¹⁵ B²⁰ mahākāyampadālino, B²¹
mahākāyappadālino. ¹⁶ K cammakāyo. ¹⁷ B²² ayakāyo. ¹⁸ K vālukakāyo, B²³ vāli-
akāyo. ¹⁹ B²⁴ phalākakāyo. ²⁰ K -padālino, B²⁵ -padālento. ²¹ B²⁶ cammaṃ pi vijjhatī.
²² B²⁷ -cammāntīti. ²³ B²⁸ vinijjhatī. ²⁴ B²⁹ taṭṭhaṅgu-. ²⁵ K -laṃbalaṃ.
²⁶ B³⁰ vijjhatī. ²⁷ B³¹ kaphalakasatam. ²⁸ B³² kathā. ²⁹ B³³ aṭṭhaṅgulapalaṃ. ³⁰ so
B³⁴; K na olohapaddhaṃ, B³⁵ sampalohapaṭṭaṃ. ³¹ B³⁶ aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddhaṃ.
³³ K vālu-, B³⁴ vālukasakassa. ³⁴ paṇḍābhāge. ³⁵ K pesesesi, B³⁶ peseti, B³⁷ pa-
veseti. ³⁶ B³⁸ -yapadālino, B³⁹ -yappadālino. ³⁷ K raṇaṃ. ³⁸ B³⁹ adds ti yuddhaṃ
katvā. ³⁹ K adds ca. ⁴⁰ K viheṭṭha-. ⁴¹ K viheṭṭhesi. ⁴² K aviheṭṭha-. ⁴³ K
saññamam, B⁴⁴ saṇyamaṃ. ⁴⁴ K -sañña-, B⁴⁵ -saṇya-. ⁴⁵ K paddajjam.

Evam Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā kaṇiṭṭhabhātā Anando ahosi, Asadisakumāro pana aham evā”
 ’ti. Asadisajātakam¹.

2. Saṃgāmāvacarajātaka.

- 5 Saṃgāmāvacaro sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 Nandattheram² ārabba kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena
 Kapilapuram gantvā kaṇiṭṭhabhātikam Nandam rājakumāram pabbajetvā
 Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvattim gantvā viharante³ āyasmā
 Nando⁴, Bhagavato⁵ pattam ādāya Tathāgatena saddhim gehā nikkha-
 10 manakāle „Nandakumāro kira Satthārū saddhim gacchatīti” sutvā
 aḍḍhullikhitehi⁶ kesehi⁷ vātapānantarena oloketvā „tuvaṭam kho⁸ ayya-
 putta āgaccheyyāsīti” idam Janapadakalyāṇiyā⁹ vuttavacanam¹⁰
 anussaranto, ukkaṇṭhito¹¹ anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto¹² ahosi. Satthā tassa tam pavattim nātvā „yan¹³ nūnā-
 15 ham Nandam arahatte paṭiṭṭhapeyyan” ti cintetvā tassa vasanaparive-
 ṇam¹⁴ gantvā paṇṇattāsane nisinnō¹⁵ „kacci Nanda imasmiṃ sāsane
 abhiraṃasīti¹⁶” pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā⁹ paṭibaddhacitto
 hutvā nābhiraṃamīti”. „Himavantacārikam gatapubbo si Nandā” ’ti.
 „Na gatapubbo bhante” ti. „Tena hi gacchāmā” ’ti. „N’ atthi me
 20 bhante iddhi, kath’ āham¹⁷ gamissāmīti”. Satthā „aham¹⁸ tam Nanda
 mama iddhibalena nessāmīti” theram hatthe gahetvā ākāsam pakkhanto
 antarāmagge ekam¹⁹ jhāmakkhetam dassetvā jhāmakhāṇuke²⁰ nisinnam
 chinnanāsanaṅgutṭham²¹ jhāmalomam²² chinnachaviṃ²³ tacamattam²⁴
 lohitaṭalikuṇṭhitam²⁵ ekam makkaṭim dassesi. „Passasi no²⁶ Nanda
 25 etam makkaṭim” ti. „Ama bhante” ti. „Sutṭhu paccakkham karohīti”.
 Atha nam gahetvā saṭṭhiyojanikam²⁷ Manosilātaṃ Anotattadahādayo
 sattamahāsare²⁸ pañcamahānadiyo Suvannapabbata-Rajatapabbata-Maṇi-
 pabbata-patiṃḍitam anekasatārāmaneyyakam Himavantapabbataṃ ca
 dassetvā „Tāvattimsabhavanam te Nanda diṭṭhapubban” ti pucchitvā

¹ Bī adds paṭhamam. ² K ānanda-. ³ Bī -to. ⁴ Bī āyasmā Anando, K āyasmato nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bī aḍḍhuli-, Bp aḍḍhali-. ⁷ Bī omits kesehi. ⁸ K tuvaṭamko. ⁹ K -niyā, Bī -niyā. ¹⁰ Bī -nam. ¹¹ K ukkaṇṭhito, Bī ukkattito. ¹² Bī vamanisandhatagatto. ¹³ Bī yam. ¹⁴ Bī omits vasana. ¹⁵ Bī nisiditvā. ¹⁶ Bī atiraṃasīti. ¹⁷ Bī kathāyam. ¹⁸ Bī aham. ¹⁹ Bī eka. ²⁰ K jhāmakkhānuke. ²¹ Bī chinnakapannāsanaṅgutha. ²² K jhāmaloca. ²³ K chaviṃ, Bī Bp chinna-chavi. ²⁴ K- tacamatta, Bp cammamattam. ²⁵ K omits lohita, Bī lohitaṭalikuṇṭhitam, Bp -palikuṇṭhitam. ²⁶ Bī Bp omit no. ²⁷ Bī chaṭhi-. ²⁸ Bī -sarā.

„na diṭṭhapubbaṃ bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatisambhavanam
te dassessāmiti“¹ tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko
devarājā dvīsu devalokesu devasaṃghena saddhiṃ āgantvā vanditvā
ekamantaṃ nisīdi. Aḍḍhatiyakotiṣaṃkhā tassa³ paricārīkā⁴ pañcasatā
ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdīmsu. 5
Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-
puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapādiniyo⁶ accharāyo“ ti.
„Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakal-
yāṇīti⁸. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇīm upanidhāya⁹ sā pa-
luṭṭhamakkaṭṭi¹⁰ evaṃ eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyāṇīti“. 10
„Idāni kiṃ karissasi Nandā“ ti. „Kiṃ kammaṃ katvā bhante imā
accharā labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā
labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsaṃ¹²
paṭilābhāya¹³ Bhagavā paṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissā-
mīti“. „Karohi Nanda, ahan te¹⁴ paṭibhogō“ ti. Evaṃ therō deva- 15
saṃghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ paṭibhogam gahetvā „mā bhante atipa-
pāncam¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmiti“
āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samaṇa-
dhammaṃ kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāri-
putta, mayhaṃ kaniṭṭhabhātā Nando Tāvatisadevaloke devasaṃghassa 20
majjhe devaccharānaṃ kāraṇā maṃ paṭibhogam aggahesi“ tassa
ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapathe-
rassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārīka-Ānandattherassa²⁰ ti
asītiyā mahāsāvakaṇaṃ yebhuyyena ca²¹ sesabhikkhūnaṃ ācikkhi.
Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²² upasaṃkamitvā „sac- 25
cam kira tvam āvuso Nanda Tavatimsadevaloke devasaṃghassa majjhe
devaccharā labhanto ‘samaṇadhammaṃ karissāmiti’ Dasabalaṃ paṭi-
bhogaṃ gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso
mātugāmasannissito²³ kilesasannissito²⁴, tassa te itthinaṃ atthāya sa-
maṇadhammaṃ karontassa²⁵ bhatiyā²⁶ kammaṃ karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmiti. ² Bⁱ -kampalaṃsilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricārītā.
⁵ Bⁱ kukkatapādiniyo, B^p kukkatapādaniyo. ⁶ Bⁱ kukkapādināyo, B^p kukkatapādā-
niyo. ⁷ Bⁱ kiṃ kho. ⁸ K -ñimni. ⁹ Bⁱ omits janapada - - dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p pa-
luddhamakkaṭṭi. ¹¹ Bⁱ imāsaṃ. ¹² Bⁱ imāsaṃ. ¹³ Bⁱ paṭilābhātāya. ¹⁴ Bⁱ nan-
damahante. ¹⁵ Bⁱ -saṃghāssamajjhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapañcam. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K
-naṃ. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ naṃ. ²² K -saṃnisino, Bⁱ sanis-
sito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omits samaṇa - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhiṃ kiṃ nānākarāṇaṃ“ ti therāṃ lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten’
 upāyena sabbe pi asītimahāsāvakaṃ avasesabbhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ
 lajjāpayiṃsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriyaṃ ca¹ ottappena
 ca viriyaṃ dalhaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vadḍhento arahattaṃ patvā
 5 Satthāraṃ² upasaṃkamitvā „ahaṃ³ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muñ-
 cāmīti“ āha. Satthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevā-
 haṃ paṭissavaṃ mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabbhāyaṃ
 bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „yāva ovādakkhamo vāyaṃ āvuso
 Nandatthero ekovāden’ eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samaṇadham-
 10 maṃ katvā⁴ arahattaṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte
 „na bhikkhave idān’ eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā“ ti vatvā
 atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthā-
 cariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājā-
 naṃ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalahatthiṃ susikkhitaṃ katvā
 sikkhāpesi. Rājā⁵ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ
 gahetvā maṅgalahatthiṃ āruya mahatiyaṃ senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁶ yuddhaṃ vā“ ti rañño
 paṇṇaṃ⁷ pesesi. Brahmaḍatto „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāra-
 dvārattālakagopuresu⁸ balakāyaṃ āropetvā⁹ yuddhaṃ adāsi.
 Sapattarājā maṅgalahatthiṃ vammētva¹⁰ sayam pi vammaṃ¹¹
 paṭimuñcivā hatthikkhandhagato tikhinaṃkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhinditvā¹² paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹³ pāpetvā rajjaṃ
 hatthagataṃ¹⁴ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi.
 So uṇhakalālāni¹⁵ c’ eva yantapāsāṇe¹⁶ ca nānappakārāni ca
 paharaṇāni vissajjente¹⁷ disvā maraṇabhayaabhīto upasaṃkama-
 tum’¹⁸ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃ-
 kamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe¹⁹ tṭhāne

¹ Bⁱ omits ca. ² K omits satthāraṃ. ³ Bⁱ svāhaṃ. ⁴ K ūatvā? ⁵ Bⁱ so rājā.

⁶ Bⁱ dentu ⁷ K paṇṇaṃ, Bⁱ omits paṇṇaṃ ⁸ K -puresi, Bⁱ -pūresu.

⁹ Bⁱ āharāpetvā. ¹⁰ Bⁱ dhammena chādetvā, B^p cammena chādetvā. ¹¹ Bⁱ cam-

maṃ. ¹² Bⁱ bhanditvā. ¹³ Bⁱ -ye. ¹⁴ Bⁱ tatthaṅgataṃ. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K -lādini.

¹⁶ K sattapāsānena. ¹⁷ Bⁱ visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamanam nāma tnyham nānucchavikan¹ ti vatvā hatthim
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin² nu toraṇam āsajja paṭikkamasi³ kuñjara. 61.

2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁴, 5
toraṇāni pamadditvā khippam pavisa kuñjara⁵ 'ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāram⁵ saṅgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiya⁷ balavā ti
evam⁸ vissuto paññāto⁷ pakaṇo, toraṇam āsajja⁸ 'ti nagaradvārasaṅghātam⁹
patvā⁹, paṭikkamasitī kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kāraṇaṇa nivattasitī, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasaratanam aṭṭharatanam¹³ bhūmiyaṃ pavesetvā niccalaṃ katvā nikkhātā esi-
kathambhā honti, te khippam uddharatha¹⁴ cā 'ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārassa piṭṭhasaṅghāte madditvā khippam pavisā ti sigham nagaram
pavisa, kuñjara¹⁶ ti nāgam ālapati. 15

Tam sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden¹ eva nivattitvā
esikathambhe soṇḍāya¹⁶ paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luṇ-
citvā toraṇam madditvā paligham osādetvā¹⁷ nagaradvāram
bhinditvā nagaram pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā¹⁹ 'ti. Saṅgāmāvacarajātakaṃ¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakaṃ apparasaṃ nihīnan ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vighāsāde ārabha kathesi, Sāvattiyaṃ 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁰ puttadārassa niyyādetvā

¹ Bⁱ ovadanto. ² Bⁱ kin. ³ Bⁱ -māsi. ⁴ Bⁱ appuha. ⁵ Bⁱ -pakāra. ⁶ K saṅ-
gamaṃ. ⁷ Bⁱ omits paññāto. ⁸ Bⁱ -saṅghaṭṭatoraṇam. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ Bⁱ kin.
¹¹ Bⁱ opakkamasi. ¹² Bⁱ atthopāṭiya. ¹³ Bⁱ omits aṭṭharatanam, B^p aṭṭhārasa-
tanam. ¹⁴ K uddharanthaṃ, Bⁱ udaralaṇ. ¹⁵ K ānāpeti, Bⁱ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ Bⁱ osāretvā. ¹⁸ Bⁱ adda ahosi. ¹⁹ Bⁱ adda dutiyaṃ. ²⁰ Bⁱ gharāvāsapalibodham,
gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanaṃ suṇantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
 pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi.
 Satthāraṃ nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesam
 pana dantakatṭhamukhodakagandhamālādāyaka pañcasatā cullupatṭhākā'
 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātaraṣā niddāyitvā utṭhāya Acira-
 vatim gantvā naditūre unnadantā Mallayuddham yujjanti. Te pana'
 pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyuñ-
 janti. Satthā tesam vighāsādānaṃ uccāsaddaṃ sutvā „kimsaddo
 esa Ānandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“⁶ ti vutte
 10 „na kho Ānanda ime vighāsādā idān' eva vighāsaṃ khāditvā unna-
 danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva“⁷, ime cāpi⁸ upāsakā na idān'
 eva sannisinā⁹ pubbe pi sannisinā yevā¹⁰ 'ti vatvā therena yācito
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Ath' ekasmiṃ kāle so rājā „pac-
 canto kupito“ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
 giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasametvā Bārāṇasiṃ yeva'
 paccāgantvā „sindhavā“¹⁰ kilantā¹¹, allarasam eva nesaṃ muddi-
 20 kapānaṃ dethā¹² 'ti āṇāpesi¹³. Sindhavā gandhapānaṃ¹⁴ pivitvā
 assasālaṃ patvā attano attano ṭhānesu aṭṭhaṃsu. Tesam pana
 dinnāvasiṭṭhakaṃ¹⁵ apparasaṃ¹⁶ bahukasataṃ¹⁷ ahoṣi. Manussā
 „idaṃ kiṃ karomā“¹⁸ 'ti rājānaṃ pucchimsu. Rājā „udakena
 madditvā makkhipilotikāhi¹⁹ parissāvetvā ye gadrabhā²⁰ sindha-
 25 vānaṃ nivāpaṃ²¹ vahiṃsu tesam dāpethā²² 'ti dāpesi. Gadrabhā
 kasataṃ²³ udakaṃ pivitvā mattā²⁴ viravamānā²⁵ rājaṅgaṇe
 vicariṃsu²⁶. Rājā mahāvātapānaṃ vivaritvā rājaṅgaṇaṃ oloka-
 yamāno samīpe ṭhitam Bodhisattaṃ āmantetvā va²⁷ „passa,

¹ Bī cūlupatṭhākā, K cullapatṭhākā. ² Bī omits pana. ³ Bī -nigghosā, Bp appa-
 tisaddā aṭṭhāghosā. ⁴ Bī ki eko ānanda saddo. ⁵ Bī omits theram. ⁶ K omits
 pubbe pi unnadanti yeva. ⁷ Bī pi. ⁸ K omits sannisinā. ⁹ K -si yeva, Bī
 simeva. ¹⁰ Bī -vānaṃ. ¹¹ Bī -tānaṃ. ¹² K āṇāpesi. ¹³ so Bp; Bī kaṇḍam-, K
 gaṇḍa-. ¹⁴ Bī dinnāvasiṭṭhakaṃ, Bp dinnāvasikaṭṭhakaṃ. ¹⁵ so Bī Bp; K sarasaṃ.
¹⁶ so Bī Bp; K bahukasataṃ. ¹⁷ Bī Bp makacipi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsaṃ.
²⁰ K sakataṃ, Bp sakataṃ, Bī kasada. ²¹ Bī adds hutvā. ²² Bī viravantaṃ vicara-
 mānā. ²³ Bī picarisu. ²⁴ Bī omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakam¹ pivitvā mattā hutvā viravantā²
uppatantā vicaranti³, sindhavakule jātasindhavā pana gandha-
pānam⁴ pivitvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin⁵ nu kho
kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nihīnam 5
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam paṇitam⁷
mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvitaudakam⁸, vālūdakan⁹ ti
pi pātho, nihīnam ti nihīnaraśabhāvena¹⁰ nihīnam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti pucchī.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gā-
tham āha:

2. Appam pītvāna nihīnajakco 15
so majjati tena janinda puṭṭho,
dhorayhasilī¹³ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasam pītvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihīnajakco tena
nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasilīti¹⁷ dho-
rayhasilo dhuravahanakaścāreṇa sampanno jātisindhavo, aggarasam ti sabba- 20
paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pītvā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā
nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
kammam gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā
ime upāsakā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālo-
dakajātakam²⁰.

¹ K kasaṭo-, Bp sakaṭo-. ² K vicarantā, Bī vivaranto. ³ Bī vivaranti. ⁴ K Bī
gaṇḍapānam, Bp rasagandhapānam. ⁵ Bī kin. ⁶ K paṇitam, Bī paṇitam. ⁷ Bī Bp
makacivā-. ⁸ Bī parisāvitaṇ-. ⁹ Bī vālūdakan. ¹⁰ Bī omits nihīnara. ¹¹ Bī sañ-
cayati. ¹² Bī kin. ¹³ Bī dodayhasilē. ¹⁴ K so. ¹⁵ Bī majjate. ¹⁶ Bī omits pa-
majjati. ¹⁷ Bī dayhasilē ti. ¹⁸ Bī gahita. ¹⁹ Bī muddika-. ²⁰ Bī adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Sathhā Veluvane viharanto ekam vipakkhasevim³ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātake⁴ kathitam eva. Sathhā pana „na bhikkhave ayam
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā" 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Sāmarājā⁶ nāma rajjam kāresi. Tadā Bodhisatto anaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahosi. Asso mukharajjuke gahetvā tam purato purato¹⁰ gacchantam disvā „mam esa¹¹ sikkhāpetīti" saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahosi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogam
15 apassantā „rogam assa na passāmā" 'ti rañño kathayimsu. Rājā Bodhisattam pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇam jānāhīti". So gantvā khañjaassabandhasamsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ ñatvā rañño tam attham ārocetvā „sam-saggadosena nāma evam hotīti" dassento paṭhamam gātham āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo porāṇam pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvīdhīyatīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, porāṇam pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ eṇṇārabbhāvaṃ paḍāya, anuvīdhīyatīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha nam rājā „idāni vayassa kim kattabban" ti pucchi. Bodhisatto „sundaram assabandham²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti" vatvā dutiyam gātham āha:

¹ B' dūsito. ² B' gīridavattanā. ³ B' -sevibhikkhum. ⁴ B' -lā-, cfr. supra J. 26.

⁵ K -sevati, B' vāpakkhasevi. ⁶ B' sāmantarājā. ⁷ B' paṇḍuvo. ⁸ B' gīridatto.

⁹ B' khañco. ¹⁰ B' omits one purato. ¹¹ B' etha. ¹² K kassa, B' bhassa.

¹³ B' passa. ¹⁴ so B' Bp; K -sagganassa. ¹⁵ B' giridattena. ¹⁶ B' asseva.

¹⁷ B' -dhiyyatīti. ¹⁸ B' pubbe pipakati. ¹⁹ B' -tīti attho. ²⁰ so B' Bp; K

-bandhavam. ²¹ B' omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikhārākārakappito³
 ānane⁴ taṃ gahetvāna⁵ maṇḍale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvīdhiyātīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo,
 idaṃ vuttaṃ hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikhārākārakappito¹⁰ ti sikhā-
 rena¹¹ suṇḍarena¹² ākārena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gahetvā¹⁴
 assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvaṃ pahāya ayaṃ
 siṅgāro ācārasampanno assagopako mañ sikkhāpetīti saññāya khippam ev' etassa¹⁶
 anuvīdhiyyati¹⁷ atītanusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva tthassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patitthāsi. Rājā
 „tiracchānānam pi nāma āsayam jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bo-
 dhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Giridanto²² Devadatto ahoṣi, asso vipakkhasevako bhikkhu, rājā 15
 Anando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā²⁴ 'ti. Giridantajātakaṃ²⁵.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto aṇṇataraṃ brāhmaṇakumāraṃ ārabha katesi. Sāvati-
 thiyam kir²⁶ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū bahu²⁷ 20
 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge
 gharāvāsaṃ saṇṭhapetvā vatthālāmkārādāsadāsikhettavatthugomahisa-
 puttadārādinaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvila-
 citto ahoṣi, mante paṭipāṭiyā parivattetuṃ nāsakkhi²⁸, ito c' ito ca
 mantā na paṭibhaṃsu²⁹. So ekadivasaṃ bahum³⁰ gandhamālādīm³¹ 25
 gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, Bⁱ ca tanuko, B^p ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappino. ⁴ Bⁱ ānana.
⁵ Bⁱ gahetvā. ⁶ Bⁱ pahantvāna. ⁷ Bⁱ assa. ⁸ Bⁱ anurūpajā ayaṃ. ⁹ Bⁱ siṅgā
 ayo ājāyasampanno. ¹⁰ Bⁱ akhayākārakampito. ¹¹ Bⁱ sikhayona. ¹² Bⁱ omits
 suṇḍarena. ¹³ Bⁱ kappito-. ¹⁴ Bⁱ ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyam. ¹⁶ Bⁱ evatassa.
¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ Bⁱ anusikkhāyati. ¹⁹ Bⁱ adda attho. ²⁰ Bⁱ āyasaṃ rājātīti, B^p
 ajjhasayaṃ jānāti. ²¹ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²² Bⁱ giridatto. ²³ Bⁱ adda ahoṣi.
²⁴ Bⁱ giridatthajātakaṃ catutthaṃ. ²⁵ Bⁱ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ Bⁱ nā-
 sakki. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, Bⁱ na patisaṃsu. ²⁹ Rⁱ bahu. ³⁰ Bⁱ -lādīhi.

nisīdi. Sathhā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesi, paguṇā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paguṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṃ me āvilaṃ jātaṃ, tena me mantā na paguṇā” ti. Atha nam Sathhā „na kho māṇava
 5 idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paguṇā ahesuṃ, rāgādīhi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū”¹ ‘ti vatvā tena yācito atūtaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
 10 Takkaṣilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmokkho ācariyo hutvā Bārāṇasiyaṃ bahū khattiyabrāhmaṇakumāre² mante vācesi. Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paguṇe akāsi, ekapade pi nikkamkho piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacittāya⁵ āvila-
 15 citto mante parivattetuṃ nāsakkhi. Atha naṃ ācariyo attano santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paguṇā te mantā” ti pucchitvā „gharāvāsaṃ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṃ āvilaṃ jātaṃ, mante parivattetuṃ na sakkomīti”⁶ vutte „tāta āvile⁷ cittaṃhi⁸ paguṇāpi mantā na paṭibhanti⁹, anāvile pana appaṭibhānaṃ⁹
 20 nāma n’ atthīti”¹⁰ vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
 na passati sippikasambukaṃ¹¹
 sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
 evaṃ āvilamhi¹³ citte
 25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vipasanne
 so passati sippī¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭibhaṃsū. ² K bahukhattiyābrāh-, B¹ bahukhattiyāyākumāre bahubrāhmaṇakumāre. ³ B¹ bede. ⁴ so K Bp; B¹ ekapade si nikakho piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K sagharāvāsacittāya. ⁶ B¹ āvila. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K apaṭibhānaṃ, B¹ apaṭibhānaṃ. ¹⁰ B¹ imā gāthadvayam. ¹¹ B¹ sippisappukaṃ, K sippisambuka, Bp sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sakkharaṃ. ¹³ so Bp; K āvile, B¹ āvilamhi. ¹⁴ K sippi. ¹⁵ B¹ passati kasampukaṃ sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evam anāvilamhi¹ citte

so passati² attadattham paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluḷite³, appasanne ti tāya eva⁴ āvilatāya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikañ ca sambukañ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṭam, evam āvile⁸ ti evam evam⁹ rāgādīhi āvile citte, attadattham paratthan ti na¹⁰ attattham na parattham¹¹ passatīti attho, so passatīti evam evam anāvile citte so puriso attatthañ ca paratthañ ca passatīti¹².

Satthā imam atītam¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi) „Tadā ayaṃ eva māṇavo ahoṣi, ācariyo pana aham evā” ti. Ana-bhiratijātakam¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idam Satthā Veḷuvane viharanto vipakkhasevīm ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhākathitasadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhussannivāso nāma pāpo anattakaro, tattha manussabhūtānam tāva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kiṃ vattabham, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkheṇa saddhim¹⁵ sannivāsam āgamma madhuraraso dibbarasapaṭi-bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto” ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Kāsiraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadesa¹⁷ paṭipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vāsam kappesum. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kalam katvā Sakkattam pāpuṇi. So tam kāraṇam nātvā antarantarā sattatṭhadiवासaccayena tesam upaṭṭhānam gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K -lamhi. ² Bⁱ apassati. ³ K -luḷite, Bⁱ -lulite. ⁴ Bⁱ thāya yeva. ⁵ Bⁱ appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ Bⁱ sippaṇ ca kasammakañ ca. ⁸ Bⁱ āvilambi. ⁹ Bⁱ evameva. ¹⁰ Bⁱ neva. ¹¹ Bⁱ attadattaparattam. ¹² Bⁱ puriso passati attattham parattan ti attho. ¹³ Bⁱ dhammadesanam. ¹⁴ Bⁱ adds pañcamanīṭhitaṃ. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁵ Bⁱ omits saddhim. ¹⁶ Bⁱ kāsikaratthe. ¹⁷ Bⁱ himavantapadesa. ¹⁸ Bⁱ pallasālā. ¹⁹ K nesam.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ¹ adāsi. (Vāsipharasuko² nāma daṇḍe pavesanavasena³ vāsi pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni⁴ āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evam āha: „yadā⁵ te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁶ pahaṃsitvā⁷ ‘dārūni me āharitvā aggim kareyyāsīti’⁸ vadeyyāsi, dārūni āharitvā aggim katvā dassatīti⁹. Tassa vāsipharasukaṃ datvā dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante kena te attho“ ti¹⁰ pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthiḥi upadduto „hatthinaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati¹¹, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bherim upanāmetvā „bhante imasmiṃ tale pahāte tumhākaṃ paccāmittā palāyissanti, imasmiṃ pahāte mettacittā hutvā caturaṅginīyā senāya¹² parivāressantīti“¹³ vatvā taṃ bherim datvā kaṇiṭṭhassa santikaṃ gantvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko va, tasmā „dadhinā me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹⁴ mahānadi hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahetvā¹⁵ dātum samattho pi bhavissatīti“¹⁶ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya vāsipharusuko¹⁷ jetṭhabhātikassa aggim karoti, itarena¹⁸ bheritale pahāte hatthi palāyanti¹⁹, kaṇiṭṭho dadhim paribhuñjati. Tasmim kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagāmaṭṭhāne caranto²⁰ ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ²¹ addasa. So taṃ²² maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā²³ tassānubhāvena ākāse uppatitvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitum vaṭṭatīti²⁴“ oṭaritvā phāsukaṭṭhāne²⁵ udumbararukkhaṃ

¹ Bⁱ vāsiparasuṃ. ² Bⁱ vāsiparasiko. ³ K pavesanāvasena, Bⁱ omits vasena.

⁴ Bⁱ yadi. ⁵ Bⁱ hattena, K hatthe. ⁶ Bⁱ paharitvā. ⁷ Bⁱ kārahīti ⁸ Bⁱ hatthinaṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjati. ⁹ Bⁱ caturaṅgīni senā. ¹⁰ Bⁱ āsiñceyyātha.

¹¹ Bⁱ vāsipharasuṃ. ¹² Bⁱ itaro. ¹³ Bⁱ hatthi palāyati. ¹⁴ Bⁱ vicaranto.

¹⁵ Bⁱ anubhāvasampannamanikkhandhaṃ. ¹⁶ Bⁱ dāseitvā. ¹⁷ Bⁱ vattatīti.

¹⁸ Bⁱ adds ekassa.

hetthā vāsaṃ kappesi. So ekadivasaṃ tasmiṃ rukkhamūle
 maṇikkhandhaṃ purato ṭhapetvā niddaṃ okkami. Ath' eko
 Kāsiraṭṭhavāsimaṇusso¹ „nirūpakāro' esa amhākaṃ“ ti mātā-
 pitūhi gehā nikkadḍhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ² gantvā nāvikaṇaṃ
 kammakaro³ hutvā nāvaṃ āruya⁴ samuddamajjhe bhinnāya 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā sanikaṃ⁵ gantvā maṇik-
 khandhaṃ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāśacāriko' hutvā idha vasati maññe, mayā 10
 pana⁶ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khādītva pacchā
 gantuṃ vaṭṭatīti“⁷. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇiṃ apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso⁸ hasi. Sūkaro
 olokento taṃ disvā rukkhaṃ sīsena paharivā tatth' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggim katvā tassa maṃsaṃ pacitvā khādītva
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ
 disvā jeṭṭhatāpasassa⁹ assame¹⁰ otarivā dvihatīhaṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gahetuṃ vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹¹ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gahetvā
 vāsipharasukaṃ¹² dethā“ 'ti āha. Tāpaso ākāseṇa caritukāmo
 taṃ gahetvā vāsipharasukaṃ adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ
 gantvā vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā¹³ „vāsipharasuka¹⁴ tāpasassa
 sīsaṃ chinditvā¹⁵ maṇikkhandhaṃ me āharā“ 'ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandhaṃ āhari. So vāsi-
 pharasukaṃ¹⁶ paṭicchannatthāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa¹⁷

¹ Bī kāsikaraṭṭha-, K kāsiraṭṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmaṃ. ⁴ Bī kammakāro. ⁵ Bī abhiruya. ⁶ Bī sanikaṃ. ⁷ Bī sākaṣavāro. ⁸ Bī omits pana. ⁹ Bī vaddhatīti. ¹⁰ Bī nisinnō-. ¹¹ Bī jeṭṭhabhātīkassa tāpasassa. ¹² Bī asa-
 maṃ. ¹³ Bī anubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsipharasuṃ. ¹⁵ Bī vāsipharasuṃ pharāhitvā. ¹⁶ Bī omits this word. ¹⁷ Bī sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasuṃ. ¹⁹ Bī majhi-
 matāpasassa.

santikam gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā
 maṇikkhandham datvā bherim gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsam chindāpetvā kaniṭṭham upasamkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvaṃ disvā maṇikkhandham datvā dadhighaṭam gaṇhitvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsam chindāpetvā² maṇikkhandhaṃ ca
 vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhighaṭaṃ ca gaṇhitvā ākāse
 uppatitvā Bārāṇasiyā avidūre ṭhatvā Bārāṇasirañño „yuddham
 vā me³ detu rajjam vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇam
 pāhesi. Rājā sāsanam sutvā va „coram gaṇhissāmā“⁴ 'ti nik-
 10 khami. So ekam bheritalam pahari, caturaṅgini⁵ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṃ⁶ ātvā dadhighaṭam vis-
 sajjesi⁷, mahānadiṃ pavatti⁸, mahājano dadhimhi osiditvā
 nikkhamitum⁹ nāsakkihi. Vāsipharasukaṃ pahamsitvā⁹ „rañño
 sīsam āharā“¹⁰ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsam āharitvā
 15 pādāmūle nikkhipi, eko pi āvudham ukkhipitum nāsakkihi¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaram pavisitvā abhisekam
 kāretvā Dadhivāhano nāma rājā hutvā dhammena rajjam
 kāresi. Tass' ekadivasam mahānadiyam jālakaraṇḍake¹² kilan-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogam ekam ambapakkam
 20 āgantvā jāle laggi. Jālam ukkhipantā tam disvā rañño adamsu.
 Tam mahantam ghaṭappamāṇam parimaṇḍalam¹³ suvaṇṇavaṇṇam
 ahosi. Rājā „kissa phalam nām' etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalan“ ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhim attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 samvacchare phalam adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā ahosi:
 khīrodakena siṅcanti, gandhapañcaṅgulikam denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpaṃ jālenti, parikkhepo pan' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ ahosi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesum.
 Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalam pesento aṭṭhito

¹ Bⁱ gaṇhitvā. ² Bⁱ chinditvā. ³ Bⁱ omits me. ⁴ Bⁱ caturaṅgini. ⁵ Bⁱ āvatta-
 raṇa-. ⁶ Bⁱ visajjesi. ⁷ Bⁱ pavattati. ⁸ Bⁱ nisitum. ⁹ Bⁱ paharitvā. ¹⁰ Bⁱ āha-
 rāhiti. ¹¹ Bⁱ na sakkihi. ¹² Bⁱ jālakadaṇḍake, K jālakaraḍake. ¹³ K parimaṇḍalam.
¹⁴ Bⁱ pakāro. ¹⁵ Bⁱ paṭasāṇiyā, K paddhasāṇiya.

rukkhanibbattanabhayena amkuranibbattanaṭṭhānaṃ maṇḍukaṇ-
 ṭakena vijjhivā pesesi. Tesam ambaṃ khāditvā aṭṭhi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkosivā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ²
 kātum sakkhissasīti³“ pucchitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti⁴ sahasaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasim gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvaṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇnesi. Rājā „gaccha,⁵
 10 amhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“ āha. Te tato paṭ-
 ṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇiyaṃ⁶ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇakauiyyānapālaṃ
 niharitvā tass'eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha-
 15 gatabhāvaṃ ṇatvā ambarukkhāṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavalliyō⁷ ca ropesi. Anupubbena nimbā vadḍhimsu. Mūlehi
 mūlāni sākāhi ca sākāhā⁸ samsaṭṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁹ asātaamadhurasamsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā-
 20 vaṃ ṇatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano¹⁰ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹¹ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kasataṃ¹² viya¹³ ajjhoharituṃ asakkonto kakkāretvā¹⁴ nuṭṭhubhi¹⁵.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka-
 25 parihārato¹⁶ parihīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātāṃ, kin¹⁷ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gāthā āha:

¹ K sampajjati. ² K sakkhissati, B¹ sakkhissasati. ³ B¹ pucchabhi. ⁴ both MSS. hoti. ⁵ B¹ rammaṇiyaṃ, K ramaṇiyaṃ. ⁶ B¹ aggavalliyō. ⁷ K sākāhi ca sākāhi, B¹ sākhehi sākāhi. ⁸ B¹ adds gandhapalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ B¹ adds palāyantaṃ uyyānasālaṃ (read -pālaṃ) sutvā. ¹⁰ B¹ ampaphale. ¹¹ B¹ nimbakarasam, RP nimbakasam. ¹² B¹ adds ahosi. ¹³ B¹ takkhādetvā. ¹⁴ B¹ nuṭṭhaka. ¹⁵ B¹ porāṇaparihārato. ¹⁶ B¹ kin.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 5 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsattham, sākā sākā nisevare²,
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nimbarukkhāṇiparivāro³, sākā sākā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākā ambarukkhassa sākāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāsenā 'ti amadhurehi pucimandehi⁵ saddhiṃ sannivāsena, tenā 'ti tena
kāraṇena ayaṃ ambo kaṭukapphalo asātakapphalo tittakapphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṃ-
suṃ harāpetvā madhuraṃ⁷ paṃsuṃ pakkipāpetvā khīrodaka-
15 sakkharodakagandhodayakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahoṣi. Rājā pakatiuyyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukaṃ tathā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
20 „Tadā ahaṃ eva paṇḍitaamacco ahoṣi“ ti. Dadhivāhanajāta-
kaṃ¹⁰.

7. Catumattajātaka.

Ucche viṭabhim āruyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aṇṇataraṃ mahallakabhikkhuṃ¹¹ ārabha kathesi. Ekadi-
25 vasaṃ kira dvīsu aggasāvakesu aṇṇamaṇṇaṃ paṇhaṃ pucchanaṇṇavissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesam santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ Bⁱ -rasopeto. ² Bⁱ sākā sākāṃ nisevane ³ so both MSS. ⁴ Bⁱ nivesane.
⁵ Bⁱ pucimantehi, K pucimandena. ⁶ Bⁱ pucimandena ca aggivalliyo ceva.
⁷ Bⁱ madhura. ⁸ Bⁱ madhurasaṃsaggena. ⁹ Bⁱ yathākkammaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds
chaṭṭhaṃ. ¹¹ Bⁱ mahallakaṃ-, K -ka. ¹² Bⁱ adds bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañham pucchissāma, tumhe pi attano kaṁkham amhe pi¹ pucchathā“ 'ti āha. Therā taṁ² jigucchitvā utthāya pakkamiṁsu. Therānaṁ dhammaṁ sotum nisinnaparisā samāgamassa bhinnakāle³ Satthu santikaṁ gantvā „kiṁ akāle āgat' atthā“ 'ti vutte taṁ kāraṇaṁ ārocayiṁsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān'eva Sāriputta-Moggallānā etaṁ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkamiṁsū“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadaṭṭe rajjaṁ kārente Bo-
dhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahoṣi. Atha dve
hamsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmiṁ rukkhe ni- 10
sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmiṁ ñeva vissamitvā
Cittakūṭaṁ gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesāṁ Bo-
dhisattena saddhiṁ viśāso ahoṣi, gacchantā ca āgacchantā ca
aññamaññaṁ sammoditvā dhammakathaṁ kathetvā pakkamiṁsu.
Ath'ekadivasaṁ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṁ 15
kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa heṭṭhā ṭhatvā tehi hamsa-
potakehi saddhiṁ mantento paṭhamāṁ gāthā āha:

1. Ucce viṭabhiṁ āruya mantayavho rahogaṭā,
nīce oruya mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṁ āruyā 'ti pakatīyāpi ucce imasmiṁ rukkhe 20
uccataraṁ ekaṁ viṭapaṁ abhiruhitvā⁵, mantayavho ti mantetha⁶, nīce
oruyā 'ti otaritvā nīce ṭhāne ṭhatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti
attānaṁ migarājānaṁ katvā āha.

Hamsapotakā⁸ jigucchitvā utthāya Cittakūṭaṁ eva gaṭā.
Tesāṁ gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṁ gāthā āha: 25

2. Yaṁ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṁ tattha catumaṭṭassa, bilaṁ pavisa jambukā 'ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti suṇḍarapaṇṇo, supaṇṇenā 'ti dutiyena hamsapotakena,
devo devenā 'ti te yeva dve deve⁹ katvā katheti¹⁰, catumaṭṭassā¹¹ 'ti

¹ Bⁱ omits pi. ² K naṁ. ³ Bⁱ bhinnā-. ⁴ Bⁱ only one gacchante, B^p kāle gacchante atikkante. ⁵ Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ Bⁱ adds kathetha. ⁷ Bⁱ mantassatha. ⁸ Bⁱ adds tassa, B^p hamsapotakā kuṇḍhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ Bⁱ kathesi. ¹¹ K catumaddhā, Bⁱ catumatthassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi¹ maṭṭassa² suddhassā³ ti akkharatho, asuddham yeva⁴ pana tam pasamsāvacanena n'ndanto evam āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālāssā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilam pavisā 'ti idam Bodhisatto bheravārammaṇam dassetvā tam palāpento āha.

- 5 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā mahallako sigālo ahosi, dve hamsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
 rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Catumaṭṭajātakam⁶.

8. Sihakoṭṭhukajātaka.

- Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 10 ranto Kokālikam ārabba kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko
 aññesu bahussutesu dhammam kathentesu sayam pi kathetukāmo aho-
 sīti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbam. Tam pana pavattim
 sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pā-
 kaṭo' jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

- 15 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Himavantapadese⁸ siho hutvā ekāya sigāliyā
 saddhim saṃvāsam anvāya puttam paṭilabhi. So aṅgulīhi na-
 kkehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadiso
 ahosi, saddena mātusadiso. Ath' ekadivasam deve vassitvā
 20 vigate⁹ sihesu naditvā sihakīlam kilantesu so pi tesam antare
 naditukāmo hutvā sigālikam nādam nadi. Ath' assa saddam
 sutvā sīhā tuṇhī ahesum. Tassa saddam sutvā aparo Bodhi-
 sattassa sajātiputto¹⁰ „tāta, ayam siho vaṇṇādīhi amhehi sa-
 māno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso“ ti pucchanto
 25 paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapaṭiṭṭhito
 so siho sīhasaṃghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, Bⁱ matthasā. ³ Bⁱ omits suddhassā. ⁴ Bⁱ asuddho so ca ⁵ Bⁱ adds mattassa. ⁶ Bⁱ catumattajātakam sattamam. ⁷ Bⁱ -to. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ vigate. ¹⁰ Bⁱ pajātiputte.

Tattha sīhapādapatiṭṭhito ti sīhapādeh' eva patiṭṭhito, eko nadati
aññāthā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigālasaddena nadanto aññāthā nadati.

Tam sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyaṃ putto
rūpena mayā sadiso saddena mātaraṃ sadiso“ ti vatvā sigāli-
puttaṃ āmantetvā „tāta, tvaṃ ito paṭṭhāya idha vasanto appa- 5
saddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“
ovadanto³ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi⁴ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṃ jāneyyūṃ, na hi te⁵ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa migarañño putto⁷. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so naditūṃ nāma na
ussahi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā si-
gālo Kokālikaṃ ahosi, sajātiputto⁹ Rahulo, migarājā pana aham evā“
'ti. Sīhakoṭṭhukajātakaṃ¹⁰. 15

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṃ sīhassa naditan ti. Idam pi Satthā Jetavane
viharanto Kokālikaṃ ārabha kathesi. So imasmiṃ kāle sara-
bhaññaṃ¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahosi. Satthā taṃ pavattim¹³ sutvā atītāṃ
āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammena
jivikaṃ kappesi. Tasmim kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena
vohāraṃ karonto vicarati. So gatagatatṭhāne gadrabhassa piṭ-
ṭhito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabhaṃ sīhacammena pārupitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -vaṃ. ³ Bⁱ ovādentō. ⁴ Bⁱ nadi. ⁵ Bⁱ na pavāṭhe. ⁶ K -tto. ⁷ so
Bⁱ Rp; K putta. ⁸ Bⁱ dhammadeśanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭhukajātakaṃ aṭṭha-
maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausbøll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhaññaṃ, Bⁱ sarasaññaṃ.
¹³ K bhaṇitūṃ-. ¹⁴ Bⁱ omīṭṭa pavattim. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ pāruṇpetvā.

sāliyavakhetto¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ tam⁴ disvā sīho
ti saññāya upasamkamtum na sakkonti. Ath' ekadivasam so
vāñijo ekasmiñ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātārāsam pacā-
pento tato gadrabham sīhacammam pārūpitvā⁶ yavakhetta⁷
5 vissajjesi. Khettarakkhakā sīho ti saññāya tam upagantum⁸
asakkontā geham gantvā ārocesum. Sakalagāmaṁvāsino āvudhāni
gahetvā samkhe dhamantā bheriyo vādentā khettasamīpaṁ
gantvā unnadimsu. Gadrabho maraṇabhayaabhīto gadrabharavaṁ
ravi. Ath' assa gadrabbabhāvaṁ ñatvā Bodhisatto paṭhamam
10 gātham āha:

1. N' etaṁ sīhassa naditaṁ na vyagghassa' na dīpino,
pāruto sīhacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmaḥ.

Gāmaṁvāsino pi tassa gadrabbabhāvaṁ ñatvā atthiṇi bhañ-
15 jantā pothetvā sīhacammaṁ ādāya agamaṁsu. Atha so¹⁰ vāñijo
āgantvā tam vyasanappattaṁ¹¹ gadrabham disvā dutiyaṁ gā-
tham āha:

2. Ciram pi kho tam¹² khādeyya gadrabho haritaṁ yavaṁ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṁ¹⁴ ti nipātamattaṁ, ayaṁ gadrabho attano gadrabbabhāvaṁ
ajānāpetvā sīhacammena pāruto¹⁵ ciraṁ¹⁶ pi kālaṁ haritaṁ yavaṁ khādeyyā¹⁷ ti
attho, ravamāno ca¹³ dūsayīti attano pana gadrabharavaṁ ravamāno c' esa¹⁷
attānaṁ dūsayi, n' atth' ettha sīhacammassa doso ti.

Tasmiṁ evaṁ vadante yeva gadrabho tatth' eva¹⁸ mari.
25 Vāñijo pi tam pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṁ desanaṁ²⁰ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā
gadrabho Kokālika ahoṣi, paṇḍitakassako²¹ pana aham evā²² ti. Sī-
hacammajātakaṁ²².

¹ Bī - khettesu. ² Bī vissajjesi. ³ K - rakkhanakā, Bī - rakkhikā. ⁴ so Bī RP; K naṁ.
⁵ Bī katvā. ⁶ Bī pārūpitvā. ⁷ Bī yavakhetto. ⁸ Bī upasamkamtum. ⁹ Bī
byagghassa. ¹⁰ Bī atheso. ¹¹ Bī ta byasana-. ¹² so Bī RP; K naṁ. ¹³ K va.
¹⁴ so RP; K naṁ, Bī san. ¹⁵ K pārūpato. ¹⁶ Bī ciraṁ. ¹⁷ Bī ravamānevasesa.
¹⁸ Bī adds nippanno. ¹⁹ so RP; K pakkāmi, Bī pakkammi. ²⁰ Bī dhammadesanaṁ.
²¹ Bī - kasako. ²² Bī adds navamaṁ.

10. Silānisamsajātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddham upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravattitiram² gantvā nāvike nāvaṃ tīre ṭhapetvā dhammasavanatthāya 5 gate titthe³ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi na osīdīmsu. So paṭhavitale gacchanto viya vemajjham⁴ gatakāle vīci⁵ passi. Ath' assa buddhārammaṇaṃ pīti mandā jātā, pādā osīditum ārabhīmsu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ dāham katvā udakapitthen⁶ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāraṃ vandi- 10 tvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāraṃ katvā „upāsaka kacci maggaṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapitthe paṭiṭṭham labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhīti“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ nēva Buddhagūṇe anussaritvā paṭiṭṭham laddho, pubbe 15 pi upāsaka⁷ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā paṭiṭṭham labhīmsū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sṛtāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhim nāvaṃ abhirūhi⁸. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkham 20 tava bhāro“ ti nahāpitam tassa⁹ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā⁹ nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇīmsu. Tattha so nahāpito sakūṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham“ ti na khādati. So 25 cintesi „imasmim ṭhāne amhākaṃ ṭhapetvā tīni saraṇāni aññā paṭiṭṭhā¹⁰ n' atthīti“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ gūṇe anussari¹¹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmim dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bⁱ saddāya, K sabbā. ² Bⁱ avivaratinadittiram. ³ Bⁱ titte. ⁴ Bⁱ vemajhe. ⁵ Bⁱ vigi. ⁶ Bⁱ -ka. ⁷ K -ruhi, Bⁱ -rūhi. ⁸ so B^p; K nahāpitassa, Bⁱ nhāpitam. ⁹ Bⁱ athassa. ¹⁰ Bⁱ adda nāma ¹¹ Bⁱ anussarati.

Samuddadevatā niyāmako¹ ahoṣi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanīlamanimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya t̥atvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghesosi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“ 'ti āha. „Tena hi ehi, nāvam abhirūhā“ 'ti. So nāvam abhirūhitvā⁴ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁵ „tuyham yeva⁷ labbhati na etassā“ ti āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Etassa silaguṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇam, aham hi⁸ tuyham nāvam āharim na etassā“ ti. „Hotu, aham attanā⁹

10 dinnadāne¹⁰ rakkhitasīle¹¹ bhāvitabhāvanāya etassa pattim dammīti“. Nahāpito „anumodāmi sāmīti“ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“ taṃ hi¹² āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā¹³ nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam patit̥thāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma¹⁴

15 saddhim saṃsaggo nāma katabbo ti, sace hi imassa¹⁵ nahāpitassa iminā upāsakena saddhim saṃsaggo na¹⁶ bhaviṣṣa samuddamajje yeva nassissatīti¹⁷“ paṇḍitasamsaggassa¹⁸ guṇam kathayamānā imā gāthā¹⁹ avoca:

1. Passa saddhāya silassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddham vahati upāsakaṃ. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāsena sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā 'ti kañci²⁰ aniyāmetvā²¹ passathā 'ti ālapati, saddhāyā 'ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā 'ti deyyadhamma-
25 pariccāgassa c' eva kilasaparriccāgassa ca, ayaṃ phalaṃ ti idaṃ phalaguṇam ānisaṃsan ti attho, atha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayaṃ nāgo nāvāya vaṇṇenā 'ti evam p' ettha attho daṭṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya santhānena, saddham ti tisu ratanesu²² patit̥thitasaddham²³, sabbhir evā 'ti paṇḍitehi

¹ Bⁱ niyyāmako manavo. ² Bⁱ sovaṇṇamayā laṅkāro. ³ Bⁱ piyanipiyanī. ⁴ K -ruhā, Bⁱ -rūyhā. ⁵ K -ruhivā, Bⁱ -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ Bⁱ tuyhaññeva. ⁸ Bⁱ omits hi. ⁹ Bⁱ attano. ¹⁰ Bⁱ Rp -nena. ¹¹ Bⁱ Rp -lena. ¹² Bⁱ pi. ¹³ Bⁱ -mitvā. ¹⁴ Bⁱ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ Bⁱ nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ Bⁱ paṇḍitassa-. ¹⁹ Bⁱ gāthāyo. ²⁰ Bⁱ kiñci. ²¹ Rp aniyāmetvā. ²² Bⁱ saraṇesu. ²³ Bⁱ patit̥thitasaddham.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyyā² 'ti attho, kubbethā 'ti kareyya, santhavan ti mittasanthavan, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhīm na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pātho.

Evam samuddadevatā ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā ova-
ditvā Nāgarājānam gaṇhitvā attano vimānam eva agamāsi. 5

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patitṭhahi) „Tadā sotāpaṇṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi⁴, samuddadevatā aham evā⁵ 'ti. Silānisamsajātakam⁶. Asadisa-
vago catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpīti⁶. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanam ārabha kathesi. Vatthum Atṭhani-
pāte Indriyajātaka āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum „ayan 15
te bhikkhu itthi⁷ anattakārikā, pubbe pi te esā sarājjikāya⁸ parisāya
majjhe lajjāpetvā gehā⁹ nikkhamanākāram¹⁰ kāresīti“ vatvā atī-
tam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patitṭhāya dhammena rajjam
kāresi. Tassa Ruhako¹¹ nāma purohito ahosi, Ruhakassa
purāṇī brāhmaṇī bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṃkaritvā assam adāsi. So tam assam āruya
rañño upatṭhānam gacchati. Atha nam alaṃkatassa assassa 25
piṭṭhe nisiditvā gacchantam disvā tahaṃ tahaṃ ṭhitā manussā
„aho¹² assassa¹³ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assam eva pasam-
santi. So geham āgantvā pāsādam āruya bhariyam āmantesi:

¹ B¹ āvaseyya upavaseyyā. ² B¹ omits vaseyyā. ³ so K; B¹ nhā-. ⁴ K omits ahosi.

⁵ B¹ adds dasaman. ⁶ B¹ ambho duhakacchannāpīti. ⁷ B¹ iti. ⁸ both MSS. -kāyam.

⁹ B¹ gehe. ¹⁰ K anikkha-. ¹¹ B¹ rūha-, B¹ duha-. ¹² B¹ ambho. ¹³ B¹ assa-

„bhaddhe amhākaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā
manussā amhākaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇi
thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya
tvam assassa sobhanakāraṇaṃ na jānāsi, ayaṃ asso attano
5 alamkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso
viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravīthim
oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴
rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ ñeva vaṇṇayissantīti“. So
ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassā vacanaṃ sutvā „iminā
10 nāma kāraṇeṇ' esā⁶ vadatīti“ ajānitvā tathāsaṇṇi⁷ hutvā tathā
akāsi. Ye ye passanti te te parihāsaṃ karontā „sobhati āca-
riyo“ ti vadiṃsu. Rājā pana naṃ „kiṃ⁸ ācariya pittan te
kupitaṃ⁹, ummattiko si jāto“ ti ādini vatvā lajjāpesi. Tasmim
kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹⁰ brāhmaṇiyā
15 kujjhitvā „tāy' amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti¹¹,
pothetvā taṃ nikkadḍhissāmīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāh-
maṇi tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṃ ñatvā puretaraṃ ñeva
culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapañcāhaṃ
tatth' eva ahosi. Rājā taṃ kāraṇaṃ ñatvā purohitaṃ pakko-
20 sāpetvā „ācariya mātugāmassa nāma doso hoti yeva, brāhmaṇiyā
khamitum vattatīti“ khamāpanatthāya paṭhamam gātham āha:

1. Api¹² Ruhaka-cchinnāpi¹³ jiyā¹⁴ sandhiyyate¹⁵ puna,
sandhiyassu¹⁶ purāṇiyā¹⁷, mā kodhassa vasaṃ gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Ruhaka nanu chinnāpi¹⁸ dhanujiyā puna
25 sandhiyyati¹⁹ ghaṭiyati²⁰, evam tvam pi purāṇiyā saddhiṃ²¹ sandhiyassu²², ko-
dhassa vasaṃ mā gamīti²³.

¹ Bⁱ chindikā chindihrotabbā, B^p chindikā ² Bⁱ pil-. ³ K koṭṭayamāno, Bⁱ koṭṭiyamāno, B^p koṭṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ Bⁱ kāraṇe-
nasā. ⁷ K tathasaṇṇi, Bⁱ tathāsaṇṇi. ⁸ Bⁱ kiṃci. ⁹ Bⁱ kuppitaṃ. ¹⁰ Bⁱ adds so.
¹¹ so both MSS. ¹² Bⁱ ambho, B^p abhi. ¹³ K B^p rūhakacchinnāpi, Bⁱ duha-
kicchannāsi. ¹⁴ Bⁱ jiyā. ¹⁵ B^p sandhiyate, Bⁱ saddhiyāte. ¹⁶ K B^p sandhiyassu,
Bⁱ saddhiyassu. ¹⁷ so B^p; K Bⁱ -ṇiya. ¹⁸ Bⁱ nunacchannāsi. ¹⁹ K B^p sandhi-
yati, Bⁱ saddhiyati. ²⁰ Bⁱ ghaṭiyati. ²¹ Bⁱ sandhi. ²² K Bⁱ sandhiyassu, B^p ra-
massu. ²³ Bⁱ adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyaṃ² gātham āha:

9. Vijjamānesu marūdvāsu³ vijjamānesu kārisu
aṇṇaṃ jiyāṃ karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiya⁷ ti. 80.

Tass' attho: mahārāja marucavākesu⁵ ca jiyākāresu⁶ ca manussesu vijjamānesu aṇṇaṃ jiyāṃ karissāma⁴, imāya jinnāya⁷ purāṇiya⁷ jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ niharitvā aṇṇaṃ brāhmaṇiṃ ānesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patit-thahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyakā ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirājā pana aham evā“⁹ ti. Ruhakajātakaṃ⁹.

2. Sirikāḷakaṇṇijātaka.

Itthi siyā rūpavatīti. Idaṃ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ Mahā-
ummaggajātaka āvibhavissatīti⁹. Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ¹⁰.

3. Cullapadumajātaka.

15

Ayam eva sā aham pi so anaṇṇo ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi.
Vatthum¹¹ Ummadantijātaka āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccaṃ
Bhagavā“¹² ti vatvā „ko pana taṃ¹² ukkaṇṭhāpetīti“ vutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ mātugāmaṃ disvā kilesānuvattako
hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo
nāma akataṇṇū mitadūbhī¹³, thaddhahadaya porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyetvā¹⁵ yāvajjivitaṃ¹⁶ dānaṃ pi datvā mātu-
gāmassa cittaṃ na labhiṃsū“¹⁷ ti vatvā atītaṃ āhari: 25

¹ B¹ nūhato, B² rūhako. ² B¹ dutiyaṃ. ³ B² muduvākesu, B¹ vijjamānesu mudūsu.

⁴ B¹ -mi. ⁵ B² muduvākesu, B¹ dhanukāramudukesu. ⁶ B¹ jiyākāresu. ⁷ B¹ chinnāya, K jinnāya. ⁸ B¹ duhakajātakaṃ paṭhamam. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omits Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ, B¹ Sirikāḷakaṇṇijātakaṃ dutiyaṃ. ¹¹ B¹ vatthu. ¹² B¹ tvaṃ. ¹³ K dubhī, B¹ -dubbhī. ¹⁴ B¹ -jaṇṇu-. ¹⁵ B¹ pātetvā. ¹⁶ both K and B¹ -vita.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmaṃ aggaṃahesiyaṃ kucchimhi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaṇiṭṭhabhātikaṃ ahesuṃ. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño sahāyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājjaṇṇaṇaṃ olokento
 t̥hito te mahāparivārena rājūpatthānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhitvā rājjaṃ pi gaṇheyyun“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā“, tumhe imasmiṃ nagare vasituṃ na la-
 10 bhatha, aññattha⁶ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rājjaṃ gaṇhathā⁷“ 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampatīcchitvā
 roditvā kanditvā⁸ attano gharāṇi gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yattha vā tattha vā gantvā jīvissāmā“ 'ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhiṇvāsetuṃ asakkontā „mayāṃ jīvamānā itthiyo
 labhissāmā“ 'ti kaṇiṭṭhassa⁹ bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹¹
 katvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto ca¹² attano bhariyā ca
 laddhakotṭhāsesu ekaṃ t̥hapetvā ekaṃ dve pi khādīṃsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ t̥hapetvā cha koṭṭhāse t̥hapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāmā“ 'ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesāṃ datvā¹³ „ime cha koṭṭhāse¹⁴ khādatha,
 sve jānissāmīti¹⁵“ vatvā tesāṃ maṃsaṃ khādītva niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantūṃ na sak-
 25 komi sāmīti¹⁶“ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇṇugamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītāṃhi¹⁷ sāmīti“ āha. Bodhisatto „bhaddhe udakaṃ n' at-
 thīti“ vatvā punappunaṃ¹⁸ kathite khaggena dakkhiṇajannuṃ¹⁹

¹ K vassa. ² B' apare. ³ B' omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ B' gacchante. ⁶ B' tāta.
⁷ B' aññattha. ⁸ B' gaṇhathā. ⁹ B' omits kanditvā. ¹⁰ B' kaṇiṭṭha. ¹¹ B' ko-
 t̥hāsaṃ. ¹² B' omits ca. ¹³ B' adds sajjatāva. ¹⁴ B' adds ye. ¹⁵ B' -māti.
¹⁶ B' omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajannuṃ, B' padak-
 khaṇajannuṃ.

paharitvā¹ „bhadde pāṇīyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-
jannulohitaṃ² pivamānā nisīdā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te
anupubbena Mahāgaṅgaṃ patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-
phalaṃ khāditvā phāsukaṭṭhāne⁵ vissamitvā ekasmiṃ Gaṅgāni-
vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesum. Ath' ekadi- 5
vasaṃ⁶ upari Gaṅgāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca
kaṇṇanāsaṃ⁸ ca chinditvā⁹ ekasmiṃ ammaṇake¹⁰ nipajjāpetvā¹¹
Mahāgaṅgāya pavāhesum. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹² karonto
taṃ ṭhānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-
saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi ṭhite mā nassīti“¹³ 10
Gaṅgātīraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-
vadhopanalepanādīhi¹⁴ vaṇapaṭikammaṃ akāsi. Bhariyā pan'
assa „evārūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹⁵ Gaṅgāya āvāhetvā¹⁶ paṭi-
jagganto¹⁷ vicaratīti¹⁸“ vatvā taṃ¹⁹ koṇṭhaṃ²⁰ jigucchamānā
nutṭhubhanti²¹ vicarati. Bodhisatto tassa vapesu saṃvi- 15
rūhesu²² bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito
phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²³. Etesu evaṃ
vasantesu sā itthi²⁴ tasmiṃ kuṇṭhe²⁵ paṭibaddhacittā hutvā tena
saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-
kāma hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ amse nisīditvā 20
kantārā nikkhamamācā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate²⁶
nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitaṃ la-
bhissāmi balikammaṃ²⁷ te karissāmīti' āyācim²⁸, sā maṃ idāni
uttāseti²⁹, karom' assā balikamman“ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ
ajānanto sādhu 'ti sampaticchitvā balikammaṃ sajjetvā tāya 25
balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi³⁰. Atha

¹ Bī pasāretvā. ² K -jantu-, Bī -janṇu-. ³ K pītvā. ⁴ Bī -kaṭṭhānesu. ⁵ K
atthekam. ⁶ K rājāparādhikaṃ, Bī rājāparādhikaṃ. ⁷ Bī bhinditvā. ⁸ Bī am-
maṇake. ⁹ Bī nissajjāpetvā. ¹⁰ Bī aṭṭassaraṃ. ¹¹ Bī tasāvasocanale-. ¹² K
koṇṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ, Bī koṇṭha, Bp koṇṭhaṃ. ¹³ K adds chaṭṭitaṃ, Bī pa-
vāhetvā. ¹⁴ Bp pariṭṭag-. ¹⁵ K vicarantīti. ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ Bī koṇṭhaṃ, K koṇ-
ṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ. ¹⁸ K -tīti, Bī nūṭhatanīti. ¹⁹ Bī vakesu virūlesu.
²⁰ Bī posesi. ²¹ K itthi. ²² so K Bp; Bī koṇṭha. ²³ Bī pabbatambī. ²⁴ Bī -kam-
pante. ²⁵ Bī -ci. ²⁶ Bī uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, Bī -rūhi.

naṃ sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ ñeva uttama-
devatā, paṭhamāṃ tāva taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṃ
katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmīti“² sā
Bodhisattaṃ papātābhimukhaṃ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
5 padakkhiṇaṃ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
piṭṭhiyaṃ paharitvā papāte pātetvā „diṭṭhā me va³ paccāmit-
tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
kaṃ agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchanne
10 gumbe laggi, heṭṭhāpabbataṃ pana orohitum na sakkā, so
udumbarāni khāditvā sākhaṇṭare nisīdi. Ath' eko mahāsārīro
godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmīṃ udumbare
phalāni khādāti. So taṃ divasaṃ Bodhisattaṃ disvā palāyi.
Punadivase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
15 Evaṃ punappunaṃ¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhiṃ viśāsāṃ
āpajjitvā „tvaṃ¹¹ imaṃ ṭhānaṃ kathaṃ āgato sīti“¹² pucchitvā
„iminā nāma kāraṇena¹³ 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹⁴ vatvā
Bodhisattaṃ attano piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
nikkhamitvā mahāmagge¹⁵ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
20 thā¹⁶“¹⁷ 'ti uyyojetvā araṇṇaṃ eva pāvīsi. Bodhisatto ekaṃ
gāmaṃ gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁸ sutvā
Bārāṇasīṃ gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
huttvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kārento ca-
tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
25 sālāyo kāretvā devasikaṃ cha satasahassāni viśajjetvā dānaṃ
adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭhaṃ¹⁹ khandhe nisīdāpetvā
araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkhaṃ caramānā yāgu-
bhattaṃ saṃharitvā²⁰ taṃ koṇṭhaṃ²¹ posesi²². „Ayaṃ²³ te kiṃ

¹ Bⁱ tvaṃ. ² Bⁱ -ssāmā ti. ³ Bⁱ BP omīti va. ⁴ BP koṇṭhassa, Bⁱ koṇṭhamkassā, K koṇṭhassa. ⁵ K papātataṇu-, BP pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ Bⁱ atāṇake. ⁸ Bⁱ -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omīti tvaṃ. ¹¹ Bⁱ -maggena. ¹² Bⁱ gacchāhi. ¹³ Bⁱ kālaṇkata-. ¹⁴ BP koṇṭhaṃ, K koṇṭam. ¹⁵ so BP; K saṃgharitvā, Bⁱ saṃgharitvā. ¹⁶ so K BP; Bⁱ poseti. ¹⁷ Bⁱ manuseāyan, BP manussā ayaṃ.

hotīti“ pucchiyamānā „aham etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
 putto me esa, etass³ eva maṃ adamsu, sāhaṃ vajjhappattam⁴
 pi attano sāmikam ukkhipitvā pariharanti⁵ bhikkham caritvā
 posemīti“ āha⁶. Manussā „ayaṃ patibbatā“ ti tato paṭṭhāya
 bahutaram yāgubhattam adamsu. Apare nam⁷ evam āhamsu: 5
 „tvam mā evam vicari, Padumarāja Bārāṇasiyam rajjam kāreti⁸,
 sakala-Jambudīpaṃ samkhobhetvā dānam deti, so taṃ disvā
 tussissati, tuttho te⁹ bahum dhanam dassati, tava sāmikam idha
 nisidāpetvā gacchathā¹⁰“ ti thiram katvā vettapacchim adamsu.
 Sā anācārā taṃ¹⁰ koṇṭham¹¹ vettapacchiyam nisidāpetvā pacchim 10
 ukkhipitvā Bārāṇasim gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
 Bodhisatto alamkatahatthikkhandhavaragato dānaggam gantvā
 atṭhannaṃ vā dasannaṃ vā sahatthā dānam datvā puna geham
 gacchati. Sā anācārā taṃ¹⁰ koṇṭham¹¹ pacchiyam nisidāpetvā
 pacchim¹² ukkhipitvā tassa gamanamagge atṭhāsi. Rājā disvā 15
 „kim etan“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā“ ti. Atha nam
 pakkosāpetvā sañjānitvā¹³ koṇṭham¹⁴ pacchito niharāpetvā¹⁵
 „ayaṃ te kim hotīti“ pucchi. Sā¹⁶ „pitucchāputto me deva
 kuladattiyō¹⁷ sāmiko“ ti āha. Manussā taṃ¹⁸ antaram ajānantā
 „aho patidevatā“ ti ādini vatvā taṃ anācāritthim vaṇṇayimsu. 20
 Puna rājā taṃ¹⁸ „ayan¹⁹ te koṇṭho²⁰ kulladattiko¹⁶ sāmiyo²¹“
 ti pucchi. Sā rājānam asañjānantī „āma devā“ ti sūrā hutvā
 kathesi. Atha nam rājā „kim esa Bārāṇasirañño putto, nanu
 tvam Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
 mama jannulohitaṃ²² pivitvā²³ imasmim koṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā 25
 maṃ papāte pātesi, sā dāni tvam nalātena maccum gahetvā
 maṃ²⁵ mato ti maññamānā imaṃ ṭhānam āgatā, nanu aham

¹ Bⁱ tassa ² Bⁱ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ Bⁱ vayappattā. ⁴ Bⁱ pari-
 caranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ Bⁱ janā. ⁷ Bⁱ kāresi. ⁸ K omits te.
⁹ Bⁱ gacchā ¹⁰ K nam. ¹¹ so Bⁱ; K koṇṭam, BP koṇṭham. ¹² Bⁱ omits pac-
 chim. ¹³ Bⁱ sañjā-. ¹⁴ so BP; K koṇṭam, Bⁱ koṇṭha. ¹⁵ both MSS ni-.
¹⁶ Bⁱ sāmi. ¹⁷ Bⁱ kuladattiko. ¹⁸ K omits taṃ. ¹⁹ Bⁱ ayaṃ. ²⁰ so BP, K
 kunṭo, Bⁱ koṇṭhe. ²¹ Bⁱ sāmiko. ²² K jantu-, Bⁱ jannu-. ²³ Bⁱ -tvāna. ²⁴ so
 BP Bⁱ; K koṇṭe. ²⁵ Bⁱ mam.

jīvāmīti“ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu aham'
 tumhehi putṭho evaṃ kathesi³: ‘mama cha kanitṭhabhātikā cha
 itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīṃsu, aham pana mayham
 bhariyaṃ ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā⁴ assamapade vasanto
 5 ekaṃ vajjhappattaṃ koṇṭhaṃ⁵ uttāretvā paṭijaggiṃ, sā itthi
 paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁶, aham attano metta-
 cittatāya⁷ jīvitaṃ labhin⁸” ti, yāya aham pabbatā pātito na sā⁹
 aññā esā¹⁰ dussilā¹⁰, so pi vajjhappatto¹¹ koṇṭho¹² na añño ayam
 evā“ ’ti vatvā imā gāthā avoca:

10 1. Ayam eva sā¹³ aham pi so anañño,
 ayam eva so¹⁴ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁵ ‘komārapatī¹⁶ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁷, n’ atthi itthīsu saccam. 81.

15 2. Imañ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddaṃ¹⁸ chavaṃ paradārūpaseviṃ
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsaṃ ti. 82.

Tattha yam āha¹⁵ komārapatī¹⁶ maman ti yam ca sā²⁰ ayam me²¹
 komārapatī¹⁹ kuladattīyo²² sāmiko ti āha²³ ayam eva so anañño²⁴, yam āhu
 20 komārapatīti pi pāṭho, ayam eva²⁵ hi potthakesu likhito, tassāpi²⁶ ayam ev’
 attho, vacanavipallāso pan’ ettha vedītabbo, yam²⁷ hi²⁸ raññā vuttaṃ tad eva
 idha āgataṃ, vajjh’ itthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi
 itthīsu saccan ti etāsu sabhāvo nām’ eko n’ atthi, imaṃ jamman ti ādi
 ubhinnaṃ pi tesaṃ daṇḍāropanavasena²⁹ vuttaṃ, tattha jamman ti lāmaṇa,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³⁰ pothetvā atthiṇi bhañjantā³¹ cuṇṇa-
 vicuṇṇaṃ katvā, luddaṃ ti dāruṇaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena nījjivaṃ matasadiṣaṃ,

¹ Bp ayam. ² so all three MSS. ³ B¹ gaṃtvā. ⁴ so Bp B¹; K koṇṭhaṃ. ⁵ B¹ pātesi.
⁶ K cittāya. ⁷ B¹ labhan. ⁸ B¹ hi. ⁹ B¹ esāsā. ¹⁰ B¹ adds ti. ¹¹ B¹ pajjhappatto.
¹² so B¹; K koṇṭho, Bp koṇṭho. ¹³ B¹ assamevosā. ¹⁴ B¹ assamevaso. ¹⁵ B¹ yamāhu.
¹⁶ B¹ komārapatī. ¹⁷ B¹ vijjhītiyo. ¹⁸ B¹ luddhaṃ. ¹⁹ B¹ komāripatī. ²⁰ B¹ yam
 esā. ²¹ B¹ ayameva. ²² B¹ kuladattīko. ²³ B¹ āha. ²⁴ B¹ na añño. ²⁵ B¹ sayam-
 evā. ²⁶ so B¹; K tasmā pi, Bp so pi. ²⁷ K omits yam. ²⁸ B¹ adds tena. ²⁹ so Bp;
 K daṇḍāpāpanavasena, B¹ dantāropana-. ³⁰ B¹ paharītvā. ³¹ B¹ atthiṇi bhuñjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattam imissā ca pāpapatibbatāya anā-
cārāya dussīlāya jīvantiyā va kaṇṇanāsam chīndathā 'ti attho.

Bodhisatto kodham¹ adhivāsetum² asakkonto evam tesam
daṇḍam ānāpetvāpi na tathā kāresi, kopam³ pana mandam
katvā yathā sā pacchim⁴ sīsato oropetum⁵ na sakkoti evam 5
gālham⁶ bandhāpetvā koṇṭham⁷ tattha pakkhipāpetvā attano
vijitā⁸ nīharāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetva jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭ-
ṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā⁹ therā ahesum¹⁰, bhariyā Cīncamāna-
vikā¹¹, koṇṭho¹² Devadatto¹³, godharājā Anando¹⁴, Padumarājā pana aham
evā¹⁵ 'ti. Cullapadumajātakam¹⁶.”

4. Mañicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veļu-
vane viharanto parisakkanam Devadattam ārabha katesi. 15
Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe
pi Devadatto mayham vadhāya parisakkatī yeva, parisakkanto pi pana
mam vadhitum na sakkhīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20
Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītarām ānesum. Sā
piyā¹¹ ahosi abhirūpā dassaniyā devaccharā viya pupphalatā
viya laḷamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena
patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālam pi
'ssā pativattam¹⁴ sassuvattam¹⁵ sasuravattañ ca katam eva¹⁶ 25
hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ B¹ B² kodham. ² K oropitum. ³ so B¹ B²; K koṇṭham. ⁴ B¹ jīvītā. ⁵ B¹ aññatarā.
⁶ B¹ ahesanti. ⁷ B¹ cīncāmanadhikā, K cīncāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ B¹ adds
ahosi. ¹⁰ B¹ adds tatiyam. ¹¹ B¹ suvaṇṇavaṇṇā. ¹² B¹ vilāsamānā. ¹³ B¹ catu
jātādim. ¹⁴ B¹ piyātipatippattam, K pissāpanivattam, B² sā patibbatā. ¹⁵ B¹
sassu. ¹⁶ B¹ katamo. ¹⁷ B¹ piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasiṃsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitaro daṭṭhukāṃ' mhitī“ Bodhisattassa ārocesi. So „sādhū bhadde, maggapātheyyaṃ² pahonakaṃ³ paṭiyādehīti“ khajjakavikatim pacāpetvā khajjakādini yānake
 5 ṭhapetvā yānakaṃ pājento⁴ yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakaṃ mocetvā nahātvā⁵ bhuñjimsu. Puna Bodhisatto yānakaṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁷ vatthāni parivattetvā alaṃkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaram paviṭṭhakāle Bārāṇasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaram padakkhiṇaṃ karonto⁸ taṃ padesaṃ⁹ agamāsi. Sujātā⁷ otaritvā yānakassa pacchato padasā¹⁰ pāyāsi. Rājā taṃ¹¹ disvā tassā rūpasampattiyā ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹² „gaccha¹³ etissā sassā-
 mikabhāvaṃ vā assāmikabhāvaṃ vā¹⁴ jānāhīti“ pesesi¹⁵. So
 15 gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ¹⁶ ūtvā „sassāmikā¹⁷ kira¹⁸ deva¹⁹, yānake nisinno puriso etissā sāmiko“ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²⁰ vinodetuṃ asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthim gahessāmīti“ cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇiṃ vithim
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehīti²¹“ cūlāmaṇiṃ datvā uyyojesi. So „sādhū“ 'ti taṃ gahetvā gantvā²² yānake ṭhapetvā „ṭhapito me devā“ 'ti āgantvā ārocesi²³. Rājā „cūlāmaṇi²⁴ me naṭṭho²⁵“ ti āha. Manussā ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā saṅcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyesathā“ 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṃsu. Nagaram ekaṃ²⁶ saṃkhobhaṃ ahosi. Itaro puriso manusse gahetvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakaṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bī sujātāpī, K sujā. ² K -kāṃombhīti, Bī daṭṭhukāmamhīti. ³ K omits bhadde maggapātheyyaṃ. ⁴ K pahonakaṃ. ⁵ Bī pācanto. ⁶ Bī omits nahātvā. ⁷ Bī sujā. ⁸ Bī katvā. ⁹ Bī nagarampadesaṃ. ¹⁰ Bī adds va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bī adds āpāpesi. ¹³ Bī adds tvaṃ. ¹⁴ Bī omits vā. ¹⁵ Bī peseti. ¹⁶ K sāsami-, Bī asāmi-. ¹⁷ Bī asāmikā. ¹⁸ Bī omits kira. ¹⁹ Bī devāti. ²⁰ Bī paṭibandhacittatā. ²¹ Bī adds vatvā. ²² Bī omits gantvā. ²³ Bī devāti āha. ²⁴ K -ṇim. ²⁵ Bī naṭṭhā. ²⁶ Bī eka.

cūlāmaṇi nattho¹, yānakaṃ sodhessāmā²“ ‘ti so yānakaṃ so-
dhento attanā³’ t̐hapitamaṇim gahetvā Bodhisattaṃ gahetvā
„mañicoro“⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābhāhaṃ
bandhitvā netvā⁵ „ayaṃ mañicoro“ ti rañño dassesuṃ⁶. Rājā⁷
„sisam assa chindathā“ ‘ti ānāpesi. Atha naṃ rājapurisā⁸ 5
catukke⁹ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
pesuṃ¹⁰. Sujātāpi yānakaṃ pahāya bāhā paggayha parideva-
mānā „sāmi“, maṃ nissāya imaṃ dukkhaṃ patto sīti“ pari-
devamānā pacchato pacchato¹¹ agamāsi. Rājapurisā „sisam
assa chindissāmā“ ‘ti Bodhisattaṃ uttānaṃ nipajjāpesuṃ¹². 10
Taṃ disvā Sujātā attano sīlaguṇaṃ āvajjitvā¹⁴ „n’ atthi vata¹⁶
maññe imasmiṃ loke sīlavantānaṃ vihetthanake¹⁸ pāpasāhasika-
manusse nisedhetuṃ samatthā devatā¹⁷ nāmā“ ‘ti ādini parideva-
mānā paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Na santi devā, pavasanti¹⁶ nūna, 15
na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁰
na hi¹⁹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṃ loke sīlavantānaṃ olokanakā pāpānaṃ
ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūna¹⁶ ti evarūpesu vā kiccesu 20
uppannesu nūna pavasanti²¹ pavāsaṃ gacchanti, idha lokapālā ti imasmiṃ
loke lokapālakasammatā samaṇabrāhmaṇāpi²² sīlavantānaṃ anuggahakā²³ na hi²⁴
nūna santi, sahasā karontānaṃ asaṇṇātānaṃ²⁵ ti sahasā avīmaṃsītvā²⁶
sāhasikaṃ kammaṃ karontānaṃ dussīlānaṃ, paṭisedhitāro ti „avarupaṃ
kammaṃ mā karittha, na labbhā etaṃ kātun“ ti²⁷ paṭisedhantā²⁸ ti²⁹. 25

Evam tāya sīlasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisiṇṇāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ B¹ natthāti. ² B¹ sothessāmi. ³ B¹ attano ⁴ so K Bp; B¹ adds si. ⁵ B¹ omits netvā.

⁶ B¹ dassesi. ⁷ B¹ rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ B¹ nikkhamisu.

¹¹ B¹ sāmiko. ¹² B¹ only one pacchato. ¹³ B¹ nisajjā-. ¹⁴ B¹ Bp āvajjetvā. ¹⁵ B¹

tava. ¹⁶ B¹ vihetthake, Bp vihetthake. ¹⁷ B¹ devā. ¹⁸ B¹ pāpasanti. ¹⁹ so K Bp;

B¹ ha. ²⁰ B¹ asaṇṇātānaṃ. ²¹ K pasavanti. ²² K brahmuno. ²³ B¹ anuggāhakā.

²⁴ so Bp; K B¹ ha. ²⁵ B¹ asaṇṇātānaṃ. ²⁶ Bp avi-, K avamaṃsītvā, B¹ āmaṃsītvā.

²⁷ B¹ ta. ²⁸ B¹ paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ B¹ adds attho.

mañ Sakkattato cāvetukāmo¹ ti āvajjanto imañ kāraṇaṃ ñatvā
 „Bārāṇasirājā atipharusaṃ kammaṃ karoti, silasampannaṃ
 Sujātaṃ kilameti², gantum dāni me³ vattatīti⁴“ devalokā oruyha
 attano ānubhāvena hatthipitthe nisīditvā gacchantaṃ⁵ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁶ otāretvā dhammagandikāya⁷ uttānaṃ⁸ nipajjā-
 petvā⁹ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavesaṃ gāhāpetvā hatthikhandhe nisīdāpesi. Pharasuṃ
 ukkhipitvā sisaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle¹⁰
 yeva c' assa rañño sīsabhāvaṃ jānimsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasārīren' eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹¹ Sujātāya ca¹² aggamahesiṭṭhānaṃ¹³ dā-
 pesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹⁴
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṛājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṛājā laddho¹⁵“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi ākāse tthatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁶ ito paṭ-
 ṭhāya dhammena rajjaṃ kāressati¹⁷, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayaṃ ti imāni tīṇi bhayaṇi upagatān' eva¹⁸
 hontīti¹⁹“ ovaḍanto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavatī tṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanamaddanādikāle vā devo vassati, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vāpanakāle
 taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavatī tṭhānā ti sagga-
 25 saṃkhātā tṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṛājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavatī nāma, sagge pi vā¹⁸ rajjaṃ karonto¹⁹ adhammikaṛājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṛājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ B¹ kilamāpeti. ² B¹ me dāni. ³ B¹ vattatīti. ⁴ B¹ taṃ. ⁵ B¹ hatthikhandhato.
⁶ so K B²; B¹ dhammagandikā-. ⁷ B¹ utthānaṃ. ⁸ B¹ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omits katvā ¹¹ B¹ sujātāyeva, B² sujātāṃ yeva. ¹² B¹ -sīṭhāne.
¹³ B¹ sakka. ¹⁴ B¹ adds laddho ti paṇāsaṃ ārocesi mahārāja tumbhe pi. ¹⁵ B¹
 kāretha. ¹⁶ K anupagatāneva, B¹ anuvātāne. ¹⁷ B¹ adds pana. ¹⁸ B¹ B² omīti
 vā. ¹⁹ B¹ kārento. ²⁰ B¹ ettha-.

atha vā ekamsavācī¹ ettha nukāro: n' eso² ekamsena ettāvātā hato, atthasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattam so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādam datvā attano devatṭhānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjam kāretvā sagga- 5
padam⁴ pūresi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā adhammikaṛājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rā-
hulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakam⁶.

5. Pabbatūpattharajātaka.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto Kosalarājānam ārabba kathesi. Kosalarañño kira eko
amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivīmaṃsamāno tam tattato⁹ ñatvā
„Satthu āroccasāmiti“ Jetavanam gantvā Satthāram vanditvā „bhante,
ambākam antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kim kātum vaṭṭatīti¹¹“ 15
pucchi. Atha nam Satthā „upakārako¹² te mahārāja so ca amacco¹³
sā ca itthi piyā“ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakārako, sa-
kalam rājakulam sandhāreti, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahā-
rāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthi¹⁸ dubbhitum na
sakkā“ ti pubbe pi rājāno¹⁹ paṇḍitānam katham sutvā majjhata²⁰ va 20
ahesun“ ti vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco ante-
pure padussi²¹. Rājā tam tattato²² ñatvā²³ „amacco pi me 25
bahupakāro²⁴, ayam itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetum na

¹ Bī -ci. ² Bī na so. ³ K soḷasesu. ⁴ Bī BP saggapūram. ⁵ Bī sakkadattissarājā.

⁶ Bī adds catuttham. ⁷ K -pura, Bī -pūre. ⁸ both MSS. padussī. ⁹ Bī BP ta-
thato. ¹⁰ Bī -ssī. ¹¹ Bī vattatī. ¹² Bī upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.

¹⁴ Bī atipiya. ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī itthi. ¹⁷ Bī upakaraṇesu. ¹⁸ K itthi,
Bī itthi¹⁸. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so BP; K majjhantā, Bī amajjhantā. ²¹ Bī -ssī.

²² K tatthato corr. to tattato, Bī tatthato, BP tathato. ²³ Bī jānitvā. ²⁴ Bī BP
bahupakāro. ²⁵ Bī omits pi.

sakkā, paṇḍitamaccaṃ pañham¹ pucchitvā sace sahitabbaṃ bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmīti“ Bodhisattaṃ pakko-sāpetvā āsanam datvā „paṇḍita, pañham pucchissāmīti“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmīti“ vutte pañham pucchanto
5 paṭhamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare² ramme jātā pokkharanī sivā,
taṃ sigālo³ apāpāsi⁴ jānam sihena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharivā⁷ thite⁸ aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītālā madhurodakapokkharanī
10 nibbattā, api ca pokkharasañchannā nadi pi pokkharanī yeva, apāpāsi⁹ ti¹⁰ apa-
iti upasaggo apāsi¹⁰ attho, jānam sihena rakkhitan ti sā pokkharanī siha-
paribhogā sihena rakkhitā, so pi taṃ sigālo¹¹ sihena rakkhitā ayan ti jānanto
va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sihassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkha-
ranin¹³ ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco paduṭṭho
bhavissatīti“ ṇatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pivanti va¹⁵ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhasa-
20 bilālamigādīni¹⁸ sabbasāpadāni taṃ¹⁹ pokkharasañchannattā pokkharanīti laddha-
nāmaṃ nadim pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyam pi²⁰ dipadacattupa-
dāpi²¹ ahimacchāpi sabbe pipāsītā paṇīyam²² pivanti, na sā tena kāraṇena anadī
nāma hoti, nāpi²³ ucchiṭṭhanadī²⁴, kasmā: sabbesaṃ sādharapaṭṭā, yathā ca²⁵ uadī
yena kenaci pītā na dussati evaṃ itthi²⁶ pi kilesavasena sāmikam atikkamitvā
25 aññena saddhim samvāsam gatā n' eva anitthi²⁷ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādha-
raṇabbāvena, nāpi ucchiṭṭhitthi²⁸, kasmā: odakantikātāya²⁹ suddhabhāvena,
khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³⁰ piyā so ca amacco bahū-
pakāro³⁰ tesam ubhinnaṃ pi khamatha, majjhatabhāve³¹ tiṭṭhathā 'ti.

¹ Bⁱ puññam. ² Bⁱ pappatupattare. ³ Bⁱ siṅgālo. ⁴ Bⁱ apapāpi, B^p apapāyi. ⁵ Bⁱ pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ Bⁱ pattaretvā. ⁸ K thito, Bⁱ tite. ⁹ Bⁱ apapāpiti. ¹⁰ Bⁱ pāpiti, B^p papāyi. ¹¹ Bⁱ siṅgālo pi. ¹² Bⁱ ca. ¹³ Bⁱ -ṇī. ¹⁴ Bⁱ hitessa. ¹⁵ Bⁱ B^p ce. ¹⁶ K avasesādī. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ sukhapasadasilāla-. ¹⁹ K nam. ²⁰ K hi. ²¹ Bⁱ dvipada-. ²² K paṇīyam, Bⁱ paṇīyam. ²³ K na pi. ²⁴ K ucchiṭṭha-. ²⁵ Bⁱ omits ca. ²⁶ Bⁱ itthi. ²⁷ Bⁱ anattī. ²⁸ K ucchiṭṭhitthi, Bⁱ ucchiṭṭhitthi. ²⁹ Bⁱ -kathāya. ³⁰ Bⁱ bahu- ³¹ K majjhathā-, Bⁱ majhatta-.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tassa ovāde thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā ubhinnam pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dānādini puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam¹ pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhammadesanaṃ sutvā tesaṃ ubhinnam pi 3 khamitvā majjhatto ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabbatūpattharajātakaṃ².

6. Valāhassajātaka.

10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā³ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkatamātugāmaṃ disvā kilesavasena“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāṃ“ etā bhikkhu 15 attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasam upagatabhāvaṃ nātvā sīlavināsaṃ c' eva dhanavināsaṃ⁷ ca pāpaṇaṭṭhena⁸ yakkhiniyo ti vucanti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttana ekaṃ¹⁰ purisasattham upasamkamitvā vāṇijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aññe 20 purise disvā te sabbe pi⁹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā ubhoḥi hanukapasashehi lohiteṇa paggharantena¹³ murumurāpetvā khādimsū“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun¹⁴ nāma yakkhanagaram ahoṣi. Tattha yakkhiniyo vasimsu. Tā bhinnanāvānaṃ¹⁵ āgata-kāle alaṃkatapaṭiyattā¹⁶ khādaniyaṃ¹⁷ bhojaniyaṃ gāhāpetvā 25 dāsigaṇaparivutā dārake amkenādāya vāṇije¹⁸ upasamkamanti¹⁹.

¹ Bⁱ saggapuraṃ, B^p -pūraṃ. ² Bⁱ adds pañcamam. ³ Bⁱ vutte. ⁴ Bⁱ vāṇijake.

⁵ K upalāpetvā, B^p upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bⁱ dhana-khayaṃ. ⁸ Bⁱ pāpuṇaṭṭhena, B^p pāpuṇaṭṭhena. ⁹ Bⁱ omits pi. ¹⁰ Bⁱ eka. ¹¹ K vāni-. ¹² K upalāpetvā. ¹³ Bⁱ byaggha-. ¹⁴ Bⁱ sirīsavatthu, B^p sirīvatthu, sirīsavatthu. ¹⁵ Bⁱ B^p add vāṇijānaṃ. ¹⁶ so B^p; Bⁱ -yatta, K -yattaṃ. ¹⁷ Bⁱ B^p -uiya. ¹⁸ K vāṇije, Bⁱ vāṇijake. ¹⁹ Bⁱ -kamitvā.

- Tesaṃ¹ „manussavāsaṃ² āgat³ amhā⁴“ ‘ti sañjānanatthaṃ⁵ tattha tattha⁶ kasigorakkhādini karonte⁷ manusse gogaṇe sunakhe ti⁸ evaṃ ādini dassenti, vāṇijānaṃ santikaṃ⁹ gantvā „imaṃ yāguṃ pivatha¹⁰, bhattaṃ bhuñjatha¹¹, khādaniyaṃ khādatha¹²“ ‘ti vadanti.
- 5 Vāṇijā ajanantā tāhi¹³ dinnaṃ paribhuñjanti. Atha tesaṃ khāditvā bhuñjitvā¹⁴ vissamitakāle¹⁵ paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammena idhāgat¹⁶ atthā¹⁷“ ‘ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat¹⁸ amhā¹⁹“ ‘ti vutte ca „sādhu ayyā, amhākaṃ pi sāmikānaṃ nāvaṃ²⁰
- 10 abhirūhitvā²¹ gatānaṃ tīpi saṃvaccharāni atikkantāni²², te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayāṃ tumbhākaṃ pādapari-cārikā bhavissāmā²³“ ‘ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvavilāsehi²⁴ palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare²⁵ pakkhipanti.
- 15 Attano vasanatthāne bhinnanāvamanusse²⁶ alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgadīpan ti evaṃ samuddatīraṃ anuvaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath²⁷ ekadivasaṃ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamipe uttarimsu. Tā tesaṃ santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhi-
- 20 pitvā jeṭṭhakayakkhini²⁸ jeṭṭhakavāṇijaṃ²⁹ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akaṃsu. Atha sā jeṭṭhayakkhini rattibhāge vāṇije niddaṃ gate utthāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā maṃsaṃ khāditvā āgac-
- 25 chati. Sesāpi tath³⁰ eva karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussa-maṃsaṃ khāditvā āgatakāle sarīraṃ sītalāṃ hoti. Jeṭṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhinibhāvaṃ ñatvā „imā pañcasatāpi

¹ Bⁱ te. ² K manussā-. ³ K saṃñājananatthaṃ, Bⁱ sañcānanatthaṃ. ⁴ Bⁱ only one tattha. ⁵ Bⁱ kārente. ⁶ Bⁱ gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bⁱ -ke. ⁸ Bⁱ adds imaṃ. ⁹ K nāhi. ¹⁰ Bⁱ adds pivitvā. ¹¹ Bⁱ visa-. ¹² Bⁱ nāvā. ¹³ K -rubitvā, Bⁱ -rū-yhitvā. ¹⁴ K atikantāti, Bⁱ abhikkatanāni. ¹⁵ K -kuttuhāvabhāva-, Bⁱ -kuttavāsevilā-. Bⁱ itthikuttahāsevilāsehi. ¹⁶ Bⁱ kāraṇaṃ-. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bⁱ jeṭṭhayakkhini. ¹⁹ Bⁱ jeṭṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vattatīti¹“ punadivase
 pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānam ārocesi:
 „imā yakkhiniyo na mānusiyo³, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-
 kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, etha⁴ amhe palā-
 yāmā⁵“ ‘ti tesu addhateyyasatā „mayam etā vijahitum na sak- 5
 khissāma, tumhe gacchatha, mayam na palāyissāmā“ ‘ti āhamsu.
 Jetṭhavāṇijo attano vacanakare addhateyyasate gahetvā tasmaṃ
 bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-
 yam⁷ nibbatti, sabbaseto kākasīso muñjakeso iddhimā vehāsaṃ-
 gamo ahosi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṃ 10
 gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayamjātasālīm khādītva
 gacchati, evaṃ gacchanto va⁸ „janapadaṃ gantukāmā⁹ atthi, ja-
 napadaṃ gantukāmā¹⁰ atthīti“ tikkhattum karuṇāya¹¹ paribhavi-
 tam¹² mānusi vacāṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayam janapadaṃ gamissāmā“ 15
 ‘ti āhamsu. „Tena hi mayham piṭṭhīm abhirūhathā“ ‘ti. Ath’
 ekacce¹³ abhirūhimsu ekacce vāladhiṃ gaṇhimsu ekacce añjalim
 paggahetvā atṭhamsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁴ añjalim
 paggahetvā ṭhite sabbe pi¹⁵ te addhateyyasate vāṇije at-
 tano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakatṭhānesu¹⁶ patitṭhā- 20
 petvā attano vasanatṭhānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo
 aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake addhateyyasate manusse
 vadhitvā khādimsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhininaṃ
 vasaṃ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁷ vacanakarā 25
 sakasakatṭhānesu¹⁸ patitṭhitā evam evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akarontā¹⁹
 bhikkhū¹⁵ pi bhikkhuniyo¹⁹ pi upāsakāpi²⁰ upāsikāyo²¹ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukham-. ³ Bⁱ Bp manussitthiyo. ⁴ K omits etha. ⁵ Bⁱ pa-
 lāyissāmā. ⁶ Bⁱ omits pana. ⁷ Bⁱ valāhakassa-, Bp valāhakaassa-. ⁸ Bⁱ ca so,
 Bp 40. ⁹ Bⁱ gantukāmo. ¹⁰ Bⁱ omits atthi janapadaṃ gantukāmā. ¹¹ K karuṇā.
¹² Bⁱ -ta. ¹³ Bⁱ tathekacce. ¹⁴ Bⁱ adds pi. ¹⁵ Bⁱ adds tā. ¹⁶ Bⁱ only one
 saka. ¹⁷ Bⁱ Bp valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bⁱ -to. ²⁰ Bⁱ bhikkhu. ²¹ Bⁱ
 bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādīsu¹ mahadukkham pā-
puṇanti, ovādakarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsati
brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṃ sacchi-
katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavanti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
vyasanan⁵ te gamissanti rakkhasihi va⁶ vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovādaṃ narā Buddhena desitaṃ
sotthiṃ⁶ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁷ vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhanti ye na karissanti, vyasanan⁴ te gamissantīti
te mahāvināsaṃ pāpunissantīti, rakkhasihi va⁸ vāṇijā ti rakkhasihi palo-
bhitavāṇijā⁹ viya, sotthiṃ¹⁰ pāraṃ gamissantīti anantarāyena nibbānaṃ
pāpunissantīti, vālāhenēva¹¹ vāṇijā ti vālāhen¹² eva¹³ āgacchathā 'ti vuttā¹⁴
tassa vacanakara¹⁵ vāṇijā viya, yathā hi te samuddaṭṭhāraṃ gantvā sakatṭhānāni
15 agamanīsu¹⁶ evaṃ Buddhānaṃ ovādakara saṃsārapāraṃ nibbānaṃ gacchantīti
Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūtaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imāṃ dhammadesanāṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātā-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale
patitṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgamianāgāmīarahattaphalāni
20 pāpunīmsu) „Tadā vālāhassarājassa¹⁵ vacanakarā aḍḍhatteyyasatā
vāṇijā Buddhapariśā ahesuṃ, vālāhassarājā¹⁶ pana aham evā¹⁷ 'ti.
Vālāhassajātakaṃ¹⁷.

7. Mittāmittajātaka.

Na naṃ umhayate disvā ti. Idam Satthā Sāvattihiyaṃ
25 viharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Aṇṇatara bhikkhu
„mayā¹⁸ gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujjhissatīti“ upajjhāyena ṭha-
pitaṃ vissāsenā ekam vatthakhaṇḍam¹⁹ gahetvā upāhanatthavikam²⁰
katvā pacchā²¹ upajjhāyaṃ āpucehi. Atha naṃ upajjhāyo „kimkāraṇā

¹ K pañcavinibban- - -disu. ² Bī ca. ³ Bī khātāpasagge, BP kāmasaggesu. ⁴ Bī
byasanāni. ⁵ both MSS. ca. ⁶ Bī sotthi. ⁷ Bī BP valā-. ⁸ Bī ca. ⁹ Bī lobhitā-.
¹⁰ both MSS. sotthi. ¹¹ Bī BP valā-. ¹² Bī vutte. ¹³ -kāra. ¹⁴ Bī āgamiṣu.
¹⁵ Bī vālāhaka, BP vālāhakaassa. ¹⁶ Bī vālāhakaassa, BP vālāhakaassa. ¹⁷ Bī vālā-
hakassa-, BP vālāhaka-, Bī adds chaṭṭhaṃ. ¹⁸ Bī mayam. ¹⁹ Bī vatta-. ²⁰ Bī upā-
hanatthavikam. ²¹ Bī omits pacchā.

gaṇhīti¹ vatvā „mayā gahite na kujjhissatīti² tumbhākaṃ vissāsenā³“
 'ti vutte „ko mayā saddhīm tuyhaṃ vissāso nāmā⁴“ 'ti vatvā kuddho
 utṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākātā jātā. Ath'eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa vissāseṇa vatthakhaṇḍaṃ⁵ gahetvā
 upāhanatthavikaṃ⁶ akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhīm
 tuyhaṃ vissāso nāmā⁷ 'ti vatvā kuddho utṭhahitvā paharīti⁸. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā⁹“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ 'ti vutte „na bhikkhave idān'ev'esa¹¹ bhikkhu¹²
 attano saddhivihārikena¹³ saddhīm avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā¹⁴
 'ti vatvā atitāṃ āhari: 10

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁵ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese¹⁶ vāsaṃ kappesi. Tasmim
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippattro¹⁷
 māretvā araṇṇaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo¹⁸
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun¹⁹“ ti pucchi²⁰. Bodhi- 20
 satto „iminā va²¹ kāraṇenā²²“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ²³ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṃ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākāra amittasmiṃ paṭiṭṭhita
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi²⁴ yassa amitto hoti so²⁵ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate²⁶ hasitaṃ²⁷ na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ RP kujjhissasi. ² Bⁱ vatta-. ³ Bⁱ upāhanatthavikaṃ. ⁴ Bⁱ evaso. ⁵ both MSS. bhikkhu. ⁶ Bⁱ viharikena. ⁷ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁸ Bⁱ -ppadese. ⁹ Bⁱ adda so
¹⁰ Bⁱ -nā. ¹¹ Bⁱ pucchisu. ¹² K ca, Bⁱ vā. ¹³ Bⁱ omits kāraṇenā. ¹⁴ Bⁱ va
 ca naṃ. ¹⁵ Bⁱ ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umbate. ¹⁸ Bⁱ sāpitaṃ.

na ca naṃ paṭinandaṭṭi tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṭi-
 nandaṭṭi sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābbhanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadāṭṭi
 cakkhunā cakkhūni āharitvā pamukho⁶ butvā na oloketi, aññato cakkhūni harati,
 paṭilomaṃ ca vattatṭi tassa kāyakammaṃ vacikammam pi na roceti⁷ paṭi-
 5 lomaṃ⁸ gāhaṃ gaṇhati paccanikaṃ⁹ gāhaṃ, ākāraṃ ti kāraṇāni, yehi amittaṃ
 ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṃ me¹⁰
 amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānitaḥ ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brah-
 mavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 batthiposaakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, batthi¹⁵ upajjhāyo, isigaṇo
 Buddhaparisaṃ, gaṇasatthā pana aham evā“ ti. Mittāmitta-
 jātakaṃ¹⁶.

8. Rādhajātaka.

15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhūni ārabha kathesi. So kira Satthāra
 „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ bhante“
 ti vatvā „kīṃkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkātāitthiṃ¹⁸ disvā kilesa-
 vasaṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na
 20 sakkā rakkhituṃ, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhituṃ
 na sakkhimsu, kin te itthiyā²², laddhāpi rakkhituṃ na sakkā“ ti²³ vatvā
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādhō ti 'ssa nāmaṃ,
 25 kanitṭhabhātā pan' assa Potṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇa-
 kāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasīyaṃ aññatarassa brāhma-
 ṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ paṭijaggi.

¹ Bⁱ paṭi. ² K naṃ. ³ Bⁱ -taṃ. ⁴ Bⁱ omits ti. ⁵ Bⁱ nu cānumodanti. ⁶ Bⁱ
 paṭimukho. ⁷ Bⁱ roceti. ⁸ Bⁱ -ma. ⁹ K paccanikaṃ, Bⁱ pañcanika. ¹⁰ Bⁱ omits
 me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bⁱ brahmaṇa-. ¹³ K abosīti. ¹⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ.
¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bⁱ adds sattamaṃ niṭṭhitaṃ. ¹⁷ Cfr. supra Vol. I p. 495.
¹⁸ Bⁱ savasaṃ. ¹⁹ Bⁱ alaṃkātaṃ-. ²⁰ K bhikkhū. ²¹ Bⁱ adds pi. ²² Bⁱ ṭhapetvā.
²³ Bⁱ Bp -yo. ²⁴ Bⁱ sakkotīti.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
karaṇatthāya³ gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṃ
vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“ ‘ti brāhmaṇiṃ 5
sukapotake⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
kālato paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n’ atthi. Taṃ disvā Poṭṭhapādo
Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇiṃ amhākaṃ niyyā-
detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi naṃ“ ti. 10
Rādho „mā vadāti“ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
kiṃkāraṇā pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā taṃ māretukāmā
hutvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
mīti, ehi tāta tāvā¹⁰“ ‘ti piyāyamānā viya naṃ¹¹ pakkositvā
āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi¹², attano pamāṇaṃ na 15
jānāsīti“ gīvaṃ gahetvā māretvā¹³ uddhanantaresu pakkhipi.
Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
mātā vo¹⁴ anācāraṃ karoti na¹⁵ karotīti“ pucchanto paṭhamāṃ
gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, 20
kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass’ attho: ahaṃ tāta¹⁶ pavāsā āgato so c’ amhi¹⁸ idāni’ eva āgato na
cirāgato, tena pavattim ājananto taṃ pucchāmi: kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniy- 25
yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“ nāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī arakkhikā. ² K omits so. ³ Bī -kāra-. ⁴ so lp; Bī aññapurisā, K aññaṃ
purisantaraṃ. ⁵ K aga-, Bī āmana-, Bp āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā.
⁶ Bī -kānaṃ. ⁷ Bī paṭicchādetvā. ⁸ Bī cāssa. ⁹ K vadhīti, Bī carīti. ¹⁰ Bī tāva
tātā. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bī vadasi. ¹³ Bī vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bī te mātā.
¹⁵ Bī omits karoti na. ¹⁶ Bī savāsā. ¹⁷ Bī kiccu nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bī adds
rādha. ¹⁹ Bī sodhamhi. ²⁰ Bī kicci. ²¹ Bī adds kho. ²² Bī omits te. ²³ K
añña. ²⁴ Bī -to. ²⁵ Bī omits na.

2. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūsito³. 92.

Tattha giran ti vacanaṃ, vacanaṃ⁴ hi yathā idāni girā evaṃ tadā giran ti
vuccati, so hi⁵ sukapotako līgaṃ anādiyivā⁷ evaṃ āha, ayaṃ pan' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁸ nāma saccupasaṃhitaṃ⁹ yathābhūtaṃ atthayuttaṃ¹⁰ sabhāva-
vācam¹⁰ pi aniyyānikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyyānikaṃ ca saccaṃ bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūsito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkule¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
attho.

10 Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmim̐ ṭhāne vasituṃ na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhaḥi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Auando ahosi, Rādhō pana aham evā“ 'ti. Rādha-
jātakaṃ²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatiti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam eva²¹ ārabba kathesi²², kathento²³ ca²⁴
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten'“²⁷ upāyena
sāmikaṃ vañceti²⁸ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gānabhojana-
25 kena saddhiṃ anācāraṃ carati. Bodhisatto ñatvā parigaṇhanto

¹ K subhanaṃ, Bⁱ purāṇaṃ. ² so Bp; K paccū-, Bⁱ paccu-. ³ Bⁱ summena.
⁴ Bⁱ upakupīto. ⁵ Bⁱ nacanaṃ. ⁶ Bⁱ omits hi. ⁷ Bⁱ anāda-. ⁸ Bⁱ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tatthayuttaṃ, Bⁱ yathābhūtatthayutta, Bp atthayutta. ¹⁰ Bⁱ Bp sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ Bⁱ ane-. ¹² Bⁱ purāṇaṃ. ¹³ Bⁱ suppanne. ¹⁴ Bⁱ upakumatto.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ Bⁱ -le. ¹⁷ Bⁱ cabhāmo. ¹⁸ Bⁱ upakūjhito. ¹⁹ Bⁱ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ Bⁱ adds aṭhamāṃ nīṭhitaṃ. ²¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabhāvaabhikkhuṃ.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ Bⁱ va. ²⁵ Bⁱ -ko. ²⁶ Bⁱ pākammaṃ.
²⁷ Bⁱ yenakenaci. ²⁸ Bⁱ sāmikeñceti, K vañcenti. ²⁹ Bⁱ kāsiraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu¹ chātakaṃ ahoṣi,
 sassānaṃ gabbhagahaṇakālo² jāto, sakalagāmaṃvāsino „ito
 māsadvayena³ sassāni uddharitvā vīhiṃ dassāmā“⁴ 'ti ekato
 hutvā gāmaḥhojakassa hatthato ekaṃ jaragoṇaṃ gahetvā maṃ-
 saṃ khādīmsu. Ath' ekadivasaṃ gāmaḥhojako khaṇaṃ oloketvā⁵
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁶ gehaṃ pāvisi. Tesāṃ sukhani-
 pannakkhaṇe⁷ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁸. Sā itthi⁹ gāmadvārābhīmukhī¹⁰ taṃ disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā¹¹ oloketi¹² „so yevā“¹³ 'ti ṇātvā
 gāmaḥhojakassa ācikkhi. Gāmaḥhojako bhīto pakampi. Atha¹⁴
 naṃ sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṃsaṃ khāditaṃ, tvaṃ maṃsamūlaṃ sodhento viya hohi, ahaṃ
 koṭṭhaṃ āruya koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vīhi n' atthīti¹⁵ vakkhāmi,
 tvaṃ gehamajje ṭhatvā 'amhākaṃ ghare dārakā jātā, maṃsa-
 mūlaṃ¹⁶ dehīti¹⁷ punappuna¹⁸ codeyyāsīti¹⁹ vatvā koṭṭhaṃ āruya²⁰
 koṭṭhadvāre nisīdi²¹. Itaro gehamajje ṭhatvā „maṃsamūlaṃ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vīhi n' atthi,
 sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“²² 'ti āha. Bodhisatto gehaṃ
 pavisitvā tesāṃ kiriyaṃ disvā²³ „imāya pāpāya kataupāyo²⁴
 esa bhavissatīti“²⁵ ṇātvā gāmaḥhojakaṃ²⁶ āmantetvā „bho gāma-
 hojaka²⁷ amhe hi²⁸ tava jaragoṇassa²⁹ maṃsaṃ khādantā 'ito
 māsadvayena³⁰ vīhiṃ³¹ dassāmā³² 'ti khādīma³³, tvaṃ addhamā-
 saṃ³⁴ pi anatikkaṃmitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṃ
 iminā kāraṇenāgato³⁵, aññena kāraṇena āgato bhavissasi³⁶, may-
 haṃ tava kiriyā³⁷ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā³⁸
 koṭṭhe vīhiṇaṃ abhāvaṃ jānāti, sā dāni koṭṭhaṃ āruya 'vīhi³⁹

¹ Bī hanikesu. ² both MSS. -gahana-. ³ Bī dvayaccayena. ⁴ Bī -gatakāvelāya.
⁵ Bī sukhaniṣinna-. ⁶ Bī ahoṣi. ⁷ Bī itthi. ⁸ Bī -khaṇi. ⁹ Bī ṭhatvā. ¹⁰ K olo-
 kenti, Bī oloketi. ¹¹ maṃsamūlaṃ - - maṃsamūlaṃ wanting in Bī. ¹² Bī pu-
 nappunān. ¹³ Bī nisīditvā. ¹⁴ itaro - - disvā wanting in Bī. ¹⁵ Bī katha-.
¹⁶ Bī -bhojanakāni. ¹⁷ Bī -bhojanaka-. ¹⁸ Bī Bp omit hi. ¹⁹ K jaragoṇassa, Bī
 jaragoṇassa. ²⁰ Bī -dvayaccayena. ²¹ Bī vīhi. ²² Bī -hā. ²³ K adha-, Bī aṭha-.
²⁴ Bī -ñena āgato. ²⁵ Bī omits bhavissasi. ²⁶ Bī -yaṃ. ²⁷ Bī vīhi.

n' atthīti' vadati¹ tvam pi 'dehīti'² ubhinnaṃ pi vo kāraṇaṃ
mayhaṃ na ruccatīti³ etam atthaṃ pakāseṇa imā gāthā avoca:

1. Ubhayam me na khamati, ubhayam me na ruccati:
yā cāyaṃ koṭṭham otiṇṇā 'na dassaṃ' iti bhāsati, 93.

5 2. Taṃ taṃ gāmapati brūmi: kadare appasmiṃ jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvāna⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, tam pi mayhaṃ na ruccatīti. 94.

Tattha taṃ taṃ gāmapati brūmiti ambho⁸ gāmajeṭṭhaka tena kāraṇena
taṃ vadāmi, kadare appasmiṃ jīvite ti ambhakaṃ jīvitaṃ nāma kadaraṃ⁷
10 c' eva thaddhaṃ lukkaṃ kasiraṃ⁸ appaṇ ca maṇḍaṃ parittāṃ, tasmiṃ no eva-
rupe jīvite vattamaṇe dve māse kāraṃ⁹ katvāna maṃsaṃ jaraggavaṃ
kisaṃ ti ambhakaṃ maṃsaṃ¹⁰ gaṇhantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
gopaṃ dadamaṇo tvaṃ dvīhi masehi mulaṃ dātābbaṃ ti evaṃ dve māse kāraṃ¹¹
saṅgarapaticchedaṃ¹² katvā appattakāle codesīti tasmiṃ kāle asaṃpatte
15 antara va codesi, tam pi mayhaṃ na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadhammā dus-
sila antokotthe viṇaṇaṃ natthibhāvaṃ janamaṇā va ajānanti¹⁴ viya hutvā koṭṭham
otiṇṇa koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatvā¹⁶ na dassaṃ iti bhāsati tvam pi yaṃ ca¹⁷ akāle
codesi taṃ taṃ pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evam so kathento va¹⁸ gāmaabhojakaṃ cūlāya gahetvā
20 kaḍḍhitvā¹⁹ gehamajjhe pādetvā²⁰ „gāmaabhojako 'mhīti'²¹ „pa-
rassa rakkhitaḥ gopitaḥ bhaṇḍe²² aparajjhasīti²³ ādīhi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gahetvā gehā nikkakḍḍhitvā²⁶
taṃ duṭṭhāitthiṃ²⁷ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
„sace puna evarūpaṃ karosi jānissasīti²⁹ santajjesi. Tato
25 paṭṭhāya gāmaabhojako³⁰ taṃ gehaṃ oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² B omits tvam pi dehīti. ³ B saṅkaraṃ. ⁴ B katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K amho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiraṃ. ⁹ B saṅkaraṃ. ¹⁰ B katvā.
¹¹ B omits maṃsaṃ. ¹² B omits kāraṃ. ¹³ B saṅkaraṃ-, K saṅgarapā-, BP
saṅkara. ¹⁴ B sajananti. ¹⁵ B koṭṭhadvāre. ¹⁶ B thatvā. ¹⁷ B appiṇṇa ca
tvam. ¹⁸ B ca. ¹⁹ B kesekakḍḍhitvā. ²⁰ B pothetvā. ²¹ B gāmaabhojanakam-
hīti. ²² B -gopitepissabhaṇḍe. ²³ B aharajjasīti. ²⁴ B parissayitvā. ²⁵ B -yaṃ
²⁶ K nikkakḍḍhitvā corr. to nikka-, B nikaḍḍhitvā. ²⁷ B duṭṭhāiti. ²⁸ B nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, B jānissatīti. ³⁰ B -janako. ³¹ B omits pi. ³² B,
BP; K sāpi pā puna, B puna pāpā.

Satthā imaṁ dhammaḁesaṁaṁ āharitvā saccāni pakāsesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhiḁkku sotāpattiḁhale patitṭhaḁi) „Tadā gāma-bhojakassa niggaḁakāraḁo gaḁapati aḁam eva aḁosiṁ“ ti¹. Gaḁapatiḁajātaḁaṁ².

10. Sādhūsīlajātaḁa.

5

Sarīradavyaṁ³ ti. Iḁaṁ Satthā Jetavane viharanto aṁṇa-taraṁ⁴ brāḁmaṇaṁ ārabba kathesi. Tassa kira catasso dhītaro aḁesuṁ. Tā cattāro janā patṭhenti, tesu eko abhirūḁo sarīrasampanno, eko vayoḁpatto mahallaḁo, eko jātisampanno, eko sīlavā ti. Brāḁmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ patitṭḁāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸, 10 kiṁ rūpasampannassa udāhu vayoḁpattassa, jātisampannasīlavantānaṁ⁹ aṁṇatarassā“ ti so cintoḁo pi ajānitvā¹⁰ „imaṁ kāraṇaṁ Sammaṁsaḁbuddho jāniṁsati, taṁ pucḁhitvā etesaṁ antare anucḁhavikassa dassāma¹¹“ ti gandhamālāḁiṁ gaḁāpetvā viḁāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekaḁantaṁ nisinno āḁito patṭhāya taṁ atthaṁ ārocetvā „bhante imesu 15 catusu¹² janesu kassa dātuṁ vaṭṭatitī¹³“ pucḁhi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḁitā etaṁ paṇḁaṁ kathayaṁsu, bhavaṁsaṁkheḁagatatāṭṭā pana sallakḁhetuṁ na sakkotitī“ vatvā tena yācito atītaṁ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṁ Braḁmadatte rajjaṁ kārente Bodhisatto brāḁmaṇaḁule nibbattitvā vayoḁpatto Takka- 20 sīlayaṁ sippaṁ gaṇḁhitvā āgantvā Bārāṇasiyaṁ disāḁāḁokkho ācariyo aḁosi. Ath' ekassa brāḁmaṇassa catasso dhītaro aḁesuṁ. Tā evaṁ eva cattāro janā patṭhayaṁsu. Brāḁmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyaṁ pucḁhitvā dātabbayuttakassa dassāḁitī“ tassa santikaṁ gantvā taṁ atthaṁ puc- 25 chanto paṭḁamaṁ gāṭḁaṁ āḁa:

1. Sarīradavyaṁ vaddhavyaṁ¹⁶ sojaccaṁ sādḁūsīliyaṁ,
brāḁmaṇaṁ te va¹⁷ pucḁḁāḁa: kaṁ¹⁸ nu tesāṁ vaṇiḁhase¹⁹
ti. 95.

¹ Bⁱ aḁam evā ti. ² Bⁱ adda navamaṁ niṭṭitaṁ. ³ Bⁱ sarīradappavuddḁabyaṁ.

⁴ Bⁱ aṁṇatara. ⁵ Bⁱ nivesane. ⁶ Bⁱ patitṭḁap-. ⁷ Bⁱ omits nu. ⁸ K -bbo, Bⁱ dātappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ Bⁱ ajānetvā. ¹¹ Bⁱ -mi. ¹² K catu.

¹³ K vaddhatitī. ¹⁴ K adda te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ Bⁱ vuddḁhayaṁ. ¹⁷ Bⁱ ca.

¹⁸ Bⁱ kiṁ. ¹⁹ Bⁱ vaṇiḁhase,

Tattha sarīradavyan¹ ti ādihi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītaro me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīra-
 daryam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo samivijjati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pātho, ekassa sādhusīliyam¹⁰ sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāma¹² ti tesu asukassa nam' etā¹³ dātubba ti aja-
 nantā¹⁴ mayam bhavantam brāhmaṇāñ ñeva¹⁵ pucchāma, kaṃ¹⁶ nu tesam
 vaṇimhase¹⁷ ti tesam catunnam janānam kaṃ¹⁸ vaṇimhase kaṃ icchāma kassa
 tā kumārīkā dadāma¹⁹ ti pucchati²⁰.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam²¹ na-ppamāṇam, amhākaṃ²² silavanta-
 bhāvo ruccatīti²³ imam attham pakāseto dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmin, vaddhavyassa²⁴ namo kare,
 attho atthi sujātasmin, sīlam asmāka²⁵ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmin ti rūpasampanne pi sarīre²⁶ attho viseso
 vuddhi²⁷ atthi yeva, n' atthi na vadami, vaddhavyassa²⁸ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁹ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo³⁰ hi vandana-
 manam³¹ labhati, attho atthi sujātasmin ti sujāte pi purise³² vuddhi³³
 atthi, jātisampatti³⁴ hi pi³⁵ icchitabba yeva, sīlam asmāka ruccatīti³⁶ am-
 20 hākaṃ³⁷ pana³⁸ sīlam eva ruccati³⁹, silavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito⁴⁰ pi⁴¹ puṇṇa pāsaṃso⁴² ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā silavantass' eva dhītaro adāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā sarīraṇi pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpaṭṭiphale patitṭhahi)

25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahoṣi, disāpāmomkhācariyo⁴³ pana aham
 evā⁴⁴ ti. Sādhusīlajātakam⁴⁵. Ruhakavaggo⁴⁶ pañcāmo.

¹ Bī sarīradavyan. ² K -tu. ³ Bī ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ Bī vuddhavyam.
⁶ Bī vuddhatāvo. ⁷ Bī kassa. ⁸ K sujātisampadā, Bī sujātājātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ Bī -sīlissa. ¹¹ Bī tveva. ¹² K etam. ¹³ Bī jānantā. ¹⁴ K -nañ ceva.
¹⁵ Bī kiṃ. ¹⁶ Bī pañhimatesa. ¹⁷ Bī pucchati attho. ¹⁸ Bī tā. ¹⁹ K asinā-
 kaṃ. ²⁰ Bī vuddhiyasa. ²¹ K asvāka, Bī amhākaṃ. ²² Bī sarīre pi.
²³ vuddhi. ²⁴ Bī vuddhavyasa. ²⁵ Bī vuddhambhāvassa. ²⁶ Bī vuddhabhāvo.
²⁷ Bī vantamānānam. ²⁸ Bī sujāte paripurite. ²⁹ Bī vuddhiya. ³⁰ K -sampati.
³¹ Bī pi hi. ³² Bī amhākaṃ ruccatīti. ³³ K omits pana. ³⁴ Bī ruccati.
³⁵ Bī sarīradavya-. ³⁶ Bī omits pi. ³⁷ Bī pāsaṃso. ³⁸ Bī -mokkho acariyo.
³⁹ Bī adds dasamam. ⁴⁰ Bī duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabha kathesi. Tasmim
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassesum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasam-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ datṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasamkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavantaṃ diṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
 na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataṃ nāma aññaṃ
 bandhanan“ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁷ bandhanāni nāma⁸ etāni,
 yaṃ pan’ etaṃ dhanadhaññaputtadārādīsu⁹ taṇhāsamkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanam etaṃ ettehi¹⁰ bandhanehi¹¹ sataguṇena sahasaguṇena thira-
 taram, evaṃ¹² mahantam pi pan’ etaṃ¹³ ducchindiyaṃ bandhanam
 porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajimsū“ ti vatvā¹⁴
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmiṃ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim katvā mātaram
 posesi. Ath’ assa mātā¹⁵ anicchamānass’ eva ekaṃ kuladhī-
 taram gehe katvā¹⁶ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 ’ssa kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi¹⁷. So gabbhassa patitṭhi- 25
 tabhāvaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim¹⁸ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmīti“ āha. Sāpi¹⁹ „gabbho me patitṭhito²⁰,

¹ Bī bahū. ² Bī -manussā-. ³ Bī ja-. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī ajjeva. ⁶ Bī bandhāni.

⁷ Bī adde kiṃ. ⁸ K -disu. ⁹ Bī etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three instead of evarūpaṃ. ¹² Bī omits pi panetaṃ. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ Bī adds pi. ¹⁵ Bī -dhītaram gahetvā. ¹⁶ Bī patitṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim vā. ¹⁸ Bī sāmī. ¹⁹ K me nam gabbho patitṭhito.

mayi vijātāya dārakaṃ disvā pabbajissasīti¹“ āha². So „sādhū“
 ‘ti sampaticchitvā tassā vijātakāle „bhadde, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā³, idān’ āhaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁶ tāva thanapānato⁷ apagamanakāle āgamehīti⁸“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampaticchāpetvā gan-
 tum na sakkā⁹, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti¹⁰“
 so tassā anācikkhitvā⁹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṃ¹⁰
 nagaraguttikā aggahesum. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha man“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ thāne
 10 vasitvā aggadvāren’ eva¹¹ nikkhamitvā¹² Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīḷāya kīlanto vihāsi. So tattha vasanto¹³ „evārūpam pi
 nāma me¹⁴ ducchindiyaṃ¹⁵ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 naṃ chindin¹⁶“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

- 15 1. Na taṃ daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā¹⁷ (Dhp. v. 345-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekḥā¹⁸. 97.
- 20 2. Etaṃ daḥhaṃ bandhanam āhu dhīrā
 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi¹⁹ chetvāna²⁰ vajanti dhīrā²¹
 anapekhino kāmasukhaṃ pahāyā ‘ti. 98.

Tattha dhīrā²² ti dhītimā ti dhīrā dhikkītapāpā ti dhīrā²³, athavā dhī²⁴
 vuccati paññā, tāya paññāya²⁵ samannāgatā ti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā²⁶

¹ Bī pabbajissasīti. ² Bī omits āha. ³ Bī pi jātā. ⁴ Bī idānī ahaṃ. ⁵ Bī pappaj-
 jissāmā ti āpucchi. ⁶ Bī puttakassa. ⁷ Bī thanateva. ⁸ Bī sakkomi. ⁹ Bī anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ Bī -dvāre. ¹² Bī niggamitvā. ¹³ Bī omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ Bī omits pi nāma me. ¹⁵ Bī ducchandiyaṃ. ¹⁶ Bī
 chinditan. ¹⁷ Bī tirā. ¹⁸ Bī apekḥā. ¹⁹ Bī ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ Bī thīrā.
²² K omits dhīrā, Bī thīrā. ²³ Bī dhītimā vikkhittapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhī. ²⁵ Bī omits paññāya. ²⁶ Bī omits paccekabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisattā¹ ca ime va² dhīrā nāma, yadāyasan³ ti ādisu³ yañ
 saṅkhalikasamkhātāṃ ayaṣā nibbattaṃ⁴ āyasaṃ⁵ yañ⁶ andubandhanasamkhātāṃ⁷
 dārujaṃ yañ ca pabbajatiṇehi⁸ vā aññehi vā vākādīhi rajjukaṃ⁹ katvā katarajju-
 bandhanaṃ taṃ dhīrā dajhaṃ thiran¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā¹¹ ti
 sārattā¹¹ hutvā rattā¹¹ bahalarāgarattā¹² ti attho, maṇikuṇḍalesū¹³ 'ti maṇīsu ca
 kuṇḍalesu ca¹³ maṇiyuttasu¹⁴ vā kuṇḍalesu¹⁵, etaṃ dajhaṃ ti ye¹⁶ maṇi-
 kuṇḍalesu sārattarattā tesam¹⁷ yo ca¹⁷ rāgo¹⁸ yā ca tesam¹⁹ puttadāresu apekkhā²⁰
 taṇhā etaṃ²¹ kilesamayaṃ bandhanaṃ dajhaṃ thiran²² ti dhīrā āhu, ohārinan
 ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato²³ avaharati heṭṭhā²⁴ haratīti ohārinan,
 sithilan ti bandhanaṭṭhāne chaviccammamaññasāni na chindati lohitani na nīha-
 ratī bandhanabhāvam pi na jānāpetīti²⁵ sithilan, duppamuñcaṇ ti taṇhālobha-
 vasaṇa hi ekavāram pi uppannaṃ kilesabandhanaṃ datṭhatṭhānato kacchapo viya
 dummocayaṃ hotīti duppamuñcaṇ, etaṃ pi²⁶ chetvānā²⁷ 'ti etaṃ evaṃ²⁷ daj-
 haṃ pi kilesabandhanaṃ²⁸ nāṇakbhaggena chinditvā ayadāmāni²⁹ chetvā matta-
 varavaraṇā³⁰ viya pañjare bhinditvā³¹ sīhapotakā³² viya ca³³ dhīrā ca vatthu-
 kāmakilesakāme ukkārabhūmiyaṃ³⁴ jigucchamānā anapekkhino³⁵ hutvā kāmasukhaṃ
 pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana Himavantaṃ pavisitvā isipabbaj-
 jaṃ³⁶ pabbajitvā jhānasukhena³⁷ vītināmentīti³⁸.

Evam³⁹ Bodhisatto imaṃ udānaṃ udānetvā aparihīnājijhāno
 Brahmaloaka-parāyano ahoṣi.

20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
 pariyoṣāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino keci
 arahantā ahesuṃ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā Suddhodana-
 mahārājā, bhariyā Rāhulamātā, putto Rāhulo, puttadāraṃ pahāya
 nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana aham evā⁴¹ 'ti. Bandhanāgāra-
 jātakaṃ⁴¹.

¹ Bī -tto. ² Bī omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattiṇ, Bī nippattāṇ. ⁵ Bī aya-
 saṃ. ⁶ K omits yañ. ⁷ Bī anubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bī pappaja-.
⁹ Bī rajjaṃ. ¹⁰ Bī -dhanam ayaṃ sādīhi chindituṃ sakkuppeyyabhāvena thīra-
 daṃ utiran. ¹¹ Bī omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bī balavarāgatatā. ¹³ Bī omits
 maṇīsu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K maṇisuktesu. ¹⁵ Bī adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bī ye va. ¹⁸ Bī sārāgo. ¹⁹ Bī yā va tesu. ²⁰ Bī apekkhā. ²¹ K evaṃ.
²² Bī dhīran. ²³ Bī pātānato. ²⁴ K repeats heṭṭhā. ²⁵ Bī adds thalapadajala-
 tādīsu kammāni kātuṃ na detīti. ²⁶ K evaṃ tam pi, Bī etaṃ pi. ²⁷ Bī omits
 evaṃ. ²⁸ Bī -dham. ²⁹ Bī assadādhāni. ³⁰ Bī mattavāraṇo. ³¹ K chinditva
³² Bī -ko. ³³ Bī omits ca. ³⁴ Bī uttāre bhūmi viya. ³⁵ Bī anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjaṃ. ³⁷ K nānasukhena. ³⁸ Bī adds attho. ³⁹ Bī -setvā
⁴⁰ Bī -topūriso. ⁴¹ Bī adds paṭhamāni.

2. Kelisīlajātaka.

Hamsā koṇcā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto āyasantam Lakunṭakabhaddikam¹ ārabha kathesi. So
kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paṇṇāto² madhurassaro madhura-
5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhiṇāsavo asītiyā³ therānam.⁴
abbhantare pamāṇena⁵ omako⁶ Lakunṭako sāmaṇero⁶ viya khuddako⁷
kīlanatthāya kato⁸ viya. Tasmim ekadivasam⁹ Tathāgatam vanditvā
Jetavanakoṭṭhakam¹⁰ gate jānapadā tiṃsamattā bhikkhū „Dasabalam
vandissāmā“ ti Jetavanam pavisantā vihāraakoṭṭhake¹¹ theram disvā
10 „sāmaṇero eso“ ti saṇṇāya¹² theram cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe
gaṇhantā sīse¹³ gaṇhantā nāsāya¹⁴ parāmasantā kaṇṇesu gahetvā
cāletvā¹⁵ hatthakukkuccam¹⁶ katvā pattacīvaram paṭisāmetvā Satthāram
npasamkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhurapaṭisanthāre kate
pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nām'eko tumhākam
15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kham so idāṇīti“. „Kiṃ pana
bhikkhave daṭṭhukām' atthā“ ti. „Āma bhante“ ti¹⁷. „Yaṃ bhikkhave
tumhe dvāraakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu¹⁸ gaṇhantā hatthakuk-
kuccam katvā āgatā esa so“ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano
abhinihārasampanno sāvako kiṃkāraṇa appesakkho jāto“ ti. Satthā
20 „attanā¹⁹ katapāpam²⁰ nissāya“ ti vatvā tehi yācito atūtam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Boḍhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa
jinṇam jarāppattam²¹ hatthim vā assam vā goṇam vā dassetum
na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpam disvā va²² anubandhāpeti,
25 jarasakaṭam²³ pi disvā bhindāpeti, jinṇamātugāme disvā pakkosā-
petvā udare pahārāpetvā²⁴ pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyā-
peti, jinṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyam samparivattakā-
dikīlam kīlāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bī lakunṭakabhaddiyam. ² Bī saṇṇāto. ³ Bī mahātherānam. ⁴ Bī adds pana.

⁵ Bī brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bī lakunṭako-, Bp lakunṭalosā-. ⁷ Bī bandhako. ⁸ Bī gato. ⁹ K ekam-. ¹⁰ K -koddhakam, Bī -koṭṭhakam. ¹¹ K -koṇ-
ḍake, Bī -koṭṭhake. ¹² Bī maṇṇāya. ¹³ K Bp sīsam. ¹⁴ Bī -yam. ¹⁵ Bī jālentā.

¹⁶ Bī hattham-. ¹⁷ Bī omits āma bhante ti. ¹⁸ Bī -disu. ¹⁹ Bī attano.

²⁰ Bī kattupāpakammaṃ. ²¹ Bī jarāputtam. ²² Bī ca and adds manusse. ²³ Bī jinṇasakaṭam. ²⁴ Bī daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kīlati. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro raṭṭhāni pesenti. Mātupaṭṭhānadhammo pitupaṭṭhāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā keḷisīlā va ahesuṃ¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti āvajjanto⁴ ṇātvā⁵ 5
 „damessāmi naṃ“ ti mahallakavaṇṇaṃ abhinimminivā jīṇṇa-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṃ chaṇadivase⁷ alaṃkatahatthiṃ abhirūhitvā⁸ Brahmadaṭṭe
 alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ karonte pilotikanivattho taṃ⁹
 yānakaṃ pājento¹⁰ raṇṇo abhimukho agamāsi. Rājā jīṇṇayāna- 10
 kaṃ disvā „etaṃ yānakaṃ apanethā¹¹“ ‘ti vadati. Manussā
 „kahaṃ deva, na passāmā“ ‘ti āhaṃsu, Sakko attano ānubhāvena
 raṇṇo yeva dassesi. Atha naṃ bahusampatte tasmiṃ tassa upa-
 ribhāgena pājento raṇṇo matthake ekaṃ cāṭiṃ¹² bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṃ bhindi. Ath’ assa sīsato paṭṭhāya¹³ ito c’ ito 15
 ca takkaṃ paggharati. So tena aṭṭiyati¹⁴ harāyati¹⁵ jigucchati.
 Ath’ assa taṃ upaddutabhāvaṃ ṇātvā Sakko yānakaṃ antara-
 dhāpetvā Sakkattabhāvaṃ māpetvā vajirahattho ākāse ṭhatvā
 „pāpa adhammikaṛāja, kiṃ tvaṃ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṃ jarā na¹⁶ paharissati, keḷisīlo¹⁷ hutvā¹⁸ vuddhe¹⁹ 20
 viheṭhanakammaṃ karosi, taṃ ekakaṃ²⁰ nissāya etaṃ²¹ kam-
 maṃ katvā matamatā²² apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro
 paṭijaggitum na labhanti, sace imamahā kammā na viramissasi
 vajirena te sīsāṃ padālessāmi, mā ito paṭṭhāy’ etaṃ²³ kammaṃ
 akatthā²⁴ ‘ti santajjetvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁵ ānisaṃsaṃ pakāsetvā ovaḍitvā sakatṭhānaṃ
 eva agamāsi. Rājā tato paṭṭhāya tathārūpaṃ²⁶ kammaṃ kātum
 cittam pi na uppādesi.

¹ Bⁱ assesuṃ. ² Bⁱ mātāmatā. ³ Bⁱ -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bⁱ taṃ kāraṇaṃ
 ṇātvā. ⁶ Bⁱ jaraggoṇe. ⁷ K chaṇadivase, Bⁱ chaṇavadise. ⁸ K -ru-. ⁹ Bⁱ omits
 taṃ. ¹⁰ Bⁱ pājento. ¹¹ Bⁱ ānethā. ¹² Bⁱ jāti. ¹³ K omits paṭṭhāya. ¹⁴ K addhī-
 yati, Bⁱ atthiyati, B^p aṭṭiyati. ¹⁵ B^p hirāti. ¹⁶ Bⁱ omits na. ¹⁷ K kīlisīlo. ¹⁸ Bⁱ
 adda bahu. ¹⁹ Bⁱ vuḍḍha. ²⁰ Bⁱ ekaṃ. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² Bⁱ mātāmatā. ²³ Bⁱ pa-
 ṭhāyataṃ. ²⁴ Bⁱ akāsi. ²⁵ Bⁱ buddhāpajāyi-, B^p vuḍḍhā-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Hamsā koṇcā mayūrā ca hatthiyo pasadā migā
sabbe siḥassa bhāyanti, n' atthi kāyasmī tulyatā. 99.

2. Evam evaṃ¹ manussesu dāhāro ce pi paññavā,
5 so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṃkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
cā' ti pi attho yeva⁵, pasadā migā⁶ ti pi pāṭho, pasadā⁷ migā ti⁸ attho, n' atthi
kāyasmīn tulyatā ti sarīre⁹ pamaṇaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhāveyya mahā-
sarīra hatthino c' eva pasadamigā ca sihaṃ māreyyuṃ¹¹, siho hamsādāyo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva siḥassa bhāyeyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
pan' etaṃ n' atthi tasmā sabbe pi te siḥassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ nānena¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakadāgāminā keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahoṣi, so²⁰ tāya keḷisilatāya paresaṃ keḷinissayo jāto, Sakko
pana aham evā 'ti. Keḷisīlajātakaṃ²¹.

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkkhehi me mettan ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto aññatarāṃ bhikkhūṃ ārabba kathesi. Taṃ kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²² phālentā²³ pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko
sappo pādaṅguliyaṃ ḍasi²⁴, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pakāto²⁵ ahoṣi. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ
25 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phāleno²⁷ sappena dattho tatth' eva mato“ ti²⁸. Satthā āgantvā

¹ Bⁱ B^p eva. ² K padasamkhātā, Bⁱ passadasamkhātā. ³ so Bⁱ B^p; K tā. ⁴ Bⁱ avasesa. ⁵ Bⁱ omits yeva. ⁶ Bⁱ pasada-. ⁷ Bⁱ pasada. ⁸ Bⁱ adds pi. ⁹ Bⁱ sarīraṃ. ¹⁰ Bⁱ omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² Bⁱ adds di evaṃ. ¹³ Bⁱ bhāreyyuṃ. ¹⁴ Bⁱ hoti. ¹⁵ K nānena. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ Bⁱ omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ Bⁱ adds dutiyaṃ nīthitaṃ. ²² Bⁱ -naṃ. ²³ K phālentā. ²⁴ Bⁱ ḍassi. ²⁵ Bⁱ -to. ²⁶ Bⁱ kaṇṭhāni. ²⁷ K phāleno, Bⁱ halento. ²⁸ Bⁱ adds kathajisu

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabha mettāṃ abhāvayissa¹ na nam² sappo ḍaseyya³, po-
 rāṇakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhē⁵ catusu ahirājakulesu mettāṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ muccimāsu⁷“ 5
 'ti vatvā atitāṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ karente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjāṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānivattane 10
 assamapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kīlanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isinaṃ¹⁰
 paripanthāṃ¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitaṃ kkhayaṃ pāpu-
 nanti. Tāpasā taṃ atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettāṃ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettāṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettāṃ, mettāṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettāṃ, [mettāṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettāṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhiṃ
 mayhaṃ mettāṃ, erāpathādīsu¹⁵ '8 pi es'eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāṃ chabbyāputtanāgarājakulāṃ¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāṃ¹⁸ ti nāgarāja-
 kulāṃ¹⁹ eva¹⁹. 25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu
 mettāṃ bhāvetuṃ sakkhissatha dīghajātikā vo na ḍasissanti na
 viheṭhessantīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ abhāvissa. ² Bⁱ nam na. ³ Bⁱ ḍaseyya. ⁴ Bⁱ porāṇakapaṇḍitatāpaso pi.
⁵ Bⁱ adds pi. ⁶ Bⁱ uppajjanabhayato. ⁷ Bⁱ pucchisū. ⁸ Bⁱ kāsikarathē. ⁹ Bⁱ
 -padese. ¹⁰ Bⁱ isigaṇaṃ. ¹¹ Bⁱ parimantāṃ. ¹² K catusu. ¹³ Bⁱ chapyā-
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -dīsu. ¹⁶ Bⁱ omits hi. ¹⁷ Bⁱ chabyā-. ¹⁸ K -makam-,
 Bⁱ ma nāga-. ¹⁹ Bⁱ -lāni ti attho.

2. Apādahehi me mettaṃ, mettaṃ dipādahehi¹ me,
catuppadehi me mettaṃ, mettaṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakaṃ katvā sabbesu² apādaesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, duttiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiassādīsu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapadiuccālīgāpānikamakkaṭakādīsu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanam dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imam gātham āha:

- a. Mā maṃ apādako himsi, mā maṃ himsi dipādako¹¹,
10 mā maṃ catuppado himsi, mā maṃ himsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṃ ti evaṃ ca tesu¹² apādakādīsu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
satu mā vihetthetū 'ti evam āyācantā¹⁴ mettaṃ bhavethā¹⁵ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanam dassento imam gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadraṇi passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha taṇhādīṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasamkhātena paṇanavasena¹⁹ paṇā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evam²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgahakāṇ' eva²², kevalā ti
sakalā, idāni sabbasattas' eva²³ pariyāyavacanam, bhadraṇi passantū 'ti sabbe p'
ete sattā bhadraṇi sādhuṇi kalyāṇāṇ' eva passantū, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekam²⁵ sattam pi pāpam lāmaṇam dukkhaṃ mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhī niddukkhā hontū 'ti²⁸.

¹ Bī dvipātakehi ² Bī sappesu. ³ Bī adds ca. ⁴ Bī omits macchesu ca.
⁵ Bī sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisu. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.
⁸ Bī omits ca. ⁹ Bī sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, Bī -kasahapadī - - - pā-
ṇaka-, Bp -pākaka-. ¹¹ Bī dvipā-. ¹² Bī ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ Bī -to.
¹⁵ Bī bhāveyyā. ¹⁶ Bī kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, Bī vilaggā-.
¹⁹ Bī paṇānaṃ vasena. ²⁰ Bī omits vasena. ²¹ Bī etam. ²² Bī sabbasattisaṅ-
gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ Bī evam tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so Bp;
K āgamma, Bī omits āgamā. ²⁷ Bī abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ Bī omits ti.

Evam „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā
puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetuṃ „appamāṇo Buddho
appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarānaṃ¹ killesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabhāvena
Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidho lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena
samannāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussa-
rathā“ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁶ dasse-
tvā sappamāṇe⁷ satte dassetuṃ „pamāṇavantāni sirīmsapāni“⁸ 10
ahi vicchikā⁹ satapadi¹⁰ uṇṇānābhi sarabū¹¹ mūsikā“ ti āha.

Tattha sirīmsapānūti¹² sabbadīghajātikānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi sarantā gac-
chanti sirena¹⁴ vā sapantīti¹⁵ sirīmsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tesaṃ sarūpato nidassa-
naṃ, tattha uṇṇānābhīti¹⁸ makkakako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisāṃ¹⁹ suttarī
nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti¹⁸ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolīkā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakarā
dhammā atthi tasmā etāni“²¹ sirīmsapāni²² pamāṇavantānīti²³
dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ“²⁴ ānubhāvena ime
no²⁵ pamāṇavantā²⁶ rattimdivaṃ²⁷ parittakammaṃ²⁸ karontū²⁹
'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni“³⁰ anussarathā“ 'ti vatvā 20
tato uttariṃ³¹ kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,

paṭikkamantu bhūtāni,

so 'haṃ namo Bhagavato

namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105. 25

¹ Bⁱ pamāṇaṃkarānaṃ, K B^p pamāṇakarānaṃ. ² Bⁱ -ratanānaṃ. ³ Bⁱ lokuttara. ⁴ so
B^p; K tissāpi, Bⁱ tassa. ⁵ Bⁱ sakko. ⁶ Bⁱ appamāṇataṃ. ⁷ Bⁱ appamāṇe. ⁸ Bⁱ sarisa-
pāni. ⁹ Bⁱ -kā. ¹⁰ Bⁱ -di. ¹¹ Bⁱ B^p -saraphū. ¹² Bⁱ sarisapāni ti. ¹³ Bⁱ -jātika-
sattānaṃ. ¹⁴ Bⁱ sarena. ¹⁵ Bⁱ palantīti. ¹⁶ Bⁱ sarirasapā. ¹⁷ Bⁱ ahīti. ¹⁸ Bⁱ B^p
uṇṇānābhīti. ¹⁹ Bⁱ B^p uṇṇa-. ²⁰ Bⁱ saphūraphū. ²¹ Bⁱ toni. ²² Bⁱ sarisapāni. ²³ Bⁱ
omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K no, Bⁱ nā. ²⁵ Bⁱ adds patthā. ²⁶ Bⁱ rattidivānaṃ.
²⁷ Bⁱ parittānaṃ. ²⁸ Bⁱ tiṇṇaratanānaṃ guṇaṃ. ²⁹ Bⁱ uttari. ³⁰ Bⁱ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayagūṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano kataṃ, paṭikkamantu bhūtānīti mayi ahitaḥhāsayaṇī² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so haṃ namo Bhagavato ti so ahaṃ evaṃ kataparitto atitassa parinibbutassa sabbassāpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannam
 5 Sammāsambuddhānaṃ ti viśesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānaṃ sattannaṃ Samuāsambuddhānaṃ namo karomīti.

Evaṃ „namakkāraṃ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
 'ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imaṃ parittaṃ bandhitvā adāsi.

10 Adito pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu ahirājakulesu⁷ mettāya dīpitattā odissakānodissakavasena vā dvinnāṃ mettābhāvanānaṃ dīpitattā idaṃ parittāṃ idha vuttaṃ ti veditaḥḥaṃ, aññaṃ vā kāraṇaṃ pariyesiṭṭaṃ.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettaṃ bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evaṃ tesu Buddhagūṇe anussarantesu yeva sabbe dīghajāṭikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi
 15 Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammaḥḥesaṇaṃ āharitvā jātaḥḥaṃ samodhānesi:
 „Tadā isigaṇo Buddhapaṛisaḥ ahoṣi, gaṇasatthā pana ahaṃ evā“ 'ti.
 Khandhavattajātaḥḥaṃ⁹.

20

4. Vīrakajātaḥḥa.

Api Vīraka paṣṣesiṭi¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṃ ārabba kathesi. Devadattassa¹¹ paṛisaṃ gaḥḥetvā āgatesu hi¹² theṛesu Satthā „Sāṛiputta, Devadatto tumhe diṣvā kiṃ akāsiṭi“ pucḥhitvā „Sugatālayaṃ dassetiṭi“ vutte „na kho Sāṛiputta
 25 idāṃ' eva Devadatto mama anukiriyaṃ karonto viṇāsaṃ¹³ patto, pubbe pi pāpuṇiṭi“ vatvā theṛeṇa yācito atitaṃ āhari:

¹ Bⁱ omits me. ² Bⁱ ahitaḥhāsayaṇāni. ³ Bⁱ -yo. ⁴ Bⁱ BP -to pi. ⁵ Bⁱ adds attho.

⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ Bⁱ omits odissaka - - - bodhisattassa. Bⁱ BP khandhajātakaṃ. Bⁱ adds tatiyaṃ. ¹⁰ so Bⁱ BP; K paṣṣehiṭi. ¹¹ K devadattaṃ. ¹² Bⁱ omits hi. ¹³ Bⁱ -sa

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese udakakāyoniyaṃ nibbatti-
 tvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Virako ti 'ssa nā-
 maṃ ahoṣi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahoṣi. Manussā
 kākabhattaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵
 nāsakkhimsu⁶. Chātakaraṭṭhato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ
 pavisiṃsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsi⁸ Savitṭhako⁹ nāma kāko
 kākiṃ ādāya Virakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ
 nissāya ekamante⁹ vasaṃ kappesi. So ekadivasam tasmiṃ sare
 gocaraṃ gaṇhanto Virakaṃ saraṃ otaritvā macche khāditvā¹⁰
 paccuttaritvā sarīraṃ sukkhāpentam¹⁰ disvā „imaṃ kākaṃ¹¹
 nissāya sakkā bahū¹² macche laddhum, imaṃ upaṭṭhahissāmīti“
 taṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi
 upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena¹³ sampatichchite tato
 paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Virako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-¹⁵
 mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁴ deti. So
 pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa
 aparabhāge māno uppajji: „ayam pi udakakāko kālako, aham
 pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhañ ca¹⁵ nānattaṃ
 n' atthi¹⁶, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi¹⁷ mayhaṃ kam-²⁰
 maṃ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti“ so Virakaṃ upa-
 m-
 kamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṃ otaritvā macche
 gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otaritvā macche
 gaṇhanakākakule¹⁸ nibbatto, mā nassīti“ tena vāriyaṃ āno pi
 vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha¹⁹ udakaṃ pavisitvā ummu-²⁵
 janto²⁰ sevālaṃ chinditvā²¹ nikkhamitum nāsakkhi²², sevālantare
 laggi, aggatūṇḍam eva paṇṇāyi, so nirussāso²³ anto udae²⁴

¹ K nibbattetvā. ² K vasi. ³ Bī kāsikaraṭṭhe. ⁴ Bī kātum. ⁵ Bī nasakkhimsu.
⁶ Bī tatreko. ⁷ K bārāṇasivāsi, Bī bārāṇasivāsi. ⁸ Bī pavitṭhako. ⁹ so K BP; Bī eka-
 kamantaṃ. ¹⁰ Bī sakkhāp-. ¹¹ Bī udakakākaṃ. ¹² Bī BP bahu. ¹³ Bī omits tena.
¹⁴ Bī pavitṭhakassa. ¹⁵ Bī etassa mayhaṃ. ¹⁶ Bī nanākāraṇaṭṭhi. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K
 gaṇhanakākakule. ¹⁹ Bī otaritvā. ²⁰ Bī ummajjanto, BP ummujaṃmāno. ²¹ so K BP;
 Bī bhinditvā. ²² Bī na sakkhi. ²³ so BP; Bī nirussāhe, K nirassāso. ²⁴ K
 udakaṃ corr. to udae.

yeva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanam¹ apas-samānā² pavattim jānanattham Virakassa santikam gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kham nu kho“ ti pucchamānā pa-thamam gātham āha:

- 5 1. Api Viraka passesi⁵ sakunaṃ mañjubhāṇakam⁶ (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasamkāsaṃ patim mayham Savitṭhakan⁷ ti. 106.

Tattha api Viraka passesi⁸ sāmi Viraka api passesi⁹, mañjubhā-nakan ti¹⁰ mañjubhāṇanam, sā hi rāgavasena madhurassaro me patiti maññati, tasmā evam āha, mayūragīvasamkāsaṃ ti moragīvasamānavanṇam¹¹.

- 10 Tam sutvā Virako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan“
ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Udaḥkathācarassa pakkhino
niccam āmakamacchakabhojino
tassānukaram Savitṭhako
15 sevāle paliguṇṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udaḥkathācarassā 'ti udahe ca¹³ thale ca caritum samatthassa,
pakkhino ti attanam sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto¹⁴,
paliguṇṭhito¹⁵ mato ti udakam pavisitvā sevālam chinditvā nikkhamitum
asakkonto sevālapariyonaddho¹⁶ anto udahe yeva mato, passa etassa¹⁷ tuṇḍam
20 dassatīti¹⁸.

Tam sutvā kākī¹⁹ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahoṣi, Virako pana aham evā“ ti.
Virakajātakam²⁰.

¹ so B¹ B²; K āgataṃ. ² B¹ adds tam. ³ B¹ pavitṭhako. ⁴ B¹ paññāyati, K paññāyati.
⁵ so B¹ B²; K passehi. ⁶ B¹ mañjabhāṇanam. ⁷ B¹ satamamham pavitṭhatin. ⁸ K
passehi. ⁹ K passehi, B¹ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, B¹ mañjū-
bhāṇikanti. ¹¹ K -samānavanṇam, B¹ -samānavanti attho. ¹² B¹ paliguṇṭhito?
B² patikuṇṭhito. ¹³ B¹ omits ca. ¹⁴ B¹ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -naṭṭho.
¹⁶ B¹ ekassa. ¹⁷ B¹ dassatīti attho. ¹⁸ B¹ kākīm. ¹⁹ B¹ pavitṭhako. ²⁰ B¹ adds
catuttham.

5. Gaṅgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabbikkhū² ārabha katesi. Te kira dve³ Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabhāvanam⁴ anu-
 yūñjitvā⁵ rūpapasaṃsakā⁶ hutvā rūpam upalālentā⁷ vicarimsu. Te 5
 ekadivasam „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpam nissāya uppanna-
 vivādā avidūre nisinnam ekam mahallakatheram disvā „eso amhākam
 sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam⁹ vā jānissatīti“ tam¹⁰ upasaṃ-
 kamitvā „bhante ko amhesu sobhano¹¹“ ti pucchimsu. „Āvuso tum-
 hehi aham eva sobhanatara¹²“ ti āha. Daharā „ayam mahallako 10
 amhehi pucchitam akathetvā apucchitam katesīti“ tam paribhāsivā¹³
 pakkamimsu. Sā¹³ tesam kiriya bhikkhusaṃghe pākata jātā. Ath’
 ekadivasam dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum „āvuso mahalla-
 kathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya
 nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya 15
 nāmā“ ’ti rutte „na bhikkhave ime daharā idān’ eva rūpapasaṃsakā¹⁴,
 pubbe p’ ete¹⁵ rūpam eva upalālentā¹⁶ vicarimsu“ ’ti vatvā atitām
 āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahoṣi. Tadā Gaṅgā- 20
 Yamunānam samāgamanatthāne¹⁸ gaṅgeyyo ca yāmuneyyo ca
 dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpam nissāya
 vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭṭe²⁰ kacchapaṃ nipannaṃ disvā
 „eso amhākam sobhanabhāvam⁸ vā asobhanabhāvam vā jā-
 nissatīti“ tam upasaṃkamitvā „kin²¹ nu kho samma kacchapa 25
 gaṅgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchimsu. Kacchapo
 „gaṅgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham
 eva atirekataram sobhāmīti“ imam attham pakāsento paṭhamam
 gātham āha:

¹ Bī sobhati maccho gaveyyo. ² Bī daharasahāyake bhikkhu. ³ Bī omits dve. ⁴ so K Bp; Bī asubhabhāvam. ⁵ K ananu-, Bī anuyūñcitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ Bī upalālento, Bp -lālento. ⁸ Bī sobhaṇa-. ⁹ Bī asobhaṇa-. ¹⁰ K omits tam. ¹¹ Bī sobhano. ¹² Bī -setvā. ¹³ Bī omits sā. ¹⁴ K rūpaṃpas-. ¹⁵ Bī pi te. ¹⁶ K upalā-
 lentā, Bī upalālentā, Bp upalālento. ¹⁷ Bī rukkhadevatā. ¹⁸ Bī samāgamanatthāne.
¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ Bī gaṅgāthale. ²¹ Bī kin. ²² K sabhati, Bī sobhatu-

1. Sobhanti macchā gaṅgeyyā¹, atho sobhanti yāmuna²,
catuppad' āyaṃ³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
isakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyaṃ⁵ ti catuppadō ayaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, isakā-
yatagīvo⁶ ti rathisa⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṇṭhā-
nasampanno kacchapo sabbe⁹ atirocati, aham eva sabbe tumhe atikkamivā so-
bhamīti¹⁰.

Macchā tassa katham sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesīti“ vatvā du-
tiyaṃ gātham āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹², aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poṣo nāyaṃ asmāka¹³ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁴ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkaṃsako¹⁵
15 poṣo¹⁶, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti ayaṃ pāpakacchapo amhākaṃ na ruccati
na khamatīti kacchapassa upari udakaṃ khipitvā sakaṭṭhānaṃ eva agamīsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhiikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako¹⁸, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātīre nibbattarukkhadevatā pana
20 aham eva“ ti. Gaṅgeyyajātakaṃ¹⁹.

6. Kuruṅgamigajātaka.

Iṅgha vaddhamayaṃ²⁰ pāsaṇ ti. Idam Satthā Veluvane
viharanto Devadattaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idāṇ' eva Devadatto
25 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²¹ yevā“ ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ Bī sobhata maccho gaṅgeyyo. ² Bī sobhati yamuno. ³ Bī catuppadāyaṃ.
⁴ K va. ⁵ Bī catuppadāyaṃ pūriso. ⁶ Bī adds ca. ⁷ Bī sisikā. ⁸ Bī adds ca.
⁹ Bī adds va. ¹⁰ Bī adds vadati. ¹¹ K amho. ¹² Bī akkho. ¹³ Bī amhākaṃ.
¹⁴ Bī atthapasāṃsako. ¹⁵ Bī atthukaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ Bī dhammadessanaṃ
¹⁸ Bī adds bhikkhū ahoṣi. ¹⁹ Bī adds pañcamāṃ. ²⁰ Cfr. Journal R. A. S. 1870
V. p. 8. ²¹ Bī vattha-. ²² Bī -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbhe vāsaṃ kappesi. Tass' eva' sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi saḥāyā aññaṃaññaṃ piya- 5
 saṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath'eko migaluddako araṇṇe caranto' pāṇi-
 yatitthe' Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ⁴ disvā lohanigaḷasadisam'⁵
 vaddhamayaṃ⁶ pāsaṃ oḍḍetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ⁸
 pātuṃ āgato paṭhamayāme yeva⁹ pāse bajjhitvā baddharāvaṃ¹⁰
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātābbaṃ“ ti mantayimsu. Atha
 satapatto kacchapaṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsaṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi¹² kataparakkamena saḥāyo
 no jīvitaṃ labhissatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamaṃ 15
 gātham āha:

1. Iṅha vaddhamayaṃ pāsaṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto
 luddassa vasanaḡāmaṃ gato¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva sattim 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ñatvā
 vassitvā pakkhe pappoṭhetvā¹⁵ taṃ puredvārena¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo¹⁷ „kālakaṇṇisakuṇeṃ' amhi pahaṭo“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattim gahetvā utthāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamaṃ puredvārena¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ñatvā gantvā¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ B' tassa. ² B' vicaranto. ³ B' pāṇiyatitthe. ⁴ K -laṇṇaṃ, B' -laṇṇaṃ. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ B' vattasayaṃ. ⁷ B' oḍḍetvā. ⁸ B' pāṇiyaṃ. ⁹ K va. ¹⁰ B' bandharavaṃ. ¹¹ K rukkhato. ¹² B' omits pi. ¹³ K nehīti, B' nehīhi. ¹⁴ B' adds avidūre rukkhhe nisīdi. ¹⁵ B' pappoṭetvā. ¹⁶ B' pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ B' purima-. ¹⁹ B' omits gantvā.

- Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakaṇṇisakuṇo dittho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchima-
dvārena nikkhami. Sakuṇo puna vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
Luddo puna pi kālakaṇṇisakuṇena pahato⁴, „na me esa⁵ nikkha-
15 mitum delīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya⁶
sattim gahetvā nikkhami. Sakuṇo vegena gantvā „luddo
āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khaṇe kacchapena
ekam eva vaddham⁷ ṭhapetvā sesavarattā⁸ khādita honti. Dantā
pan⁹ assa patanākārappattā jātā, mukham lohitamakkhitam¹⁰.
10 Bodhisatto luddaputtam sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
tam disvā tam vaddham¹⁰ chinditvā vanam pāvisi. Sakuṇo ru-
khagge nisidi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tatth¹¹ eva nipajji.
Luddo kacchapam¹² pasibbake pakkhipitvā ekasmim khānuke
laggesi. Bodhisatto nivattitvā olovento kacchapassa¹³ gahita-
15 bhāvam nātvā „sahāyassa jīvitadānam dassāmīti“ dubbalo viya
hutvā luddassa attānam dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
dūre nāccāsanne gacchanto tam ādāya araṇṇam pāvisi, dūram
gatabhāvam nātvā padam¹⁴ vañcetvā aññena maggena vātavegena
20 gantvā siṅgena pasibbakam ukkhipitvā bhūmiam pātetvā phāle-
tvā¹⁵ kacchapam nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
dvinnam pi ovādam dadamāno „aham tumhe nissāya jivitam
labhim, tumhehi pi¹⁶ sahāyassa kattabbam mayham kataṃ, idāni
luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṃ
25 attano puttake gahetvā aññattha yāhi, tvaṃ hi samma kacchapa
udakam pavisā¹⁷“ ti āha. Te tathā akaṃsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

¹ Bⁱ luddho. ² Bⁱ purima-. ³ Bⁱ omits gantvā. ⁴ Bⁱ pahato. ⁵ Bⁱ na dāni
mesa. ⁶ so K B^p; Bⁱ aruṇuggamanavelāya. ⁷ Bⁱ vaṭṭam. ⁸ Bⁱ sesā-. ⁹ Bⁱ muk-
hato lohitam paggarati. ¹⁰ K baddham, Bⁱ bandhanam, B^p bandham. ¹¹ Bⁱ duppa-
latāya. ¹² Bⁱ B^p add gahetvā. ¹³ so Bⁱ B^p; K kacchapam. ¹⁴ so K B^p; Bⁱ param.
¹⁵ Bⁱ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ Bⁱ omits pi. ¹⁷ Bⁱ pavisāhi.

2. Kacchapo pāvisi vārim, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti. 111.

Tattha apānayīti apānaya, gahetvā agamāsīti¹.

Luddo tam ṭhānam āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo sahāyā yāvajivam vissāsam acchinditvā yathākamunam gatā.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham evā⁵ 'ti. Kuruṅgamigajātakam⁵.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyikapalobhanam⁶ ārabha kathesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccam kira tvam bhikkhu⁷ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ vutte „purāṇadutiyikāyā“ 'ti āha.
Atha nam Satthā „na idān' eva⁸ tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi⁹ 15
atthi, pubbe pi tvam tam nissāya mahādukkham patto¹⁰“ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹¹ Potalināmanagare¹² Assako nāma
rājā rajjam kāresi. Tassa Ubbari¹³ nāma aggamahesi¹⁴ piyā
ahosi¹⁵ manāpā abhirūpā dassanīyā¹⁶ atikkantā¹⁷ mānusaṃ¹⁸ 20
vaṇṇam appattā dibbavaṇṇam. Sā kalam akāsi. Tassā kalakiri-
yāya rājā sokābhibhūto ahosi dukkhī¹⁹ dummano. So tassā
sarīram doniyam nipajjāpetvā telakalale²⁰ pakkhipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²¹ nirāhāro rodamāno paridevamāno nipajji.

¹ Bⁱ agamāsi aññatra gacchatīti attho. ² so K Bp; Bⁱ patvā. ³ Bⁱ kiñci. ⁴ Bⁱ kuruṅgarājā. ⁵ Bⁱ adds chaṭṭham. ⁶ Bⁱ -nam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, Bⁱ Bp tayi sineho. ¹⁰ Bⁱ -dukkhappatto. ¹¹ Bⁱ kāsikarāṭṭhe. ¹² K potale-, Bⁱ Bp pātali-. ¹³ Bⁱ Bp upari. ¹⁴ so Bⁱ Bp; K -siyā. ¹⁵ Bⁱ omits ahosi. ¹⁶ Bⁱ adds ahosi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ Bⁱ manussāka. ¹⁹ K Bⁱ dukkhi. ²⁰ Bⁱ Bp -lale. ²¹ Bⁱ omits heṭṭhā- -tvā.

Mātāpitāro avasesañātakā mittāmacca¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādini va-
 dantā saññāpetum nāsakkhimsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhiññāatthasamā-
 5 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ
 vaḍḍhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olokeno taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā
 maṅgalasilāpatṭe kañcanapaṭimā viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhīm paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā pan' assa kālakatā, so tassā sariraṃ
 doniyaṃ pakkhipāpetvā vip̐palapamāno nipanno, ajj' assa⁵
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttaṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamaṇesu
 rañño evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho ahaṃ⁶
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 aham ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā rañño santike
 20 yeva⁷ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ ti⁸ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gahetvā rañño santikaṃ gantvā tam atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁹ kira datṭhum labhissāmi“ ti tuṭṭhamānaso rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinno „saccaṃ kira tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ ti
 pucchi. „Āma mahārāja“ ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ñeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ B¹ mittāmaccassa. ² B¹ brahmaṇassa-. ³ B¹ pañca abhiññā-. ⁴ B¹ B² pātali-
 vāsī. ⁵ B¹ ajja. ⁶ B¹ haṃ. ⁷ B¹ ca. ⁸ B¹ adds so. ⁹ K ubbarī, B¹ uparī.
¹⁰ K -rūhitvā, B¹ -rūyhitvā. ¹¹ K -smiṃ ñeva, B¹ -smī yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmīti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemi“¹. „Sādhū kathāpethā“² ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapīṇḍaṃ³ vaṭṭayamānā⁴ rañño purato⁵ āgacchantū“ ti tesaṃ āgamaṇaṃ akāsi. Te tath’ eva āgamiṃsu⁶. Bodhisatto taṃ dassento „ayan te mahārāja Ubbarī⁷ 5 devī, taṃ jahitvā⁸ gomayapāṇakassa⁹ pacchato āgacchati, passa¹⁰ nan“ ti āha. „Bhante ‘Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyaṃ’ nibbattissatīti¹⁰ na saddahāmi¹¹ ahan“ ti. „Kathāpemi naṃ mahārājā“¹² ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena taṃ kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa- 10 bhāsāya¹¹ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvam atitattabhāve¹² kā nāma ahoṣīti“. „Bhante Assakarañño aggamahesi¹³ Ubbarī¹⁴ nāma ahoṣiṃ“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapāṇako“ ti. „Bhante sā¹⁵ mayhaṃ purimajāti¹⁶, tadā ahaṃ imasmim uyyāne tena saddhiṃ rūpasaddagandharasa- 15 phoṭṭhabbe¹⁷ anubhavamānā vicariṃ, idāni pana me bhavaṣaṃ-khepagatakālato¹⁸ paṭṭhāya so kiṃ hoti¹⁹, ahaṃ hi idāni Assakarājānaṃ māretvā tassa galalohitena mayhaṃ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca: 20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porāṇaṃ apithiyati²¹,
tasmā Assakaraññā va²² kiṇo piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayam ramaṇīyo 25 uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṃ vicarito, anukāmayānukāmena²⁰ ti anu ti nipātamattaṃ, mayā taṃ kāmayaṃānāya tena maṃ

¹ Bī Bp -pessāmīti. ² Bī -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, Bp vaṭṭamānā, Bī vattiya-mānā. ⁴ Bī adds gomayapāṇakena saddhi. ⁵ Bī āgamaṇisu te. ⁶ Bī jahetvā. ⁷ Bī -pāṇassa. ⁸ Bī passatha. ⁹ K -pāṇayoniyaṃ. ¹⁰ Bī nippattāti. ¹¹ Bī Bp manussa-. ¹² Bī abhittabhāvena. ¹³ Bī -si. ¹⁴ Bī uppari. ¹⁵ Bī bhamanta so. ¹⁶ Bī -jātiyā sāmiko. ¹⁷ Bī -saddam-. ¹⁸ Bī -gatattakā-. ¹⁹ Bī so ki hotiti. ²⁰ Bī anukāmassakāmena. ²¹ K -thiyīya, Bī -dhiyati. ²² Bī -rañño

kāmayamānenā 'tī attho', piyenā 'tī tasmiṃ attabhāve piyena, navena sukha-
 dukkhena porāṇaṃ apithiyatīti² bhante navena hi sukhena porāṇaṃ
 sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pithiyati⁴ paṭicchedhiyati⁵, esā
 lokassa⁶ dhammatā ti dīpeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kiṇo piyataro ma-
 5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pithiyati⁸ tasmā mama Assakarājato satagaṇeṇa
 sahasagaṇeṇa kiṇo va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vippaṭṭisārī¹¹ hutvā tattha ṭhito va
 kuṇapaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nahātvā Bodhisattaṃ vanditvā
 nagaraṃ pavisitvā aññaṃ aggamaheṣiṃ katvā dhammena rajjaṃ
 10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
 vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattipphale paṭiṭṭhabhi)
 „Tadā Ubbari¹³ purāṇadutiyaikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
 15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Assakajātakaṃ¹⁶.

8. Sumsumārajātaka.

Alam etehi ambehīti. Idaṃ Satthā Jetavane¹⁷ viharanto
 Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā
 hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
 20 idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkatī, pubbe pi pari-
 sakkatī yeva, santāsamattam pi pana kātuṃ na sakkhīti“ vatvā
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kārente
 Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
 25 balo thāmasampanno mahāsariro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
 nivattane¹⁸ araṇṇāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
 sumsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sariraṃ

¹ K - nena attho, Bⁱ - nena pahātī attho. ² Bⁱ apidhiyati. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ K
 pithiyati, Bⁱ pithiyati. ⁵ K - diyati, B^p - diyyati. ⁶ Bⁱ lokasmi. ⁷ Bⁱ ca. ⁸ K pi-
 yathiyati, Bⁱ pithiyati. ⁹ Bⁱ omits va. ¹⁰ Bⁱ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² Bⁱ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, Bⁱ upari. ¹⁴ Bⁱ ukkaṇṭhitabhikkhu ahoṣi.
¹⁵ Bⁱ adds ahoṣi. ¹⁶ Bⁱ sattamaṃ. ¹⁷ Bⁱ veḷu. ¹⁸ Bⁱ gaṅgāya ni-. ¹⁹ Bⁱ susu-

disvā tassa¹ hadayamaṁse² dohalaṁ³ uppādetvā suṇsumā-
 raṁ⁴ āha: „ahaṁ sāmi etassa kapirājassa hadayamaṁsaṁ⁵
 khāditukāma“ ti. „Bhadde, mayaṁ jalagocarā, esa thalagocaro,
 kin ti taṁ⁶ gaṇhituṁ⁷ sakkhissāma“⁸ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“. „Tena hi mā 5
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṁ¹¹ tassa hadaya-
 maṁsaṁ¹² ti suṇsumāriṁ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gaṇ-
 gāya pāṇiyaṁ¹⁴ pivitvā Gaṅgātīre nisiṇṇakāle santikaṁ gantvā
 evaṁ āha¹⁵: „vānarinda imasmiṁ padese kasataphalāni¹⁶ khā-
 danto kiṁ tvaṁ ciṇṇatthāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādīnaṁ¹⁸ madhuraphalānaṁ anto n' atthi, kin te tattha
 gantvā phalāphalaṁ khādituṁ na vaṭṭatīti¹⁹“. „Kumbhilarāja
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittinṇā²¹, kathaṁ tattha gamissāmīti“.
 „Sace gacchasi ahaṁ taṁ mama piṭṭhiṁ āropetvā nessāmīti“.
 So taṁ²² saddahitvā „sādhū“ ti sampaticchitvā²³ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiṁ me abhirūhā“ ti ca vutte taṁ²⁴ abhirūhi. Suṇ-
 sumāro²⁵ thokaṁ netvā uduke osidāpesi. Bodhisatto „samma
 uduke maṁ osidāpesi, kin²⁶ nu kho etan“ ti āha. „Nāhan
 taṁ dhammesu dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya pana
 me²⁷ tava hadayamaṁse dohaḷo uppanno, taṁ ahaṁ tava hada- 20
 yaṁ khādāpetukāma“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṁ
 kataṁ, sace hi amhākaṁ udare hadayaṁ bhaveyya sākhaḅgesu
 carantānaṁ cunṇavicunṇaṁ bhaveyyā“ ti. „Kahaṁ pana
 tumhe ṭhapethā²⁸“ ti. Bodhisatto avidūre ekaṁ udumbaraṁ²⁹
 pakkaphalapinḍisampannaṁ³⁰ dassento „pass' etāni amhākaṁ 25
 hadayāni ekasmiṁ udumbare³¹ olambantīti³²“. „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bⁱ hadayaṁ maṁse. ³ Bⁱ dohalaṁ. ⁴ Bⁱ susu-. ⁵ Bⁱ hadayaṁ.
⁶ so Bp; K kittināṁ, Bp kathaṁ. ⁷ Bⁱ gahitūṁ. ⁸ Bⁱ -ssāmi. ⁹ Bⁱ kenaci. ¹⁰ Bⁱ so-
 citta. ¹¹ K omits taṁ. ¹² Bⁱ hadayaṁ. ¹³ Bⁱ susumāri. ¹⁴ Bⁱ pāṇiya. ¹⁵ Bⁱ ahaṁ.
¹⁶ Bⁱ kaḍḍhalphalāni. ¹⁷ so K Bp; Bⁱ asappaṇṇatthāne. ¹⁸ Bⁱ ampampalapujā-
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bⁱ -dakā. ²¹ K vittinṇa, Bⁱ vittamunnā. ²² Bⁱ omits taṁ. ²³ K
 -cchl. ²⁴ so Bⁱ Bp; K omits taṁ. ²⁵ Bⁱ kiṁ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bⁱ ṭhapethā.
²⁸ Bⁱ udumpara. ²⁹ Bⁱ pakkaphalapinḍakasaṇṇannaṁ, Bp phalapinḍasannannaṁ
 ekaṁ udumbarapakkāṇi. ³⁰ Bⁱ udumpararukkhe. ³¹ Bⁱ olampantīti, K olambentīti.

hadayaṃ dassasi ahaṃ taṃ na māressāmiti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahaṃ te rukkhe olambantaṃ dassāmiti². So taṃ ādāya tattha agamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisiditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
 5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhaḡge hotīti saññi⁵ ahosi, bālo si⁶, ahaṃ taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ taṃ eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paññā pana¹⁰ n'atthīti¹¹“ vatvā imam atthaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
 10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ¹² mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹³ bondi, na ca¹⁴ paññā tadūpikā,
 suṃsumāra¹⁵ vañcito me si¹⁶, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake dīṭṭhāni etehi¹⁷ mayhaṃ alaṃ, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁸ ayam eva udumbararukkho varaṃ,
 15 bondīti sarīraṃ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā n'atthī, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁹, n'atthī te hadayaṃ²⁰ ti²¹.

Suṃsumāro²² sahasaṃ²³ parājito viya²⁴ dukkhī dummano pajjhāyanto²⁵ attano nivesanaṭṭhānaṃ²⁶ eva gato.

- 20 Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā suṃsumāro²⁸ Devadatto ahosi, suṃsumārī²⁹ Ciñcamāṇavikā³⁰, kapiṛājā pana ahaṃ evā³¹ ti. Suṃsumārajātakaṃ³².

9. Kakkarajātaka.

- Diṭṭhā mayā vane rukkḡhā ti. Idam Satthā Jetavane
 35 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadāhara-bhikkhuṃ ārabba kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

¹ Bī āg-. ² Bī -susu-. ³ so Bp; K sarīṇā, Bī sañi. ⁴ Bī pi. ⁵ Bī vañcemī. ⁶ K taveva? Bp tavameva. ⁷ omit pana? K Bp omit te. ⁸ Bī manāni. ⁹ Bī camaraṃ.
¹⁰ K no. ¹¹ Bī va. ¹² Bī susu-. ¹³ K siñi. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ Bī omits mayhaṃ.
¹⁶ Bī gacchāhi. ¹⁷ Bī hadayamaṃsagahanupāyo. ¹⁸ Bī adds attho. ¹⁹ Bī susu-māra. ²⁰ Bī sahasa. ²¹ K omits viya. ²² so K Bp; Bī pacchāyanto. ²³ Bī vāsanaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bī dhammadeśanaṃ. ²⁵ Bī susumārī. ²⁶ Bī adds ahosi.
²⁷ Bī susumārajātakaṃ aṭṭhamāṃ.

cheko ahosi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhaveyyā“² 'ti bhayena atisī-
 tam accuṇhaṃ paribhogāṃ na karoti, „sītuṇhehi sarīraṃ kilameyyā“
 'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni³ na bhuñjati.
 Tassa sarīraguttikusalatā⁴ saṃghamajjhe pākātā jātā. Dhammasa-
 bhāyaṃ bhikkhū⁵ kathaṃ samutthāpesuṃ: „āvuso asuko⁶ daharo kira 5
 sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“⁷ 'ti vutte „na
 bhikkhave ayaṃ daharo idān' eva sarīraguttikamme⁸ cheko, pubbe pi
 cheko ahoṣīti“⁹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 10
 Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Ath' eko
 saṇaḥluddako ekaṃ dīpakakakkaraṃ¹⁰ ādāya vālarajjuṃ¹¹ ca
 yaṭṭhiṃ ca gahetvā araṇṇe kakkare¹² bandhanto ekaṃ palā-
 yitvā araṇṇaṃ pavitthaṃ purāṇakakkaraṃ¹³ bandhituṃ ārabhi.
 So vālapāse¹⁴ kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utthāy' 15
 utthāya niliyati¹⁵. Luddako attānaṃ sākāpallavehi paṭicchā-
 detvā punappuna¹⁶ yaṭṭhiṃ ca pāsāṇ ca oḍḍeti¹⁷. Kakkaro¹⁸
 taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ¹⁹ vācaṃ nicchāretvā paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

1. Dīṭṭhā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhītakā¹⁸, 20
 na tāni evaṃ sakkanti¹⁹ yathā tvaṃ rukkhā²⁰ sakkasīti²¹. 116.

Tass' attho: samma luddako, mayā imasmim vane jātā bahū²² assakaṇṇā ca
 vibhītakā²³ ca rukkhā²⁴ dīṭṭhapubbā, tāni jaṇa rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi²⁵ saṃka-
 masi²⁶ ito c' ito ca vicarasi evaṃ na sakkanti²⁷ na saṃkamanti²⁸ na vicarantīti²⁹.

Evaṃ vatvā puna so kakkaro¹⁶ palāyitvā aṇṇattha aga- 25
 māsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁰ luddako dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī mā. ² Bī -kilinaṃ utuṇḍalādini, Bp -linnauttaṇḍulādini. ³ Bī -taya. ⁴ Bī
 bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ Bī -ka. ⁶ Bī -guttikakammesu. ⁷ Bī omits pubbe pi
 cheko ahosi. ⁸ Bī -kukkuraṃ, Bp -kukkuṭaṃ. ⁹ Bī vālarucuṃ. ¹⁰ K kakkaro,
 Bī kakkure, Bp -kukkuṭe. ¹¹ Bī purāṇaṃ kukkura. ¹² Bī vāla-. ¹³ Bī niliyati,
 Bp niliyati. ¹⁴ Bī puna. ¹⁵ Bī oḍḍeti. ¹⁶ Bī kukkuro. ¹⁷ K -sī, Bī -si. ¹⁸ K
 -vibhītanakā, Bī assakaṇṇavibhedakā. ¹⁹ Bī sakkanti. ²⁰ Bī rukkhāṃ. ²¹ K
 sakkhasīti, Bī pakkasīti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bī Bp vibhedakā. ²⁴ K omits
 rukkhā. ²⁵ Bī sakkhasīti. ²⁶ Bī saṃkāmāsi. ²⁷ Bī sakkanti. ²⁸ K sakkamanti.
²⁹ Bī omits na saṃkamanti na vicarantīti. ³⁰ Bī -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānaṃ⁵ apakkamati bhāsati⁶. 117.

Tattha kusalo vālapāsānaṃ⁶ ti vālamayeso⁵ pāsesu kusalo attānaṃ
bandhituṃ adatvā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsivā ca pana palāto⁷ ti.

5. Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁸ yathāladhammā ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahoṣi. kakkaro kāyaguttikusalo daharabhiṃkhu, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato⁹ diṭṭharukkhadevatā¹⁰ aham evā¹¹ ti.

10. Kakkarajātakaṃ¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

- Ambho ko nāmayam rukkhho ti. Idam Satthā Veḷuvane
viharanto Sugatālayam ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayam akāsi¹²“ sutvā¹² „na bhikkhave idāṃ¹³ eva Devadatto
15 mayham anukaronto¹³ vināsaṃ patto¹⁴, pubbe pi pāpuṇi yevā¹⁴ ti vatvā
atītam āhari:

- Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ rukkhakoṭṭhasakunayoni-
yam¹⁶ nibbatti. Khadiravane va gocaram gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmaṃ ahoṣi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahoṣi, so phālibhaddakavane¹⁹ gocaram gaṇhati. So ekadivasam
Khadiravaniyassa santikaṃ agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato¹⁶ ti Kandagalakam²⁰ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharitvā rukkhato paṇake nī-
25 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²² dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādanass' eva māno uppajji: „ayam

¹ Bi -kukkuro. ² Bi bhutvā. ³ Bi sañcaram. ⁴ Bi sugato. ⁵ Bi vāla-. ⁶ Bi vāla-
pāsānaṃ. ⁷ K palāyato. ⁸ Bi vicaritvā. ⁹ Bi paccakkharikātā. ¹⁰ Bi omits
diṭṭha. ¹¹ Bp kukkuṭa-, Bi kukkurajātakaṃ navamaṃ. ¹² Bi vatvā. ¹³ Bi anu-
kiriyaṃ karonto. ¹⁴ Bi vināsapatto. ¹⁵ Bi -ppadese. ¹⁶ Bi -koṭṭhasakunayoni-
yam. ¹⁷ Bi nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṃ ahoṣi khadiravane yeva
gocaram gaṇhi. ¹⁸ Bi kaṇṭarālako. ¹⁹ Bi pālibhaddaka-, Bp sippalipāli- and
sippalipāli-. ²⁰ Bi kandarālakaṃ. ²¹ Bi -dham. ²² Bi kandarālako. ²³ K dinna.
²⁴ Bi chinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ² nibbatto, aham pi, kim me etena
dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti⁴
so Khadiravaniyaṃ āha: „samma, mā tvaṃ dukkhaṃ anubhavi,
aham eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti“. Atha naṃ so
āha: „tvaṃ samma simbaliphālībaddakādivane⁵ nissāre⁶ go- 5
caragahanakule⁷ samuṭṭhito⁸, khadirā nāma jātasārā⁹ thaddhā¹⁰
ti vatvā¹¹ „mā te evaṃ¹² ruccatīti“. Kandagalako¹³, „kiṃ dān'
āhaṃ¹⁴ na rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ¹⁵ nibbatto“ ti tassa vacanaṃ
anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṃ tuṇḍena pahari. Tāvad
ev' assa¹⁶ tuṇḍaṃ¹⁷ bhijji, akkhini nikkhamānākārappattāni¹⁸ 10
jātāni, sīsaṃ phalitāṃ. So khandhe¹⁹ patitṭhātum asakkonto
bhūmiyaṃ patitvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ambho ko nāmaṃ¹⁸ ayaṃ¹⁹ rukkho sītappatto²⁰ sakaṇṭako
yattha ekappahārena uttamaṅgaṃ visāṭitan²¹ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmaṃ¹⁸ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15
ayaṃ rukkho ti²¹, konāmo²² so ti pi pātho, sītappatto¹⁹ ti sukkumappatto,
yattha ekappahārenā ti yasmiṃ rukkhe eken' eva pahārena, uttamaṅgaṃ
visāṭitan²³ ti sīsaṃ bhinnāṃ, na kevalāṃ ca²⁴ sīsaṃ tuṇḍaṃ pi chinnaṃ²⁵,
so²⁶ vedanāpattatāya²⁷ khadirarukkhaṃ²⁸ kiṃrukkho nāma²⁹ eso ti jānitum asak-
konto vedanāpatto²⁹ hutvā imāya gāthāya vippalapi³⁰. 20

Taṃ³¹ sutvā Khadiravaniyo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Acār' utāyaṃ³² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
katthaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsadā khadiraṃ jātasāraṃ³³
yatth' abbidā garuḷo uttamaṅgaṃ ti. 119. 25

¹ Bī ayaṃ. ² Bī -koṭṭaka-. ³ Bī dinnena gocarena. ⁴ Bī pīmalipātibhadda-.
⁵ Bī nissāyana. ⁶ so BP; K -gahanaṃ, Bī gocaraṇakāle. ⁷ K samuciko, Bī sa-
muṭṭhito, BP jāto. ⁸ BP jātasārā, Bī jāta. ⁹ Bī omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ Bī
mā vo etaṃ. ¹¹ Bī kandarālo. ¹² Bī kiṃnnānāhaṃ. ¹³ Bī koṭṭaka-. ¹⁴ Bī eva
cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ Bī nikkhamānā-. ¹⁷ Bī rukkhakhandhe. ¹⁸ Bī nāmaṃ.
¹⁹ Bī sīhapatto, BP sīnapatto. ²⁰ Bī vimalitaṃ. ²¹ K omits ti. ²² Bī konāma.
²³ Bī viphalitaṃ, BP vibhijjitaṃ. ²⁴ Bī kevalaṃ. ²⁵ Bī BP bhinnāṃ. ²⁶ Bī yo.
²⁷ K vedanāmatāya. ²⁸ Bī -rukkho. ²⁹ Bī vedanāpatto, K vedanamatto.
³⁰ Bī villapasi. ³¹ Bī tassa vacanaṃ. ³² Bī acārithabhayaṃ? BP acāriyatāyaṃ.
³³ K athāsadaṃ -, Bī athāsadā khadira jātisādaṃ.

Tattha acārutāyaṃ¹ ti acāri vata² ayaṃ, vitudaṃ³ vanānīti nissāra-
simbaliphalibhaddakavanādini⁴ vitudanto vijjhanto, katthaṅgarukkkhesu asā-
rakesū⁵ ti nissāresu phalibhaddakasimbaliādīsū⁶, athasadā khadiraṃ jāta-
saraṃ⁷ ti⁸ atha potakakalato⁹ patthaya¹⁰ jātasaraṃ¹¹ khadiraṃ asadā¹² samāpuni,
5 yatthabbhidā¹³ garulo Uttamaṅgaṃ ti yatthabbhidā¹⁴ ti yasmim khadire
abhindi padālayi, garulo ti sakunesu¹⁵ sabbasakunānaṃ h' etaṃ¹⁶ sagāra-
sappatissavacanaṃ¹⁷.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁸ yattha tvaṃ
Uttamaṅgaṃ abbhidā¹⁹ khadiro nāma²⁰ eso²¹ sāraruḅḅho“ ti āha.
10 So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā imaṃ desanaṃ²² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Kandagalako²³ Devadatto ahoṣi, Khadiravaniyo pana²⁴ aham evā“ ti.
Kandagalakajātakam²⁵. Nāmaṃ dāhaṃ vaggō chaṭṭho.

7. BIRANATTHAMBHAKAVAGGA.

15 1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggaṃ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Lālu-
dāyitheram²⁶ ārabba kathesi. So hi dvinnam²⁷ tiṇṇam janānaṃ
antare ekavacanaṃ pi sampādetvā kathetum na sakkoti, sārājjabahulo
„aṇṇam kathessāmīti“ aṇṇam eva kathesi. Tassa taṃ²⁸ pavattim
20 bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathentā nisīdimsu. Satthā āgantvā „kāya

¹ Bī avāritatāyaṃ, BP acāritatāyaṃ. ² so BP; Bī tā, K tava. ³ K vitumidam.

⁴ Bī nissāyāni sippali pātālibhaddaka-. ⁵ K -disu, Bī pātālibhaddakasimpali-.

⁶ K omits athā - - ti, Bī athasadākhadira-jātisāraṃti. ⁷ Bī pothaka-, K pothaka
corr to potaka-. ⁸ Bī pajāya. ⁹ Bī jātasāraṃ, BP jātisāraṃ. ¹⁰ K āsādam,

BP omits āsadā, Bī sārām. ¹¹ Bī yattagidā. ¹² so BP; K yattha bhidā, Bī yatta-

gidā. ¹³ Bī sakuno. ¹⁴ Bī sotam. ¹⁵ so K BP; Bī sagārasappatissa vādhivaca-

naṃ. ¹⁶ Bī kandarālaka. ¹⁷ Bī abhindi. ¹⁸ Bī nāma so, K nāmesā. ¹⁹ Bī

dhammadesanaṃ. ²⁰ Bī kandarālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandagalajātakaṃ,

Bī kandarālakajātakaṃ dasamaṃ. 1. Cfr. Dh. p. 317 & Five Jāt. p. 8. ²³ K

lālu-. ²⁴ K dinnam. ²⁵ K nam.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" 'ti vutte „na bhikkhave Lāḷudāyī' idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā" ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmaṇakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaṣilāyaṃ sippaṃ² uggaṇhitvā
puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ paṭiṭṭhapessāmīti" mātāpitaro āpucchitvā Bārā-
ṇasīṃ gantvā rājānaṃ upatṭhāsī. So rañño piyo ahosi manāpo.
Ath' assa pitu³ dvīhi yeva goṇehi kaṣiṃ katvā jīvikaṃ kappen- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṃkāmītvā „tāta
eko goṇo mato, kaṣikammaṃ na-ppavattati⁴, rājānaṃ ekaṃ
goṇaṃ yācāhīti" āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān'
eva goṇe⁵ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā" 'ti. „Tāta tvaṃ
mayhaṃ sārājjabahulataṃ⁶ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnāṃ tiṇṇaṃ 15
saṃmukhe⁷ kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi⁸, sace ahaṃ rañño
santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamiṣā-
mīti". „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ
yācituṃ, api⁹ kho paṇāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti". „Tena
hi sādhu¹⁰ maṃ yoggaṃ kārehīti" Bodhisatto pitaraṃ ādāya 20
bīraṇatthambhakaṃ¹¹ susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe
bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti" nāmāni
katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ
gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti"¹² vatvā¹³ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā
goṇaṃ yāceyyāthā¹⁴ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi: 25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kaṣāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yi. ² Bⁱ takkaṣilāyaṃ gantvā sippaṃ ³ Bⁱ pituno. ⁴ Bⁱ na pavattati. ⁵ Bⁱ goṇaṃ. ⁶ Bⁱ sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ Bⁱ mukhe. ⁸ Bⁱ sakkomīti. ⁹ Bⁱ adds ca. ¹⁰ Bⁱ sādhuṃ. ¹¹ Bⁱ karohīti. ¹² Bⁱ -ttambhakaṃ, K -stambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ Bⁱ omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṃ gātham paṇaṃ
 katvā Bodhisattam āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇaṃ
 jātā¹, idāni tam aham yassa kassaci santike vattum sakkomi,
 raṇṇo mam² santikam nehīti“. So „sādhū tātā“³ 'ti tathārūpaṃ
 5 paṇṇākāram gāhāpetvā⁴ pitaram raṇṇo santikam nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāram adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṃ hotīti“ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁸ 'ti. „Ken⁹ atthenāgato“¹⁰ ti. Tasmim khaṇe brāh-
 maṇo goṇam¹¹ yācanatthāya gātham vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṃ gaṇha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṃ nātvā sitam¹²
 katvā „Somadatta tumhākaṃ gehe bahū maññe¹³ goṇā“¹⁴ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“¹⁵ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa¹⁶ goṇe alamkārabhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṃ c' assa brahmadeyyam¹⁷ datvā mahantena yasena brāh-
 maṇam uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṃ ratham
 āruya¹⁸ mahantena parivārena gāmaṃ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhim rathe nisīditvā gacchanto „tāta, aham tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharam yoggam kāresim¹⁹, sannitṭhānakāle pana tum-
 hākaṃ goṇam raṇṇo adatthā“²⁰ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto
 saṁvaccharam bīraṇatthambhakkasmiṃ,
 vyākāsi saññaṃ²¹ parisam vigayha,
 25 na niyyamo²² tāyati appapaññaṃ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṃ dhuvam appamatto saṁvaccharam bīraṇat-
 thambhakkasmiṃ ti²³ tvaṃ niccaṃ appamatto bīraṇatthambhake susāne yoggaṃ

¹ Bⁱ omits jātā. ² Bⁱ omits mam. ³ so Bⁱ B²; K gāhāpetvā. ⁴ Bⁱ neti. ⁵ K
 ayaṃ. ⁶ Bⁱ goṇa. ⁷ Bⁱ pitā. ⁸ K maññeti. ⁹ Bⁱ soḷasa. ¹⁰ Bⁱ brahmaṇa-
 deyyam. ¹¹ Bⁱ abhiruya. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākāsi saññaṃ,
 Bⁱ byākāsi aññaṃ. ¹⁴ Bⁱ niyyāmo, K nissamo. ¹⁵ Bⁱ adde tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññam parisam vigayhā 'ti attha ca² pana parisam vigā-
hitvā tam saññam viakāsi³ vikāram akāsi⁴ parivattayīti⁵ attho, na niyyamo⁶
tāyati appapaññan ti appapaññam⁷ nāma puggalam niyyamo⁸ yoggā⁹ cippa-
caraṇam¹⁰ na tāyati na rakkhatīti.

Ath' assa vacanam sutvā brāhmaṇo dutiyaṃ gātham āha: 5

2. Dvayaṃ yācanako tāta Somadatta nigacchati:

alābham dhanalābhañ ca¹¹, evaṃdhaminā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṃdhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṃsabhāvā ti.

Satthā „na bhikkhave Lāludāyī¹³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi
sārājjabahulo“ ti imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: 10
„Tadā Somadattassa pitā Lāludāyī¹³ ahosi, Somadatto pana aham evā“
'ti. Somadattajātakam¹⁴.

2. Uccittṭhabhattajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyaikapalobham ārabba kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15
thārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“
ti vatvā „ko tam ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha.
Atha nam Satthā „bhikkhu¹⁵, ayan¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi
attano jārassa¹⁷ uccittṭhakam¹⁶ bhojesīti“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente 20
Bodhisatto ekasmiṃ bhikkham caritvā jīvika-kappake¹⁹ ka-
pane naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹
hutvā bhikkham caritvā jīvikaṃ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²²
ekasmiṃ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇī dussilā pāpa-
dhammā atītacāram²³ carati. Ath' ekadivasam kenacid eva 25

¹ Bⁱ byākāsi. ² Bⁱ omits ca. ³ Bⁱ piakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ Bⁱ parivattesīti.

⁶ Bⁱ niyāmo, K nissamo. ⁷ Bⁱ appamaññā, K appapaññā. ⁸ Bⁱ niyāmo, K nissāya. ⁹ Bⁱ yogo. ¹⁰ K cippācaraṇam. ¹¹ Bⁱ -lābham vā. ¹² Bⁱ omits yācanā hi. ¹³ so Bp; K Bⁱ -yi. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamam. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K ayan. ¹⁷ Bⁱ rājassa. ¹⁸ K uccittṭhakam. ¹⁹ Bⁱ omits bhikkham - - -kappake, K jīvikaṃ-. ²⁰ Bⁱ kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, Bp dūrūpato, Bⁱ durupako. ²² Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ²³ Bⁱ abhicāram.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvisi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jitvā va gamissāmīti“¹ bhattaṃ sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vadḍhetvā „tvaṃ bhuñjā“² ti² tassa datvā
 5 sayāṃ brāhmaṇassa āgamaṇaṃ olokayamānā dvāre atṭhāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanatṭhāne piṇḍaṃ paccāsīm-
 santo atṭhāsi. Tasmiṃ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati.
 Brāhmaṇī taṃ āgacchantāṃ disvā vegena pavisitvā „utṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti“³ jāraṃ³ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vadḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītalaṃ disvā cintesi „iminā aññassa“⁴ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabbaṃ⁵ ti so brāhmaṇiṃ pucchanto
 15 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Añño uparimo⁶ vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo⁶,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūparitī⁷. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītābhāvaṃ pucchanto evaṃ āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūparitī vadḍhitabhat-
 20 tena nāma upari sītaleṇa heṭṭhā uṇheṇa bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇeṇa uparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimaṃ sītaleṇa ti.

Brāhmaṇī attano katakamassa uttānabhāvabhayena brāh-
 maṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmiṃ
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 reṇa bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā
 katakamassa pākātabhāvabhayena kiñci na kathesi, handā-
 haṃ⁸ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitābhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmīti“ so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² B¹ bhi. ³ B¹ rājaṃ. ⁴ so B²; B¹ imissā aññissa bhattāvitena
⁵ B¹ upariso. ⁶ B¹ aheṭṭhimo, B² adhoṭṭhito. ⁷ B¹ ūparitī. ⁸ so B²; B¹ sāhantāhaṃ.

nikkiantakā lato paṭṭhāya itarassa gehapavesanam aticaraanam¹
aggabhattachhānjanam brāhmaṇiyā dvāre thatvā maggaṃ olo-
kanam itarassa koṭṭhe otāritabhāvan² ti sabban tam pavattim
ācikkhitvā dutiyam gātham āha:

2. Aham naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayam hi koṭṭham otiṇṇo ayam so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha aham naṭo smi bhaddante ti sāmi aham naṭajātiko, bhik-
khako smi idhāgato ti sv-āham imam thānam bhikkhako bhikkham pariyesa-
māno āgato 'smi, ayam hi koṭṭham otiṇṇo ti ayam pana etissā jāro imam
bhattam bhuñjanto bhayena koṭṭham otiṇṇo, ayam so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvam kassa nu⁵ kho iminā uccittakena⁶ bhavitabban ti gavesasi ayam so.

Cūlāya nam gahetvā koṭṭhā niharitvā yathā ca⁷ na pun'
evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janehīti⁸ vatvā pak-
kāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ
karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṃ gato. 15

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpattiṭṭhale patiṭṭhahī)
„Tadā brāhmaṇi purāṇadutiyaikā¹¹ ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭa-
putto pana aham eva¹² ti. Uccittābhattajātakam¹³.

3. Bharujātakam.

20

Isinam antaram katvā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānam ārabha kathesi. Bhagavato hi¹⁴ bhikkhu-
saṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana
samayema Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhī¹⁵
cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānam, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁶ parikkhārānam, aṇṇatitthiyā pana¹⁷
paribbājakā na sakkatā honti -pe-¹⁸ parikkhārānam ti. Te evaṃ parihīna-
lābhasakkārā ahorattam gūḥhasannipātā¹⁹ katvā mantayanti: „sama-
nassa Gotamassa uppannakā lato paṭṭhāya mayam hatalābhasakkārā

¹ so Bp; B¹ abhivāraṇam. ² both B¹ and Bp otarita-. ³ B¹ nito. ⁴ B¹ bhavesatitl.

⁵ khaṇam (p. 168, l. 1) -- kassa nu wanting in K. ⁶ K uccittā-. ⁷ B¹ omits ca.

⁸ B¹ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B¹ karoti. ¹⁰ B¹ adds bhikkhu. ¹¹ K -dutiyaikā.

¹² K uccittā-, B¹ ukkaṇṭhitabhattachajātakam dutiyam. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhī. ¹⁵ B¹ pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūḥha-, B¹ vulha-.

jātā¹, samaṇo ca Gotamo lābhaggayasaggapatto² jāto, kena nu kho kārāṇen' assa esā sampattitī³. Tatth' eko⁴ evam āha⁵: „samaṇo Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamatthāne bhūmisīse vasati, ten' assa lābhasakkāro uppajjatī⁶, sesā: „atth' etaṃ kārāṇaṃ, mayam pi
 5 Jetavanapiṭṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhavissāmā⁷ 'ti āhaṃsu. Te sabbe pi „evam etan⁸ ti sannitthānaṃ katvā „sace pana mayam raṇṇo anārocetvā ārāmaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lābham⁹ labhivā abhiñjanako⁶ nāma n' atthi, tasmā raṇṇo laṇcaṃ datvā āramatthānaṃ gaṇhissāmā⁷ 'ti sammantetvā upatthāke yācivā raṇṇo
 10 sataṣaṇṇaṃ datvā „mahārāja mayam Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāmā⁸ 'ti tumhākaṃ ārocenti⁷ tesam paṭivacanāṃ na dātabban⁹ ti āhaṃsu. Rājā laṇcalobhena „sādhū⁸ 'ti sampaṭicchī. Titthiyā rājānaṃ saṃgaṇhitvā vadḍhakim pakkosāpetvā kammaṃ paṭṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahoṣi. Satthā „ke
 15 pan' ete Ananda uccāsaddā mahāsaddā⁹ ti pucchi „aṇṇatitthiyā bhante Jetavanapiṭṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kārenti, tatth' eso saddo¹⁰ ti „Ananda na taṃ ṭhānaṃ titthiyārāmaṃ anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāmā, na sakkā tehi saddhiṃ vasiṭuṃ¹¹ ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṃ
 20 nivārethā¹² 'ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre aṭṭhāsi. Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi¹³ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā bhavissantitī¹⁴ laṇcassa gahitattā „rājā gehe n' atthitī¹⁵ vadāpesi. Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „laṇcaṃ nissāya evam karotitī¹⁶ dve aggasāvake pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva
 25 vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā gehe nisīdituṃ labhissati, bahi nikkhamissatitī¹⁷ punadvase pubbaṇhasamayaṃ nivāsetvā pattacīvaraṃ¹⁸ ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi¹⁹. Rājā sutvā²⁰ pāsādā otaritvā paṭṭaṃ gahe tvā Satthāraṃ²¹ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhajakam²² datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekam²³ pariāyadhammadesanaṃ ārabhanto²⁴ „mahārāja porāṇakarājāno laṇcaṃ gahetvā silavante aṇṇamaṇṇaṃ²⁵ kalahaṃ kāretvā attano raṭṭhassa asāmino²⁶ hutvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇisū²⁷ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ adds ti. ² Bⁱ -ppatto. ³ Bⁱ eke. ⁴ Bⁱ āhaṃsu. ⁵ Bⁱ R^p laṇcaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ so K B^p; Bⁱ ārocessanti. ⁸ Bⁱ nātāvāpi. ⁹ Bⁱ āgatena bhavittabban ti. ¹⁰ Bⁱ -ram. ¹¹ Bⁱ āgamāsi. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K -vā. ¹⁴ Bⁱ eke. ¹⁵ Bⁱ āharanto. ¹⁶ K aṇṇavamaṇṇaṃ, Bⁱ aṇṇamukhaṃ. ¹⁷ K āsā-.

Atīte Bharuratt̐the Bharurājā' nāma rajjāṃ kāresi.
 Tādā Bodhisatto pañcābhīṇṇāṭṭhasamāpattilābhī' gaṇasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadese' ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā' otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaraṃ' patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā 5
 nikkhamitvā uttaradvāre sākḥāviṭāpasampannassa vaṭarukkhaṣṣa
 mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhamūle vāsaṃ
 kappesi. Evaṃ tasmim̐ isigaṇe tatth' eva' vasante addhamā-
 saccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre' tādisass' 10
 eva vaṭarukkhaṣṣa' mūle nisīditvā bhattakiccaṃ' katvā tatth'
 eva¹⁰ vāsaṃ kappesi. Iti te¹¹ dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantaṃ viharitvā Himavantam̐ eva āgamaṃsu¹². Tesāṃ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āgac-
 chantesu¹³ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhaṇvāsino paṭhamataraṃ 15
 āgantvā attano vaṭarukkhaṣṣa¹⁴ sukkhabhāvaṃ nītvā bhikkhāya
 caritvā¹⁵ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesuṃ. Itare pana
 isayo pacchā¹⁶ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlam̐ eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesuṃ. Te „na 20
 so¹⁷ tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho¹⁸“ ti rukkhaṃ nissāya
 aññaṃaññaṃ kalahaṃ karim̐su. Kalaho mahā ahoṣi: eke „am-
 hākaṃ paṭhamavasitatṭhānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti,
 eke „mayāṃ imasmiṃ vāre¹⁹ paṭhamataraṃ idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayāṃ sāmīno, mayāṃ 25
 sāmīno²⁰“ ti kalahaṃ karontā rukkhamūlass' atthāya rājakulaṃ
 āgamaṃsu²¹. Rājā paṭhamāṃ²² vutthaisigaṇaṃ²³ űeva sāmīkaṃ

¹ B' kururatt̐the kururājā, BP kururatt̐the kururājā. ² B' pañcābhīṇṇāṭṭhasamāpattilābhīno. ³ B' -ppadese. ⁴ B' himavatā. ⁵ B' BP kurunagaraṃ. ⁶ B' tattha. ⁷ B' adds thatvā, BP thatvā. ⁸ B' paṭirukkhaṣṣa. ⁹ B' sattakiccaṃ. ¹⁰ B' tatheva. ¹¹ K ne. ¹² B' āgamaṃsu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B' omits vaṭa. ¹⁵ B' bhikkhācaritvā. ¹⁶ B' paccā. ¹⁷ K BP omit na so. ¹⁸ B' repeats amhākaṃ rukkho. ¹⁹ B' BP thatvā. ²⁰ B' does not repeat mayāṃ sāmīno. ²¹ B' āgamaṃsu. ²² B' paṭhama. ²³ B' vutthaisigaṇaṃ.

akāsi. Itare „na ‘idāni mayam imehi parājita’ ti attānam
 vadāpessāmā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekaṃ² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā
 „mahārāja amhe pi sāmike karohīti“ āhaṃsu. Rājā lañcam
 5 gahetvā „dve pi gaṇā vasantū“⁵ ‘ti dve pi sāmike akāsi. Itare
 isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkāni⁶ āharitvā⁷ lañcam
 datvā „mahārāja amhe yeva⁸ sāmike karohīti“ āhaṃsu. Rājā
 tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca
 pahāya pabbajitehi rukkhamaṇassa kāraṇā kalaham karontehi
 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vipphaṇṇasārino hutvā vegena
 palāyitvā Himavantam eva agamaṃsu⁹. Sakala-Bharuraṭṭha-
 vāsiniyo¹⁰ devatā ekato hutvā „sīlavante kalaham karontena
 raññā ayuttam katan“ ti Bharurañño¹¹ kujjhivā tiyojanasatikam
 Bharuraṭṭham¹² samuddam ubbattetvā araṭṭham¹³ akaṃsu. Iti
 15 ekaṃ Bharurājānam¹⁴ nissāya sakalaratṭhavāsino vināsam¹⁵
 pattā ti.

Satthā idam¹⁶ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isīnam antaram katvā Bharurājā¹⁷ ti me sutam
 uccinno, saha ratṭhena¹⁸ sa rājā vibhavam gato. 124.

20 2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasaṃsanti paṇḍitā,
 aduṭṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitan ti. 125.

Tattha antaram¹⁹ katvā ti chandāgativāsena vīvaram²⁰ katvā, Bharu-
 rājā²¹ ti Bharuraṭṭhe²² rājā, iti me sutam ti iti mayā pubbe etam sutam,
 tasmā hi chandāgamanam ti yasmā hi²³ chandāgamanam gantvā²⁴ Bharu-
 25 rājā²⁵ saha ratṭhena uccinno tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasaṃsanti,
 aduṭṭhacitto ti kilesehi adusitacitto hutvā bhāseyya²⁶, saccūpasamhitan ti

¹ Bⁱ olovento. ² K evam. ³ K -garatha-, B^p -gam rathapañcaram, Bⁱ cakkavatti-
 paribhogam rathapañcaram. ⁴ Bⁱ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkā-
 nāharitvā, Bⁱ tassa rathapañcarassa ratanacakkāni nīharitvā. ⁶ so Bⁱ B^p; K heva.
⁷ Bⁱ āgamisu. ⁸ Bⁱ -kururaṭṭha-, B^p kururaṭṭhavāsino. ⁹ Bⁱ karurañño, B^p kuru-
 rañño. ¹⁰ B^p kuru-, Bⁱ kururaṭṭham. ¹¹ so K B^p; Bⁱ anaṭham. ¹² Bⁱ B^p kuru-
¹³ Bⁱ vināsam. ¹⁴ Bⁱ imam. ¹⁵ Bⁱ gururājā. ¹⁶ Bⁱ ratṭhehi. ¹⁷ Bⁱ isīnamantaram.
¹⁸ K vicaram, Bⁱ vivāda. ¹⁹ Bⁱ kuru-. ²⁰ Bⁱ omits hi. ²¹ katvā. ²² Bⁱ bhīveyya.

sabhāvanissitam atthanissitam¹ kāraṇanissitam² eva giraṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañcam gaṇhantassa ayuttam etan ti paṭikkosantā saccūpasān-bitam⁵ giraṃ bhāsimsu tesam thitattānaṃ Nālikeradīpe ajjāpi⁷ dipakasahassam⁶ paññāyatiti.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena 5
nāma na bhavitabbaṃ, dve pabbajitagane kalahaṃ karetuṃ na vaṭṭa-
tīti“ vatvā jātakam samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakaisi⁸
ahosi“ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccaṃ katvā gatakāle manusse
pesetvā titthiyārāmaṃ viddhamsāpesi, titthiyā appatitṭhā ahesuṃ.
Bharujātakaṃ⁹. 10

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇam nadin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññā-
pāramiṃ ārabha kathesi. Ekasmim hi¹⁰ samaye¹¹ dhammasabhāyaṃ
bhikkhū Tathāgatassa paññaṃ ārabha katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso
Sammāsambuddho mahāpaṇño puthupaṇño hāsupaṇño¹² javanapaṇño 15
tikkhapaṇño nibbedhikapāṇño¹³ upāyapaṇṇāya samannāgato“ ti. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi
Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 20
Bodhisatto purohitakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilāyaṃ
sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitattānaṃ la-
bhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusāsako ahosi. Aparabhāge
rājā paribhedakānaṃ katham gaheṭvā¹⁴ kuddho „mā mama
santike¹⁵ vaṣīti“ Bodhisattam Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25
puttadāraṃ gaheṭvā ekasmim Kāsigāmake¹⁶ vāsam kappesi.
Aparabhāge rājā tassa guṇam saritvā „mayham kañci¹⁷ pesetvā
ācariyaṃ pakkosituṃ na yuttaṃ, ekaṃ pana gātham bandhitvā

¹ Bⁱ assanissātaṃ. ² Bⁱ attakāraṇissitam, B^p kāraṇissam. ³ Bⁱ bhāseyya. ⁴ Bⁱ tatta kururaṭṭhe rañño. ⁵ K paccūpa-, Bⁱ paccupa-. ⁶ Bⁱ ajja. ⁷ Bⁱ dipipekasa-
hassa. ⁸ Bⁱ etthakaisi. ⁹ Bⁱ kurujātakaṃ tatiyaṃ. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ divase.
¹² Bⁱ hāsupaṇño. ¹³ Bⁱ nippethika-. ¹⁴ Bⁱ adds bodhisattassa. ¹⁵ Bⁱ santi-
kena. ¹⁶ Bⁱ kāsigāka-. ¹⁷ Bⁱ kiñci.

paññaṃ likhītvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paññaṃ ca maṃsaṃ
ca setavatthena¹ paliveṭhetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhavissati paññaṃ vācetvā kākamaṃsa-
bhāvaṃ nātvā āgamissati, noce nāgamissatīti³ so „puññaṃ”
5 nadin⁴ ti imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhi:

1. Puññaṃ nadinṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guḃham āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁴ brāhmaṇā⁵ ti. 126.

10 Tattha puññaṃ nadinṃ yena ca peyyamāhū ti kākapeyyā naditī va-
dantā yena puññaṃ nadinṃ peyyam āhu⁵, na hi apunṇā nadī⁶ kākapeyyā ti vuc-
cati, yadāpi nadī tīre⁷ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena patuṃ sakkā hoti tadā
naṃ kākapeyyā ti⁸ vadanti⁹, jātaṃ yavaṃ yena ca guḃhamāhū ti yavaṃ¹⁰ ti
desanāsīsamattaṃ¹¹, idha pana sabbam pi jātaṃ uggataṃ¹² sampannaṃ taruna-
15 sassaṃ adhippettaṃ, taṃ¹³ hi yadā antopavittakākāṃ¹⁴ paticchādetuṃ¹⁵ sakkoti
tadā guḃhatīti guḃhaṃ, kiṃ guḃhatī¹⁶ kākaṃ iti kākassa guḃhaṃ kākaguyhaṃ ti
taṃ vadamānā kākena guḃhavacanassa kāraṇabhūtena guḃhaṃ ti vadanti, teṇa
vuttaṃ: yena ca guḃham āhū ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti dūraṃ
gataṃ vipavutthaṃ¹⁷ piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nīlinaṃ¹⁸ disvā sace itthaṃ-
20 nāmo¹⁹ āgacchati vassa kākā ti vā vassantaṃ nēva²⁰ vā sutvā yathā kāko²¹
vassati itthannāmo āgamissatīti evaṃ vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tenti udāharanti attho, so tyāgato ti so te ānīto²², handa ca bhuñja²³
brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁴ naṃ khāda²⁵ kākamaṃsaṃ²⁶ ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhītvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paññaṃ vācetvā „rājā maṃ datṭhukāmo” ti vatvā²⁷ duti-
yaṃ gāthaṃ āha:

¹ Bī setavettana. ² Bī valañcitvā. ³ K puñña. ⁴ Bī bhuñca ca. ⁵ Bī kākapeyyamātu. ⁶ K apunṇaṃ nadinṃ, BP apunṇaṃ nadī, Bī apunṇanadī. ⁷ K yadāpi naṃ tīre, Bī yadāpi nadītītīre. ⁸ K omits ti. ⁹ Bī vadantā. ¹⁰ Bī vadan. ¹¹ Bī desanāsīhamattaṃ, K BP desanāmattaṃ. ¹² Bī omits uggataṃ. ¹³ Bī taṃ. ¹⁴ K -kānaṃ. ¹⁵ Bī paticchāpetuṃ. ¹⁶ Bī BP guḃhatī. ¹⁷ Bī vipavuttaṃ. ¹⁸ K nīlinaṃ, Bī nisinnaṃ. ¹⁹ Bī itthānāmo. ²⁰ K -taṃ nēva, BP vassantassa. ²¹ Bī adda ca. ²² K ānīto, Bī ānīto. ²³ Bī bhuñjaṇca. ²⁴ Bī bhuñcassa. ²⁵ Bī khadatu. ²⁶ K imesaṃ. ²⁷ Bī omits vatvā.

2. Yato mañ saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hañsā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mañ saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsā⁴ labhivā tam pahetuñ⁵ mañ saratī, hañsā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pan' assa ete hañsādayo upanītā bhavissanti etāni hañsādīni⁶ 5
lacchati tadā mañ kasmā na sarissatī⁷, Atthakathāyañ pana hañsakōñca-
mayūrañan ti⁸ pātho, so sundarataro, imesañ hañsādīnañ mañsañ labhivā
kasmā mañ na sarissatī⁹ c' ev' assa attho⁹, asatī¹⁰ yeva pāpiyā ti yañ vā
tañ vā labhivā saratāñ¹¹ sundarañ, lokasmañ pana asatī¹² yeva pāpiyā, asara-
nañ¹³ yeva hīnañ lāmañ, 'tañ ca amhākañ rañño n' atthi, saratī mañ rājā, 10
āgamañ me paccāsiñsati¹⁴, tasmā gamissāmiti

yānañ yojāpetvā gantvā rājānañ passi. Rājā tussitvā
purohitatthāne yeva patitthāpesi¹⁵.

Satthā imañ desanañ¹⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahosi, purohito pana¹⁷ aham evā“ 'ti. Puñṇanadi- 15
jātakañ¹⁸.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānañ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Kokālikam ārabha kathesi. Vatthum Mahātakkārijātake āvi-
bhavissati¹⁹. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā“ 'ti vatvā atitāñ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusāsako ahosi. So pana rājā bahubhānī²⁰ ahosi,
tasmañ kathente aññesañ vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ Bī sasarati. ² Bp asati, Bī asabhi. ³ Bī sarati. ⁴ Bī vāyasam-. ⁵ Bī omits
pahetuñ. ⁶ so Bp; K hañsādīnañ, Bī hañsamañsādīni. ⁷ Bī adds attho. ⁸ so
Bp; K Bī hañsā koñcā-, Bī adds pi. ⁹ Bī sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ Bī Bp asati.
¹¹ Bī adds nāma. ¹² so both MSS. ¹³ K asatikāraṇā. ¹⁴ Bī āgamañameva pac-
cāsi. ¹⁵ Bī purohita thāpesi. ¹⁶ Bī dhammadesanañ. ¹⁷ Bī omits pana. ¹⁸ Bī
puñṇañ nadījātakañ catuttham. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dhp. p. 418. ¹⁹ Bī āvi-
²⁰ Bī -bhāṇi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ hāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ upadhārento vicarati. Tasmiṃ ca kāle Himavanta² padese³ ekasmiṃ sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṃ vissāsaṃ akaṃsu. Te daḥhaviṣṣāsikā hutvā eka-
 5 divasaṃ kacchapam⁴ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ Himavante⁵ Cittakūṭapabbatatale Kaṇṇanaguhāya⁶ vasanaṭṭhānaṃ ramaṇiyo⁷ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhiṃ“ ti. „Ahaṃ kin ti katvā gamissāmi⁸“ ti. „Mayaṃ taṃ⁹ gahetvā gamissāma, sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi¹⁰ kassaci kiñci na
 10 kathessasīti“ ti. „Rakkhissāmi¹¹“, gahetvā maṃ gacchathā“ ti. Te¹² „sādhū“ ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasāpetvā¹³ sayam¹⁴ tassa ubho koṭiyo ḍasitvā¹⁵ ākāsaṃ pakkhandimsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadāraḥkā disvā „dve haṃsā kacchapam daṇḍakena harantīti¹⁶“ āhaṃsu. Kacchapo
 15 „yadi maṃ sahāyakaṃ nenti tumhākaṃ ettha kiṃ duṭṭhacetaḥkā“ ti vattukāmo haṃsānaṃ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁷ rājānivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṃ vissajjetvā ākāsaṃgaṇe patitvā dvebhāgo ahoṣi. „Kacchapo ākāsaṃgaṇe¹⁸ patitvā dvedhā bhinnō“ ti ekakolāhalaṃ ahoṣi. Rājā
 20 Bodhisattaṃ ādāya amaccaparivuto¹⁹ taṃ²⁰ ṭhānaṃ gantvā kacchapam disvā Bodhisattaṃ pucchi: „paṇḍita kin ti katva esa patito“ ti. Bodhisatto „cirapaṭikamkho²¹ haṃ²² rājānaṃ ovaditukāmo²³ upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena haṃsehi saddhiṃ vissāso kato bhavissati, tehi imāṃ Hima-
 25 vantaṃ nessāma“ ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā²⁴ ākāse²⁵ pakkhantehi bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako vissatṭho bhavissati,

¹ Bⁱ vāretukāmo. ² Bⁱ himavantaṭṭhāpabbatadele. ³ Bⁱ omits kacchapam, K kacchapa. ⁴ Bⁱ himavanta. ⁵ Bⁱ -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇiyo, Bⁱ ramaṇiyo. ⁷ K te. ⁸ K rakkhissasi, Bⁱ sikkhissati. ⁹ Bⁱ kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi. ¹¹ K ne. ¹² Bⁱ ḍasāpetvā. ¹³ Bⁱ passan. ¹⁴ Bⁱ ḍasitvā. ¹⁵ Bⁱ pa harantiti. ¹⁶ K bārāṇasī-. ¹⁷ Bⁱ ākaṣatoto. ¹⁸ Bⁱ amaccagaṇaparivuto. ¹⁹ Bⁱ omits taṃ. ²⁰ Bⁱ ciram paṭikamkhamāno. ²¹ Bⁱ taṃ. ²² K oḍḍitu-, Bⁱ ovaditu-. ²³ Bⁱ ākāsaṃ.

evam ākāśato patitvā jīvitakkhayaṃ patten' etena' bhavitabban'¹
ti cintetvā „āma mahārāja atinukharā nāma अपariyantavacanā
evarūpaṃ dukkhaṃ pāpuṇanti yevā“ 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ² giram'³,
suggahītasmiṃ kaṭṭhasmiṃ
vācāya sakiyā vadhi'⁴. 128.

5

2. Etam pi disvā naraviriya-seṭṭha

vācaṃ pamuñce kusalaṃ nāṭivelam,
passasi bahubhāṇena
kacchapaṃ vyasanaṃ⁵ gatan ti. 129.

10

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesī⁶ vata⁷, vyāharaṃ⁸ ti vyāharanto⁹, sugga-
hītasmiṃ¹⁰ kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹¹ ḍasitvā¹² gahite daṇḍake,
vācāya sakiyā vadhīti mukharatāya¹³ akāle vācaṃ nicchārento daṭṭha¹⁴ thānaṃ¹⁵
vissajjetvā tāya sakāya vācāya¹⁶ attānaṃ vadhi ghātesī⁶, evam esa jīvitakkhayaṃ
patto na aññathā¹⁷; etam pi disvā ti etam pi¹⁸ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
seṭṭhā¹⁹ 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājapava²⁰, vācaṃ pamuñce²¹
kusalaṃ nāṭivelan ti saccādīpaṭisaññuttam²² kusalaṃ eva paṇḍito puriso
muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṃ kālayuttam na ativelaṃ atikkantakāle aparī-
yantavācaṃ na bhaṇeyya, passasīti nanu paccakkhato passasi, bahubhāṇenā
'ti bahubhāṇena, kacchapaṃ vyasanaṃ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakkha-
yaṃ pattan ti.

Rājā „maṃ sandhāya²³ bhāsatīti“²⁴ natvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍitā“²⁵ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti²⁶
añño vā yo koci, pamāṇātikkantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa-
naṃ²⁷ pāpuṇāti“²⁸ pākaṭaṃ katvā kathesi. Rājā tato patthāya
viramitvā mandabhāṇī ahoṣi.

¹ Bⁱ omits etena. ² Bⁱ kacchapo yo pabyāharaṃ. ³ Bⁱ omits giram. ⁴ K va-
dhīti. ⁵ Bⁱ byasanaṃ. ⁶ Bⁱ ghātesī. ⁷ Bⁱ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, Bⁱ sabyāharaṃ.
⁹ Bⁱ sabyāharanto. ¹⁰ Bⁱ sugatītasmiṃ, K suggahītasmiṃ. ¹¹ Bⁱ suṭṭhuṃ.
¹² Bⁱ ḍaṇḍetvā. ¹³ Bⁱ atimukharatāya. ¹⁴ Bⁱ daṭṭhaṃ thānaṃ. ¹⁵ Bⁱ sakavācāya.
¹⁶ Bⁱ adds ti. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ rājapava. ¹⁹ K pamuñce. ²⁰ Bⁱ -pa-
ṭisaññutta. ²¹ In my transcript of Bⁱ one line (from na ativelaṃ to sandhāya)
is wanting. ²² B^p hohi, Bⁱ hotu. ²³ Bⁱ byasanaṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“² 'ti. Kacchapajātakam³.

6. Macchajātaka.

5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanam ārabha kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchi⁵, „saccam bhante“⁶ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“⁷ puṭṭho „purāṇadutiyikāyā“⁸ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattakārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhितvā aṅgāresu pacitvā⁹
10 khādītabbatam patto paṇḍite nissāya jīvitam alatthā“¹⁰ 'ti¹¹ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasam kevattā
15 jāle laggam maccham uddharitvā¹² uṇhavalikāpiṭṭhe¹³ ṭhapetvā¹⁴ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā“¹⁵ 'ti sūlam tacchesum¹⁶. Maccho macchim ārabha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' ayaṃ aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṃ ca maṃ maññati¹⁷ macchi 'aññaṃ so ratiyā gato' 130.

20 2. So maṃ dahati rāgaggi cittaṃ c' ūpatapeti¹⁸ maṃ,
jālino muñcati¹⁹ ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na socayati²⁰ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokaṃ uppādeti, yaṃ ca maṃ maññati²¹ yaṃ pana macchi²²
25 evaṃ²³ maññeti²⁴: aññaṃ macchim so²⁵ pañcakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati²⁶

¹ B¹ dhammadesanaṃ ² In B¹ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Bahubbhāṇijātakaṃ. ³ so B²; K B¹ pucchitvā. ⁴ B¹ labhatīti. ⁵ B¹ uttaritvā.

⁶ B¹ -vālu-. ⁷ B¹ omits ṭhapetvā. ⁸ K nacchesum, B¹ tacchisu? ⁹ B¹ maññate, K maññati. ¹⁰ K vūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññati, B¹ mañcateti. ¹³ K B¹ macchi. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, B¹ phaṇatti. ¹⁶ B¹ sse.

¹⁷ B¹ omits bhaṇati, K bhaṇati.

tad eva mañ tapati socayati¹, so mañ dahatīti yo pañ esa rāgaggi so mañ dahati jhāpeti, cittañ cūpatapeti² man ti rāgasampayuttakañ³ mama cittañ eva mañ ca⁴ upatāpeti kilameti vihettheti, jālino ti kevattē⁵ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ man ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmino ti yācati, na kāme haññate kvacīti kāme ti⁹ kāme patitthito kāmena 5 nīyamāno satto na kvaci haññati, na hi tañ tumbhādisā hanitum¹⁰ anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummañ¹¹, kāmahetu macchim anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumbhādisēhi haññatīti paridevati.

Tasmim khañe Bodhisatto nadītirañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevattē upasañkamitvā tañ macchañ mocesi. 10

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkañthito¹⁴ sotāpattiphale patitthahi) „Tadā macchī¹⁵ purāṇadutiyaikā ahosi¹⁶, ukkañthitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā“ ti. Macchajātakañ¹⁸.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekañ pañ-
ñikaupāsakañ¹⁹ ārabha kathesi. Vatthum²⁰ Ekanipāte vitthāritam
eva. Idha pana²¹ Satthā tañ²² upāsakañ²³ „kiñ upāsaka cirassañ
āgato sīti“ pucchi²⁴, „dhītā me bhante nīccapahasitamukhi²⁵, tam
aham vimañsitvā ekassa kuladārakassa adāsim, tattha itikattabbatāya 20
tumbhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ
Satthā „na kho upāsaka idāñ ev esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī,
tvañ ca pana na²⁶ idāñ ev etañ²⁷ vimañsasi pubbe pi vimañsasi
yevā“ ti vatvā tena yācito atitañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadata rajjañ kārente 25
Bodhisatto rukkhadevatā ahosi. Tadā ayam eva paññika-
upāsako „dhītarañ vimañsissāmīti“ araññañ netvā kilesavasena

¹ Bⁱ pañsoceti. ² K vūpatapeti, Bⁱ cūpatapeti. ³ K rāgañ-, Bⁱ rāgasampayuttañ. ⁴ Bⁱ omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ Bⁱ muñcethāyirā, RP muñcethāyirā. ⁷ Bⁱ muñcetha. ⁸ K BP me. ⁹ Bⁱ omits kāme ti. ¹⁰ Bⁱ māritum. ¹¹ Bⁱ bhumma. ¹² Bⁱ omits na. ¹³ Bⁱ dhammadesanañ. ¹⁴ RP Bⁱ ukkañthitabhikkhu. ¹⁵ so RP; K macchī, Bⁱ majhi. ¹⁶ K omits ahosi. ¹⁷ Bⁱ maccho ukkañthitabhikkhū. ¹⁸ Bⁱ adds chañhañ. 7. Cfr. vol. I. p. 411. ¹⁹ Bⁱ paññikañ-. ²⁰ Bⁱ vatthu. ²¹ Bⁱ idhāpi. ²² K nañ. ²³ Bⁱ omits upāsakañ. ²⁴ both MSS. pucchitvā. ²⁵ Bⁱ -pahañsika-mukhi. ²⁶ K omits na, Bⁱ omits pana. ²⁷ Bⁱ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-gāthāya ajjhabhāsi:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
5 komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahoṣīti amma sakalo sesasattaloko⁴ etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggū ti⁵ tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu² akovidā gāmadhammassa imasmiṃ
10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nām' esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā pavane⁶ parodasīti⁷ tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampatīcchasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā⁸ yeva⁹ tvaṃ ti purchatī.

- 15 Taṃ sutvā kumārikā „āma¹⁰ tāta, kumārikā yevāhaṃ, nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti“ vatvā paridevamānā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tānaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
20 sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmaṃsitvā gehaṃ netvā kuladāra-kassa datvā yathākammaṃ gato.

- 25 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassā pana kāraṇassa paccakkhakārikā¹⁷ rukkhadevatā aham evā“ ti. Seggujātakam¹⁸.

¹ K Bⁱ -nā, Bp -nāya. ² so K Bp; Bⁱ peggu. ³ Bⁱ sarodasīti. ⁴ Bⁱ sakalo pi loko.
⁵ Bⁱ pe (for peggu) iti. ⁶ Bⁱ savane. ⁷ K rodasi, Bⁱ sarodasīti. ⁸ so Bⁱ Bp; K kumārī. ⁹ so K Bp; Bⁱ yevāsi. ¹⁰ Bⁱ ampa. ¹¹ so Bp; K -putthāya, Bⁱ dukkhamuṭṭhāya. ¹² Bⁱ kānaṃ. ¹³ K dūbha, Bⁱ dubbhi, Bp dubbhiṃ. ¹⁴ Bⁱ tāyato. ¹⁵ Bⁱ yevā ti. ¹⁶ Bⁱ dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bⁱ Bp; K -kāri. ¹⁸ Bⁱ adda sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijajātaka.

Saṭṭhassa sāṭṭheyyamidan ti. Idam Saṭṭhā Jetavane viharanto ekam kūṭavāṇijam ārabba kathesi. Sāvattvivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakkaṭṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā³ 5 bahulābham labhivā Sāvattthim paccāgamimsu⁴. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijam āha: „samma bhaṇḍam bhājemā“⁵ ti. Kūṭavāṇijo „ayam dīgharattaṃ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ⁶ bhattam bhuñjitvā ajirakena marissati, atha sabbaṃ p' etaṃ⁷ bhaṇḍam mayham⁸ bhavissatīti“ cintetvā „nakkhattam na manāpaṃ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadivase jānissāmiti“ kālam khepeti. Atha nam paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā⁹ gandhamālam¹⁰ ādāya Saṭṭhu santikam gantvā Saṭṭhāraṃ¹¹ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Saṭṭhā „kadā āgato sīti“ pucchi¹², „addhamāsamatto¹³ me bhante āgattassā“¹⁴ ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā¹⁵ Buddhupatṭhānam 15 āgato sīti“ puttṭho taṃ¹⁶ pavattim ārocesi. Saṭṭhā „na kho upāsaka idān' eva pubbe p' eso¹⁷ kūṭavāṇijo yevā“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20 macco¹⁸ ahoṣi. Tadā gāmaṇvāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuṃ. Gāmaṇvāsī¹⁹ nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlam gahetvā phālānam ṭhapitattṭhāne mūsikavaccaṃ²⁰ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmaṇvāsī²¹ āgantvā „phālam me²² dehīti“ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khādītā“ ti mūsikavaccaṃ²³ dassesi. Itaro „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātun“ ti nahānatthāya²⁴ tassa puttaṃ ādāya gacchanto ekassa sahāyakaṃ gehe „imassa²⁵ katthaci gantum mā datthā“²⁶ ti vatvā

S. Cfr. supra Vol. I p. 404. ¹ Bⁱ omits ca. ² Bⁱ purāpetvā. ³ Bⁱ paccāgamimsu. ⁴ Bⁱ bhājeḥi. ⁵ Bⁱ -rassa. ⁶ Bⁱ setam. ⁷ Bⁱ gayhameva. ⁸ Bⁱ bhājāpetvā. ⁹ Bⁱ -lā. ¹⁰ K omits satthāraṃ. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² Bⁱ aḍḍha-. ¹³ Bⁱ pañca. ¹⁴ Bⁱ omits taṃ. ¹⁵ Bⁱ pi so. ¹⁶ Bⁱ nicchayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ Bⁱ -kavajjam. ¹⁹ K omits me. ²⁰ Bⁱ nānatthāya. ²¹ Bⁱ adde dāraḥassa.

antogabbhe¹ nisīdāpetvā sayam nahāyitvā² kūtavāṇijassa geham
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttaṃ
 tīre ṭhapetvā³ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁴ āgantvā
 tava puttaṃ nakhapāṇjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 niṃ⁵ paharitvā viravitvā⁶ vāyamanto pi mocetuṃ nāsakkhin“ ti.
 „Tvam musā bhaṇasi⁷, kulalo dārake gāhetvā gantuṃ samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kiṃ⁸
 karomi, kulalen' eva⁹ te¹⁰ putto nīto¹¹“ ti¹². So taṃ santaj-
 jetvā¹³ „are dutṭhacora manussamāraka, idāni taṃ vinicchayaṃ
 10 gantvā kaḍḍhāpessāmīti¹⁴“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁵“ ten' eva saddhiṃ vinicchayaṭṭhānaṃ agamāsi¹⁶.
 Kūtavāṇijo Bodhisattaṃ āha: „ayaṃ sāmi mama puttaṃ gahetvā
 nahāyituṃ¹⁷ gato¹⁸, 'kahan me putto' ti vutte 'kulalena haṭo'¹⁹
 ti āha, vinicchīnatha²⁰ me aṭṭan“ ti. Bodhisatto „saccaṃ
 15 bhaṇe²¹“ ti itaraṃ pucchi. So²² „āma sāmi, aham taṃ ādāya
 gato, senena paḥaṭabhāvo²³“ saccam eva sāmīti“. „Kiṃ pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāseṇa gantuṃ na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idaṃ kiṃ nāma“²⁵ ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁶ ṭhapitāni²⁷,
 sv-āyaṃ 'phālā te²⁸ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idaṃ te phāle
 khāditamūsikānaṃ vaccan' ti dasseti²⁹, sāmi mūsikā ce³⁰ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na³¹ khādanti senāpi
 taṃ³² na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³³, tesam³⁴ khāditabhāvaṃ vā akhāditabhāvaṃ vā jānātha,

¹ K antoabbhe. ² Bī nhāyitvā. ³ Bī ṭhapetvā. ⁴ Bī kulilo. ⁵ Bī vāṇi. ⁶ Bī omits viravitvā. ⁷ K -ṇasi. ⁸ Bī sampayuttā hontu uyuttāpi hontu aham. ⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ Bī nihato. ¹² K omits ti. ¹³ Bī tajjetvā. ¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so mama ruccanikam eva katesi, Bī so mama ruccam eva karosi. ¹⁶ Bī āg-. ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K gate, Bī kato. ¹⁹ Bī hato. ²⁰ Bī vinicchayaṭṭha. ²¹ K bhaṇo. ²² K omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo. ²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālasatāni. ²⁶ Bī ṭhap-. ²⁷ Bī dassesi. ²⁸ Bī sace. ²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K nam. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K sam.

aṭṭam¹ me vinicchīnathā² 'ti. Bodhisatto „saṭṭhassa paṭisā-
theyyam³ katvā jinissāmīti⁴ iminā cintitaṃ bhavissatīti⁵“ ūtvā
„suṭṭhu te cintitaṃ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Saṭṭhassa sāṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa kūṭam⁷: 5
phālaṃ ce adeyyum⁸ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyum. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha saṭṭhassa 'ti saṭṭhabhāvena kerāṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khādītum vattatīti saṭṭhassa, sāṭṭheyyam idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisāṭṭheyyaṃ cintitena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa
kūṭan ti kūṭassa⁶ puggalassa tayā paṭikūṭaṃ suṭṭhu paccodḍitaṃ⁶, paṭibhāvaṃ⁷ 15
katvā odḍitasadisam⁸ eva katan ti attho, phālaṃ ce adeyyum⁸ mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyum. kasmā kumāraṃ no kulalā¹⁰ hareyyum¹¹
ti mūsikāsu phāle khādantīsu kulalā¹² kīmkāraṇā kumārake¹³ no hareyyum¹⁴,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁵ khādāpītapuriso
kūṭo ti maññasi, tādissassa pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁶ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭānaṃ¹⁷ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṃ hoti,
bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatino¹⁸ nekatikassa¹⁹ vañcanakassa²⁰
puggalassa nikatyā aparo nekatikārako vañcanakapuriso²¹ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālan ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphālaṃ²² phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
'ssa phālaṃ na dassasi puttān te harissati, tan te²³ esa mā haratu²⁴ phālaṃ
assa dehīti, demi sace me puttāṃ²⁵ detīti, demi sāmi²⁶ sace me phāle detīti.

¹ K addhaṃ. ² Bī saṭṭhayapaṭisāṭṭheyyaṃ. ³ Bī paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ Bī
khādeyyaṃ, BP khādeyyum. ⁶ Bī kūṭa. ⁷ Bī paṭibhāgaṃ. ⁸ Bī oḍḍita-. ⁹ Bī khā-
deyyaṃ. ¹⁰ Bī omīta kulalā. ¹¹ K hareyyā, Bī hareyyan. ¹² K kulalo. ¹³ Bī
-raṃ. ¹⁴ K hareyya, Bī māreyyum. ¹⁵ Bī phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ Bī kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭānaṃ. ¹⁸ so BP; K Bī nikatīno. ¹⁹ Bī nekatī-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omīta phālaṃ. ²³ K tace. ²⁴ so K BP; Bī āharatu. ²⁵ K
puttān. ²⁶ Bī omīta sāmi.

Evam natthaputto puttaṃ natthaphālo ca' phālaṃ' paṭi-
labhitvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
kūṭavāṇījo idāni kūṭavāṇījo, paṇḍitavāṇījo yeva⁴ paṇḍitavāṇījo, viniccha-
5 yāmacco⁵ pana aham evā“ ti. Kūṭavāṇījajātakam⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraññam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam anabhiratiyā ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekam¹⁰ gahitaṃ ārammaṇam nāma n' atthi,
10 anabhirativāsam¹¹ vasantaṃ pana tam¹² Satthu santikaṃ ānesum.
So Satthārā „saccam kira ukkaṇṭhito sīti“ puṭṭho „saccan“ ti vatvā
„kiṃkāraṇā“ ti vutte „kilesavasena“ ti āha. Atha nam Satthā „ayam
bhikkhu kilesa nāma pubbe¹³ tiracchānehi pi garahito, tvaṃ evarūpe
sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁴ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ vānarayoniyam nibbatti.
Tam enaṃ eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ci-
raṃ rājagehe vasamāno vattasampanno ahoṣi, manussaloke vatta-
20 mānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte pasīditvā
vanacarakaṃ¹⁶ pakkosāpetvā „imaṃ vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva
vissajjehīti“ āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa
āgatabhāvaṃ űatvā tassa dāssanatthāya mahante pāsānapīṭṭhe
sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodanīyaṃ kathaṃ¹⁷
25 katvā „samma kahaṃ ettakaṃ kālaṃ vuttho sīti“ āha. „Bārā-
ṇasiyam rājanivesane“ ti. „Atha kathaṃ mutto sīti“. „Rājā
maṃ keḷimakkatāṃ katvā mama vatte pasanno maṃ vissajjesīti“.
Atha nam te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ Bⁱ omits ca. ² both MSS phalaṃ. ³ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁴ Bⁱ adds idāni.

⁵ Bⁱ -yaamacco. ⁶ Bⁱ adds aṭṭhamam. ⁷ Bⁱ -ñam. ⁸ Bⁱ -naṃ. ⁹ so Bⁱ BP.
K ekassa. ¹⁰ Bⁱ -ka. ¹¹ Bⁱ yāsam. ¹² K nam. ¹³ Bⁱ adds pi. ¹⁴ Bⁱ omits pi.

¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ Bⁱ -cārikam. ¹⁷ K omits katham.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā¹ 'ti'.
 „Mā maṃ manussānaṃ kiriyaṃ pucchathā²“ 'ti'. „Kathetha,
 sotukām' amhā³ 'ti. Bodhisatto „manussā⁴ nāma khattiyāpi
 brāhmaṇāpi 'mayhaṃ mayhaṃ' ti vadanti, hutvā abhāvattṭhena
 aniccataṃ na jānanti, suṇātha⁵ dāni tesāṃ andhabālānaṃ kā- 5
 raṇaṃ“ ti vatvā imā gathā avoca:

1. 'Hiraññaṃ⁶ me suvaṇṇaṃ⁷ me' eṣā rattimdivā⁸ kathā
 dummedhānaṃ manussānaṃ ariyadhammaṃ apassataṃ. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko⁹
 lambatthano¹⁰ veṇikato¹¹ aho aṅkitakaṇṇako 10
 kīto¹² dhanena bahunā so taṃ vitudate janan ti. 137.

Tattha hiraññaṃ me suvaṇṇaṃ me ti desanāsisamattam etaṃ, iminā pa-
 dadvayena dasavidham pi ratanaṃ sabbam¹³ pubbaṇṇaparannaṃ¹⁴ khattavattthuṃ¹⁵
 dvipadaṃ catuppadaṃ ca sabbam dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, eṣā
 rattimdivā¹⁷ kathā ti eṣā manussānaṃ rattin ca divā ca niccakālaṃ kathā, 15
 aññaṃ pana te¹⁸ pañcakkhandhā aniccāditi¹⁹ vā hutvā na bhavanti vā
 na jānanti²⁰ evam eva²¹ paridevanta vicaranti, dummedhānaṃ ti añña-
 nānaṃ²², ariyadhammaṃ apassataṃ ti ariyānaṃ Buddhādinaṃ dhammaṃ
 ariyaṃ vā niddosaṃ navavidhaṃ lokuttaradhammaṃ apassantānaṃ eṣā va kathā,
 aññaṃ pana aniccam vā dukkhaṃ vā ti tesāṃ kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20
 ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā 'ti tesu dvisu gharasāmikesu eko ti mātu-
 gāmaṃ sandhāya vadati tattha, veṇikato¹¹ ti kataveṇi nānappakāreṇa saṇṭhā-
 pitakesakalāpo ti attho, aho aṅkitakaṇṇako ti aha²³ viddhakaṇṇo chidda-
 kaṇṇo²⁴ ti²⁵ lambakaṇṇataṃ²⁶ sandhāya āha, kīto²⁷ dhanena bahunā ti so
 paṇ' eṣa amassuko lambatthano²⁸ veṇikato¹¹ aṅkitakaṇṇo mātāpitunnaṃ bahuṃ 25
 dhanam datvā kīto²⁷ mañjetvā jaśādhetvā yānaṃ²⁹ āropetvā³⁰ mahantena pari-
 vāreṇa gharaṃ ānito, so taṃ vitudate janan ti so gahapati āgatakalāto

¹ B¹ adds āhaṃsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B¹ manussānaṃ. ⁵ so B¹ Bp; K su-
 notha. ⁶ B¹ -ñam. ⁷ B¹ -ṇam. ⁸ B¹ rattidivā. ⁹ B¹ apassuko, K amanussako.
¹⁰ K lambha-, B¹ lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? B¹ kiṭo. ¹³ B¹ sappa.
¹⁴ B¹ puppaṇṇaparannaṃ. ¹⁵ B¹ parannaṇakhettaṃ vatthuṃ. ¹⁶ B¹ dassetvā. ¹⁷ B¹
 rattidivā. ¹⁸ B¹ omits te. ¹⁹ K -dini, B¹ -di. ²⁰ B¹ jānanti ²¹ K evā ti āgantvā.
²² K aññānaṃ, B¹ appapaññānaṃ. ²³ B¹ adds sveva. ²⁴ B¹ chinnakaṇṇo. ²⁵ K
 omits ti, B¹ adds lampannaṃ ti. ²⁶ K lambakaṇṇam, B¹ lamannaṇataṃ, Bp lamba-
 kaṇṇakaṇ. ²⁷ B¹ kiṭo. ²⁸ B¹ lampattano. ²⁹ B¹ yānakaṃ. ³⁰ B¹ āhrāpetvā.

paṭṭhāya tasmim̐ gehe dāsakammakarādibhedam̐¹ janam̐ are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idam̐ na karosi⁴ idam̐ na karosīti mukhasattihī⁵ vītudati sāmiko viya hutvā mahājanam̐ vicāreti, evam̐ tava manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokam̐ garahi.

5 Tam sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakam̐ assumhā“⁶ 'ti ubhohi pi⁷ hatthehi kaṇṇe⁸ da-
ham̐ pidahimsu, „imasim̐ thāne amhehi idam̐ ayuttam̐ sutan“
ti tam̐ thānam pi garahitvā aññattha agamanu⁹. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imam̐ dhammiadesanam̐ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̐
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi)
„Tadā vānaragaṇo Buddhaparisa ahoṣi, vānarindo pana aham̐ evā“¹⁰ 'ti.
Garahitajātakam̐¹¹.

10. Dhammadhaja-jātaka.

15 Sukham̐ jīvitarūpo sīti. Idam̐ Satthā Veḷuvane viharanto
vadhāya parisakkanam̐ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayham̐ vadhāya parisakkat'
eva¹², na tāsamattam pi kātuṃ sakkhīti¹³“ vatvā atītam̐ āhari:

Atīte Bārāṇasīyam̐ Yasapāṇi¹⁴ nāma rājā rajjam̐
20 kāresi¹⁵. Kālako nām' assa senāpati ahoṣi. Tadā Bodhisatto
tass' eva purohito ahoṣi nāmena Dhammadhajo nāma. Rañño
pana¹⁶ sīsapasādhana-kappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjam̐ kāreti¹⁷. Senāpati pan' assa vinicchayam̐ karonto lañcam̐
khādati parapitṭhimamsiko, lañcam̐ gahetvā asāmike sāmike
35 karoti¹⁸. Ath' ekadivasam̐ vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandamāno vinicchayā nikkhanto rājupaṭṭhānam̐

¹ Bⁱ dāsakammakarādibheda, K omits janam̐. ² Bⁱ hare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, Bⁱ duṭṭhadāsam̐ or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ Bⁱ omits idam̐ na karosi. ⁵ Bⁱ musasattihī. ⁶ Bⁱ omits pi. ⁷ K kaṇṇam̐. ⁸ K agamāsi, Bⁱ āgamanisu. ⁹ Bⁱ adds navaman̐. ¹⁰ Bⁱ -ti yeva. ¹¹ K' eva tāsakāramattam pi na kātuṃ nāsakkhīti. ¹² so BP; Bⁱ yassa-, K pāyāsapāṇi. ¹³ K karosi. ¹⁴ Bⁱ panassa. ¹⁵ Bⁱ kāresi. ¹⁶ Bⁱ adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu patitvā „tumhādisesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti“ attano parājita bhāvam³ kathesi. Bodhisatto kārūṇam uppādetvā „ehi bhane, aṭṭan⁴ te vinicchinnissāmīti“ taṃ gahetvā 5 vinicchayaṭṭhānam agamāsi⁵. Mahājano sannipati. Bodhisatto taṃ aṭṭam⁶ paṭivinicchinivā⁷ sāmikañ⁸ űeva sāmikaṃ akāsi. Mahājano sādhu kārāṃ adāsi. So saddo mahā aho si. Rājā taṃ⁹ sutvā „kiṃsaddo nāma¹⁰ eso“ ti pucchi. „Deva Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchita aṭṭo¹¹ vinicchito¹², tat¹³ 10 esa sādhu kārāsaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosāpetvā „aṭṭo¹⁴ kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹⁵ „āma mahārāja Kālakena¹⁶ dubbinicchitaṭṭam¹⁷ vinicchitan¹⁸“ ti vutte „ito dāni paṭṭhāya tumhe va aṭṭam¹⁹ vinicchinnatha, mayhañ ca kaṇṇasukhaṃ bhavissati lokassa ca vaḍḍhīti²⁰“ vatvā anic- 15 chantam pi nañ²¹ „sattaanuḍḍayā²² vinicchaye nisīdathā“ ti yācitvā sampaṭicchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye nisīdati, sāmike yeva²³ sāmike karoti. Kālako²⁴ tato paṭṭhāya lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²⁵ „mahārāja Dhammaddhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare 20 paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evaṃ avacā“ ti paṭikkhipitvā puna tena²⁶ „sace me na saddahatha tassāgamanakāle vātapānena oloketha, athānena²⁷ sakalanagarassa attano hatthe katabhāvam²⁸ passissathā“ ti vutte²⁹ rājā tassa aṭṭakāraka-parisaṃ³⁰ disvā „etass³¹ eva parisā³²“ ti saññāya³³ bhijjitvā³⁴ 25 „kiṃ karoma senāpatīti³⁵“ pucchi. „Deva etaṃ māretum

¹ Bⁱ omits dhammañ ca. ² Bⁱ kālako nāma senāpatī. ³ Bⁱ adds bodhisattassa.

⁴ K addhañ, Bⁱ attam. ⁵ Bⁱ āg-. ⁶ K addham ⁷ Bⁱ -nicchitvā. ⁸ K -kaṃ.

⁹ K omits tañ. ¹⁰ K -addho. ¹¹ Bⁱ suvinicchito ¹² K addho. ¹³ Bⁱ pucchi.

¹⁴ Bⁱ kālakena. ¹⁵ K -taddham, Bⁱ -cchitam aṭṭam. ¹⁶ Bⁱ vudhiti. ¹⁷ Bⁱ tañ,

Bⁱ omits pi nañ. ¹⁸ Bⁱ saddānuḍḍa-. ¹⁹ Bⁱ va. ²⁰ Bⁱ kālako. ²¹ Bⁱ adds bo-

dhisattassa āghātam bandhi. ²² Bⁱ te. ²³ K -nena, Bⁱ athatena. ²⁴ Bⁱ katabham.

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakā-, Bⁱ attakāraṇapariya. ²⁷ Bⁱ sadtā. ²⁸ Bⁱ pañ-

nāya ²⁹ Lⁱ bhajjitvā. ³⁰ K -patī.

- vaṭṭatīti¹. „Oḷārikadosaṃ² aṇassantā kathaṃ māressāma³“ ‘ti.
 „Atth’ eko upāyo⁴“ ti. „Katarūpāyo⁵“ ‘ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁶ taṃ⁷ kātuṃ asakkontaṃ⁸ tena dosena
 māressāma⁹“ ‘ti. „Kiṃ pan’ assa⁷ asayhakammaṃ“ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ⁸ ropitaṃ⁹ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹⁰ catuhi¹¹ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkosivā¹² ‘sve va¹³ uyyānaṃ kiḷissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁴ vadetha¹⁵, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ¹⁶ tas-
 miṃ dose māressāma¹⁷“ ‘ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ḍita mayāṃ purāṇauyyāne ciraṃ kiḷimha, idāni navauyyāne
 kiḷitukāma¹⁸ amha¹⁹, sve kiḷissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitaṃ te n’ atthīti²⁰. Bodhisatto
 „Kālakena¹⁸ lañcaṃ alabhamānena rājā¹⁹ paribhinno bhavissa-
 tīti²¹“ nātvā „sakkonto jānissāma²⁰ mahārājā“ ‘ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²¹ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ uphākaraṃ dassesi. Sakko āvajjanto²² Bodhi-
 sattassa pīlaṃ²³ nātvā vegenāgantvā²⁴ sirigabbhaṃ pavisitvā
 ākāse thatvā „kiṃ cintesi paṇḍita²⁵“ ‘ti pucchi. „Ko si tvan²⁶
 ti. „Sakko ham asmīti²⁷. „Rājā maṃ ‘uyyānaṃ māpehīti²⁸”
 20 āha, taṃ cintemīti²⁹. „Paṇḍita, mā cintayi, ahan te Nandana-
 vana-Cittalatāvana-sadisāṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmiṃ
 thāne māpemīti³⁰. „Asukatthāne māpehīti³¹. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadivase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato³² disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitan³³ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kiḷassū³⁴“ ‘ti. Rājā gantvā atthārasahatthena mano-
 silāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvārattālakasampannaṃ³⁵

¹ K vaddhatīti. ² Bī -kaṃ dosaṃ. ³ Bī kataro upāyo. ⁴ Bī aropetvā. ⁵ K omits taṃ. ⁶ Bī adds taṃ. ⁷ K pana. ⁸ Bī harabbhū-. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī ti. ¹¹ so both MSS. ¹² Bī pakkosāpetvā. ¹³ Bī Bp omits va. ¹⁴ Bī māpethā. ¹⁵ Bī vadatha. ¹⁶ Bī adds ca. ¹⁷ Bī amhā. ¹⁸ Bī kālakena. ¹⁹ Bī rājānaṃ antare. ²⁰ Bī māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjento. ²³ Bī sīlaṃ. ²⁴ Bī vegenā gantvā. ²⁵ Bī māpehīti, K māpetuṃ. ²⁶ Bī kinti katvā māpessāmīti in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ Bī paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ Bī -nna.

pupphaphalabhārabharitam¹ nānārukkhapatimaṇḍitam uyyānaṃ
 disvā Kālakaṃ² pucchi: „paṇḍitena amhākaṃ vacanaṃ kataṃ,
 idāni kiṃ karomā“³ 'ti. „Mahārāja ekarattena uyyānaṃ mā-
 petuṃ sakkonto⁴ rajjaṃ gahetuṃ kiṃ⁵ na sakkotīti“. „Kiṃ dāni
 karomā“⁶ 'ti. „Aparam pi naṃ⁷ asayhakammaṃ kāremā“⁸ 'ti. 5
 „Kiṃ kammaṃ nāmā“⁹ 'ti. „Sattaratanamayaṃ pokkharāṇiṃ
 māpemā“¹⁰ 'ti. Rājā „sādhū“¹¹ 'ti Bodhisattaṃ āmantetvā „āca-
 riya uyyānaṃ tāva te māpitaṃ, etassa pana anucchavikaṃ sat-
 taratanamayaṃ pokkharāṇiṃ māpehi¹², sace māpetuṃ na¹³
 sakkhissasi jīvitam te n' atthīti“¹⁴ āha. Bodhisatto „sādhū mahā- 10
 rāja, sakkonto māpessāmīti“. Ath' assa Sakko pokkharāṇiṃ mā-
 pesi sobhaggappattam¹⁵ satatittham¹⁶ saḥassavaṃkam¹⁷ pañca-
 vaṇṇapadumasañchannaṃ Nandanapokkharāṇi-sadisam¹⁸. Puna-
 divase Bodhisatto tam pi¹⁹ paccakkham katvā rañño ārocesi:
 „māpitā te²⁰ deva pokkharāṇīti“. Rājā tam pi disvā „idāni 15
 kiṃ karomā“²¹ 'ti Kālakaṃ pucchi. „Uyyānassa anucchavikaṃ
 gehaṃ māpetuṃ ānāpehi devā“²² 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmante-
 tvā²³ „idāni ācariya imassa uyyānassa c' eva pokkharāṇiyā ca
 anucchavikaṃ sabbadantamayaṃ²⁴ gehaṃ māpehi, no ce mā-
 pessasi jīvitam²⁵ te n' atthīti“²⁶ āha. Ath' assa Sakko geham 20
 pi māpesi. Bodhisatto punadivase tam pi paccakkham katvā
 rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni kiṃ karomā“²⁷ 'ti
 Kālakaṃ pucchi. „Gehassa anucchavikaṃ maṇiṃ māpetuṃ
 ānāpehi mahārāja“²⁸ 'ti āha. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 ḍita, imassa dantamayassa²⁹ gehassa anucchavikaṃ³⁰ maṇiṃ 25
 māpehi, maṇiālokena vicarissāma³¹, sace māpetuṃ na sakkosi
 jīvitam³² te n' atthīti“³³ āha. Ath' assa Sakko maṇiṃ pi mā-
 pesi. Bodhisatto punadivase tam paccakkham katvā rañño

¹ B¹ pupphaphalapūritam. ² B¹ kālakaṃ. ³ B¹ asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.

⁶ B¹ kārehi. ⁷ B¹ māpethā. ⁸ B¹ māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ B¹ -tta.

¹¹ B¹ satittam. ¹² B¹ -vakim. ¹³ B¹ adds māpesi. ¹⁴ B¹ omits pi ¹⁵ K omits

te. ¹⁶ B¹ omits bodhisattaṃ āmantetvā. ¹⁷ B¹ sapparatanamayaṃ. ¹⁸ B¹ -tam.

¹⁹ K dantamayagehassa, B¹ dandamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ B¹ -ssāmā ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāḷa-
kam³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammaddhajabrāhmaṇassa icchi-
ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
petuṃ na sakkonti⁴ tam ānāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
5 manussaṃ devatāpi⁵ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' tam⁶ vadā“⁷ 'ti.
Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṃ uyyānaṃ
pokkharāṇi dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaraṇatthāya⁹ maṇi-
ratanaṃ ca māpitaṃ, idāni me uyyānarakkhanakaṃ caturaṅga-
10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitān
te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹⁰ jānissāmīti“¹¹
gehaṃ gantvā subhōjanaṃ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
bujjhivā sayanapīṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
attanā sakkā māpetuṃ taṃ māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
hatthe maraṇato araṇṇe anāthamarāṇaṃ eva varataranā“ ti so
kassaci anārocetvā pāsādā otarītvā aggadvāren¹² eva nagarā
nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmim¹³ rukkhamūle satam
dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko taṃ kāraṇaṃ ñatvā vana-
20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
tvam sukhumālo, aditṭhapubbadukkho¹⁴ viya imaṃ araṇṇaṃ
pavisitvā kiṃ karonto nisinno sīti“ imam atthaṃ pucchanto
paṭhamam¹⁵ gātham āha:

1. Sukhaṃ jīvitarūpo si raṭṭhā vīvanam āgato,
95 so ekako [araṇṇasmiṃ] rukkhamūle kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitarūpo sīti tvam sukhena jīvitasadisso sukhe tīto
sukhaparihaṭṭo¹⁶ viya, raṭṭhā ti ākiṇṇamanussatṭhānā, vīvanam āgato ti nir-
ūdakaṭṭhānaṃ¹⁷ araṇṇaṃ pavitṭho, rukkhamūle ti rukkhasamipe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kālakaṃ. ³ K sakkoti. ⁴ K devatī. ⁵ B¹ omits
taṃ. ⁶ B¹ vadāhī. ⁷ B¹ dantamassapāsādo. ⁸ B¹ tassāloka-. ⁹ B¹ Bp -nā. ¹⁰ B¹
jānissāmīti. ¹¹ B¹ kadaci aditṭharūpo. ¹² B¹ -pariharako. ¹³ B¹ rukkhathānaṃ.

viya jhāyasīti kapaṇo viya ekako nisinnō jhāyasi paḷḷhāyasi, kin' nām' etaṃ cintesīti pucchī.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitārūpo 'smi
 raṭṭhā vivanam āgato,
 so ekako [araññasmiṃ] rukkhamaḷe
 kapaṇo viya jhāyāmi
 sataṃ dhammaṃ³ anussaran ti. 139.

5

Tattha sataṃ dhammaṃ anussaran ti samma saccam etaṃ: ahaṃ
 sukhaṃ jīvitārūpo raṭṭhato va¹ vivanaṃ āgato, so 'haṃ⁴ ekako va imasmiṃ 10
 araṇṇe rukkhamaḷe nisīdītvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesī kin' nām'
 etaṃ cintesīti tan⁵ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁶ ahaṃ hi sataṃ dham-
 maṃ anussaranto idha nisinnō, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Paccekabuddha-
 Buddhasāvakaṇaṃ⁷ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso
 ayaso nindā pasasā sukhaṃ⁸ dukkhaṃ ti yaṃ hi aṭṭhavādo lokadhammo, 15
 iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampana-
 sarikkhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisinnō
 'mhīti dīpeti.

Atha naṃ Sakko „evaṃ sante brāhmaṇa imasmiṃ tṭhāne
 kasmā nisinnō sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20
 pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim
 me parassa hatthe maraṇena, araṇṇaṃ pavisitvā anāthamaraṇaṃ
 marissāmi¹¹ cintetvā idhāgantvā nisinnō“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ
 Sakko devarājā, mayā te uyyānādini māpitāni, caturaṅgasam-
 annāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ raṇṇō 25
 sisapasādhana-kappako Chattapāni nāma caturaṅgasamannāgato¹²,
 uyyānapālena atthe satī etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ
 vadehīti“. Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhā-
 yīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kirī. ² B¹ dhamma. ³ K ca, B¹ omits va. ⁴ B¹ omits haṃ. ⁵ K taṃ.
⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B¹ omits buddhapacceka-buddha. ⁸ K sukha.
⁹ B¹ paveṭhenti, B² pavedhenti. ¹⁰ B¹ sakkomī. ¹¹ B¹ sakkomī. ¹² K -tona?
 B¹ -tona. ¹³ B¹ ekaṃ.

gehaṃ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṃ gantvā Chattapāṇim
pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvam kira samma
Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato“ ti pucchi, „ko te mayham
caturaṅgasamannāgatabhāvaṃ' ācikkhīti“ vutte „Sakko deva-
5 rājā“ ti vatvā „kīṃkāraṇā ācikkhīti“ puṭṭho „iminā nāma
kāraṇenā“ 'ti sabbam ācikkhi. So „āma aham caturaṅga-
samannāgato“ ti āha. Atha naṃ Bodhisatto hatthe gahetvā va
rañño santikaṃ gantvā „ayam mahārāja Chattapāṇi caturaṅga-
samannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṃ uyyānapālaṃ ka-
10 rothā“ 'ti āha'. Atha naṃ rājā „tvam kira caturaṅga-
samannāgato“ ti pucchi. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi
caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako⁵ aham deva amajjapāyako⁶ aham
nisnehako⁷ aham deva akkodhanam adhiṭṭhito ti.

15 Mayham hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n'atthi, majjam me na pītapubbaṃ¹⁰,
paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi¹² aṅgehi¹³ sam-
annāgato mhitī

Atha naṃ¹⁴ rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vade-
sīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti'¹⁵“. „Kīṃ ārammaṇam
20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Sunāhi¹⁷ devā“ 'ti attano
anusuyyakakāraṇam¹⁸ kathento imaṃ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁹ bandhāpesim purohitam,
so maṃ atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: aham¹⁹ deva pubbe imasmiṃ n'eva Bārāṇasīnagare²⁰ tādiso
25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitam bandhāpesim

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabbāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
baddhāpi²¹ tattha muccanti²² yattha dhīrā pabbāsare ti

¹ B¹ omits pi hi. ² B¹ adds si. ³ B¹ -gataṃ vācam. ⁴ B¹ omits bodhisatto- -
āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-? B¹ amacca-. ⁷ B¹ nisinnehako. ⁸ B¹ omits hi.
⁹ B¹ usuyya. ¹⁰ B¹ pīvitapuppaṃ. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ B¹
omits aṅgehi. ¹⁴ B¹ omits naṃ. ¹⁵ B¹ anusuyyakomhitī. ¹⁶ B¹ anussu-
¹⁷ so K Bp; B¹ sunohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, B¹ rāja. ¹⁹ B¹ adds pi. ²⁰ K
-si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² B¹ muccanti.

Imasmim¹ hi jātake āgatanayen² eva ekasmim kāle ayaṃ Chattapāṇi rājā hutvā
 catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhim sampadussitvā Bodhisattam attano mano-
 ratham apūrentam nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nam³ band-
 dhitvā ānito Bodhisatto yathābhūtam deviyā dosam ārocetvā sayam mutto raññā
 bandhāpito sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesaṃ ca deviyā ca aparādhani
 khamatha mahārājā⁴ 'ti ovadi, sabbam heṭṭhāvuttanayen⁵ eva vitthārato veditabham,
 tam sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā³ bandhāpesim purohitam,
 so maṃ atthe nivesesi, tasmāham anusuyyako⁴ ti.

Tadā pana so haṃ cintesim⁵: ahaṃ soḷasaśabassā⁶ itthiyo pahāya etaṃ 10
 ekam eva kilesavasena saṃgaṇhanto pi santappetum nāsakkhim, evaṃ duppū-
 raṇiyanani⁷ itthiuaṃ kujjhanan nāma, nivatthavatto⁸ kilissante kasmā kilissatīti
 kujjhanasadisam hoti, bhuttaḥhatte gūṭhabhāvam āpajante kasmā etaṃ sabhāvaṃ
 āpajjati⁹ kujjhanasadisam viya⁹ hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattaṃ na
 pāpuṇāmi tāva kilesam nissāya mayhaṃ usūyā¹⁰ mā uppajjatū 'ti adhiṭṭhahim¹¹, 15
 tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idaṃ sandhāya tasmāham anusuyyako³
 ti āha.

Atha nam rājā „samma Chattapāṇi, kiṃ ārammaṇaṃ disvā
 amajjapo jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto
 imaṃ gātham āha:

Matto ahaṃ mahārāja puttamaṃsāni khādayim,
 tassa soken¹ ahaṃ puṭṭho majjapānaṃ vivajjayin ti.

Ahaṃ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā¹² hutvā majjena vīnā vatti-
 tum nāsakkhim, amaṃsakabhaddam¹³ pi bhuñjitum nāsakkhim, nagare uposatha-
 divasesu¹⁴ mā ghāto¹⁵ hoti bhaddakārako pakkhassa terasiyaṃ nēva maṃsam 25
 gabetvā ṭhapesi¹⁶, taṃ dunnikkhittaṃ sunakhā khādimsu, bhaddakārako uposatha-
 divase maṃsam alabbhitvā rañño nānaggarasabbhojanaṃ pacitvā pāsādaṃ āropetvā
 upanāmetum asakkoṃto devim upasaṃkamitvā 'devi ajja me maṃsaṃ na laddhaṃ
 amaṃsabbhojanaṃ¹⁷ upanāmetum na sakkomi kiṃ ti karomīti' āha, 'tāta mayhaṃ
 putto rañño piyo manāpo, puttam me disvā rājā tam eva cumbanto parissajanto 30

¹ Bⁱ -lī. ² so Bⁱ B^p; K omits nam. ³ B^p rāja. ⁴ Bⁱ anussu-. ⁵ K so haṃ cintesi,
 Bⁱ so cintesi. ⁶ Bⁱ -ssa. ⁷ both MSS. -ṇi-. ⁸ Bⁱ nivattavavatto. ⁹ Bⁱ adds ca.
¹⁰ Bⁱ ussuyya. ¹¹ K Bⁱ -hi, B^p adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ Bⁱ amasakaṃ bhaddam.
¹⁴ Bⁱ -vase. ¹⁵ Bⁱ ghāpito. ¹⁶ Bⁱ dhapemi. ¹⁷ Bⁱ amasakaṃ bhojanaṃ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, aham puttān maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidā-
peyyaṁ¹, tassa puttana saddhīm kilānakāle tvaṁ bhattaṁ upanāmeyyāsīti², sā
evaṁ vatvā attano puttān lalitaḍāraḁaṁ³ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisidāpesi,
rañño puttana saddhīm kilānakāle bhattakārako bhattaṁ upanesi, rājā surāmadā-
5 matto pāṭiyaṁ maṁsaṁ adisvā 'maṁsaṁ kahaṁ' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe
māghātātāya⁴ maṁsaṁ na laddhaṁ' ti vutte 'mayhaṁ maṁsaṁ nāma dullabhaṁ'
ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaṇḍassa gīvaṁ valetvā⁵ jīvitaḁḁayaṁ pāpetvā
bhattakārakassa purato khipitvā 'vegena sampādetvā āharaṁ' ti āha, bhattakārako
tathā akāsi, rājā puttamaṁsena bhattaṁ bhuñji, rañño bhayena eko pi kanditum
10 vā roditum vā kathetum vā⁶ samattho nāma nāhosi. rājā bhuñjitvā sayanaṇḁiṭṭhe
niddaṁ upagantvā paccūsakāle pabujjhivā vigatamado 'puttaṁ⁷ me ānethā' ti
āha, tasmīṁ kāle devī kandaṁānā pādamaḁle pati 'kiṁ bhaddo' ti ca vutte 'deva
hiyyo te puttān māretvā puttamaṁsena bhattaṁ bhuttaṁ' ti āha, rājā putta-
sokena roditvā kanditvā 'idain⁸ me dukkhaṁ surāpānaṁ nissāya uppannaṁ' ti
15 surāpāne dosaṁ disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṁ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṁ
vināsaḁārakasuraṁ⁹ nāma na pivissāmi' paṁsuṁ gahetvā mukhaṁ puñchitvā¹⁰
adhiṭṭhāsim¹¹, tato paṭṭhāya majjaṁ nāma na pīviṁ, imaṁ atthaṁ sandhāya matto
ahaṁ mahārājā¹² 'ti imaṁ gātham āha.

Atha naṁ rājā „kiṁ pana samma āramaṇaṁ disvā nisneho
90 jāto sīti“ pucchi. So taṁ kāraṇaṁ ācikkhanto imaṁ gā-
tham āha:

Kitavāso naṁ¹³ ahaṁ rājā putto paccekabodhi me
pattaṁ bhinditvā cavito¹⁴ nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe ahaṁ Bārāṇasīyaṁ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
25 vijāyi, lekkaṇapaṭṭhakā taṁ¹⁵ disvā 'mahārāja ayaṁ kumāro pāṇiyaṁ¹⁶ alabhi-
tvā¹⁷ maṇḁsatīti¹⁸ āhaṁsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṁ ahoṁ, so rīṇṇūtaṁ¹⁹
patto oparaḁjaṁ kāresi; rājā²⁰ kumāraṁ pacchato vā purato vā katvā vicarati,
pāṇiyaṁ²¹ alabhitvā maraṇabbhayaṁ c' assa catusu dvāresu antonagaresu²² ca
tattha tattha pokkharāṇiyo kāresi, catukkādisu maṇḁpe kāretvā pāṇiyacāṭiyo²³
80 ṭhapāpesi²⁴, so ekadivasaṁ alaṁkatapaṭṭiyatto sayam eva uyyānaṁ gacchanto
autarāmagge Paccekabuddhaṁ passi, mahājano pi Paccekabuddhaṁ disvā tam eva

¹ B¹ -pessāmi. ² K lalita-, B¹ pillantana-. ³ B¹ -ghātāntāya. ⁴ B¹ vattetvā.

⁵ K omits vā. ⁶ B¹ puttāṁ. ⁷ B¹ imaṁ. ⁸ so both MSS. ⁹ B¹ nāsaḁārakaṁ-,
B² -kāraṇaṁ-. ¹⁰ B¹ muñcitvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² B¹ vidhito. ¹³ so B¹ B²;
K naṁ. ¹⁴ K pāṇiyaṁ, B¹ pāṇiyaṁ. ¹⁵ B¹ adds na. ¹⁶ B¹ -ttaṁ. ¹⁷ so B²;
K B¹ rājā. ¹⁸ K attanonagaresu. ¹⁹ K pāṇiya-, B¹ pāṇiyapaṭṭiyo. ²⁰ B¹ ṭhapesi.

vandatī¹ pasamsati añjaliñ c' assa paggañhātī², kumāro cintesi: 'mādeena saddhīm
gacchantā imañ muṇḍakañ vandanti pasamsanti añjaliñ c' assa³ paggañhantīti' so
kupito⁴ hatthito oruḥa Pacekabuddhañ upasāṃkamitvā⁵ 'laddhañ⁶ te samaṇa bhaṭṭan'
ti vatvā⁷ āma kumārā⁸ 'ti vutte tassa hatthato pattañ gahe tvā bhūmiyañ pāte tvā⁹
saddhīm bhaṭṭena madditvā pādappahārena cuṇṇavicuṇṇaṃ akāsi, Pacekabuddho
'naṭṭho vatāyañ satto' ti tassa mukhañ olokesi, kumāro 'ahañ samaṇa Kīta-
vāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kudḍho akkhinī ummē-
lētva¹⁰ olokeno kiṃ karissasīti' āha, Pacekabuddho chinna bhaṭṭo hutvā vheṣaṃ
abbhuggantvā Uttarahimavante¹¹ Nandamūlapabbhāraṃ¹² eva gato, kumārassāpi
tañ khaṇaṃ¹³ ñeva pāpakammañ paripacci, so 'dayhāmi¹⁴ dayhāmi¹⁵ samuggata-
sariṭṭaḍḍho¹⁶ tatth' eva pati¹⁷, tattha tatth' eva yattakañ pāṇiyañ¹⁸ tattakañ
pāṇiyañ sabbañ chijji, mātikā sussiṃsu, tatth' eva jīvitaṭṭakayañ patvā avicimbi
nibbatti, rājā tañ pavattitvā uttvā puttasokena abhiḍḍanto cintesi: 'ayañ me soko
piyavathuto uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁹ soko na uppajjissa, ito dāni
me paṭṭhāya savāṇṇāṇake vā aviṇṇāṇake vā kismici²⁰ vatthusmiṃ sineho nāma
mā uppajjiti²¹ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa²² sineho nāma n' atthi, tañ sau-
dhāya Kītavāso nāma ahañ²³ ti gāthaṃ āha, tattha putto pācekabodhi
me pattañ bhinditvā cavito ti mama putto pācekabodhipattañ bhindi-
tvā²⁴ cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa snehavat-
thussa²⁵ kāraṇā nisneho jāto ti attho.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ diṣvā nik-
kodho jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ¹ ācikkhanto² imaṃ
gātham āha:

Arako hutvā mettacittam satta vassāni bhāvayim",
satta kappe Brahmaloke, tasmā akkodhano ahan ti. 95

Tass' attho: ahañ mahārāja Arako nāma tīpaso hutvā satta vassāni metta-
cittāni bhāvetvā satta sañvattāvivaṭṭakappe³⁴ Brahmaloke vasiñ, tasmā ahañ
dīgharattāni mettābhāvanāya ācīṇṇaparicīṇṇattā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā so
 parisāya iṅgitasāṇṇam adāsi. Tam khaṇaṇ" nēva amaccā ca

¹ K vandāti. ² B¹ paggayhati. ³ K omits cassa. ⁴ B¹ B² kuppito. ⁵ B¹ lad-
dharin. ⁶ B¹ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ B¹ -mūlāmkapa-. ⁹ K khaṇaṃ. ¹⁰ B¹ omits
ḍayhāmi. ¹¹ B¹ -dāho. ¹² B¹ pati. ¹³ K omits tattha -- - pāṇiyaṃ. ¹⁴ K
nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ B¹ kiṃmīrūci. ¹⁶ B¹ uppajjatuti. ¹⁷ B¹ paṭhāya.
¹⁸ B¹ nāmāhan. ¹⁹ B¹ tvāna. ²⁰ B¹ smehevattukassa. ²¹ B¹ omits kāraṇaṃ.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayi, B¹ bhāvaasi. ²⁴ K saṃvaddhavivaddhakappe, B¹
saṃvattavivattakappe. ²⁵ K khaṇaṃ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utthahitvā „are lañcakhādaka' duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā paṇḍitaṃ upavaditvā māretukāmo' jāto“ ti Kālakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh' eva pāsāṇamuggarehi sisam bhinditvā jīvi-
 5 takkhaṃ pāpetvā pādesu' gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesum'. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā⁶ yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Kālakasenaapati' Devadatto ahoṣi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dham-
 10 maddhajo pana aham evā“ 'ti. Dhammadhajajātakaṃ'. Bīraṇaṭṭhambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvan ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 15 ranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Vatthum⁸ pana Rājagahe samuṭṭhitam. Ekasmiṃ samaye dhammasenāpati pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīla-parisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmiṃ samaye Rājagahavāsino chandakaṃ saṃharitvā⁹ dānaṃ sajjayimsu. Ath' eko vohāratthāya
 20 āgataṃ vāṇijo „idam¹⁰ sātakaṃ vissajjetvā mam pi pattikaṃ¹¹ karoṭhā“ 'ti mahagghaṃ gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayimsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitam kaḥapaṇeh' eva niṭṭhāsi. So sātako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsāvasātako atireko, kassa naṃ¹² dema, kiṃ¹³ Sāriputtattherassa¹⁴ udāhu
 25 Devadattassā“ 'ti mantayimsu. Tatth' eke¹⁵ „Sāriputtattherassā“ 'ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathārucim

¹ K lañcam-. ² B¹ mārapetukāmo. ³ so B¹ BP; K pāde. ⁴ B¹ chaṭṭesum, K chaḍḍesum. ⁵ B¹ kārento. ⁶ B¹ kāla-. ⁷ B¹ dhammadhajajātakaṃ dassamaṃ. ⁸ B¹ vatthu. ⁹ so B¹ BP; C¹ saṃgharitva, C² saṃsaritvā. ¹⁰ B¹ imaṃ. ¹¹ so C² BP; C¹ B¹ sattikaṃ. ¹² C¹ C² nau. ¹³ B¹ adds mayaṃ. ¹⁴ B¹ adds dassāma. ¹⁵ B¹ tatteke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² amhākaṃ nagaram
 eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu³ ayam eva amhākaṃ
 avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhaṃsu. Sambabulikaṃ⁵ karon-
 tesu⁶ pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū⁷ ahesuṃ. Atha naṃ
 Devadattassa adamsu. Devadatto tassa dasā⁸ chindāpetvā ovattikāṃ⁹ 5
 sibbāpetvā¹⁰ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavannaṃ¹¹ katvā pārupi. Tasmim
 kāle tiṃsamattā bhikkhū¹² Rājagahā Sāvattihim gantvā Satthāraṃ
 vanditvā katapaṭisanthārā taṃ pavattim ārocetvā „evaṃ bhante Deva-
 datto attano¹³ ananucchavikaṃ arahaddhajaṃ¹⁴ pārupitī“ ārocesuṃ.
 Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano ananurūpaṃ ara- 10
 haddhajaṃ¹⁵ paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹⁶ hatthikule nibbattitvā va-
 yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
 ñāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
 haranto dantakāravithiyaṃ¹⁷ dantakāraḥvalayādini¹⁸ karonte disvā
 „hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
 hissāmā“ 'ti āhaṃsu. So¹⁹ āvudhaṃ ādāya kāsāyavattahava-
 sano Paccekabuddhavesaṃ²⁰ gaṇhitvā paṭisīsakāṃ paṭimuñcitvā
 hatthivithiyaṃ thatvā²¹ āvudhena hatthim māretvā dante ādāya 20
 Bārāṇasiyaṃ vikkīṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
 dhisattassa parivārahatthinaṃ²² sabbapacchimāṃ hatthim²³
 māretuṃ ārabhi. Hatthino devasikaṃ hatthisu²⁴ parihāyantesu
 „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
 cesuṃ. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekabuddhavesaṃ gahetvā 25
 hatthivithipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci²⁵ nu kho so
 māreti, parigaṇhissāmi na“ 'ti ekadivasaṃ hatthi²⁶ purato katvā

¹ Bⁱ devadatthero, C^k C^e devadattatthero. ² Bⁱ nibaddham. ³ C^e Bⁱ maṅgalāmaṅ-
 galesu. ⁴ C^e -likāṃ. ⁵ Bⁱ kathentesu. ⁶ so B^p; C^k omits bahū, Bⁱ bahu.
⁷ Bⁱ vassa dasāni. ⁸ C^k C^e ovaddhikāṃ. ⁹ so B^p; Bⁱ sippāpetvā, C^k C^e sludhāp-.
¹⁰ C^k -paddhavaṇṇaṃ, C^e -paddhavaṇṇaṃ?, Bⁱ -pattavaṇṇaṃ. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ
 repeats attano. ¹³ C^k arahāṇḍajaṃ, Bⁱ arahantadhajaṃ. ¹⁴ Bⁱ arahantaṃ dhajaṃ.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^e -yā, Bⁱ -vithiyaṃ dandakāre. ¹⁷ Bⁱ dandaḥvalayādini.
¹⁸ Bⁱ adds sādhu ti. ¹⁹ Bⁱ paccekasambuddha-. ²⁰ Bⁱ thatvā. ²¹ Bⁱ parivāraṇaṃ
 hatthinaṃ. ²² C^e Bⁱ hatthi, C^k hatthimaṃ. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bⁱ kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahosi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya
pakkhandi¹. Bodhisatto nivattitvā t̥hito „bhūmiyam pothetvā
māressāmi nan“ ti soṇḍam pasāretvā tena paridahitāni kāsā-
yāni disvā „imam arahaddhajaṃ² mayā garuṃ kātum³ vaṭṭatīti“
5 soṇḍam paṭisaṃharitvā⁴ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁵
ananucchaviko tuyham, kasmā etaṃ paridahasīti“ imā gāthā
avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vattham paridahessati
apeto damasaccena na so kāsāvaṃ arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso⁷ moho makkho palāso
issā macchariyam mayā sāt̥heyyam thambho sarambho māno atimāno mado pa-
mādo sabbe akusaladhammā sabbe duccharitā sabbaṃ bhavagāmikammaṃ diyaḍḍha-
15 kilesasahassaṃ, eso kāsāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸
anissat̥tho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṃ ti kasāyarasapītaṃ¹⁰
arahaddhajabbhūtaṃ¹¹, yo vattham paridahessatīti yo evarūpo hutvā eva-
rūpaṃ vattham paridahessati nivāseti ca¹² pārupati ca, apeto damasaccenā
'ti indriyadamasamkhātena damena nibbānasamkhātena ca paramatthasaccena apeto
20 parivaḍḍito, nissakkaat̥tho¹³ vā karaṇavacanam, etasmā damasaccā apeto ti attho,
saccan ti c' ettha vacīsaṃ¹⁴ catusaccam pi vaṭṭati¹⁵ yeva, na so kāsāvaṃ
arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṃ¹⁶ kāsāvaṃ na arahati, an-
anucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā 'ti yo pana puggalo yathā-
vuttassa¹⁷ kasāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga-
25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā t̥hapito viya tesu patiṭṭhito²⁰,
tehi sīlehi samaṅgibhūtassa²¹ etaṃ adhivacanam, upeto ti sampanno samannā-
gato, damasaccenā ti vuttappakāreṇa damena ca²² saccena ca, sa ve kāsāvaṃ
arahatīti so evarūpo puggalo imam arahaddhajaṃ²³ kāsāvaṃ²³ arahati.

¹ B¹ pakkhanti, C² pakkhat̥the? ² B¹ arahanti dhajaṃ. ³ B² guruṃ-, C² C² garu-.
⁴ C² C² vaddhatīti. ⁵ so B²; C² paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C² paṭisaṃ-
saritvā corr. to paṭisaṃharitvā, B¹ paṭisaṃkhāritvā. ⁶ B¹ arahattajo. ⁷ B¹ deo.
⁸ B¹ sandhānato anupassato. ⁹ B¹ omits anissat̥tho. ¹⁰ B¹ kasāya-. ¹¹ B¹ ara-
hantajabbhutaṃ. ¹² B¹ ceva. ¹³ B¹ nissakkatte. ¹⁴ B¹ omits vacīsaṃ. ¹⁵ so
B¹ B²; C² vuccati, C² vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ B¹ arahantaddhaja. ¹⁷ B¹ -ttas-
seva, C² -ttassa tassa. ¹⁸ B¹ cantattā (read vantattā). ¹⁹ B¹ malasiṣesu. ²⁰ B¹ adda
viya ²¹ B¹ -bhūta. ²² B¹ arahattaddhajaṃ. ²³ K kāsāvaṃ.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imaṃ kāraṇaṃ kathetvā
„ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitam¹ te n' at-
thīti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānsei:
„Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā“ 5
'ti. Kāsāvajātakaṃ².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idaṃ tadācariyavaco ti. Idaṃ Satthā Veļuvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabha katesi. Ekadivasaṃ³ hi bhikkhū
dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammāsambuddhe abhimāre⁴ payojesi silaṃ⁵
pavijjihi Nālāgirim⁶ pi⁷ payojesi, khantimettānuddayamattaṃ pi 'ssa
Tathāgate n' atthīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā⁸ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
ṇiko yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁹ Nandiyo⁹ nāma vānaro ahosi,
kaṇiṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyō nāma. Te ubbo pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁹ andhamātaraṃ 20
paṭijaggantā vasaṃ kappesuṃ. Te mātaraṃ sayanagumbe ṭha-
petvā¹⁰ araṇṇaṃ pavisitvā madhurāṇi phalāphalāṇi labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharaṇakā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
lītā aṭṭhacammāvasesā¹⁵ ahosi¹⁶. Atha naṃ Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākaṃ madhuraphalāṇi¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāhaṃ na¹⁸ labhāmi“¹⁸. Bodhisatto

¹ B¹ jīvitan. ² B¹ adda pathamaṃ. ³ B¹ -sañ. ⁴ so C¹ B¹ R¹; C¹ ahimāle corr. to
ahimāre. ⁵ C¹ B¹ silaṃ. ⁶ C¹ nālāgirim. ⁷ C¹ B¹ omīti pi. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹
mahānandiyō. ¹⁰ B¹ thapetvā. ¹¹ C¹ mātē corr. to mātu, B¹ mātuyā. ¹² C¹ C¹
posenti. ¹³ C¹ āharaṇakā, B¹ āharavānarā. ¹⁴ C¹ C¹ khudāhi. ¹⁵ C¹ aṭṭhacammā-,
B¹ atthidhammā-. ¹⁶ B¹ hosi. ¹⁷ B¹ -phalāphalāṇi. ¹⁸ B¹ tāta nāham.

- cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikaṃ¹ pak-kositvā², „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggis-sāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharanena
- 5 kammaṃ n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruḥa paccante nigrodharukkhe vāsaṃ kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath' eko Bāraṇasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavo Takkaṣilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
- 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Āca-riyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ ñatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharusō sāhasiko, evarūpānaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālaṃ ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsaṃ mahādukkhaṃ passanti⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
- 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaḍitvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bāraṇasiṃ gantvā ghārāvāsaṃ gahetvā aññehi sippehi jīvikaṃ kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭṭiṃ nissāya jivissāmīti“ luddakakammaṃ katvā „jīvikaṃ kappessāmīti“ Bā-rāṇasito nikkhamitvā paccantagāmaṃ vasanto dhanukalāpa-
- 20 sannaddho araṇṇaṃ pavisitvā nānāmige māretvā maṃsavikka-yena jīvikaṃ kappesi. So ekadivasaṃ araṇṇe kiñci alabhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ tṭhitaṃ nigrodharukkhaṃ disvā „api nāṃ¹² ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkhabhimukho pāyāsi. Tasmiṃ khaṇe ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
- 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹³ āgacchantāṃ disvā „mātaram no disvāpi kiṃ karissatīti“ sākhaṇtare nili-yiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamūlaṃ āgantvā taṃ tesāṃ mātaram jarādubbalaṃ andhaṃ disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭṭiṃ vijjhītvā¹³ gamissāmīti“

¹ Bī -nandiyaṃ. ² Bī pakkosāpetvā. ³ Bī -sīvāsi. ⁴ Ck -silāya, C^o Bī -silāyaṃ.

⁵ Ck āhavijjā-, C^o āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ Bī evarūpo. ⁷ Ck omits na.

⁸ Bī icchati. ⁹ Bī pāpūṇṇasakim. ¹⁰ Ck C^o hoti. ¹¹ so Bp; Bī alaṅgaṇa-, Ck C^o

aṅgaṇa-. ¹² Ck naṃ. ¹³ Bī adda gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṃ gaṇhi¹. Taṃ disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṃ vijjhitukāmo, aham assā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ maṃ accayena mātaraṃ paṭi-jaggeyyāsi²“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvita- 5 dānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārēhīti“ tassa paṭiñ-ñāṃ gaḥetvā sarassa³ āsannatthāne⁴ nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattam⁵ vijjhitvā pātetvā mātaraṃ pi 'ssa⁶ vijjhituṃ puna⁷ dhanuṃ sannahi⁸. Taṃ disvā Cullanandiko⁹ „ayaṃ¹⁰ me mātaraṃ vijjhitukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā 10 laddhajīvita nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“ sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhitvā amhe dve bhātike gaḥetvā ambhākaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa- tiññāṃ gaḥetvā sarassa¹² āsannatthāne¹³ nisīdi. So tam¹⁴ pi¹⁵ 15 vijjhitvā māretvā¹⁶ „ghare dārakānaṃ bhavissatīti“ mātaraṃ pi tesam vijjhitvā pātetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṇ ca dve dārake ca gehen' eva saddhiṃ jhāpesi, piṭṭhivaṃsa- thūṇamattam avasissi¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso 20 disvā taṃ pavattim ārocesi. So puttadārakānaṃ¹⁹ sokena abhi- bhūto tasmiṃ yeva thāne maṃsakācaṇ²⁰ ca dhanuṃ ca chaḍḍetvā²¹ vatthaṃ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṃ pāvisi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsam bhindi. Paṭhavi²² vivaraṃ adāsi, avicito jālā utṭhahi. 25 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādaṃ saritvā „imaṃ

¹ Bⁱ ākaddāhi. ² Bⁱ parassa. ³ so BP; C^k āsanena, C^e āsanne, Bⁱ āsanathāne. ⁴ C^k C^e -satto. ⁵ C^k omits ssa. ⁶ Bⁱ pana. ⁷ Bⁱ saunayhi. ⁸ Bⁱ -nandiyō. ⁹ C^e ayam. ¹⁰ Bⁱ yeva nāma. ¹¹ C^k nikkhami, C^e nikkhami corr. to nikkhamitvā. ¹² Bⁱ saraṭhassa. ¹³ Bⁱ āsanathāne. ¹⁴ Bⁱ tam. ¹⁵ Bⁱ omits pi. ¹⁶ Bⁱ pātetvā. ¹⁷ C^e kājenādāya, Bⁱ kājena ādāya. ¹⁸ C^k Bⁱ bhavissati. ¹⁹ Bⁱ puttadāra. ²⁰ C^k -kācaṇa corr. to -kājaṇa, C^e -kājaṇa, Bⁱ maṃkojaṇa. ²¹ C^e chaḍḍhetvā, Bⁱ chaḍḍetvā. ²² Bⁱ pathavi. ²³ Bⁱ pathaviyā. ²⁴ C^k C^e giliya-, Bⁱ giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³ paridevamāno imaṃ gāthadvayam āha:

1. Idaṃ tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:
mā su tvaṃ akarā pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.
- 5 2. Yāni karoti puriso tāni attani passati
kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,
yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass⁷ attho: yaṃ Pārāsariyo⁸ brāhmaṇo abravi mā⁹ tvaṃ pā; aṇ¹⁰ akara¹¹
yaṃ kataṃ¹² pacchā¹³ taṃ¹⁴ ācariyassa vacanaṃ¹⁵,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesaṃ vijākaṃ paṭilabhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁶ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam eva lāmakam¹⁷ anīṭṭhaṃ¹⁸ phalaṃ anubhoti, loka¹⁹miṃ pi bi yādi-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

- 15 Iti so paridevanto paṭhavim¹⁹ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ²⁰ eva kakkhaḷo²¹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²² pharuso nikkāruṇiko yevā²³ 'ti²⁴ imaṃ dhamma-
desanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddapuriso²⁵ Devadatto
20 ahosi, disāpāmokkhācariyo²⁶ Sāriputto²⁷, Cullanandiko²⁸ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā²⁹ 'ti. Culla-
nandiyajātakaṃ³⁰.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
95 ekaṃ kuṭumbikaṃ³¹ ārabha kathesi. Sāvattihinagara-vāsī³² kir'
eko kuṭumbiko³³ ekena jānapadakuṭumbikena³⁴ saddhim vohāraṃ akāsi.

¹ Bⁱ omits disvā. ² Bⁱ porāṇācariyassabrahmaṇo, B^p porāṇācariyabra-. ³ Bⁱ vada-
tīti. ⁴ Bⁱ porāṇācariyo, B^p porāṇācariyo. ⁵ C^s va ⁶ C^k vapato, Bⁱ pappate.
⁷ Bⁱ adds su. ⁸ C^k pāpayam. ⁹ Bⁱ ataraṃ. ¹⁰ Bⁱ taṃ. ¹¹ C^s Bⁱ paccha. ¹² Bⁱ
tvaṃ. ¹³ Bⁱ si. ¹⁴ Bⁱ vacaṃ. ¹⁵ Bⁱ -ṇa. ¹⁶ Bⁱ hinalāmakam. ¹⁷ all three MSS.
anīṭṭha. ¹⁸ Bⁱ pathavī. ¹⁹ C^s Bⁱ -lo. ²⁰ Bⁱ adds vatvā. ²¹ Bⁱ luddakapu-
²² Bⁱ -kkho ācariyo. ²³ Bⁱ adds ahosi. ²⁴ Bⁱ -cūla-. ²⁵ C^s cullanandijā-, C^k
cūlanandijā-, Bⁱ adds dutiyam. ²⁶ C^s kuṭim-. ²⁷ C^k C^s -vāsī. ²⁸ C^s janapada-

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātuṃ na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kujihitvā bhattaṃ abhuñjītvā nikkhami. Atha naṃ antarāmagge chātājjhattaṃ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5
 idam¹ corānaṃ tiṭṭhanatṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā sabbhaṃ bhattaṃ bhuñjītvā tucchapuṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakam⁴ tucchapuṭaṃ eva adamsū“ ‘ti āha. Sā tena ekaken⁵ eva bhuttabbhāvaṃ nātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihāreṇa⁶ gacchantaṃ „pāniyaṃ⁷ pivissāma“ ‘ti Jetavanaṃ pavisimsu⁸. Sattāpi 10
 tesaṃ⁹ nēva āgamaṇaṃ olokeno maggaṃ¹⁰ gahetvā ṭhitaluddo¹¹ viya gandhakuṭicchāyāya nisīdi. Te Sattāraṃ disvā upasāṃkamitvā vandi-
 tvā nisīdīmsu. Sattā tehi saddhiṃ paṭisaṃthāraṃ katvā „kiṃ upāsike ayaṃ¹² te bhattā hitakāmo sasneho“ ti¹³ pucchi. „Bhante, ahaṃ etassa sasnehā¹⁴, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁵ aññe divasā 15
 ajj¹⁶ ev¹⁷ esa¹⁸ antarāmagge puṭaṃ¹⁹ labhitvā mayhaṃ adatvā atanaṃ va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ²⁰ pi tvaṃ etassa hitakāmaṃ sasnehā ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
 dhammānusāsako ahoṣi. Tadā²¹ rājā „padubbheyyāpi²² me ayaṃ²³ ti attano puttaṃ āsaṃkanto nīhari. So attano bhari-
 yaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²⁴ vāsaṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabbhāvaṃ sutvā 25
 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṃ²⁵ paccāgac-
 chanto²⁶ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁷ bhuñjāhīti“ bhatta-
 puṭaṃ labhitvā tassā²⁸ adatvā sayam etaṃ²⁹ bhuñji. Sā

¹ Ck imarā. ² Bī tiṭṭhana. ³ Ck C² omīti taṃ. ⁴ Bī abhattakā. ⁵ Bī -re. ⁶ Bī pā-
 niyaṃ. ⁷ Bī pavisītvā. ⁸ Ck C² tesaṃ. ⁹ Bī BP mīgaṃ. ¹⁰ Bī vītaluddako.

¹¹ Bī ayan. ¹² C² hoti corr. to hotīti. ¹³ Ck sasneho, Bī sineho. ¹⁴ Bī tiṭṭhatu.

¹⁵ Bī ajjevame. ¹⁶ Bī pūtabhattaṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bī atha naṃ.

¹⁹ Ck padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C² padubbheyyatīpi, Bī padubbheyyāsi,
 BP padūseyya. ²⁰ Bī ayyan. ²¹ Bī -gāme. ²² Ck C² -siyaṃ, Bī -sī. ²³ Ck C²
 pacchā-. ²⁴ C² dāhitvā. ²⁵ Bī tāya. ²⁶ Bī eva.

„kakkhaḷo¹ vatāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahoṣi. So
 Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ gahetvā taṃ³ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā
 „ettakam⁴ eva etissā alan⁵“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammā-
 nam vā karoti, „kathaṃ yāpesīti⁶“ pi na naṃ⁷ pucchati. Bo-
 5 dhisatto cintesi „ayaṃ no⁸ devī⁹ rañño bahūpakārā sasnehā,
 rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānam assā⁸
 kāressāmīti¹⁰“ taṃ upasamkamitvā upacāraṃ¹¹ katvā ekamantaṃ
 ṭhatvā „kin tātā¹²“ 'ti vutte „kathaṃ¹⁰ samutṭhāpetuṃ mayāṃ
 devi tumhe upaṭṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹
 10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha.
 „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³,
 nanu labhanakāle adāsīm, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭ-
 ṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge
 bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va
 15 bhuñjīti¹⁵“. „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ
 sakkhissasīti¹⁶“. „Sakkhissāmi tātā¹⁷“ 'ti. „Tena hi ajj' eva
 mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha,
 ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti¹⁸“ evaṃ vatvā Bodhisatto puri-
 mataraṃ gantvā rañño¹⁷ santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño
 20 samīpe aṭṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya
 kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhatta-
 piṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā
 kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“. „Nanu agga-
 mahesiṭṭhānaṃ vo²¹ laddhaṃ“ ti. „Tāta kismici²² sammāne
 25 asati aggamahesiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²³ tumhākaṃ
 rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² Bī pūriso. ³ Ck C^s omit taṃ. ⁴ Bī etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ Bī omits no. ⁷ Ck C^s devī. ⁸ Ck C^s -sammānassā, Bī sampāni-mayā. ⁹ Bī upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kataṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunnaṃ corr. to pitunnaṃ, Bī pitunnaṃ. ¹² Ck C^s vaddhatīti. ¹³ C^s -mā, Ck omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ Bī bhattapūṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjīti, Bī bhuñjati. ¹⁶ Bī -ssathāti. ¹⁷ Ck C^s omit rañño. ¹⁸ Bī adde mahallakānaṃ. ¹⁹ Bī pitunnaṃ. ²⁰ Ck C^s dassāma. ²¹ Bī te. ²² Bī kismiñci. ²³ Ck C^s omit me.

adativā sayam eva bhuñjīti¹“. Bodhisatto „evam kira mahārājā“
'ti pucchi. Rājā adhivāsesi. Bodhisatto tassa adhivāsanam
viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato patṭhāya kiṃ tum-
hākaṃ idha vāseṇa, lokasmiṃ hi appiyasampayogo va dukkho,
tumbhākaṃ idha vāse sati' rañño appiyasampayogo va dukkham 5
bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṃ bhajanti, abhajantaṃ
abhajanabhāvaṃ ñatvā aññattha gantabbaṃ, mahanto' lokasanni-
vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ,
kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, 10
nānatthakāmassa kareyya atthaṃ,
asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cajantaṃ, vanathaṃ na kayirā,
apetacittena na sambhajeyya,
dijo dumaṃ khīṇaphalaṃ ti ñatvā 15
aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṃ ti yo attano namati tass'
eva paṭinameyya yo ca bhajati⁴ taṃ ñeva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
kiccaṃ ti attano uppannakiccaṃ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṃ⁶
paṭikareyya, caje cajantaṃ vanathaṃ⁷ na kayirā ti attānaṃ jahantaṃ jaheth' 20
eva⁸, tasmīṃ taṇhāsamkhātā⁹ ca⁹ vanathaṃ na kareyya, apetacittena¹⁰ ti vigata-
cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā 'ti tathārūpeṇa saddhiṃ na sam-
bhaveyya¹⁰, dijo dumaṃ ti yathā sakunō pubbe phalitaṃ pi rukkhāṃ phale
khīṇe khīṇaphalo ayaṃ ti ñatvā taṃ chaddetvā¹¹ aññaṃ samekkhāti pariyesati
evam aññaṃ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹² tumhe sasnehaṃ ekaṃ¹² 25
purisaṃ labhissathā 'ti.

Taṃ sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi. Tato
patṭhāya samaggā sammōdamānā vasimsu.

¹ Bⁱ bhuñjātīti. ² Bⁱ vāsoti. ³ Bⁱ adde hi. ⁴ C^k C^e bhajātīti. ⁵ Bⁱ uppannam-.
⁶ Bⁱ panataṃ ⁷ Bⁱ adds kiñci. ⁸ Bⁱ taṇhāsandhavasamkhātāṃ. ⁹ Bⁱ omite ca.
¹⁰ C^k samābhaveyya, Bⁱ sammāgaccheyya. ¹¹ Bⁱ chaṭṭetvā, C^e chaddhetvā. ¹² Bⁱ
avassāṇu. ¹³ C^k C^e ekaṃ.

Satthā imaṃ desanāṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patiṭṭha-
himsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā 'ti. Puṭabhatajjātakaṃ³.

3 4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturo dhammā ti. Idaṃ Satthā Veḷuvane vi-
haranto Devadattaṃ ārabba kathesi.

1. Yass' ete caturo dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so ativattati⁵. 146.

10 2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā⁶
saccaṃ dhammo dhiti cāgo diṭṭhaṃ so nātivattatīti⁷. 147.

Tattha guṇā⁸ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro
rāsattṭhena⁹ piṇḍattṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittaṃ atikkamituṃ na sakkoti¹⁰;
sesam ettha sabbaṃ beṭṭhā Kumbhīlajātaka¹¹ vuttanayam eva saddhiṃ
15 samodhānenā¹² 'ti.

Kumbhīlajātakaṃ¹⁰.

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
90 kāro¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādhaṃ adhvāsetuṃ¹⁶ asakkonto
taṃ ādāya rañño santikaṃ gantvā „deva, eko me upaṭṭhāko

¹ Bⁱ dhammadesanāṃ. ² C^k C^s omit jayampatikā. ³ Bⁱ adds tatiyaṃ. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. ⁴ so B^p; Bⁱ guṇā ca paramabhaddakā in the place of vānar-. ⁵ Bⁱ tīti. ⁶ B^p -ka. ⁷ so B^p; C^k C^s omit both verses, Bⁱ has only the former. ⁸ Bⁱ rāsattṭhena, C^k rāsaddhena. ⁹ Bⁱ piṇḍattṭhena, C^k piṇḍaddhena. ¹⁰ Bⁱ sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bⁱ B^p add catutthaṃ. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C^s Bⁱ bahu-. ¹⁴ C^k C^s anto-. ¹⁵ C^s ante- corr. to anto-. ¹⁶ Bⁱ vāsetuṃ.

sabbakiccekārako, so mayhaṃ gehe padussi, tassa kiṃ kātum
vaṭṭatīti¹“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvaṭṭa²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kiṃ ti maññasīti. 148.

Tattha tassa cekoparādhathhīti tassa ca purisassa eko aparādhho atthi, 5
tattha tvaṃ kiṃ ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhe tvaṃ kiṃ
kātabban ti maññasi, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa daḍḍam paṇe-
hīti dīpeti.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149.

Tassa' attho: amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahūpakāro³ agāre⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ saṃvijjati, mayam
rājāno pi samānā tassa⁹ bahūpakārataṃ¹⁰ sandhāya adhiwāsema, tuyhaṃ pana
arañño pi sato adhiwāsanam¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho, tena kāraṇena amhākaṃ eva-
rūpesu ṭhānesu adhiwāsanakhamti yeva ruccatīti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ nātvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ 20
kātum na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ aho sin“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivannañātakam¹⁹. 25

¹ Ck C^o vaddhatīti. ² Bⁱ vāvaṭṭa. ³ C^o Bⁱ bahu-. ⁴ C^o agāro, Bⁱ aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bⁱ dussanakapūriso. ⁶ Ck so khamo, C^o so khamo corr. to so ca kho. ⁷ Ck
idam, C^o idam corr. to idha. ⁸ C^o icceva corr. to idheva, Bⁱ itheva. ⁹ Ck C^o
omit tassa. ¹⁰ Ck bahūpakārānaṃ, C^o bahupakārenataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bⁱ bahupakārataṃ. ¹¹ Bⁱ -na. ¹² Ck -panne hi, C^o -panno hi. ¹³ Bⁱ lakkha-
ṇakoṭṭhāsehi. ¹⁴ Bⁱ sandhāya. ¹⁵ Ck raññā. ¹⁶ Ck C^o -si-. ¹⁷ Ck raññā.
¹⁸ C^o na sakkhīti. ¹⁹ Bⁱ khantivannañātakam pañcamam.

6. Kosiyajātaka.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Kosalarājā paccantavūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.

5 Satthā pana atītaṃ āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasirājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhāvāraṃ nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakuṇo⁴ veḷugumbaṃ⁵ pavisitvā nilīyi. Kākasena āgantvā „nikkhantam eva taṃ gaṇhissāmā“ 'ti parivāresi⁶. So suriyatthagamanam⁷ anoloketvā va
10 akālass⁸ eva⁹ nikkhamitvā palāyituṃ ārabhi. Atha naṃ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā¹⁰ paripātesuṃ. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripāten-tīti“ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
15 attano vasanaṭṭhānā nikkhamituṃ na vaṭṭatīti¹¹“ imam attham pakāsento imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
akālena hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
na kiñci attham joteti¹³ dhamkasena va kosiyaṃ. 150.

20 2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantaḡu¹⁴
sabbāmitte vasīkatvā¹⁵ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamanā¹⁷ nāma nigga-manam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantuṃ nikkhamanam
25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālena hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭhamena²⁴ saddhīm tatiyaṃ duttiyena catuttham yojetvā evaṃ attho vedītabbo: attano vasanaṭṭhānato²⁵ puriso akālena²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantaṃ-. ² Ck C^o -si-. ³ Bī nivāsesi. ⁴ Bī ulūka-.
⁵ Bī -kumbhaṃ. ⁶ Bī -resuṃ. ⁷ Bī suriyattatthagamanam. ⁸ so Bp; Ck C^o sakāl-,
Bī cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^o koddhentā, Bī koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^o vaddhatīti, Bī vaṭṭatīti
¹¹ Ck C^o nakāle. ¹² C^o Bī bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bī vañka-. ¹⁵ Ck -gu,
C^o -raṇitagu, Bī vivarānabhu. ¹⁶ Bī vasamkatvā. ¹⁷ Ck Bī -naṃ. ¹⁸ Bī omits
nāma nigga-manam. ¹⁹ C^o omits vā. ²⁰ Bī parakkamanam, C^o parakkamanam.
²¹ Bī yuttamattakāle. ²² Ck C^o ādisu. ²³ Bī omits catusu. ²⁴ Bī paṭhamapadena.
²⁵ Bī vasanato hi koci. ²⁶ Bī akāle.

kiñci atthaṃ joteti attano appamattakam pi vaḍḍhiṃ¹ pabhāvetuṃ² na
sakkoti, atha kho ekakaṃ³ pi bahujaṇo bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etaṃ⁶
akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvīnāsaṃ
pāpeti, tatthāyaṃ⁷ upamaḥ dhamkasenā va kosiyaṃ yathā ayaṃ dhamkasenā
imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5
mahāvīnāsaṃ pāpenti⁹ tatthā, tasmā¹⁰ tiracchānagata ādīra¹¹ katvā kenaci akāle
attano vasanaṭṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya
dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭ-
ṭhāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivaraṇtagū¹³ ti vivaraṃ¹⁴ anugacchanto jānanto,
sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasikatvā¹⁶ ti attano vasa katvā, kosīyo 10
vā 'ti imambhā bālakosiyā añño paṇḍitakosīyo viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho
paṇḍito imasmīṃ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmīṃ pana¹⁸ na¹⁹
nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa pavenisaṃ-
khātassa vidhino koṭṭhāsasaṃkhātaraṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhino vidhānaṃ
saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaññū, paresaṃ attano 15
paccāmittānaṃ vivaraṃ ñatvā yathā nāma paṇḍito kosīyo rattisaṃkhātena²⁰ at-
tano kālena²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ ñeva kā-
kānaṃ sisāni chindamāno²² te sabbe²³ amitte vasikatvā sukhī siyā evaṃ dhīro
pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasikatvā sukhī niddukkho
bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā
Anando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana aham evā²⁵ 'ti. Kosiyajātakam²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

23

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tasmīṃ²⁶ kāle
Jetavanato gāvutaddhayanamatte²⁷ eko nigamagāmo, tattha bahūni
salākabhattapakkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰
koṇḍo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vaḍḍhaṃ. ² C^k pabhāvetu, C^e pabhāvetu corr to -tuṃ, Bⁱ uppādetuṃ.
³ Bⁱ ekekaṃ. ⁴ C^k bahū. ⁵ Bⁱ paccatti, C^e paccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C^e
Bⁱ ekaṃ. ⁷ C^e tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tatthāyaṃ - - -pāpenti ¹⁰
Bⁱ tasmā. ¹¹ Bⁱ ādi. ¹² C^k C^e nikka-. ¹³ C^e cīvarantagu, Bⁱ vivaraṇabhu, B^e
vivarānugū ¹⁴ C^e cīvaraṃ. ¹⁵ C^k C^e -ttehi. ¹⁶ Bⁱ vasaṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits
parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^e omit pana. ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le.
²² Bⁱ chindayamāno. ²³ C^e adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁵ Bⁱ adds cha-
tham. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḍḍhayanapatte. ²⁸ C^e -pakkhibhattāni. ²⁹ Bⁱ
tatreko. ³⁰ C^e pañhampu-, Bⁱ paññampu-. ³¹ Bⁱ koṇḍo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañhaṃ
 pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-
 bhattapakkhikābhattatthāya taṃ gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadiva-
 saṃ eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabhattam
 5 vā pakkhikabhattam vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pan'
 eko koṇṭo pañhaṃ pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhā-
 sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha
 bhattāni mayhaṃ pāpetha⁴, ahaṃ⁵ taṃ dametvā nibbisevanam katvā
 tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
 10 „sādhū“ 'ti sampañcchitvā tassa⁷ tattha bhattāni pāpesum. So tattha
 gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭo⁹ caṇḍameṇḍako
 viya vegena upagantvā „pañhaṃ¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upā-
 saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹²
 dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmiṃ tath' eva āha.
 15 So pi taṃ bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-
 majjitum dehi, salākabhattam tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-
 bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañhaṃ te ka-
 thessāmīti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā
 tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi taṃ so¹⁸ „samaṇa
 20 pañhaṃ me kathehīti“ āha. Atha naṃ „kathemi te pañhan“ ti
 ekappahāren' eva pātetvā atthīni samcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham
 mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imaṃ gāmaṃ āgataṃ kañci
 bhikkhum²⁰ pañhaṃ pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi.
 So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
 25 bhikkhuno sā kiriya bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam
 dhammasabbhāyam²³ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukabhikkhu
 kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato²⁴ 'ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva taṃ
 30 mīlhena²⁵ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁶ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Ck -to. C* -to corr. to -te. ² Bī pucchitam. ³ Ck Bī -to. ⁴ Bī pāyetha.
⁵ Bī ahan. ⁶ Bī salākassanakam. ⁷ Bī tattha. ⁸ Bī pāruppitaṃ. ⁹ Bī koṇḍo
 ca, C* koṇṭho. ¹⁰ C* pañham. ¹¹ C* -lan. ¹² Bī gantum. ¹³ Bī adds me.
¹⁴ Bī bhattam. ¹⁵ Bī omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bī gāmadvāre. ¹⁷ Ck C* saṃharitvā.
 Bī gharitvā, B* saṃkaḍḍhetvā. ¹⁸ Bī bho. ¹⁹ Ck -cunṇanto, Bī adds viya.
²⁰ Bī bhikkhum kiñci. ²¹ Bī bhikkhum. ²² Bī -saṃghe. ²³ Bī adds bhikkhu.
²⁴ C* mīlhena, Bī milena. ²⁵ B* āhāresi - - - āhāresi, Bī pakkhipitvā gato puppe
 pi dhīle pakkhipi in the place of āsādesi - - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ raṭṭhaṃ²
 gacchantā ekadivasaṃ dvinnāṃ raṭṭhānaṃ sīmantare ekaṃ gha-
 raṃ nissāya vasitvā suraṃ³ pivitvā macchamaṃsaṃ khāditvā
 pāto va yānāni yojetvā pakkamimsu. Tesāṃ gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesāṃ pītattṭhāne⁵ 5
 chaḍḍhitam⁶ suraṃ disvā pāṇiyam⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjaṃ abhirūhi⁸. Allagūtham tasmiṃ ārūlḥe tho-
 kaṃ onami. So „paṭhavi maṃ dhāretuṃ na sakkotīti“ viravi.
 Tasmiṃ űeva khape eko mattavāraṇo⁹ taṃ padesaṃ patvā
 gūthagandham ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So taṃ disvā 10
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññi hutvā „iminā¹¹ saddhiṃ saṃ-
 gāmetuṃ¹² vaṭṭatīti“ taṃ avhayanto¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena saṃgama vikkantena¹⁴ paḥārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhaṇ ca vikkaman ti. 152. 13

Tass' attho: tvaṃ sūro mayā sūrena saddhiṃ samāgantvā viriyavikkamena
 vikkantena paḥāradānasamatthatāya paḥārinā kiṃkāraṇā asaṃgāmetvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayaatajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imāni sīmaṃ antaram
 katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhaṇ ca vikkaman ubhinnaṃ 20
 pi ambhakaṃ parakkaman passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇam datvā¹⁷ tassa vacanam sutvā nivattitvā
 tassa santikam gantvā taṃ apasādentō¹⁸ dutiyam gātham āha:

2. Na taṃ pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 mīlhena¹⁹ taṃ vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññam. ² C^k raṭṭhā, Bⁱ rathā, C^e raṭṭhā corr to raṭṭhaiṃ. ³ C^k su-
 ram, C^e Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-, C^e -khādika-. ⁵ Bⁱ pivittṭhāne. ⁶ Bⁱ chaṭṭitaṃ,
 B^p chaṭṭitam. ⁷ C^k C^e pāṇiya, Bⁱ pāṇiyam. ⁸ C^e -ruhi. ⁹ C^e mattavaravā-.
¹⁰ Bⁱ adds mama. ¹¹ Bⁱ adds me. ¹² Bⁱ saṃgāman kātuṃ. ¹³ Bⁱ avhayanto
¹⁴ Bⁱ vītikkantena. ¹⁵ Bⁱ mahirinā. ¹⁶ C^k C^e aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccāretvā, B^p uccā-
 ram dassetvā. ¹⁸ B^p apassādentō, Bⁱ aparentō. ¹⁹ all three MSS. mīlhena.

Tass' attho: na taṃ pādādihi¹ vadhiṣṣāmi tuyhaṃ pana anucchavikena
milhena² taṃ vadhiṣṣāmi evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako pūtinā va
haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pātetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koṇcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pavisi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmim vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham
10 evā“ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁵ nāma ārabba kathesi. Vatthum paccuppannaṃ
ca atitāṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātaka āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtetu jetṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahosi kaniṭṭho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokento tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ ñatvā „imaṃ rājānaṃ niggahetvā⁹ lajjā-
20 pessāmīti“ brāhmaṇamaṇavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
raññā ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „aham
mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pabūta-
hatthiassarathapattini¹⁰ hiraññasuvaṇṇālāmkārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, aham te tāni
25 gahetvā dātum āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹¹ māṇavā“ 'ti
vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ Bⁱ pādā. ² C^e milhena. ³ Bp koṇṭho or koṇṭo, Bⁱ koṇḍā. ⁴ Bⁱ adds sattamaṃ.

⁵ C^e kāmanita-. Bⁱ kāmanika-. ⁶ Bⁱ adds ahosi. ⁷ Bⁱ -lobbo. ⁸ Bⁱ atittam-.

⁹ Bⁱ niggahitvā. ¹⁰ C^e -pantini, Bⁱ -batthini. ¹¹ Bⁱ gacchasi.

sakaṭṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriṇ¹ carāpetvā
 balaṃ sajjam kāretvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāgaresu
 rajjam gaḥetvā dassāmīti’ āha³, taṃ māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena taṃ pakkosathā“ ti. „Katth’ 5
 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsagehaṃ⁵ dā-
 pitaṃ“ ti. „Nivāsaparibbayo⁶ pana dinno“ ti. „So pi na⁷
 dinno“. „Atha kahaṃ⁸ taṃ⁹ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithīsu¹¹
 olokethā“ ti. Te olokeno adisvā „na passāma mahārājā“ ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma 10
 issariyā parihīno ‘smīti’¹²“ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇhaṃ ahosi, vatthulohitaṃ kuppi, lohitaṃ pakkhandikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhiṃsu¹³. Tato tīhacatuhaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa taṃ ābādhaṃ ñatvā „tikicchissāmi naṃ“ ti
 brāhmaṇavannaṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā- 15
 kaṃ tikicchanaṭṭhāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā taṃ sutvā
 „mahantamahantā¹⁴ rājavejjā maṃ tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁵,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“ ti āha. Sakko taṃ sutvā
 „mayhaṃ n’ eva nivāsanaparibbayena¹⁶ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi naṃ, rājā maṃ passatū“ ti āha. 20
 Rājā taṃ sutvā „tena hi āgacchatū“ ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā¹⁷ ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvaṃ maṃ tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“ ti. „Tena hi tikicchassū“ ti. „Sā-
 dhu mahārāja¹⁸, vyādhino¹⁹ me²⁰ lakkhaṇam pi²¹ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditam vā pītam vā nissāya 25
 udāhu diṭṭham vā sutam vā“ ti. „Tāta mayhaṃ vyādhi²² su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin²³ te sutan“ ti. „Tāta, eko

¹ Bⁱ bheri. ² Bⁱ pakkosāpetvā. ³ C^a āga corr. to āha ⁴ Bⁱ -mi, C^k -mi corr. to -ma. ⁵ Bⁱ nivāsanagehaṃ. ⁶ Bⁱ nivāsanaparibbayo. ⁷ Bⁱ omits na. ⁸ Bⁱ kathaṃ. ⁹ Bⁱ na. ¹⁰ Bⁱ passāmā. ¹¹ C^k -thisu. ¹² Bⁱ -hinombhī. ¹³ Bⁱ nāsakkhiṃsu, C^k na sakkhiṃsu. ¹⁴ so B^p; Bⁱ mahantāmahantā, C^k C^a mahantamahanta. ¹⁵ so B^p; C^k nivāpena-, C^a nivāpetha-, Bⁱ nivāsanena-, read: nivāsena na -- ? ¹⁶ C^a chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bⁱ adds ajja. ¹⁸ Bⁱ byādhino. ¹⁹ Bⁱ omits me. ²⁰ C^k C^a omits pi. ²¹ Bⁱ byādhi. ²² C^a kiṃ.

māṇavo¹ āgantvā mayhaṃ 'tīsu nagaresu rajjaṃ gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, ahaṃ tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesim³, so mayhaṃ kujjhitvā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhīti' cintentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
taṃ⁷ me kāmaccittāṃ nissāya uppannaṃ⁸ vyādhiṃ⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam atthaṃ pakāsento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Tayo giriṃ antaraṃ kāmāyāmi:

Pañcālā¹¹ Kuruyo¹² Kekake¹³ ca,

10 tatuttariṃ brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹⁴ ti. 154.

Tattha tayo giriṃ ti tayo giri¹⁵, ayam eva vā pāṭho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁶ girino dvāraṃ h' etaṃ¹⁷ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁸ devanagaraṃ
yujjhitvā duggaṇhatāya duccalanatāya¹⁹ Sudassanagiriṃ vuttaṃ evaṃ idbhāpi tīpi
15 nagarāni tayo giriṃ ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tīpi ca²⁰ tesaṃ ca
antaraṃ tividhaṃ pi raṭṭhaṃ kāmāyāmi. Pañcālā²¹ Kuruyo²² Kekake²³ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā²⁴ Uttarapañcālā²⁵ tattha Kam-
pillāṃ²⁶ nāma nagaraṃ, Kuruyo²⁷ ti Kururaṭṭhaṃ tattha²⁸ Indapattaṃ nāma
nagaraṃ, Kekake²⁹ cā 'ti paccatte upayogavacanāni tena Kekayaraṭṭhaṃ³⁰ das-
20 seti tattha Kekayarājadhānī³¹ yeva nagaraṃ, tatuttariṃ ti taṃ ahaṃ ito paṭi-
laddhā Bārāṇasīrajā³² tatuttariṃ tividhaṃ rajjaṃ kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan³³ ti³⁴ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṃ
haṭaṃ³⁵ pahataṃ³⁶ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,

25 nāṇosadhen' eva tikicchitabbo³⁷ ti vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Ck C^s māṇavo. ² Bī nivāsaparippayaṃ, Ck C^s nivāpa-. ³ Ck Bī dāpesi. ⁴ Bī
-tīti. ⁵ Bī byādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bī tvaṃ. ⁸ Bī uppanna. ⁹ Bī -lo.
¹⁰ so Bī Bp; Ck C^s kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bī keake. ¹² Ck -ṇītan, Bī -nītan.
¹³ Ck C^s giri, Bī Bp giri. ¹⁴ Bī -na. ¹⁵ Bī sotaṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^s
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bī duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C^s va.
¹⁸ Bī Bp -lo. ¹⁹ Ck C^s kurayo. ²⁰ Bp ketake, Bī kotake. ²¹ Bp kappilāṃ,
Bī kapilāṃ. ²² so C^s Bī Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C^s omit tattha. ²⁴ Bī Bp ketake
²⁵ Bp ketakassa raṭṭhaṃ, Bī ketakavutthaṃ. ²⁶ Bī ketakerājadhānī. ²⁷ Ck C^s
-sīrajā, Bī -sīrājā. ²⁸ Ck -ṇītan, Bī -nītan. ²⁹ Ck C^s omit ti. ³⁰ so Ck C^s Bp;
Bī haṭaṃ. ³¹ so Ck C^s Bp; Bī omits pahataṃ

e. Kaṇhāhi¹ daṭṭhassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ daṭṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 5
 ghoravīsena kālasappena daṭṭhassa mantēhi c'eva osadhehi ca tikiccham karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavējjā bhūta-
 yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhitassa abhihūtassa gahitassa balikamma-
 parittakaraṇasadha; aribhāvitādīhi tikiccham karonti, na kāmanītassa karoti
 kocīti¹¹ kāmehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
 koci tikiccham na karoti, karonto pi kātuṇ samattho nāma n'atthi¹². kīṃkāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
 dhammassa¹⁴ mariyādān atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa¹⁵ puggalassa
 mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imaṃ kāraṇaṃ dassetvā uttariṃ evaṃ āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīṇi rajjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nāgaṇesu rajjānā karento ekappahāren' eva cat-
 tāri sātākayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
 bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisāyaṇesu sayeyyāsi²², mahārāja
 taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nāma' esā 20
 vipattimūlaṃ²⁴, sā vaddhamānā yo taṃ²⁵ vaddheti²⁶ taṃ pug-
 galaṃ aṭṭhasu mahānirāyesu soḷasaussadanirāyesu nānappakāra-
 bhādesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
 yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁹. Rājāpi
 'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyaḍhitam³⁰ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, C² taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va.
⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, C² hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck ti-
 kicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssaviddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa,
 Bp paviddhassa. ¹¹ Ck C² kecīti. ¹² Bī natthīti. ¹³ Ck C² omit ti. ¹⁴ Ck C²
 -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusala-dhammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - -
 patiṭṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabalehi, C² esabālehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck C² omit
 māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck C² Bī catūsu. ²⁰ C² sātākayugālāni, Bī sāka-
 tayugāni. ²¹ Bī sarire daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck C² vaddhati, Bī vattati.
²⁴ Ck C² -lā, Bī vipattimūlā. ²⁵ C² yo naṃ, Bī so kaṃ. ²⁶ Ck Bī vaddhati.
²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-
lokam eva gato. So pi tato patṭhāya dānādini puññāni katvā
yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmanītabrahmaṇo' ahoṣi, Sakko pana aham evā" 'ti.
Kāmanītajātakaṃ'.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto Palāyi-
paribbājakaṃ¹ ārabha kathesi. So kira vādathāya² sakala-Jambu-
10 dipaṃ vicarītvā kiñci paṭivādiṃ alabbhitvā anupubbena Sāvattihīṃ gantvā
„atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ kātum samattho“ ti manusse
pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa³ pi saddhiṃ vādaṃ kātum
samattho sabbaññū dipadānaṃ⁴ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-
vādappamaddano⁵, sakale⁶ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamitum samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁷ viya
hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamūlaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-
guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā
„Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto
Jetavanaṃ gacchanto Jetarājakumārena¹¹ navakoṭṭhānaṃ vissajjetvā
20 kārītaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-
massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan“ ti sutvā
„dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā
„gandhakuṭi¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena
saddhiṃ ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷
taṃ¹⁸ pavattim kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe
p' esa mama vasanattṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“
'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bī kāmānika-, Ck kāmāṇita-. ² Ck kāmāṇita-, Bī kāmāṇijātakaṃ aṭhamāṇi. ³ Ck C^o palāsi-, Bī palāyiparippā-. ⁴ Bī vādathāya ⁵ Ck sahasse, C^o sahasse corr. to sahasseṇa. ⁶ Bī dvīp-. ⁷ Bī parappavādamaddano. ⁸ Bī sakala. ⁹ Bī samuddaṃ-
piyo viya. ¹⁰ Bī omits hi. ¹¹ Bī jetavane pi jetavane rājakumārena. ¹² Ck C^o-
koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bī adds va. ¹⁴ C^o Bī -kuṭi. ¹⁵ Ck -yyo, C^o -yyo
corr. to -yyā. ¹⁶ C^o unnā-. ¹⁷ Bī vutte ¹⁸ Ck C^o naṃ. ¹⁹ Bī palāyi yevā.

Atīte Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭo. So „Takkasilāṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā
„iminā niyāmena hatthi¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
patti², evaṃ dhāvītvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassam³ 5
valāhakā viya saravassam⁴ vassathā⁵“ ‘ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gajaggameghehi⁶ hayaggamālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḷhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkasilā samantato. 156.
2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat’ ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gajjato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehīti¹⁷ aggagajameghehi¹⁸ koṇcanādaṃ gajjitaṃ¹⁹
gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehīti²⁰ attho, hayaggamālihi²¹ agghaya-
mālihi²² varasindhavamālākulehi²³ assānikēhīti²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ saṅ-
jātaūmivegehi²⁶ sāgarasālehi²⁷ viya saṅjātarathūmihi²⁸ rathānikēhīti attho,
sarābhivassehīti²⁹ tehi yeva rathānikēhi ghanavassameggo viya saravassam 20

¹ Bp hatthim, Ck C° Bī hatthi. ² Bp pattiṃ, Ck C° Bī patti. ³ Ck C° -vassa,
Bī -vassam vassāpetvā. ⁴ so C° Bp; Ck saravassa, Bī saravasa. ⁵ Bp passatha,
Bī ṭhānaṃ. ⁶ Bī gajaggameghehi. ⁷ Bī sāyaggamālibhi, C° hayaggamālibhi.
⁸ Bī ratubhumijātebhi, Bp rathamijātebhi. ⁹ Bp -vassehi, Ck C° sarāhi-
vassahi, Bī sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvāṇḍa-, C° tharuggahāvaddhadaḷhappa-
hāribhi, Bī dhanuggavattadaḷhappahāribhi. ¹¹ Bī paripāritā, C° pavāritā. ¹² C° --
patthā ca --, Bī abhidhāvathā cuppatadhāvathā ca vividhavinadibhā ca, Bp abhi-
dhāvatha cupakavatha ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvatha ca upa-
upadhāvatha ca --. ¹³ Bī dantihi, Bp dantibhi. ¹⁴ Bī tumūlo. ¹⁵ Bī vijjalatā-
dharassa, Bp vijjulatājāladharassa. ¹⁶ Bī gajjato. ¹⁷ C° gajjameghehīti, Bī ga-
jaggameghehīti. ¹⁸ Bī aggagajaggameghehi. ¹⁹ Bī gajjitaṃ. ²⁰ Bī -valāhakehīti.
²¹ Ck -lihi, Bī sāyaggamālibhīni. ²² Bī aggasāyamālibhi. ²³ Bp -dhavavalāha-
kehi. ²⁴ Bī assānikēhīti. ²⁵ Bī rathūmijātebhi. ²⁶ Ck sataūmi-, C° saṅjāna-,
Bī saṅcātaūmi-. ²⁷ Bī sāgarasālehi. ²⁸ Ck saṅjātaṃ, C° saṅjāta-, Bī saṅjāta,
omīte rathūmihi. ²⁹ Ck sarābhivassahīti, C° -vassihīti corr. to -vassahīti, Bp
-vassebhīti. Bī sarātivassatīti.

vassantehi, tharuggahāvattadalhappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvattadalha-
 pahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dalham paharantehi gahitakkhagga-
 ratanatharudanāhehi⁶ pattiyodhehi cā 'ti attho, parivāritā Takkasilā saman-
 tato ti yathā ayaṃ Takkasilā parivāritā hoti sīgham tathā karoṭhā 'ti attho, abhi-
 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegaṇa dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vivi-
 dhavinaditā ca dantīhīti¹¹ varavāraṇehi saddhim vividhavinaditā bhavatha¹²,
 selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hotthā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso
 ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁸ mahanto¹⁹ asanisaddasadiṣo ghoso, yathā vijjutā¹⁹
 jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggaṭā²¹
 10 vijjutā²² caranti evaṃ vicarantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gāhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ
 gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ rañño vasanagehaṃ“ ti
 pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagara-
 dvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatīti²⁶ vatvā „Vejayantapāsādasadisanaṃ“ ti sutvā „evaṃ
 yasasampanneṇa rañña saddhim yujjhitaṃ na sakkhissāma“ 'ti
 dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva
 āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako²⁸ ahoṣi, Takkasilārājā aham evā“ 'ti.
 Palāyijātakaṃ²⁹.

¹ Ck tharuggahāvavaddhadalhapahārīhīti, C² tharuggahāvavaddhadalhapahārībhīti
 corr. to tharuggahāvavaddha-, B¹ dhanuggahāvavaddhadalhapahārībhīti. ² B¹ dha-
 nuggahehi. ³ B¹ -ribhi, Ck C² āvaddha--bhi. ⁴ B¹ āvattitvā. ⁵ B¹ parivattitvā.
⁶ Ck C² -tharuddanāhehi, B¹ -dhanudanāhehi. ⁷ B¹ asidhāvata, C² abhidhāvata corr.
 to -thā. ⁸ C² ca patthā cā corr. to cā, B¹ cuppatadhāvata ca. ⁹ C² dhāvata corr.
 to dhāvatha. ¹⁰ C² upajantā corr. to upanathā, B¹ uppatadhāvata. ¹¹ Ck dantīhīti,
 BP -ta va dantībhīti, B¹ rantisīti ¹² B¹ vividha. ¹³ Ck selina-, C² selina- corr. to
 selita-, BP soṭṭhita-, B¹ selitavajjitavāritebhi. ¹⁴ Ck vattanaajja, C² vattanaajja corr.
 to vattatajja ¹⁵ B¹ tumūlo. ¹⁶ Ck B¹ vatta, C² vatta corr. to vattatu. ¹⁷ Ck B¹
 omīti ajja. ¹⁸ Ck mahantā, C² mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ Ck C² vijjunā, B¹
 vijjulatā. ²⁰ C² gajjanto corr. to gajjato, B¹ gacchato. ²¹ Ck nigañjunā, C² nigañ-
 junā corr. to niggaṭā. ²² C² vijjunā corr. to vijjutā, B¹ vijjulatā ²³ Ck -koddha-
 kām, B¹ -koṭṭhakām. ²⁴ Ck C² -koddhako, B¹ -dvāraṃkoṭṭhako ²⁵ Ck C² -koddhako,
 B¹ -koṭṭhako. ²⁶ Ck C² -koddhakaṃ, B¹ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ B¹ dhammadesanaṃ. ²⁸
 Ck palāsa-, C² palāsi-, B¹ palāyi-. ²⁹ Ck palāsa-, C² palāsi-, B¹ palāyitājā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabha katesi. Imasmiṃ pana
 vatthusmiṃ so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmīṃ khaṇe Satthā
 mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisinnō manosilātale sīhanādam
 nadanto sīhapoto² viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa
 brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpam punṇacandasassirīkam⁵ mukham su-
 vaṇṇapattasadisam⁶ nalātan⁷ ca disvā „ko evarūpam purisam⁸ jinitum
 sakkhissatīti“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam
 anubandhitvā nivattitvā Satthu tam pavattim ārocesi. Satthā „na so⁹
 paribbājako idān’ eva pubbe pi mama suvaṇṇavannaṃ¹⁰ mukham disvā
 palāto¹¹ yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-
 silāyam eko Gandhārārājā. So „Bārāṇasiṃ gaheṣṣāmīti“ catur-
 aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre
 ṭhito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāha-
 nam jinitum sakkhissatīti“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
 duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva
 giri-m-iva anilena duppasaho
 duppasaho aham ajja tādisenā ’ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ ṭhape-
 tvā¹⁷ ussāpītam dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, ananta-
 pāran ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanaparicche-
 darahitam²¹ anantapāram, duppasaham ti na sakkā paṭisattūhi²² sahutum

¹ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyīparippājakam ² Bⁱ -potako. ³ Bⁱ deseti, C^o deseti
 corr. to deseti. ⁴ Bⁱ brahmasaribhāga. ⁵ Bⁱ -candasārikam. ⁶ Ck C^o -paddha-, Bⁱ
 -patti-. ⁷ Bⁱ nalātan. ⁸ Bⁱ purisuttamam. ⁹ Bⁱ adda kho. ¹⁰ Bⁱ suddhasu-
 vanna-. ¹¹ Ck palāyato, Bⁱ palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C^o -ram ¹³ Bⁱ olo-
 kento. ¹⁴ Bⁱ etthakam. ¹⁵ Bⁱ -kehi. ¹⁶ Bⁱ -pādam. ¹⁷ Bⁱ ṭhāpetvā. ¹⁸ Bⁱ -sañ-
 kham. ¹⁹ Bⁱ etthakā. C^o etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS hatthi. ²¹ Bⁱ
 gaṇapari-, C^o gaṇanaparicchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² Bⁱ -satthuhi.

abhibhavitum, yathā kiṃ: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgare bahūhi³
pi kakehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evaṃ
duppasaham, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayam balakāyo
yathā pabbato vātena akampanīyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
saho, duppasaho ahamajja tādīsenā 'ti ev-āhaṃ iminā balena samannāgato
ajja tādīsenā duppasaho ti aṭṭālake⁷ thitaṃ Bodhisattamā sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirikaṃ attano mukhaṃ dass-
tvā „bāla mā vippalapa⁸, idāni te balavāhanam mattavaravāraṇo
viya naḷavanam⁹ viddhamsessāmīti“ santajjetvā dutiyam gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādīsam,
vīlayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakaṃ,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnam
yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapīti¹⁷ mā attano bālabhāvaṃ vilapa¹⁸, na
hissa tādīsan ti na hi'ssa tādīso, ayam eva vā pāṭho, tādīso anantapāram me¹⁹
balavāhanan ti evarūpaṃ takkento rajjaṃ ca²⁰ gahetuṃ samatto nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, vīlayhase²² ei tvaṃ hi kevalaṃ rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ vīlayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādīsam pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakaṃ²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgatamaggen' eva
palāpessāmi, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnan ti ekacārīnam²⁸
mattavaravāraṇam viya, yo tam¹⁵ padā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo tam
yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalam²⁹ potheti sādhu³⁰ cuppeti³¹ evaṃ potha-
yissati, tvaṃ tam āsajjasīti attānam sandhāyāha.

25 Evaṃ tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck C* iva. ² Ck C* omit ti. ³ Ck Bⁱ bahūhi, C* bahūhi? ⁴ C* -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omits vā. ⁶ Ck C* akampani-, Bⁱ akammani-, BP akampani-
yako. ⁷ Ck C* addhālake. ⁸ Bⁱ vippalapsi. ⁹ Bⁱ naḷhānam. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C* nabhisā, Bⁱ nabhisu. ¹² C* vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ Ck lase, C* lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvaṃ. ¹⁶ Ck Bⁱ padā-, BP padā nalam.
C* padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjaṃ. ²¹ Bⁱ assu. ²² Ck C* vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ Ck -mānamparilā-
hena, C* -mānamparilābhena. ²⁴ C* vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ Ck C* -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omits ekacārīnam. ²⁹ Ck BP -nalam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cuppeti. ³² Bⁱ omits padānalamiva - - - katham.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasādisaṃ² mahānalāṭaṃ³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁷ ahosi, Bārāṇasirājā pana aham eva“⁸ ti. Duttiyapalāyijātakaṃ⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPĀHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idam Satthā Veļuvane¹⁰ viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Dhammasabhāyaṃ hi¹¹ bhikkhū kathaṃ
samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Tathāgatassa 10
paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇīti“. Satthā agantvā
„kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
„imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān“ eva ācariyaṃ
paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvīnāsaṃ patto¹², pubbe pi patto
yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-
sippe nipphattiṃ pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmakko¹³ māṇavako¹⁴
āgantvā tassa santike sippaṃ uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-
paṃ vācentā¹⁵ ācariyamuṭṭhiṃ na karonti, attano jānanani- 20
yāmena¹⁶ niravasesaṃ¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhi-
sattassa jānanasippaṃ niravasesaṃ¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattaṃ āha:

¹ Bī olokento. ² Ck C° -paddha-. ³ Ck -nalāṭaṃ. ⁴ Bī gahanān apassanto
bbīto, B° gahaṇābhīto. ⁵ Ck omits palāyanto. ⁶ Bī dhammadesanaṃ. ⁷ Ck
palāsi-, C° palāsi-, Bī omits j alāyī. ⁸ Ck -palāsi-, C° palāsi-, Bī adds dasamaṃ.
¹⁰ Bī Jetavane. ¹¹ Ck C° omits hi. ¹² Bī pāpuṇi. ¹³ Bī kāsīgāmagavāsiko.
¹⁴ Bī māṇavo. ¹⁵ Ck Bī bodhisatto - - -to, C° -tto - - -to corr. to -ttā -
- - -tā. ¹⁶ C° jānanīyāmena. ¹⁷ C° niravasesaṃ.

- „ācariya ahaṃ rājānaṃ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhū tātā“ ¹ti gantvā ²ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upatṭhātum³ icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“ ⁴ti. „Tena hi 'ssa paribbayaṃ jānāthā“ ⁵ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi
- 5 samakam⁶ na lacchati, tumhesu satam⁷ labhantesu paṇṇāsam lacchati, dve labhantesu ekam lacchatīti“. So gehaṃ gantvā taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya tumhehi samasamasippam⁸ jānāmi, sace samakam⁹ űeva paribbayaṃ labhissāmi upatṭhahissāmi, noce¹⁰ na upatṭhahissāmīti“
- 10 āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāraṃ¹¹ karotu¹² tumhehi samakam¹³ űeva sippam¹⁴ dassetuṃ sakkonto samakam¹⁵ labhissatīti“ āha¹⁶. Bodhisatto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena¹⁷ „sādhū, dassessāmīti“ vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippam¹⁸ dassethā“ ¹⁹ti.
- 15 „Sādhū, dassessāma²⁰, nagare bheriṃ carāpethā“ ²¹ti āha²². Rājā „sve kira ācariyo ca²³ antevāsiko ca ubho hatthisippam²⁴ dassenti²⁵, sve²⁶ rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū“ ²⁷ti bheriṃ carāpesi. Acariyo „na me antevāsiko upāyakosallam²⁸ jānātīti“ ekam²⁹ hatthim³⁰ gahetvā ekaratten³¹ eva vilomaṃ sikkhā-
- 20 pesi. So taṃ „gacchā“ ³²ti vutte osakkituṃ „osakkā“ ³³ti vutte gantuṃ „tiṭṭhā“ ³⁴ti vutte nipajjituṃ³⁵ „nipajjā“ ³⁶ti vutte ṭhātuṃ „gaṇhā“ ³⁷ti vutte ṭhapetuṃ „ṭhapehīti“ vutte gaṇhituṃ sikkhāpetvā punadvase taṃ hatthim³⁸ abhirūhitvā³⁹ rājaṅgaṇaṃ agamāsi⁴⁰. Antevāsiko pi ekam⁴¹ manāpahatthim⁴² abhirūhi⁴³.
- 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakam⁴⁴ sippam⁴⁵ dassesuṃ. Puna Bodhisatto attano hatthim⁴⁶ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bī ti vatvā rañño. ² Ck C^o upatṭhānaṃ, Bī upatṭhātu. ³ Bī upatṭhahatu.

⁴ C^o samam. ⁵ Bī samakam. ⁶ Bī samam sippam. ⁷ Bī adds labhissāmi.

⁸ Bī samappakā, C^o samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ Bī rotu, C^o rotu corr. to karotu. ¹⁰ Bī omits āha. ¹¹ Bī adds hi. ¹² Bī -mi. ¹³ Bī omits ca.

¹⁴ Bī Bp dassesanti. ¹⁵ Bī omits sve. ¹⁶ Ck ācariyayo. ¹⁷ C^o Bī nipajjituṃ.

¹⁸ Bī abhirūhitvā. ¹⁹ Bī -ne āga-. ²⁰ Bī manāpam-. ²¹ Bī abhirūhi, C^o abhiruhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā“ are² duṭṭhantevāsika³ tvaṃ ācariyena saddhim sārabbhaṃ karohi⁴, attano pamāṇaṃ na⁵ jānāsi, 'ācariyena saddhim samakam 3 jānāmīti' saññī hosīti⁶ leḍḍudaṇḍādīhi paharivā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṃ upasamkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhathāya gaṇhanti, ekaccassa⁷ pana gahitasippaṃ dukkatā⁸ upāhanā viya vināsam eva āvahatīti⁹ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayaṃ āha: 10

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca papīlītā, tassevā 'ti yena tā sukhathāya 20 kiṇītvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vaṇaṃ vā¹⁸ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hirottappavajjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiyā²¹ 'ti ettha taṃ²² taṃ namati²³, tumbhāka²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṃ, tumbhāka²⁵ taṃ²⁶ taṃ sippaṃ āsevati parivattetīti attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti 25

¹ Ck omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ duṭṭhaante-. ⁵ Bⁱ sārabbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ ahoṣiti. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkatani, Bⁱ dukkatani, Bp duggata. ¹⁰ Bⁱ imaṇ. ¹¹ so all four MSS. ¹² so Bp; Ck C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhākaṃ. ¹³ Bⁱ suttana. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, Bp dupāhanupamo, Bⁱ vucca-tupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ Bp; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -tu-. ¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ Ck -kulīno. ²⁰ Bⁱ anattiyo. ²¹ Bⁱ ādiyā. ²² Ck na? ²³ so Bⁱ Bp; C^s mantiti, Ck mantiti. ²⁴ Ck tammāko, C^s tamāno corr. to tammāko. ²⁵ so Bp; Ck C^s tumbhāko, Bⁱ tumbhāko, all three omit iti vuttaṃ tumbhākaṃ. ²⁶ Bⁱ kaṃ. ²⁷ Ck C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhāka so. all three omit ti.

gāthābandhanasukhattham pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti atthārasasu
 vijjattānesu, yam kiñci sutan¹ ti yam kiñci sutapariyattin², ādiyā ti ādi-
 yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
 ti⁶ yo dukkulino⁷ anariyo ācariyamhā vijjañ ca sutāñ ca ādiyati⁸ so tattha
 5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Atthā-
 kathāyam pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi paṭho, tassāpi so tena¹⁰
 tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
 pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁵ dukkatupāhanupamo¹⁶ vuccati,
 yathā hi¹⁷ dukkatupāhanā¹⁸ purisañ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
 10 attanā²¹ va²² attānam khādati, athavā pānāya duto²³ ti pānadu, upāhanupānāpi²⁴
 tassa²⁵ upāhanāya khāditaupāhanassetam²⁶ etam²⁷ nāman, tasmā yo so²⁸ attānam sutena
 khādati so tena sutena²⁹ khādītattā anariyo ti vuccati, pānadupamo³⁰ upāhanu-
 patāpitasadiso³¹ ti vuccatīti³² ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantam yasam adāsi.

15 Satthā imam desanam³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 antevāsiko Devadatto ahoṣi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
 jātakam³².

2. Viñāthūpajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
 20 viharanto aññataram kumārikam ārabha kathesi. Sā kir' ekā
 Sāvattiyam seṭṭhidhītā attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāram kayi-
 ramānam³⁵ disvā dhātīm pucchi „amma ko nām' esa evam sakkāram
 labhatīti³⁶. „Usabharājā nāma ammā³⁷ 'ti. Puna sā ekadivassam
 pāsāde³⁸ thatvā³⁹ antaravithim oloketi⁴⁰ ekam khujjam disvā cintesi:

¹ Bī subhan. ² Bī subhapiyatti. ³ Bī subhena. ⁴ C^o eva. ⁵ C^k C^o omit ti.

⁶ C^k yā ti, C^o yā nī corr. to yo ti, Bī so ti. ⁷ C^o Bī -kulino, C^k -kulīno.

⁸ C^k ādiyāti. C^o ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bī omits tena.

¹¹ Bī sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^o attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k

ayamattho, C^o ayamattho corr. to ayam eva attho. ¹⁴ B^p dupāhanupamo, Bī

vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B^p dupāhanupamo, Bī napāhanupamo. ¹⁶ Bī omits

dukka-, B^p duupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^o pi. ¹⁸ C^o -tu-. ¹⁹ Bī khādati.

²⁰ Bī eva. ²¹ Bī omits attanāva. ²² C^k duto, Bī pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-

hānū-, C^o upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bī has only pādā in the place of

pānadu - - - tassa. ²⁵ Bī khāditaupāhanassetam. ²⁶ C^k C^o so yo. ²⁷ Bī omits

sutena. ²⁸ Bī upāhanupamo. ²⁹ Bī upāhanāthāpitañ. ³⁰ Bī vuccati. ³¹ Bī

dhammadesanam. ³² Bī adds paṭhamam. ³³ Bī atta. ³⁴ Bī uparājassa. ³⁵ Bī

kariyamānam. ³⁶ Bī adds vātapāne. ³⁷ Bī thatvā. ³⁸ C^o Bī -ti.

„gunnam¹ antare jetṭhakassa pitṭhiyaṃ kakudham hoti, manussajetṭha-
kassāpi tena bhavitabbam, ayaṃ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa
mayā pādapariṇāyikāya bhavitum vaṭṭatīti“² sā dāsiṃ pesetvā „setṭhidhītā
tayā³ saddhiṃ gantukāmā, asukaṭṭhānam kira gantvā⁴ tiṭṭhathā“⁵ ti
tassa ārocetvā sārabbhaṇḍakam ādāya aṇṇātakavesena pāsādā otaritvā⁶ 5
tena saddhiṃ palāyi. Aparabhāge tam kamam⁷ nagare ca bhikkhu-
saṃghe ca pākāṭam jātam. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham sa-
mutṭhāpesum: „āvuso asukā kira setṭhidhītā khujjena saddhiṃ palātā“⁸
ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
sinnā“⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁰ ti vutte „na bhikkhave idān' ev'
esā¹¹ khujjam kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“¹² ti vatvā atītam āhari: 10

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto ekasmiṃ nīgamagāme setṭhikule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsam vasanto puttadhītāhi vaḍḍhamāno at-
tano puttassa Bārāṇasīsetṭhissa¹³ dhītaram vāretvā divasaṃ 15
ṭhapesi. Setṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānam
disvā „ko nām' eso“¹⁴ ti dhītiṃ pucchitvā „usabho“¹⁵ ti sutvā
antaravithiyā gacchantam ekam khujjam disvā „ayaṃ purisū-
sabho bhavissatīti“¹⁶ sārabbhaṇḍam¹⁷ gahetvā tena saddhiṃ palāyi.
Bodhisatto pi kho „setṭhidhītaram geham ānessāmīti“¹⁸ mahan- 20
tena parivārena Bārāṇasim gacchanto tam eva maggaṃ paṭi-
pajji. Te ubho pi sabbarattim maggaṃ agamaṃsu¹⁹. Atha
khujjassa sabbarattim sītābhīhatassa²⁰ aruṇodaye sarīre vāto
kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma²¹ vedanā-
matto²² hutvā vinādaṇḍako²³ viya saṃkuṭito²⁴ nipajji, setṭhi- 25
dhītāpi 'ssa pādamule nisīdi. Bodhisatto setṭhidhītaram khuj-
jassa pādamule nisinnam disvā saṃjānitvā²⁵ upasaṃkamitvā
setṭhidhītāya saddhiṃ sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ so Ck B¹ B²; C¹ guttam corr. to gunnam. ² Ck C¹ vaddhatīti, B¹ vattatīti.

³ B¹ tassā. ⁴ B¹ gatvā. ⁵ B¹ tam tassā kiriyam. ⁶ B¹ idānēvasā. ⁷ Ck -si-.

⁸ Ck sā sārabbhaṇḍam, B¹ sārabbhaṇḍakam. ⁹ C¹ āneyāmīti ¹⁰ B¹ āg-. ¹¹ B¹ pītṭhīhatassa. ¹² Ck ukkama, B¹ okkama. ¹³ B¹ -nā, attō, B² -nappatto. ¹⁴ C¹ vinā- corr. to vinā-, B¹ vinā-. ¹⁵ B¹ saṃkuṭiko. ¹⁶ B¹ omits saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṃ tvaṃ² cintetvā iminā
khujjena saddhiṃ palātā yaṃ tayā ekikāya evaṃ cintito bhavissati³, bālo apa-
5 rināyako⁴ ti⁵ yaṃ hi khujjo bālo, dappāṇṇabhāvena mahallako pi bālo va.
aṇṇasmīṃ gahetvā gacchante asati gantum asamattatāya aparināyako⁶, na hi
khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāma-
nattā⁸ vāmena bhoti tvaṃ mahākule jātā abhirūpā dassaniyā saṅgantunā samā-
gantunā⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṃ vacanāṃ sutvā seṭṭhidhītā dutiyaṃ gā-
tham āha:

2. Purisūsabhaṃ maññamānā ahaṃ khujjam akāmayiṃ,
so 'yaṃ¹⁰ saṅkutito¹¹ seti chinnatanti¹² yathā viṇā¹³ ti. 163.

Tass' attho: ahaṃ ayya¹⁴ ekaṃ usabhaṃ disvā gunnaṃ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṃ kakudhaṃ hoti imassāpi taṃ atthi iminā purisūsabhaṃ bhavitabbaṃ ti
evaṃ ahaṃ khujjaṃ purisūsabhaṃ ti maññamānā akāmayiṃ, sv-āyaṃ yathā nāma
chinnatanti sadoniko viṇādanāko evaṃ saṅkutito¹¹ seti.

- Bodhisatto tassā aṇṇātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ṇatvā nahāpetvā¹⁷ alaṅkaritvā rathaṃ āropetvā geham¹⁸ eva
20 agamāsi.

Sattā imāṃ dhammadesanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi²⁰ pana ahaṃ evā“
'ti. Viṇāthūṇajātakaṃ²¹.

¹ Ck -ṇā-. Bī taṃ attāṃ. ² Bī -tīti. ³ Bī -ṇā-. ⁴ Ck omits ti. ⁵ Ck Bī -ṇā-.

⁶ Bī omits hi. ⁷ Ck vāmananāvā, C² vāmananā corr. to vāmanatāvā, BP vānamattā.

⁸ Ck samāgantunā added. ⁹ Bī svāyaṃ. ¹⁰ Bī BP -ko. ¹¹ Bī -santi. ¹² Ck puṇā,

C² thūnā, Bī vinā. ¹³ C² ayyo corr. to ayya, Bī ayye. ¹⁴ Ck aṇṇānavasena,

C² aṇṇānavasena. ¹⁵ Ck nikkhamanta-, Bī nikkhandha-. ¹⁶ Bī taṃ adāya.

¹⁷ Bī attano geham. ¹⁸ Ck -si-. ¹⁹ C² -thūna-, Bī vināranatakam dutiyaṃ.

3. Vikaṇṇakajātaka.

Kāmaṃ yaḥim icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi. So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthārā puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ vutte² 5 „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „kāmaguṇā nāṃ“ ete bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā³ sakim hadaye patitṭhaṃ labhamānā, vikaṇṇakaṃ⁴ viya pavitṭhaṃ⁵ suṃsumāraṃ maraṇaṃ eva pāpeti⁶, vatvā atitāṃ āhari:

Atite Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā- 10 rento ekadivasaṃ uyyānaṃ gantvā pokkharanīṭiraṃ⁷ sampāpuṇi. Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharaniyaṃ macchakacchapaṃ gītasaddalolatāya⁸ sannipatitvā raññā va sad- dhiṃ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṃ macchaghaṭaṃ disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṃ ñeva carantīti“ 15 amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upatṭhahantīti“ āhaṃsu. Rājā „ete kira maṃ upatṭhahantīti“ tussitvā tesāṃ nicca- bhattaṃ patṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammaṇaṃ paccati. Macchā bhattavelāya⁹ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ nassati. Rañño tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito patṭhāya 20 bhattavelāya bheriṃ paharitvā bherisaññāya¹⁰ macchesu¹¹“ sanni- patitesu bhattaṃ dethā¹² 'ti āha. Tato patṭhāya bhattakammiko bheriṃ paharāpetvā¹³ sannipatitānaṃ¹⁴ macchānaṃ bhattaṃ deti. Te pi bherisaññāya¹⁵ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni- patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁶ āgantvā macche khādi. 25 Bhattakammiko¹⁷ rañño ārocesi. Rājā taṃ sutvā „suṃsumā- raṃ¹⁸ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhितvā gaṇhā“

¹ C^a āniko, Bⁱ āniko. ² C^a vikaṇṇaka-, Bⁱ vikaṇṇasallo-. ³ Bⁱ vikaṇṇaka, C^k vikaṇṇakaṃ. ⁴ C^a pavitṭhaṃ corr. to patitṭhaṃ, Bⁱ viddha. ⁵ Bⁱ pāpeti, B^p pāpesi. ⁶ C^k -ñi-. ⁷ Bⁱ -saddasmi lokatāya ⁸ Bⁱ -yaṃ. ⁹ C^a bherisaññā-ñāya. ¹⁰ C^k C^a macche. ¹¹ C^a paharā-, C^k pahāpetvā ¹² C^k C^a -tite. ¹³ Bⁱ omits bheri. ¹⁴ Bⁱ susu-. ¹⁵ Bⁱ bhattaṃ-. ¹⁶ Bⁱ suṃsumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya thatvā¹ macche khādī-
tum āgataṃ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³
antopiṭṭhiṃ pāvisi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va
palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṃ űatvā taṃ āla-
5 panto paṭhamam gātham āha:

1. Kāmaṃ yaḥiṃ icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattena savādītena
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kāmaṃ ti ekaṃsena, yaḥiṃ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṃ
icchasi tatthagaccha, mammasmīn⁷ ti mammatṭhāne⁸, vikaṇṇakenā 'ti⁹ vikaṇṇa-
kasallena, hato si bhattena savādītena lolo ca macche anubandhamāno
ti tvaṃ bherivādītasāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatṭhāya macche
anubandhamāno tena savādītena bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvītaṃ n' atthiti.

15 So attano vasaṇatṭhānaṃ patvā jīvitakkhayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇaṃ dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittavasānūvattī,
so haññati nāṭisakhāna majjhe
20 macchānugo so-r-iva suṃsumāro¹² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmaguṇā, te hi loko itṭhato kantato manā-
pato gaṇhātī tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavāseṇa
cittavasānūvattī¹³ puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹⁴
25 puggalo nāṭīnaṃ¹⁴ ca sakhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo
suṃsumāro² viya pañca kāmaguṇe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahā-
vināsaṃ pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ Bⁱ thatvā. ² Bⁱ susu-. ³ Bⁱ tassā. ⁴ Bⁱ -patto, B^p -nāppatto. ⁵ C^k smī, C^s smi
corr. to si. ⁶ C^k mammamhi, C^s cammamhi corr. to mammamhi, Bⁱ mamasmī
⁷ Bⁱ mamasmīn, C^s cammasmīn corr. to mammasmīn. ⁸ C^s mammatṭhāne.
⁹ C^k omits vikaṇṇakenā ti, C^s has added this. ¹⁰ C^k diyya-. ¹¹ C^s vibhaññati,
Bⁱ vihaññati. ¹² C^k -vatti, Bⁱ vattati. ¹³ Bⁱ evaṃ-. ¹⁴ C^s Bⁱ nāṭīnaṃ.

Evam Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā³ aham eva aho sin“ ti. Vikkaṇṇaka-jātakam⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvaṃ eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikam ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kir⁵ ekasmiṃ dvinnam aggasāvakaṇam upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajatikam⁶ kulam agamāsi⁷. Sāmiko tam kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 tam attani anādaratam agaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁸ datvā dhammam suṇanti⁹ sotāpatti-phale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vitināmayamānā „sāmiko⁹ mam na icchatī, gharāvāsena pi¹⁰ me kammam n' atthi, pabbajissāmīti“ cintetvā mātāpitunnam ācikkhitvā pabbajitvā arahattam pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriya bhikkhūsu¹² pākāṭa jāta. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṃ nātvā aggasāvakaṇam dhammam sutvā sotāpatti-phale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattam pattā¹³. evam atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ ti vatvā atitām āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente 25 Bodhisatto isipabbajam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vasaṃ kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattiṃ disvā uppannāsaṃko puttam raṭṭhā pabbājesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^e -si-. ⁴ C^e Bⁱ vikkāṇṇajātakam, Bⁱ adds tāllyam. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^e -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi. ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^e Bⁱ bhikkhūsu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^k C^e -si-. ¹⁷ C^k pabbājesi, C^e pabbajjājesi, Bⁱ pappājesi.

So Asitābhun' nāma attano devīm ādāya Himavantam pavisitvā
 macchamānsaphalāphalāni khādanto paṇṇasālāya nivāsam' kap-
 pesi. So ekam kinnarīm disvā paṭibaddhacitto „imam pajā-
 patiṃ karissāmīti“ Asitābhū³ aganētvā⁴ tassā anupadam
 5 agamāsi. Sā tam kinnarīm anubandhamānam disvā „ayam maṃ
 aganētvā kinnarīm' anubandhati, kim⁵ iminā“ ti virattacittā hutvā
 Bodhisattam upasamkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṃ
 kathāpetvā kaṣiṇam oloketi abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 aṭṭhāsi. Brahmaḍatto pi kinnarīm anubandhanto vicaritvā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinnāso⁸ hutvā paṇṇasālābhimukho va
 jāto. Asitābhū⁹ tam āgacchantam disvā vehāsam abhuggantvā
 maṇivaṇṇe gaganatale¹⁰ ṭhitā „ayyaputta tam nissāya mayham'¹¹
 idam¹² jhānasukham laddham“ ti vatvā paṭhamam gātham āha :

- 15 1. Tvam eva dānim akara¹³ yaṃ kāmo vyapagamā tayi⁴,
 so 'yaṃ appaṭṭisandhiko kharā chinnaṃ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara¹³ 'ti ayyaputta maṃ pahāya kinnarīm
 anubandhanto tvam űeva dāni idam akara¹³, yaṃ kāmo vyapagamā¹⁵ tayiti
 yaṃ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnattā¹⁷
 20 aham imam vīsesam pattā ti dīpeti, so yaṃ appaṭṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭṭisandhiko na sakkā paṭṭisandhetum¹⁸, kharā chinnaṃ va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukan vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭṭisandhiko hoti na puna purimanayena allīyati²⁰ evaṃ puna
 mayham tayā saddhim cittaṃ ghaṭṭanaṃ²¹ nāma n' atthiti

- 25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṃ gātham āha :

¹ Bī asitānubhūta. ² Bī vāsam. ³ Bī asikābhūm, C^o asikābhūm corr. to asitā-. ⁴ C^k aganētvā, C^o aganētvā corr. to -ne-, Bī agahētvā. ⁵ Bī -rī.
⁶ Bī adds me. ⁷ Bī mayam adisvā. ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabbhū. ¹⁰ C^k ga-
 gana-. ¹¹ C^o has added mayā. C^k omits mayham. ¹² Bī imam. ¹³ Bī -rī.
¹⁴ Bī byagata mayi ¹⁵ Bī byagamā. ¹⁶ C^o vikkhamahappahānena. ¹⁷ C^o pahī-
 nontā corr. to pahīnantā. ¹⁸ Bī Bp -dhitum ¹⁹ Bī kakacachinno. ²⁰ C^k C^o allī-
 yati, Bī allīyati. ²¹ C^k C^o -nan. ²² Bī tassa, C^o tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca
evam hāyati atthamhā aham va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā saṁ-
khātā¹ aperiyaṇṭaṇhā, atilobho vuccati atikkamivā pavattanaḷobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamadaṁ uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idaṁ 3
vuttaṁ hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā aham Asitābhuyā³ rājadhītāya pariḥīno evaṁ atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjaṁ gaṇhi.

Satthā imaṁ desanaṁ⁴ āharitvā jātakaṁ samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesuṁ, tāpaso pana aham evā“
'ti. Asitābhūjātakaṁ⁵.

5. Vacchanakhaḥajāta.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idaṁ Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallaṁ ārabha katesi. So kirāyasmato Anan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sāsanam pā-
hesi. Thero Satthāraṁ apucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanaṁ bhojetvā ekamantaṁ nisinno therena saddhiṁ paṭisanthāraṁ
katvā theram gihibhogena⁸ paṇcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe pahūtaṁ saviṇṇāṇakaaviṇṇāṇakaratanaṁ, idaṁ 20
majjhe bhinditvā tuyhaṁ dammi, ehi ubho agāraṁ ajjhāvasāma⁹“ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādīnavaṁ kathetvā utthāyāsanaṁ vihāraṁ gantvā
„diṭṭho te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa katesīti“ vutte „bhante maṁ Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāhaṁ gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādīnavaṁ katesi“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atitāṁ āhari:

¹ Ck C^o -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; Ck C^o aham ca asitābhuyā ti, Bⁱ aham
asitābhu. ⁴ Bⁱ dhammade-. ⁵ Bⁱ asitābhūjātakaṁ catutthaṁ. ⁶ Ck gihī-. ⁷ Bⁱ
adds tassa. ⁸ Ck C^o gihī-. ⁹ Bⁱ ajjhāvasissāmā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Ath' Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto aññatarasmiṃ nīgamagāme¹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese² cirāṃ vasitvā loṇampilasevanatthāya³ Bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadvase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārāṇasīsetṭhi⁴ cāravihāre⁵ pasiditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne vasanatthāya paṭiññāṃ gaḥetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasāpesi. Te aññamaññāṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasīsetṭhi⁴ Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ paribbājakāṃ uppabbājetvā sabbāṃ vibhavaṃ majjhe bhinditvā tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāmā“ 'ti so ekadivasaṃ bhattakiccapariyosāne tena saddhiṃ madhurapaṭisañthāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā vasāmā“ 'ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahiraññā sabhojanā
 yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁸ ti. 168.

Tattha sahiraññā ti sattaratanaśampannā, sabhojanā ti bahukhādānīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā ca 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pītvā¹⁰, sayeyyātha anussuko⁸ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapitṭhe anussuko⁸ hutvā sayeyyāsi, tena¹² gharā nāma ativiya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāsetṭhi, tvaṃ aññāna-
 25 tāya kāmaggiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca agūṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te agūṇaṃ kathessāmi, suñāhi dānīti“ vatvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī omits nigama. ² Bī -pīadese. ³ Bī loṇampilapaṭivesanatthāya ⁴ Ck C^s -si-.

⁵ Bī ācāra-, Bp. iriyāpathe ⁶ Ck -ggento ⁷ Ck -ya, C^s -ya corr. to -yaṃ.

⁸ Bī -asukko. ⁹ Ck Bī -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.

¹⁰ Ck pītvā. ¹¹ Bī -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bī tenassa. ¹³ Bī adds vaca-

naṃ. ¹⁴ Bī adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato,
evaṁ chiddaṁ durabbhībhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjati. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakāleṁ kasīgorakkhādīka-
rena³ anīhamānassa avāyamaṇṭassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettavatthuhīraññasuvannā-
dīnaṁ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnaḍa-
ṇḍassa paresaṁ anikubbato ti naādinnaḍaṇḍassāpi⁸ agahitaḍaṇḍassa nik-
khittaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnaḍaṇḍo⁹
huvā paresaṁ dāsakammakarādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānurūpaṁ 10
vadhābandhanacchedanaṭālanādivasena karoti tass' eva gharāvāso saṇṭhahatīti attho,
evaṁ chiddaṁ durabbhībhavaṁ ko gharaṁ paṭipajjati taṁ dāni evaṁ
etesāṁ kuhanādīnaṁ¹⁰ akaraṇe satī taya tāya¹¹ parihāniyā chiddaṁ¹² karaṇe pi satī
niccam eva kātābato durabbhisambhavaṁ durārādhaniyaṁ¹³ niccaṁ karontassāpi
vā¹⁴ durabbhisambhavaṁ eva¹⁵ duppuraṁ¹⁶ gharāvāsaṁ ahaṁ nippuritaṁ¹⁷ 15
ajjhāvasissāmiti ko gharaṁ paṭipajjati¹⁷.

Evaṁ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānaṁ
eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammaḍesaṇaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasīseṭṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahoṣi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana ahaṁ eva“ 'ti. Vacchanakha jātakaṁ¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṁ²⁰ pakkhiti. Idaṁ Satthā Jetavane
vihāranto ekaṁ kuhakaṁ ārabha kathesi. Taṁ hi Satthā ānetvā
dassitaṁ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa²² kuhako 25
yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

¹ all three MSS. nānīha-. ² Ck Bī nānīha. ³ Bī -kāpēna. ⁴ Ck -vāsa. ⁵ Bī
pana. ⁶ Ck paṭiṭṭhāsi, C² paṭiṭṭhāsi corr. to paṭiṭṭhasi. ⁷ Ck -suvannādīnaṁ,
C² -suvannādīnaṁ corr. to -suvannādīnaṁ, Bī -suvannādīni. ⁸ so BP; Ck naadi-,
C² nadi- corr. to naadi-, Bī naadinnaṇḍassāpi. ⁹ Ck C² adinna-. ¹⁰ C² kuhanā-
corr. to kuhanā-, Bī ihanā-, BP katanānādīnaṁ. ¹¹ Ck Bī only one tāya. ¹²
Ck C² chidda, Bī chinna, BP chinnaṁ. ¹³ Ck -niyaṁ, Bī durabbhāvanīyaṁ, BP
durabbhāvanīyā. ¹⁴ BP omits vā, Bī taṁ. ¹⁵ Bī adds evaṁ. ¹⁶ Bī BP nippuri-
tavāso. ¹⁷ Ck C² -paṭijissatīti. ¹⁸ Ck C² -si. ¹⁹ Bī adds pañcamāṁ. ²⁰ Bī
toyāṁ ²¹ Bī dassi-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹ ekasmiṃ sare maccho hutvā
 mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khāḍissāmīti“
 sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pāṭetvā pakkhe pasāretvā mandanā
 5 mandanā³ macche olokeno atthāsi tesāṃ pamādaṃ āgama-
 yamāno. Tasmiṃ khāṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocarāṇi
 gaṇhanto taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakaṃ passi-
 tvā pathamaṃ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayaṃ⁴ pakkhī dijo kumudasannibho,
 10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abalabalo⁵ viya hutvā kiñci ajānanto
 viya ekako va jhāyatīti.

Atha naṃ Bodhisatto oloketvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāya ti ajānītvā, amhe dijo na pāletīti esa dijo amhe
 na rakkhati na gopāyati. katarāṇi nu kho etena kabalāṃ karissāmīti upadhāretī,
 tena pakkhī na phandatīti ten' esa sakuṇo na phandati na calatīti.

Evam vutte macchagaṇo udakaṃ khobhetvā⁶ bakaṃ pa-
 20 lāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 bako kuhako ahoṣi, maccharājā pana ahaṃ evā⁸ 'ti. Bakajātakam⁹.

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū 'ti. Idaṃ Satthā Sāketam
 25 upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Vat-
 thum⁹ pan' ettha atītam pi paccuppannam pi heṭṭhā Ekanipāte ka-
 thitam eva.

¹ Bī -ppadese. ² Ck vasi. ³ Bī mandamando. ⁴ Bī vatāyaṃ. ⁵ Bī aphalaphalo.
⁶ C' khobetvā, Bī khotetvā. ⁷ Bī ahammadesanaṃ. ⁸ Bī ekajātakam chaṭṭhaṃ.
 7. Cfr. supra vol. I p. 305. ⁹ Bī vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nāma” esa bhante kathaṃ paṭiṭṭhātīti¹“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172. 5

Tass’ attho: ko nu kho hetu yena idh’ ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ atīviya nibbāyati⁴ suvāsita⁵ udakassa⁶ ghaṭasahassena parisittam viya sītalam hoti, ekacce na nibbāti⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva⁹ cittaṃ¹⁰ pasīdati mudum¹¹ hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyatīti.

Atha nesam Satthā pemakāraṇam dassento dutiyam gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evam¹² tam jāyate pemaṃ uppalam va yathōdake ti. 173.

Tass’ attho: bhikkhave pemaṃ nāma¹ etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purimabhava mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā² bhātā³ vā bhaginī⁴ vā pati vā⁵ bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhiṃ ekatṭhāne vutthapubbo⁶ 15
tassa iminā pubbeva⁷ sannivāsena vā⁸ bhavantare anubandhanto so⁹ sineho na vijahati, imasmiṃ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ¹⁰ tam jāyate pemaṃ, imehi dvīhi¹¹ tam¹² pemaṃ nāma¹³ jāyati, yathā kiṃ: uppalam va yathōdake ti vakārassa rassattam katam¹⁴ samuccayathe c’ esa¹⁵ vutto, tasmā uppalam ca sesaṃ ca¹⁶ jalajapuppham yathā udayamānam dve kāraṇāni¹⁷ 20
nissāya jāyati udakaṃ c’ eva kalalāṃ ca tathā etehi dvīhi¹⁸ kāraṇehi pemaṃ jāyatīti¹⁹ evam ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va²¹ dve janā ahesum, putto pana aham evā” ti. Sāketajātakam²². 25

¹ Bī paṭiṭṭhātīti. ² C¹ nibbāni, Bī nippāti. ³ C² cittaṃ vāpi, Bī vittaṃ cāpi.
⁴ Bī nibbāti, B² nibbāti. ⁵ so B²; C¹ C² sukhāsita⁵, Bī suvāsita⁵ ⁶ C² udassa. ⁷ Bī nibbāni, B² nippāti. ⁸ C² adds va. ⁹ Bī vittam ¹⁰ Bī mudukam.
¹¹ so Bī B²; C¹ pubbena. C² pubbena corr. to pubbe va. ¹² C² evam ¹³ Bī putta vā dhītā vā. ¹⁴ Bī bhātaro. ¹⁵ C² Bī bhaginī, C¹ bhaginī. ¹⁶ C¹ omits pati vā, Bī patinī vā. ¹⁷ C¹ Bī vutta-, C² vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ Bī puppena, B² puppe. ¹⁹ C² -seneva. ²⁰ Bī pi. ²¹ Bī evam. ²² C² dvīhi, Bī dīhi ²³ Bī omits tam. ²⁴ Bī omits nāma. ²⁵ I¹ katham, C² katham corr. to katam. ²⁶ C¹ ceva, C² cevassa corr. to cesa. ²⁷ Bī yesaṃ ca, C² sesa. ²⁸ Bī kāraṇe. ²⁹ C² dvīhi. ³⁰ Bī jāyati. ³¹ Bī omits va. ³² Bī adds sattamam.

8. Ekapadajātaka.

Imgha¹ ekapadam² tātā 'ti. Idam³ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha⁴ kathesi. Sāvatti-vāsiko kir⁵ esa kuṭumbiko. Ath⁶ assa ekadivasam⁷ amke nisinno putto atthassa⁸
 5 dvāraṃ nāma pañhaṃ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṃ añaño kathetuṃ sakkhissatiti“ puttaṃ gahetvā Jetavanam⁹ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, ayam¹⁰ me¹¹ dārako ūrumhi nisinno atthassa dvāraṃ¹² pañhaṃ pucchi, ahaṃ¹³ taṃ ajānanto idhāgato, kathetha bhante imaṃ pañhan¹⁴ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam¹⁵ dārako
 10 idān¹⁶ eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imaṃ pañhaṃ paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi¹⁷ ssa kathesuṃ, bhavasamkhepagatattā pana na sallakkhesīti“ vatvā tena yācito atitaṃ āhari:

Atīe Bārāṇasiyam¹⁸ Brahmadatte rajjam¹⁹ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibhattitvā vayappatto pitu accayena
 15 seṭṭhiṭṭhānam²⁰ labhi. Ath²¹ assa putto daharo²² kumāro ūrumhi nisiditvā „tāta mayhaṃ ekapadam²³ anekatthanissitam²⁴ ekaṃ²⁵ kāraṇam²⁶ kathethā“ 'ti pucchanto paṭhamam²⁷ gātham āha:

1. Imgha ekapadam²⁸ tāta anekatthapadanissitam²⁹

kiñci saṃgāhikam³⁰ brūsi³¹ yen³² atthe sādheyamase ti. 174.

20 Tattha imghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan³³ ti ekaṃ kāraṇapadam³⁴ ekaṃ kāraṇūpasamhitam³⁵ vā vyañjanapadam³⁶, anekatthapadanissitan³⁷ ti anekāni atthapadāni kāraṇapadāni nissitam³⁸, kiñci saṃgāhikam³⁹ brūnīti⁴⁰ kiñci ekaṃ bahunnam⁴¹ padānam⁴² saṃgāhikam⁴³ brūhi⁴⁴, ayam⁴⁵ eva vā pāṭho, yenatthe sādheyamase ti yena kena padena anekatthanissitena
 25 mayam⁴⁶ attano vadāhiṃ⁴⁷ sādheyāma tam me⁴⁸ kathehīti pucchi⁴⁹.

Ath⁵⁰ assa pitā kathento dutiyam⁵¹ gātham āha:

2. Dakkheyyekapadam⁵² tāta anekatthapadanissitam⁵³

tañ⁵⁴ ca sīlena saṃyuttam⁵⁵ khantiyā upapāditaṃ

alam⁵⁶ mitte sukhāpetuṃ amittānam⁵⁷ dukhāya cā 'ti. 175.

¹ B; imgha. ² so C^k B^p; C^s Bⁱ athassa. ³ Bⁱ ayamme, C^s ayameva. ⁴ so B^p; C^k atthamssa dvāraṃ. C^s athassa dvāraṃ, Bⁱ athassa dvāra. ⁵ C^s Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ -ra. ⁷ Bⁱ etaṃ. ⁸ C^s Bⁱ B^p brūhi. ⁹ Bⁱ byañjana-. ¹⁰ Bⁱ brūhīti, B^p brūhīti, C^s brūsi. ¹¹ C^k brūsi. ¹² Bⁱ mayham. ¹³ Bⁱ vadāhi. ¹⁴ Bⁱ omits tam me. ¹⁵ Bⁱ pucchati. ¹⁶ C^k C^s -dan. ¹⁷ C^k nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyekapadani, dakkheyyam nāma
lābhuppādakassa jeṭṭhakassa¹ kusalassa nānasampayuttani² viriyam, anekattha-
padanissitan ti evaṃ vuttappakāram viriyam anekehi atthapadehi nissitani,
katārehitī sīlādihī, ten' eva taṇ ca sīlena samyuttan³ ti ādim āha, tass'
attho: taṇ ca pan' etani viriyam ācārasilasampayuttani adhivāsana-khantiyā upe-
tam mitte sukhāpetum amittānaṃ ca dukkhāya alaṃ samattham, ko hi nāma
lābhuppādānānasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ ācārakhantisampanno mitte
sukhāpetum amitte vā dukkhāpetum na sakkotīti⁵.

Evaṃ Bodhisatto puttassa pañham kathesi. So pi pitu
kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākamman gato. 10

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpattiphale patitṭhitā) „Tadā
putto ayam eva ahoṣi. Bārāṇasissetṭhi⁶ pana aham evā⁷ 'ti. Eka-
padajātakam⁷.

9. Haritamātajātaka.

15

Asīvisam mamaṃ⁸ santan ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-
ranto Ajātasattuṃ ārabha kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahā-
kosalo Bimbisāraraṇṇo dhītaram dadamāno dhītu nahānamulam Kāsi-
gāmakaṃ¹⁰ nāma adāsi. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate raṇṇo
sinehena nacirass' eva¹¹ kalam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹²
pi tam gūmaṃ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama
kulasantakam gāmaṃ na dassāmiti“ tena saddhim yujjhati. Kadāci
mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu
jināti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaram pavi-
sati, yadā pana parājijyati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā
va pavisati. Ath' ekadivasam bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyam katham
samuṭṭhāpesuṃ¹⁶ „āvuso Ajātasattu mātulam jīhitvā tussati, parājito
domanassappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ B¹ Bp chekassa. ² C² -yutta. ³ C³ C² sampayuttan. ⁴ C⁴ -yuttam-, B¹ dakañāna-
sampayuttam-. ⁵ C⁵ sakkotitī, C⁵ sakkontitī corr. to sakkotitī. ⁶ C⁶ C⁵ -si.
⁷ B¹ adds aṭhamam. ⁸ C⁸ C⁸ mama, B¹ mam si, Bp pi mam. ⁹ B¹ omits hi. ¹⁰
B¹ kāsakagā-. ¹¹ B¹ cirasseva, C¹¹ cirasseva corr. to nacirasseva. ¹² B¹ kālāṇkatāya.
¹³ B¹ adds sopanassappatto (for soma-). ¹⁴ B¹ kinci, C¹⁴ kiñci corr. to kañci. ¹⁵
B¹ bhikkhu, C¹⁵ C¹⁵ omit bhikkhū. ¹⁶ B¹ samuṭṭhasuṃ. ¹⁷ B¹ omits hoti.

etarahi kathāya sannisinnā¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti^{1a}“ vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nilamaṇḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussā nadikandarādīsu² tattha³ tattha macchagaṇṇhanatthāya⁴ kumināni oḍḍesuṃ. Ēkasmim kumine bahū⁵ macchā pavisiṃsu. Ath' eko udakāsīviso⁶ macche khādanto taṃ kuminaṃ pāvisi. Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁷ akaṃsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabbhayaṭṭajjito kuminamukhena nikkhamitvā vedanāmatto⁸ udakapariyante nipajji. Nilamaṇḍuko pi tasmiṃ khaṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno hoti. Āsīviso⁹ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹⁰ nipannaṃ¹¹ disvā „samma¹² nilamaṇḍuka imesaṃ macchānaṃ¹³ kiriya ruc-
 15 cati tuyhaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Āsīvisaṃ¹⁴ mamaṃ¹⁵ santaṃ¹⁶ pavitṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁷ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsīvisaṃ mama¹⁸ santaṃ ti maṃ āgatavisaṃ¹⁹ samānaṃ, ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²⁰ etaṃ²¹ tava²²
 20 ruccati haritamāṇḍukaputtā²³ 'ti vadati.

Atha naṃ haritamaṇḍuko „āma samma ruccati, kinikāraṇā:
 sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²⁴ macchāpi

¹ Ck hoti, C^o hoti corr. to hotiti. ² Ck nadikandarādīsu, C^o nadikandarādīsu. Bī nadikandarādīsu. ³ Bī vatthu. ⁴ Ck macchā-, C^o macchaṃ gaṇṇhanatthāya corr. to macchagaṇṇhanatthāya, Bī macchagaṇṇatthāya. ⁵ C^o bahūṃ corr. to bahu, Bī bahu. ⁶ C^o Bī -si-. ⁷ Bī ekam-. ⁸ Ck vedanāmatto corr. to- mahanto, Bī vedanāpatto, Bp -nappatto. ⁹ C^o āsīviso, Bī āsivīsa. ¹⁰ Bī omits tattha. ¹¹ Bī nipannaṃ. ¹² Bī ampa. ¹³ Bī macchānaṃ, C^o macchānaṃ corr. to macchānaṃ. ¹⁴ Ck -sa, C^o āsīvisa corr. to āsīvisaṃ, Bī āsīvisaṃ. ¹⁵ C^o mamaṃ corr. to mamaṃ, Bī paṭi, Bp pimaṃ. ¹⁶ Bī santi. ¹⁷ Bī paharītā-, C^o bharītā-. ¹⁸ Bī piṣī, C^o mamaṃ. ¹⁹ Bī sa. ²⁰ Ck C^o omits ti. ²¹ Bī omits etaṃ. ²² so Bī Bp: Ck tāva, C^o tava corr. to tāva. ²³ Bī khādati, C^o khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatīti. 177.

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ upakappati ijjhati⁵ pavattati tāva so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pātho, yattakaṃ kālāṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pātho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanantīti¹⁰ paṭhanti, tass' attho na¹¹ sameti, evaṃ vilumpako puna vilumpanāṃ pāpuṇātīti

Bodhisattena atṭe vinicchite udakāsivisassa dubbalabhāvaṃ
ñatvā „paccāmittaṃ gaṇhissamā¹²“ 'ti macchagaṇā kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15
muṃ¹³.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā udakāsiviso¹⁴ Ajātasattu ahosi, nilamaṇḍuko pana aham evā“
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṇḍalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattam ārabha kathesi. Devadatte¹⁶ Satthari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ nimugge Jeta-
vanavāsino ca sakalaratthavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilito, nihatapaccāmitto dāni²² Sammasambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² Ck C^s gocarabhūmiṃ, Bⁱ gocarabhūmiyaṃ. ³ Ck -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilumpanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa. ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ Ck C^s omit ca. ⁷ Ck -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ attesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ Ck vilumpanantīti, C^s vilumpanantīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ Ck va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamuṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and adds navamaṃ, B^p haritamaṇḍukajā-. ¹⁶ Ck C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -taṇi. ¹⁸ Ck C^s -k^s idhake. ¹⁹ Bⁱ paṭhaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇḍako. ²¹ Bⁱ paṭhaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutthapahatthā ahesum. Tesam sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūtadevagaṇā ca tutthapahatthā evam eva ahesum. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṁ katham samutthāpesum²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṁ nimugge³ 'Buddhapaṭikaṇṭako' Deva-
 5 datto⁴ paṭhaviyā⁵ gilito⁶ ti⁷ mahājano attamano jāto⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Deva-
 datte⁹ mate mahājano¹⁰ tussati c' eva hasati ca. pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹¹ ti vatvā atītaṁ āhari:

40 Atīte Bārāṇasiyaṁ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṁ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabalijaṁghakahāpaṇādigahapena ucchuyante ucchumi viya janam¹¹ pīlesi kakkhaḷo¹² pharuso sāhasiko, paresu anudda-
 yamattam pi nām' assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam
 15 pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam¹³ pi appiyo amanāpo, akkhimhi patitarajaṁ¹⁴ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṇi vijjhivā pavittakāṇṭako¹⁵ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattam rajjaṁ kāretvā kalam akāsi. Tasmim kālakate¹⁶ sakala-Bārā-
 20 ṇasī-vāsino¹⁷ hatthatutthā mahāhasitaṁ hasitvā dārūnam¹⁸ sakatasahassena Mahāpiṅgalaṁ jhāpetvā anekehi ghaṭasahashehi ālāhanam¹⁹ nibbāpetvā Bodhisattam rajje abhisīcivā „dham-
 miko no rājā laddho²⁰ ti hatthatutthā nagare ussavabheriṇ²¹ carāpetvā samussitadhajapaṭākam²² nam²³ nagaram alamkaritvā
 25 dvāre dvāre²⁴ maṇḍapaṁ kāretvā vippakiṇṇalājakusumamaṇḍita-
 talesu alamkatamaṇḍapesu nisīditvā khādimsu c' eva pivimsu²⁵ ca. Bodhisatto pi alamkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bī parampara-. ² Bī samuttha-. ³ so .P; Ck C Bī devadatto - - -gge. ⁴ Ck C -kaṇṭake. Bī -kaṇṭako. ⁵ Ck C -tte. ⁶ Bī pathaviyā. ⁷ Ck C -te. ⁸ Ck C omitt ti. ⁹ Bī -tto. ¹⁰ Ck -ne, C -ne corr. to -no. ¹¹ Bī mahājanam. ¹² C Bī -lo, Bī adds dārako. ¹³ C -ādinam, Bī -patikādinam. ¹⁴ Ck C patitaṁ. ¹⁵ Bī pavittakāṇṭako. ¹⁶ Bī kālāṇkate. ¹⁷ Ck C -sī-. ¹⁸ C dārūnam corr. to dārūnam. ¹⁹ Ck C ālā-. ²⁰ Bī ussavabheri. ²¹ so Bī BP; Ck C -paṭṭākā. ²² Bī BP omitt nam. ²³ Bī only one dvāre. ²⁴ so BP; Ck pivimsu. C pivisu. Bī pivisu.

pallamkavarassa majjhe mahāyasaṃ anubhavanto nisīdi, amaccā
 ca brāhmaṇagahapatiratṭhikadovārikādayo ca rājānaṃ pari-
 vāretvā atṭhaṃsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ tathā
 assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma
 dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapahaṭṭhā ussavāṃ 5
 kiṇṭā vicaranti, tvaṃ parodamāno tṭhito, kin nu kho mama
 pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha :

1. Sabbo jano hīnsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)

tasmim̐ mate paccayaṃ³ vedayanti, 10
 piyo nu te āsi akaṇhanetto⁴,
 kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā⁵ 'ti. 178.

Tattha hīnsito ti nānappakārehi daṇḍabaliādīhi pīlito, Piṅgalenā⁶ 'ti
 piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbittṭhapiṅgalāni⁷ bilālakkhivaṇṇāni⁸
 ahesuṃ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṇṇu, paccayaṃ⁹ vedayanti¹⁰ pītiyo 15
 pavedayanti, akaṇhanetto¹¹ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu¹² kāra-
 ñena tvaṃ rodasi Atṭhakathāyaṃ¹³ pana kasmā tuvaṃ¹⁴ ti pāṭho

So tassa vacanaṃ sutvā „nāhaṃ 'Mahāpiṅgalo mato' ti
 sokena¹⁵ rodāmi, sīsaṃ assa me sukhaṃ¹⁶ jātaṃ, Piṅgalarājā
 hi pāsādā orohanto¹⁷ cārohanto¹⁸ ca kammāramuṭṭhikāya ha- 20
 nanto¹⁹ viya mayhaṃ sīse atṭhaṭṭha²⁰ khaṭake deti, so paralokaṃ
 gantvāpi²¹ mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṃ pi Ya-
 massa²² sīse khaṭake dassati, atha naṃ²³ te 'ativiya amhe
 bādhatiti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyūṃ, atha me so puna
 pi²⁴ sīse khaṭake dadeyyā²⁵ 'ti bhayaenāhaṃ rodāmīti“ imam at- 25
 thaṃ pakāsento dutiyaṃ gāthāṃ āha :

¹ Bī nātīdūre. ² Bī kālāṇkate. ³ C² Bī paccayā. ⁴ so B²; C² akaṇṇa-, C²
 akaṇṇa- corr. to akaṇṇa-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbiddha-. ⁶ C² bilāla-, Bī pi-
 lāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī B²; C² akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kho ¹⁰ C² C²
 -yam, Bī -ya. ¹¹ C² tucan, C² tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me
 sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto. C² has added cāro-. ¹⁶ C² haṇanto,
 Bī pāharanto. ¹⁷ C² atṭha atṭha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpi. ²⁰ C² nan,
 C² san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akanhanetto ,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājam,
so himsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

5. Atha nam Bodhisatto „so rājā dārūnam vāhasahassena'
daḍḍho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhūmi' sam-
antato khatā⁴, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁵ puna ten' eva sarirena na⁶ āgacchanti⁷, mā tvaṃ
bhāyīti⁸ tam samassāsento imaṃ gātham āha:

10. Daḍḍho vāhasahashehi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁹ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatiti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjaṃ karetvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
maṃ gato.

15. Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahosi, putto pana aham eva¹¹ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakaṃ¹¹. Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāṭṭhajātaka.

20. Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabba katesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹² uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātum nāsakkhi. Nālā-
giripayojane¹³ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so BP; C^k C^s akanna, Bⁱ akunhanto. ² Bⁱ vāhasakāṭasahassena. ³ C^k ālā-
hanabhūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^k C^s; Bⁱ saṅkhatā, BP khaṇati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tacasā. ⁶ C^k omits na. ⁷ C^s āgacchatī corr. to nāgacchaṃ ti. ⁸ so BP; C^k C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhammade-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo. ¹¹ Bⁱ
adds dasamaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ BP nālāgiri.

kāro antaradhāyi, Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāram uppādetvā ciratṭhitikam katum nāsakkhiti“. Sattā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ 'ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vuttē „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam² lābhasakkāram antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi³ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tinnaṃ vedānam atthārasannaṃ⁴ sippānam⁵ pāram⁶ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁷ nāma⁸ 10 jānāti, paṭhavijayamanto⁹ ti āvajjanamanto¹⁰ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantaṃ sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇatthāne piṭṭhipāsāne nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṃ kira mantaṃ aññaṃ¹¹ vidhirahitaṃ sāvetum¹² na sakkā, tasmā naṃ¹³ so tathārūpe tthāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko¹⁴ 15 sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantaṃ sutvā va paṇaṃ akāsi, so kira antarātīte attabhāve paṇapaṭhavijayamanto¹⁵ eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹⁶ sajjhāyam katvā utthāya „paṇo vata me ayaṃ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paṇataro“¹⁷ 20 ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalaṃ karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā“¹⁸ 'ti thokaṃ anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. So gantvā ekaṃ sigālīṃ thokaṃ sarīre dasi¹⁹ „kiṃ sāmīti“ ca vutte „mayhaṃ jānāsi na jānāsīti“ āha. Sā „ajānāmīti“²⁰ sampaṭicchhi. So paṭhavijayaman- 25 taṃ²¹ parivattetvā anekāni sigālasatāni ānāpetvā²² sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo²³ catuppade attano san-

¹ Ck C² omits bhikkhū. B¹ bhikkhu. ² B¹ -una. ³ B¹ antaradhāpeti. ⁴ B¹ omits yevā. ⁵ Ck C² -rasaṇa. ⁶ B¹ sippāni. ⁷ B¹ pāraṇ. ⁸ Ck C² paṭhavi-, B¹ paṭhavi-. ⁹ B¹ āvaṭṭana-. ¹⁰ B¹ añña. ¹¹ B¹ sādhetum. ¹² Ck C² B¹ na, Rp omits na. ¹³ B¹ so bodhi-. ¹⁴ Ck C² paṇekaro. ¹⁵ B¹ gaṇha gaṇhā. ¹⁶ B¹ jāma. ¹⁷ B¹ āma jānāmīti. ¹⁸ C² ānā- corr. to āpā-. ¹⁹ B¹ -sīha-dīpibyaḡgha-.

tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṃ
 sigālīm aggamaheśim akāsi. Dvinnaṃ hatthīnaṃ¹ piṭṭhe siho
 tiṭṭhati, sīhapiṭṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliya aggamahe-
 siyā saddhim nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 5 pamajjitvā mānaṃ uppādetvā „Bārāṇasirajjam³ gaṇhissāmīti“
 sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūraṭṭhānaṃ sampāpuṇi.
 Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjam
 vā detu yuddham vā“ ti raṇṇo pesesi. Bārāṇasivāsino⁴ bhīta-
 tasitā nagaradvārāni pidahitvā aṭṭhaṃsu. Bodhisatto rājānaṃ
 10 upasaṃkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-
 dhiṃ yuddham mama bhāro, ṭhapetvāpi maṃ aṇṇo tena saddhiṃ
 yujjhituṃ samattho nāma n' atthīti“ so rājānaṃ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadāṭho etaṃ rajjam gaṇhessati,
 pucchissāmi tāva nan“ ti dvāraṭṭālakam⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabbā-
 15 dāṭha kin ti katvā imaṃ rajjam gaṇhissasīti“⁸ pucchi. „Sī-
 hanādaṃ nadāpetvā mahājanaṃ saddena santāsetvā gaṇhis-
 sāmīti“. Bodhisatto „atth' etaṃ“ ti nātvā aṭṭālakā⁹ oruyha „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārāṇasinagara - vāsino¹⁰ kaṇṇacchiddāni
 māsapiṭṭhena limpantū¹¹“ ti bheriṃ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 ānaṃ sutvā antamaso biḷāle upādāya sabbacatuppadānaṃ c' eva
 attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddaṃ sotuṃ na
 sakkā evaṃ māsapiṭṭhena limpi¹². Atha naṃ Bodhisatto puna
 aṭṭālakam⁶ abhirūhitvā¹² „Sabbadāṭhā“ ti āha. „Kim brāh-
 maṇā“ ti. „Imaṃ rajjam kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādaṃ nadāpetvā manusse tāsetvā¹³ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 gaṇhissāmīti“. „Sihanādaṃ nadāpetuṃ na sakkhissasi“¹⁴, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādissassa¹⁵
 jarasigālassa ānaṃ na karissantīti“. Sigālo mānatthaddho

¹ Bī hatthinam.² Bī siṅgāla.³ Ck C* -si-.⁴ Bī adds nu kho.⁵ Ck C*

dvāraddhā-.

⁶ Bī -rūyhitvā.⁷ Ck C* gaṇhissatīti, Bī gaṇhissāmīti.⁸ Ck C* addhā-.⁹ Ck C* -yambarāṇasi-, Bī dvārayoniyambarāṇasinagare-.¹⁰ Bī laṅcantu.¹¹ Bī laṅcaṃ.¹² Bī -rūyhitvā.¹³ C* tāsetvā? Ck nāsetvā, Bī omits manusse

tāsetvā.

¹⁴ Bī nāsakkhissasīti.¹⁵ C* tādissasa corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sīhā¹ tiṭṭhantu, yassāham² piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmiti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmiñ sihe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññān adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhañ uppiḷetvā tikkhatum
 appativattiyañ⁴ sīhanādañ nadi. Hatthi⁵ santāsappattā⁶ hutvā 5
 sigālañ pādamūle pādetvā pāden⁷ assa sīsañ akkamitvā cunṇa-
 vicunṇañ akaṃsu. Sabbadāṭṭho tath⁸ eva jīvitakkhayañ patto.
 Te pi hatthi⁴ sīhanādañ sutvā maraṇabhayaṭṭajjitā aññamaññañ
 ovijjhivā tath⁸ eva jīvitakkhayañ pāpuṇiṃsu. Thapetvā sihe
 sesāpi⁷ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tath⁸ eva jīvitakkhayañ pāpuṇiṃsu. Sīhā palāyitvā araññañ
 pavasiṃsu. Dvādasayojaniko⁸ maṃsarāsi⁹ ahoṣi. Bodhisatto
 aṭṭālaka¹⁰ oṭarivā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kaṇṇesu māsapitṭhañ¹¹ apanetvā maṃsatthikā¹² maṃsañ hara-
 tū¹³“ ‘ti nagare bheriñ carāpesi. Manussā allamaṃsañ khā- 15
 ditvā sesañ sukkhāpetvā vallūram akaṃsu. Tasmiñ kira kāle
 vallūrakaraṇaṃ¹ udapādīti vadanti.

Satthā imañ desanañ¹⁵ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakañ samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va⁶ parivārena atthiko 20
 pāpuṇi¹⁷ mahatiñ bhūmiñ rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinañ. 180.
2. Evam evaṃ¹⁹ manussesu yó hoti parivāravā
 so hi tathā mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinañ ti. 181.

Tathā mānatthaddho ti parivārañ nissāya uppaṇṇena mānena thaddho
 parivārena atthiko²⁰ ti uttarim pi parivārena atthiko hutvā, mahatiñ 25
 bhūmiñ ti mahantañ sampattiñ, rājāsi¹⁸ sabbadāṭṭhinañ²¹ ti sabbesañ

¹ Bⁱ omits sīhā. ² Bⁱ tiṭṭhantassu hañ. ³ C^k C^s tañ. ⁴ Bⁱ ap, aṭṭi-. ⁵ all
 three MSS. hatthi. ⁶ Bⁱ -tto. ⁷ Bⁱ avasesāpi. ⁸ C^s -ko corr. to -ke. ⁹ Bⁱ
 -rāsi, C^k C^s -rāsiyo. ¹⁰ C^k C^s addhā-. ¹¹ Bⁱ -piṭṭhi. ¹² Bⁱ maṃsatthikā. ¹³
 Bⁱ āharantū. ¹⁴ Bⁱ vallūrakāraṇaṃ. ¹⁵ Bⁱ dhammade-. ¹⁶ C^k C^s omit va.
¹⁷ C^k -ñiñ. ¹⁸ Bⁱ rājāpi. ¹⁹ C^s evameva, Bⁱ eva. ²⁰ Bⁱ atthiko. ²¹ C^k C^s sabba-
 dāṭṭhin, Bⁱ sabbadāṭṭhinañ.

dāṭhinaṃ¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotitī so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinaṃ ti yathā sigālo dāṭhinaṃ⁴ mahā ahosi evaṃ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ ā ajjitvā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ āpūnatitī

- 5 „Tadā sigālo Devādatto ahosi rājā Sāriputto⁵. purohito pana eham evā⁶“ ti. Sabbadāṭṭhajātakaṃ⁶.

2. Sunakhajātaka.

- Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakotṭhakaāsanasālāya⁷ bhaddabhuñjanasunakhaṃ⁸ 10 ārabha kathesi. Taṃ kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesuṃ. So aparabhāge tattha bhaddaṃ bhuñjanto thullasariro¹¹ ahosi. Ath¹² ekadivasam eko gāmaṃvāsī¹² puriso taṃ ṭhānaṃ patto sunakhaṃ disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisāṭṭhakaṃ ca kahāpanaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā 15 nīyamāno na vassi, dinnaṃ¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṃ dāni¹⁷ maṃ piyāyatitī“ gaddūla¹⁸ mocesi. So vissatṭhamatto ekavegena āsanāsālāṃ eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakāraṇaṃ jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso āsanāsālāṃ¹⁹ sunakho bandhana²⁰ mokkhakusalo 20 vissatṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna²¹“ ti pucchitvā „imāya nāma²² 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idāṃ' eva bandhana²⁰ mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā²³ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma datte rajjaṃ karente 25 Bodhisatto Kāsiratthe²¹ ekasmiṃ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ gaṇhi²². Tadā Bārāṇasīyaṃ ekassa manussassa sunakho ahosi, so²³ piṇḍabhaddaṃ labhanto thūla-

¹ Bī dāṭhinaṃ. ² Bī āsi. ³ Bī parivarena sampanno. ⁴ Bī dāṭhina. ⁵ Bī adda ahosi. ⁶ Bī adda pathamaṃ. ⁷ Bī -lāyaṃ. ⁸ Bī -bhuñjane-, Ck C^o bhaddaṃ-. ⁹ Bī pāpuniyahārakā ¹⁰ Bī omits taṃ. ¹¹ C^o thūllasariro, Bī thūllasariyo. ¹² Ck -si. ¹³ Bī pāṇiyahārakānaṃ. ¹⁴ Bī gaddalena. ¹⁵ so Ck C^o; Bī Bp add taṃ. ¹⁶ C^o repeats dinnaṃ. ¹⁷ Bī idāni. ¹⁸ Ck gaddūla, Bī gaddusaṃ? C^o naddālā. ¹⁹ Ck C^o -lā, Bī -lāyaṃ. ²⁰ Bī^o -na. ²¹ Bī kāsikarathe. ²² Ck saṅgaṇhi, Bī aggahehi. ²³ Bī naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmvāsī¹ Bārāpasim āgato tam sunakham
disvā tassa manussassa uttarasāṭakaṇ² ca kahāpaṇaṇ ca datvā
sunakham gahetvā cammayottena³ bandhitvā yottakoṭṭiyam⁴
gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekam sālam pavisitvā suna-
kham bandhitvā phalake nipajjitvā niddam okkami. Tasmim
kāle Bodhisatto kenacid eva⁶ karaṇīyena aṭavim⁷ pavisanto⁸
tam sunakham yottena bandhitvā ṭhapitam⁹ disvā paṭhamam
gātham āha:

1. Bālo vatāyam sunakho yo varattam na khādati
bandhanā ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharam vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā pāṭho, asito¹¹ ca
gharam vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasanatṭhānam gac-
cheyya

Tam sutvā sunakho dutiyam gātham āha:

2. Atṭhitam me manasmim me atho me hadaye katham 15
kālaṇ ca patikaṇkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183.

Tattha atṭhitam me manasmim me ti yam tumhe kathetha tam mayā
adhiṭṭhitam eva, manasmim¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etan ti, atho²¹ me hadaye
katan ti atha²² pana me tumhākam pi vacanam hadaye katham eva, kālaṇ ca
patikaṇkhāmiti²³ kālam patimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti 20
yāvāyam²⁷ mahājano pasupatu niddam okkamatu tāvāham kālam patimānemi²⁸,
itarathā hi²⁹ ayam sunakho palāyatitī ravo uppajjeyya, tasmā rattibhāge²⁹ sab-
besam suttakāle cammayottam khāditvā palāyissamitī.

So evam vatvā mahājane niddam okkante yottam khāditvā
suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānam gharam eva gato. 25

¹ Ck B' -si. ² B' uttari-. ³ B' cammarin-. ⁴ B' yotta-. ⁵ B' aṭṭavi-. ⁶ B' kenaci. ⁷ B' aṭṭavi ⁸ B' paṭipanto. ⁹ B' pathavītam. ¹⁰ Ck namuñceyya. ¹¹ B' asito, Bp asito and asito. ¹² Ck C' pamuñceyya. ¹³ Ck ni ¹⁴ B' tato. Bp omits ti dhāto. ¹⁵ B' patikaṇkhāmi. ¹⁶ C' passupatu, B' pasuppatu ¹⁷ B' jano ¹⁸ C' adhiṭṭhitam me va tasmim. ¹⁹ B' yega. ²⁰ B' omits ca ²¹ B' atho ²² B' adds ca. ²³ B' patikaṇkhāmi. ²⁴ B' paṭi-. ²⁵ C' passupatu, B' pasuppatu. ²⁶ B' jano, C' jano corr. to jano. ²⁷ Ck C' svāyam. ²⁸ B' ti. ²⁹ C' rattimbhāge. B' adds va. ³¹ B' omits hutvā.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā² ‘ti. Suna-khajātakam³.”

3. Guttilajātaka.

5 Sattatantiṃ sumadhuran ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto Devadattam ārabha kathesi. Tasmim hi kāle bhikkhū Devadattam āhaṃsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyhaṃ ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddham nissāya tīpi piṭakāni ugganhi⁴ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na
10 yuttan⁵“ ti. Devadatto „kim pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo. nanu mayā attano balen’ eva tīpi piṭakāni uggahitāni cattāri jhānāni uppāditāni⁶“ ācariyam paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyāṃ katham samuṭṭhāpesum⁷: āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsam patto⁸ ti. Satthā
15 āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannissinnā⁹“ ti puc-chitvā „imāya nāmā¹⁰“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva¹¹ ācariyam paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsam¹² pāpuṇāti¹³, pubbe pi patto yevā¹⁴“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente
20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti¹⁵. Guttilakumāro ti ‘ssa nāmaṃ akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattim patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagau-dhabbo¹⁶ ahosi. So dārābharaṇam¹⁷ akatvā andhe mātāpitara poseti¹⁸. Tadā Bārāṇasi-vāsino vāṇijā vaṇijjāya Ujjenim
25 gantvā ussave ghutthe¹⁹ chandakam saṃharitvā²⁰ bahuṃ²¹ mālagandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādini²² ca ādāya kilana-ṭhāne²³ sannipatitā²⁴ „vetanam²⁵ datvā ekam gandhabbam ānethā²⁶“ ti āhaṃsu. Tena samayena Ujjeniyam Mūsilo²⁷ nāma

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ adds dutiyam. ³ Bⁱ uggahi. ⁴ Bⁱ samuṭṭhāpesum. ⁵ Bⁱ idāneva devadatto. ⁶ C^k -sam. ⁷ Bⁱ pāpuṇi. ⁸ Bⁱ nipattitvā. ⁹ Bⁱ add, va. ¹⁰ Bⁱ dāra-. ¹¹ Bⁱ posesi. ¹² Bⁱ saṃgutthe. ¹³ so RP; C^k saṃgharitvā, C^o saṃharitvā, Bⁱ saṃgāharitvā. ¹⁴ Bⁱ bahu. ¹⁵ Bⁱ -bhojanādini. ¹⁶ Bⁱ kilana-tvāyakilamaṇḍale. ¹⁷ Bⁱ -titvā. ¹⁸ Bⁱ vettanani. ¹⁹ C^o musilo, Bⁱ musilo.

jetthagandhabbo hoti. Te taṃ¹ pakkosāpetvā attano gan-
 dhabbāṃ kāresuṃ. Mūsila² vīṇāvādako³ pi vīṇaṃ uttānamuc-
 chanāya mucchetvā vādesi. Tesāṃ Guttilagandhabbassa gan-
 dhabbe jātaparicayānaṃ⁴ tassa gandhabbāṃ kilāṇjakaṇḍūvanaṃ⁵
 viya hutvā upatthāsi, eko pi pahatthākāraṃ na dassesi. 5
 Mūsilo⁶ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
 demi, maññe“ ti majjhima⁷ mucchanāya mucchetvā majjhima-
 sareṇa vādesi. Te⁸ tattha pi majjhata⁹ va ahesuṃ. Atha so
 „ime na kiñci¹⁰ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya
 hutvā tantiyo sithile vādesi¹¹. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
 Atha ne¹² Mūsilo¹³ „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṃ
 vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹⁴ pana tvaṃ vīṇaṃ
 vādesi, mayaṃ hi ‘ayaṃ vīṇaṃ mucchetūti’ saññaṃ akarimhā“
 ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttaritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
 udāhu attano ajānanabhāvena na¹⁵ tussathā“ ti. Vāṇijā 15
 „Bārāṇasiyaṃ Guttilagandhabbassa¹⁶ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
 tava vīṇāsaddo¹⁷ itthiṇaṃ¹⁸ dārake¹⁹ toṣāpanasaddo viya ho-
 titi“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṃ²⁰
 paṭigaṇhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api²¹ kho pana Bā-
 rāṇasiṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyāthā²²“ ti. Te 20
 „sādhū“ ti sampaṭicchitvā gamanakāle taṃ ādāya Bārāṇasiṃ
 gantvā tassa „etaṃ²³ Guttilassa vasanathānaṃ“ ti ācikkhitvā
 sakanivesanaṃ āgamaṃsu²⁴. Mūsilo²⁵ Bodhisattassa gehaṃ pa-
 visitvā laggetvā thapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇaṃ disvā gahetvā
 vādesi. Atha Bodhisattassa mātāpitāro andhabhāvena taṃ 25

¹ Ck Bī saṇ, C^o sam corr. to taṃ. ² C^o musila-, Bī musilo vīṇaṃ vādento.
³ Bī adds vasena ⁴ Ck kilāṇjakaṇḍūvanaṃ, Bī kilāṇcakaṇḍūvaṇaṃ. ⁵ C^o Bī
 musilo. ⁶ Ck Bī omit te ⁷ Bī ime kiñci na. ⁸ C^o vādeti. ⁹ C^o te. ¹⁰ C^o
 musilo. ¹¹ C^o kañ. ¹² Bī omits na. ¹³ Bī guttilassa gandhappassa. ¹⁴ Bī
 vīṇāsaddaṃ sutvā musilagandhappassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C^o Bī itthiṇaṃ. ¹⁶ C^o
 dārake corr. to dāraka, Bī dārakeka. ¹⁷ Bī dinnāṃ pi parippayaṃ. ¹⁸ Bī adds
 ca. ¹⁹ Bī -yyathā. ²⁰ Ck Bī ekaṃ. ²¹ Bī āgamaṃsu. ²² C^o musilo, Bī musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādanti, susu¹ undurā
vīṇaṃ khādanti“ āhaṃsu. Tasmim kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitāro vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte
„ācariyassa santike sippaṃ uggaṇḥitum Ujjenito āgato 'mhīti“
1 āha. So „sādhū“ 'ti vutte „kahaṃ ācariyo“ ti pucchitvā
„vippavuttho⁴ tāta, ajja āgamissatīti“ sutvā tatth' eva nisi-
ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attāno
āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvaṃ⁵ ñatvā „gaccha tāta, n' atthi tava“
10 sippaṃ⁶ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
gahetvā upakāraṃ⁷ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
thā“ 'ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi⁸ punappuna⁹ vuccamāno
te atikkamitum asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁰ Bodhisatten'
eva¹¹ saddhim rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
15 esa ācariyā“ 'ti pucchati¹². „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
'ti. So anukkamena rañño vissāsako¹³ ahosi. Bodhisatto
ācariyamutṭhiṃ akatvā attano jānananiyāmena sabbhaṃ sippaṃ
sikkhāpetvā „nīṭṭhitaṃ¹⁴ te tāta sippaṃ“ ti āha. So cintesi:
„mayhaṃ sippaṃ paṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ¹⁵ sa-
20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh' eva
mayā vasitum vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocessāmīti“ vatvā¹⁷ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
upaṭṭhātum¹⁸ icchati, deyyadhammam assa¹⁹ jānāthā“ 'ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaḍḍhaṃ labhis-
satīti“ vutte taṃ pavattim Mūsilassa²⁰ ārocesi. Mūsilo²⁰ „ahaṃ
tumhehi samakaṃ ñeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ Ck omits susu, Bī maññāyaṃusu. ² C² musilo, B¹ musilo. ³ B¹ tha-. ⁴ Ck vippayutto corr. to -vuttho. B¹ vippavutto. ⁵ B¹ asappūrisassa-. ⁶ B¹ tāva. ⁷ B¹ -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., B² -pītuhi. ⁹ B¹ -naṃ. ¹⁰ B¹ omits so ¹¹ C² sattoneva. ¹² B¹ pucchi. ¹³ C² -siko, B¹ viśāsako, B² vissāsiko ¹⁴ B¹ nīṭhitaṃ. ¹⁵ Ck C² -si-. ¹⁶ Ck C² omit pi. ¹⁷ B¹ omits vatvā. ¹⁸ Ck C² upaṭṭhītum. B¹ upaṭṭhātum. ¹⁹ B¹ -dhammassa. C² -dhammassa corr. to -dhammam assa. ²⁰ C² B¹ mu-.

„patṭhahissāmīti“ āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumhā-
 kaṃ jānanasippaṃ sabbaṃ jānāmīti“. „Ama jānāsīti“. „Evam
 sante kasmā mayhaṃ upaḍḍhaṃ detīti“. Bodhisatto rañño
 ārocesi. Rājā „yadi evaṃ tumhehi samakaṃ sippaṃ dassetuṃ
 sakkonto samakaṃ labhissatīti“ āha. Bodhisatto rañño vaca-
 naṃ⁷ tassa ārocetvā tena „sādhū dassessāmīti“⁸ vutte rañño
 taṃ pavattiṃ ārocetvā „sādhū dassetu, kataradivasaṃ sākacchā
 hotīti“⁹ vutte „ito“¹⁰ sattame¹¹ divase hotu mahārājā“ ti āha.
 Rājā Mūsilaṃ¹² pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ ācariyena
 saddhiṃ sākacchaṃ karissasīti“¹³ pucchitvā „saccaṃ devā“¹⁴ ti¹⁵
 vutte „ācariyena saddhiṃ viggaho nāma na“¹⁶ vaṭṭatī¹⁷, mā ka-
 rīti“¹⁸ vāriyamāno pi „alaṃ mahārāja, hotu yeva me ācariyena
 saddhiṃ sattame divase sākacchā, katarassa“¹⁹ jānanabhāvaṃ
 jānissāmā²⁰ ti āha. Rājā „sādhū“²¹ ti sampaticchitvā „ito
 kira sattame divase ācariya - Guttilo ca“²² antevāsika - Mūsilo²³
 ca rājadvāre aññamaññaṃ sākacchaṃ katvā²⁴ sippaṃ dasses-
 sānti, nāgarā sannipatitvā sippaṃ passantū“ ti bheriṃ carāpesi.
 Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo“²⁵ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
 hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyā nāma na sam-
 pajjati, antevāsikena nāma jinīte²⁶ pi viseso n’ atthi, antevāsi-
 kassa pana jaye satī²⁷ pattaḃbalajjato²⁸ araññaṃ pavisitvā
 maraṇaṃ²⁹ varanā³⁰ ti so araññaṃ pavisitvā maraṇabhayaena
 nivattati lajjābhayaena gacchati. Evam assa gamanāgamaṇaṃ
 karontass’ eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
 ghamaggo nibbatti. Tasmim’ khane Sakkassa āsanaṃ³¹ uṇ-
 hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ñatvā
 „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena“³² araṇṇe mahādukkhaṃ

⁷ B¹ adds sutvā. ⁸ C^k C^s dassemīti. ⁹ B¹ hotu ti ¹⁰ B¹ omits ito. ¹¹ B¹ satta.
¹² C^s mu-, B¹ musilāṃ. ¹³ all three MSS. -tīti. ¹⁴ C^k B¹ omīti na. ¹⁵ C^k C^s vad-
 dhati. B¹ vattatī. ¹⁶ so RP; C^k C^s etarassa, B¹ katassa. ¹⁷ B¹ jānina- -jānāpes-
 sāmā. ¹⁸ B¹ omits ca. ¹⁹ C^s -mu-, B¹ -musilo. ²⁰ C^k C^s sākacchitvā. B¹ sā-
 kiccaṃ katvā. ²¹ B¹ mu-. ²² B¹ parājite, RP antevāsikena nāma jito. ²³ B¹
 sasati ²⁴ C^k -lajjano, C^s -lajjito, B¹ sappatthalajjito, RP pattappalajjito. ²⁵ B¹
 maraṇame. ²⁶ B¹ sakkasabhavanāni ²⁷ B¹ bhayena

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavituṃ vattatīti “ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā² „ācariya kasmā araṇṇaṃ pavitṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvaṃ“ ti vutte „Sakko 'ham asmiti“ āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja an-
 5 tevāsikato parājayabhayaena araṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā pa-
 ṭhamam gātham āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
 so maṃ raṅgamhi avheti³, saraṇam⁴ me hohi⁷ Kosiyā 'ti. 184.

Tass' attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ⁸ nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ su-
 10 madhuraṃ rāmaṇīyaṃ⁹ vīṇaṃ attano jānananīyāmena sikkhāpesim, so maṃ
 idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyagotta saraṇaṃ hohīti.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā „mā bhāyi, ahaṃ te tāṇaṃ ca
 leṇaṃ cā“ 'ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ¹⁰ taṃsaraṇaṃ samma, ahaṃ ācariyapūjako,
 15 na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessasīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇaṃ ti ahaṃ saraṇaṃ avassayo patiṭṭhū hutvā
 taṃ¹¹ tāyissāmi, sammā 'ti piyavacanam etaṃ¹², sissam ācariya jessa-
 sīti ācariya tvaṃ vīṇaṃ vādayamāno sissaṃ jinissasi.

„Api ca tvaṃ vīṇaṃ vādento ekaṃ tantim chinditvā cha
 20 vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹³ pi tantim
 chindissati, ath' assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmim khane
 so¹⁴ parājayaṃ pāpuṇissati. Ath' assa parājayabhāvaṃ nātvā
 dutiyaṃ pi tatiyaṃ pi catuttham pi pañcanam pi chaṭṭham pi
 sattamam pi tantim chinditvā suddhadaṇḍakam eva vādeyyāsi,
 25 chinnatantikoṭṭhi¹⁵ saro nikkhamitvā sakalaṃ dvādasayojanikaṃ¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^k C^o asminti, Bⁱ asmīnti. ⁵
 C^k ambheti. ⁶ Bⁱ -naṃ. ⁷ C^k Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ,
 Bⁱ musilāṃ. ⁹ Bⁱ ramaṇīyaṃ. ¹⁰ C^o ahaṃ. ¹¹ C^k taṃ, C^o tat corr. to taṃ.
¹² C^k C^o -vacanaṃ metani. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^k C^o omit so ¹⁵ C^k -tanta-,
 C^o -koṭṭhi, Bⁱ -tantidekātīhi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaram' chādetvā ṭhassati¹. Evam vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā² datvā evam āha: „vīṇā-sadden' eva³ sakalanagare chādite ito⁴ ekam pāsaghaṭikaṁ ākāse khippeyyāsi, atha te purato otarivā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesam naccanakāle dutiyam khippeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otarivā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁵ khippeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otarivā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesam santikaṁ āgamiṣāmi, gaccha mā bhāyīti⁶“. Bodhisatto pubbaṇhasamaye geham agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapam⁷ katvā raṇṇo āsanam paññāpesum. Rājā 10 pāsādā otarivā⁸ alamkatamaṇḍape pallaṁkamajjhe nisīdi. Dasasahassā⁹ alamkatitthiyo amaccabrāhmaṇaparatṭhikādayo¹⁰ ca¹¹ rājānaṁ parivārayiṁsu. Sabbe nāgarā sannipatiṁsu. Rājāṅgane cakkāticakke mañcātīmañce bandhiṁsu. Bodhisatto pi nahātānūlitto nānaggarasabhojanaṁ bhuñjitvā vīṇam gāhā- 15 petvā attano paññattāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyenāgantvā¹² ākāse atṭhāsi. Bodhisatto yeva naṁ passati. Mūsilo¹³ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Ādito ca dve pi samasamaṁ¹⁴ vādayiṁsu. Mahājano dvinnam pi vāditeṇa tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattaṁ nēva sāvento¹⁵ „ekam tantim chindā“ 'ti āha. Bodhisatto bhamaratantim chindi, sā chinnāpi¹⁶ chinnakoṭiyā¹⁷ saram¹⁸ muñcat' eva, devagandhabbam viya vattati. Mūsilo¹⁹ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²⁰ dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhadaṇḍakaṁ vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atṭhāsi, celukkhepasahassāni²¹ c' eva ukkuṭ-

¹ C^k C^e -si-. ² Bⁱ tiso pāsaghaṭikāyo. ³ C^k C^e -saddenaca. ⁴ Bⁱ omits ito. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ Bⁱ adds bodhisassaṁ assasesi. ⁷ Bⁱ maṇḍalam. ⁸ Bⁱ adds pāsādāle. ⁹ Bⁱ davāsāṇkasahassā. ¹⁰ Bⁱ samaccabrahmaṇasetthirāṭhi-. ¹¹ Bⁱ omits ca. ¹² Bⁱ -kāyena āgantvā. ¹³ Bⁱ mu-. ¹⁴ Bⁱ sampaṁ sammaṁ. ¹⁵ Bⁱ sāvajjo. ¹⁶ C^e chinnāpi crossed out. ¹⁷ C^e chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. ¹⁸ Bⁱ param. ¹⁹ Bⁱ mu-. ²⁰ Bⁱ adds pi. ²¹ C^e celu-.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911

vādessāmīti¹. Atha nam devadhītarō āhamsu : „amhehi kata-
 kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā² kathessāma, gandhabbāṃ karohi
 ācariyā³“ ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbāṃ
 akāsi, taṃ dibbagandhabbāṃ abhibhavitvā pavatti⁴, sattame
 divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
 Ekam Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattham
 datvā Sakkassa paricārikā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa
 parivāraṃ uttamadevakaṇṇaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
 katvā nibbattā“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
 ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvam tiṭṭhasi devate
 obbhāsenti⁵ disā sabbā osadhī⁶ viya tārakā,

Kena te⁷ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
 uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁸ mahānubhāve 15
 manussabhūtā kim akāsi puññaṃ,
 kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nārī⁹
 pavarā hoti naresu¹⁰ nārisu 20
 evaṃ piyarūpadāyikā¹¹
 manāpaṃ dibbaṃ¹² sā labhate upecca thāuaṃ.

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī¹³ 'ham asmi'¹⁴
 accharāsahassassāhaṃ pavarā, passa puññaṃ vipākaṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati, 25
 uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā.

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
 vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.

¹ B¹ tuyhaṃ. ² B¹ pavattati. ³ C¹ C² -ti, B¹ obbhāsanti. ⁴ C¹ B¹ -dhi. ⁵ B¹ me. ⁶ C¹ C² deva, B¹ B² devī. ⁷ C¹ B¹ nārī. ⁸ B¹ nare. ⁹ C¹ C² piyarūpaṃ-, B¹ piyāmrū, a-. ¹⁰ B¹ khippaṃ. ¹¹ B¹ ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanattāya pup-
phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā“
'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
dhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggaṭṭipannānaṃ bhik-
khūnaṃ³ bhikkhunīnaṃ ca kulagehe⁴ vāsaṃ upagatānaṃ santike
dhammaṃ assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udake⁸
ṭhatvā⁹ udakaṃ adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
kodhanā¹² hutvā sassusasuravattaṃ¹³ akāsi. Aparā attano lad-
dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi saṃvibhāgaṃ katvā va paribhuñji sīlavatī
ca ahosi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmānā
attano laddhakoṭṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devarañño pari-
cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttilavimānavatthumhi
āgatā sattatiṃsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha
nibbattā sabbam¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchi, tāpi 'ssa attano kata-
kammaṃ gāthāhi eva²⁰ kathesum. Taṃ sutvā Bodhisatto
,,lābhā vata²¹ me, suladdham vata²² me, sv-āham idhāgantvā
appamattakena²³ pi kammaṇa paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ²⁴,
ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādīni²⁵ kusala-
kammān²⁶ eva²⁷ karissānīti“ vatvā²⁸ imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vata me ajja supphātāṃ suvuṭṭhitāṃ²⁹,
yaṃ addasāsiṃ³⁰ devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo³¹

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ phalāni. ³ Bⁱ bhikkhunañca. ⁴ Bⁱ -ha. ⁵ Bⁱ ahosi.
⁶ Bⁱ apara upaṭṭhakathāya velāya, C^k bhunnassa, C^s bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁸ Bⁱ udakaṃ. ⁹ Bⁱ labhītvā. ¹⁰ C^k C^s udakamadāsi. ¹¹ Bⁱ tasmā. ¹² Bⁱ omits
akkodhanā. ¹³ C^s sassura- corr. to sasura-, Bⁱ sassura-. ¹⁴ Bⁱ -sako. ¹⁵ Bⁱ
panageha, C^s parageha corr. to paragehe. ¹⁶ C^s Bⁱ dāsi. ¹⁷ Bⁱ nikkodhanā.
¹⁸ Bⁱ taṃ sappam. ¹⁹ Bⁱ -sattena. ²⁰ Bⁱ yeva. ²¹ Bⁱ thā. ²² Bⁱ -nā. ²³ Bⁱ
ahosi. ²⁴ Bⁱ adds puññāni katvā. ²⁵ C^k -kammameva, C^s -kammameva corr
to -kammāneva, B^p -kammāni eva, Bⁱ -kammeneva. ²⁶ Bⁱ omits vatvā. ²⁷ Bⁱ
omits suvuṭṭhitāṃ. ²⁸ Bⁱ addasāsi, B^p addasiṃ. ²⁹ so B^p; C^k -vaṇṇiniyo, C^s
-vaṇṇiniyo, Bⁱ saccharākāmavaṇṇayo.

Imās' āhaṃ dhammaṃ sutvā¹ kāhāmi² kusalaṃ bahum
dānena samacariyāya saṃnāmena³ damena ca,
so 'haṃ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṃ⁴
āṇāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
nasim gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātum
maññimāsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahoṣi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttila- 10
gandhabbo pana ahaṃ eva¹¹ ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vīticchajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekam palāyikam¹² paribbājakaṃ ārabha kathesi. So
kira sakala-Jambudīpe paṭivādam¹³ alabhitvā Sāvattim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādam kātum samattho“ ti pucchitvā „Samnāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desentaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekam nāma kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto utṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnuaparisa „ekapaden' eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggaḥito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idān' eva taṃ ekapaden' eva niggaṇhāmi, pubbe pi nig-
gaṇhim yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe " brāhmaṇakule nibbattitvā vāyap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā dīgharattaṃ

¹ Ck C² sutvāna. ² C² kahāmi. ³ B¹ sayamena. ⁴ B¹ mātaliṅgāhakaṃ. ⁵ B¹ attano. ⁶ B¹ adds te. ⁷ so Ck BP; C² saussāha, B¹ saussāsā. ⁸ B¹ dhammade-.
⁹ C² B¹ musilo. ¹⁰ B¹ adds ahoṣi. ¹¹ B¹ adds tatiyaṃ. ¹² Ck palāsikaṃ, C² palāsikaṃ, B¹ palāsi. ¹³ so Ck C² BP; B¹ paṭivārī. ¹⁴ Ck naṃ. ¹⁵ B¹ utṭha-
yāsanā. ¹⁶ B¹ kho. ¹⁷ B¹ bhonto, C² bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ B¹ -ka. ²⁰ B¹ kāsikarathe.

Himavante¹ vasi. So pabbatā oruyha² ekaṃ gāmanigamaṃ³
 nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṃ kappesi. Ath'
 eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṃ⁴ alabbhitvā taṃ
 nigamaṃ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ
 5 kātum samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa ānu-
 bhāvaṃ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṃ⁵ gantvā
 paṭisanthāraṃ katvā nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto „vana-
 gandhaparibhāvitaṃ⁶ Gaṅgāpāṇiyaṃ⁷ pivissasīti“ pucchi. Parib-
 bājako vādena ottharanto⁸ „kā⁹ Gaṅgā, vālukā¹⁰ Gaṅgā, uda-
 10 kaṃ Gaṅgā, orimatīraṃ Gaṅgā, pārimatīraṃ Gaṅgā“ ti āha.
 Bodhisatto taṃ pana paribbājakaṃ „ṭhapetvā udakaṃ vālukaṃ
 orimatīraṃ¹¹ pārimatīraṃ¹² ca kahaṃ Gaṅgaṃ labhissatīti¹³
 āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utṭhāya palāyi. Tasmīṃ
 palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisaṃ dhammaṃ desento imā
 15 gāthā avoca:

1. Yaṃ passati na taṃ icchati, yaṃ ca na passati taṃ kira
 icchati,
 maññāmi ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchati yaṃ so
 icchati. 186.

20 2. Yaṃ labhati na tena tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīleti,
 icchā hi anantagocarā, vīticchānaṃ¹⁶ namo karomase ti.
 187.

Tattha yaṃ passatīti yaṃ udakādīṃ passatīti taṃ Gaṅgā ti na icchati,
 yaṃ ca na passatīti yaṃ ca udakādivinimuttaṃ Gaṅgaṃ na passati taṃ
 25 kira icchati¹⁷, maññāmi ciraṃ carissatīti ahaṃ evaṃ maññāmi: ayaṃ
 paribbājako evarūpaṃ Gaṅgaṃ pariyesanto ciraṃ carissati, yathā vā udakādivi-
 nimuttaṃ Gaṅgaṃ evaṃ¹⁸ rūpādivinimuttaṃ attānaṃ pi pariyesanto saṃsāre

¹ Ck -vantaṃ, C^o -vantaṃ corr. to -vante. ² Bⁱ orūyhaṃ. ³ Bⁱ nigamagāmaṃ.
⁴ so Ck BP; C^o -vādaṃ corr. to -vādīṃ, Bⁱ -vādī. ⁵ C^o vacanaṭṭhānaṃ. ⁶ Bⁱ
 vanna-. ⁷ Bⁱ -pāṇiyaṃ. ⁸ Bⁱ ottharanto. ⁹ Bⁱ omite kā. ¹⁰ C^o vālukā. ¹¹ Ck
 C^o orimaṇ-. ¹² Ck C^o pārimaṇtiraṃ. ¹³ so Ck Bⁱ; BP labhissasīti, C^o labhis-
 sātīti corr. to labhissasīti? ¹⁴ Ck -bhāno, Bⁱ -pāno. ¹⁵ Bⁱ palāyante. ¹⁶ C^o
 vīticchānaṃ, Bⁱ vīgaticchānaṃ. ¹⁷ Ck C^o icchātī. ¹⁸ Ck C^o Bⁱ eva.

ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchatīti ciraṃ caranto pi yaṃ¹ taṃ evarūpaṃ Gaṅgaṃ vā attānaṃ vā icchatī ti taṃ na lacchati; yaṃ labhatīti yaṃ udakaṃ vā rūpādī² vā labhati tena na tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīletīti evaṃ laddhena atussanto yaṃ yaṃ sampattim pattheti taṃ taṃ labhivā kiṃ etāya ti hīleti avamaññati, icchā hi anantagocārā³ ti⁴ laddhaṃ laddhaṃ⁵ 5' hīletvā aññamaññaṃ ārammaṇaṃ icchanato⁶ ayaṃ icchā nāma tanhā anantagocārā, viticchānaṃ⁷ namo karomase ti tasmā ye vigaticchā Buddhādayo tesam mayam namakkāraṃ karomā⁸ 'ti.

Satthā imam desanam⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako ahosi⁸, tāpaso pana aham evā⁹ 10 'ti. Viticchajātakam⁹.

5. Mūlapariyāyajāta.

Kālo ghasati¹⁰ bhūtānīti. Idam Satthā Ukkattham nis-
sāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṃ ārab-
bha katesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū 15
sāsane pabbajitvā tiṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā
„Sammāsambuddho pi tiṇi¹¹ eva¹² piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹³ jā-
nāma, evaṃ sante kiṃ tassa amhehi nānākaraṇaṃ¹⁴ ti Buddhupaṭ-
ṭhānaṃ na gacchanti¹⁵, samasatthā¹⁶ hutvā caranti. Ath' ekadivasaṃ
Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu atthahi bhūmihī pati- 20
maṇḍetvā¹⁷ Mūlapariyāyasuttantaṃ katesi. Te na¹⁸ kiñci sallakkhe-
sum. Atha nesaṃ etad āhosi: „mayam 'amhehi sadisā paṇḍitā¹⁹ n'
atthīti' mānaṃ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso
paṇḍito n' atthi, aho²⁰ Buddhagunā nāmā²¹ 'ti, te tato paṭṭhāya ni-
hatamānā hutvā uddhaṭṭadāṭhā viya sappā²² nibbisevanā jātā. Satthā 25
Ukkatthāyaṃ yathābhiraṇtaṃ viharitvā Vesālīm gantvā Gotamakace-
tiye Gotamakassuttantaṃ nāma katesi. Sahassilokadhātukāmpaṇaṃ²³
ahosi²⁴. Tam²⁵ sutvā te bhikkhū arabhattaṃ pāpuṇṇesu. Mūlapari-
yāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva

¹ Bī yaṃ. ² Ck Bī rūpādī, C^o -di corr. to diṃ. ³ Bī adds yaṃ. ⁴ C^o lad-
dhāladhaṃ. ⁵ Ck C^o icchanto, Bp icchato. ⁶ Bī vigaticchānaṃ. ⁷ Bī dham-
made-. ⁸ Ck C^o omit ahosi. ⁹ C^o viticchajātakam, Bī Bp vigaticchajātakam. ¹⁰
Bī ghapaṭi ¹¹ Bī tiṇi. ¹² Bī tiṇi piṭakāni. ¹³ Ck -kāraṇa. ¹⁴ Bī omits
buddhu- - na gacchanti. ¹⁵ Bī Bp paṭipakkhā. ¹⁶ Bī pati-. ¹⁷ Bī adds hi. ¹⁸
Bī adds nāma. ¹⁹ Bī maho. ²⁰ Bī sabbā. ²¹ Bī dasasahasalokadhātukammi.
²² Bī omits ahosi. ²³ Bī mūlapariyāyasuttanti pana.

bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuttāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
dhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihatamānā katā⁴ ti. Sattā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁵ ti
5 pucchitvā „imāya nāmā⁶ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p'
āhaṃ ime⁷ mānapaggahitasire⁸ vicarante nihatamāne akāsiṃ yevā⁹ 'ti
vatvā atītān āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto tiṇṇaṃ vedā-
10 naṃ pāragū⁶ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasa-
tāni⁷ mante vācesi. Te pañcasatāpi nitthitasippā sippe anu-
yogaṃ datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakameva,
viseso n' atthīti⁸ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
chanti, vattapaṭivattam⁹ na karonti. Te ekadivasam ācariye
15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkham na-
khena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ⁹ rukkho¹⁰ ti āhaṃsu. Bodhi-
satto attano vañcanabhāvaṃ ñatvā „antevāsikā ekaṃ vo pañ-
ham pucchisāmīti¹¹ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā¹²
'ti. Ācariyo pañham pucchanto paṭhamam gātham āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhattakālo pi pacchābhattakālo pīti evamādi, bhū-
tānīti sattādhivacanam etaṃ, na kālo bhūtānaṃ cammamāṇsādīni¹⁴ luñcitvā
khādati api ca kho tesam āyuvāṇṇabalāni khepento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
25 ārogyaṃ vināsento ghasati¹⁶ khādatīti vuccati, evaṃ ghasanto ca¹⁷ na kiñci
vajjeti, sabbān' eva ghasati, na kevaṇaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahaṭṭanā¹⁸
attanam pi ghasati, purebhattakālo¹⁹ pacchābhattakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo
pacchābhattakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavass' etaṃ adhiva-

¹ Ck Bī omīti aho. ² Bī brahmaṇā pabbajitvā. ³ Bī āgatā. ⁴ Bī adds evaṃ.

⁵ Bī -hitenasikkhīre, Bp -hitasile. ⁶ C² -gu. ⁷ Ck C² pañcasatamāṇavakasatāni.

⁸ Bī vattarīni. ⁹ Ck C² cāyāni. ¹⁰ Bī yapati. ¹¹ Ck C² kāloghaso. ¹² Ck -pa-

catiṇi, Bī bhūtapacani. ¹³ Bī saciti. ¹⁴ Ck bhūtānaṃ ca māṇsādīni, C² bhū-

tānaṃ ca māṇsādīni ca. ¹⁵ Bī yoppanam. ¹⁶ Bī ghasatīti. ¹⁷ Bī omīti ca.

¹⁸ Bī sahaṭṭanā. ¹⁹ Ck -le. ²⁰ Ck -disu.

nam, so hi ariyamaggena āyatīn paṭisandhikālaṃ khepetvā khādītva tṭhitattā kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniṃ³ pacīti⁴ yāyaṃ taṇhā apāyesu bhūte pacati taṃ nānagginā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhūtapacaniṃ⁶ pacīti⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pātho, jātkim⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imaṃ pañhaṃ sutvā māṇavesu eko pi jānitum samattho 5
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayaṃ pañho tīsu vedesu atthīti’¹¹ saññaṃ akattha, tumhe yaṃ ahaṃ jānāmi taṃ sabbaṃ jānāmā¹² ‘ti maññaṃānā badarirukkhasadisāṃ karotha, mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvaṃ na jānātha, gacchatha, sattame divase kālaṃ dammi, ettakena kālen’ imaṃ 10
pañhaṃ cintethā¹⁵ ‘ti. Te Bodhisattaṃ vanditvā attano attano vasanattṭhānaṃ gantvā sattāhaṃ cintetvāpi pañhassa n’ eva antaṃ na koṭiṃ passiṃsu. Te sattame divase ācariyassa santi-kaṃ gantvā vanditvā nisīditvā „kim¹⁶ bhadramukhā¹⁷ jānittha pañhan¹⁸ ti vutte¹⁹ „na jānāmā²⁰ ‘ti vadīṃsu. Puna Bodhisatto 15
te garahamāno dutiyaṃ gātham āha:

2. Bahūni naraśīsāni lomaśāsni brahāni ca

gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tass’ attho: bahūni narānaṃ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomaśāsni, sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva tṭhitāni, na tālaphalaṃ viya hatthena gahitāni, 20
n’ atthi tesāṃ imehi dhammehi nānākarapaṇaṃ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā ti attānaṃ²¹ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṃ²² pana na kaṇṇa-
n’ atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākaṃ bā-
lānaṃ atthi, na paññā²³ ti garahitvā pañhaṃ vissajjesi. Te 25

¹ Bī kālaṃghaso. ² Bī omits bhūto. ³ C^k -pacitī, C^s bhutapaciniṃ? Bī bhu-
tapacaniṃ. ⁴ Bī sacitī. ⁵ Bī pacati dahati. ⁶ Bī bhutapacaniṃ, C^s bhuta-
paciniṃ corr. to -pacaniṃ, C^k -pacitī. ⁷ C^s pacitī, Bī sati. ⁸ Bī pacanaṃ,
BP pajaniṃ ti. ⁹ C^s jānikin, Bī janika, BP janitaṃ. ¹⁰ Bī nippattakan, BP
nippattitaṃ. ¹¹ Bī atthi pi ti. ¹² Bī jānāhi. ¹³ Bī aññātaraṇa. ¹⁴ C^k C^s
bahuto. ¹⁵ Bī omits kim. ¹⁶ C^s bhadda- corr. to bhadda, Bī bhadramukha-
tumhe. ¹⁷ C^k C^s tato, Bī vutte te, BP āha. ¹⁸ C^k attāni, C^s attāni corr. to
attāniṃ. ¹⁹ C^k pañhakaṇṇa-, C^s pañhakaṇṇachiddaṃ corr. to paññavā kaṇṇa-
Bī paññakaṇṇachiddaṃ

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihitamānā Bodhisattaṃ upatthahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā pañcasatā māṇavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakaṃ².

6. Telovāda-jātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālīm upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharanto Sihasenāpatiṃ ārabha kathesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gantvā nimantevā punadivase
10 samaṃsakam³ bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā⁴ anatta-
manā Tathāgataṃ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-
kataṃ⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti“⁶ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha - Nāthaputto⁷ - samaṇo
Gotamo jānaṃ uddissa-kataṃ⁸ maṃsaṃ bhuñjatīti⁹ saddhiṃ parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti¹⁰. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho
Nāthaputto¹¹ idāṃ eva maṃ uddissa-kataṃ maṃsaṃ khādanena gara-
hati¹², pubbe pi garaḥi yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-
ṇasiṃ¹⁰ āgantvā punadivase nagaraṃ bhikkhāya pāvisi. Ath'
eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam viheṭhessāmīti“ gharaṃ pavesetvā
paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhatta-
kiccāvasāne ekamantaṃ nisīditvā „idam maṃsaṃ tumhe yeva
25 uddissa pāṇe māretvā kataṃ¹², idam akusalaṃ mā amhākam
eva tumbhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā ca deti dānaṃ asaṇṇato,
edisam bhattam bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B' dhammade-. ² B' adds pañcamam. ³ C' C' sasamaṃ-. ⁴ B' kupitā.

⁵ B' -kataṃ. ⁶ B' -jasīti. ⁷ C' -nāṭaputto, B' nigāṇṭho nāṭaputto. ⁸ C' nāṭa-
putto, B' napūre. ⁹ B' garagaraḥi. ¹⁰ C' C' -sīyāṃ, B' -sī. ¹¹ B' kuṭumpiko.

¹² B' katham. ¹³ B' B' chetvā. ¹⁴ B' sa pāpamūlapalimmatīti, B' sa pāpamu-
palimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhatvā² ti kilametvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānaṃ asaṇṇato ti asaṇṇato dussilo evaṃ katvā dānaṃ deti, edisaṃ bhattaṃ bhuñjamāno, sa pāpena upalippati⁴ edisaṃ uddissa-kataṃ bhuñjamāno so samaṇo⁵ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā⁷ ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

1. Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ a-aṇṇato
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippati⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṃ maṃsaṃ putta-dāraṃ vadhitvāpi dussilena dinnāṃ sappañño khammettādiguṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippati⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utthāyāsanaṃ pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha - Nāthaputto⁹ ahoṣi, tāpaso pana aham evā¹⁰ ti. Telovāda-jātakaṃ¹⁰.

15

7. Pādañjali-jātaka.

Addhā Pādañjali¹¹ sabbe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitheram ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹² divase dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchinti. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā there pasamsanti. Lāludāyitto parisantare¹³ nisinno „ete amhehi samaṃ kiṃ jānātīti“ oṭṭham bhañji¹⁴. Taṃ divā therā utthāya¹⁵ pakkamimsu. Parisā bhijji. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samutthāpesum: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭham bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttarim aññaṃ na jānātīti“ vatvā atītaṃ āhāri:

20

25

¹ B¹ omits hanitvā. ² B¹ chetvā. ³ C^k C^e omit ti. ⁴ B¹ saṃpāpamupalimmatiti, B^p sa pāpamupalimpati. ⁵ C^k samāno, B¹ omits so samaṇo pi. ⁶ C^k C^e saṃyujjati. ⁷ B¹ pāpaṃ upalippati. ⁸ C^k B¹ upalimpati. ⁹ B¹ nigaṇṭho nāthaputtako. ¹⁰ B¹ B^p telovāda-jātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ pādañjali. ¹² B¹ omits hi. ¹³ B¹ parisante. ¹⁴ C^e bhuñji corr. to bhañja, B¹ bhañci. ¹⁵ B¹ utthāyāsana. ¹⁶ B¹ lāludāyithero. ¹⁷ C^k -yi, C^e -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahoṣi.
 Raṇṇo pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhāparisakkano³
 ahoṣi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā raṇṇo mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rajje abhisiñcissāmā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājaṇṇaṃ Pādañjalikaṃ⁵ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo² dandhāparisakkano, pariggahetvā taṃ abhisiñcis-
 sāmā“⁶ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā attāṃ vinicchinantā na sammā vinicchiniṃsu,
 10 te asāṃikaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchiniṃsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suttu vinicchiniṃhā“⁷ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto
 bhavissatīti“⁸ maññamāno paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Addhā Pādañjali⁶ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttariṃ⁷ nūna passatīti. 192.

Tassa' attho: ekasīṇa Pādañjali⁶ kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttariṃ aṇṇaṃ kāraṇaṃ passatīti.

Te aparasmim⁹ pi¹⁰ divase vinicchayaṃ sajjetvā aṇṇaṃ
 attāṃ suttu¹¹ vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suttu vinic-
 20 chitaṃ“¹² ti pucchiniṃsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhaḍālabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹²,
 aṇṇatra oṭṭhaṃibbhogaṃ nāyaṃ jānāti kiñcanaṃ ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹³ lālabhāvaṃ¹⁴ ñatvā Bodhi-
 25 sattāṃ rajje abhisiñcimiṃsu.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakāṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali¹⁵ Lāḷudāyī¹⁶ ahoṣi, paṇḍitamacco¹⁷ pana ahaṃ evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ¹⁸.

¹ Bī pādañcali. ² Bī lālo. ³ Ck -to, Bī dantāparisakkano. ⁴ Bī pādañcalinti.

⁵ Bī āsiñcis- ⁶ C^o pādañjali, Bī pādañcali. ⁷ Ck uttari, C^o uttarima, Bī uttari.

⁸ Bī pādañcalini. ⁹ Ck parasmim, C^o parasmim corr. to apa-. ¹⁰ Bī omits pi.

¹¹ Ck C^o su. ¹² Bī bhuñjati. ¹³ Bī pādañcali-. ¹⁴ Bī lāla-. ¹⁵ Bī pādañcali.

¹⁶ C^o -yi. ¹⁷ Bī paṇḍitamacco. ¹⁸ Bī pādañcali - - sattamaṃ.

8. Kimsukopamajātaka.

Sabbehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantaṃ ārabha kathesi. Cattāro bhikkhū Tathāgataṃ upasaṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Satthā tesam kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano³ rattitṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth' ekassa bhikkhuno parivitakko udaḍḍhi: „imesaṃ kammaṭṭhānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁷, kathaṃ sabbehi arahattaṃ pattaṃ“ ti so Satthāraṃ pucchi. Satthā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁸ nānattaṃ⁹“ ti vatvā „idam no, bhante kāraṇaṃ kathethā“ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahma datte rajjaṃ karentassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathin pakkosītva „mayam samma kimsukaṃ datṭhukāma, kimsukarukkhaṃ no dassehīti“ āhamsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jetṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khānukorakāle¹⁰ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālapalāsakāle aparassa pupphita-²⁰ kāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samutṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūno“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi maṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā²⁵ pītu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti pucchitvā „tunhehi kin kathitaṃ“ ti vutte attanā¹¹ kathitaṇhāraṃ raṇṇo kathesuṃ. Rājā „catuhi¹² pi¹³ tunhehi kimsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kimsukassa¹⁴ dassento sārathi imasmim kāle kimsuko

¹ Ck C^s omit hi. ² Bⁱ adds bhikkhū taṃ. ³ Bⁱ only one attano. ⁴ Bⁱ ag-

⁵ Ck Bⁱ pas-, C^s pas- corr. to phas- ⁶ Fⁱ adds ti. ⁷ Bⁱ pana ekam. ⁸ Bⁱ kintikaṃ diṭṭhaṃ catuhi kaṇṭhabhātikehi. ⁹ Ck nānattān. ¹⁰ Bp khānukakāle.

¹¹ Bⁱ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ Bⁱ omits pi.

kīdiso' ti 'imasmiṃ kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kaṃkhā uppannā⁴ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kiṃsuko diṭṭho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārāthi² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārāthi³ paripucchito ti sabbehi vo kiṃsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kiṃsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārāthi paripucchito⁵, tena vo kaṃkhā uppannā ti.

Satthā imam kāraṇam dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhā-
10 tikā vibhāgaṃ katvā apucchitattā⁷ kiṃsuke kaṃkham uppādesuṃ evaṃ tvam pi imasmiṃ dhamme kaṃkham uppādesi⁸“ vatvā abhisambuddho hetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evaṃ sabbehi nāṇehi yesaṃ dhammā ajānitā
te ve dhammesu kaṃkhanti kiṃsukasmim va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kiṃsukassa adiṭṭhattā kaṃkhiṃsu evaṃ sabbehi vipassanānāṇehi yesaṃ sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanak-khandhabhūtaadhātubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimaggassa anadhigatattā appaṭividdhā te ve¹¹ tesu phassāyatanādiddhammesu kaṃkhanti yathā ekasmim neva¹² kiṃsukasmim cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasirajā aham eva aho sin“ ti. Kiṃsukopamajātakaṃ¹³.

9. Sālaka-jātaka.

Eka puttako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mahātheram ārabha kathesi. So kir' ekaṃ
25 kumārakaṃ pabbājetvā piḥento tattha viharati. Sāmaṇero piḥam sahitum asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ Ck C^s kintettha, Bⁱ kinettha? B^p kiṃvettha. ² C^s -thi, Bⁱ sarathim. ³ Ck C^s -thi. ⁴ so B^p; Ck C^s vicicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi - - - paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -tatva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ Ck -desett, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesaṃ sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi yeva. ¹³ Bⁱ adds aṭhamam. ¹⁴ Ck C^s -tīti, Bⁱ -tīnti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakam pattacīvaram
pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhiti². So „nāham pabbajissā-
mīti“ vatvāpi punappuna³ vuccamāno pabbaji. Atha nam pabbajita-
divasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīlam asahanto puna
uppabbajitvā anekavāram⁴ yācante⁵ pi tasmiṃ „tvam n'eva maṃ
sahasi⁶ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti“ na pab-
baji. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso
suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam nātvā na pabbajīti“.
Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa
suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāram etassa dosaṃ disvā na puna
gaṇhīti“⁷ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-
vikkayaena jivikaṃ kappesi. Aññataro pi ahiguṇṭhiko⁸ ekam
makkaṭam sikkhāpetvā osadham gāhāpetvā tena ṣappam kilā-
pento jivikaṃ kappesi. So Bārāṇasiyaṃ ussave ghuṭṭhe⁹
ussavam kilītukāmo „imam mā pamajjīti“ tam makkaṭam tassa
vāṇijakassa¹⁰ hatthe ṭhapetvā ussavam kilētvā sattame divase
tassa santikaṃ gantvā „kham makkaṭo“ 'ti pucchi. Makkaṭo
sāmikassa saddam sutvā va dhaññāpaṇato¹¹ vegena nikkhami.
Atha nam so veḷupesikāya piṭṭhiyaṃ pothetvā ādāya uyyānam
gantvā ekamante bandhitvā niddam okkami. Makkaṭo tassa
niddāyanabhāvaṃ nātvā attano bandhanam mocetvā palāyitvā
ambarukkham āruya ambapakkam khāditvā aṭṭhim¹² ahiguṇ-
ṭhikassa¹³ sarīre pātesi. So pabujjhitvā ullokento tam disvā
„madhuravācāya tam¹⁴ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti“
tam upalālento¹⁵ paṭhamam gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvam ca no hessasi issaro kule,

20

¹ so BP; Ck C* tam eva, B¹ tatthera. ² B¹ punappunnam. ³ Ck C* atheka-
vāram. ⁴ B¹ yojente. ⁵ B¹ saha vasitum. ⁶ B¹ upagacchatīti. ⁷ C* -guṇṭhiko,
B¹ -kuṇḍiko. ⁸ B¹ samighuṭṭhe. ⁹ Ck C* vāni-, B¹ dhaññāvāni-. ¹⁰ B¹ dhañ-
ñāp-. ¹¹ B¹ aṭṭhihi. ¹² B¹ kuṇḍikassa. ¹³ B¹ nam. ¹⁴ C* B¹ -lento.

oroḥa dumasā Sālaka,
eḥi dāni gharāṇi vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṃ mayhaṃ¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogānaṃ
issaro, etasmā³ rukkhā otara, eḥi amhākaṃ gharāṇi gamissāma, Sālaka⁴ ti
5 nāmena ālapanto⁵ āha

Taṃ sutvā makkhaṭo dutiyaṃ gātham āha:

10. Nanu maṃ hadaye⁶ timaṇṇasi
yaṃ ca hanasi⁷ maṃ⁸ veluṇṭhiyā,
rukkaḥ⁹ vane ramāmase,
15 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhaṃ ti. 197.

Tattha nanu maṃ hadaye timaṇṇasīti nanu tvaṃ maṃ hadaye ati-
maṇṇasi, suhadayo ayaṃ ti maṇṇasīti attho, yaṃ ca maṃ hanasi⁸ velu-
ṇṭhiyā⁹ ti yaṃ evaṃ atimaṇṇasi yaṃ ca velupesikāya hanasi, tenāhaṃ nā-
velāṇitī dīpeti. Atha naṃ mayhaṃ imasmiṃ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhaṃ ti

sutvā uppatitvā vanaṃ pāvisi, ahiguṇṭhiko¹⁰ pi anattamano
ittano¹¹ gehaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
makkhaṭo sāmaṇero ahoṣi, ahiguṇṭhiko mahāthero, dhaṇṇavāṇijo pana
20 ahaṃ eva¹³ ti. Sālaka-jātakaṃ¹⁴.

10. Kapijātaka.

Ayaṃ isi¹⁵ upasamasamūname¹⁶ rato ti. Idaṃ Satthā
Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁷ bhikkhuṃ ārabha kathesi.
Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jāto. Dhammasabhāyaṃ
25 kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsaṇe
pabbajitvā kuhakavattaṃ pūretiti¹⁸. Satthā āgantvā „kāya nu ttha

¹ Bⁱ omits mayhaṃ. ² C^k C^s ce. ³ Bⁱ etambā. ⁴ Bⁱ mahalakā. ⁵ Bⁱ -pento.

⁶ C^k hanasi, C^s hanasi corr. to hanasi. ⁷ Bⁱ yaṃ ca maṃ hanasi. ⁸ C^k yaṃ ca

ma hanasi corr. to yaṃ ca hanasi. ⁹ C^k C^s veluṇṭhiyā. ¹⁰ Bⁱ -kundiko. ¹¹ Bⁱ

omits gehaṃ. ¹² Bⁱ dhammade-. ¹³ Bⁱ adds navamaṃ. ¹⁴ C^s Bⁱ isi. ¹⁵ Bⁱ

samiyame. ¹⁶ Bⁱ -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā“
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi
kuhako va' aggimattassa² kāraṇā makkato hutvā kohaṇāṃ akāsi³“
vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo- 5
dhisatto Kāśiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiṃ mā-
tāya⁵ puttāṃ amkenādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ
pabbajitvā taṃ pi puttāṃ tāpasakumārakaṃ⁶ katvā paṇṇasālāya
vāsaṃ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre⁷ deve vas- 10
sante⁸ makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggiṃ katvā mañ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamaṇo nisīdi. So
makkato ekassa matatāpasassa⁹ santakāṇi vakkalāṇi nivāsetvā
ca pārupitvā¹⁰ ca ajinacammaṃ ekamsaṃ¹¹ katvā kācakamaṇḍa- 15
lū¹² ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggiṃ¹³ kāraṇā
kuhanakammaṃ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹⁴ taṃ disvā
,tāta tāpaso eko sītapīlito kampamaṇo tiṭṭhati, idha naṃ pakko-
satha, visivessatīti¹⁵“ pitaraṃ āyācanto¹⁶ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ayaṃ isī upasamasāmyame rato
santiṭṭhati sisirabhayena¹⁷ aṭṭito,
handā ayaṃ pavisatu 'maṃ agārakaṃ,
vinetu sītaṃ darathaṃ ca kevalaṃ ti. 198.

Tattha upasamasāmyame rato ti rāgādikilesaupasame¹⁸ ca sīlasāmi-
yame¹⁹ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayena²⁰ 'ti vātavutthi- 25
janitassa sisirassa²¹ bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu maṃ ti pavisatu
imaṃ, kevalaṃ ti sakalaṃ anāvasesaṃ.

Bodhisatto puttassa²² vacānaṃ sutvā utṭhāya olokento
makkatābhāvaṃ nātvā dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī yeva. ² C* -mantassa. ³ Bī kāsikaraṭṭhe. ⁴ C* mātāya. ⁵ Bī -raṇi. ⁶ C*
-dhare, Bī acchinnadhāre. ⁷ C* matakātāp-. ⁸ Bī pārupitvā. ⁹ Bī ekamse. ¹⁰ C*
kājakamaṇḍalūṃ corr. to kācakamaṇḍalūṃ, Bī kākemaṇḍala, B* kājakamaṇḍalūṃ.
¹¹ Bī aggi. ¹² Bī tāpasakumāro. ¹³ C* vī-, Bī visippiṇṇatīti. ¹⁴ Bī yācanto.
¹⁵ Bī sītabhayena. ¹⁶ Bī -mena. ¹⁷ Bī sītabhayenā. ¹⁸ Bī sītassa. ¹⁹ Bī putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasāmyame rato,
 kapī ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagataṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanātāya rosako, lāmakabhāvena jammio, sace vaje ti yādisaṃ paṇṇasālaṃ sa vaje⁴ paviseyya sabbaṃ uccārapassāvakaraṇena⁵ ca aggidānena ca dūseyyā 'ti⁶.

Evaṃ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Bo-
 dhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumāra-
 kassa¹³ kaṣiṇaparikammaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnajjhānā Brahmalo-
 15 parāyanā ahesuṃ.

Satthā „na bhikkhave idān' eva¹⁵ porāṇato paṭṭhāya p' esa ku-
 hako yevā¹⁶ 'ti imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuṃ) „Tadā makkato kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhulo, pitā aham evā¹⁷ 'ti. Kapijātakaṃ¹⁷. Sigālavaggo dasamo.
 Dukanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

¹ C^s isiṃ, Bⁱ isi. ² Bⁱ dūsasse. ³ C^k ye eka, Bⁱ B^p so evaṃ. ⁴ C^k C^s avaje
 in the place of savaje, B^p avase. ⁵ Bⁱ -kā-. ⁶ Bⁱ adds attho. ⁷ Bⁱ adds pana.
⁸ C^k C^s ummukkaṃ, Bⁱ umpakkaṃ. ⁹ C^k Bⁱ omit taṃ. ¹⁰ Bⁱ santāpetvā.
¹¹ C^k pakkhanto. ¹² Bⁱ vanaṃ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṃ
 paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ Bⁱ -rassa. ¹⁴ Bⁱ so pi. ¹⁵ C^k C^s omit
 idāneva. ¹⁶ Bⁱ dhammade-. ¹⁷ Bⁱ adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SĀMKAPPAVAGGA.

1. Sāmkappajāta.

Sāmkapparāgadhoteṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabbhikkhum' ārabha kathesi. Sāvattinagaravāsī² kir' 5
 esa³ kulaputto rātanāsāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasam Sā-
 vatthiyam piṇḍāya caranto ekaṁ alaṁkatapaṭiyattam itthim disvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enaṁ⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 disvā⁹ anabhiratikāraṇam pucchitvā vibbhamitukāmbhāvam assa nātvā
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapīṭitānaṁ¹⁰ kilese hāretvā¹¹ saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiṭṭhalādīni deti, ehi tam Satthu santikaṁ nessāmā"
 'ti ādāya agamaṁsu Satthārā ca¹² „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakam űeva bhikkhum gahetvā āgat' atthā" 'ti vutte tam attham
 ārocesum. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito" ti puc-
 chitvā „saccaṁ¹³" ti vutte „kimkāraṇā" ti pucchi. So tam attham 15
 ārocesi. Atha naṁ Satthā „itthiyo nāma" etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānaṁ pi saṁkilesaṁ¹⁵
 uppādesum, tādisā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kimkāraṇā na saṁkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṁ pāpuṇ- 20
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavāto¹⁷ purāṇapaṇṇasaṭaṁ¹⁸

¹ Bⁱ ukkaṇṭhitabbhāvaṁ. ² C^k Bⁱ B^d -si. ³ Bⁱ kira eko, B^d kira ko. ⁴ Bⁱ omits
 ratana, B^d tena sāsane. ⁵ Bⁱ pappajjivā. ⁶ Bⁱ B^d vicari. ⁷ C^k C^s etaṁ. ⁸ C^k
 -jjhādayo, C^s -cchādayo, C^s dupl.: -jjhādayo, Bⁱ bhāvāyajjhādayo. ⁹ Bⁱ omits
 disvā. ¹⁰ Bⁱ kāmarāgādi-. ¹¹ Bⁱ pahāretvā, B^d kilesaṁ hānitvā. ¹² Bⁱ omits ca.
¹³ Bⁱ B^d add bhante. ¹⁴ Bⁱ B^d phalena. ¹⁵ Bⁱ B^d -se. ¹⁶ all four MSS. -am.
¹⁷ Bⁱ -kampavāto, B^d -kampanakato. ¹⁸ Bⁱ -paṇṇachattam.

kin na kampessati¹, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattam²
 ayaṃ kilesa āloḥesi, tādisaṃ kin na āloḥessatīti³ vatvā tehi yācito
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhisatto asītikoṭṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasippānī uggaṇhitvā Bārāṇasiṃ
 paccāgantvā katadārāpariggaho⁴ mātāpitunnaṃ accayena tesaṃ
 petakiccāni⁵ katvā hiraṇṇolokanakammaṃ karonto „idaṃ dhaṇaṃ
 paññāyati, yehi paṇ’ etaṃ sambhūtaṃ⁶ te na paññāyantīti⁷“
 10 āvajjanto⁸ saṃvegappatto ahosi, sarīrā sedā muccimsu. So
 gharāvāse ciraṃ vasanto mahādānaṃ datvā kāme pahāya as-
 sumukhaṃ ṇātisaṃghaṃ pariccajītvā Himavantaṃ pavisitvā⁹
 ramaṇiye padese paṇṇasālaṃ māpetvā uñchācariyāya¹⁰ vana-
 mūlaphalādīhi¹¹ yāpento nacirass’ eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlaṃ kīlanto ciraṃ vasitvā cintesi: „ma-
 nussapathaṃ gantvā loṇambilaṃ upasevissāmi, evaṃ me sarī-
 raṃ c’ eva thiraṃ bhavissati jaṃghāvīhāro¹² ca¹³ kato bhavis-
 sati, ye ca¹⁴ mādisassa sīlavantassa¹⁵ bhikkhaṃ vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggaṇṇaṃ¹⁶ pūressantīti¹⁷“ so Hi-
 20 mavantā otarītvā anupubbena cārikaṃ¹⁸ caramāno Bārāṇasiṃ¹⁹
 patvā suriyatthagamanavelāya²⁰ vasanaṭṭhānaṃ olokeno rājuy-
 yānaṃ²¹ disvā „idaṃ paṭisallānasārūppaṃ, ettha vasissāmīti²²“
 uyyānaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamaṇe nisīdanto jhāna-
 sukkena rattim khetvā punadivase katasarīrapaṭṭijaggano
 25 pubbaṇṇasamaye²³ jaṭṭajīnavakkalāni saṇṭhapetvā bhikkhābhā-
 janaṃ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²⁴ hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriyā

¹ Bī kaumeyyāti, Bḍ ki nu kaumeyyāti. ² Bī abhibujjhanakasaddaṃ. ³ Bī kata-
 puttadāra-, Bḍ tattha puttā-. ⁴ Bī mataṃ kiccāni, Bḍ matakic-. ⁵ Bī sambhūtaṃ,
 Bḍ sambhataṃ. ⁶ Ck Cḥ āvajjanto. ⁷ Bī Bḍ add isipappajjam pappajjītvā. ⁸ Ck
 uñchā- corr. to uñjā-, Cḥ uñjā-, Bī uechā-. ⁹ Cḥ -mūlaphalādīhi, Bī Bḍ vana-
 mūlaphalādīhi. ¹⁰ Bī jaṃgha-, Bḍ jaṃga. ¹¹ Bī Bḍ add me. ¹² Ck Cḥ va. ¹³
 Bī Bḍ sīlasampannassa. ¹⁴ Bī saggaṇṇaṃ, Bḍ sakkapūraṃ. ¹⁵ Bī cārikaṃ, Bḍ carākaṃ.
¹⁶ Ck -sim, Bī Bḍ -sī. ¹⁷ Bī sūriyattaṅga-. ¹⁸ Bī omits raj. ¹⁹ Bī puppaṇṇa-
 samantare yeva. ²⁰ Ck -mattādaso, Bī Bḍ yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaram² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāram³ pāpuṇi. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattam⁴ disvā iriyāpathasmiṃ yeva⁵ pasīditvā „sace santadhammo nām⁶ atthi⁷ imassa tena abbhantare⁸ bhavitabban⁹“ ti cintetvā „gaccha taṃ¹⁰ tāpasam¹¹ ānehīti¹²“ ekaṃ amaccam¹³ ānāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam¹⁴ gahetvā „rājā bhante taṃ pakkosatīti¹⁵“ āha. Bodhisatto „mahāpuñña¹⁶, amhe rājā na jānātīti¹⁷“ āha. „Tena hi bhante yāvāham¹⁸ āgacchāmi tāva idh¹⁹ eva hothā²⁰“ ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākam²¹ kulūpakatāpasam²²“ n²³ atthi, 10 gaccha²⁴ taṃ ānehīti²⁵ sayam pi vātapānena hattham²⁶ pasāretvā vadanto „ito etha bhante“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam²⁷ datvā mahātalam²⁸ abhirūhi²⁹. Atha nam³⁰ rājā vanditvā rājpallam³¹ke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam³² pañham³³ 15 pucchi, pañhavyākaraṇena³⁴ bhīyosomattāya³⁵ pasīditvā vanditvā³⁶ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat³⁷ atthā³⁸“ ti pucchitvā „Himavantavāsikā³⁹ mayam⁴⁰ mahārāja, Himavantā⁴¹ āgatā⁴²“ ti vutte puna „kimkāraṇā⁴³“ ti pucchitvā „vassārattakāle⁴⁴ mahārāja nibaddhavāso⁴⁵ nāma laddhum⁴⁶ vaṭṭatīti⁴⁷“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca⁴⁸ catupaccayehi⁴⁹ na kilamissatha, ahañ ca saggasamvattanikam⁵⁰ puñnam⁵¹ pāpuṇissāmīti⁵²“ paṭiññam⁵³ gahetvā bhuttapātārāso Bodhisatten⁵⁴ eva⁵⁵ saddhiṃ uyyānam⁵⁶ gantvā pañnasālam⁵⁷ kāretvā caṃkamaṃ māpetvā sesāni pi rattitṭhānadivātṭhānādīni sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante“ ti uyyānapālam⁵⁸ sampatichāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ B¹ -ākappento, B² -ḍḍhanto. ² C¹ C² -ram. ³ B¹ B² -nēva. ⁴ C¹ B² nāma atthi, B¹ nāma satti. ⁵ C¹ imassanto abbhantare, B¹ imassa tena abbhantarena. ⁶ B¹ omits taṃ, C¹ gacchantam, B² gaccha tvam. ⁷ C¹ pakkosātī, B¹ pakkosahīti. ⁸ B¹ -paññā, B² -puññam. ⁹ C¹ kulūpaga-, B¹ kulupake-. ¹⁰ C¹ gaccham corr. to gaccha. ¹¹ C¹ -ruhi. ¹² B¹ paññabyāka-. ¹³ C¹ bhīyyo-, B¹ bhīyyo-. ¹⁴ B¹ omits vanditvā. ¹⁵ B¹ -te-. ¹⁶ B¹ B² -tato. ¹⁷ B¹ vassāvutta-. ¹⁸ B¹ B² nibandha-. ¹⁹ B¹ B² omits ca. ²⁰ B¹ B² catūhi paccayehi, C¹ catuppa-. ²¹ B¹ B² samvāpūṇissāmī. ²² B¹ B² -ttena.

- dvādasa saṁvaccharāni tatth'eva vasi. Ath' ekadivasam raṇṇo paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo devim āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum² vaṭṭatīti“ āha. „Kim nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam³ bhadde“ 'ti. „Deva nāham tasmim pamajjissāmi⁴, amhākam ayyassa⁵ paṭijagganam mama bhāro, tumhe nirāsamkā gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho⁶ Bodhisattam tath'eva sakkaccaṁ upaṭṭhahi⁷. Bodhisatto pana raṇṇo gatakāle nibaddhavelāya⁸ āgantvā attano rucitāya⁹ velāya rā-
 10 janivesanam gantvā bhattakiccaṁ karoti¹⁰. Ath' ekadivasam Bodhisatte¹¹ aticirāyante devī sabbam khādanīyabhojanīyam¹² paṭiyādetvā nahātvā¹³ alaṁkaritvā¹⁴ nīcamañcakaṁ¹⁵ pañṇāpetvā Bodhisattassa āgamanam olokayamānā maṭṭasātakam¹⁶ sithilam katvā nivāsetvā¹⁷ nipajji. Bodhisatto pi velam sēlakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāseṇa gantvā mahāvātapānadvāram pāpuṇi¹⁸. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utṭahamānāya deviya pītakamaṭṭasātakam bhassittha¹⁹. Bodhisatto visabhāgārammanam²⁰ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath' assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsiviso
 20 viya phaṇam katvā utṭhahi, khīrarukkhassa vāsiyā ākoṭitakālo²¹ viya ahoṣi, kilesuppādanena²² sah'eva jhānāni parihāyimsu, indriyāni aparisuddhāni²³ ahesum, sayam pakkhacchinna-kāko²⁴ viya ahoṣi. So pubbe viya nisīditvā²⁵ bhattakiccaṁ hi²⁶ katum nāsakkhi²⁷, nisīdāpiyamāno²⁸ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādanīyam²⁹ bhojanīyam³⁰ bhikkhā-

¹ Bⁱ kupito. ² C^k obhīyatum, C^e ohīyitum, Bⁱ B^d ohīyitum. ³ Bⁱ B^d sīlavantaṁ-. ⁴ C^k pavaj-, Bⁱ pappajjissam, B^d pamajjeyam. ⁵ Bⁱ ayya, B^d ayyakassa. ⁶ Bⁱ omits kho. ⁷ Bⁱ upaṭṭhāsi, B^d upaṭṭhāhi. ⁸ Bⁱ nibandham-, B^d nibandha. ⁹ Bⁱ rucitāya. ¹⁰ Bⁱ añāsī. ¹¹ C^k C^e Bⁱ -satto. ¹² C^k B^d -niyabhojanīyam, C^e -niyabhojanīyam corr. to -niyabhojanīyam, Bⁱ -niyānibhojanīyam. ¹³ Bⁱ B^d nahatvā. ¹⁴ C^e omits nahātvā alaṁkaritvā. ¹⁵ Bⁱ omits nīca. ¹⁶ Bⁱ B^d maṭṭha-. ¹⁷ C^k Bⁱ B^d omit nivāsetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d saṁpāpuṇi. ¹⁹ Bⁱ deviya sarirā maṭṭhasātaniko bhassī, B^d deviya dahlritamaṭṭhasātakam. ²⁰ Bⁱ B^d add disvā. ²¹ C^k ākoṭikālo, Bⁱ ākoṭikakālo. ²² C^k C^e add ceva. ²³ Bⁱ B^d aparipuṇṇāni. ²⁴ Bⁱ pattachinda-, B^d pakkhacchanda-. ²⁵ Bⁱ anisī-. ²⁶ Bⁱ B^d omit hi. ²⁷ Bⁱ na sakkhi. ²⁸ Bⁱ nisīdā ti vuccamāno, B^d nisīdāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṃ katvā
 sihapañjarena² nikkhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchati evaṃ⁵ taṃ
 divasaṃ⁶ gantuṃ nāsakkhi, bhattaṃ pana⁷ gahetvā mahānisse-
 ñiyā⁸ otaritvā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁹ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ¹⁰ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ- 5
 jitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādīni vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹¹
 ahoṣi nīlamakkhikāpariṇṇaṃ¹². Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alamaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ 10
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹³ va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹⁴ assamaṃpadāṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā antopavitṭho. Taṃ¹⁵
 nipannaṃkaṃ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūti-
 bhattaṃ chaḍḍāpetvā¹⁶ paṇṇasālaṃ paṭijaggitvā¹⁷ „bhante kin 15
 te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ti. Rājā
 „nama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissāmā’ ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olokento vedhaṃ¹⁸ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma- 20
 hārāja aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā utṭhāya āsane¹⁹ nisīditvā²⁰ imā gāthā avoca:

1. Samkapparāgadhotena²¹ vitakkawisitena ca
 nālaṃkatena²² bhaddena²³ na usukārakatenā²⁴ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttana²⁵ nāpi²⁶ morūpasevinā
 ten’ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā²⁷. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcare, Bḍ -pañcarena. ³ Bī ākāse yeva ⁴ Ck evan.
⁵ Bī tā disaṃ. ⁶ Bī Bḍ bhattabhājanaṃ. ⁷ Ck C* -niyā, Bī mahāniseniyyā ⁸ Bī
 Bḍ pana. ⁹ Ck -cittantaṃ, C* -cittantaṃ corr. to -cittataṃ, Bī Bḍ paṭibandhacittaṃ.
¹⁰ Bī -pūtikaṃ. ¹¹ Ck C* -paripunnā, Bḍ -kāhiparitiṇṇā. ¹² Bī Bḍ anāgaṃitvā.
¹³ C* ukkalāpaṃ, Bī Bḍ ullāpaṃ. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Bḍ chaḍḍā-. ¹⁶ Bī paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bī Bḍ viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bī Bḍ omit āsane. ¹⁹ Bī nisīdāpetvā. ²⁰ Bī
 -rāgamohena. ²¹ Ck C* nālaṃkaṭa, Bḍ nevālaṅka-. ²² Bī Bḍ bhaddena. ²³ Ck
 yusukā-, Bī usumkā-, C* susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bī nakaṇṇāyatana-
 muttana. ²⁵ Ck omits nā, C* Bḍ na pi. ²⁶ Bī -paridāhinā.

a. Avedhañ¹ ca na passāmi yato ruhiram assave²,
yāva ayonisocittam, sayam me³ dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadhotenā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhotenā⁴, vitakkanisitenā⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāne⁶ nisitena
5 nālaṅkatena⁷ bhaddenā⁸ 'ti n' eva alaṅkatena bhaddena⁹, analaṅkatena¹⁰
bibhacchenā¹¹ 'ti attho, na usukārakatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
na kaṇṇāyatamuttanā¹⁴ ti yāva¹⁵ dakkhiṇakannacūlikam¹⁶ ākaṇḍhitvā¹⁷
amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattaggiḥhapattādīhi²⁰ akatū-
pasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍhenāham²¹ hadaye
10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-
tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantīti dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmīti
viddhaṭṭhāne vaṇaṇ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiramassave³¹ ti yato me
āvedhato³² lohitaṃ pagghareyya³³ tam na passāmīti attho, yāva ayoniso-
15 cittan ti ettha yāva³⁴ ti dhalatthe nipāto, ativiya dalaṃ katvā ayoniso-
cittam
vaḍḍhitan ti attho, sayam me³⁵ dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano
dukkham ānītan ti.

Evam Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṃ de-
setvā rājānaṃ paṇṇasālato bahikatvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā
20 naṭṭham³⁵ jhānaṃ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
nisinno rājānaṃ ovaditvā³⁶ „mahārāja ahaṃ Himavantam eva
gamissāmīti³⁷“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippakāro patto³⁸,
idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño³⁹ yācantass' eva ākāse
25 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴⁰ yāvātāyukaṃ ṭhatvā Brahma-
lok-ūpago ahoṣi.

¹ Bⁱ avaddhañ, C^k C^e B^d avedhañ. ² Bⁱ ruhiram pasave. ³ C^e sayāme corr. to sayameva, Bⁱ ayame. ⁴ Bⁱ -rāgamohenā. ⁵ Bⁱ B^d -nisi-. ⁶ B^d pāsāna, Bⁱ -pāsādena. ⁷ C^k C^e nālaṅkata, B^d nevalaṅkata. ⁸ Bⁱ B^d bhaddenā. ⁹ Bⁱ bhaddena. ¹⁰ B^d alaṅkatena, C^e alaṅkatena corr. to analaṅ-, Bⁱ alaṅkatena. ¹¹ Bⁱ vigatena, B^d vinicchenā. ¹² B^d na usukārakatena, Bⁱ usukārāgatena and omits na. ¹³ C^k C^e omit cā. ¹⁴ Bⁱ B^d kaṇṇāyatanaṃ uttanaṃ. ¹⁵ Bⁱ yā ¹⁶ Bⁱ takkhanakannacullakam. ¹⁷ Bⁱ ātamitvā. ¹⁸ C^k C^e na pi. ¹⁹ Bⁱ morapasevitenā. ²⁰ C^e B^d -dīhi. ²¹ Bⁱ -kaṇḍena, B^d -kaṇḍakenāham. ²² C^k Bⁱ -dāhinā. ²³ Bⁱ sabba. ²⁴ Bⁱ omits mahārāja. ²⁵ Bⁱ adds viddhaddhomhi. ²⁶ Bⁱ aṅganattāni, B^d aggiparittāni. ²⁷ B^d ca, Bⁱ omits va. ²⁸ C^e B^d avedhañ, Bⁱ aveddhañ. ²⁹ Bⁱ viddhaṭṭhāneṇa uñca. ³⁰ Bⁱ -mīti. ³¹ Bⁱ ruhirapasate. ³² Bⁱ bhavēvi, B^d avedhā. ³³ Bⁱ lohitaḥḥareya. ³⁴ C^e sayameva, Bⁱ sayam me. ³⁵ Bⁱ raṭṭham. ³⁶ Bⁱ B^d ovādetvā. ³⁷ Bⁱ -māti. ³⁸ Bⁱ adds hutvā. ³⁹ Bⁱ omits rañño, C^k raññā. ⁴⁰ Bⁱ adds tatta, B^d tattha.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patitthāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakaṃ⁵.

5

2. Tilamuttahijātaka.

Ajjāpi metaṃ manasīti⁶. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ kodhanaṃ⁷ ārabha kathesi. Aññataro kira bhikkhu kodhano ahoṣi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopaṇ ca dosaṇ ca appaccayaṇ ca pātvākāsi⁸. Dhamma-sabbhāyaṃ bhikkhū⁹ kathaṃ samuttāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahuḷo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya tatataṭṭa-yanto¹⁰ vicarati, evaruṇe nikkodhane¹¹ sāsane pabbajitvā¹² kopamattam¹³ pi niggaṇhituṃ na sakkotīti¹⁴. Satthā taṃ¹⁵ sutva ekaṃ bhikkhuṃ pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu¹⁶ kodhano“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān’ eva pubbe p’ āyaṃ¹⁷ kodhano va¹⁸ ahoṣīti¹⁹“ vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente tassa putto Brahmadatakumāro nāma ahoṣi. Porāṇakarājāno²⁰ ca attano putte „evaṃ²¹ ete nihatamānadappā²² sītunhakkhamā²³ lokacārītanānū ca bhavissantīti²⁴“ attano nagare disāpāṃokkhe ācariye vijjamaṇe pi sippuggaṇaṇatthāya dūre tiro raṭṭhaṃ²⁵ pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²⁶ puttāṃ pakkosītvā²⁷ ekatalikaupāhanaṃ²⁸ ca paṇṇacchattaṇ ca kahāpa-ṇasahassaṇ ca datvā „tāta Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ ug-²⁹

¹ C^o Bⁱ B^d dhammade-. ² Bⁱ patitthāhi. ³ Bⁱ B^d add keciarahantā. ⁴ Bⁱ B^d add paṭhamāṇ. ⁵ Bⁱ sarasīti, B^d panasīti. ⁶ Bⁱ B^d add bhikkhuṃ. ⁷ C^k appaṇ-caccayaṇca - - corr. to appaccayaṇca - -, C^o appaṇca pātvākāsi corr. to appaccayaṇca pātvākāsi, Bⁱ appaṇca appaṇcayamāno akāsi, B^d appaccayamāno pātvākāsi. ⁸ Bⁱ B^d atthekadivasaṃ bhikkhu dhammasabbhāyaṃ. ⁹ Bⁱ kaṭṭayanto, B^d pakaṭṭa-bhaṭṭayanto. ¹⁰ Bⁱ evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikkodha. ¹¹ Bⁱ B^d pappajjito samāno. ¹² Bⁱ kodhamattaṃ, B^d kodhanamatta. ¹³ Bⁱ B^d tesāṃ kathaṃ. ¹⁴ Bⁱ pi ayaṃ. ¹⁵ C^o ti crossed out, Bⁱ B^d yevā. ¹⁶ Bⁱ B^d omīti ahoṣī. ¹⁷ C^o purāṇarā-. ¹⁸ C^k C^o evaṃ, B^d evaṃmete. ¹⁹ Bⁱ nihatamānandaṇḍā, B^d nihatamānampo. ²⁰ Bⁱ lokacaritāṇ ca jānissantīti. ²¹ Bⁱ tiro raṭṭhe, B^d tiro raṭṭhe. ²² Bⁱ -vasuddesikaṃ, B^d -vassudesikaṃ. ²³ Bⁱ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ Bⁱ ekapaṭṭalikaṃ upāhanaṇca, B^d ekapaṭṭalikaṃ upāhanaṇca.

ganhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātāpitāro vanditvā nik-
khamitvā anupubbena Takkasilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ
pucchitvā ācariye³ mānavakānaṃ sippaṃ vācetvā utthāya gha-
radvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmiṃ thāne thito āca-
5 riyāṃ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanā-
metvā⁷ ācariyaṃ vanditvā atthāsi. So tassa kilantabhāvaṃ
ñatvā āgantukasamgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttabhojano tho-
kaṃ vissamitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā atthāsi „kuto
āgato si tātā“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ ti¹¹ „kassa putto
10 sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo“¹² ti¹³ „ken' atthena āgato“¹⁴ sīti“ „sip-
paṃ uggaṇṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
dhammantevāsiko“¹⁵ hotukāmo sīti“ so „ācariyabhāgo me ābhato“
ti vatvā ācariyassa¹⁶ pādamūle sahaṃsatthavikaṃ thapetvā
vandi¹⁷. Dhammantevāsikā divā ācariyas-ā kammaṃ katvā
15 rattim sippaṃ¹⁸ uggaṇṇhanti, ācariyabhāgadāyakaṃ gehe jettha-
puttā viya hutvā sippaṃ eva uggaṇṇhanti, tasmā so pi ācariyo
sallahukena nakkhattena¹⁹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Ku-
māro²⁰ sippaṃ uggaṇṇhanto ekadivasaṃ ācariyena saddhim na-
hāyitum agamāsi. Ath' ekā mahallikā²¹ tile sete²² katvā²³
20 paṭṭharitvā²⁴ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khā-
ditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhim gahetvā khādi. Mahallikā
„taṇhāluko nu kho“²⁵ eso“ ti kiñci avatvā tuṇhī²⁶ ahoṣi. So
punadivase pi tāya velāya tath' eva²⁷ akāsi. Sāpi naṃ na
kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
25 hallikā²⁸ „disāpāmokkhācariyo“²⁹ attano antevāsikehi maṃ vilum-
pāpetīti³⁰ bāhā paggayha kandi³¹. Ācariyo nivattitvā „kim

¹ Bī Bđ uggaṇhāhi. ² Bī gaṃtvā. ³ Bī Bđ ācariyo, C² -yo corr. to -ye. ⁴ Bī Bđ -to, Bī adds thito taṃ. ⁵ Bī Bđ omuñcitvā. ⁶ Bī chattaṇa. ⁷ Bī Bđ apa-
netvā. ⁸ Bī Bđ upasaṃkammā. ⁹ Bī Bđ omit ca. ¹⁰ Bī Bđ vutte, C² vutte corr.
to vutto. ¹¹ Bī Bđ add āha. ¹² C² -siraṇṇo, Bđ adds putto. ¹³ C² C³ omit ti.
¹⁴ Bī Bđ kenatthenāgato. ¹⁵ Bī Bđ kammante. ¹⁶ Bī ācariya. ¹⁷ Bī vanditvā.
¹⁸ C² C³ omit sippaṃ. ¹⁹ Bī Bđ subhanakkhattena. ²⁰ Bī Bđ add pi. ²¹ Bī
Bđ add itthi. ²² Bī tilānaṃ setaṃ, Bđ tile nattuse. ²³ Bī adds sedhetvā. ²⁴ Bī
paṭharetvā, Bđ pattaretvā. ²⁵ C² omits nu kho, Bđ taṇhaludhako. ²⁶ Bī Bđ -hi
²⁷ Bī tathā. ²⁸ Bī Bđ add disvā āha. ²⁹ Bī Bđ -kkho ācariyo. ³⁰ Bī visammā-
petitī, Bđ -siti. ³¹ Bī Bđ kandati, Bī adds vilati, Bđ vilapati.

etaṃ amma¹ " 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj' ekamuṭṭhiṃ² khādi hiyyo ekaṃ³ pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbaṃ nāsessatīti⁴. „Amma,
 mā rodī, mūlan te dāpessāmīti⁵. „Na me sāmi mūlena attho⁶,
 yathā pan' esa kumāro puna evaṃ⁷ na karoti tathā naṃ⁸ sik- 5
 khāpehīti⁹. Ācariyo „tena hi passa amma¹⁰ " 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā veḷupesikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti¹¹“ tikkhattuṃ piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhini katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā¹² olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitabhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā¹³ anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā¹⁴“ ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „ahaṃ¹⁵ ācariya Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ¹⁶
 patvā tumhākaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹⁷“ 'ti sasneho viya paṭiññaṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasiṃ gantvā¹⁸ mātāpitara vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹⁹“ rajjasiriṃ
 passissāmīti²⁰ puttaṃ rajje patitṭhāpesi. So rajjasiriṃ anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo²¹ „mārā-
 pessāmi nan²²“ ti pakkosanatthāya ācariyassa dūtaṃ²³ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetuṃ na sakkhissāmīti²⁴“ agan-
 tvā²⁵ tassa rañño majjhimavayakāle „idāni naṃ saññāpetuṃ
 sakkhissāmīti²⁶“ gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkaśilācariyo āgato²⁷
 ti ārocāpesi. Rājā tutṭho²⁸ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopaṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khini katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi²⁹ me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ³⁰ rujati³¹, ācariyo³² nalāṭena maccu³³ ādāya

¹ B¹ B² ajjekammuṭhi. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa
 kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C¹ vatthakā, B¹ B² kesamat-
 takā. ⁸ B¹ B² sippaṃniṭṭhitaṃ patvā. ⁹ B¹ vandiyaṃāno yadā ahaṃ, B² vanda-
 māno āha yadā ahaṃ. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasīrajjaṃ. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā.
¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kodho. ¹⁵ B¹ B² add sakkārena saddhi. ¹⁶ all four MSS.
 āgantvā. ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and add jīviteṇa me sī yenāpi brahmaṇā
 toyaṃ maṃ bāhā gahetvā tikkhattuṃ anutāsāyīti pi. ¹⁹ C¹ pahaddha-, B¹ pa-
 hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C¹ rūjati, B¹ ruccati, B² rujjati. ²¹ B¹
 āma acariyo. ²² C¹ B¹ maccu.

‘marissāmīti’ āgato, ajj’ assa jīvitam n’ atthīti“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me tam manasi¹ yaṁ² maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā³
bāhāya maṁ gahetvāna laṭṭhiyā anutālayi⁴. 4.

5 a. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṁ maṁ bāhā gahetvāna tikkhattum anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṁ maṁ⁶ bāhāya maṁ ti dīsu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahaṇāpekkham yaṁ⁸ maṁ tvaṁ tilamuṭṭhiyā kāraṇa anutālayi⁹ anutālen¹⁰
ca maṁ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ tam anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṁ h’ ettha attho. nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṁ attano jīvitamhi
nābhīramasī¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikam āgato si. yaṁ maṁ bāhā¹⁷ gahetvānā¹⁸ ‘ti yaṁ mama bāham ga-
hetvāna, yaṁ maṁ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattum anutālayīti²¹
tayo vāre veḷulaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalaṁ vindāhīti²³

15 Iti naṁ maraṇena santajjento evam āha. Tam sutvā
ācariyo tatiyaṁ gātham āha:

a. Ariyo²⁴ anariyaṁ kubbānaṁ yo daḍḍena nisedhati
sāsanattham na tam veraṁ, iti naṁ paṇḍitā vidū ti. 6.

Tattha ariyo²⁴ ti sunderādhivacanam etaṁ, so paṇ’ esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
20 bidho hoti ācāraariyo dassanaariyo līṅgaariyo pativedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu. tiracchāno vā ariyācāre tthito ācāraariyo²⁶ nāma, vuttam pi c’ etaṁ²⁷:

Ariyaṁ²⁸ vattasi vakkhaṅga yo vaddham apacāyasi,

vajjāmi²⁹ te tam bhattāraṁ, gacchath’ ubho yathāsukhaṁ ti.

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassanaariyo
25 nāma, vuttam pi c’ etaṁ:

¹ Ck Bd manasī, B¹ sarasī. ² Ck C² ya ³ Ck -muṭṭhiyā, C² muṭṭhiyo corr. to -yā, B¹ -muṭṭhiyā. ⁴ Ck B¹ B² -tālayi, C² -tālayi corr. to -tālayi. ⁵ Ck B¹ -tālayīti, C² -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ B¹ B² omīti yaṁ maṁ. ⁷ B¹ omīti padesu. ⁸ Ck -tālanagahaṇāpekkhayaṁ, C² -tālanagahaṇāpekkhaya corr. to -tālanagahaṇāpekkhāya, B¹ B² -tālanagahaṇāpekkham yaṁ. ⁹ C² -layi corr. to -layi, B¹ -layi. ¹⁰ B¹ B² -lento, C² -lento corr. to -lento. ¹¹ B¹ omīti ca maṁ B² maṁ. ¹² Ck C² -yaṁ, B¹ B² -ya maṁ. ¹³ Ck B¹ B² -layi, C² -layi corr. to -layi. ¹⁴ B¹ -lanam, C² -lanam corr. to -lanam, B² -lanam. ¹⁵ B¹ sarasīti, B² ma mantasīti. ¹⁶ C² -sī, B¹ B² -sīti. ¹⁷ Ck bāham, C² B² bāhāya. ¹⁸ Ck C² gahetvā. ¹⁹ Ck C² bāham. ²⁰ C² omīti ti. ²¹ B¹ B² -layīti, C² -layīti corr. to -layīti. ²² C² B¹ B² tālesi. ²³ H¹ vidāhīti. ²⁴ B¹ ācariyo. ²⁵ Ck C² yo panesa, B¹ so pana, B² so pasena. ²⁶ B¹ ācariyo. ²⁷ B¹ vutti pi ca tam. ²⁸ Ck C² ariya. ²⁹ B¹ jānāmi.

Ariyāvakaṣo si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhamma gharā sapañño² ti,
nivāsanaṇṇapāruṇaṇṇaṇṇa³ samanāsadiṣo hutvā vicaranto dussilo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Chadanam katvāna subbatānam
pakkhandi⁴ kuladūsako pagabbho
māyavi⁵ asaṇṇato palāpo
patirūpena⁶ caram samaggadūsiti⁷,

10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvaka⁸ cā 'ti, tesu idha ācāriyo⁹ adhippeto, anāriyan¹⁰
ti dussilam pāpadhammam, kubbānan ti pāṇātipātādikaṃ pañcavidham¹¹ dus-
sīlyakammam¹² karontam, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadam¹⁵ anariyam hīnam
lāmakam pañcaverabbhayaṃ kammam karontam puggalam, yo ti khattiyādīsu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍena 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karitī vāreti²⁰, sāsanaṭṭham na taṃ veram ti taṃ mahārāja akat-
tabbam karonte puttadhitaro vā antevāsike vā evam paharitvā nisedhanam nāma
imasmiṃ loka sasanam anusatthī²¹ ovādo²² na veram, iti nam paṇḍitā vidū
ti evam etaṃ paṇḍitā jñanti.

20

„Tasmā mahārāja tvam pi evam jāna, na²³ evarūpe ṭhāne
veram kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvaṃ mahārāja mayā evam²⁶
sikkhāpito nābhavissa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādini c'eva
phalāphalādini ca haranto corakammesu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanṭhadūhanagāmaghātādini²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahabhaṇḍam³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍam panethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
ṇissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhavissa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imam issariyam tayā³⁶ laddhan³⁷ ti. Evam ācariyo rājānam

¹ B¹ pappajji, B² pappajji. ² C¹ C² sapaññā, B¹ B² sapp-. ³ B¹ B² add pana.

⁴ C¹ -di, B¹ B² -ti. ⁵ C¹ C² B² -vī. ⁶ B² B¹ paṭi-. ⁷ C¹ -dūsini, B¹ samagga-

rūpti. ⁸ C¹ B² buddhasāvaka. ⁹ B¹ B² add ti. ¹⁰ B¹ naariyan. ¹¹ B¹ -dha.

¹² B¹ B² dussila-. ¹³ B¹ B² evameva, B² omits ekam. ¹⁴ B¹ B² omit vā. ¹⁵

C¹ C² attha-, B¹ anattapadam. ¹⁶ C¹ -disu. ¹⁷ B¹ paharaṇena, B² paharaṇakeṇa.

¹⁸ C¹ C² B² -dhetīti. ¹⁹ B¹ B² omit su. ²⁰ B¹ B² paharanto nivāreti ²¹ C¹

anusāsani, B¹ B² anusattham. ²² C¹ -dā, B² -dam. ²³ B¹ tvaṃ evarūpaṃ jana-

nam, B² tvaṃ pi evarūpaṃ jānam. ²⁴ B¹ B² na arahasī. ²⁵ B¹ B² omit hi.

²⁶ B¹ omits mayā evam. ²⁷ C¹ na-, B¹ B² add atha. ²⁸ B¹ B² -kammam. ²⁹

B¹ sandhicchedanapaṇṭhadūhanagāmaghātādini, B² sandhicchedanapaṇṭhadūhanagāma-

ghātakādini ³⁰ B¹ todaṃ, B² toḍham. ³¹ C¹ -thassa corr. to -tassa, B¹ B²

gacchatassa. ³² C¹ panethā. ³³ B¹ omits daṇḍam panethā ti. ³⁴ B¹ B² apā-

³⁵ B¹ B² gurum in the place of nanu maṃ. ³⁶ B¹ B² te.

- saññāpesi. Parivāretvā t̥hitā amaccāpi 'ssa katham sutvā
 „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan“ ti
 āhaṃsu. Tasmim̐ khane rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā
 „sabbissariyan te ācariya dammi, rājā paṭicchā“¹ 'ti āha.
 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“² ti paṭikkhipi. Rājā
 Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā³ mahan-
 taṃ issariyaṃ⁴ datvā tam eva purahitaṃ katvā pitutṭhāne⁵
 t̥hapetvā tass' ovāde t̥hito dānādīni puññāni katvā sagga-parā-
 yano ahosi.
- 10 Satthā imaṃ dhamma-desanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁶. Sac-
 capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmi-phale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-
 panna-sakadāgāmi-anāgāmino⁷ ahesuṃ⁸. „Tadā rājā kodhano bhikkhu
 ahosi, ācariyo pana aham evā“⁹ 'ti. Tilamuṭṭhi-jātakam¹⁰.

3. Maṇikaṇṭha-jātaka.

- 15 Mamannapānaṃ ti. Idaṃ Satthā Ālavim̐¹ nissāya Aggā-
 lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
 Ālavakā hi bhikkhū saññācīkayo² kuṭiyo³ kārayamānā⁴ yācana-ba-
 hulā viññattibahulā viharimsu „purisaṃ⁵ detha, purisatthakaraṃ⁶
 dethā“⁷ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācana-ya viññattiyā
 20 upaddutā⁸ bhikkhū disvā ubbijjimsu⁹ pi uttasimsu pi palāyimsu pi.
 Athāyasmā Mahākassapo Ālavim̐ upasāṃkamitvā piṇḍāya pāvisi¹⁰.
 Manussā theram¹¹ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹². So pacchā-
 bhattaṃ piṇḍapāta-paṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ¹³ āvuso
 Ālavī¹⁴ sulabbhapiṇḍā, idāni kasmā dullabbhapiṇḍā jātā“¹⁵ ti pucchitvā
 25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati¹⁶ Ālaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye
 viharante¹⁷ Bhagavantaṃ upasāṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā
 etasmim̐ kāraṇe¹⁸ bhikkhusaṃghaṃ sannipātetvā¹⁹ Ālavake bhikkhū

¹ Bī Bđ paṭicchādesi. ² Ck ānāpetvā, Bī Bđ āharāpetvā. ³ Bī yassaṃ. ⁴ Ck pi-
 niṭṭhāne. ⁵ Bđ Bī pakāsetvā jātakam̐ samodhānesi. ⁶ Bī -gāmino anāgāmino. ⁷
 Ck C° ca ahesuṃ. ⁸ Bī Bđ add dutiyaṃ. ⁹ Ck ālavim̐, Bī alavī, C° ālaviyaṃ. ¹⁰
 Ck saññācīyo, Bī saṃyācīkako, Bđ saṃyācīkāyā. ¹¹ Bī kuṭikāyo. ¹² Ck -no, Bī
 kārayamānā. ¹³ Ck -saṃ. ¹⁴ Bī Bđ batthakāraṃ. ¹⁵ Bī Bđ omit upaddutā. ¹⁶
 C° ubbijjimsu, Bī ujjhāyisu, Bđ ujjhāyisu. ¹⁷ Bī Bđ pavisitvā. ¹⁸ Bī Bđ mahā-
 kassapa-ttheram̐. ¹⁹ Bī paṭipajjisu. ²⁰ Bī Bđ puppe āyaṃ. ²¹ Ck C° Bđ -vi.
²² Ck bhagaveti. ²³ C° -to corr. to -te. ²⁴ C° pakaraṇe, Bī omits taṃ kāraṇaṃ
 - - - kāraṇe. ²⁵ C° pātetvā corr. to -pātāpetvā, Bī te bhikkhū saṃghesaṃnipātāmetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭiyo kā-
rethā“² ti „saccaṃ bhante“ ti ca³ vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
khave yācanā nāma⁴ esā sattaratanaparipuṇṇanāgabhavane⁵ vasantā-
nam⁶ nāgānam pi amanāpā pag eva manussānam⁷ yesam ekaṃ ka-
hāpaṇam⁸ uppādentānam pāsānato māmsam uppātanakālo viya hotīti“⁹ 5
vatvā¹⁰ atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
mātu kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
mātāpitunnam kālakiriyaṃ saṃviggahadaya isipabbajjaṃ pab-
hajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālāṃ māpetvā vasiṃsu. Tesu jeṭṭhassa
Uddhagaṅgāya¹¹ paṇṇasālā ahosi kaniṭṭhassa Adhogaṅgāya.
Ath' ekadivasam Maṇikanṭho¹² nāma nāgarājā bhavanā¹³ 15
nik-
khamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena¹⁴ vicaranto kaniṭṭhassa as- 15
samaṃ gantvā vanditvā¹⁵ ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ
sammodanakathaṃ katvā¹⁶ vissāsikā ahesuṃ vinā vattitum nā-
sakkhiṃsu. Maṇikanṭho¹⁷ abhinhaṃ kaniṭṭhatāpasassa¹⁸ santi-
kaṃ āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase¹⁹ si-
nehena²⁰ attabhāvaṃ vijahitvā bhogehi tāpasam parikkhipanto 20
parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇaṃ dhāretvā tho-
kaṃ sayitvā²¹ sineham²² vinodetvā sarīraṃ viniveṭhetvā tāpa-
sam vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
yena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. So ekadivasam bhātu santikaṃ agamāsi. Atha 25
nam so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇ-
ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
vattim ārocetvā „kiṃ pana tvaṃ bho tassa nāgassa²³ āgama-

¹ Ck saññācīkāyo, Bī saññācīkāya, Bḍ saññācīkāyo. ² C² Bī Bḍ omit ca ³ Bī Bḍ -puṇṇe-. ⁴ Bī adds sappesaṃ ⁵ Ck amanussānam ⁶ Ck C² -nam, Bī ka-
hāmanaka, Bḍ -panakaṃ. ⁷ Bī Bḍ add tuṃhi ahosi tehi yācīto. ⁸ Bī Bḍ upari-
gaṅgāya. ⁹ Bī -kaṇḍo. ¹⁰ Bī Bḍ nāgabhavanā. ¹¹ Bī Bḍ māṇavavesena. ¹² Ck
omits vanditvā. ¹³ Bī aññamaññaṃ sammodanīyakathaṃ gāhetvā, Bḍ a. 6 -yaṃ
k. kathetvā. ¹⁴ Ck Bī -tāpassa. ¹⁵ Bī Bḍ tāpasassa. ¹⁶ C² sinehe. ¹⁷ Bī
passitvā, Bḍ masitvā. ¹⁸ Bī Bḍ taṃ sineham. ¹⁹ Bī Bḍ nāgarājassa.

naṃ¹ icchasi na icchasīti²“ putṭho „na icchāmīti“ āha³, „so
 pana nāgarājā tava santikaṃ āgacchanto kiṃ pilandhanam⁴
 pilandhitvā⁵ āgacchatīti“ vutte „maṇiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvaṃ tasmiṃ nāgarāje tava santikaṃ⁶ āgantvā anisinne⁷
 5 yeva⁸ ‘maṇiṃ me dehīti⁹ yāca¹⁰, evaṃ so¹¹ nāgo taṃ bhogehi
 aparikkhipitvā va gamissati¹²”, punadivase assamadvāre ṭhatvā
 āgacchantam eva naṃ¹³ yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva naṃ¹⁴ yāceyyāsi, evaṃ te so¹⁵ santikaṃ puna
 na āgamissatīti¹⁶“. Tāpaso „sādhū“ ti patisunītvā attano
 10 paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhita-
 natam eva „etaṃ me¹⁷ attano pilandhanamaṇiṃ¹⁸ dehīti“ yāci.
 So¹⁹ anisiditvā va palāyi. Atha naṃ tatiyadivase assamadvāre²⁰
 ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratanam na adāsi,
 ajja dāni laddhum vaṭṭatīti“ āha²¹. Nāgo assamapadam²²
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²³ udakato²⁴ ummujjantam
 eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa²⁵, dehi dāni²⁶ me
 etaṃ maṇiratanan“ ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpa-
 sam paṭikkhipanto²⁷ dve gāthā avoca²⁸.

1. Mam²⁹ annapānaṃ vipulaṃ³⁰ ulāraṃ
 20 uppajjatimassa³¹ maṇissa hetu,
 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāṇi
 tāses³² imaṃ selaṃ yācamāno,
 25 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissan ti³³. 8.

¹ Bⁱ gamanaṃ. ² Bⁱ B^d vatvā. ³ C^k C^e piḷ-. ⁴ Bⁱ -ke. ⁵ Bⁱ nisinne. ⁶ Bⁱ
 adds pūrato āgacchante. ⁷ Bⁱ yāci. ⁸ Bⁱ B^d so evaṃ. ⁹ C^k C^e -ssasīti. ¹⁰ Bⁱ
 ṭhatvā āgantvā āgantvā apavissantikamevanam, B^d ṭhatvā apavissantassamevanam.
¹¹ C^e taṃ. ¹² Bⁱ B^d evaṃ so te. ¹³ C^k C^e -ssasīti. ¹⁴ Bⁱ pi. ¹⁵ C^k C^e piḷ-,
 Bⁱ piladdhanamaṇi me. ¹⁶ C^k C^e omīti so. ¹⁷ Bⁱ B^d assamapadadvāre. ¹⁸ Bⁱ
 hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, B^d nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹
 Bⁱ B^d assamaṃ. ²⁰ Bⁱ adds pana. ²¹ Bⁱ udake ṭhatvā ²² Bⁱ omīti yācantassa.
²³ Bⁱ idāni. ²⁴ C^k pari-, C^e pari- corr. to paṭi-, Bⁱ paṭikkhipento. ²⁵ Bⁱ B^d
 āha. ²⁶ C^e -laṃ corr. to -laṃ, Bⁱ -laṃ. ²⁷ C^k -ticassa? Bⁱ -ti assa, B^d -ti
 massa. ²⁸ C^k C^e -ssaṃ, and omīti ti.

Tattha mamannapānan ti mama yāgubhattādidibbabbhojanam aṭṭhapā-
nakabhedāñ ca dibbapānam, vipulan ti bahu¹, uḷāran ti seṭṭham pañitam,
tau te ti tam maṇim tuyham, atiyācako sīti kālañ ca pamāpañ ca atikka-
mitvā ajja tīṇi divasāni mayham piyam manāpam maṇiratanaṃ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti tam³ kevalam na⁴ dassam, assaniam pi te 5
na āgamissam⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇīti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāpe⁷ dhotasāṇihattho sīti attho⁸,
tāsesimaṃ selam yācamāno ti imam maṇim yācanto⁹ tvaṃ kañcanattha-
rukhaggaṃ¹⁰ abbaḥitvā¹¹ sisam te chinḍāmiti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāsesi.

Evam vatvā so nāgarājā uduke nimujjitvā attano nāga- 10
bhavanam eva gantvā na puna paccāgañchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵
kiso ahoṣi lūkho dubbanno uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kaṇiṭṭhassa pavattim jānis-
sāmīti“ tassa santikaṃ āgantvā¹⁶ tam bhiyyosomattāya paṇḍu- 15
rogim¹⁷ disvā „kiu nu kho bho tvaṃ bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogī¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
'ti sutvā „ayam tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Na tam yāce yassa piyam jigimse, 20
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maṇim yācito brāhmaṇena
adassanaṃ yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

Tattha na tam yāce ti tam bhāṇḍam na yāceyya, yassa piyam jigimse
ti yam bhāṇḍam yassa puggalassa piyam ti jāneyya, desso hotīti appiyo hoti, 25
atiyācanāya 'ti pamāpam atikkamitvā varabhaṇḍam yācanto tāya atiyācanāya,
adassanaṃ űeva²¹ tādajjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanam eva gato.

Evam pana nam²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jeṭṭhabhātā attano assamam eva gato. Athāparabhāge

¹ Bī bahaguṇum. ² Ck C^o yācato. ³ C^o Bī B^d na. ⁴ Bī B^d omit na. ⁵ Bī nā-
gamissam. ⁶ Ck -ssā. ⁷ C^o -no corr. to -ṇo, B^d pāsāṇena. ⁸ Bī omits sīti attho.
⁹ Bī B^d yācamāno. ¹⁰ Bī kañcanakhaggaṃ. ¹¹ Bī sammāyitvā. ¹² Bī B^d chin-
ḍissāmīti. ¹³ C^o taruṇa- corr. to ratanaṃ. ¹⁴ C^o paccāgañchi corr. to pacchā-,
Ck pacchā-, Bī B^d pacchāgañchi. ¹⁵ Bī rajassadassanena abhiyo. ¹⁶ Bī B^d āgam-
āsi. ¹⁷ B^d -roginaṃ, Bī sabhiyoso - - - roginam. ¹⁸ Bī B^d add va. ¹⁹ Ck nāgas-
sādanena, C^o nāgassādanto corr. to -danenā, Bī B^d nāgarājassa adassanena. ²⁰
Bī -rājānam ²¹ Ck -nam űeva, Bī B^d -nam yeva. ²² Bī B^d tam.

te¹ dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesuṃ.

Satthā „evaṃ bhikkhave sattaratanaparipuṇṇanāgabhavane² va-
santānaṃ³ nāgānaṃ pi yācana⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
5 sānaṃ“ ti⁶ imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho Ānando ahosi, jettbo pana aham evā“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakaṃ⁷.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātaḥ.

Bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheraṃ ārabba katesi. Ekasmiṃ hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṃ vassaṃ vasitvā cārikaṃ caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāraṃ karissāmā“ ti Buddha-
pamukhassa saṃghassa⁸ dānaṃ⁹ dadanti. Vihāre ekaṃ dhammagho-
sakabhikkhū¹⁰ ṭhapesuṃ, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesāṃ tesāṃ¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekaṃ eva paṭivimsaṃ¹⁵ sajjetvā tesāṃ tesāṃ manussānaṃ
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikaṃ
āgantvā „mayhaṃ ekaṃ bhikkhū dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā diṇṇā, Sāriputtatthero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkhaṃ²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakāle vanditvā hatthato pattam
gahetvā gharaṃ netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo taṃ pavattim sutvā tassā sātakena
25 c' eva sahasasatthavikāya ca saddhim bhattabhājanāni pahīni²⁵: „may-
haṃ ayyaṃ²⁶ parivisaṃānā imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ime kahāpaṇe
valaṇjetvā²⁷ theram parivisaṃ²⁸“ ti, yathā ca rājā evaṃ Anāthapiṇ-

¹ Ck omits te. ² Bī Bđ -puṇṇe-. ³ Bī Bđ add sabbesaṃ. ⁴ Bī adds nāma. ⁵ C kimaṅgaṃ, Bī kiṃ maṅgaṃ, Bđ kiṃ maṅga. ⁶ Bī Bđ add satthā. ⁷ Bī Bđ add tatiyaṃ. ⁸ Hī Bđ bhikkhusaṃghassa. ⁹ Bī Bđ mahādānaṃ. ¹⁰ Bī -kaṃ bhikkhū, Bđ -pakaṃ. ¹¹ Bī āgatā. ¹² Ck repeats yattake. ¹³ Bī only one tesāṃ, C having originally one tesāṃ has later added another. ¹⁴ Bī Bđ add itthi. ¹⁵ Ck -vissaṃ, Bđ paṭivissaṃ. ¹⁶ Bī -usu. ¹⁷ Ck omits ussūre, Bī ussure. ¹⁸ Bī Bđ omit bhikkhū. ¹⁹ Ck C Bī -thero. ²⁰ Bī Bđ add atthi. ²¹ Bī yācasu. ²² Bī bhikkhū. ²³ Ck Bī -re-. ²⁴ Bī etāya. ²⁵ Ck pahīni, C pahīni. ²⁶ C omits ayyaṃ, Bī ayya, Bđ ayyassa. ²⁷ Ck va-, Bī valajjetvā. ²⁸ Bī parivisaṃ, Bđ -visaṃ.

ḍiko culla-Anāthapiṇḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahīni², aññāni³
 pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpāne
 pahīniṃsu, evaṃ ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattam labhi.
 Thero⁷ tāya dinnayāgum⁸ eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakka-
 bhattam eva ca⁹ paribhuñjitvā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
 pattiphale patiṭṭhāpetvā vihāram eva agamāsi¹⁰. Dhammasabhāyaṃ
 bhikkhū therassa guṇakatham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati
 mahallikagahapatānīm¹¹ duggatabhāvato¹² mocesi¹³ patiṭṭhā ahoṣi, tāya
 dinnam āhāram ajjigucchanto paribhuñjatīti¹⁴. Satthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁵ ti pucchitvā „imāya 10
 nāmā¹⁶ ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etiassa mahallikāya
 avassayo¹⁷ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajjigucchanto
 paribhuñji¹⁸, pubbe pi paribhuñji yevā¹⁹ ti vatvā atītam āhari:

Atīte²⁰ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule²¹ nibbatti. Uttarāpatha- 15
 jānapadā²² pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyaṃ²³ ānetvā
 vikkiṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni²⁴ ādāya
 Bārāṇasimaggam²⁵ paṭipajji. Antarāmagge²⁶ Bārāṇasito avi-
 dūre²⁷ eko²⁸ nigamo²⁹ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi
 ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulaṃ anukka- 20
 mena parikkhayaṃ gataṃ, ekā³⁰ mahallikā avasesā³¹, sā tas-
 miṃ nivesane vasati. Atha³² so assavāṇijo taṃ nigamaṃ³³
 patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmim³⁴ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
 hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa³⁵ ekissā
 ājāṇiyavālavāya³⁶ gabbhavuttthānaṃ ahoṣi. So dve tayo divase 25
 vasitvā³⁷ „rājānaṃ passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha
 naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ Ck cullanātha-, Bī Bđ cūlanātha-. ² C° pahīni, Bī Bđ pahīniṃsu. ³ Bī Bđ
 adda pl. ⁴ Bī Bđ -dvesatā-. ⁵ Bī Bđ repeat attano. ⁶ Bī Bđ add pana. ⁷ Bī
 Bđ dinnamāya-. ⁸ Bī Bđ omit ca. ⁹ Bī Bđ āg-. ¹⁰ C° Bī Bđ -tāni. ¹¹ Bī Bđ
 dukkhato, C° -bhavato. ¹² Bī adds tassa. ¹³ Ck -bhuñjīti, Bī -bhuñcatīti. ¹⁴
 Bī -kāyāvassayo. ¹⁵ Bī bhuñji. ¹⁶ Bī adds bhikkhave. ¹⁷ Bī ajjāvāṇija-, Bđ
 assavā-. ¹⁸ Bī Bđ -janapadato. ¹⁹ Bī Bđ -nasī. ²⁰ Bī Bđ pañcasataassāni. ²¹
 Ck -si-. ²² Bī adds ca, Bđ va. ²³ Bī atidūre. ²⁴ C° adds ca. ²⁵ Bī Bđ nig-
 gamagāmo. ²⁶ Bī Bđ add va. ²⁷ C° avajjhā corr. to avasitthā, Bī aṭṭiṭṭhā, Bđ
 avasitthā. ²⁸ Bī Bđ add kho. ²⁹ Bī Bđ nigamagāmaṃ. ³⁰ Bī tassa, Bđ tassa. ³¹ Bī
 Bđ divase pl. ³² Bī ājāṇiyāvālavāya, Bđ ājāṇiyavāla-. ³³ Bī Bđ add asse balaṃ
 gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanaṃ me dadamāno imam pi assa-
 potakaṃ vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāṇijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasiṇehaṃ paccupaṭṭhā-
 petvā avassāvanajhāmakabhaddaṃ² vighāsatiṇāni³ datvā taṃ
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsaṃ gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khāḍakassa sindhavapotakassa ṭhitaṭṭhānato gandhaṃ ghāyitvā
 ekaasso pi gehaṃ pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto⁶ mahallikaṃ
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 añño⁸ asso nāma n’ atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ
 assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahaṃ so amma“
 ’ti. „Caritum⁹ gato tātā“ ’ti. „Kāya velāya āgacchissati¹⁰
 amma“ ’ti. „Sakālass’ eva¹¹ āgacchissati¹² tātā“ ’ti. Bodhisatto
 tassa āgamaṇaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisidi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass’ eva¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayaṃ sindhavo anaggho¹⁶, mahallikāya mūlaṃ datvā gahetum
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi gehaṃ pavisitvā attano
 vasaṇaṭṭhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pa-
 20 visitum¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvīhaṭṭhaṃ vasitvā asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imaṃ²⁰ assapotakaṃ²¹ mūlaṃ ga-
 hetvā mayhaṃ dehīti“ āha. „Kim vadesi tāta, putte uāma
 vikkīṇantā atthīti²²“. „Amma tvaṃ etaṃ kim khādāpetvā
 paṭijaggasīti“. „Odanakañjikajjhāmaḥbhattaṃ²³ vighāsatiṇaṃ
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyetvā²⁴ paṭijaggāmi tātā“ ’ti.
 „Amma ahaṃ etaṃ labhitvā piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

¹ Bⁱ gehavettanato, B^d gehavettanato. ² Bⁱ athassa sā odanakuṇḍakacchāmaḥbhatta-
 taṃ, B^d athassa sā odanakuṇḍakajjhāmakapattāṇa. ³ B^d adds ca, Bⁱ -ṭiṇaṃ. ⁴
 Bⁱ B^d -jaggi. ⁵ Bⁱ B^d gacchanto. ⁶ Bⁱ B^d add taṃ. ⁷ Bⁱ B^d kiñci. ⁸ Bⁱ añño.
⁹ C^e vapitum? corr. to caritum, Bⁱ B^d khādītum. ¹⁰ Bⁱ B^d āgamiessati, C^e āgac-
 chati. ¹¹ Bⁱ B^d sāyaṇhe. ¹² Bⁱ B^d omīti āg-. ¹³ Bⁱ B^d -potako. ¹⁴ Bⁱ vicāritvā
 kāle yeva, B^d pāto gocacaṃ caritvā kāle yeva. ¹⁵ Bⁱ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ Bⁱ B^d
 add. ti. ¹⁷ Bⁱ cintetvā. ¹⁸ Bⁱ B^d sindhavapotako. ¹⁹ Bⁱ adds na. ²⁰ B^d pe,
 Bⁱ omīti imaṃ. ²¹ Bⁱ B^d -kassa. ²² Bⁱ puttaṃ vikkīṇantā nāma natthīti. ²³
 Bⁱ odakakuṇḍakajjhāmaḥbhatta, B^d odanakuṇḍakajjhāmakattāṃ. ²⁴ C^e pāsetvā,
 Bⁱ pāsītā, B^d pāyītā.

ṭhitatṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapiṭṭhe¹ ṭhapessā-
mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhaṃ anubhavatu, gahetvā
naṃ gacchā³“⁴ 'ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁵ sahasat-
thavikā⁶ ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavattham⁷ nivāsāpetvā alaṃ-
karitvā⁸ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummī-
letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁹ piṭṭhiṃ
parimajjitvā „ahaṃ¹⁰ mayā puṭṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹¹
gaccha tāta¹²“¹³ 'ti āha¹⁴. Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi¹⁵
tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānāti¹⁶“
doṇiyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁷
bhojanaṃ bhuñjissāmīti¹⁸“ taṃ¹⁹ yāguṃ pātuṃ²⁰ na icchi²¹.
Bodhisatto taṃ²² vīmaṃsanavasena paṭhamam gātham āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnam
tesam tesam²³ khādītāvesam tiṇaparighāsaṃ khātam viḥāsatinam bhuñjitvā²⁴
vaḍḍhito, bhutvā ācāmakuṇḍakan ti ettha ācāmo vuccati odanāvesam²⁵
kuṇḍakam²⁶, kuṇḍakam eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḍḍhito sīti dīpeti, etaṃ te ti
etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
eva²⁷ dinnam taṃ tvaṃ²⁸ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posam na jānanti jātiyā vinayena vā
pahūt' attha²⁹ mahābrahme api ācāmakuṇḍakam. 11. 23
3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi³⁰ yādis' āyaṃ hayuttamo,
jānanto jānam āgamaṃ na te bhakkhāmi kuṇḍadakan ti. 12.

¹ Bī attarapa-. Bī attano pi. ² Bī putto ca bhogasukhaṃ labbisuṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā, Bī putto bhoge sukhaṃ anubhavituṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā.
³ C¹ ca ⁴ C² -kaṃ, Bī Bī -kāyo ⁵ C³ navavattham, Bī navavattam, Bī -kāya navavattam ⁶ Bī omits al-. ⁷ C⁴ ssa ⁸ Bī Bī āha. ⁹ C⁵ labhivam, Bī puttapo - - laddhitvam, C⁶ labhivā, Bī puttapo - - laddha tvaṃ. ¹⁰ Bī Bī tāta gacchāhi. ¹¹ Bī ti vatvā ¹² Bī Bī vīmaṃsissāmi. ¹³ Bī omits imaṃ. ¹⁴ Bī Bī omits taṃ ¹⁵ Bī omits pātuṃ, Bī pāyituṃ. ¹⁶ Bī icchasi. ¹⁷ Bī Bī tassa. ¹⁸ Bī Bī adds viḥāsam. ¹⁹ Bī tiṇaparighāsaṃ bhuñcatvā. ²⁰ C⁷ -vassanam, Bī Bī -vasānam. ²¹ Bī Bī -kaṃ ti. ²² C⁸ nadeva? Bī tameva, Bī mayāpitameva. ²³ C⁹ kaṃ tvaṃ, Bī Bī tvaṃ taṃ. ²⁴ C¹⁰ pahutatta, Bī bahumittatta, Bī aham tatta. ²⁵ C¹¹ C¹² jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmīn thāne, posan ti sattaṃ, jātiyā vinayena
vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evaṃ na jānanti,
mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyaṃ ti yādiso ayaṃ
attānaṃ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā 'ti ahaṃ attano³ balaṃ
5 jānanto jānam eva³ taṃ āgammā paṭicca tava santakaṃ⁴ kuṇḍakaṃ na
bhuñjissāmi, na hi tvaṃ kuṇḍakaṃ bhojāpetukāmatāya cha sahaṃsāni datvā
maṃ ganhīti.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tava⁵ vimaṃsanatthāya taṃ⁶ mayā
kataṃ, mā kujjhā 'ti⁷“ taṃ subhojanaṃ bhojetvā ādāya rāja-
10 gaṇaṃ⁸ gantvā⁹ ekasmiṃ passe pañca assasatāni thapetvā¹⁰ ekas-
miṃ passe cittasāniṃ¹¹ parikkhipitvā hetthā attharakaṃ¹² san-
tharitvā¹³ upari celavitānaṃ¹⁴ bandhitvā sindhavapotakaṃ¹⁵
thapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayaṃ asso¹⁶ kasmā
visuṃ thapito“¹⁷ ti pucchitvā „mahārāja ayaṃ sindhavo ime asse
15 visuṃ akato mocessatīti¹⁷“ „sobhaṇo¹⁸ bho sindhavo“ ti pucchi.
Bodhisatto „āma mahārājā“¹⁹ 'ti vatvā „tena hi 'ssa¹⁹ javaṃ
passāmiti²⁰“²¹ vutte taṃ assaṃ kappetvā abhiruhitvā²¹ „passa²²
mahārājā“ ti manusse ussārāpetvā²³ rājaṅgaṇe assaṃ vāhesi²⁴.
Sabbāṃ rājaṅgaṇaṃ nirantaraṃ assapantihi²⁵ parikkhittam iva²⁶
20 ahosi²⁷. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa²⁸
vegaṃ“ ti vissajjesi, ekapuriso pi naṃ na addasa²⁹. Puna
rattapaṭṭaṃ³⁰ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭaṃ³¹ eva
passiṃsu. Atha naṃ antonagare ekissā uyyānapokkharaniyā
udakapitthe vissajjesi, tatth' assa³² udakapitthe dhāvato khu-
25 raggāni³³ pi na temiṃsu. Pumavāraṃ³⁴ paduminipannānaṃ³⁵

¹ Ck nā, C* nā corr. to na. ² Bī gurukāṇi sallāpanaṃ ālapanto, B^d gurukasallāpeṇa
ālapanto. ³ Ck* Bī jānantameva. ⁴ Bī santike, B^d santaka. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Ck
ta, C* ta corr. to na, Bīd omits taṃ. ⁷ Bī matukuechitaṃ, B^d mākuechiti. ⁸ Bīd
-ue. ⁹ Bī omits gantvā. ¹⁰ Bīd katvā. ¹¹ C* cittasāniṃ corr. to -saṇiṃ, Bī vicitra-
sāniyā, B^d vicittasāniyā. ¹² Bīd attaraṇaṃ. ¹³ Bīd pattharhitvā. ¹⁴ C* cela-. ¹⁵ Ck
-potāni. ¹⁶ Bī so. ¹⁷ add vutte; Ck* ime asse suṃ kato mo-, B^d imesu asse visuṃ
akato mo-, Bī imesu assesu visuṃ akato mo-. ¹⁸ Ck -no. ¹⁹ Bīd assa. ²⁰ Bīd
passiṃsāmiti. ²¹ Bīd rūyhitvā. ²² Bīd passatha. ²³ Bīd ussāpetvā. ²⁴ Bīd pāhesi.
²⁵ Ck* apassanti, Bī asassahi, B^d assapantihi. ²⁶ Bīd eva, Bī evā. ²⁷ Bī hoti. ²⁸ Ck
-potassa. ²⁹ C* naṃ nāddasa, Bīd na naṃ addassa. ³⁰ Ck -paddhaṃ, C* paṇḍaṃ
corr. to -paddhaṃ, Bīd -paṭaṃ. ³¹ Ck -paddham, C* -paṇḍam corr. to -paddham,
Bīd -paṭam. ³² Bī tassa in the place of tatthassa. ³³ Bīd muggarāni. ³⁴ Bīd pune-
kavāraṃ. ³⁵ Ck -ni-, C* -nīpattānaṃ corr. to -nīpannānaṃ, Bīd nīpattānaṃ.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na, udae osidāpesi. Evam assa
 jvasampadaṃ dassetvā oruyha pāṇim¹ paharitvā hatthatalaṃ
 upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
 tale atthāsi. Atha Mahāsatto rājānaṃ āha: „mahārāja imassa³
 assapotakassa⁴ sabbākārena vege⁵ dassiyamāne samuddapari- 5
 yanto⁶ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁷ Mahāsattassa upaddha-
 rājjaṃ adāsi, sindhavapotam⁸ pi abhiññitvā maṅgalassaṃ⁹
 akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi¹⁰ ssa mahā
 ahosi, tassa pi¹¹ vasaṇatthānaṃ rañño alaṃkatapaṭiyatto vāsa-
 gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanaṃ¹² 10
 akaṃsu, gandhadāmamālādāmāni¹³ osārayiṃsu, upari suvaṇṇa-
 tārakakhacitaṃ¹⁴ celavitānaṃ ahosi, samantā¹⁵ cittasāni¹⁶ pa-
 rikkhittā va ahosi, niccaṃ gandhatelapadīpo¹⁷ jhāyi¹⁸, uccāra-
 passāvattthāne pi¹⁹ ssa suvaṇṇakataṭhaṃ²⁰ ṭhapaṇiṃsu, niccaṃ
 rājārahobhojanam²¹ eva bhuñji. Tassa pana āgatakalato paṭṭhāya 15
 rañño sakala-Jambudīpe rājjaṃ hatthagatam eva ahosi. Rājā
 Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puññāni katvā sagga-
 parāyano ahosi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahū²⁰ sotāpannā sakadāgāmiānāgā- 20
 mino²¹ ahesuṃ) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
 dhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāṇijo²⁴ pana aham eva²⁵ ti.
 Kuṇḍakakacchisindhavajātakaṃ²⁶“.

5. Suka-jātaka.

Yāvaṃ²⁶ so mattamaññāsīti. Imaṃ Satthā Jetavane 25
 viharanto ekaṃ atibahuṃ bhuñjitvā ajīrakena kālakataṃ²⁷ bhikkhūṃ

¹ C^s pāṇim corr. to pāṇim. ² B^{id} āgantvā. ³ B^{id} ayam. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ taṃ passitvā, B^d tu passitvā. ⁷ B^{id}
 -potakaṃ. ⁸ B^{id} maṅgalaassaṃ. ⁹ B^{id} hi. ¹⁰ C^s bhūmim-, B^{id} bhumivilepanaṃ.
¹¹ B^{id} -lādāmādīni. ¹² B^{id} -tārakaviceitāṃ. ¹³ B^{id} samantato. ¹⁴ C^s -sānini.
¹⁵ B^d -padipā. Bⁱ -teladipā. ¹⁶ C^s jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyimsu. ¹⁷ C^s -haṃ
 corr. to hā. ¹⁸ C^s -rahaṃ-, B^{id} rājabhoj-. ¹⁹ C^s omitt sac-. ²⁰ all three MSS.
 bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmiānāgāmino ara-
 hantā. ²² Bⁱ omitts ayameva. ²³ C^k -kāya, C^s -kāya eva. ²⁴ C^k C^s -nijo. ²⁵
 B^{id} add catutthaṃ. ²⁶ B^{id} yāva. ²⁷ B^{id} kālakataṃ.

ārabbha kathesi. Tasmim kira evaṃ kālakate¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhū tassāgūṇakathaṃ² samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu attano kucchipamāṇaṃ⁴ ajānitvā atibahum bhuñjitvā⁵ jīrāpetum⁶ asak-konto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave eta-
 5 rahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato“⁷ ti vatvā⁸ atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyaṃ nibbattitvā ane-
 10 kānaṃ sukaṣasassānaṃ samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
 santānaṃ rājā ahoṣi. Tass' eko putto ahoṣi. Tasmim balap-
 patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahoṣi. Sukānaṃ kira sīgho
 vego hoti¹⁴, tena tesaṃ mahallakakāle paṭhamāṃ cakkhum¹⁵
 eva¹⁶ dubbalāṃ hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulā-
 15 vake katvā¹⁸ gocaraṃ āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivasāṃ go-
 carabhūmiṃ gantvā pabbatamatthake ṭhito samuddaṃ olokento
 ekadīpakaṃ²⁰ passi, tasmim pana suvaṇṇavaṇṇaṃ madhura-
 phalaṃ²¹ ambavanaṃ atthi. So punadivase gocaravelāya up-
 patitvā tasmim ambavane otaritvā ambarasaṃ pivitvā amba-
 20 pakkaṃ ādāya gantvā²² mātāpitunnaṃ adāsi. Bodhisatto taṃ
 khādanto rasaṃ jānitvā²³ „tāta nanu imaṃ asukadīpake amba-
 pakkaṃ“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṃ dīpakaṃ
 gacchantā nāma sukā dīgham āyum pālentā²⁴ nāma n' atthi,
 mā kho tvaṃ puna taṃ dīpakaṃ²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
 25 canaṃ agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivasāṃ bahum
 ambarasaṃ pivitvā mātāpitunnaṃ²⁷ ambapakkaṃ ādāya samud-

¹ B¹ tasmī kira samaye etasmī kālāṅkate. ² C¹ tassāgūṇa-, C² B¹ tassa agūṇa-.

³ B¹ omits nāma. ⁴ C¹ kucchipamāṇaṃ. ⁵ B¹ omits ati - - tvā ⁶ B¹ jī-. ⁷ B¹ -paccayena mato yevā. ⁸ B¹ add tuṇhi ahoṣi tehi yācito. ⁹ B¹ -tappa-.

¹⁰ C¹ samuddāgate. ¹¹ B¹ -tappadese. ¹² B¹ balapatte, B² vayappatto. ¹³ C¹ -kkhū, B¹ -kkhuko. ¹⁴ B¹ ahoṣi. ¹⁵ B¹ cakkhu. ¹⁶ B¹ omits eva ¹⁷ B¹ dubbalameva ahoṣi. ¹⁸ B¹ ṭhapetvā, B² ṭhapetvā. ¹⁹ B¹ āharāpetvā. ²⁰ C¹ B¹ ekam-.

²¹ B¹ madhurasaphalaṃ. ²² B¹ āgantvā. ²³ B¹ sañcānitvā, B² sañjānitvā. ²⁴ B¹ pālenito, C¹ -to corr. to -tā. ²⁵ B¹ omits puna taṃ dīpa-

kam. ²⁶ B¹ āg-. ²⁷ B¹ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātātāya² kilantakāyo niddāya
 abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat⁴ eva, tuṇḍena pan⁵ assa
 gahitaṃ ambapakkam⁶ pati. So anukkamena āgamanavithim⁷
 jahitvā osīdanto udakapitt⁸then⁹ evāgacchanto⁵ udaye⁶ pati⁷.
 Atha naṃ eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmiṃ 3
 āgamanavelāya⁸ anāgacchante yeva⁹ „samudde patitvā mato“
 ti¹⁰ aññāsi. Ath¹¹ assa mātāpitāro pi¹¹ āhāraṃ alabhamāuā
 sussitvā marim̐su.

Satthā idam¹² atitāṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvaṃ¹³ so mattam aññāsi bhojanasmim¹⁴ vihaṅgamo
 tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.

2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanam¹⁵ ajjhupāhari¹⁶
 tato tatth¹⁷ eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.

3. Tasmā mattaññūtā¹⁸ sādhu bhojanasmim¹⁹ agiddhitā,
 amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṃ¹⁶ so ti yāva so vihaṅgamo¹⁷ bhojane mattam aññāsi,
 tāva addhānam āpādi tattakam¹⁸ kālaṃ jīvitaddhānam¹⁹ āpādi āyūṃ
 vindi²⁰, mātaraṃ ca²¹ ti desanāsīsam etaṃ, mātāpitāro ca aposayiti attho,
 yato ca kho²² ti yasmiṃ ca²³ kho kāle. bhojanam²⁴ ajjhupāharitī amba- 20
 rassaṃ ajjhohari, tato ti tasmiṃ kāle, tattheva saṃsīditi tasmiṃ samudde
 yeva osīdi nimujji macchabhojanatoṃ āpajji. tasmā mattaññūtā²⁵ sādhu ti
 yasmā bhojane amattaññūsuko²⁶ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim²⁷
 agiddhitāsaṃkhātā²⁸ mattaññūtā²⁹ sādhu, pamāṇajānanam³⁰ sundaraṃ ti attho,
 atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āhāreti³¹ n'eva davāya -pe-³² phāsuvihāro ca³³ 25

Allaṃ sukkhaṃ ca bhuñjanto na bālham³⁴ suhito siyā,
 ūnudaro³⁵ mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ Bī -kenāgacchanto, Bā kena ga-. ² Bīd atibhātātāya. ³ Bīd niddāyābhibhūto.
⁴ Ck āgamaṇa-, Bī āgamanavittī, Bā -vittinī. ⁵ Bī -piṭhe āg-, Bā -piṭhenevāgā-,
 Bī adds osadhento. ⁶ Bīd add yeva. ⁷ Bīd add so udaye osīdati. ⁸ Bīd
 -lāyam eva. ⁹ Bīd omit yeva. ¹⁰ Bīd mato bhavissatīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹²
 Bīd imam. ¹³ Bīd yāva. ¹⁴ Bī -naṃ majjhu-. ¹⁵ Ck Bī -ññūtā? ¹⁶ Bīd
 yāva. ¹⁷ Bī adds va. ¹⁸ Bīd tatthakam. ¹⁹ Bī jivitaṃ-, Bā jivita ad-.
²⁰ Bīd vindati. ²¹ so all four MSS. ²² Bīd omit ca. ²³ Bī -ññūtā. ²⁴
 Bī samattaññūsūkko. ²⁵ Ck agiddhatā-, Bīd agiddhitā -- to. ²⁶ Bī mat-
 taññūbhāvo, Bā mattaññūbhāvo. ²⁷ Bī āharati. ²⁸ Bī tavāya na madāya, Bā
 davāya na madāya pa. ²⁹ Bīd cā ti. ³⁰ Bī phāla, Bā alaṃ. ³¹ Bī anadaro,
 Bā onudaro.

Cattāro pañca ālope abhuttvā udakam pive.

alam¹ phāsuvihārāya pahitattassa bhikkhuno.

Manujassa sada satimato² mattram jānato³ laddhabhojane⁴

tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, saṅkham⁶ jīratī, āyū⁷ pālayantīti

5 evaṃ vāṇṇitā⁸ mattaññutāpi sādhu,

Kantāre puttamaṇṇam va akkhaṇṇa⁹ abbañjanam¹⁰ yathā

evaṃ āhāri¹¹ āhāram yāpanatthāya mucchito¹² ti

evaṃ vāṇṇitā agiddhitāpi¹³ sādhu, Pāliyam¹⁴ pana agiddhimā¹⁵ ti likhitam,

tato¹⁶ ayam Aṭṭhakathāpatho va sundarataro, amattaññū hi sīdanti¹⁷

10 bhojane paṇānam ajānantā hi rasatanhāvasena pāpakammaṇi katvā catūsu¹⁸

apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane paṇānam jā-

nanti te ditṭhadhamme pi samparāye pi na sīdanti.

Satthā imam dhammadeṣanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁹ sotāpannāpi sakadāgāmīno pi

15 anācānīno pi arahantāpi²⁰ ahesuṃ, „Tadā²¹ bhojane amattaññū bhik-

khu²² sukarājaputto ahoṣi²³, sukarājā pana aham evā²⁴ ti. Suka-

jātakam²⁵).

6. Jarudapāṇajātaka.

Jarudapāṇam²⁶ khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane

20 viharanto Sāvatti-vāsīno²⁷ vāṇiye ārabba kathesi. Te kira Sāvatti-

thiyam bhaṇḍam gaheṭvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle

Tathāgataṃ nimantetvā mahādānam datvā saraṇāni gaheṭvā sīlesu

paṭiṭṭhāya Satthāram vanditvā „mayam bhante vohāratthāya digha-

maggam gamissāma, bhaṇḍam vissajjetvā siddhipattā²⁸ sotthinā pac-

25 cāgantvā puna tumhe vandissāmā²⁹ ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te

kantāramagge purāṇaudapāṇam³⁰ disvā „imasmiṃ udapāne pāṇiyam u-

atthi. mayā ca pipāsītā, khaṇissāma na³¹ ti³² khaṇantā paṭipāṭiyā

¹ Ck C^s alam. ² Bī sati-, B^d sadi-. ³ Bī B^d jānato ⁴ Bī B^d -nam. ⁵ Ck

C^s tanu tassa. Bī tanu tassa, B^d tanu kassa. ⁶ C^s Bī B^d sauikam. ⁷ Ck C^s

Bī āyu, B^d āyū. ⁸ Ck C^s -ta. ⁹ B^d bhañjanam, Bī pañcanam. ¹⁰ Ck āhāri.

C^s āhāriya. ¹¹ Bī mukujhito, B^d mujjhito. ¹² Ck C^s agiddha-. ¹³ C^s pāliyam,

B^d pāliyam. ¹⁴ Bī giddhimatā, B^d agiddhitā. ¹⁵ B^d omits tato, Bī pāto. ¹⁶ Ck

C^s Bī sīdanti. ¹⁷ Ck C^s catusu. ¹⁸ Ck C^s Bī bahu. ¹⁹ Ck C^s -to pi. ²⁰ Bī

B^d add sunko rājaputto. ²¹ B^d omits bhikkhu, Ck Bī B^d add ahoṣi. ²² Bī B^d

omit sukarājaputto ahoṣi. ²³ B^d suka-, Bī B^d add pañcanam. ²⁴ Ck C^s jarū-

²⁵ B^d sāvatti. Bī sāvattiyaṃ, both omit vāsīno. ²⁶ Ck C^s siddhayattā? Bī

saddhipattā. ²⁷ Ck C^s purato-. Bī B^d add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe-⁴ veluriyam labhimsu. Te⁵ ten⁶ eva⁶ santu-
 tṭhā hutvā tesam ratanānam sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvattim⁷ pac-
 cāgamimsu. Te ābhatam⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhippattā¹⁰
 bhattam dassāmā¹¹ „ti Tathāgataṃ nimantevā dānam datvā vanditvā
 ekamantaṃ nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhākāram¹⁴ Satthu¹⁵ āroce-
 sum. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā
 pamāṇānūṭāya¹⁷ dhanā ca jīvitaṃ ca labhittha, porāṇakā pana asan-
 tuṭṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānam vacanam akatvā jīvitakkhayaṃ
 pattā¹⁹ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto Bārāṇasiyam²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto
 satthavāhajetṭhako ahosi. So Bārāṇasiyam²¹ bhaṇḍam gahetvā sa-
 kaṭāni pūretvā bahuvāṇije ādāya tam eva kantāraṃ paṭipanno tam
 eva udapānam addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyam pivissāmā²³
 „ti udapānam khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādini²⁴ labhimsu. Te²⁵
 bahum pi ratanam labhitvā tena asantuṭṭhā „aññam pi ettha
 ito sundaratarām²⁶ bhavissatīti²⁷ bhiyyosomattāya nam²⁸ kha-
 ṇimsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁹ āha: „bho vāṇijā, lobho
 nām³⁰ esa vināsamūlam³¹, amhehi bahum³² dhanam laddham,
 ettakena³³ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā³⁴ „ti. Te³⁵ tena
 vāriyamānapi³⁶ khaṇimsu yeva. So ca udapāno nāgaparig-
 gahīto³⁷. Ath³⁸ assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne
 bhijjante leḍḍusu³⁹ ca paṃsusu⁴⁰ ca patamānesu kuddho ṭha-
 petvā Bodhisattam avasese pi sabbe⁴¹ nāsikavātena⁴² paharitvā

¹ Ck C² Bī ca. ² Bī B² bahu. ³ B² ayam, Bī omits ayam. ⁴ Bī tipusisaṃ
 lohaṃ, B² lohaṃ tipusisaṃ; cfr. v. 1. ⁵ Bī B² omit te. ⁶ Bī adds vudipattā,
 B² vuddha-. ⁷ Ck C² -iyam. ⁸ Bī te ca tam. ⁹ Ck C² Bī omits mayam. ¹⁰ Ck
 C² siddhayattā, B² siddhimippattā. ¹¹ B² khānam dassāmi, Bī bhagavantamjan-
 dissāmā. ¹² C² Bī -nā. ¹³ B² dhana, Bī omits dhanassa. ¹⁴ B² laddhakāru-
 ṇam, Bī luddhakāraṇam. ¹⁵ Ck sutthu, B² satthuno. ¹⁶ Ck C² hetu. ¹⁷ Bī B²
 pamāṇam nūtvā. ¹⁸ Bī B² add hutvā. ¹⁹ Bī B² add yevā. ²⁰ B² -sī. ²¹ B²
 omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bī B² bahuṃ veluriyādini. ²⁴ Ck C² omit te.
²⁵ Bī B² sundaratanam. ²⁶ Bī B² tam. ²⁷ Bī B² atha kho b. te. ²⁸ Bī B²
 -mūlo. ²⁹ Bī B² bahu. ³⁰ Bī B² etthakeneva. ³¹ Bī omits te. ³² Bī nivāri-,
 B² nivārayamānapi. ³³ Bī B² -hito. ³⁴ C² leḍḍu, Bī leṭṭu. ³⁵ Ck C² paṃsu.
³⁶ Bī B² sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C² -kā.

jīvitakkhayaṁ pāpetvā nāgabHAVANā nikkhamma sakatāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānaṁ pūretvā Bodhisattaṁ sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamāṇavakehi³ sakatāni pājāpento⁴ Bodhisattaṁ Bā-
rāṇasiṁ netvā gharaṁ⁵ pavesetvā⁶ dhanāṁ⁷ paṭisāmetvā attano
5 nāgabHAVANAM eva⁸ gato. Bodhisatto dhanāṁ⁹ vissajjetvā
sakala-Jambudīpaṁ⁹ unnaṅgalāṁ¹⁰ katvā dānaṁ datvā sīlaṁ
samādiyitvā¹¹ uposathakammaṁ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padaṁ¹² pūresi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

- 10 1. Jarudapānaṁ¹³ khaṇamānā vāñijā udakatthikā
ajjhagamisu¹⁴ ayo¹⁵ lohaṁ¹⁶ tipu sīsā ca vāñijā. 16.
2. Rajataṁ jātarūpaṁ ca muttā veḷuriyā bahū¹⁷;
te ca tena asantutthā bhiyyo bhiyyo¹⁸ akhāṇisum¹⁹. 17.
3. Te²⁰ tatthāsiviso²¹ ghoṛo tejasī tejasā hani²²,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṁ²³ hi pāpakam,
khātena²⁴ ca²⁵ dhanāṁ laddhaṁ atikhātena²⁶ nāsitan ti, 18.

Tattha ayaṇ²⁷ ti kālaloṇaṁ²⁸, lohaṇ ti tambaloṇaṁ, muttā ti mut-
tāyo²⁹, te ca tena asantutthā ti te ca³⁰ vāñijā tena dhanena asantutthā,
te tatthā ti te vāñijā tasmīṁ udapāne, tejasīti āsiviso³¹ tejena samannāgato,
20 tejasā hani³²ti³³ visatejena ghātesī³³, atikhātena³⁴ nāsitan ti atikhanena³⁴
taṁ ca dhanāṁ jīvitāṁ ca nāsitan³⁵ ti.

Satthā imaṁ desanaṁ³⁶ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahoṣi, satthavāhajeṭṭhako pana aham evā³⁷ ti.
Jarudapānajaṭakam³⁷.

¹ Bī Bḍ yojetvā. ² Bḍ sukhi-. ³ Bī Bḍ add saddhiṁ. ⁴ Bī Bḍ yojāpento.
⁵ Ck gharam. ⁶ Bī Bḍ pavisetvā. ⁷ Bī Bḍ taṁ dhanāṁ. ⁸ Ck omits eva.
⁹ Cḥ Bḍ -pe. ¹⁰ Ck unnaṅgalāṁ, Bī Bḍ unañ-. ¹¹ Ck Bḍ -da-. ¹² Bī saggaṁ,
Bḍ saggaṇḍaraṁ. ¹³ Ck Cḥ jarū. ¹⁴ Bī ajjagamuni, Bḍ ajjhagamuni. ¹⁵ Bī Bḍ
ayasam. ¹⁶ Ck lobham. ¹⁷ Bī Bḍ maṇi. ¹⁸ Bī Bḍ only one bhiyyo. ¹⁹ Bī Bḍ
khaṇimsu te. ²⁰ Bḍ omits te. ²¹ Cḥ tatthātiviso, Bī tattha asiviso, Bḍ tattha
āsiviso. ²² Ck hani, Cḥ hani, Bī hani. ²³ Ck Cḥ -khātam, Bī Bḍ -khaṇaṁ.
²⁴ Bī Bḍ khaṇena. ²⁵ Ck Cḥ omit ca. ²⁶ Bī Bḍ -khanena. ²⁷ Cḥ an, Bī Bḍ
ayasam. ²⁸ Bī Bḍ kāla-, Cḥ kāla- corr. to kāla-. ²⁹ Bḍ muttā yeva. ³⁰ Bī Bḍ
omit ca. ³¹ Bī Bḍ visa. ³² Ck hani, Bī Bḍ hani. ³³ Bī Bḍ ghātesī. ³⁴ Ck
-khanatena. ³⁵ Bī Bḍ -tam and omit ti. ³⁶ Bī Bḍ dhammade-. ³⁷ Ck Cḥ jarū-,
Bī Bḍ add chaṭṭhamam.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabba kathesi. Dhammasabbhāyaṃ¹ bhikkhū Dasabalassa paññam² pasamsamānā³ nisīdīmsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño⁴ hāsupañño⁵ javanapañño⁶ tikkhapañño nibbe-
dhikapañño, sadevakam lokam paññāya atikkamatīti“. Satthā āgantvā⁵
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā
„imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato
paññavā yevā“ 'ti vatvā⁶ atītam āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṃ Janasandhe nāma¹⁰ rajjam kārente⁷ Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchis-
mim⁸ nibbatti. Tassa mukham suparimajjitam⁹ kañcanādāsa-
talam viya parisuddham hosi atisobhaggappattam¹⁰. Ten'
assa nāmagahaṇadvase Ādāsamukha-kumāro ti¹¹ nāmaṃ
akāmsu. Tam sattavassabbhantare yeva¹² pitā tayo vede¹³ sab-
bañ ca loke kattabbaṃ¹⁴ sikkhāpetvā tassa sattavassikkakāle kā-
lam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṃ
katvā matakadānāni¹⁵ datvā¹⁶ sattame divase rājaṅgane sanni-
patitvā¹⁷ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisīncitum¹⁸,
vīmaṃsitvā tam¹⁹ abhisīncissāmā²⁰“ 'ti ekadivasam nagaram²⁰
alamkārapetvā²¹ vinicchayaṭṭhānam sajjetvā pallamkam paññā-
petvā kumārassa santikam gantvā „vinicchayaṭṭhānam deva
gantum vaṭṭatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena
parivārena gantvā pallamke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā
ekam dvipādehi²² vicaraṇamakkataṃ vatthuvijjācariyavesam²³
gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānam netvā „deva ayaṃ puriso pitu
mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paṇṇavijjo, antobhūmiyaṃ²³

¹ B¹ B² add hi. ² C¹ paññāya, C² paññāya, B³ omits paññam ³ B¹ pasam-
santo, B² -santā. ⁴ B¹ B² hāsa-. ⁵ B¹ omits ja-. ⁶ B¹ B² add tuṇhi aho-
sī tena hi (B² tehi) yācīti. ⁷ B¹ B² janasandho (B² -nto) nāma rājā rajjam
kāresi. ⁸ B¹ B² kucchimhi. ⁹ B² -ta. ¹⁰ B¹ B² ativiya sobh-. ¹¹ B¹ B² tissa.
¹² B¹ B² add pana. ¹³ B¹ B² bede, B² adds ca. ¹⁴ B¹ kattappākattabbaṃ, B²
kattabbā. ¹⁵ B¹ B² -dānādini. ¹⁶ B¹ katvā. ¹⁷ B¹ B² sannipātetvā. ¹⁸ B¹
B² -sañci-. ¹⁹ B¹ omits tam, B² nam. ²⁰ B¹ -sañci-. ²¹ B¹ alamkārapetvā.
²² B¹ dvīhi pādehi. B² -ātehi. ²³ B¹ adhobbumiyā, B² antobhūmiyā

sattaratanatthāne dosaṃ¹ passati, eten² eva gahitaṃ rājakulā-
 naṃ gehatthānaṃ hoti, imaṃ devo saṃgaṇhitvā tñānantare
 tthapetū³ 'ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
 tvā „nāyaṃ manusso, makkato eso“ ti ñatvā „makkatā nāma
 5 kataṃ kataṃ viddhamsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
 vicāretuṃ vā na jānantīti“ cintetvā amaccānaṃ paṭhamāṃ
 gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānaṃ kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,
 kataṃ kataṃ kho duseyya⁴, evaṃdhammam idaṃ kulan ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti ayaṃ satto na gharānaṃ kusalo,
 gharāni⁵ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolajātiko, valīmukho
 ti valiyo⁶ mukho assā⁷ 'ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulan ti idaṃ
 makkakulanā⁸ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁹ vināsetabban ti evaṃsabbhāvan ti.

Amaccā⁷ „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apānetvā ekā-
 15 hadvīhaccayena puna tam eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ
 ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayaṃacco vi-
 nicchayesu pavatti“, imaṃ saṃgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
 kāretuṃ vaṭṭatīti¹⁰ āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
 sampannamānasassa“ lomaṃ nāma¹¹ evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
 20 niccittako¹² vānaro vinicchayakammaṃ¹³ kātuṃ na sakkhissa-
 tīti¹⁴ ñatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na idaṃ¹⁵ cittavato¹⁶ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁷ migo,
 satthaṃ¹⁸ me Janasandhena¹⁹: nāyaṃ kiñci vijānatīti²⁰. 20.

Tattha na idaṃ¹⁵ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīro¹⁹ pha-
 25 rusalomaṃ idaṃ vicārapapaññāya saṃpayuttacittavato na hoti, pakaticcittena²⁰
 pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
 vā hutvā anusāsaniṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamatthatāya na assāsiko, migo

¹ Bī Bḍ pi guṇa dosaṃ. ⁴ Bī Bḍ dusseyya. ³ Bī Bḍ gharānaṃ. ⁴ Ck C^s valayo.
⁵ Ck kulan. ⁶ Bī dusse-, Bḍ duse-. ⁷ Bī Bḍ athāmmaccā. ⁸ Ck vinicchayasut-
 tamassasuppavatti, C^s vinicchayuttamassasuppavatti, Bḍ vinicchayesu pavattati.
⁹ Bī -manussassa, Bḍ -manusassa. ¹⁰ Bī omits nāma. ¹¹ C^s niccittako corr. to
 niccinnako, Bī niccako, Bḍ vicittako. ¹² Bī Bḍ vinicchayekammaṃ. ¹³ Bī Bḍ
 yidaṃ. ¹⁴ Bī cittato. ¹⁵ Bḍ asābhiko. ¹⁶ Bī Bḍ sīṭhaṃ. ¹⁷ Bī -saddena, Bḍ
 -sandena. ¹⁸ Bī Bḍ vijānatīti. ¹⁹ Bḍ adds vijjāmānaṃ. ²⁰ Bī makkatā-, Bḍ
 makatā-. ²¹ Bī assātiko.

ti makkaṭaṃ āha. satthaṃ¹ me Janasandhena² 'ti mayhaṃ pitarā Janasandhena³ etaṃ satthaṃ⁴ kathitaṃ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṃ na jānāti⁵ evaṃ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyaṃ kiñci vijānāti⁷ tasmā ayaṃ vānaro⁷ kiñci na⁸ jānāti⁸ niṭṭhaṃ ettha⁹ gantabbhaṃ¹⁰. Pāliyaṃ¹¹ pana nāyaṃ kiñci na dūsaye¹² ti likhitaṃ¹³, taṃ Aṭṭhakathāya¹⁴ n' atthi.

Amaccā imam pi gāthaṃ¹⁵ sutvā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apanetvā puna pi ekadivasaṃ tam eva alaṃkaritvā vinicchayaṭṭhānaṃ āoetvā „ayaṃ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūrako¹⁶ kule jetṭhāpacāyikakam-makārako, imaṃ saṃgaṇhituṃ vaṭṭatī¹⁷“ āhaṃsu. Puna¹⁸ kumāro taṃ oloketvā¹⁹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṃ kammaṃ kātuṃ na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

3. Na mātaraṃ pitaraṃ vā bhātaraṃ bhaginiṃ sakkaṃ²⁰

bhareyya tādiso poso, satthaṃ²¹ Dasarathena me ti. 21.

Tattha bhātaraṃ bhaginiṃ sakkaṃ²² ti attano bhātaraṃ vā bhaginiṃ vā, Pāliyaṃ²³ pana sakaṃ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakkaṃ ti vutte sahāyako labbhāti²⁴ vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo²⁵ na bhareyya, satthaṃ²⁶ Dasarathena me ti evaṃ²⁷ pitarā anusitthaṃ, pitā hi 'ssa janaṃ²⁸ catuḥi²⁹ saṅgahavathūhi³⁰ sandahanato³¹ Janasandho³² ti vuccati, dasaḥi rathehi kattabbaṃ³³ attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evaṃ āha.

Amaccā „evaṃ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṃ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṃ kātuṃ³⁴“ ti Bodhisattaṃ

¹ Bī siṭhaṃ, Bd siṭhame? ² Bī -saddhena, Bd -sandan. ³ Bī -santena ⁴ Bī siṭhaṃ, Bd pi siṭhaṃ ⁵ Bīd jānāti ⁶ Ck -na. C^o Bīd -ni. ⁷ Bī bānaro. ⁸ Bīd na kiñci. ⁹ Ck tiṭṭhamettha, Bī niṭṭhamatte, Bd niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bī gandhappaṃ, Bd gandhabbaṃ. ¹¹ Ck pāliyaṃ, C^o pāliyā, Bd pāṇiyaṃ. ¹² Bī dūsaye, Bd dūsaye ¹³ Bīd likkhitaṃ ¹⁴ Bīd aṭṭhakathāyaṃ. ¹⁵ Bī idam maṃ pi kathaṃ, Bī imāṃ pi kathaṃ. ¹⁶ Bīd mātāpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ C^o Bī vad-dhatīti. ¹⁸ Bīd omit puna ¹⁹ Bīd oloketto. ²⁰ Bīd sakaṃ. ²¹ Bī siṭhaṃ, Bd siṭṭhaṃ. ²² Bīd sakaṃ. ²³ Ck Bīd pāliyaṃ. ²⁴ Bī pana saṃkhaṃ ti likhitaṃ taṃ pi aṭṭhakathāya sakaṃ taṃ sakatāṭikataḷāgīniyo labbhanti sakkaṃ ti vutte sahāyako laddho ti. Bīd pana sakkaṃti likhitaṃ taṃ pi Aṭṭhakathāyaṃ sakaṃ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakkaṃ ti vutte sahāyako sa laddho ti vicāritam eva. ²⁵ Bīd satto. ²⁶ Bīd siṭhaṃ. ²⁷ Bīd add me. ²⁸ Ck janaṃ, Bīd omit janaṃ. ²⁹ Ck Bī catuḥi. ³⁰ Bī vatthuḥi. ³¹ C^o saṅgaṇhanato, Bīd janasaṅgaṇhanato. ³² Bī -saddo, Bd -sando. ³³ Bī kattappākattappaṃ, Bd tattabbākattabbāṃ corr. to tattakattabbāṃ. ³⁴ Bī kareṭuṃ, Bd kareṭuṃ.

rajje abhisiñcitvā¹ „Ādāsamukharañño āṇā“² ti nagare bheriṇ
 carāpesum. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjam kāresi.
 Paṇḍitaabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ paṭtharivā gato.
 Paṇḍitaabhāvadīpanatthaṃ pan' assa imāni cuddasa vatthūni
 5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmaabhojako
 ganikā taruṇi sappo migo tittiradevatā
 nāgo tapassino c'eva atho brāhmaṇamāṇavo⁶ ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmiṃ hi rajje⁸ abhisiñ-
 cite⁹ eko Janasandharañño pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
 10 nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjaṃ nāma samānavayehi“¹¹ sad-
 dhiṃ sobhati, ahaṃ ca mahallako¹², daharaṇi¹³ kumāraṃ upaṭ-
 ṭhātuṃ na sakkhissāmi¹⁴, janaṇade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
 jīviṣṣāmi¹⁶ so nagarato tiyojanamattaṃ¹⁷ gantvā ekasmiṃ gā-
 15 make vāsaṃ kappesi. Kasikkammatthāya pan' assa goṇāpi¹⁸
 n' atthi. So deve vatthe¹⁹ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācitvā
 sabbaṃ divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe²⁰ sāmikassa
 niyyādetuṃ²¹ gehaṃ agamāsi. So tasmīṃ khaṇe bhariyāya
 saddhiṃ gehamajje nisīditvā bhattaṃ bhuñjati, goṇāpi pari-
 20 cayena²² gehaṃ pavisimsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ²³
 ukkhipi, bhariyā thālakaṃ²⁴ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁵ „bhatte na
 maṃ nimanteyyun“²⁶ ti olokento goṇe aniyyādetvā va gato.
 Corā rattim vajaṃ chinditvā te yeva goṇe harimsu. Goṇa-
 sāmiko pāto va vajaṃ pavitṭho te goṇe adisvā corehi haṭa-
 25 bhāvaṃ²⁷ jānanto pi „Gāmaṇissa“²⁸ gīvaṃ karissāmi²⁹ taṃ³⁰

¹ Bīd abhisañcitvā. ² Bī nāmā. ³ Bīd adds samena. ⁴ Bīd -jambudīpaṇi. ⁵ Bīd āgatāni. ⁶ Ck Bīd -mānavā. ⁷ Ck anupubbakathā. ⁸ Bī bodhisatte tasmī rajje, Bīd -satto tasmīṃ rajje. ⁹ Bī abhisañcite, Bīd -siñcitena. ¹⁰ Ck gāmini-, Bī gāmini. Bīd gāmani. ¹¹ Ck samānavayehi, Bī samānasadisena. ¹² Bī mahalliko. ¹³ Bī nāhantaṃ, Bīd nāmahantaṃ corr. to nāhantaṃ. ¹⁴ Bīd upaṭhānaṃ karissāmi. ¹⁵ Ck kassakammaṃ, Bī kasikāmmaṃ, Bīd kasikkammaṃ. ¹⁶ Ck Bīd dviyo-. ¹⁷ Bī goṇāpi, Bīd goṇopi. ¹⁸ Bīd vatthe. ¹⁹ Bīd goṇa. ²⁰ Bī niyyādituṃ, Bīd niyyādituṃ. ²¹ Bīd paricayena. ²² Ck phālaṃ, Ck phalaṃ. ²³ Ck phālakaṃ. ²⁴ Bīd gāmani-. ²⁵ Ck mānimanteyyun, Bīd maṃ nimanteyyā. ²⁶ Bīd gahita-bhāvaṃ. ²⁷ Bīd gāmanicandassa. ²⁸ Bī omits taṃ.

upasaṃkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā gehaṃ¹ pavitṭhā“ ti. „Kiṃ pana te mayhaṃ niyyādita“ ti. „Na niyyādita“ ti². „Tena hi ayaṃ te rājadūto, ehīti“ āha. Tesu pi³ janesu⁴ yaṃ kiñci sakkharaṃ vā kapālakhaṇḍaṃ vā ukkhipitvā „ayaṃ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa 5
rājānaṃ⁵ karonti⁶, tasmā so „dūto“ ti sutvā⁷ nikkhami. So tena saddhiṃ rājakulaṃ gacchanto ekaṃ saḥāyassa vasanaḡāmaṃ⁸ patvā „bho aticchāto“⁹, yāva gāmaṃ pavisitvā āhāra-kiccaṃ katvā āgacchāmi¹⁰ tāva idh' eva hohīti¹¹ vatvā saḥāyassa gehaṃ pāvisi. Saḥāyo pan' assa gehe n' atthi. Saḥāyikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṃ adhvāsehi, idān' eva pacitvā dassāmaṃti“¹² nisseniya¹³ vegena taṇḍalakotṭha-kaṃ¹⁴ abhīruhanti¹⁵ bhūmiyaṃ pati. Taṃ khaṇaṃ ñev' assā¹⁶ sattamāsiko gabbho patito. Tasmiṃ khaṇe tassā sāmiko āgantvā taṃ disvā „tvam¹⁷ me bhariyaṃ paharitvā gabbhaṃ pā-tesī¹⁸, ayaṃ te rājadūto¹⁹, ehīti“ taṃ gahetvā nikkhami. Tato patṭhāya dve janā Gāmaṇiṃ²⁰ majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṃ gāmadvāre eko assagopako²¹ assaṃ nivattetuṃ na sakkoti²², asso pi tesāṃ santikena²³ gacchati. Assagopako Gāmaṇiṃ²⁴ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi²⁵, etaṃ²⁶ tāva assaṃ 20
kenacid eva paharitvā nivattehīti“ āha. So ekaṃ pāsānaṃ gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā²⁷ eraṇḍadaṇḍa-kaṃ viya bhindi. Atha naṃ assagopako „tayā me assassa pādo bhinnu, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So²⁸ tīhi janehi nīyamāno²⁹ cintesi: „ime maṃ raṇṇo dassessanti“³⁰, ahaṃ 25

¹ *Bid* gehe. ² *Bd* adds na niyyādita ti, *Cs* has added afterwards na niyyādita.

³ *Bī* vehiti. ⁴ *Bī* hi, *Bd* omits pi. ⁵ *Bīd* janapadesu. ⁶ *Cs* -naṃ, *Bd* rājadaṇḍaṃ. ⁷ *Bīd* karoti. ⁸ *Bīd* rājadūto. ⁹ *Bīd* add va. ¹⁰ *Bī* vasanaṇigamaṃ.

¹¹ *Bīd* aticchātombhiti. ¹² *Bī* āgami. ¹³ *Bī* nissetisā, *Cs* *Bd* nisseniya. ¹⁴ *Bī* -kola, *Bd* -koṭṭhaṃ. ¹⁵ *Ck* -ruhanti, *Cs* -ruhanti, *Bī* -rūhanti, *Bd* rūhanti. ¹⁶ *Bī* ñevatassā, *Bd* -tassa. ¹⁷ *Cks* omit tvam. ¹⁸ *Cs* *Bī* pātehi. ¹⁹ *Bīd* rājadūto.

²⁰ *Bī* gāmaṇicandaṃ. ²¹ *Ck* omits assagopako. *Cs* has added this word. ²² *Bī* asakkonto. ²³ *Bīd* -kaṃ. ²⁴ *Bī* gāmaṇicandaṃ, *Bd* gāmaṇi-. ²⁵ *Cs* caṇḍagāmaṇiṃ, *Bd* caṇḍagāmaṇi. ²⁶ *Ck* etaṃ. ²⁷ *Bī* patitvā. ²⁸ *Bīd* add pi. ²⁹ *Bīd* niya-.

Cs niyya-, *Cs* niyya-. ³⁰ *Bī* dassenti. *Cs* dassenti corr. to dassessanti, *Bd* dassisanti.

gonamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 darū¹, assamūlam² pana kuto lacchāmi³, matam me seyyo⁴ " ti
 gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ maggasamīpe yeva ekaṃ
 ekatopapātāṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass⁶ eva chāyāya⁷ dve pi-
 5 tāputtā⁸ naḷakārā⁹ kilaññaṃ cinanti¹⁰. Gāmaṇicaṇḍo¹¹ „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo 'mhi, thokaṃ idh' eva hotha yāva āgac-
 chā. ūti¹²“ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹³ papātapassee¹⁴ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren¹⁵ eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuni. Gāmani utthāya aṭṭhāsi. Naḷakāro¹⁶
 10 „tvam me pitughātakako coro¹⁷, ayaṃ te rājadūto¹⁸“ ti vatvā¹⁹
 hatthe gahevā gumbato²⁰ nikkhami²¹, „kiṃ etan²²“ ti ca vutte
 „pitughātakacoro me²³“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇim majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā²⁴ nayimsu²⁵. Athāparasmiṃ
 gāmadvāre eko gāmaabhojako Gāmaṇicaṇḍam²⁶ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁷“ khaṃ gacchasīti²⁸ vatvā „rājānaṃ passitun²⁹“ ti vutte
 „addhā tvam rājānaṃ passissasi³⁰, ahaṃ rañño sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti³¹“ āha. „Ama harissāmīti³²“. „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasaṃpanno³³ ārogo³⁴, idāni paṇ-
 amhi duggato c' eva paṇḍurogī³⁵ ca, tattha kiṃ kārāṇaṃ³⁶ ti
 20 rājānaṃ puccha³⁷, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti³⁸. So „sādhū³⁹“ ti sam-
 paticchī. Atha naṃ purato⁴⁰ aññatarasmim⁴¹ gāmadvāre ekā
 ganikā disvā „mātula Caṇḍa⁴²“ khaṃ yāsīti⁴³ vatvā „rājānaṃ
 passitun⁴⁴“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā⁴⁵“

¹ B^d -bhaṇḍari. ² C^k -lam. ³ B^d labhissasīti. ⁴ B^d omits matam me seyyo, B^d matameva seyyo. ⁵ Bⁱ ekamītopapāta, C^s ekakato-, B^d ekatopapāta. ⁶ C^k tassevac-
 chāyāya, Bⁱ tassa chāyāya, B^d tassa chāyāya. ⁷ P^d nala-. C^s nala- corr. to nala-.
⁸ C^k vinanti, C^s vikkinanti. ⁹ Bⁱ gāmaṇikacando, B^d gāmaṇicando. ¹⁰ B^d
 abhirūhitvā, C^s -ruh-. ¹¹ Bⁱ papātapappatapasena, P^d papātapassena, C^s -pas-
 seva. ¹² Bⁱ naḷakāraputto. ¹³ B^d piṭaghatātakacoro. ¹⁴ B^d add. tam. ¹⁵ C^k
 kumbato, B^d gumpato, B^d gumpako. ¹⁶ Bⁱ nikkhamāpetvā. ¹⁷ B^d parivāritvā.
¹⁸ Bⁱ nayimsu. ¹⁹ Bⁱ -nicandam. B^d -canda. ²⁰ Bⁱ mātulanti B^d mātula
 canda. ²¹ B^d -sī. ²² C^k rahassasīti, C^s harissatīti corr. to -sīti, Bⁱ harissatīti,
 B^d parissatīti. ²³ B^d adds puppe, B^d lubbe. ²⁴ Bⁱ arogo. ²⁵ B^d -rogo. ²⁶
 Bⁱ karaṇaṃ. ²⁷ B^d pucchi. ²⁸ B^d pūrato. ²⁹ C^k adds pi. ³⁰ C^k omits
 canda. Bⁱ caṇḍam, B^d canda. ³¹ B^d gacchasīti. ³² B^d harāhi.

ti vatvā evam āha: „aḥaṃ pubbe¹ bahum² labhāmi, idāni pana
tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanto³
nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
mim⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā¹⁰
„aḥaṃ n'eva sāmikassa gehe vattitum¹¹ sakkomi¹² na kulagehe,
tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹³ mayhaṃ katheyyā-
sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹⁴ mahāmaggasamipe ekas-
mim vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁵ kahaṃ yāsīti“
pucchitvā „rājānaṃ passitum“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, sā-
sanaṃ me harā¹⁶“ ti vatvā „aḥaṃ gocarāya¹⁷ gamanakāle chā-
tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto¹⁸ sarīrena bilaṃ
pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁹ kicchena nikkhamāmi²⁰, vicari-
tvā²¹ āgato pana suhito²² thūlasarīro hutvā pavisanto bila-
passāni aphusanto²³ sahasā va pavisāmi²⁴, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁵
ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²⁶ āha. Atha naṃ
parato²⁷ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „aḥaṃ aññattha
tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmim²⁸ űeva²⁹ rukkhamūle sak-
komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
Atha naṃ tatoparabhāge³⁰ eko tittiro disvā³¹ „aḥaṃ ekasmim³²
űeva³³ vammikapāde nisīditvā vassanto³⁴ manāpaṃ katvā vas-
situm sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno³⁵ na sakkomi, tattha kiṃ
kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³⁶

¹ Bⁱ puppe ahaṃ, B^d pubbe ahaṃ. ² Bⁱ adds ati, B^d bhati. ³ Bⁱd āgato.
⁴ Bⁱ karaṇaṃ. ⁵ Bⁱ adds paccāgaṃtvā, B^d maccāgaṃtvā. ⁶ Bⁱ omits āha. ⁷ Bⁱd
pūrato. ⁸ C^k add pl. ⁹ Bⁱ taruṇatthi taṃ disvā. ¹⁰ Bⁱ vasitum. ¹¹ C^k
na sakkomi, C^e nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² Bⁱ adds pacchā gaṃtvā. ¹³ Bⁱ
pūrato gaṃtvā; aññatarasmim gāmadvāre eka --- parabhāge wanting in B^d. ¹⁴
Bⁱd gāmaṇiccaṇḍa. ¹⁵ Bⁱ sāsanaṃ āharāhi. B^d ekaṃ sāsanaṃ āharāhi. ¹⁶ Bⁱd
nikkhamanto. ¹⁷ Bⁱ kaḍḍhento, B^d kaḍḍhento. ¹⁸ Bⁱ nikkhami, B^d nikkhami.
¹⁹ Bⁱd gocaraṃ caritvā. ²⁰ Bⁱ sukhito. ²¹ Bⁱd aphussanto. ²² Bⁱd pavissāmi.
²³ Bⁱ rājānaṃ puccheyyāsi. ²⁴ Bⁱ pūrato gaṃtvā. ²⁵ C^e B^d yeva. ²⁶ Bⁱ omits
eko migo --- tatoparabhāge, B^d purato gaṃtvā in the place of tatoparabhāge.
²⁷ Bⁱd add tatheva pucchitvā. ²⁸ Bⁱd yeva. ²⁹ C^e Bⁱd vasanto. ³⁰ Bⁱ sammi-
sinno, Bⁱd add pl. ³¹ Bⁱ pūrato gaṃtvā, B^d pūrato gaṃtvā.

- ekā rukkhadevatā disvā „Caṇḍa' kahaṃ yāsīti“¹ pucchitvā
 „rañño santikaṃ“² ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe
 sakkārappatto ahoṣiṃ, idāni pana' pallavamuttṭhimattam' pi na
 labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“³ āha.
 5 Tatoparabhāge⁴ pana naṃ⁵ eko nāgarājā⁶ disvā tath' eva puc-
 chitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasan-
 naṃ maṇivaṇṇaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddhaṃ“⁷, tattha
 kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“⁸ āha. Atha naṃ pa-
 rato⁹ nagarassa āsannaṭṭhāne¹⁰ ekasmiṃ ārāme¹¹ vasantā tāpasā
 10 disvā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ
 ārāme phalāphalāni¹² madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni¹³ ka-
 saṭāni¹⁴ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“¹⁵
 āhaṃsu¹⁶. Tato naṃ¹⁷ parato¹⁸ pana¹⁹ nagaradvārasamīpe²⁰
 ekissā sālāya²¹ brāhmaṇamāṇavakā disvā „kahaṃ bho Caṇḍa'²²
 15 gacchaṣīti“²³ vatvā „rañño santikaṃ“²⁴ ti vutte „tena hi no²⁵ sā-
 sanaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitaḡahitaṭṭhā-
 naṃ²⁶ pākaṭaṃ hoti²⁷, idāni pana chiddaḡhaṭe²⁸ udakaṃ viya
 na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti²⁹, tattha kiṃ kā-
 raṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“³⁰ āhaṃsu³¹. Gāmaṇicaṇḍo³²
 20 imāni cuddasa³³ sāsanaṇi gahetvā rañño santikaṃ agamāsi³⁴.
 Rājā³⁵ vinicchayaṭṭhāne nisinna va³⁶ ahoṣi. Goṇasāmiko³⁷ Gā-
 maṇicaṇḍaṃ³⁸ gahetvā rājānaṃ upasaṃkami. Rājā Gāmaṇi-
 caṇḍaṃ³⁹ disvā va⁴⁰ sañjānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upaṭṭhāko
 amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ⁴¹ kālaṃ

¹ *Bid* canda. ² *Bi* gaccheyyāsīti. ³ *Bid* omit pana. ⁴ *Bi* paṇṇavamutti, *Bd* paṇṇamuttṭhi-. ⁵ *Bid* tato aparabhāge. ⁶ *Bid* omit pana naṃ. ⁷ *Bi* adds naṃ, *Bd* taṃ. ⁸ *Bi* paṇṇakassevālapariyonaddhaṃ, *Bd* paṇṇakassevālapuri-. ⁹ *Bid* pū-
 rato. ¹⁰ *Bid* asannaṭṭhāne. ¹¹ *Cks* gāmake. ¹² *Bi* phalāni. ¹³ *Bd* adds nira-
 sāni. ¹⁴ *Bi* katakāni. *Bd* kaṭukāni. ¹⁵ *Bi* ahaṃsuṃ. ¹⁶ *Cks* omit naṃ, *Bd* na.
¹⁷ *Bi* pūrato gatvā, *Bd* pūrato gantvā. ¹⁸ *Bid* omit pana. ¹⁹ *Bi* nagarasamīpe.
²⁰ *Bi* sālāyaṃ. ²¹ *Bid* canda. ²² *Ck* nāsotā, *Cs* nāso corr. to no sā. ²³ *Bid*
 gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ *Bi* ahoṣi, *Bd* ahoṣī. ²⁵ *Bid* bhinnaghaṭe. ²⁶ antakāro viya
 ahoṣi, *Bd* andhakāro viya hoti. ²⁷ *Bi* gāminicando, *Bd* gāmaṇicando. ²⁸ *Bi*
 dassa, *Bd* dasa. ²⁹ *Bi* āg-, *Bd* āgatiāsī. ³⁰ *Bid* add ji. ³¹ *Bi* omits va. ³²
Bi goṇassā-. ³³ *Bd* -candaṃ. ³⁴ *Bid* -candaṃ. ³⁵ *Cs* *Bi* omit va. ³⁶ *Bi* et-
 thakaṃ, *Bd* etthaka.

vasīti¹“ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
 cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi², ken’ atthena āgato sīti³“
 āha. „Āma deva ambhakaṃ devassa sagga-gatakālato⁴ paṭṭhāya
 janapadaṃ gantvā⁵ kasikammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
 puriso goṇaṭṭakāraṇā⁶ rājadūtaṃ dassetvā tumhakaṃ santikaṃ⁷ 5
 ākaḍḍhīti⁸“. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
 bhāvo yeva te⁹ sobhāno, idāni taṃ daṭṭhūṃ labhāmi¹⁰, kahaṃ
 so puriso“ ti. „Ayaṃ deva“ ‘ti. „Saccaṃ kira bho ambhakaṃ
 Caṇḍassa¹¹ dūtaṃ dassesīti¹²“. „Saccaṃ deva“ ‘ti. „Kimkā-
 raṇā¹³“ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detīti¹⁴“. „Saccaṃ kira 10
 Caṇḍa¹⁵“ ‘ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁶ suṇāthā¹⁷“ ‘ti sabbhaṃ
 pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kim¹⁸
 bho tava¹⁹ gehaṃ pavisante goṇe addasā²⁰“ ti. „Nāddasaṃ²¹
 deva“ ‘ti. „Kim²² bho maṃ ‘Ādāsamukharājā nāma²³’ ‘ti kathen-
 tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²⁴ kathēhīti²⁵“. „Addasaṃ²⁶ 15
 deva“ ‘ti. „Bho Caṇḍa²⁷ goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
 ayaṃ pana puriso disvā va²⁸ ‘na passāmi²⁹’ sampajānamusāvā-
 daṃ bhaṇi, tasmā tvaṃ nēva kammiko hutvā imassa pu-
 risassa akkhini uppādetvā³⁰ sayāṃ goṇamūlaṃ catuvīsaticahā-
 paṇe dehīti³¹“ evaṃ³² vutte goṇasāmikaṃ bahikarimsu. So 20
 „akkhīsu uppāṭitesu³³ kahāpaṇehi³⁴ kim karissāmi³⁵“ Gāmaṇi-
 caṇḍassa³⁶ pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa³⁷ goṇamūlakahāpaṇā³⁸’ ca
 tuyh’ eva hontu ime ca gaṇhā³⁹“ ti aññe⁴⁰ pi kahāpaṇe datvā
 palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatim paha-

¹ Instead of vasīti cintetvā - - na paññāyasi B¹ has vasi rājupāṭhāya pi na paññāyati pucchetvā, and B² vasi rājupāṭhāya pi na paññāyati. ² B² sagga-gamanam amanakālato. ³ B¹ gatvā. ⁴ B² goṇaṭṭa-. ⁵ B¹ adds mama, B² mamaṃ. ⁶ B² ākaḍḍhīti. ⁷ C² ne, B¹ omits te. ⁸ B¹ labhāmi, B² -mīti. ⁹ B² candassa. ¹⁰ B² dasseti. ¹¹ B² candā. ¹² B² add vacanaṃ. ¹³ C² kim. ¹⁴ C² va, C² omits tava. ¹⁵ B¹ passi and omits ti. ¹⁶ B¹ napassāmi and omits devā, B² na dassa. ¹⁷ B² viṣattho. ¹⁸ B¹ saccaṃ addassa, B² saccaṃ addasa. ¹⁹ B² canda. ²⁰ C² omits va. ²¹ C² imassa ca parisassa - -, B¹ imassa purisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B² i. purisassa ca pajāpatiyā ca akkhini uppādetvā. ²² B¹ omits evaṃ. ²³ B² -titesu. ²⁴ B² catuvīsati ka-. ²⁵ B² -candassa. ²⁶ B² canda. ²⁷ C² -pañ. ²⁸ B¹ idam me gaṇhāhi, B² idameva gaṇhāhi, C² ime maṃ na gaṇhāthā ti. ²⁹ C² aññam, C² aññam-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti¹. „Saccam Caṇḍā²“ 'ti. „Suṇāhi mahārājā³“ 'ti Caṇḍo⁴ sabbam⁵ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim paharitvā gabbhaṃ pātesīti“ pucchi. „Na pātemi devā⁶“ 'ti⁷. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvaṃ iminā gabbhassa pātitaḥhāvaṃ⁸ sādhetuṃ⁹“ ti. „Na sakkomi devā¹⁰“ 'ti. „Idāni kiṃ karohīti¹¹“ „Puttaṃ¹² me lad-
 dhuṃ vattatīti¹³. „Tena hi ambho Caṇḍa¹⁴ tvaṃ etassa pajā-
 patim tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ netvā etass' eva dehīti¹⁵. So pi Gāmaṇicaṇḍassa¹⁶ pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti¹⁷“ kahāpaṇe¹⁸ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā¹⁹ „iminā me deva paharitvā²⁰ assassa pādo²¹
 bhinno²²“ ti āha. „Saccam Caṇḍā²³“ 'ti. „Suṇohi mahārājā²⁴“ 'ti Caṇḍo²⁵ tam pavattim vitthāretvā²⁶ kathesi. Tam sutvā
 rājā assagopakaṃ āha: „saccam kira tvaṃ 'assam paharitvā
 15 nivattehīti²⁷ kathesīti²⁸. „Na kathemi devā²⁹“ 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesin³⁰“ ti āha. Rājā Caṇḍam³¹ āmantetvā
 „ambho Caṇḍa³²“ ayam kathetvā³³ 'na kathemīti³⁴ musāvādaṃ kari³⁵, tvaṃ³⁶ etassa jivhaṃ chinditvā assamulāṃ³⁷ amhakaṃ
 santikā³⁸ gahetvā saḥassam dehīti³⁹ āha. Assagopako⁴⁰ apare
 20 pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto⁴¹ „ayam me deva pitighātacono⁴²“ ti āha. „Saccam kira Caṇḍa⁴³“ 'ti. „Suṇohi devā⁴⁴“ 'ti⁴⁵ Caṇḍo⁴⁶ tam pi kāraṇam vitthāretvā kathesi. Rājā⁴⁷ naḷakāraṃ⁴⁸ āmantetvā „idāni kiṃ karosīti⁴⁹“ pucchi.

¹ Bī candā. ² Bī cando. ³ Bīd tam sabbam. ⁴ Bīd adds āha. ⁵ Bīd iminā paharitvā gabbhapātitaḥhāvaṃ. ⁶ Bīd bhāvetuṃ. ⁷ Bīd karissatīti. ⁸ Bīd deva puttaṃ. ⁹ C^o vaddhatīti. ¹⁰ Bīd canda. ¹¹ Bīd -candasā. ¹² Bīd bhindā ti. ¹³ Bīd -naṃ. ¹⁴ Bīd gantvā. ¹⁵ Bīd deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C^o pāde, C^o pāde corr. to pādo. ¹⁷ Bīd candā. ¹⁸ Bīd cando. ¹⁹ Bīd vitthārena. ²⁰ Bīd kathemi. ²¹ Bīd candam. ²² Bīd canda. ²³ Bīd add va. ²⁴ Bīd vadati. ²⁵ Bīd add pana. ²⁶ Bīd assassa mulam. ²⁷ Bīd -kam. ²⁸ Bīd adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmaṇicaṇḍassa, Bīd sāmi me jivā mā chindehīti gāmaṇicaṇḍassa. ²⁹ C^o naḷakārasa-. ³⁰ C^o pitughātako-, Bīd pitughātaka-. ³¹ C^o Bīd candā. ³² C^o adds suṇāmi vadehi, C^o vadehi candā ti. ³³ C^o omits caṇḍo, Bīd cando. ³⁴ Bīd atha rājā. ³⁵ C^o nala-. Bīd naḷakāra, Bīd naḷakāraputtaṃ. ³⁶ Bīd karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
 imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭati⁵, matakaṃ pana na sakkā
 ānetuṃ⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
 etassa⁸ pitā hohīti“. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa
 pitu gehaṃ bhindīti⁹“ Gāmaṇicaṇḍassa¹⁰ kahāpaṇe¹¹ datvā
 palāyi. Gāmaṇicaṇḍo¹² aṭṭe¹³ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
 āha: „atthi deva tumhākaṃ¹⁴ kehici kehici¹⁵ sāsaṇaṃ pahitaṃ,
 taṃ vo kathamīti“. „Kathehi Caṇḍā¹⁶“ 'ti. Caṇḍo¹⁷ brāhma-
 ṇamaṇavakānaṃ sāsaṇaṃ ādiṃ katvā paṭilomakkamena¹⁸ eke-
 kaṃ¹⁹ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamāṃ¹⁰
 tāva sāsaṇaṃ sutvā „pubbe tesāṃ vasaṇaṭṭhāne velaṃ jāni-
 tvā²⁰ vassanakukkuṭo²¹ ahosi, tesāṃ tena saddena uṭṭhāya
 mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ ñeva²² aruṇo uggac-
 chati, tena tesāṃ gahitaḡahitaṃ na nassi²³, idāni pana nesāṃ
 vasaṇaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁴ atthi, so atirattim vā¹⁵
 vassati atipabhāte vā, atirattim vassantassa²⁵ sadden' uṭṭhāya
 mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
 yanti, atipabhāte vassantassa²⁶ sadden' uṭṭhāya sajjhāyitum na
 labhanti, tena tesāṃ gahitaḡahitaṃ²⁷ na paññāyatīti²⁸ āha.
 Dutiyāṃ sutvā „te pubbe samaṇadhammaṃ²⁹ karontā³⁰ kasi-²⁰
 ṇaparikkamme³⁰ yuttapayuttā ahesum, idāni pana samaṇadham-
 maṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³¹ ārāme uppannāni
 phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapapipīṇḍena³²
 micchājīvena jīvikam³³ kappenti, tena tesāṃ³⁴ phalāphalāni na

¹ B^d me pi-. ² C^k vaddhatīti. ³ B^d caṇḍa. ⁴ B^d add kira. ⁵ C^k vaddhati,
 C^e vaddhatīti, B^d vaṭṭatīti. ⁶ Bⁱ kiñcāpi matakaṃ pana sakkā puna ānetum, B^d
 kiñcāpi m. pana na s. puna ānetum. ⁷ C^e omite t. g. k. ⁸ Bⁱ ekassa. ⁹ B^d
 bhindā ti. ¹⁰ C^e -ni-, Bⁱ -ṇicaṇḍassa, B^d -ṇicaṇḍassa. ¹¹ Bⁱ -naṃ, B^d -ṇaṃ. ¹²
 C^e -ni-. B^d -ṇicaṇḍo. ¹³ C^k addhe, C^e omite aṭṭe. ¹⁴ B^d ambhākaṃ santihe.
¹⁵ B^d only one kehici. ¹⁶ B^d caṇḍā. ¹⁷ B^d caṇḍo. ¹⁸ Bⁱ -pakkamena, B^d
 -kāmena. ¹⁹ B^d add kathaṃ. ²⁰ Bⁱ jānatvā, B^d jānetvā. ²¹ Bⁱ sakavassana-
²² C^k yeva. ²³ C^k nassa, Bⁱ nassāti, B^d nassati. ²⁴ Bⁱ pavassana-. ²⁵ B^d
 add tassa. ²⁶ Bⁱ vassanti, B^d vāvasanta. ²⁷ B^d gahitaṃ. ²⁸ C^e -dhamme.
²⁹ C^e omite karontā. ³⁰ B^d -kamma. ³¹ B^d add va. ³² B^d -piṇḍakena.
³³ B^d -jīvaṃ. ³⁴ Bⁱ tenesaṃ, B^d tenatenasaṃ.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³
 samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesam pha-
 lāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānam paṇ-
 dītabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesam kātuṃ vade-
 5 hīti⁶ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ
 karonti, tena taṃ⁷ udakaṃ āvilaṃ jātam, sace te pubbe viya
 samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁸ bhavissatīti⁹“ āha. Ca-
 tutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne¹⁰ manusse
 rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana
 10 ārakkhaṃ na karoti, tasmā balikammaṃ na labhati, sace pubbe
 viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rā-
 jūnaṃ atthibhāvaṃ¹¹ na jānāti, tasmā aṭaviārūlhamanussānaṃ¹²
 rakkhaṃ¹³ kātuṃ vadehīti¹⁴ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmim
 vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā
 15 mahantā nidhikumbhī¹⁵ atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti¹⁶ āha.
 Chaṭṭhaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādi-
 tum sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹⁷,
 so madhumakkhitesu¹⁸ tiṇesu paluddho, aññāni¹⁹ khādītum²⁰
 na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupatalaṃ²¹ haritvā aggamadhuṃ
 20 ambhakaṃ paṇiṇa, sesaṃ²² attanā paribhuñjā²³ ‘ti āha. Satta-
 maṃ sutvā „yasmim vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā
 mahantā nidhikumbhī²⁴, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkha-
 manakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁵ lagganto nikkhamati, gocaraṃ
 gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṃ²⁶
 25 nidhikumbhim²⁷ uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti²⁸ āha. Aṭṭhamaṃ
 sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunnaṃ²⁹ ca va-

¹ Bā ama-. ² Bā omīti samaggā. ³ Bā punapunnāṃ. ⁴ Bī -dhammena, Bā -dhamme; dhammaṃ karontā - - - puna samaṇa wanting in Ck. ⁵ Bā repeats madhurāni. ⁶ Bā nesaṃ. ⁷ Bā passa-. ⁸ Bī aṭaviyaṃ maggapaṭi-, Bā aṭa-viyaṃ paṭi-. ⁹ Bā paṇḍitabhāvaṃ. ¹⁰ Bī -vīpiār-. ¹¹ Bī ārakkhā, Bā ārak-khaṃ. ¹² Ck -i, Bī -bhiyā, Bā -bhiyo. ¹³ Bā amaramadhu atthi. ¹⁴ Bā -makkhikesu. ¹⁵ Bā adda tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - - khādītum wanting in C. ¹⁷ Bā -patalaṃ. ¹⁸ Bā tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -i, Bā adda atthi. ²⁰ Bā add katvā. ²¹ Bā tā. ²² Ck -bhi, Bā -bhiyo. ²³ Bā -pitūnaṃ, Bī -pitūnaṃ.

sanagāmānaṃ antare ekasmiṃ gāme¹ jāro atthi, sā taṃ sari-
tvā tasmiṃ sinehena sāmikassa gehe vasituṃ asakkonti² 'mā-
tāpitāro passissāmīti'³ jārassa gehe katipāhaṃ vasitvā mātā-
pitunnaṃ gehaṃ gacchati, tattha katipāhaṃ vasitvā puna jārāni
saritvā 'sāmikassa gehaṃ gamissāmīti' puna jārass' eva gehaṃ
gacchati, tassā itthiyā rājūnaṃ atthibhāvaṃ ācikkhitvā 'sāmi-
kass' eva kira gehe vasituṃ sace noce vasatu 'taṃ⁴ rājā gaṇ-
hāpeti jīvitam⁵ te n' atthi appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatīti' tassā
kathehīti⁶ āha. Navamaṃ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa
hatthato bhatin⁷ gahetvā taṃ ajirāpetvā⁸ aññassa hatthato na'⁹
gaṇhāti, ten' assā pubbe bahum¹⁰ uppajji¹¹ idāni pana attano
dhammataṃ vissajjetvā¹² ekassa hatthato gahitaṃ ajirāpetvā¹³
va aññassa hatthato¹⁴ gaṇhāti, purimassa okāsaṃ akatvā pac-
chimassa karoti, ten' assā bhati na uppajjati, na keci¹⁵ naṃ
upasaṃkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁶ pubbe sadisā¹⁷
va¹⁸ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā¹⁹ kathehīti²⁰ āha.
Dasamaṃ sutvā „so gāmaḥojako pubbe dhammena samena²¹
aṭṭaṃ vinicchini²², tena manussānaṃ piyo ahosi manāpo, sam-
piyāyamānā²³ c' assa manussā bahupaṇṇākāraṃ āharim²⁴su, tena
abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana laṇcavittako²⁵
hutvā adhammena aṭṭaṃ vinicchinati, tena duggato²⁶ kapaṇo
paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṃ vi-
nicchinissati puna pubbe²⁷ sadiso bhavissati²⁸, so rañño atthi-
bhāvaṃ na jānāti, dhammena aṭṭaṃ vinicchinituṃ assa kathe-
hīti²⁹ āha. Iti so Gāmaṇicanḍo³⁰ imāni ettakāni³¹ sāsānani³²
ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi³³ tāni sabbaññu-

¹ B¹ d gāmake. ² C² B¹ d -ti, C² -to. ³ B¹ d add gatā. ⁴ dele sace? B¹ gehe vasatu
sace taṃ, B¹ d g. v. s. tvaṃ. ⁵ C² -tan. ⁶ B¹ d aji-. ⁷ C² omiit na, B¹ hatthito na, B¹
hatthato bhatin na. ⁸ B¹ cāti bahu, B¹ bhati bahu. ⁹ B¹ uppajjati, B¹ upajjati.
¹⁰ B¹ vissajjeti, B¹ visajjeti. ¹¹ B¹ aji-, B¹ ajā-. ¹² B¹ adds bhatin. ¹³ B¹ add pi.
¹⁴ B¹ ṭhitassa. ¹⁵ C² ca, B¹ omits va. ¹⁶ C² ṭhapetum assa, B¹ d dhamme ṭhi-
tassa mātugāmassa. ¹⁷ C² omits samena. ¹⁸ C² B¹ d -nati. ¹⁹ C² -no, B¹
samlyāyamānā ṭha. ²⁰ B¹ d dukkaṭo. ²¹ C² B¹ d pubba, B¹ puppa. ²² B¹ -titi.
²³ C² -tum. ²⁴ B¹ d -cando. ²⁵ B¹ d ettha-. ²⁶ B¹ d omiit pi.

Buddho viya vyākariṭvā¹ Gāmaṇicaṇḍassa² bahum³ dhanam
 datvā tassa vasanagāmaṁ brahmadeyyam katvā tass⁴ eva datvā
 uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnam⁵ sā-
 sanam brāhmaṇamaṇavakānaṁ ca tāpasānaṁ ca nāgarājassa ca
 5 rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanatṭhānato⁶ nidhiṁ
 gahetvā migassa⁷ tiṇakhādanatṭhāne⁸ rukkhato bhamaramadhum
 gahetvā rañño madhum⁹ pesetvā sappassa¹⁰ vasanatṭhāne¹¹
 vammikam bhindāpetvā¹² nidhiṁ saṅgahetvā¹³ taruṇitthiyā¹⁴ ca
 gaṇikāya ca gāmaḥojakassa ca rañño kathitanīyāmena¹⁵ sā-
 10 sanam ārocetvā mahantena yasena attano gāmaṁ¹⁶ gantvā yā-
 vatāyukam ṭhatvā yathākammaṁ gato. Ādāsamukharājāpi
 dānādīni puññāni katvā jivitāvasāne¹⁷ saggapadam¹⁸ pūrento
 gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān¹⁹ eva mahāpaṇño pubbe pi
 15 mahāpaṇño yevā“²⁰ ti imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā
 jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū²¹ sotāpannā²² sakadā-
 gāmi²³ anāgāmi²⁴ arahantā²⁵ ahesum) „Tadā Gāmaṇicaṇḍo²⁶ Anando
 ahosi, Ādāsamukharājā²⁷ pana aham evā“²⁸ ti. Gāmaṇicaṇḍa-
 jātakam²⁹.

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā³⁰ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira
 Sāvatthiyam³¹ piṇḍāya caramāno ekam alāṇikatapaṭṭiyattam itthim disvā
 ukkaṇṭhi. Atha nam bhikkhū dhammasabham³² ānetvā „ayam bhante
 95 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesum. Satthā „saccam kira tvam
 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kadā

¹ Bīd byā-. ² Bīd -candassa, Bī adds pana. ³ Bīd bahu. ⁴ Bīd dinna. ⁵ Bīd
 vasanathānato, Bīd vasanasseva datvā uyyojanato. ⁶ Bīd gamissa. ⁷ Bīd -chādana-
 thāne. ⁸ Bīd omits madhum. ⁹ Bīd sabbassa. ¹⁰ Bīd pacanathāne. ¹¹ Bīd khaṇi-
 tvā. ¹² Bīd gahetvā. ¹³ Bīd taruṇaitthiyā. ¹⁴ Bīd -neva. ¹⁵ Bīd gāmakam.
¹⁶ Bīd -pariyosāne. ¹⁷ Bīd saggapūram. ¹⁸ Bīd adds vatvā satthā, Bīd vatvā.
¹⁹ all four MSS bahu. ²⁰ Bīd -nna. ²¹ Cks Bī -mi. ²² Cks -to. ²³ Bīd
 -cando. ²⁴ Bīd -mahārājā. ²⁵ Bīd -candajātakam sattamam ²⁶ Cks -su-. ²⁷ Bīd
 -tthi. ²⁸ Bīd -bhāyari.

tvam bhikkhu agāraṃ ajjhāvasamāno taṇhaṃ pūretum sakkhissasi, kāmataṇhā hi nān' esā¹ samuddo viya duppūrā, porāṇā² dvisahassa-dipaparivāresu³ catūsu⁴ mahādīpesu cakkavattirajjaṃ kāretvā manus-saparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke⁵ rajjaṃ kārentā⁶ Tāvatiṃsadevaloke chattimsāya Sakkānaṃ ca⁷ vasanaṭṭhāne devarajjaṃ kāre-
tvāpi attano kāmataṇhaṃ pūretum asakkontā⁸ va kālam akāmsu, tvam
pan' etaṃ⁹ taṇhaṃ kadā pūretum sakkhissasīti¹⁰, vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte paṭhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā
ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹²,
tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma,¹⁰
Varakālyānassa¹³ putto Uposatho nāma¹⁴, Uposathassa¹⁵ putto¹⁶
Mandhātā¹⁷ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhili¹⁸
samannāgato cakkavattirajjaṃ kāresi. Tassa vāmahatthaṃ
sammiñjetvā¹⁹ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²⁰ ākāsa²¹ dib-
bamegho viya jānuppamāṇaṃ²² sattaratanavassaṃ²³ vassati²⁴,¹⁵
evarūpo acchariyamanusso ahosi. So²⁵ caturāsītivassasahassāni
kumārakīlaṃ²⁶ kīli, caturāsītivassasahassāni oparajjaṃ²⁷ kāresi,
caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjaṃ kāresi, āyu pan'
assa²⁸ asaṃkheyyaṃ ahosi. So ekadivasaṃ kāmataṇhaṃ
pūretum asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ²⁹ dassesi. Amaccā³⁰ ²⁰
„kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayhaṃ
puññābale³¹ olokiyamāne³² idaṃ rajjaṃ kiṃ karissati, kataran³³
nu kho ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So
cakkaratanam abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ C² ti nāmesā, C² kāmataṇhā panesā. ² C² porāṇa, B¹ purāṇakarājāno, B² porāṇakarājāno. ³ B¹ dvisahassaparivuttadipaparivāresu, B² -parittadipa-. ⁴ C² B¹ catusu. ⁵ B² cātuma-. ⁶ C² kārento, B¹ kārente, B² karonto. ⁷ B² omits ca. ⁸ B² -to. ⁹ B¹ pana. ¹⁰ C² B² -tīti. ¹¹ B² -ppe. ¹² B¹ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ B² tassa. ¹⁴ C² omits nāma. ¹⁵ B² tassa. ¹⁶ C² omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiya-jātaka below. ¹⁷ B² -tu. ¹⁸ B² catulldhīhi. ¹⁹ C² B² sammiñjetvā, B¹ sampañcitvā. ²⁰ C² appo-, B¹ ampotesitato kāle, B² appotesi tato kāle. ²¹ B¹ -saṃ, B² -se and adds oloketvā. ²² C² jāṇu-, B¹ jānu-. ²³ B¹ -tanam. B² sattaranam vasse. ²⁴ C² vassi, B¹ vassesi, B² vasatisi. ²⁵ C² B¹ omits so. ²⁶ B² -ro-. ²⁷ B² upa-. ²⁸ B² -āyu pamāṇassa. ²⁹ B² uggaṇṭhi-. ³⁰ B¹ athamaccā. ³¹ B² -lena. ³² so C² corrected from -no, C² B² -no. ³³ C² katannu, C² kathannu, B² kataran.

jikadevalokaṃ¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
dibbamālāgandhahatthā³ devagaṇaparivutā paccuggamanāṃ katvā
taṃ ādāya Cātummahārājikadevalokaṃ⁴ gantvā devarajjāṃ
adaṃsu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmiṃ rajjāṃ
5 kārentassa dīgho addhā⁶ vitivatto. So tatthāpi taṇhaṃ pūre-
tuṃ asakkonto ukkaṇṭhitakāraṃ dassesi. Cattāro mahārājāno
„kin nu kho mahārāja' ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Imamahā
devalokā kataraṃ thānaṃ ramaṇīyaṃ“⁷ ti. „Mayaṃ deva pa-
resāṃ upatthākamanussasadisā⁸, Tāvatisadevaloko ramaṇīyo“
10 ti. Mandhātā cakkaratanaṃ abbhukkiṇitvā attano parisāya
parivuto tāvatimsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
rājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamanāṃ
katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārājā“⁹ 'ti āha. Rañño de-
vagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanāṃ¹⁰ cakkara-
15 tanāṃ ādāya saddhiṃ parisāya manussapathaṃ otaritvā attano
nagaram eva pāvisi. Sakko Mandhātum¹¹ Tāvatisabhavanāṃ
netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjāṃ¹² majjhe bhin-
ditvā¹³ adāsi. Tato patthāya dve rājāno rajjāṃ kāresuṃ. Evaṃ
kāle gacchante Sakko saṭṭhiṃ ca vassasatasahassāni¹⁴ tisso
20 ca vassakoṭṭiyo āyum khetvā cavi¹⁵, añño Sakko nibbatti, so pi
devarajjāṃ kāretvā āyukkhayena cavi. Eten' upāyena chat-
tiṃsa Sakkā cavimsu. Mandhātā¹⁶ pana manussaparihārena¹⁷
devarajjāṃ kāreti¹⁸ yeva. Tassa evaṃ kāle gacchante bhiy-
yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kiṃ me upaddharajjena,
25 Sakkāṃ māretvā ekarajjam eva¹⁹ karissāmīti“²⁰. Sakkāṃ
māretuṃ nāma na²¹ sakkā. Taṇhā pan' esā²² vipattimūlaṃ.
Ten' assa āyusaṃkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ Bī catuma -- ke d., Bā catuma -- kadevaloke corr. to -- kaṃ. ² Bī āg-, Bā āgamāsi. ³ C* -la-. ⁴ Bī catuma-, Bā cātuma-. ⁵ Bā -sum. ⁶ Bā addhāno. ⁷ Bā deva. ⁸ Bā -ṇiyataran ⁹ Bā upatthākaparisā-. ¹⁰ Ck -ṇā-, Bī pari-
nāyatanaṃ, Bā parināyakātanaṃ. ¹¹ Ck -tā, Bā -taṃ. ¹² Bā devara-. ¹³ Bā
paribh-. ¹⁴ Bā saṭṭhivassasatasahassādhikāni. ¹⁵ Ck Bī omīti cavi. ¹⁶ Bā -to.
¹⁷ Bā -ssasarirena. ¹⁸ Bā -si. ¹⁹ Bā -rajjāṃ me va. ²⁰ Bā adda cintesi.
²¹ Bā omīti na. ²² Bā nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-
 lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṃ
 rājakule³ nivedesi, rājakulam⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanaṃ
 paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nipajji. Amaccā „deva
 tumhākaṃ parato kin ti kathamā“⁶ ti pucchimsu. „Mama pa- 5
 rato tumhe imaṃ sāsanaṃ mahājanassa katheyyātha: Man-
 dhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu⁷ catusu⁸ mahādīpesu
 cakkavattirajjaṃ kāretvā dīgharattaṃ Cātummahārājikesu⁹ raj-
 jaṃ kāretvā chattimsāya Sakkānaṃ āyuparimāṇena¹⁰ devaloke
 rajjaṃ kāretvā va¹¹ kālam akāsīti“. So evaṃ vatvā kālam 10
 katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
 disā bhanti virocamaṇā 15
 sabbe va dāsā Mandhātu¹²
 [ye¹³] pāṇā paṭhavinissitā¹⁴. 22.
2. Na kahāpaṇavassena¹⁵ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
 appassādā¹⁶ dukkhā¹⁷ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratim so nādhigacchati, 20
 taṇhakkhaya-rato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24.

Tattha yāvatā ti paricchavedavacanāṃ, pariharantīti yattakena¹⁸ paric-
 chedena Sineruṃ pariharanti, disā bhantīti dasasu disāsu¹⁹ bhāsanti²⁰, vi-
 rocamāṇā²¹ ti ālokarapaṇāṭīya virocana-sabhāva, sabbe va dāsā Mandhātu²²
 ye²³ pāṇā paṭhavinissitā²⁴ ti ettake²⁵ padese paṭhavinissitā²⁶ pāṇā jana- 25
 padavāsīno manussā sabbe va te dāsā, mayam²⁷ rañño Mandhātussa ayrako²⁸
 no rājā Mandhātā ti evaṃ upagatatā²⁹ bhujissāpi³⁰ samānā dāsā yeva, na ka-
 hāpaṇavassena³¹ ti tesam dāsabhūtānaṃ manussānaṃ anuggahāya Mandhātā

¹ B¹ devaloke vivijjati, B² na devaloke vijjati. ² B¹d kho. ³ C² -lam. ⁴ B¹d
 -lā. ⁵ B¹ anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ B¹d -ssaparittadīpapari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ B¹ catuma-, B² cātuma-. ⁹ B¹d āyupparimāṇena. ¹⁰ B¹ adds taṇhaṃ apurītvā,
 B² taṇhaṃ apuretvā. ¹¹ B¹ -sū-. ¹² C² -tā. ¹³ B¹ adds ca māga. ¹⁴ B¹d
 paṭhavinissitā. ¹⁵ B¹d -vasena. ¹⁶ B¹d appasādā. ¹⁷ B¹d dukkhā. ¹⁸ B¹d yattha-
¹⁹ C² omits disāsu, C² has added disāsu. ²⁰ B¹d obhāsanti ²¹ C² virocana.
²² B¹d ye ca. ²³ B¹d etthake. ²⁴ B¹d pathavi-. ²⁵ B¹ mayham. ²⁶ B¹ eyyakā,
 B² ayyako. ²⁷ B¹d upasaṅkamantā. ²⁸ C² bhuñjissāmi, B¹ bhujissāpi, B² bhū-
 jissāmi. ²⁹ B¹ -navasena.

appoṭhetvā¹ sattaratānavassam vassāpeti², tam idha kahāpanavassan ti vuttam,
 titti kamesu 'ti tenāpi kahāpanavassena³ vatthukāmakilesakāmesu⁴ titti nāma
 n' atthi, evam duppurā esā tanhā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakupā-
 mattā⁵ kāmā⁶ appassādā parittasukhā, dukkham⁷ eva pan' ettha bahutarān, tam
 5 Dukkhaḥkhandhasutta-pariyāyena vedittabhai⁸, iti viññāyā 'ti evam jānetvā⁹,
 dibbesu 'ti devatanān paribhogesu rūpādisu¹⁰, ratim so ti so vijassako bhik-
 khu dibbhehi kāmehi nimantiyamāno¹¹ pi tesu ratim nādhigacchati āyasmā Sa-
 middhi¹² viya, tanhakkhaya-rato ti nibbānarato, nibbānaṃ hi āgama tanhā
 khīyati, tasmā tam tanhakkhayan¹³ ti vuccati, tattha rato hoti¹⁴ abhirato,
 10 sammāsambuddhasāvako ti¹⁵ Buddhassa savaṇante¹⁶ jāto¹⁷ bahussuto yo-
 gāvacarapuggalo¹⁸.

Evam Satthā imān desanān¹⁹ āharitvā desetvā²⁰ cattārī²¹ sac-
 cāni pakāsetvā jātakān samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhita-
 bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi aññe pana bahusotāpatti-phalādinī
 15 pāpuṇṇsu) „Tadā Mandhātumahārājā²² aham eva aho sin“ ti²³.
 Mandhātujātakaṃ²⁴.

9. Tirīṭṭavacchajātaka.

Na yimassā²⁵ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyas-
 mato Anandassa Kosalarāṇho mātuḡāmānaṃ²⁶ hatthato pañcasatāni
 20 raṇho hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthum
 ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātaka²⁷ vitthā-
 ritam eva.

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjān karente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
 25 gahaṇadivase Tirīṭṭavacchakumāro²⁹ ti katanāmo³⁰ anupubbena
 vayappatto Takkasilāya³¹ sippāni³² uggaṇhitvā agāraṃ ajjhā-
 vasanto mātāpitunnaṃ³³ kālakiriyāya³⁴ saṃviggo³⁵ nikkhamitvā

¹ *Bid* appoṭetvā. ² *Bi* peṣi, *Bd* vassāpesi. ³ *Bid* vatthukāmesu-. ⁴ *Bid*
 -kupamā, *C* supinakupamā corr. to -pamattā. ⁵ *Bid* add nāma, *C* has after-
 wards added nāma. ⁶ *Ck* dukkhā, *C* dukkhān corr. to dukkham. ⁷ *Bid* di-
 petabbhai. ⁸ *Bid* jānetvā. ⁹ *Ck* *Bi* -disu. ¹⁰ *Bi* -tayaṃāno. ¹¹ *Bd* samiddhiṃ.
¹² *Bid* tasmā tanhakkhāyo. ¹³ *Bd* hoti. ¹⁴ *Bid* add sammā sāmaṇ sa saccānaṃ
 buddhattā sammāsambuddho. ¹⁵ *C* savaṇante. ¹⁶ *Bid* jātattā sāvako. ¹⁷ *Bi*
 -ro-. ¹⁸ *Bid* dhammade-. ¹⁹ *Bid* omī desetvā. ²⁰ *Bid* omī cattārī. ²¹ *Bid*
 -turājā pana. ²² *Bid* ahamēvā ti. ²³ *Ck* -tajā-, *Bid* add aṭṭhamān. ²⁴ *Bid* -ssa-
 vijjā. ²⁵ *Bid* -massa. ²⁶ = Guṇaj., vide supra p. 23. ²⁷ *Bid* kāsikaratho. ²⁸
Bi titivaccha-, *Bd* tirivaccha-. ²⁹ *Bid* nāmaṃ aho sin so. ³⁰ *Bid* -lāyaṃ. ³¹ *Bid*
 sabbasippāni. ³² *Bid* -tunān. ³³ *Bid* kālān-. ³⁴ *Bid* saṃviggahamāno hutvā.

isipabbajjāṃ pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsāṃ kappesi. Tasmiṃ tattha vasante Bārāṇasī-
raṇṇo² paccanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
marañabhayaabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyī-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭṭavacche⁵ phalāpha- 3
latthāya gate⁶ tassa assamapadaṃ pāvisi. So „tāpasānaṃ
vasanaṭṭhānaṃ“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭaṃ olokeno katthaci adisvā caṃkamanakoṭiyam
udapānaṃ addasa. Udaṃ ussiṇcanatthāya⁹ rājyughaṭaṃ¹⁰
adisvā pipāsāṃ sandhāretuṃ asakkonto hatthissa kucchiyaṃ 10
baddhaṃ¹¹ yottaṃ gahetvā hatthiṃ udapānataṭe¹² ṭhapetvā¹³
tassa pāde yottaṃ bandhitvā¹⁴ yottena¹⁵ udapānaṃ otaritvā
yotte apāpuṇante uttarasāṭakaṃ¹⁶ yottakoṭiyam¹⁷ saṃghātetvā¹⁸
puna otaritvāpi¹⁹ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udaṃ
phusitvā²⁰ atipipāsito „pipāsāṃ vinodetvā maraṇam pi suma- 15
raṇaṃ“ ti²¹ udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttari-
tuṃ asakkonto tatth’ eva atṭhāsi. Hatthī pi susikkhitattā añ-
ñattha agantvā rājānaṃ olokeno tatth’ eva ṭhito²². Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthiṃ disvā „rājā āgato
bhavissati, vammaṭṭahatthi²³“ yeva pana²⁴ paṇṇāyati, kiṃ²⁵ nu kho 20
kāraṇaṃ“ ti so hatthisamīpaṃ upasaṃkama. Hatthi²⁶ pi tassa
upasaṃkamanabhāvaṃ ñatvā ekamantaṃ²⁷ atṭhāsi. Bodhisatto
udapānataṭaṃ²⁸ gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti-samassāsetvā²⁹ nisseṇiṃ bandhitvā rājānaṃ uttāretvā³⁰ kāyam
assa sambāhitvā tlena makkhetvā³¹ nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ Bīd - phalāhāro hutvā. ² Ck - si-. ³ Bī kuppito, Bīd kupito. ⁴ Bīd hatthi-
khandhavaragato. ⁵ Bī tirīṭṭavacchassa, Bīd tirivacchassa. ⁶ Bī gatagatakāle, Bīd
gatakāle. ⁷ Bī - namhi. ⁸ Ck - kilanto, C - kilanto, Bī gāthaṃ ne kilanto, Bīd
vātātappena kilanto. ⁹ Bīd add pana. ¹⁰ Bīd - ghaṭikāhi. ¹¹ Bīd bandhana.
¹² Bīd udapānatīre. ¹³ Bī datvā, Bīd ṭhapetvā. ¹⁴ Bīd bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ Bīd uttari-. ¹⁷ Bīd - yā. ¹⁸ Bīd ghaṭetvā. ¹⁹ Bī otaritassāpi, Bīd
otaritattāpi. ²⁰ Bīd phussitvā. ²¹ Bīd add cintetvā. ²² Bīd athāsi. ²³ Bīd
dhammika-. ²⁴ Ck na, Bī omiṭṭa pana. ²⁵ Bīd kiṃ. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ Bīd - tā. ²⁸ Bīd - tīraṃ. ²⁹ Bī omiṭṭa sam-. ³⁰ Bīd uttaritvā. ³¹ Bīd
makkhitvā.

- datvā¹ hatthissa sannāham moci. Rājā dvīhatiham vissan-
 mitvā Bodhisattassa² attano³ santikam āgamanatthāya paṭi-
 ñam gabetvā pakkāmi. Rājābalaṃ⁴ nagarassa avidūre khan-
 dhāvāraṃ bandhitvā ṭhitam⁵ rājānaṃ āgacchantam disvā pari-
 vāresi⁶. Bodhisatto pi māśaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
 patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkham caramāno rāja-
 dvāraṃ gato. Rājā mahāvātāpānaṃ ugghāṭetvā rājāṅgaṇaṃ
 olokayamāno Bodhisattaṃ disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
 vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallamke
 nisīdāpetvā attano paṭiyāditam āhāraṃ bhojetvā¹² sayam pi
 bhuñjitvā uyyānaṃ netvā tatth' assa camkamanādi-parivārim¹³
 vasaṇatthānaṃ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
 napālaṃ paṭicchāpetvā¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 Bodhisatto rājanivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasammāno ahosi.
 Tam asahamānā¹⁶ amaccā „evārūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
 labhamāno kiṃ nāma kareyyā“ 'ti vatvā uparājānaṃ upasaṃ-
 kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasāṃ atimamāyati“,
 kin nāma tena tasmiṃ diṭṭhaṃ, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
 mantethā“ 'ti āhaṃsu¹⁹. So „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā
 amaccehi saddhiṃ rājānaṃ upasaṃkamitvā vanditvā²¹ pa-
 ṭhamaṃ gātham āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
 na bandhavo no pana te sahāyo,
 atha kena vaṇṇena Tirīṭavaccho²²

- 25 tedandiko bhuñjati aggapiṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñcīti imassa tāpasassa vijjā-
 mayam kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavasippabandhava-

¹ B'd khādāpetvā. ² Cks -ttam. ³ B'd omits attano. ⁴ B' rājābalaṃ, B'd rājāphalakāyo, C' rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ C' tam, B'd ṭhito. ⁶ B'd add rājā nagaraṃ pavisitvā ṭhito. ⁷ B'd aḍhamās-. ⁸ Cks -siyam, B'd -sī. ⁹ B'd -sam. ¹⁰ B'd sañcānetvā. ¹¹ B'd -lam. ¹² B' bhājetvā. ¹³ C' -ram, B'd omits parivārim, and add rattidivā. ¹⁴ B'd -cchādetvā, C' vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ B'd -ne yeva paribhuñjati, B' -ne yeva paribhuñjati. ¹⁶ Cks asayha-. ¹⁷ B'd add pl. ¹⁸ B' upagaṇitvā. ¹⁹ B'd atthiya ma-. ²⁰ Cks omits āhaṃsu. ²¹ B'd omits vanditvā. ²² B'd tirīti-.

gottabandhavaññātibandhavesu aññātaro pi na hoti, no pana te sahāyo ti sahapamsukilīto¹ sahāyako pi te na hoti, kena vaṇṇenā² ti kena kāraṇena, Tirīṭavaccho³ ti tassa nāmaṃ, tetaṇḍiko ti kuṇḍikaṃ⁴ tṭhapanatthāya⁵ tidaṇḍaṃ gahetvā caranto, aggapiṇḍan ti rāsasampannaṃ⁶ rājārahaṃ agga-bhojanaṃ.

5

Taṃ sutvā rājā puttāṃ āmantetvā „tāta mama paccantaṃ gantvā yuddhaparājītassa dvīhatīhaṃ anāgatabhāvaṃ saraṣīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁷ imaṃ nissāya jīvitaṃ laddhaṃ“ ti sabbaṃ taṃ⁸ pavattiṃ ācikkhitvā „tāta mama⁹ jīvitadāyake mama santikaṃ¹⁰ āgate rajjaṃ dadanto pi ahaṃ 10 n' eva etena kataguṇānurūpaṃ¹¹ kātuṃ¹² sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹³ me yuddhaparājītassa
ekassa katvā vīvanasmi¹⁴ ghore
pasārayi¹⁵ kicchagatassa pāṇim¹⁶,
ten' ūdatārim¹⁷ dukhasampareto¹⁸. 26.

15

3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino¹⁹ visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭavaccho²⁰,
deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca²¹ yaññaṃ ti. 27. 20

Tattha āpāsū²² ti āpadāsu, ekassā²³ ti adutiyaṃ, katvā ti anukampaṃ karitvā pemaṃ uppādetvā, vīvanasmiṃ²⁴ ti pāṇiyarahite²⁵ araṇṇe, ghore ti dārūṇe, pasārayi kicchagatassa pāṇin ti nissenaṃ bandhittvā kūpaṃ²⁶ otāretvā dukkhagatassa mayhaṃ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṃyuttaṃ hatthaṃ pasāresi²⁷, ten' ūdatārim dukhasampareto ti²⁸ tena kāraṇen' amhi²⁹ duk- 25 khaparivārito pi tamhā kūpā³⁰ uttiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṃ etassa tūpasassa kiccena etena katassa kiccassānubhāvena idha anup-

¹ Ck - kilīto, Bⁱ kilīko, B^d kilīko. ² Bⁱ tiriti-, B^d tiriti-. ³ Bⁱ kuṇḍaka, B^d kuṇḍika. ⁴ Bⁱ tṭhapanatthāya, B^d tṭhapanatthāya. ⁵ Ck^s omīti rasa. ⁶ Bⁱd may-haṃ. ⁷ Bⁱd taṃ sabbaṃ. ⁸ B^d -ke. ⁹ Bⁱd -guṇaṃ aṇu-. ¹⁰ Bⁱ dātuṃ. ¹¹ C^s avāsu corr. to āpāsu, Bⁱ avāssu, B^d avāsu. ¹² all four MSS. -smiṃ. ¹³ Bⁱd sahadassi. ¹⁴ C^s pāṇim, C^s pāṇim corr. to pāṇim, Bⁱd pāṇi. ¹⁵ C^s tenudatārim, Bⁱ tenittāri, B^d tenuddhatadi. ¹⁶ Bⁱd dukkha-. ¹⁷ Bⁱd veyyāsi. ¹⁸ Bⁱ ti-riti-, B^d tiritivīccho. ¹⁹ C^s yapitañca, B^d jayatañca. ²⁰ Bⁱd avāsu. ²¹ C^s B^d -smiṃ, Bⁱ -smī. ²² C^s pāṇiya- corr. to pāṇiya-, Bⁱd pāṇiya-. ²³ C^s kūpā. ²⁴ ghore --- pasāresi wanting in Bⁱ. ²⁵ Ck -- sampare, C^s -- sampare corr. to sampareto ti. ²⁶ Ck -- nena tamhi. ²⁷ B^d kuppā, and adds uddhatāti.

patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyi³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, ahaṃ hi imasmiṃ jīvaloke (hito Yamavisayaṃ maccevisayaṃ paralokaṃ gato nāma ahoṣiṃ⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ hoti, lābhāraho ti lābhaaraḥ⁶, catupaccayalābhassa anucchaviko, dethassa bhogaṃ ti etena paribhuñjitabbaṃ catupaccayaṃ⁷ sabbam⁸ samaṇaparikkhārasaṃkhatam bhogaṃ etassa detha, yajataṃ⁹ ca yaññaṃ ti tvaṇ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹² nāgarā cā¹³ 'ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ¹⁴ detha yaññaṃ ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññaṃ, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca yaññaṃ ti.

10 Evaṃ rañña¹⁶ gaganatale candaṃ¹⁷ utthapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe pakāsita¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākaṭo²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato paṭṭhāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānaṃ vattum²⁷ na visahi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde
15 tathavā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiñña³¹ ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva³¹ karimsū“ 'ti imāṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā
20 ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Tirīṭavacchajātakaṃ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhum ārabba kathesi. Vatthum³³ Navanipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana tam bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bī veyyāsino, Bā veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahoṣi. ⁶ Ck lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccam, C^s Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbam. ⁹ C^s yajathaṃ corr. to -taṇ, Bī etaṇ. ¹⁰ Bīd tvaṇ ¹¹ Bā omits ca. ¹² Ck jā cā, Bīd ca. ¹³ Bīd bhogaṃ ca ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Ck^s -saññatto, Bā -yaññattā. ¹⁶ Bā rañño. ¹⁷ Bīd punṇacando. ¹⁸ Bīd utthāpento. ¹⁹ Ck pakāsitena. C^s pakāsesi tena, Bī pakāsita, Bā pakāsita. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahoṣi, Bā -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omīti ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omīti vā. ²⁶ Bīd omīti kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūram. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bī tiriti-, Bā tiriti-, Bīd add navamaṃ ³³ Bīd vatthu. ³⁴ = Cakkavākajā?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti”¹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkasilāyaṃ sip-
pāni' uggahetvā² pitu accayena rajje patiṭṭhāya bhojanasud-
dhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā' tv-eva'
nāmaṃ jātaṃ. So kira tathārūpena' vidhānena³ bhattaṃ
bhuñjati yathāssa⁴ ekissā bhattapātiyā⁵ satasahassaṃ vayaṃ
gacchati⁶, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
pana⁷ bhojanavidhānaṃ olokentaṃ⁸ mahājanaṃ puññaṃ kā-
retukāmatāya rājadvāre ratanamandapaṃ kāretvā bhojanavelāya
taṃ alaṃkārapetvā⁹ kañcanamaye samussitasetacchatte rāja-
pallaṃke¹⁰ nisīditvā¹¹ khattiyakaññāhi parivuto satasahassag-
ghanikāya suvaṇṇapātiyā¹² satarasabhojanaṃ¹³ bhuñjati. Ath'
eko lolamanusso¹⁴ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho-
janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
„atth' esa¹⁵ upāyo” ti gālhaṃ nivāsetvā¹⁶ hatthe ukkhipitvā¹⁷
„bho ahaṃ dūto dūto”¹⁸ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
saṃkami, tena ca samayena¹⁹ tasmim janapade „dūto smīti”²⁰
vadantaṃ na vārenti²¹, tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā²²
okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²³ ekaṃ bhatta-
piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkiphi. Ath' „assa sīsaṃ”²⁴ chindis-
sāmīti²⁵ asigāho asim abbāhesi²⁶. Rājā „mā paharīti”
vāreti²⁷, „mā bhāyi, bhuñjassū”²⁸ ti. Hatthaṃ dhovitvā nisīdi.

¹ Bīd add tvaṃ. ² Bī lolakaraṇena samāno pana asīsaacchedaṃ labhasīti, Bī lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ Bīd sabbasi-. ⁴ Bīd uggahitvā. ⁵ Bī -ko-. ⁶ C^o teva. ⁷ Bīd tathānūrūpena. ⁸ C^o Bīd vidhāne. ⁹ Bī yato, Bīd yathā. ¹⁰ C^o -pacchiyā, Bī -pāṭiyā, Bīd -pāṭiyā. ¹¹ Bī -hassaṃ yeva hoti tāya, Bīd satasāhassagghaniko yeva hoti. ¹² Bī omits pana, Bīd adds taṃ. ¹³ C^o -ketuṃ. ¹⁴ Bī rājā pallaṅkena, Bīd rājapallaṅkena. ¹⁵ Bīd -pāṭiyā. ¹⁶ C^o pañītarasa-, Bīd sabbarassa-. ¹⁷ Bīd -purisa. ¹⁸ Bīd attheke. ¹⁹ Bī adds nisīdi. ²⁰ Bīd duto only once. ²¹ C^o tena tena ca samayena, Bī tena tena samayena, Bīd tena samayena. ²² Bī dutombhīti. ²³ Bī vadantena nivāreti, Bīd vadantaṃ na nivārentaṃ. ²⁴ Bīd bhīnditvā. ²⁵ Bīd pāṭiyā. ²⁶ Bī adds ma-
yaṃ. ²⁷ Bī -mā ti. ²⁸ Bī si aggaheṣi, Bīd asī aggaheṣi. ²⁹ C^o vāresi, Bīd nivāreti.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapānīyam eva² tambūlaṇ
ca³ dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi⁴, kassa
dūto sīti⁵“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya⁶ dūto udaradūto⁷,
taṇhā maṃ āṇāpetvā 'tvaṃ' gacchāhīti⁸ dūtaṃ katvā pesesīti⁹“

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti¹⁰ amittam api yācitum
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māṇavā
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyanti¹⁰ ti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā
hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhajeṭṭhaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā uda-
radūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva
manāpaṇ ca¹¹ vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā

15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇīnaṃ¹²
gavaṃ sahasaṃ saha puṇḍavana,
dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇa 'ti ālapanamattam etaṃ, rohiṇīnaṃ¹² ti rattavāṇṇa-
naṃ, saha puṇḍavana¹³ 'ti yūthaparīnāyakena¹³ upaddavarakkhakena¹⁴ vasa-
bhena¹⁵ saddhīm, mayampīti ahaṃ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva uda-
rassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṃ kasmā
na dajjan¹⁶ ti.

25 Evaṃ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacitta-
katāya¹⁷ apubbaṃ kāraṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-
taṃ yasaṃ adāsi.

¹ Ck vassa ² C² -pānīyam ce corr. to -pānīyam ca, B⁴ -pānīyañceva. ³ B⁴ tam-
pulaṇca, C² taṇḍulaṇca, C² taṇḍulaṇca corr. to tāmbūlaṇca. ⁴ B¹ omits vadasi,
B⁴ vadati. ⁵ B⁴ taṇhā. ⁶ B¹ omits udaradūto. ⁷ C² taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ C²
gacchathā ti, B⁴ gacchahi ti. ⁹ C² dūtamāyanti, B¹ rassattā duramayanti, B⁴
yassattā duramayanti. ¹⁰ B⁴ tassudarassāhaṃ. ¹¹ B⁴ -paṇ. ¹² B⁴ -ni-. ¹³
Ck B⁴ -nāyakena. ¹⁴ B¹ -rakkhikena, B⁴ -rakkhītena. ¹⁵ B¹ ubhayena, B⁴
usabhena. ¹⁶ B⁴ dajjā. ¹⁷ C² sutavittakatāya. ¹⁸ so C²; B⁴ iminā ca tum-
hādisena purisena tāva asukapubbaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ, B¹ iminā ca tumhādisena
tāva asutapuppaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāṃiphale patiṭṭhahi bahū¹ sotāpannādayo ahesuṃ) „Tadā lolapuriso etarahi lolabbhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā³ 'ti. Dūtajātakaṃ⁴. Saṃ-kappavaggo paṭhamo⁵.

3

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anandabodhimhi⁶ mālāpūjakārake⁷ bhikkhū ārabha kathesi. Vatthum⁸ Kālīṅgabodhi-jātaka āvibhavissati. So pana Anandattherena ropitattā Anandabodhi-jāto. Therena hi Jetavanadvāra-koṭṭhake bodhissa⁹ ropitabhāvo sakala-Jambudīpaṃ¹⁰ patthari. Ath' ekacce janapadavāsino¹¹ bhikkhū „Anandabodhimhi mālāpūjam karissāmā¹² 'ti Jetavanaṃ āgantvā¹³ Satthāraṃ vanditvā punadvase Sāvattim¹⁴ pavisitvā¹⁵ uppalavithim¹⁶ gantvā mālāṃ alabhitvā āgantvā Anandattherassa¹⁷ ārocesuṃ: „āvuso mayaṃ bodhimhi mālāpūjam karissāmā 'ti uppalavithim¹⁸ gantvā ekamālaṃ pi na labhimhā¹⁹ 'ti. Thero „aham vo āvuso āharissāmi²⁰ uppalavithim²¹ gantvā bahū²² nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamaṃ tesāṃ dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjam karimsu. Tam pavattim ūtvā²³ dhammasabbhāyaṃ²⁴ bhikkhū therassa²⁵ guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso jānapadā²⁶ bhikkhū appapuñña uppalavithim²⁷ gantvā mālāṃ na labhimsu²⁸, thero pana²⁹ gantvā va āharāpesi³⁰. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-thāya sannisinā³¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā³² 'ti vutte „na bhikkhave

¹ Ck² bahu, Bī aññe hi bahū, Bā aññe pi bahu. ² Bīd add ahoṣi. ³ Bīd add dasamaṇi. ⁴ Bīd add tassuddānaṃ, saṃkappatīlamuṭṭhiṇca maṇi ca sindhavā sukā jarudapānaṃ gāmaṇi mandhātā tiriti dūtan ti. ⁵ Ck² -dhiṃ hi. ⁶ Bīd mālā- ⁷ Bīd vatthu. ⁸ Bī bodhino, Bā bodhi. ⁹ Bīd -pe. ¹⁰ Ck² jā-. ¹¹ Bī gantvā. ¹² Ck² -tthi, C² -tthi corr. to -tthim, Bīd -tthiyam. ¹³ Bīd pavisetvā. ¹⁴ Bī upalavitti. Bā upalavittim. ¹⁵ Ck² Bī ānandathe-. ¹⁶ Bī upalacitti, Bā upalavittim. ¹⁷ Bī upalaviti, Bā upalavithim. ¹⁸ Ck² bahuni, C² bahūni, Bī bahi, Bā bahu. ¹⁹ Bī sutvā. ²⁰ C² janapada, Bī janappada, Bā janapadāni. ²¹ Bī upalapitti, Bā upavithi. ²² Bī mālāni alabhisu, Bā m. alabhimisu. ²³ C² janapadāni.

idān' eva vattuccekā' kathākusalāmālān' labhanti, pubbe pi la-
bhimsū¹ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Antonagare va² ekasmiṃ
sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṇāso puriso³ saraṃ rak-
khati. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiyaṃ ussava ghuṭṭhe⁴ mālāṃ
pilandhitvā ussavaṃ kilītukāmā tayo seṭṭhiputtā, nāsacchinna-
abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle⁵ yācissāmā⁶ 'ti tassa padumāni'
bhañjanakāle⁷ sarantikāṃ⁸ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu
eko taṃ⁹ āmantetvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Yathā kesā ca massu¹⁰ ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati
evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṃ adāsi¹¹. Ath' assa dutiyo
dutiyaṃ gātham āha:

2. Yathā sārādikāṃ bijāṃ khette vuttaṃ virūhati
evaṃ rūhātu¹² te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikaṃ ti saradasamaye¹³ gahetvā nikkhittaṃ sārvasampan-
naṃ bijāṃ.

So tassa¹⁴ kujjhitvā na padumaṃ¹⁵ adāsi. Ath' assa ta-
tiyo tatiyaṃ gātham āha:

3. Ubho pi palapante¹⁶ te¹⁷ 'api padumāni¹⁸ dassati',
vajju¹⁹ vā te na vā vajju²⁰ n'atthi nāsāya rūhaṇā,
dehi samma padumāni amhehi pi yācito²¹ ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²² ti ete dve pi musā vadanti, api padu-
māni²³ api nāma²⁴ no padumāni dassatitī cintetvā evaṃ vadanti²⁵, vajju

¹ Ck vatthucchedakā, Bī vatthuccekā, Bā vatthuccekā. ² Bīd kusalamālāṇa, Ck kusalamālā. ³ Ck Bīd -su yevā. ⁴ Ck eva, Bīd ca. ⁵ Bā adds taṃ, Bī ti. ⁶ Bī saṅghuṭṭhe, Bā saṅguṭṭhe. ⁷ Bīd mālāni. ⁸ Bī -naṃ. ⁹ Ck bhājana-, Bī bhuñjana-. ¹⁰ Ck sarasaṇ-, Bī sarassa santike, Bā sarassa santikāṃ. ¹¹ Bīd omīti taṃ. ¹² Ck massū. ¹³ Bīd so kujjhitvā tasseva padumaṃ nādāsi. ¹⁴ Bī rūhati. ¹⁵ Bīd sārā-. ¹⁶ Bīd add pi. ¹⁷ Bīd padumaṃ na. ¹⁸ Ck ubho vip-
palapante, Bī ubho pi vilabbhante, Bā ubho pi vilapante. ¹⁹ Ck ne. ²⁰ Bīd pa-
dāni. ²¹ Bī vajjuṃ, Bā vajjaṃ. ²² so Ck; Ck dehi samma padumāni yācito,
Bī dehi sama padumātīni ahaṃ yācāmi yācito, Bā deti samma padumāni maham
yācāmi yācito. ²³ Ck vipalapante, Bī pi vilabbhante te, Bā pi vilapante te. ²⁴
Bā api padmānīti, Bī api dānīti. ²⁵ Bī adds ca. ²⁶ Bī add kovelāṃ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti¹ tava nāsā rūhatū 'ti² evaṃ vadeyyuṃ vā na vadeyyuṃ³
 etesaṃ vacanaṃ nāma⁴ appamāṇaṃ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhaṇā, ahaṃ
 pana te nāsā⁵ paṭicca na kiñci vadāmi, kevaṃ yācāmi tassa⁶ dehi⁷ samma
 padumāni yāceto ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁸ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato⁹, tumhehi sabbhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānīti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātaṃ samadhānesi:
 „Tadā padumalābhī¹¹ seṭṭhiputto¹² ahaṃ eva ahoṣiṇ“ ti¹³. Paduma- 10
 jātaṃ¹⁴.

2. Mudupāṇijātaṃ.

Paṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Imaṃ Satthā Jetane viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma¹⁹ etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaraṃ rak-
 khituṃ nāsakkhimsu, pitaraṃ²⁰ hatthe gahe tvā²¹ ṭhitā va pitaraṃ ajā-
 nāpetvā²² kilesavasena purisena saddhiṃ palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamaḥesiya²³ kucchismiṃ²⁴ nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāya²⁵ sippāni²⁶ uggaṇṭhitvā pitu accayena
 rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītaraṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁷ posento ekadivasaṃ
 amaccehi saddhiṃ nisinno „maṃ²⁸ accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^o vajju vā no na vajjū ti. Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjuṃ vā te na vā vajjun ti. ² C^o rubatīti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhūti. ³ B^d omits vā na vadeyyuṃ.
⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^o nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehīti, B^d dehīti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^o ghare. ¹¹ C^o -bhi corr. to -bhī, B^d -bhi. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds pathamaṃ. B^d pathamaṃ. ¹⁵ C^o vassā, B^d assā. ¹⁶ C^o Bⁱ -bhāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds adds bhikkhu. B^d bhikkhum. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d si. ¹⁹ B^d pitara. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamahesi bhavissatīti³
 vatvā aparabhāge tesam vāyappattakāle⁴ puna amaccehi sad-
 dhiṃ nisinno „mayhaṃ bhāgineyyassa aññassa⁵ dhītaram ānes-
 sāma⁶, mayhaṃ dhītaram pi⁷ aññasmiṃ rājakule⁸ dassāma,
 5 evaṃ no nātakā bahū⁹ bhavissantīti¹⁰“ āha. Amaccā sampati-
 chim-u. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeḥaṃ dāpesi antopa-
 vesanaṃ¹¹ nivāresi. Te pana aññamaññaṃ paṭibaddhacittā
 ahesuṃ. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi
 nīharāpeyyan“ ti cinto „atthi upāyo“ ti dhātiyā lañcam
 10 datvā „kiṃ ayyaputta kattaban¹²“ ti vutte „amma kathan nu
 kho rājadhītaram bahi kātuṃ okāsaṃ labheyyāma¹³“ ti āha.
 „Rājadhītāya saddhiṃ kathetvā jānissāmīti¹⁴. „Sādhū amma¹⁵
 'ti. Sā gantvā¹⁶ „ehi amma, sise te ukā¹⁷ gaṇhissāmīti¹⁸“ taṃ
 nīcapīṭhake¹⁹ nisīdāpetvā sayam uce nisīditvā tassā sīsaṃ
 15 attano ūrusu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sīsaṃ na-
 khena²⁰ vijjhi. Rājadhītā „nāyaṃ attano nakhena²¹ vijjhati²²,
 pitucchāputtassa me kumārassa nakhena²³ vijjhatīti²⁴“ nātvā
 „amma tvaṃ kumārassa santikaṃ agamāsīti²⁵“ pucchi. „Āma
 amma²⁶“ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan“ ti. „Tava bahi-
 20 karaṇūpāyaṃ²⁷“ pucchati amma²⁸“ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito²⁹
 honto³⁰ jānissatīti³¹“ paṭhamam gātham³² vatvā³³ „amma
 imaṃ uggahetvā kumārassa kathehīti³⁴“ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa³⁵ nāgo c' assa sukārito

andhakāro ca vasseyya³⁶ atha nūna tadā siyā ti. 34.

25 Sā taṃ uggahetvā³⁷ kumārassa santikaṃ gantvā „amīna
 rājadhītā kim āhā³⁸“ 'ti vutte³⁹ „aññaṃ kiñci avatvā imaṃ

¹ Bīd add pi. ² Bīd tassa. ³ Bīd bhāgineyyassa vāyappattassa kāle. ⁴ Bīd add raññe. ⁵ Bīd aneyyāma. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Ck^s -kulam, Bīd add pi. ⁸ Bīd bahutarā. ⁹ Bīd antonive-. ¹⁰ Bīd kiecan. ¹¹ Bī labheyyāthā. ¹² Bīd agantvā. ¹³ Ck ukāṃ, Bī ukkā, Bī ukā. ¹⁴ Ck -pīṭhake, Bī nīcapāṭhike. Bī nīcapīṭhake. ¹⁵ Bīd nakhehi. ¹⁶ Ck^s vijjhīti. ¹⁷ Bīd āgatāsīti. ¹⁸ Bīd -kāra-. ¹⁹ all four MSS. -tā, Bīd add va. ²⁰ Bī -tā, Bī -tu. ²¹ Ck^s -sīti, Bī -ssanti, Bīd -ssantīti. ²² Ck omits gātham. ²³ Bī na taṃ pathamaṃ gātham mantetvā, Bīd pathamaṃ gātham bandhitvā. ²⁴ Bī mudukā assa, Bīd sudukā tassa. ²⁵ Bīd passeyya. ²⁶ Bīd uggahitvā. ²⁷ Bīd C^s ayyaputta.

gātham pahīṇti¹ " tam gātham udāhāsi². Kumāro³ tass⁴ attham
ñātvā „gaccha amma⁵“ 'ti tam⁶ uyyojesi.

Gāthāy⁷ attho: sace te ekassa⁸ cullūpaṭṭhākassa⁹ mama hattho viya¹⁰ mudu
assa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ¹¹ sukārito eko hatthi assa yadi ca tam divasaṃ¹²
catuṃṇasamannāgato viya bahulo¹³ andhakāro assa devo ca¹⁴ vasseyya atha 5
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgama ekamīsenā te
manorathassa matthakagamaṇaṃ¹⁵ siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹⁶ ñātvā ekaṃ abhirūpaṃ
muduhattham cullūpaṭṭhākam¹⁷ sajjam¹⁸ katvā maṅgalahatthi-
gopakassa lañcam datvā hatthim ānañjakāraṇaṃ¹⁹ kāretvā kālam 10
āgamento acchi. Ath²⁰ ekasmiṃ kālāpakkhuposathadivase²¹
majjhimayāmasamanantare²² ghanakāḷamegho²³ vassi. So „ayaṃ
dāni rājadhītaya²⁴“ vuttadivaso²⁵ ti vāraṇaṃ abhirūhitvā²⁶ mudu-
hatthakam cullūpaṭṭhākam²⁷ hatthipitthe nisīdāpetvā gantvā
rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhīmukhe thāne hatthim mahābhitti- 15
yam alliyāpetvā vātapānasamīpe temento²⁸ atthāsi. Rājāpi
dhītaraṃ²⁹ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane³⁰ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti³¹“
ñātvā³² niddam anokkamitvā³³ va nipannā „tāta nahāyitukāṃ'
amhīti³⁴“ āha. Rājā „ehi amma³⁵“ 'ti tam hatthe gahetvā vāta- 20
pānasamīpaṃ netvā „nahāhi³⁶“ amma³⁷ 'ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake³⁸ thāpetvā ekasmiṃ hatthe gahetvā atthāsi.
Sā³⁹ nahāyamānā va⁴⁰ kumārassa hattham pasāresi⁴¹. So tassā
hatthato ābharāṇāni omūcivā⁴² upaṭṭhākassa⁴³ hatthe pilan-
dhāpetvā⁴⁴ tam ukkhipitvā rājadhītaraṃ⁴⁵ nissāya padumake 25

¹ C^k -ñi, C^s pahīṇti, B^d pahīṇti. ² B^d -si. ³ B^d add ca. ⁴ C^k naṃ. ⁵
B^d etissā, B^d ekissā. ⁶ B^s cūlapaṭṭhākāya, B^d cūlapaṭṭhākāya. ⁷ B^d add hattho.
⁸ C^k ānañja-, B^s āneñca-, B^d ānañca-. ⁹ C^k yadi etam divasaṃ. ¹⁰ C^s B^d
bahalo, B^s bahavo. ¹¹ C^k va. ¹² B^d gamanaṃ matthakam. ¹³ C^s tathato, B^s
attato. ¹⁴ C^k cullapa-, B^s cūlapaṭṭhākam, B^d cūlapaṭṭhāka. ¹⁵ B^d saññaṃ.
¹⁶ C^k B^d kāla-, B^s kālāpaṇḍupo-. ¹⁷ B^d -samanantare. ¹⁸ C^k B^s -kāla-, B^d
-kāle-. ¹⁹ B^d rājadhītaya dāni. ²⁰ C^k -ru-, B^s vivāraṇaṃ abhiharitvā. ²¹
C^k cullu-, B^s cūlapaṭṭhākam, B^d cūlapaṭṭhākam. ²² B^d add va. ²³ C^s rāja-
dhītaraṃ. ²⁴ B^d cūla-. ²⁵ C^k -ssasīti. ²⁶ C^k B^d anu-. ²⁷ B^s nahāyāhi, B^d nā-
yāti. ²⁸ B^s bahilmassepadumake, B^d pahlipasse-. ²⁹ B^d omit sā. ³⁰ B^d nhā-
yamānā ca. ³¹ B^d hatthe pasāreti. ³² C^s muñcivā. ³³ B^d upaṭṭhākāya. ³⁴
C^k pīla-, B^d pilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hattham gahetvā pitu hatthe ṭhapesi. So tassa² hattham gahetvā dhītu hattham muñci³. Sā itarasmāpi⁴ hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵ pitu hatthe ṭhāpetvā kumārena⁶ saddhim agamāsi⁷. Rājā⁸
 5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dārakam⁹ nahānapariyosāne¹⁰ sirigabbhe sayāpetvā dvāram pidhāya lañchettvā¹¹ ārakkhān datvā attano sayanam gantvā nipajji. So pabhātāya rattiyā dvāram vivaritvā taṃ dārakam⁹ disvā „kim etan¹²“ ti pucchi. So¹³ tassā kamārena saddhim gatabhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
 10 paṭisārī hutvā „hatthe gahetvā carantenāpi mātugāmaṃ rak-khitum na sakkā, evaṃ arakkhiyā nān¹⁴“ itthiyo¹⁵ ti cintetvā itare dve gāthā avoca:

2. Analā mudusambhāsā duppurā tā¹⁶ nadīsamā,
 sīdanti, naṃ viditvāna ārakā parivajjaye. 35.

15 a. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
 jātavedo va saṇṭhānam khippaṃ anuḍahanti nan ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁶ asakkuṇeyyā¹⁷,
 n¹ eva sakkā saṇhāvācāya saṃgaṇhitum ti attho, purisehi vā etāsam¹⁸ na
 alan¹⁹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²⁰ sambhāsā va mudu
 20 etāsan ti mudusambhāsā, duppurā tā²¹ nadīsamā ti gāthā nadī āgatā-
 gatassa udakassa sandanato²² udakena duppurā evaṃ anubhūtehi²³ me-
 thunādīhi aparitussanato dupparā, tena vuttaṃ: tiṇṇaṃ bhikkhave dham-
 mānaṃ attitto appaṭivāno²⁴ kālaṃ karoti, katamesaṃ tiṇṇaṃ methuna-
 dhammānaṃ²⁵, samāpattiyā ca vijāyanaṃ alambhārassa cā²⁶ 'ti²⁷ imeṣaṃ kho
 25 bhikkhave tiṇṇaṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno²⁸ mātugāmo kālaṃ karotiti,
 sīdantīti aṭṭhasu mahānirayesu soḷasasu ca ussadesu²⁹ nimujjanti, nan ti

¹ Bīd tassā. ² Bīd tassā. ³ Bī muccl. ⁴ Bī -smīmpī. ⁵ Bīd pīlaandhītvā.
⁶ Bī -renea. ⁷ Bīd āg-. ⁸ Ck Bī rāja. ⁹ Bīd dārīkam. ¹⁰ Bī nhāna-, Bī
 nāya-. ¹¹ Bīd lañcītvā. ¹² Bīd kimetan. ¹³ Bīd sā. ¹⁴ C arakkhiyo nāmit-
 thīyo, Bī arakkhiyamānatthīyo nāma, Bī arakkhiyamānā itthīyo. ¹⁵ Bī duppu-
 rattā, Bī dupparuttā. ¹⁶ Bīd -na pi. ¹⁷ C -neyyā, Bī asakkaneyyā, Bī asatthū-
 neyyā. ¹⁸ Bī etassa. ¹⁹ C labhan, Bī ālan. ²⁰ Bī thaddhe phī, Bī bandhe
 vi. ²¹ Bī duparatthā, Bī duppurattā. ²² C āgatāgatassa sanato, C āgatā-
 gatassa sanako corr. to -- sandako. ²³ C anubhūtehi corr. to anubhūtibhū-
 tehi. ²⁴ C appaṭino, Bī apaṭibhāno, Bī apaṭibhāno. ²⁵ C methunadhamma,
 Bī tinnaṃ medhunnānā, Bī metunānā dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vijā-? C
 alambhārassa ca, C alambhārassa ca, Bī alambhārissā. ²⁷ C omīti. ²⁸ Bī
 apaṭibhāno. ²⁹ Bī usaddhasanirayesu, Bī usadanirayesu.

nīpātamatthaṃ, viditvānā ti evaṃ jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo²
methunadhammādihi atittā kāmā katvā etesu nirayesu sīdanti. etā evaṃ attanā
sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhavissanti⁴ evaṃ ñatvā paṇḍito puriso
dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā
chandenā ruciyaṃ pemeṇa⁷ gattivasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā⁵
itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggī, so hi jātamatto va vediyati
vidito¹⁰ pākaṇo hoti jātavedo, so yathā attano thānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā¹¹
anudahati evaṃ eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaññā-
samannāgatam pi tesāṃ sabbadhaṇādīnaṃ¹⁴ vināsanato¹⁵ paripuṇṇatāya sam-
pattiyaṃ ābhāvupattin¹⁶ kurumānā khippaṃ anudahanti jhāpentī, vuttam¹⁰
pi c' etaṃ:

Belavanto dubbalā honti thānavanto¹⁷ pi hāyare
cakkhumā andhā¹⁸ honti mātugāmaṇasaṃ gatā.

Guṇavanto nigguṇā honti paññavanto pi hāyare
pamattā bandhane senti mātugāmaṇasaṃ gatā.

15

Ajjhesanaṃ¹⁹ tapaṃ sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satin²⁰ matin²¹
accīdanti pamattassa panthadūbhī²² vā takkarā.

Yasaṃ kittin²³ dhitin²⁴ sūraṃ bāhusaccaṃ pajānanaṃ
khepayanti²⁵ pamattassa kaṭṭhapuñjaṃ²⁶ vā pavako ti.

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgineyyo“ pi mayā²⁷ pose-²⁰
tabbo“ ti mahantenaṃ yasaṃ sakkaṇa²⁸ dhītaraṃ tass' eva²⁹
datvā taṃ oparajje³⁰ patiṭṭhāpesi³¹. So mātulassa accayena
rajje patiṭṭhahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-³²
phale patiṭṭhahi) „Tadā rājā aham eva ahoṣin“ ti³³. Mudupāṇi-
jātakaṃ³⁴.

¹ C^o taṃ, B^d etā. ² B^d add nāma. ³ Bⁱ ekāsaṃ evaṃ saṃsīdamānaṃ. B^d
etāsaṃ evaṃ saṃsīdamānā, Bⁱ adds rakkhamānā, B^d rakkhamānāpi. ⁴ C^o bha-
vissatīti. ⁵ B^d va. ⁶ Bⁱ parivaccaye, B^d parivajjeyyā. ⁷ C^o vāyāmena. ⁸ B^d
tittivasena. ⁹ Bⁱ pisandhanena, B^d pilandhanena. ¹⁰ B^d add vā. ¹¹ B^d omit
vā. ¹² C^o e. ¹³ B^d add purisaṃ. ¹⁴ C^o sabbhaṃ, B^d omit sabba. ¹⁵ B^d
nāsanato. ¹⁶ Bⁱ abhappuppattikaṃ, B^d agabbhūpattikaṃ. ¹⁷ B^d paññavanto.
¹⁸ B^d cakkhuno andhakā. ¹⁹ C^o ajjhenaca. ²⁰ C^o panthacūbhī, C^o pantha-
dūbhī and patthavūbhī, Bⁱ pāthanadūhī, B^d antadūhī. ²¹ Bⁱ cajjhāsanti, B^d
hāsanti. ²² C^o kaṭṭhapūja, Bⁱ kaṭṭhamuñcaṃ, B^d kattapuñjaṃ. ²³ B^d -ṇe-
²⁴ Bⁱ me, B^d omits mayā. ²⁵ C^o omits yasa, Bⁱ yassena yassena, B^d yasena.
²⁶ B^d tassa. ²⁷ B^d upa-. ²⁸ B^d -tha-. ²⁹ B^d ahamevā ti. ³⁰ B^d add
dutiyaṃ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhiḥjamāne vārisimim ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva¹ ārabha kathesi. Tam hi Satthā dhammasabham ānitaṃ² „saccaṃ kira tvam³ ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchitvā
5 „saccaṃ“ ti vutte⁵ „itthiyo nāṃ“ etā porāṇake suddhasatte pi samkilesesun⁶ ti⁷ vatvā⁸ atitāṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmaddatto rājā pana aputto⁹ hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karoṭhā“¹⁰ 'ti āha. Tā putte patthenti¹¹. Evaṃ addhāne gate Bodhisatto Brahma-
10 lokā cavitvā aggamahesiyā kucchimhi nibbatti. Tam jātamattam nahāpetvā¹² thaṇṇam¹³ pāyanatthāya¹⁴ dhātīyā adamsu. So pi pāyamāno rodati. Atha nam aññissā adamsu. Mātugāmahatthagato¹⁵ n'eva tuṇhī hoti¹⁶. Atha nam ekassa pādāmūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahosi. Tato paṭ-
15 ṭhāya purisā¹⁷ tam gahetvā caranti. Thaṇṇam¹⁸ pāyantā¹⁹ duhitvā vā²⁰ pāyenti sāṇiantarena vā thanam mukhe ṭhapenti. Tassa aparāparam vaddhamānassāpi²¹ mātugāmaṃ dassetuṃ nāma na sakkā²², ten' assa rājā visum ūeva²³ nisajjādittḥānāni ca jhānāgāraṇa ca kāresi²⁴. So tassa soḷasavassakāle²⁵ cintesi:
20 „mayham añño putto n' atthi, ayaṃ kāme na²⁶ paribhuñjati, rajjam pi na icchissati²⁷, dulladdho²⁸ vata²⁹ me putto“ ti. Atha nam ekā naccagītavādita kusalā purise³⁰ paricaritvā attano vase kātum paṭibalā taruṇā³¹ nāṭakittī upasamkamitvā „deva kin nu³² cintesīti“ āha. Rājā³³ tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

¹ C² B⁴ -tabhikkhumeva. ² C² -sabham āgantvā anitaṃ āhari, B⁴ -sabbhāyaṃ nitaṃ. ³ C² B⁴ add bhikkhu. ⁴ B⁴ add si. ⁵ B⁴ add bhikkhave. ⁶ C² -lesunti, B⁴ -lissanti. ⁷ B⁴ add tehi yācīto. ⁸ B⁴ -datte rajjam kārente rājā aputtako. ⁹ B⁴ patthentiyo pi, B⁴ patthentiyo pi na labhimsu. ¹⁰ B⁴ nhā-. ¹¹ C² tamā. ¹² B⁴ dāyanattāya. ¹³ B⁴ -gāmassa-. ¹⁴ B⁴ ahosi. ¹⁵ B⁴ add va. ¹⁶ C² thamā, B⁴ dhaṇṇam. ¹⁷ B⁴ pāyanto. ¹⁸ B⁴ va. ¹⁹ B⁴ parivattamānassa, B⁴ mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karim tassa a. pari - - nassāpi. ²⁰ B⁴ nāma dassetuṃ na sakkoti. ²¹ C² B⁴ yeva. ²² C² kārepi. ²³ B⁴ -vassikakāle. ²⁴ B⁴ ayaṃ pana kumāro na mātugāmena, B⁴ ayaṃ pana kumāro na kāmēna. ²⁵ B⁴ icchissatīti, B⁴ rajjam na icchassati. ²⁶ B⁴ dullabho. ²⁷ B⁴ pana. ²⁸ B⁴ purisavesena. ²⁹ B⁴ -pa. ³⁰ B⁴ kin nu kho. ³¹ B⁴ add pana.

deva, ahaṃ taṃ palobhetvā kāmarasaṃ jānāpessāmīti¹. „Sace me puttāṃ anitthigandhakumāraṃ palobhetuṃ sakkhissasi so rājā bhavissati tvaṃ aggamahesīti². Sā „mayhaṃ so deva bhāro³, tūmhe mā cintethā⁴“ ’ti vatvā ārakkhamanusse upasāṃkamitvā āha: „ahaṃ paccūsasaṃaye⁵ āgantvā ayyaput- 5 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmi⁸, sace⁹ kujjhati¹⁰ mayhaṃ katheyyātha, ahaṃ apagacchissāmi¹¹, sace suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyāthā¹⁴“ ’ti. Te „sādhū“ ti sam- paṭicchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmim padese ṭhatvā tantis- sarena gītassaraṃ gītassarena tantissaraṃ anatikkamitvā ma- 10 dhurena sarena¹⁵ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁶ va nipajji, puna- divase ca āsanne¹⁷ ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase jhā- nāgāre ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁸ taṇhaṃ uppādetvā lokadham- maṃ sevitvā kāmarasaṃ ñatvā „mātugāmaṃ nāma¹⁹ aññe- 15 saṃ na dassāmīti²⁰ asim gahetvā antaravithim otarivā purise anubandhanto carati²¹. Atha naṃ rājā gāhāpetvā tāya ku- mārīkāya²² saddhim nagarā nīharāpesi. Ubho pi araṇṇaṃ pa- visitvā²³ Adhogaṅgaṃ gantvā ekasmiṃ passe Gaṅgaṃ ekasmiṃ samuddaṃ katvā ubhinnaṃ antare assamapadaṃ māpetvā vā- 20 saṃ kappayimsu. Kumārīkā paṇṇasālāya nisīditvā²⁴ kanda- mūlādīni pacati, Bodhisatto araṇṇato phalāphalaṃ āharati²⁵. Ath’ ekadivasāṃ tasmim phalāphalatthāya gate samuddadīpakā²⁶ eko tāpaso bhikkhācāratthāya²⁷ ākāseṇa²⁸ gacchanto dhūmaṃ disvā assamapade otari. Atha naṃ sā „nisīda yāva paccatīti²⁹ 25 nisīdāpetvā itthikuttena³⁰ palobhetvā³¹ jhānā cāvetvā³² brahma- cariyaṃ assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ B¹ sā sāmi mama bhāro, B² sā sāmi me āro. ² B² cintayitthā. ³ B¹ mac- cussa-, B² paccussa. ⁴ B² sayitaṭṭhāne. ⁵ C² yatthā, C² sattā corr. to ṭhatvā, B² ṭhatvā. ⁶ C² hāyi- corr. to gāyi-, B² gāyissāmīti. ⁷ B² add so. ⁸ B² kujjhiessati. ⁹ B² -mīti ¹⁰ B² -ṇoti. ¹¹ B² omit vaṇṇaṃ. ¹² B² saddena. ¹³ B² add va. ¹⁴ B² āsannaṭṭhāne. ¹⁵ B² -neva. ¹⁶ C² omits nāma. ¹⁷ B² vicari. ¹⁸ B¹ -riyā. ¹⁹ B² -setvā. ²⁰ B² nisīdāpetvā. ²¹ B² āhari. ²² C² -ko, B² -ke. ²³ B² -ravelāya. ²⁴ B¹ -se, B² -senā. ²⁵ B² -kuṭena. ²⁶ B¹ adds me. ²⁷ B² hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam¹ tatth² eva t̃hatvā Bodhisattaṃ āgacchantaṃ disvā vegena samuddābhimukho pa-
lāyi³. Atha naṃ so „paccāmitto⁴ bhavissatīti“ asim abbāhetvā⁵
anubandhi. Tāpaso uppatanākāraṃ dassetvā samudde pari.

- 5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāseṇa āgato⁶ bhavissati“, jhānassa
parihinattā samudde patito, mayā dāni 'ssa avassayena bhavi-
tum vattatīti⁷“ cintetvā velante t̃hatvā imā gāthā avoca:

1. Abhiijjamāne vārisim⁸ sayam⁹ āgamma iddhiyā¹⁰
missibhāv¹¹ itthiyā¹² gantvā saṃsīdasi¹³ mahañṇave. 37.

- 10 2. Āvattani¹⁴ mahāmāyā brahmacariyavikopanaṃ
sīdanti¹⁵, naṃ viditvāna¹⁶ ārakā parivajjaye. 38.

3. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṃ khippaṃ anudahanti naṃ¹⁷ ti. 39.

- Tattha abhiijjamāne vārisim¹⁸ ti imasmiṃ udake acalamāne akam-
15 pamāne udakaṃ anāmasitvā sayam¹⁹ ākāseṇ²⁰ eva iddhiyā āgantvā, missibhā-
vittiyā²¹ ti lokadhammavasena itthiyā saddhimiṃ missibhāvam, āvattani²²
mahāmāyā ti itthiyo nām²³ etā²⁴ kāmāvaṭṭena²⁵ āvattanato²⁶ āvattani²⁷ anan-
tāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttaṃ h' etaṃ:

Māyā c' etā²⁸ marīci ca²⁹ soko rogo c' upaddavo

- 20 kharā ca bandhanā c' etā³⁰ maccupāso gubhāsayo,
tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti³¹,

brahmacariyavikopanaṃ ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa³²
vikopanaṃ, sīdanti³³ itthiyo nām³⁴ etā isiṇaṃ brahmacariyavikopanena apāyessu
sīdanti, sesaṃ purimanāyena³⁵ eva yojetabbaṃ.

- 25 Etaṃ³⁶ pana Bodhisattassa vacanaṃ sutvā tāpaso samud-
damajje t̃hito va³⁷ nat̃thaṃ jhānaṃ puna uppādetvā ākāseṇa
attano vasaṇat̃thānaṃ eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayaṃ
tāpaso evambhāriko³⁸ simbalitūlaṃ viya ākāseṇa³⁹ gato, mayāpi

¹ Bīd sabbaṃ-. ² Bī -yati. ³ Bīd add me ayam. ⁴ Bī sammāhitvā, Bīd gahetvā.
⁵ Bīd -nāgato. ⁶ Bīd -tīti. ⁷ Ck vaddhatīti. ⁸ Bīd ayam. ⁹ Bīd itthiyā. ¹⁰
Bī missibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹¹ Bīd -dati. ¹² Bīd āvattani, Ck āvattani
corr. to āvaddhani, Ck āvaddhani. ¹³ Bīd sīdanti. ¹⁴ Ck Bīd viditvā. ¹⁵
Bīd tan. ¹⁶ Bīd ayam. ¹⁷ Bī missibhāvittiyā, Bīd missibhāvittiyā. ¹⁸ Ck āvad-
dhati, Ck -ti corr. to -nī, Bīd āvattani. ¹⁹ Bīd itthi uñmesā. ²⁰ Ck -vad-
dhena, Bīd kāmavattena. ²¹ Ck āmañṇanato, Ck āvaddhanato, Bī āvattato,
Bīd to. ²² Ck āvaddhani, Ck āvaddhani. ²³ Ck Bīd cesā. ²⁴ Ck Bī va. ²⁵ Bīd
cesā. ²⁶ Bīd add tattha. ²⁷ Bīd -virahitassa. ²⁸ Bīd evam. ²⁹ Bīd yeva. ³⁰
Bīd -bhārito, Bī -sarito, Bīd adds samāno, Bī samaṇo. ³¹ Bī -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ caritum vaṭṭatīti² so
assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha
tvan“ ti uyyojetvā araṇṇaṃ pavisitvā manuṇṇe bhūmibhāge
assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pubbajitvā kaṣiṇaparikkammaṃ
katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo- 5
ka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāṇe ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
tiṭṭhaḥi) „Tadā anitthigandhakumāro³ aham eva ahoṣin“ ti. Culla-
palobhanajātakaṃ⁴. 10

4. Mahāpanāda-jātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idam Satthā Gaṅgātīre ni-
sinno Bhaddajītherassa ānubhāvaṃ⁵ ārabha kathesi. Ekasmiṃ
hi⁶ samaye Satthā Sāvattīyaṃ⁷ vassaṃ vasitvā⁸ „Bhaddajikumārassa
saṃghaṃ karissāmīti“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno 15
Bhaddiyanagaraṃ patvā⁹ Jātīyāvane¹⁰ tayo māse vasi kumārassa nā-
ṇapariṇāmaṃ¹¹ āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asitikoṭṭivibha-
vassa Bhaddiyasetthino ekaputtako, tassa tiṇṇaṃ utūnaṃ¹² tayo pā-
sāda ahesum, ekekasmiṃ cattāro¹³ māse vasati, ekasmiṃ vasitvā nā-
ṭakaparivuto mahantena yasena aññaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmim 20
khaṇe „kumārassa yaṃ passissāmā“ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
pāsādantare cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāmā“ ti nagaravāsīnaṃ ārocesi. Nāgarā
„bhante sve gamissathā“ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase
Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁴ mahādānaṃ sajjitvā¹⁵ nagaramajjhe 25
maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā¹⁶ āsanāni paṇṇāpetvā kālaṃ ārocesum.
Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussa mahā-
dānaṃ adamsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassareṇa anumod-
anaṃ ārabhi. Tasmim khaṇe Bhaddajikumāro¹⁷ pāsādato pāsādaṃ

¹ Bīd -se. ² C* vaddhatīti. ³ Bī adds pana. ⁴ Bīd ahamēvā. ⁵ Bīd cūla-,
and add tatīyaṃ. ⁶ Bīd -rassānubhāvaṃ. ⁷ Bīd omit hi. ⁸ C* omits sāvattī-
thiyaṃ. ⁹ Bīd pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā. ¹⁰ Bīd gantvā. ¹¹ C*
-ya-. ¹² Bīd -pakkaṃ. ¹³ Bīd add anucchavikā. ¹⁴ Bīd repeats cattāro. ¹⁵
Bīd bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ Bī sajjitvā, ¹⁷ Bī sajjhitvā. ¹⁷ Bīd omit alaṃkaritvā.
¹⁸ Bī adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanattāya taṃ divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussa parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aṇṇasimhi kāle mayi pāsādato pāsādaṃ⁴ gacchante sakalanagaraṃ samkhubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, aṇṇa pana
 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse aṇṇo koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaraṃ⁷ upanissāya tayo māse vasitvā aṇṇa gacchissati⁸, so bhaddakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇantitī¹⁰“. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmā“ ti sabbābharāṇa-
 10 patimaṇḍito¹² mahantena parivārena upasāṃkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹³ sabbakilese khepetvā aggaphalaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyasetṭhiṃ āmantetvā „mahāsetṭhi, putto te¹⁴ alaṃkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte patitṭhito, ten' assa aṇṇa¹⁵ eva pabbajitūṃ vā vaṭṭati¹⁶ parinibbāyitūṃ vā“ ti āha.
 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājetha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gahetvā sve amhākaṃ gehaṃ upasāṃkamathā¹⁷“ ti. Bhagavā nimantanāṃ¹⁸ adhiṇṇasetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁹ pabbājetvā upasampadaṃ dāpesi. Tassa mātāpitāro sattāhaṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kulaputtaṃ²⁰ ādāya cārikaṃ caranto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃvāsino²¹ Buddha-pamukhassa saṃghassa²² mahādānaṃ adaṃsu. Satthā bhaddakiccāvasāne anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²³ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva utṭhahissāmīti²⁴“ Gaṇḍatitṭhasamīpe²⁵ ekasmiṃ rukkhamaṇe jhānaṃ appetvā²⁶ nisīdi. Ma-
 25 hallakatheresu²⁷ āgacchantesu pi avuṭṭhahitvā²⁸ Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi²⁹. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi³⁰ na vuṭṭhātīti³¹“ kujjhiṃsu. Koṭigāmaṃvāsino³² nāvāsāṃghāte³³ bandhiṃsu. Satthā saṃghātetvā³⁴

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ Ck -ssāya, C^o -ssāya corr to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Bīd khumbhati, Bīd samkhumbhiti. ⁶ Bīd natthitī. ⁷ Bīd bhaddiyanagaraṃ, Bīd bhindaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bīd adds pi. ¹⁰ Bīd suṇissantitī. ¹¹ Bīd omīti pi. ¹² Ck sabba-. Bīd sabbabharāṇapari-, Bīd sabbābharāṇapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ Ck vaddhati. ¹⁶ Ck -naṃ, C^o -naṃ corr. to -naṃ. ¹⁷ Bīd kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṃghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bīd upaṭṭha-. ²³ Bīd gaṇḍatitṭha-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bīd -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na utṭhahitvā. ²⁷ C^o utṭhahi, Bīd utṭhahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ Ck vuṭṭhātīti taṃ, Bīd utṭhahitī. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -taṃ. ³² Bīd nāvā saṃghāte saṃghamajhe thatvā.

„kahaṃ Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhim ekanāvaṃ abhirūhā“ 'ti. Thero pi' up-
 patitvā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjham⁴ gatakāle
 Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo
 kahan“ ti. „Imasmim ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhik- 5
 khū „Bhaddajithero aññaṃ vyākarotīti“⁵ āhaṃsu. Satthā „tena hi
 Bhaddaji sabrahmacārīnaṃ⁶ kaṃkham chindā“ 'ti āha. Tasmim
 khaṇe thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikāṃ⁶
 aṅguliya⁸ gahetvā pañcaviṣaṭṭiyojanāṃ⁹ pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati,
 uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā 10
 paññāyi¹³, ekayojanāṃ dviyojanāṃ¹⁴ tiyojanāṃ¹⁵ udakato pāsādaṃ
 ukkhipi. Ath' assa purimabhava nātakā¹⁶ pāsādalobbhena macchakac-
 chapanaṅgamaṇḍukā hutvā tasmim nēva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde uṭ-
 ṭhabhante parivattitvā parivattitvā¹⁸ uduke yeva patimsu. Satthā te
 patante disvā¹⁹ „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“ āha. Thero Satthu 15
 vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭṭhāne yeva patiṭṭhahi.
 Satthā Pāraṅgaṇaṃ gato²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanaṃ
 paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya ras-
 miyo muñcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmim kāle bhante ayaṃ
 pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchiṃsu. Satthā „Mahā- 20
 panādarājakāle“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ²⁵ Suruci nāma rājā
 ahoṣi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Ma-
 hāpanādo nāma ahoṣi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhiṃsu, paṭi-
 lābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi 25
 ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasanaṇaṇṇasālaṃ
 karimsu“ 'ti imasmim jātake sabbaṃ atītavatthum Pakiṇṇakanipāte
 Surucijātake āvibhavissati³⁰.

¹ Cks - ruhā. ² Bīd omīti pi. ³ Bīd upagantvā. ⁴ Bī gaṅgaṃ majhe, Bīd gaṅgāmajjhe.

⁵ Bīd byākarosīti. ⁶ Cks sabba-, Bīd bhikkhūnaṃ. ⁷ C - dasippikāni, Bī - dāva-
 gupikāni, Bīd - datupikāni. ⁸ Bīd pādāṅguliya. ⁹ Bīd - na. ¹⁰ Bī ukkhipati uk-
 khipato, Bīd ukkhippati ukkhipato. ¹¹ Bī omīti ca, Bīd va. ¹² Bīd pana. ¹³ Bīd
 add so. ¹⁴ Ck - nan. ¹⁵ C ekayojanatīyojanāni, Bīd - dviyojanāni ti yāva tiyo-
 janāni. ¹⁶ Bīd - kāyo. ¹⁷ Bīd yeva. ¹⁸ C parivattitvā vattitvā, Bī parivattitvā,
 Bīd parivattitvā only once. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī vissajji, Bīd visajji. ²¹ Bī
 sattā gaṅgāto, Bīd sattā paragaṅgāto. ²² Bīd omīti athassa. ²³ Ck paññāyimsu.
 Bī paññāyīsu, Bīd paññāyīsu. ²⁴ Bīd - vuttho. ²⁵ Bīd mitthi-. ²⁶ Bī pissa. ²⁷
 Bīd omīti pana.. ²⁸ Bīd pana idaṃ. ²⁹ Ck Bīd - rubi. ³⁰ Bīd - tīti.

Satthā imaṃ atitaṃ āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā
avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tiriyaṃ soḷasapabbhedho³ uccam⁴ āhu saḥassadhā 40.
- 5 2. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedho⁶ dhajālū haritāmāyo,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha saḥassāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko ahaṃ tadā āsiṃ veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tiriyaṃ soḷasapabbhedho¹¹ ti vitthārato so-
10 ḷasakaṇḍapāṭavitthāro¹² abosi, uccamāhu¹³ saḥassadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattam ucco ahu¹⁴, saḥassakaṇḍagamanagaṇāyāṃ¹⁵ pañca-
vīsatiyojanappamāṇaṃ¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ paṇ' assa aḍḍhayaḷjanamatto, saḥas-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedho¹⁹ ti yo paṇ' esa²⁰ saḥassakaṇḍubhedho ti²¹ pāsādo
satabbūmiko²² abosi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴. Aṭṭhakathūyaṃ²⁵ pana jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pāṭho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavātapānehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhāsā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavātapānānaṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti naṭā³⁰, cha saḥassāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattaṣu ṭhānesu
rañño ratijānanatthāya³¹ naccimāsu ti attho, te evaṃ naccantāpi rājānaṃ hāse-
20 tum na sakkhimsu, aṭṭha Sakko devarājā devanaṭaṃ pesetvā samajjāṃ kāsasi,
tadā Mahāpanādo hāsi, yathā bhāsasi³² Bhaddaji ti Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo³⁴ kahan ti vutte³⁵ ima-
miṃ ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmīṃ kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gabetvā Satthā
25 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva abosi, ahaṃ tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣiu ti⁴².

¹ Bīd sammāsam-. ² Bīd yūpo suvaṇṇamāyo. ³ C^s soḷasacubbedho. Bⁱ soḷas-
suppedho, B^d soḷasubbedho. ⁴ Bīd uddham. ⁵ C^s -khaṇḍaṃ corr. to -kaṇḍū,
Bⁱ -kaṇḍo, B^d -kaṇḍo. ⁶ C^k -bhedho, C^s -bheḍḍum corr. to -bhedo, Bⁱ -keta,
B^d -geṇḍū. ⁷ Bⁱ ānaccum. ⁸ Bīd evamevaṃ. ⁹ C^s Bīd bhāsati. ¹⁰ Bīd tāvā.
¹¹ C^s soḷasacubbedho, Bⁱ soḷasuppedho, B^d soḷasubbedho. ¹² soḷakaṇḍapāṭa-
vittthāro, B^d soḷasakaṇḍapāḍānavittthāro. ¹³ Bīd uddham-, B^d uddhahu. ¹⁴ Bⁱ
āhu. ¹⁵ Bīd -nāya. ¹⁶ Bīd -napa-. ¹⁷ Bīd vitthāro. ¹⁸ C^k -kaṇḍu, C^s -khaṇḍa
corr. to -kaṇḍū. Bⁱ omits saḥassakaṇḍū, B^d -kaṇḍo. ¹⁹ Bīd -geṇḍū. ²⁰ C^k
yojane. B^d phānesa. ²¹ Bīd omīti. ²² Bīd satta-. ²³ Bīd -ta-. ²⁴ B^d -maṇi-
jayehi parikkhitto, Bⁱ -maṇiparikkhitto. ²⁵ Bⁱ atthakatthāya. ²⁶ C^s dhajālūhari-
tāmāyo, Bⁱ sāmāluharitāmāyo. B^d smāluharitāmāyo. ²⁷ Bīd omīti vāta. ²⁸ C^k
hoti, C^s hotitī. ²⁹ so C^k instead of jhayā? Bⁱ sathālū, B^d samālū. ³⁰ C^k nāṭā,
C^s nāṭā corr. to naṭā. ³¹ Bⁱ rativaḍḍhanatthāya, B^d rativaddhanatthāya. ³² C^s
Bīd bhāsati. ³³ Bīd hi. ³⁴ Bⁱ ajjhāvutthā-, B^d ajjhāvutthā-. ³⁵ B^d vuttena. ³⁶
Bīd hoti. ³⁷ Bīd bhāsati. ³⁸ Bⁱ evamevā, B^d evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bⁱ haṃ tadā
asīti. ⁴⁰ Bⁱ evamevaṃ. ⁴¹ Bⁱ -vaccamkaro, B^d -vaccamkaromī. ⁴² Bīd add āha.

Tasmim khaṇe puthujjanabhikkhū nikkamkhā abhesum.

Satthā evaṃ dhammaṃ desetvā¹ jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahoṣi, Sakko pana aham evā³ 'ti. Mahā-panādajātakaṃ³.

5. Khurappajātaka.

5

Disvā khurappe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ossaṭṭhaviṛiyam bhikkhum⁴ ārabba kathesi. Tam⁵ hi Satthā „saccaṃ kira tvaṃ ossaṭṭhaviṛiyo“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evaṃniyyānikasāsane pabbajitvā viṛiyam ossaji⁶, porāṇakapaṇḍitā aniyānikatṭhāne⁷ viṛiyam karimsu“ 10 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto ekasmiṃ aṭaviārakkhikakule⁸ nibbattitvā⁹ vayap-patto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹ hutvā aṭavimukhe ekasmiṃ gāme vāsam kappesi. So bha- 15 tim¹² gahetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath' ekasmiṃ divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakatasatehi tam gāmaṃ patvā tam pakkosāpetvā „samma sahasaṃ gahe-tvā maṃ¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“ 'ti tassa hatthato sahasaṃ gaṇhi, bhatim gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20 jīvitam pariccaji. So tam ādāya aṭaviṃ pāvisi. Aṭavimajjhe pañcasatā corā utthahimsu. Core disvā va sesapurisā urena nipajjimsu, āraṅghikajetṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto pa-haritvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtam²⁰ sot-thinā kantāram tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² sattham 25

¹ Bī imam desanam āharitvā, Bd i. dhammadesanam ā. ² Bīd add rājā. ³ Bīd add catuttham. ⁴ Ck omits bhikkhum. ⁵ Ck nam. ⁶ Bīd ossaji. ⁷ Bī adds pi. ⁸ Ck aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, Bī attaviyam ā-, Bd aṭṭayi ā-. ⁹ Bīd -ttetvā. ¹⁰ Bīd omit purisa. ¹¹ Ck add jeṭṭhakesu. ¹² Bīd add pana. ¹³ Bī -sīyam seyyako, Bd -sīyam seyako. ¹⁴ Ck va. ¹⁵ Bīd -kkā-. ¹⁶ Ck sahasaṃ gaṇhiuto yeva corr. to sahasaṃ gaṇhanto yeva. ¹⁷ Bīd omit ca. ¹⁸ Ck omits eko. ¹⁹ Bī -pesi. ²⁰ Bī -putto pi, Bd -puttapi. ²¹ Bī tārāpesi. ²² Bd panakantāre.

nivāsetvā¹ ārakkhikajetthakam² nānaggarasabhojanam³ bhojetvā
sayam pi bhuttapātārāso sukhanisinnō tena saddhim sallapanto⁴
„samma tathā dāruṇānam⁵ nāma⁶ corānam⁷ āvudhāni gahetvā
avattharaṇakāle⁸ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattam⁹ pi
5 na uppannan¹⁰“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite¹¹ tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmim maraṇe viyūlhe¹²
kasmā nu¹³ te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena viśatthe¹⁴, khagge gahite¹⁵
ti tharudaṇḍehi¹⁶ sugahite khagge, maraṇe viyūlhe¹⁷ ti maraṇe paccupatthite,
kasmā nu¹⁸ te nāhū¹⁹ ti kena nu kho kāraṇena nāhosi, chambhitattan ti
sariracalanam.

Tam sutvā ārakkhikajetthako²⁰ itarā dve gāthā avoca²¹:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite²² tikkhiṇe teladhote
tasmim bhayasmim maraṇe viyūlhe²³
vedaṁ alattham vipulam ulāram. 44.
a. So vedajāto ajjhabhaviṁ amitte,
20 pubbe va me jīvitam āsi cattam²⁴,
na hi jīvite ālayam kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṁ kadāciti. 45.

Tattha vedaṁ alatthan²⁵ ti tutthiṁ c' eva²⁶ somanassaṁ ca paṭilabhin,
vipulan ti bahum, ulāran ti uttamam, ajjhabhaviṁ ti jīvitam pariccajivā
25 abhibhaviṁ, pubbe va me jīvitamāsi cattan²⁷ ti mayā hi²⁸ pubbe va tava
hatthato bhatim gaṇhanten²⁹ eva³⁰ jīvitam cattam āsi, na hi jīvite ālayam
kubbamāno ti jīvitasmim hi nikantiṁ kurumāno purisakiccaṁ³¹ kadāci pi
na karoti.

¹ Bīd nivesetvā. ² Bī ārakkhijetthakam, Bī ārakkhijetthakam. ³ Bīd -pento. ⁴ Ck dārunam, Ck dāruṇam. ⁵ Bīd omit nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bīd avattaraṇa-.
Ck avattharaṇakālam. ⁸ Ck -uttāsa-. ⁹ Bīd gahite. ¹⁰ Ck viyolha, Bīd virule.
¹¹ Cks hu. ¹² Bīd viśatthe. ¹³ Bīd khanukande, Bīd dhanukunde. ¹⁴ Bī virule,
Bīd virule. ¹⁵ Cks kasmāhu. ¹⁶ Bīd ārakkhaje-. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bī virale,
Bīd virule. ¹⁹ Ck cattam, Bīd cittam. ²⁰ Bīd āladdhan. ²¹ Ck tutthimeva. ²²
Ck mattan, Bīd cattan. ²³ Bī va, Bīd omits hi. ²⁴ Ck gaṇhantoneva corr. to -te-
neva, Bī gaṇhante yeva, Bīd -to yeva. ²⁵ Bīd surosurakiccaṁ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jīvitanikantiyā³ vissatṭhattā⁴ attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvaṃ nāpetvā⁶ satthavāhaputtam uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā⁷ dānādini puññani katvā yathākamam gato.

Satthā imam desanam⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne ossatṭhaviṛiyo⁹ arahatte patitṭhāsi¹⁰)
„Tadā ārakkhikajetṭhako¹¹ aham eva ahosin¹²“ ti. Khurappa-
jātakaṃ¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū¹⁴ ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Sāvattiyaṃ aṇṇatarāṃ kuṭumbiyaṃ¹⁵ ārabha katesi. Sā-
vattiyaṃ kir¹⁶ ekā abhirūpā itthi¹⁷ ekam abhirūpaṃ kuṭumbiyaṃ¹⁸
disvā paṭibaddhacittā¹⁹ ahoṣi, sakalasarīraṃ jhāpayamāno²⁰ viy²¹ assā²²
abbhantare kilesaggi uppajji, sā n²³ eva kāyassādaṃ na cittassādaṃ
labhi, bhattam pi²⁴ ssā na rucci²⁵, kevalam mañcakassa aṇaṇiṃ²⁶ ga-
hetvā nipajji²⁷. Atha nam upatṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchimsu:
„kin nu kho tvam kampamānacittā aṇaṇiṃ²⁸ gahetvā nipannā, kin te
aphāsukan“ ti ekadvevāresu²⁹ akathetvā punappuna³⁰ vuccamānā³¹
tam atthaṃ ārocesi. Atha nam tā³² samassāsetvā „mā cintayi, mayam
taṃ ānessāmā“ ti vatvā gantvā³³ kuṭumbikena³⁴ saddhiṃ mantesuṃ.
So paṭikkhipitvā punappuna³⁵ vuccamāno adhivāsesi. Tā „asukadivase
asukavelāyāgacchā³⁶“ ti paṭiññam gahetvā³⁷ tassā ārocesuṃ. Sā
attano sayanagabbhaṃ³⁸ sajjetvā attanaṃ alaṃkaritvā sayanapitṭhe
nisinnā tasmiṃ āgantvā sayanekadesa nisinne³⁹ cintesi: „sace hi⁴⁰

¹ C^o saravasso, Bⁱ panarasse, B^d panapare. ² C^o vasanto, Bⁱ vavissajjente, B^d hi sajente. ³ Bⁱd jīvite-. ⁴ C^o vissatṭhā ⁵ Bⁱd attano. ⁶ Bⁱd paññāpetvā. ⁷ Bⁱ paccāgantvā. ⁸ C^o dhammade-, Bⁱd jātakaṃ. ⁹ Bⁱd add bhikkhu. ¹⁰ Bⁱd patitṭhāhi. ¹¹ Bⁱd ārakkhikajetṭhako pana ¹² Bⁱd ahamevā. ¹³ Bⁱd add pañca-
maini. ¹⁴ Bⁱd -kaṃ, C^o kuṭumbiyaṃ. ¹⁵ C^o itthi corr. to itthi, Bⁱd itthi. ¹⁶ C^o kuṭumbikaṃ, Bⁱd kuṭumpikaṃ. ¹⁷ Bⁱd paṭibandha- throughout. ¹⁸ Bⁱd jhāya-
mānā. ¹⁹ Bⁱd viya tassā. ²⁰ Bⁱd pi na bhuñjati. ²¹ Bⁱ mañcakaṇṇavi, B^d mañjakaṇṇani. ²² C^o nipajjiti corr. to nipajjati, Bⁱd nipajji. ²³ Bⁱ mañca-
attani, B^d mañcaṭṭani. ²⁴ Bⁱ tāsaṃ ekam dve vāre, B^d sā taṃ ekam dve vāre
pucchiti. ²⁵ Bⁱ punappunam, B^d punappunam. ²⁶ Bⁱ pucchamānāya, C^o B^d
pucchamāna. ²⁷ C^o omits tā. ²⁸ Bⁱ omits gantvā, B^d gandha. ²⁹ C^o -ṭi-. ³⁰
C^o -lāya gacchā, Bⁱd -lāya āgacchāhi. ³¹ Bⁱd adds gantvā. ³² C^o sayanagabbhaṃ,
Bⁱd vasana-. ³³ C^o -mo. ³⁴ Bⁱd sacāham.

- imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsam¹ karissāmi issariyaṃ me² pariḥāyissati, āgatadivase yeva okāsa-kāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, aḷa nam māmkūṃ katvā aṇṇasmiṃ divase okāsaṃ karissāmiti⁴. Atha nam⁴ hatthagahaṇādivasena⁵ keḷiṃ kātum āradhāṃ hatthe gahetvā
- 5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁶. So osakkitvā lajjito utthāya attano gehaṃ eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁷ ṇatvā kuṭumbiye⁸ nikkhante⁹ upasāmkamitvā evaṃ āhaṃsu: „tvā¹⁰ etasmim¹¹ paṭibaddhacittā āhāraṃ paṭikkhipitvā nipajji¹², atha nam punappuna¹³ yācitvā ānayimha¹⁴, tassa kasmā okāsaṃ na akāsiti¹⁵.”
- 10 Sā tam atthaṃ ārocesi. Itarā „tena hi¹⁵ paṇṇāyissasīti¹⁶“ apakka-mimsu¹⁷. Kuṭumbiyo¹⁶ puna nivattitvāpi na¹⁹ olokesi. Sā tam²⁰ ala-bhamānā nirāhārā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo¹⁶ tassā matabhāvaṃ ṇatvā bahumālāgandhavilepanaṃ²¹ ādāya Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā²² ekamantaṃ nisīditvā Satthārā²³ ca „kin
- 15 nu kho upāsaka na paṇṇāyasīti“ pucchite²⁴ tam atthaṃ ārocetvā „sv-āhaṃ bhante ettakaṃ²⁵ kālaṃ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṃ²⁶ nā-gato²⁷“ ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā²⁸ kilesavasena tam pakkosāpetvā āgata-kāle tam okāsaṃ akatvā²⁹ lajjāpesi, pubbe pi pana paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgata-kāle okāsaṃ
- 90 akatvā kilametvā³⁰ vippayojesīti³¹“ vatvā tena³² yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-dhisatto sindhava-kule nibbattitvā Vātaggasindhavo³³ nāma hutvā tassa maṅgalasso ahoṣi. Assagopakā³⁴ tam netvā Gaṇ-gāya³⁵ nahāpenti³⁶. Atha nam Kundālī³⁷ nāma gadrabhī³⁸ disvā

95 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṃ

¹ Ck vokāsaṃ, Bđ omī okāsaṃ. ² C^o -yañce. ³ Ck vokāsaṃkāraṇaṃ, C^o okāsaṃ-kāraṇaṃ. ⁴ Bđ adds gantvā. ⁵ Ck Bīd -gahaṇā-, C^o -gahaṇa-. ⁶ Bīd nivāresi. ⁷ C^o tāyathākatabhāvaṃ, Bī tāya tathā ahatthagahaṇādivibhāvaṃ, Bđ tāya katā hatthagahaṇādivibhāvaṃ. ⁸ C^o kuṭumbiye, Bīd kuṭumpike. ⁹ Bīd add tam. ¹⁰ Bī adds evamāha, C^o tam sutvā. ¹¹ Bī tasmī. ¹² Bī nipajjasi. ¹³ Bīd punappunnaṃ. ¹⁴ Bī ānayimhā, Bđ ānayimhā. ¹⁵ Bīd add tvā. ¹⁶ Ck^o Bī -tīti, Bīd add vatvā. ¹⁷ Bī pakkamisum, Bđ pakkamisu. ¹⁸ C^o kuṭumbiko, Bīd kuṭumpiko. ¹⁹ Bī puna nivattetvā na, Bđ na puna nivattetvā. ²⁰ C^o sā sātaṃ, Bī sā tam. ²¹ Bđ pagandhamālāvilepanaṃ. ²² Bīd omī vanditvā. ²³ Bī nisīdi sutta, Bđ nisīdi satthā. ²⁴ Bīd paṇṇāyatīti pucchitvā. ²⁵ Bīd ettha-. ²⁶ Ck Bīd buddhu-. ²⁷ C^o gato, Bī nāgatosmīn, Bđ nāgatoṣi. ²⁸ Bī na upāsaka idāneva, Bđ na u. idāneva sā. ²⁹ Bđ katvā. ³⁰ Bīd kilamitvā. ³¹ Bī va uyyojesi, Bđ uyyojesi. ³² Bī tehi. ³³ Bđ vātakka-. ³⁴ Ck^o -ke. ³⁵ Bđ -yaṇ. ³⁶ Ck^o -nte. ³⁷ C^o -lī, Bī bhaddali, Bđ baddhali. ³⁸ Bī -bhā, Bđ -bhi.

khādi na pānīyañ ca¹ pivi, parisussitvā² kisā atthicammamattā
 va³ ahosi⁴. Atha naṃ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 naṃ disvā „kin nu kho tvaṃ amma n' eva tiṇaṃ khādasi⁶
 na pānīyaṃ⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu- 5
 nappuna¹³ vuccamānā¹⁴ taṃ atthaṃ kathesi. Atha naṃ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṃ¹⁵ taṃ ānessāmi¹⁶
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁷ nahāyitum¹⁸ gatakāle¹⁹ taṃ²⁰ upa-
 saṃkamitvā „tāta, mayhaṃ mātā tumhesu pāṭibaddhacittā,
 nirāhārā²¹ sussitvā marati²², jīvitadānam assā dethā²³ 'ti āha. 10
 „Sādhu tāta dassāmi²⁴, assagopakā maṃ nahāpetvā²⁵ thokaṃ
 Gaṅgātīre²⁶ caraṇatthāya²⁷ vissajjenti²⁸, tvaṃ mātaraṃ gahetvā
 taṃ padesaṃ ehīti²⁹. So gantvā mātaraṃ ānetvā tasmiṃ
 padese vissajjetvā³⁰ ekamantaṃ paṭicchanno³¹ atthāsi. Assa-
 gopako³² pi Vātaggasindhavaṃ³³ tasmiṃ thāne vissajjesi³⁴. So 15
 taṃ gadrabhiṃ oloketvā upasaṃkami. Atha sā gadrabhi³⁵
 tasmiṃ³⁶ upasaṃkamitvā attano sarīraṃ upasiṃghamaṇe³⁷
 „sac' āhaṃ garuṃ³⁸ akatvā³⁹ āgatakhaṇe⁴⁰ v' assa⁴¹ okāsaṃ
 karissāmi evaṃ me yaso ca issariyañ ca parihāyissati⁴², anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴³ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁴ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴⁵ bhijjitvā⁴⁶
 gatakālo⁴⁷ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁸ „ko me etāya attho⁴⁹

¹ Bīd udakaṃ and omit ca. ² Bī aussi, Bīd sarīraṃ sussitvā. ³ Bīd omit va
⁴ Bīd hutvā, Bī hutvā punappunaṃ pajjāyī. ⁵ Bīd mātaraṃ. ⁶ Ck khāsi, Bī
 khādi. ⁷ Bīd udakaṃ. ⁸ Bīd pivi. ⁹ Bīd pasariraṃ sussitvā. ¹⁰ C nipajji.
¹¹ Bīd add pi. ¹² Bīd -nnaṃ. ¹³ Bīd pucchamānassa gadrabhi. ¹⁴ Bīd ahaṃ.
¹⁵ Bīd taṃ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bī vātakka-. ¹⁷ Bīd nhā-. ¹⁸ Bīd āgamaṇa-.
¹⁹ Bīd omit taṃ. ²⁰ Bīd nihārā, Bīd niharā. ²¹ Bīd marissati. ²² Bīd dassāmiti.
²³ Bīd nahāyitvā. ²⁴ Bīd add thatvā. ²⁵ Bī vicarāna-, Bīd gocarattāya. ²⁶ Bī
 visajjissati, Bīd vissajjissanti. ²⁷ Bīd visajjitvā. ²⁸ Bī paṭichinno? Bīd paṭipanne.
²⁹ Bīd -kā. ³⁰ Bīd vātakka-. ³¹ Bīd vissajjesum, Bīd visajjesum. ³² Ck Bī -bhi,
 Bīd -bhīm. ³³ Ck tasmiṃ thāne, the latter word being scratched out, Bī omits
 tasmiṃ. ³⁴ C -no. ³⁵ Bī guruṃ. ³⁶ Bīd katvā. ³⁷ -kkhaṇe. ³⁸ Bīd yevassa.
³⁹ Bī -yissatīti, Bīd -hāriissatīti. ⁴⁰ Bīd hanu-. ⁴¹ Bī danda-, Bīd dandha-. ⁴²
 Bī bhijjamānaṃ, Bīd bhijjamāna. ⁴³ Bīd kālo. ⁴⁴ Bī vātakka- corr. to vātagg-,
 Bīd add pi.

ti lajjito tato va¹ palāyi. Sā vipphaṇṇasāri² hutvā tatth' eva
patitvā socamānā nipajji³. Atha naṃ putto upasāṃkamitvā
pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴
5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti⁵. 46.

Tattha yena⁶ 'ti tasmiṃ paṭibaddhaṇṇatāya yena kāraṇabhūtena

Puttassa vacanaṃ sutvā gaḍḍhabhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ paṇādikena⁸ eva santhavo⁹ nāma jāyati¹⁰
yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.
10 Tattha ādikenevā¹² 'ti ādito vā¹³ pathamaṃ űeva¹⁴, santhavo ti
methumadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰
ti tāta itthīnaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito vā¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso
hāyati issariyaṃ gabbittabhāvo¹⁸ pariḥāyatīti.

Evam sā itthīnaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi.

- 15 Tatiyaṃ gātham pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:
Yasassinaṃ kule jātaṃ āgataṃ yā na icchati
socati cirarattāya Vātaggaṃ iva Kundalīti²¹. 48.

Tattha yasassinan ti yasasampannaṃ, yā na icchatīti yā itthī²² u-
thārūpaṃ²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānaṃ
90 ti attho.

Satthā imaṃ atītaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā gaḍḍhabhī²⁶ sā itthī ahosi, Vātaggasindhavo pana aham evā“
'ti. Vātaggasindhavajātakaṃ²⁷.

¹ C^o lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^o -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-
sāri. ³ Bⁱ d nipph-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^o B^d -tīti. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d
nakho. ⁸ C^o satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthī-. ¹¹
B^d palāyitanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^o adds na. ¹⁴ C^o -maññeva, B^d pa-
thamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garukaṃ. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-
bhāvo. ¹⁹ B^d itthī-. ²⁰ B^d -vo taṃ. ²¹ C^o kundālīti, C^o kuṇḍalīti, Bⁱ bhad-
dalīti, B^d gaḍḍhabhīti. ²² B^d itthī. ²³ C^o yathārūpaṃ ²⁴ B^d dhammadessa-
naṃ. ²⁵ C^o kuṭi-. ²⁶ B^d bhi. ²⁷ B^d add chaṭṭamaṃ.

7. Kakkajātaka.

Siṅgī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto añña-
 tarām itthim ārabha kathesi. Sāvattiyam kir' eko kuṭumbiko¹
 attano bhariyam gahetvā uddhārasāadhanatthāya² janapadam gantvā
 uddhāram³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵
 pan' assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajetthako tassāpi⁷ sinehena kuṭum-
 bikam⁸ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁹ silavatī¹⁰ ācārasampannā pa-
 tidevatā¹¹, sā corajetthakassa pādesu patitvā¹² „sāmi¹³ sace mayi
 sinehena¹⁴ mayham sāmikam māressasi¹⁵ aham pi¹⁶ visam vā khāditvā¹⁷
 nāsāvātam sannirumbhitvā¹⁸ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchis-
 sāmī¹⁹, mā me akāraṇa²⁰ sāmikam mārehīti²¹ yācitvā tam vissajjāpesi.
 Te ubho pi sotthinā Sāvattim patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā
 „vihāram pavisitvā Satthāram vanditvā gamissāmā²² 'ti²³ gandhakuṭi-
 pariveṇam gantvā²⁴ vanditvā ekamantaṃ nisidimsu. Te Satthārā „ka-
 ham gat' atthā²⁵ 'ti puttā „uddhārasāadhanatthāya²⁶ 'ti āhamso,
 „antarāmagge pana ārogena²⁷ āgat' atthā²⁸ 'ti vutte kuṭumbiko²⁹ āha:
 „antarāmagge no bhante corā gaṇhimsu, tatr' esā³⁰ mam māriyamā-
 nam corajetthakam yācitvā mocesi³¹, imam nissāya³² jīvitam laddhan³³
 ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya³⁴ tuyham jīvitam³⁵ dinnam³⁶,
 pubbe³⁷ paṇḍitānam pi adāsīti³⁸ tena yācito atītam āhari:
 90

Atīte Bārānasiyam Brahmadatte rajjam kārente Hi-
 mavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkajāko
 ahosi, so tassa nivāsabhāvena³⁹ kulīradaho⁴⁰ ti paññāyittha.
 Kakkajāko mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo⁴¹, hatthi⁴²
 gahetvā vadhetvā⁴³ khādati, hatthi⁴⁴ tassa bhayena⁴⁵ otaritvā⁴⁶
 95

¹ C^o kuṭi-. ² Bⁱ uddhāram sodhan-, B^d uddharam sodhan-. ³ Bⁱ uddharam. ⁴ Bⁱd
 so-. ⁵ Bⁱd add dassaniyā. ⁶ Bⁱ tasmī, B^d tassā. ⁷ Bⁱd itthi. ⁸ C^o Bⁱd -ti. ⁹ Bⁱd
 add hutvā. ¹⁰ Bⁱd nippattitvā. ¹¹ Bⁱd add corajethaka. ¹² Bⁱd sineho atthi mā.
¹³ Bⁱ māreheti, B^d mārehi, Bⁱd add sace māresi. ¹⁴ omit pl. ¹⁵ Bⁱd khāditvā vā.
¹⁶ read-tvā vā? Bⁱ sannirajjitvā, B^d -rujjitvā. ¹⁷ Bⁱd gami-. ¹⁸ Bⁱd -ṇena. ¹⁹
 Bⁱd satthāram vandissāmā ti. ²⁰ Bⁱd add satthāram. ²¹ Bⁱd gatattā upāsikā. ²²
 Bⁱ uddhāram sodha-, B^d uddhānam sodha-. ²³ C^o ārogena, Bⁱ arogena, B^d
 āroge corr. to aroge. ²⁴ C^o kuṭi-. ²⁵ Bⁱd tattha sā. ²⁶ C^o moceti. ²⁷ Bⁱ adds
 mayā. ²⁸ Bⁱd na idāneva tāya evam. ²⁹ Bⁱ jīvitadānam, B^d jīvitamādanam. ³⁰
 Bⁱ omits dinnam. ³¹ Bⁱd add pl. ³² Bⁱd pi jīvitam adāsi yevā ti. ³³ Bⁱ ni-
 vāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^o kuṭi-, Bⁱd kuli-. ³⁵ Bⁱ -ṇam,
 B^d -ṇā. ³⁶ C^o Bⁱd hatthi. ³⁷ so C^o; Bⁱd omit vadhetvā. ³⁸ C^o hatthi, Bⁱd -iyo.
³⁹ Bⁱd add tattha.

gocaraṃ gaṇhituṃ na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīra-
dahaṃ² upanissāya vasanānaṃ hatthiyūthajetṭhakahatthim³
paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhim gaṇhi. Ath' assa
mātā „gabbhaṃ rakkhissāmīti“⁶ aññaṃ pabbatapadesaṃ gantvā
5 gabbhaṃ rakkhitvā puttāṃ vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸
patto mahāsārīro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
bato viya ahoṣi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim saṃvāsaṃ
kappetvā „kakkāṭakaṃ gaṇhissāmīti“¹⁰ attano bhariyaṃ ca
mātaraṃ ca ādāya taṃ hatthiyūthaṃ upasaṃkamitvā pitaraṃ
10 passitvā „tāta ahaṃ kakkāṭakaṃ gaṇhissāmīti“ āha. Atha
naṃ pitā „na sakkhissasi tātā“¹¹ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³
vadantaṃ eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradahaṃ¹⁵ upanissā-
sāya vasante¹⁶ sabbavāraṇe sannipādetvā sabbehi saddhim da-
hasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkāṭako otaraṇakāle gaṇhati
15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttaranaṇakāle“ ti pucchitvā¹⁷
„uttaraṇakāle“ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradahaṃ¹⁸ otaritvā
yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā¹⁹ paṭhamāṃ uttaratha, ahaṃ
pacchato gamissāmīti“²⁰ āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²¹
pacchā²² uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²³
20 lohasalākaṃ²⁴ viya aḷavasena²⁵ pāde dāḷhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁶
Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁷ atṭhāsi. Bodhisatto
ākaddhanto²⁸ kulīraṃ²⁹ cāletuṃ nāsakkihi. Kulīro³⁰ pana taṃ
ākaddhanto³¹ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-
tājito baddharāvaṃ³² ravi. Sabbavāraṇā³³ maraṇabhayaḥhitā³⁴
25 kuñcanaḍaṃ³⁵ katvā muttakarisaṃ cājamānā palāyimsu. Ka-
neru³⁶ pi 'ssa saṇṭhātuṃ³⁷ asakkonti³⁸ palāyituṃ ārabhi³⁹. Atha

¹ Bī asakkonto, B^d asakkonti. ² C^k kulī-, Bī kulī-, B^d kulī-. ³ Bīd -jetṭhakaṃ.
⁴ Bī karetuṃyā, B^d karekuyā. ⁵ Bīd -imhi. ⁶ C^k -māti. ⁷ C^k omitt so. ⁸ B^d
-tam. ⁹ C^k kā-, Bīd kareṇuyā. ¹⁰ Bī uggaṇhissāmīti, B^d ukkaṇh-. ¹¹ Bīd
puttā. ¹² Bīd vāretti. ¹³ Bīd -nnaṃ. ¹⁴ Bī vadantitvaññeva, B^d vadantaṃtvañ-
ñeva. ¹⁵ C^k kulī-, Bīd kulī-. ¹⁶ C^k -tā, Bī -to. ¹⁷ Bīd pucchi. ¹⁸ Bīd ga-
hetvā. ¹⁹ Bīd bhāvissāmīti. ²⁰ Bīd pacchato. ²¹ Bīd kammāra. ²² Bī loha-
ṭalakaṃ, B^d -salakaṃ. ²³ C^k āla- corr. to ala-, Bīd dvialadvayena. ²⁴ Bīd kā-
reṇukā. ²⁵ C^k va. ²⁶ C^k Bī ākaddhanto. ²⁷ C^k kulī-, Bī -kulī-, B^d -kuli. ²⁸
Bīd bandharavaṃ. ²⁹ Bīd sabbe-. ³⁰ Bīd -tājita. ³¹ Bīd koñca-. ³² Bīd san-
dhāretuṃ. ³³ Bīd -ti. ³⁴ Bīd ārabhihi.

naṃ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanatthaṃ
paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴

atṭhittaco⁵ vārisayo alomo,

tenābhibhūto kapaṇaṃ rudāmi,

mā heva maṃ pāṇasamaṃ jaheyyā ti. 49.

5

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavanno⁶ migo dvīhi alehi siṅgac-
caṃ sādhetehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho. migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kulīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
thēna nettam. āyatāni cakkhusamkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī-
ghakkhiti attho, atṭhim ev¹² assa tacakkiccam sādhetiti atṭhittaco¹³, tenābhi-
bhūto ti tena¹⁴ migena abhibhūto ajjhotthato¹⁵ niccalaṃ¹⁶ gabito hutvā, ka-
paṇaṃ rudāmīti kāruṇṇappatto¹⁷ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva maṃ¹⁸
ti maṃ evarūpaṃ vyasanaṃ pattaṃ¹⁹ attano pāṇasamaṃ piyasāmikaṃ tvaṃ mā
heva jahi²⁰.

15

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² taṃ assāsayamānā dutiyaṃ
gāthāṃ āha:

2. Ayya na taṃ jahissāmi kuṇjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,

pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvaṃ ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ 'ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiṃ²⁷ hi kuṇjarā thā-
mena parihāyanti, sā ahaṃ evaṃ thāmahinaṃ²⁸ imaṃ vyasanaṃ pattaṃ²⁴ na
taṃ³⁰ jahissāmi³¹, mā bhāyi, imissā³² hi³³ catūsu³⁴ disūsu samuddaṃ pa-
tvā tṭhitāya cāturantāya paṭhaviyā³⁵ tvaṃ mayhaṃ suṭṭhu piyo ti.

90

Atha naṃ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni taṃ kulīrena³⁷
saddhiṃ thokaṃ kathāsallāpaṃ labhamānā vissajjāpessāmīti³⁸
vatvā kulīraṃ³⁷ yācamānā tatiyaṃ gāthāṃ āha:

95

¹ Bīd bandha-. ² Bīd paṇṇā-. ³ Bīd siṅga. ⁴ Bīd āyati-. ⁵ Bīd atṭhittaco. ⁶ Ck
siṅgisuvaṇṇavanno, C^o siṅgisuvaṇṇavanna. Bī siṅgasuvaṇṇavanna, Bīd suvaṇṇa-
vanno, omitting siṅga. ⁷ Bīd siṅgaṇ ti. ⁸ Bī sabbapāṇasaṅgahakavase, Bīd sabba-
pāṇasaṅgahatavasena. ⁹ Ck kulī-, C^o kulīroti, Bīd kulīroti. ¹⁰ Bī āyati-. ¹¹ Bīd
add ettha. ¹² Bīd atṭhittaco. ¹³ Bī teneva. ¹⁴ Bī ajjhottharato, Bīd ajjhottharato.
¹⁵ Bīd -lo. ¹⁶ Ck -ṇṇapa-. ¹⁷ Bī ru-. ¹⁸ Cks hevan. ¹⁹ Bīd byasanappattaṃ.
²⁰ Bī jahāmi, Bīd jahā ti. ²¹ Bīd kāreṇukā. ²² Bīd nivatte-. ²³ Bīd kuṇjaraṃ.
²⁴ Bī saṭṭhahāyanaṃ, Bīd saṭṭhihāyanaṃ. ²⁵ Bīd -byā. ²⁶ Bīd -nan ²⁷ Bīd sa-
ṭṭhivassikakā-. ²⁸ Bī thāmehi sampannaṃ, Bīd thāmena hi sampannaṃ. ²⁹ Bī
idaṃ byasanappattaṃ, Bīd imaṃ byasanappattaṃ. ³⁰ Bīd omīti. ³¹ Bīd -mīti.
³² aha sā kaṇeru - - - imissā wanting in C^o. ³³ Bīd ti. ³⁴ Cks Bī catūsu. ³⁵
Bīd path-. ³⁶ Cks santhamhi, Bī saṭṭhapetvā, Bīd santhambhetvā? ³⁷ Bīd kulī-
³⁸ Bīd visa-.

s. Ye kulīrā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulīrā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiya⁵ ca mahantattena⁶ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yacāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmikaṃ muñcā⁸ ti.

Kulīro⁸ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittam gahevā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāraṇassa pādato aḷe¹¹ viniveṭhento
,,ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴ na¹⁵ kiñci aññasi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva atṭhīni bhijjiṃsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kulīraṃ²⁰ niharitvā mahitale ṭhapetvā
maddantā cunṇam²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷa sarirato bhijji-
tvā ekamante patiṃsu. So ca kulīradaho²² Gaṅgāya ekāband-
dho²³ Gaṅgāya²⁴ pūraṇakāle²⁵ Gaṅgodakena pūrati, udaye
15 mandibhavante²⁶ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁷. Atha dve
pi te aḷa uppatitvā²⁸ Gaṅgāya pavuyhiṃsu²⁹, tesu eko sa-
muddaṃ³⁰ pāvisi, ekaṃ dasabhātikarājāno³⁰ udaye kiḷamānā
labhitvā Ānakaṃ³¹ nāma mutiṅgaṃ³² akaṃsu, samuddaṃ³³ pa-
viṭṭhaṃ pana asurā gahevā Ālambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te aparabhāge Sakkena³⁴ saṅgāme³⁵ parājitaṃ taṃ chaḍḍetvā³⁶
palāyiṃsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Ālam-
baramegho viya thanantīti³⁷ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammadesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁸ jayampatikā sotāpattiḥhale

¹ Bīd kulī-. ² Bīd gaṅgāya vā yamunā ca, Bīd gaṅgāya yamunāya ca. ³ Ck^o pa-
tīti. ⁴ Ck^o kulī-, Bīd gaṅgāya vā yamunāya vā kulī-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ C^o tvaṃ. ⁸ Ck^o kulī-, Bīd kulī-. ⁹ Bīd kathī-. ¹⁰ Bīd ākaḍhi-
yamānaso, Bīd akaḍhi-. ¹¹ Ck^o aḷehi. ¹² Ck^o alaṃ, C^o alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd viṣeṭho ¹⁴ Ck^o -ssasīti, Bīd -ssāmiti. ¹⁵ Ck^o omits na. ¹⁶ Bīd piṭhiyaṃ.
17 Bīd adds atha ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Ck^o kulī-, Bīd kulī-,
Bīd kulī-. ²¹ Bīd cunṇavicunṇam. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ C^o omits
gaṅgāya. ²⁴ C^o Bīd pūraṇa-. ²⁵ Bīd mandībhūte. ²⁶ Bīd gaṅgāya otarati ²⁷
Bīd upalavitvā. ²⁸ C^o vuyhiṃsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ C^o -tu-. ³¹
Bīd ālaka, Bīd ālakaṃ. ³² Bīd mudiṅgaṃ, Bīd muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ C^o
sakkotaṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Ck^o chaḍḍetvā, Bīd chaṭṭetvā, Bīd chaṭetvā. ³⁷ Bīd
thanatīti. ³⁸ Bīd omit i i.

patiṭṭhahimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayaṃ upāsikā ahoṣi², vāraṇo pana aham aham evā“ 'ti. Kakkajātaka³.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānaṃ ti. Idam Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataraṃ uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri janapade⁴ cārikaṃ
cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ⁶ nimantetvā
uyyāne nisīdāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷ uyyānacāri-
kaṃ⁸ caritukāmaṃ iminā uyyānapālena saddhiṃ carantū“ 'ti vatvā „ay-
yānaṃ phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālaṃ āpāpesi. Bhikkhū 10
caramāṇā ekam chiddaṭṭhānaṃ⁹ disvā „imaṃ ṭhānaṃ chiddam¹⁰ avirū-
harukkhaṃ¹¹, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchimsu. Atha nesaṃ uy-
yānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṃ
āsiṇcanto 'mūlappamāṇena¹² āsiṇcissāmīti' uppāṭetvā mūlappamāṇena
udakaṃ āsiṇci, tena taṃ ṭhānaṃ chiddam jātan“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikaṃ āgantvā tam¹¹ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na bhikkhave
idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“ 'ti vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Vissaseṇe¹⁴ nāma¹⁵ rajjaṃ kā-
rente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavaṃ kilissāmīti“ uy- 20
yānavāsino makkate āha: „idam uyyānaṃ tumhākaṃ bahūpa-
kāraṃ, aham sattāhaṃ ussavaṃ kilissāmi, tumhe sattame di-
vase uparopakesu udakaṃ āsiṇcathā“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti
sampaṭicchimsu. So tesaṃ cammaghaṭake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakaṃ siṇcitvā¹⁸ uparopakesu āsiṇcimsu. Atha te¹⁹ 25
makkaṭajetṭhako āha: „āgametha tāva, udakaṃ nāma sabba-
kālaṃ dullabhaṃ, taṃ rakkhitaḥ²⁰, uparopake uppāṭetvā

¹ Bīd kareṇukā. ² Bīd omīti ahoṣi. ³ C^o kakkajātaka-, Bⁱ kaṇṇata-, Bīd add
sattamaṃ. ⁴ C^o Bīd -ṇa-. ⁵ C^o vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṃghaṃ. ⁷ C^o ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bⁱ chindanaṭṭhānaṃ, Bⁱ chindaṭṭhānaṃ.
¹⁰ Bⁱ chinda, Bⁱ chinnaṃ. ¹¹ C^o virājarukkhaṃ. Bⁱ ruḥhaṃ avirakkhi. ¹²
C^o mūlapa-. ¹³ Bīd etam. ¹⁴ C^o vissaseno, Bīd visaseno. ¹⁵ C^o Bīd add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C^o ghuṭṭe, C^o ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, Bⁱ saṃghuṭṭhe, Bⁱ saṃ-
ghuṭṭhe. ¹⁸ Bⁱ āsiṇcanta, Bⁱ āsiṇcitvā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

- mūlappamāṇaṃ ṇatvā dīghamūlakesu bahum¹ rassamūlakesu
 appaṃ udakaṃ āsiñcituṃ² vaṭṭatīti³. Te „sādhū“⁴ 'ti vatvā⁵
 ekacce uparopake uppātetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā
 udakaṃ siñcauti. Tasmim kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
 5 ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇiyena
 uyyānaṃ gantvā te makkatake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe
 evaṃ kāretīti⁸“ pucchitvā „vānarajetṭhako“⁹ ti vutte „jetṭha-
 kassa⁷ tāva vo ayaṃ paññā⁸, tumhākaṃ kīdisi⁹ bhavissatīti¹⁰,
 tam¹¹ atthaṃ pakāseṇa paṭhamāṃ¹² gātham āha:
 10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
 tassāyaṃ¹³ edisi¹⁴ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesaṃ¹⁵ pi samāgatānaṃ¹⁶
 ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā¹⁷ pajā kīdisi
 nu kho tassāyaṃ¹⁸ paññā ti.

- 15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:
 2. Evam eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
 kathaṃ hi mūlaṃ adisvā¹⁹ rukkhāṃ jaññā patitṭhitā ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ paṇ' ettha saṃkhepattho: tvaṃ
 bho purisa kīraṇākāraṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²⁰ amhe vinindasi, rukkhāṃ²¹
 20 nāma gambhīrapatitṭhito²² vā esa na vā ti mūlena²³ anuppātetvā kathaṃ nā-
 tuṃ²⁴ sakkā, tena mayaṃ uppātetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmi²⁵ ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- a. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁶ vānarā vane,
 Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkhharopakā ti. 54.

- 25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasīrājā²⁷ Vissaseno yev' ettha²⁸
 garahitabbo, yassatthā rukkhharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkha-
 ropakā jātā ti

1 C^o B^d bahu. 2 B^d siñci-. 3 B^d sampaticchitvā, Bⁱ adds va 4 B^d omit te.
 5 B^d -te. 6 C^o karotīti, B^d kena tumhehi evaṃ kāritānti. 7 B^d vānaraje-
 8 B^d appapañño 9 B^d -kaṃ pana kīdisaṃ. 10 C^o -ssasīti. 11 Bⁱ etāhi, B^d
 ekam. 12 B^d imāhi. 13 C^o nassa-. 14 C^o idisi, B^d edisi. 15 C^o omits sabbe-
 sam. 16 B^d samāṇajātīnaṃ. 17 C^o lāmaka, Bⁱ lāmaka, B^d lāmaka. 18 C^o tas-
 māyaṃ, Bⁱ tassa, B^d tassā. 19 C^o B^d add na. 20 B^d eva 21 B^d rukkho.
 22 B^d -re-. 23 B^d mūlaṃ. 24 C^o nātaṃ, B^d nānuraṃ. 25 Bⁱ ye vatta, B^d ye
 caññe tattha. 26 C^o -si-. 27 Bⁱ yo etta etta, B^d yeva ettha.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā vānarajetṭhako āramadūsakakumāro ahosi, paṇḍitapuriso pana
 aham evā” ti. *Āramadūsakajātakaṃ* ¹.

9. Sujātajāta.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Idam Satthā Jetavane 5
 viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṃ ² Dhanañjayasetṭhiddhitarāṃ. Visā-
 khāya kaṇiṭṭhabhaginim Sujātaṃ ārabha kathesi. Sā kira mahan-
 tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharaṃ pūrayamānā pāvisi, „mahāku-
 lassa dhītā ahan” ti pana ³ mānatthaddhā ahosi kodhanā caṇḍā ⁴
 pharusā, sassusurasasānikavattāni na karoti, gehajanaṃ tajjenti ⁵
 paharanti ⁶ carati ⁷. Ath’ ekadivasam Satthā pañcabbikkhusatapari- 10
 vuto ⁸ Anāthapiṇḍikassa gehaṃ gantvā nisīdi. Mahāsetṭhi ⁹ dhammam
 suṇanto ¹⁰ Bhagavantaṃ upanisīdi ¹¹. Tasmim khaṇe Sujāta dāsakamma-
 karehi saddhim kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ tṭhapetvā
 „kim saddo eso” ti āha. „Esā ¹² bhante kulasuṇhā agāravā, n’ ev’ 15
 assā ¹³ sassusurasasānikavattaṃ atthi ¹⁴ na dānaṃ na silaṃ, assaddhā
 appasannā ahorattaṃ ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicaratīti”. „Tena hi ¹⁶
 pakkosathā” ti. Sā āgantvā ¹⁷ vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha
 nam Satthā „satt’ imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsam ¹⁸ tvaṃ katarā”
 ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ ¹⁹ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
 jānāmi, vitthārena me kathethā” ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
 hīti” vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitānukampinī
 aṇṇesu rattā atimaṇṇate patim
 dhanena kītassa vadhāya ussukā,
 yā evarūpā purisassa bhariyā
 „vadhakā” ²⁰ ca ²¹ bhariyā” ti ca sā pavuccati.
 Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam
 sippaṃ vaṇijjāṇ ca kasim adhiṭṭhaham ²²

¹ Bīd add aṭṭhamam. ² Ck suni-, Bīd suṇham. ³ Bīd omit pana. ⁴ Ck caṇḍa, Bīd caṇḍi. ⁵ Ck tajjenti, C² tajja, Bīd tajjanti. ⁶ C² -ti, Bī -tīti, B² -ti. ⁷ Bī omits carati, B² vivadanti. ⁸ C² Bīd pañcabi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ Bīd add pi. ¹⁰ Bī adds va. ¹¹ Bīd upasaṇikamitvā vanditvā nisīdi. ¹² Bīd ekā. ¹³ Bī agārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bī natthi, B² na atthi. ¹⁵ Bī -ttim, B² -ttim corr. to -ttam. ¹⁶ Bī adds nam. ¹⁷ Bī ti āha pakkosāpetvā āgantvā, B² ti sāpetvā āgantvā. ¹⁸ Ck tāsam, Bī tāsū. ¹⁹ Ck na, Bī sam, B² omits taṃ. ²⁰ C² ayyā, Bī vadhata. ²¹ Bī omits ca. ²² Ck -hira, Bī adhiṭṭhakaṃ, B² adhiṭṭhaham.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchatī²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„corī³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upaṭṭhāyikānaṃ⁹ abhibbhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttā¹² anurakkhate¹³ patim¹⁴
tato dhanam sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jeṭṭhā¹⁶ bhagini kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakanhi sāmike
hirīmanā bhattavasānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhagini ca bhariyā“¹⁹ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patim pamoditā
20 sakhī sakhāraṃ va cirassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkuṭṭhasantā²⁵ vadhadaṇḍatajjitā
25 aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattavasānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ Bīd tassa. ² Ck-tu, Bīd pahātumicchatī. ³ Bī teri, Bīd cori. ⁴ Bīd omīti ca. ⁵ Ck okkāmākāmā corr. to akāmākāmā, Bī akammarūkāmā, Bīd akammakā. ⁶ Ck alāsā, Bīd alasā. ⁷ Ck maggasā. ⁸ Bī durattavādini, Ck durannavādini. ⁹ Ck upṭhā-, Bī upajhānakāni, Bīd upāthayakānaṃ. ¹⁰ Bīd pavattini. ¹¹ the second and third verses (yam ithiyā --- akammakāmā ---) are wanting in C. ¹² Bīd mātā puttāṃ va. ¹³ C anupekkhate, Bī anurukkhate, Bīd -rakkhite. ¹⁴ Bīd pati. ¹⁵ C saccī, wanting in Bī. ¹⁶ Bīd jeṭṭhā. ¹⁷ Ck kaniṭṭhā, Bīd ganiṭṭhakā. ¹⁸ Ck -ni, Bīd bhattavasānuvattini. ¹⁹ Bīd kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bī. ²⁰ Bīd cidha. ²¹ Bī cirassam, Bīd cirassa. ²² Ck kolī-, Bīd koleyyakā. ²³ Ck ma, Bī va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bī. ²⁵ Bī akuddha-, Bīd akundhā-. ²⁶ Bī sako-, Bīd ako-. ²⁷ Bī satta --- ni, Bīd bhatta-. ²⁸ Bīd dāsī, wanting in Bī.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³

corīti ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,

5

dussilarūpā pharusā anādarā⁵

kāyassa bhedā nirayaṃ vajanti tā.

Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca

dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,

sīle t̥hitattā cirarattasamvutā

10

kāyassa bhedā sugatim vajanti tā.

Evam Satthari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-pattiphale patit̥ṭhahi, tato¹⁰ „tvam imāsam sattannaṃ bhariyānaṃ ka-tarā“ ti vutte „dāsīsamā¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ van-ditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva¹² 15 dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte dassite gandhakuṭim pavisi. Dhammasabbhāyaṃ pi kho bhikkhū Sat-thu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujā-taṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patit̥ṭhāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu t̥tha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti 20 pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atitāṃ āhari: .

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā vayap-patto Takkasilāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje 25 patit̥ṭhāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ dātukāmo „evam²⁰ avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan“ ti tassā anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadi-vasaṃ uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhim̐ űeva²² 30

¹ Bⁱ adds uppajjanti, B^d upapajjanti. ² Bⁱd cidha. ³ Bⁱ vadhakā pavuccati, B^d vadhakā ti pavuccati. ⁴ Bⁱd ayyakā. ⁵ Bⁱd anācārā. ⁶ Bⁱ dāsī, B^d dāsī, both omit ti. ⁷ Bⁱd imāsu. ⁸ Bⁱ -yāsu. ⁹ C^k dassente dassente, C^s dassento, B^d dassentesu. ¹⁰ Bⁱd sujāte. ¹¹ Bⁱ dāsī-. ¹² Bⁱ ekavāreva, B^d ekovāreneva. ¹³ Bⁱ -saṅghe, B^d -saṅghe. ¹⁴ B^d ekovāreneva. ¹⁵ Bⁱd add yevā. ¹⁶ Bⁱd -lāyaṃ. ¹⁷ Bⁱd sabbasi-. ¹⁸ Bⁱ adds samena, B^d sammena. ¹⁹ Bⁱ tassā. ²⁰ Bⁱ ekameva, B^d evameva. ²¹ Bⁱd gacchanto. ²² C^s Bⁱd saddhiññeva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kiki sakūṇo viravi. Bodhisatta-
 parisā² taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā³, „ambho caṇḍavāce⁴
 pharusavāce⁴ mā saddaṃ akāsi⁵“ āha. Bodhisatte⁶ nāṭaka-
 parivute⁶ mātarā saddhiṃ uyyāne⁷ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite⁵ sālarukkhe nilīnā ekā kokilā madhurena sareṇa vassi⁹.
 Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹⁰ paggaḥetvā
 „saṇḥavāce sakhilavāce¹¹ muduvāce vassa vassā“¹¹ ti gīvaṃ
 ukkhipitvā ohitasoto olovento aṭṭhāsi. Bodhisatto¹² tāni dve
 kāraṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetum¹³ sakkhissāmīti“
 10 cintetvā „amma antarāmagge kiki saddaṃ¹⁴ sutvā¹⁵ mahājano
 ‘mā saddaṃ akāsi¹⁶, mā saddaṃ akāsi¹⁷’ kaṇṇe pidahi, pharu-
 savācā nāma na kassaci piyā“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā¹⁷ piyadassanā¹⁸
 kharavācā piyā honti asmiṃ loke paramhi ca. 55.

15 2. Nanu passas¹⁹ imāṃ kālīm¹⁰ dubbhaṇṇaṃ²⁰ tilakāhataṃ²¹
 kokilāṃ saṇḥabhāṇena²² bahunnaṃ paṇinaṃ piyaṃ. 56.

3. Tāsmā sakhilavāc²³ assa²³ mantabhāṇī²⁴ anuddhato (Dhp.v. 363.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitaṃ ti. 57.

. Tāsaṃ ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṅgusamādinā²⁵ sarīravāṇa-
 20 sampannā²⁶ kathānigghosassa²⁷ madhuratāya mañjukā²⁸ abhirūpatāya²⁹ piya-
 dassanā samānā³⁰ antamaso mātāpitāro pi³¹ akkosaparibhāsdivasena³² pavat-
 tāya³³ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca³⁴ loke
 piyā nāma na honti³⁵ antarāmagge kharavācā³⁶ kiki viya, saṇḥabhāṇino pana
 maṭṭhāya³⁷ madhurāya vācāya samannāgatā virūpāpi³⁸ piyā honti, tena taṃ³⁹
 25 vadāmi: nanu passasi imāṃ kālīm⁴⁰ dubbhaṇṇasarīravāṇato⁴¹ pi kālātarehi⁴²

¹ B^d adds nam. ² B^d bodhisattassa parisā ca. ³ B^d pidahitvā. ⁴ Ck -co.
⁵ Bⁱ -tto. B^d add pana. ⁶ Ck -tena, Bⁱ -varito, B^d -vāritena. ⁷ B^d uyyāna-
 meva. ⁸ B^d -ta. ⁹ B^d viravi. ¹⁰ B^d -añjali. ¹¹ saddhiṃ - - - sakhilavāce
 wanting in Bⁱ. ¹² B^d atha mahāsatto. ¹³ Bⁱ aññāpe-, B^d paññāpe-. ¹⁴ Bⁱ
 kiki-, B^d kiki-. ¹⁵ Bⁱ adds ki kathesi. ¹⁶ B^d omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bⁱ
 maññuṇā, B^d mañjukā. ¹⁸ Bⁱ -dassiko, B^d -dassina. ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ Ck -ḍḍā. ²¹ Ck -bhataṃ, Bⁱ -haṇaṃ. ²² Bⁱ -vāsena, B^d -vācena. ²³ B^d cāya.
²⁴ B^d -ṇi. ²⁵ Ck -samādinā. ²⁶ Bⁱ samānā, B^d samāganā. ²⁷ B^d gatāniggho-
²⁸ Bⁱ maññukā. ²⁹ Ck -tāyaṃ. ³⁰ B^d adds pi. ³¹ B^d omit pi. ³² Bⁱ -satādi-,
 B^d -sakādi-. ³³ B^d -ttā. ³⁴ Ck omits paramhi ca, Bⁱ imasmi loke paramhi ca.
³⁵ B^d add taṃ amma. ³⁶ Ck B^d kharā-. ³⁷ Ck maṇḍāya, C^e maṭṭāya, B^d ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ Ck omits pi. ³⁹ B^d nam. ⁴⁰ C^e B^d kālīm. ⁴¹ Ck dubbhaṇṇaṃ-, B^d
 duppaṇṇasarīraṃ vaṇṇato. ⁴² B^d kālātare.

tilakehi āhatam¹ kokilam yā² evam dubbannā³ samānāpi saṇhabhāṇena⁴ ba-
hunnam pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loke mātāpitunnam pi
appiyo tasmā bahujaṇassa piyabhāvaṃ icchanto poso sakhilavāco saṇhamatṭa-
muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ paricchinditvā kathanato¹⁰ man-
tabhāṇi¹¹ vinā uddhaccena pamāṇayuttass¹² eva kathanato anuddhato, yo¹³ hi 5
evarūpo¹⁴ pālī ca¹⁵ atthañ ca¹⁶ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁷
katvā paraṃ na akkosetvā¹⁸ kathitātāya¹⁹ madhuraṃ ti.

Evam Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ de-
setvā mātaram saññāpesi¹⁹. Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā
ahosi. Bodhisatto pi mātaram ekovāden²⁰ eva²¹ nibbisevanam 10
katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasiraṇṇo mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham eva“²¹ ti.
Sujātajātakam²¹.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbehi kira nātīhīti. Idam Satthā Jetavane viharaṇto
kākolūkakalaham²² ārabha katesi. Tasmim²³ hi kāle kākā divā
ulūke²⁴ khādanti, ulūkā²⁵ suriyagamanato²⁶ paṭṭhāya tattha tattha
sayitānam kākānam sisāni chinditvā²⁷ te²⁹ jīvitakkhayaṃ pāpenti.
Ath¹ ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa 20
sammajjanakāle²⁹ rukkhato patitāni sattatṭhanālīmattāni³⁰ pi³¹ bahu-
tarāni pi kākāsīsāni chaḍḍetabbāni³² honti. So tam atthaṃ bhikkhū-
nam ārocesi. Bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum:
„āvuso asuḥassa³³ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ Ck ābhataṃ, C^o ābhātam corr. to āhatam. ² C^o sā, Bīd omīti yā. ³ Bīd -ṇṇa-.
⁴ Bīd saṇhavācābhāvena. ⁵ Bī tasmā. ⁶ Ck saṇhavaddha-, Bīd saṇhavāco mudu-,
Bīd adda maṭhavāco. ⁷ Bīd assā. ⁸ Bī ṇāṇasaṃ-, Bīd paññāṇasaṃkhātāya. ⁹ Ck
mantāya, C^o Bī samantāya. ¹⁰ Bīd vacanato. ¹¹ Bī samantabhāṇi, Bīd saman-
tabhāṇi. ¹² Ck^o so. ¹³ Bīd add puggalo. ¹⁴ Ck Bīd pālīca, C^o pālīatthañca.
¹⁵ Ck omīti atthañca; C^o pālīca in the place of atthañca. ¹⁶ Bī kara-. ¹⁷ Bī
paraṃ sakopetvā, Bīd paraṃ akopetvā. ¹⁸ Bīd kathitassa. ¹⁹ C^o paññāpesi.
²⁰ Bī ekovādena, Bīd ekovāreṇeva. ²¹ Bīd add navamaṃ. ²² C^o -lūka-, Bī
-luka-, Bīd -luṅka-. ²³ Bīd tasmim. ²⁴ C^o ulūke, Bīd uluṅke. ²⁵ C^o ulūkā,
Bīd uluṅkā, Bīd ulaṅkā. ²⁶ Bīd -yattaṅga-. ²⁷ Bī bhinditvā. ²⁸ Bīd tesam.
²⁹ Bīd sammajjana-. ³⁰ C^o Bīd -nālī-. ³¹ Bīd add lohitamakkhitaṇi. ³² Bīd
chaṭṭe-. ³³ Bīd amukassa.

kāni¹ nāma kākasisāni chaddetabhāni² hontitī³. Sattthā āgantvā „kāya
nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴ ti pucchī. Bhikkhū
„imāya nāmā⁵ 'ti vatvā⁶ „kadā paṭṭhāya⁴ pana bhante kākānaṃ ca
ulūkānaṃ⁵ ca aññamaññaṃ veram uppannaṃ⁷ ti pucchimsu. Sattthā
5 „paṭhamakappiyakālato⁶ paṭṭhāya⁴ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappikā⁷ sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ
sobhaggappattaṃ ānāsampannaṃ⁸ sabbākārāparipuṇṇaṃ⁹ puri-
saṃ gahetvā rājānaṃ karimsu, catuppadāpi¹⁰ sannipatitvā ekaṃ
sihaṃ rājānaṃ karimsu, mahāsamudde macchā Ānandaṃ nāma
10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunagaṇā Himavanta-
padese¹¹ ekasmiṃ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „manussesu rājā
paññāyati tathā catuppadesu¹⁰ c' eva macchesu ca, amhākaṃ
pan' antare¹² rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹³ nāma na¹⁴
vaṭṭati¹⁵, amhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati¹⁶, ekaṃ rājā-
15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā¹⁷ ti te tādisaṃ sakunaṃ
oḷokayamānā¹⁸ ekaṃ ulūkaṃ¹⁹ rocetvā „ayaṃ no ruccatitī¹⁸
āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsaya gahanatthaṃ
tikkhattuṃ sāvesi²⁰. Tassa sāventassa dve sāvanā²¹ adhivā-
setvā tatiyasāvanāya²² eko kāko utthāya „tiṭṭha tāv', etassa²³
20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdi-
saṃ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayaṃ tattaka-
pāle²⁴ pakkhittatila²⁵ viya tattha tatth' eva²⁶ bhijjissāma, imaṃ
rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatitī¹⁸ imaṃ atthaṃ pakāsetuṃ
paṭhamāṃ gāthā āha:

¹ Bī ettha-. ² Bī chaddhe-, Bā chatte-. ³ Bā pucchitvā imāya nāmā ti vutte
na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karonti (Bī -to) yevā ti vatvā. ⁴ Bā
omit paṭṭhāya. ⁵ Bā ulu-. ⁶ Cā Bā -kappika-. ⁷ Bī paṭhamakappe manussā,
Bā paṭhamakappe manussā. ⁸ Bā ācāra-. ⁹ Cā sabbākārāparipuṇṇaṃ, Bī sabbā-
laṅkāraparipuṇṇaṃ. ¹⁰ Bā catupā-. ¹¹ Bā -ppa-. ¹² Bā pana antare ¹³ Cā
appatissavāso, Bī appatissavovāso, Bā appatissavoso. ¹⁴ Bī omits na. ¹⁵ Cā
vaddhati. ¹⁶ Cā vaddhati, Cā vaddhatitī, Bā vaṭṭatitī. ¹⁷ Cā jāna-. ¹⁸ Bā
oloki-. ¹⁹ Cā Bā ulūkaṃ, Bī ulūka. ²⁰ Bā -ti. ²¹ Cā -ṇā, Bā savanā. ²²
Cā -ṇāya, Bī -savanāya. ²³ Bī akuddhassa bhāva tassa, Bā sakuddhassa tāva
tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bī tatthakapile, Bā tatthakapāle. ²⁵
Bā -ttalaṇaṃ. ²⁶ Bī tattheva tattheva, Bā tattheva.

1. Sabbehi kira ñātīhi¹ kosiyo issaro kato,
sace ñātīh² anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan³ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ tam⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīhi ayaṃ kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ ñātīhi anuññāto bhaṇeyyaṃ ettha vattabbaṃ ekavācikaṃ⁷ kinci bhaṇeyyan ti. 5

Atha naṃ anuññātattā⁸ sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu.

2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevaṇaṃ,
santi hi daharā pakkhī⁹ paññāvanto¹⁰ jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbehi¹¹ ev' amhehi¹² anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ tam bhaṇa, atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ ti bhaṇanto ca kāraṇaṃ c' eva¹³ paveniāgataṃ ca vacanaṃ āmuñcivā¹⁴ va bhaṇa, paññāvanto¹⁵ jutindharā tpaññāsampannā c' eva¹⁶ ñāpo-bhāsadharā ca daharāpi hi¹⁷ atthi yeva.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṃ vo¹⁸ ulūkassābhisecanaṃ,
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60.

Tass' attho: bhaddaṃ tumbhakaṃ hotu, yaṃ¹⁹ paṇ' etaṃ tikkhattuṃ sāva-navācāya²⁰ ulūkassa²¹ abhisecanaṃ²² kayirati²³ etaṃ mayhaṃ na ruccati, etassa hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho pañāyaṃ²⁴ kathaṃ²⁵ karissatīti na jānāmi, sabbathāpi²⁶ etaṃ²⁷ mayhaṃ na ruccatīti. 20

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati²⁸, mayhaṃ²⁹ na ruccatīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko³⁰ pi naṃ utṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te³¹ aññamaññaṃ veraṃ bandhimsu. Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ³² rājānaṃ katvā pakkamimsu.

¹ B¹ imehitīhi. ² B¹d -hi. ³ B¹d -kan. ⁴ C¹ sāvanāma, C² sāvanā. ⁵ C¹ ti, B¹d vattati. ⁶ B¹d add saddaṃ. ⁷ B¹ -vācaṃ. ⁸ B¹ anujānantī, B¹d anujānantā. ⁹ C¹ B¹d pakkhī. ¹⁰ C¹ B¹ pañña-. ¹¹ B¹d amhehi sabbehi. ¹² B¹d -ñaññeva. ¹³ C¹ B¹ amuñcivā, B¹d āmuñjitvā. ¹⁴ C¹ pañña-. ¹⁵ B¹d omīti ceva. ¹⁶ B¹d omīti hi. ¹⁷ B¹d bhaddante. ¹⁸ C¹ yaṃ. ¹⁹ C¹ -naṃ-, C² -ñaṃ-. ²⁰ C¹ ulū-, B¹d ulūkassa. ²¹ C¹ -na. ²² C¹ B¹d kayirati. ²³ C¹ pañāya, B¹d panayaṃ. ²⁴ B¹d kataṃ samuṭṭha. ²⁵ B¹d sabbathāpi etaṃ. ²⁶ B¹d omīti mayhaṃ na ruccati. ²⁷ C¹ omīti mayhaṃ. ²⁸ C¹ ulū-, B¹d ulūko. ²⁹ B¹d paṭṭhāyete corr. to paṭṭhāya te, B¹ omīti te. ³⁰ C¹ -sa, B¹d suvaṇṇaṃ hisa.

Satthā imam dhammadesanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahamsapotako pana aham eva
ahosin“ ti. Ulūkajātakam³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAṆṆAVAGGA.

5

1. Udapānadūsakajātaka.

Āraṇṇakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viha-
ranto ekaṃ udapānadūsakam sigālaṃ ārabha katesi. Eko kira
sigālo bhikkhusaṃghassa pāṇiyaudapānam uccārapassāvakarāṇena dū-
setvā pakkāmi⁷. Atha nam ekadivasam udapānasamīpam āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesum⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ tam
ṭhānam puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū tam pavattim natvā
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso udapānadūsaka-
sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na
olokesi“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi. kathāya
15 sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’
eva pubbe p’ esa¹² udapānadūsako yevā“ ti vatvā atitāṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyam idam eva Isipatanam ayam eva
udapāno ahosi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyam kulaghare
nibbattitvā¹³ isipabbajjam pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane
20 vāsam kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānam
dūsetvā pakkamati. Atha nam ekadivasam tāpasā parivāretvā
ṭhitā eken’ upāyena gahetvā Bodhisattassa santikam, nayimsu¹⁵.
Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamam gātham āha:

1. Āraṇṇakassa⁵ isino cirarattatapassino¹⁷
25 kicchā kataṃ udapānam katham samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^o desanam. ² Bīd add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesum. ³ C^o
ulū-, Bīd uluṅka-, and add dasamam, tassuddānam: padumam mudupāṇiṇca pa-
lobho ca panādakam khurappasindhavañceva kakkatārāmadusakam sujātam uluṅ-
kadasamam. ⁴ Bīd padumavaggo. ⁵ Bīd ar-. ⁶ Bīd jetavane. ⁷ Bīd pakka-
mati. ⁸ Bīd leḍḍūhi. ⁹ Bīd kilamisū. ¹⁰ Bīd add tatheva. ¹¹ Bī nilapita-.
¹² Bīd add siṅgālo. ¹³ Bīd add vayappatto. ¹⁴ C^o eso. ¹⁵ Bīd ānayimsu. ¹⁶
Bī pento, Bīd sallamento. ¹⁷ Bīd ciraratta-. ¹⁸ Bīd amma. ¹⁹ Bīd avāhasīti.

Tass' attho: araṇṇe vasaṇatāya¹ āraṇṇakassa², esitaḡuṇattā³ isino,
cīrarattam tapam nissāya vutthattā⁴ cīrarattatapassino⁵, kicchā kataṃ⁶
kicchena dukkhena nipphāditaṃ⁷ udapānaṃ, kathaṃ⁸ kimatthāya samma si-
gāla tvaṃ avāhaya⁹ muttakarisena ajjhotthari¹⁰ dūsesi, taṃ vā muttakariṇaṃ¹¹
ettha avāhaya¹² pātesīti.

5

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānaṃ yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma
mayaṃ yattha pāṇiyaṃ pīvāma taṃ eva ūhadāma¹³ pi¹⁴ omutte¹⁵ pi. esa
amhākaṃ sigālānaṃ dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ¹⁶ ca
pitāmahānaṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ am-
hākaṃ paveniḡataṃ dhammaṃ¹⁸ sabhāvaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na
yuttaṃ²¹ te ettha kuḡjhitaṃ ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

- Yesam vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācanan ti. 63.

Tattha mā vo ti tumbhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayaṃ²²
kadāci addasāma 'ti.

Evam Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgac- 20
chīti“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayaṃ eva sigālo ahoṣi, gaṇa-
satthā pana aham evā“ 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ²⁵.

¹ Ck^s vasaṇatāya, Bⁱ vasaṇatāya. ² Bⁱd ar-. ³ Bⁱ isita-, B^d esitaḡuṇattā.
⁴ Bⁱ vuttattā. B^d vutthattā. ⁵ B^d cīrarattā-, Bⁱ vapassino? ⁶ Bⁱd katanti. ⁷
Ck^s nipphā-, Bⁱ nipphāritam. B^d nipphāditaṃ. ⁸ B^d katanti. ⁹ Bⁱ savāha, B^d avāhasi.
¹⁰ Bⁱ ajjhotthari, B^d ajjhettari, C^s ajjhotthari corr. to -tthari. ¹¹ Bⁱ tvā kimutta-
kasiraṃ, B^d tvaṃ kimuttakiriṇaṃ. ¹² Bⁱ avāhani, B^d avāhasi. ¹³ Bⁱ oha-
dāma, B^d uhadāma. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ Bⁱd omuttāma. ¹⁶ B^d pitūnaṃ.
¹⁷ C^s taṃ ¹⁸ Bⁱ dhamma. ¹⁹ Ck^s taṃ, Bⁱ omits tvaṃ. ²⁰ B^d na arahasīti,
Bⁱ na arayati. ²¹ Ck^s yuttaṃ. ²² Ck^s vā na mayaṃ, C^s vā ma māyaṃ, Bⁱ vā
ti mayaṃ mā, B^d vā mayaṃ vā. ²³ Bⁱ āgacchahīti, B^d āgacchasiṭi. ²⁴ Bⁱd dham-
made-. ²⁵ Bⁱd add paṭhamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

- Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Sathā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabha kthesi. Kokālikavattum² Terasanipāte Takkāriyajātake āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
- 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmīti“ Kokālikaratthato⁴ Jetavanam āgantvā Sathhāram vanditvā there upasāṃkamitvā⁵ „āvuso Kokālikaratthavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvam āvuso, na mayam āgacchāmā“⁶ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁶. Atha bhikkhū dhammasabbhāyam
- 10 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁷ na sakkoti, saṃyogam pi na sahati viyogam pi na sahatīti“. Sathhā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁸
- 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atītam āhari:

Atite Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto aññatarasmim araṇṇāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aññatarasmim¹² vanaspatijetthake¹³ aññā¹³ rukkhadevatā¹⁵ vasati. Tasmim vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁶ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-

20 tam karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te paṇa sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khādītāvasesaṃ tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikunapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇam ajāna-

25 mānā ekadivasaṃ Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyagghē²³ nissāya vanasaṇḍo asucikunapagandho jāto, aham ete palāpemīti²⁴“. Bodhisatto „samma ime dve nissāya ambhākam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kamī. ⁵ Bīd gacchāmā. ⁶ Bīd āg-. ⁷ Ck vattum, Bīd saha nisīditum pi vinā vattitum (Bī nivattitum) pi. ⁸ Bīd sahati. ⁹ Ck omit na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araṇṇāyatane - - - aññatarasmim wanting in Bī. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C vanaspatijetthake corr. to vanappa-, B vanappatijethako, Bī vanappatijethakā. ¹⁴ Ck araṇṇe, C aññe, B aññā, Bī araṇṇā. ¹⁵ Bīd add hutvā. ¹⁶ Bīd sīho ca byaggho. ¹⁷ Bīd kasati. ¹⁸ Bīd nāma. ¹⁹ Bīd sīhavyagghā. ²⁰ Bīd tesam gandhena. ²¹ Bīd abosī. ²² Bīd aññatarā. ²³ Bīd -byagghē. ²⁴ Bīd -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassissanti⁴, sīhavyagghānam⁵ padam apassamānā⁶ manussā sabbam⁷ vanam [chinditvā ekaṃgaṇam⁸ katvā khattāni karissanti⁹, mā te evam ruccitī¹⁰“ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamam vuttim sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhiṃ saṃsaggahetu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhiṃ dassanasamāggo savanasamāggo 10
kāyasamāggo samullāpasamāggo¹⁶ paribhogasamāggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyacittānam¹⁸ sukham, tam hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetam dīpeti²⁰, vihiṃsati²¹ parihāyati²², pubbevajjhābhavantassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abbhavitabbam²⁵ attano lā- 15
bhayasajjivitaṃ²⁶, yathā nam²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram²⁸ eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena 'ti yena kalyāṇamittena saha²⁹ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhatīti kāyacittasukham vaḍḍhati, kareyyattasamam vuttin ti tassa kalyāṇamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṃ ca upabhogaparibhoga- 20
vuttiṃ ca karoti evam etaṃ³¹ sabbam kareyya adhikam³² pi kareyya hīnam pana na kareyyā 'ti.

Evam Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā³³ ekadivasam bheravam³⁴ rūpārammanam dassetvā te sīhavyagghe³⁵ palāpesi. Manussā tesam padavalañjam³⁶ 25
adisvā „sīhavyagghe³⁵ aññam vanasaṇḍam gatā“ ti ṇatvā vanasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passam chindimsu. Devatā Bodhisattam

¹ C^k Bⁱ vamaṇāni, B^d vināni ṭhassanti. ² C^k rakkhanti, B^d rakkhissanti. ³ B^d palāyantesu. ⁴ B^d vinassissanti, C^k vimānāni teke passissanti, C^e vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ B^d -byag-. ⁶ C^k apassanāma, B^d apassantā. ⁷ Bⁱ sabba, B^d sabbe. ⁸ so C^e; C^k ekaṃgaṇam, Bⁱ ekā-, B^d ekaṃgaṇam. ⁹ B^d kassissanti. ¹⁰ B^d ruccatīti. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² C^k -mā. ¹³ B^d vihiyati. ¹⁴ C^e B^d -ggo. ¹⁵ B^d add ca. ¹⁶ C^e samullāpana-, B^d sallāpa-. ¹⁷ Bⁱ id. ¹⁸ B^d -citta. ¹⁹ Bⁱ khattamattā, B^d khemettā. ²⁰ B^d omīti dīpeti. ²¹ Bⁱ vihiyati, B^d vihirati. ²² C^k parihāsatī. ²³ C^e -vam, Bⁱ ajjhāvatavan. ²⁴ B^d ti. ²⁵ B^d bhavitabbam. ²⁶ B^d lābhassajjivitaṃ. ²⁷ C^e tam. ²⁸ B^d pavattam. ²⁹ B^d omīti saha. ³⁰ B^d saṃsaggo-. ³¹ Bⁱ evamevataṃ. ³² B^d -kam. ³³ B^d add va. ³⁴ B^d -va. ³⁵ B^d -byag-. ³⁶ C^k -lajam, Bⁱ -lañcam. ³⁷ B^d eka.

upasaṃkamitvā „aham samma tava vacanaṃ akatvā te palā-
pesiṃ, idāni tesam gatabbhāvaṃ ñatvā manussā vanasaṇḍam
chindanti, kin' nu kho kattabban“ ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti“ vuttā' tatth' eva'
5 gantvā tesam purato tthatvā añjalim' paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

s. Etha vyagghā nivattavho paccametha' mahāvanaṃ,
mā vanaṃ chindi' nivyagghaṃ', vyagghā mā hesu' nib-
banā' ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapanti¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanaṃ ti taṃ¹³ mahāvanaṃ
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pāṭho, mā vanaṃ chindi'
nivyagghaṃ¹⁵ ti ambhakaṃ vanasaṇḍam¹⁶ idāni tumbhakaṃ abbhāvena nivyag-
ghaṃ¹⁷ manussā mā chindimāsu, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
15 hādisā²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasaṇatthānā palāyitattā nibbanā²³ vasaṇat-
thānabhūtena vanena virahitā mā hesuṃ²⁴.

Te evaṃ²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṃ, na
mayam āgamiṣṣāma²⁶“ 'ti paṭikkhipimāsu yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍam paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
20 sabbaṃ vanaṃ chinditvā khettāni karitvā kasikammaṃ karimāsu.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahoṣi, siho Sāriputto,
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham evā“ 'ti. Vyag-
ghajātakaṃ³⁰.

¹ Bīd kinī. ² Bīd vutte. ³ Bīd tattha. ⁴ Bī añcalī, Bī añjali. ⁵ C^o paccupetha
corr. to paccametha, Bīd paccupetha. ⁶ Bīd chinda. ⁷ C^o nī-, Bī nibyagghā,
Bīd nibyagghaṃ. ⁸ C^o Bīd hesuṃ. ⁹ Bīd nibbānā. ¹⁰ Bīd byag-. ¹¹ all four
MSS. -ti. ¹² C^o Bīd paccupetha. ¹³ C^o nam. ¹⁴ C^o omits vā. ¹⁵ C^o ni-
corr. to nī-, Bīd nibyag-. ¹⁶ Bīd vasaṇakavana-. ¹⁷ C^o vyagghaṃ. Bī nibyag-
ghyaṃ, Bīd nibyagghaṃ. ¹⁸ Bī byaghyā, Bīd byagghā. ¹⁹ all four MSS. hesuṃ.
²⁰ Bī nibbā, Bīd nibbānā. ²¹ Bī adds ca, Bīd ca dve. ²² Bī omits attano.
²³ Bīd nibbānā. ²⁴ Bīd ahesuṃ. ²⁵ Bīd add tāya. ²⁶ Bī gamiṣṣāma. ²⁷ C^o
paccāgañchi, C^o paccāgañchi corr. to paccāgañchi, Bī paccāgañchi, Bīd pac-
cāgañchi. ²⁸ Bīd dhamma-. ²⁹ Bīd byag-. ³⁰ Bīd byaggha-, and add dutiyaṃ.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnam mahāmattānam kalahavūpasamanam ārabhha kathesi. Paccuppannavatthum³ Dukanipāte kathitam eva.

5

Atīte pana Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vappatto Takkaśilāyam sippāni⁵ uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapadam māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna-¹⁰ kīlam kīlanto vāsam kappesi. Imasmiṃ kira jātake Bodhisatto paramamajjhatto⁸ ahosi upekkhāpāramiṃ⁹ pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussīlo¹⁰ makkaṭo āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅgajātena salākapavesanakammaṃ¹² karoti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva.¹⁵ Ath' ekadivasam eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukham vivaritvā ātapaṃ tapanto niddāyati. Tam disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhitvā aṅgajātam samugge pakkipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adhivāsetum asak-²⁰ konto „ko nu kho maṃ imambhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imambhā dukkhā mocetum samattho n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā gantum vaṭṭatīti²³“ kacchapaṃ dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bodhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussīlamakka-²⁵ tena²⁴ saddhiṃ davaṃ karonto paṭhamam gātham āha:

¹ Ck uddita-. ² Ck cā, Ck vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ Ck Bīd -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ Bīd kāsika-. ⁵ Bīd sabbasi-. ⁶ Bīd -ppa-. ⁷ Bīd add tattha. ⁸ Bīd paramamajjhappatto. ⁹ Bīd -miyo. ¹⁰ Bīd -la. ¹¹ Ck kanna-, Ck kanna- corr. to kaṇṇa-. ¹² Bī lāmakapave-. ¹³ Bī adhivāsetvā, Bī anivāretvā. ¹⁴ Bī ajhatto. ¹⁵ Bīd -di. ¹⁶ Bī eka. ¹⁷ Bī salāmakka-. ¹⁸ Bīd -nam. ¹⁹ Bī -māti. ²⁰ Ck aññattha. ²¹ Bī tāpanesānāti, Bī tāpasenaha. ²² Ck tasseva. ²³ Ck vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, Bī vattatīti. ²⁴ Bī dussīlena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahatto³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāti. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti ko³ esa vaḍḍhitabhatto⁷ viya,
ekam⁸ bhattavaḍḍhitikaṃ⁹ bhattapūrapātiṃ¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahatto¹² va brāhmaṇo ti kattikamāse vācanakaṃ la-
bhītvā punṇahatto¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaraṃ¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmīṃ padese ajja
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāti katarāṃ¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattāṃ²⁰ katarāṃ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamitvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dīpeti.

Taṃ sutvā dussīlamakkaṭo²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvaṃ maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha aham kapi 'smi²⁸ dummedho ti bhante aham asmi dummedho
capalacitto makkaṭo, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁹ ṭhānāni āma-
siṃ, tvaṃ maṃ mocaya bhaddam te ti tvaṃ³⁰ dayālu³¹ anukampako
maṃ³² imamahā dukkhā mocehi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'haṃ tavānubhāvena imamahā vyasanā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
30 cheyyaṃ, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmiṃ kāle tena³⁵ kacchapena saddhiṃ salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍañṇā honti makkaṭā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍañṇaṃ, kataṃ³⁸ methunakaṃ tayā
95 ti. 69.

¹ Ck² uddita-. ² Ck² ca, C² ca corr. to va. ³ Ck² B¹ purahatto, C² purahatto, B¹ punṇahatto. ⁴ B¹ d kahan. ⁵ Ck² cā. ⁶ B¹ add nu. ⁷ B¹ d vaddhita-.
⁸ C² B¹ d eka. ⁹ Ck² -vaḍḍhitikaṃ, C² -vaḍḍhitaka corr. to -kaṃ, B¹ -vaḍḍhita,
B¹ bhattāṃ vaḍḍhita. ¹⁰ B¹ bhattapuripāti, B¹ bhattāṃ punṇapāti. ¹¹ B¹ d eso.
¹² Ck² pu-, B¹ purahatto, B¹ punṇahatto. ¹³ Ck² B¹ d -hatto, B¹ purahatto. ¹⁴ B¹ d
omit ca. ¹⁵ B¹ d vānaraṃ. ¹⁶ B¹ d vāraṇa. ¹⁷ B¹ d tvaṃ. ¹⁸ B¹ d kathaṃ, B¹ d katarāṃ.
¹⁹ C² pubba. ²⁰ C² saddha-, B¹ d sandhāya bhattāṃ vā. ²¹ Ck² add taṃ, B¹ d
tvaṃ. ²² B¹ d -kamaṃ. ²³ B¹ d kuto bho ayaṃ. ²⁴ B¹ d kisaḍḍo, B¹ d kilaḍḍo.
²⁵ B¹ d -vānaro. ²⁶ C² -smiṃ. ²⁷ B¹ d moceyya. ²⁸ C² B¹ d -smiṃ. ²⁹ Ck² anā-
masitabbāni, B¹ d anāmasitabba. ³⁰ B¹ d yo tvaṃ. ³¹ C² -lu, B¹ d omits dayālu,
B¹ d dayālu. ³² B¹ d omit maṃ. ³³ B¹ d omits hotu. ³⁴ B¹ d bya-. ³⁵ C² B¹ d
kāruṇṇena in the place of kāleṇa. ³⁶ B¹ d -pento. ³⁷ B¹ d kacchapa, B¹ d kac-
chassapa. ³⁸ Ck² B¹ d kathaṃ.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā honti makkaṭṭa koṇḍañṇagottā, kassapakkoṇḍañṇānā ca² añṇamañṇānā avāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idaṃ lolena dussīlamakkaṭṭena saddhīm tayā ca dussīlen' eva⁵ iminā makkaṭṭena saddhīm gottasaddisatāsāmkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikaṃ⁷ dussīlyakammasāmkhātā⁸ pi methunakaṃ katāṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍañṇān ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa āṇajātāṃ muñci. Makkaṭṭo muttamatto⁹ Bodhisattaṃ vanditvā¹⁰ palāto, puna taṃ ṭhānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathātṭhānaṃ¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnajjhāno Brahmaloḥka-parāyano va¹² ahoṣi. 10

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāṃ samodhanesi: „Tadā kacchapavānarā¹⁴ dve mahāmatṭā ahesuṃ, tāpasopana aham evā“¹⁵ ti. Kacchapajātakaṃ¹⁶.

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhinīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekaṃ lolabbhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi dhammasabhaṃ¹⁷ ānītaṃ Satthā „na tvaṃ bhikkhu idaṃ' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁸ lolatāy' eva ca¹⁹ jīvitakkhayaṃ patto si²⁰. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasaṇatṭhānā paribāhira ahesuṃ²¹“ ti vatvā atītaṃ āhāri: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārāṇasīsetṭhino²² mahānase bhattakārako puññatthāya nīlapacchim²³ ṭhapesi²⁴. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ²⁵ nibbattitvā tattha vasaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasanaṭṭhakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikatiṃ 25
disvā pipāsābhībūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁶“

¹ Bīd tattha. ² Bīd -naṃ, and omit ca, C² -koṇḍañṇā nāma. ³ C¹ avāha-, Bīd avāhavivāhasampanno. ⁴ Bīd adds saddhā, Bīd addhā. ⁵ Bīd -lena ca. ⁶ C² -saddisasaṃkhātassa, Bīd -saddisattā-. ⁷ Bīd -ka. ⁸ Bīd dussīla-, Bīd dussīla-. ⁹ Bīd mattamutto, Bīd add va. ¹⁰ Bīd cintetvā. ¹¹ Bīd sakatṭhānaṃ. ¹² Bīd omit va. ¹³ Bīd dhammade-. ¹⁴ Bīd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁶ Bīd -bhāyaṃ. ¹⁷ Bīd yevā ti, Bīd yevā ti vatvā. ¹⁸ Bīd lolatāya, and omit eva ca. ¹⁹ Bīd ti. ²⁰ Bīd parihāyesuṃ. ²¹ C² -si-. ²² C² nīla-, Bīd nīḍapacchi, Bīd nīlīnapacchi. ²³ Bīd paṭhapesi. ²⁴ Bīd pārāvata-. ²⁵ Bīd sakko bhaveyyaṃ.

okāsaṃ laddhun¹ ti cinto² Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nis-
 sāya sakkā³“ ti sannitthānaṃ katvā tassa gocarāya araṇṇa-
 gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto
 „mayāṃ kho kākā ‘aṇṇagocarā’ tvam pi aṇṇagocarō, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti“ āha. „Tumhākaṃ⁴ kiriyā⁵ mayhaṃ
 ruccati⁶, aham pi⁷ tumhehi yeva⁸ samānagocarō hutvā tumhe
 upaṭṭhātum icchāmi⁹“. Bodhisatto sampaṭicchi. So¹⁰ tena
 saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹¹ ekagocaraṃ caranto viya osak-
 kitvā¹² gomayarāsiṃ viddhaṃsitvā¹³ pāṇake khādītva¹⁴ pari-
 10 punṇakucchi hutvā¹⁵ Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁶ kālaṃ carath’ eva, nanu bhojanena¹⁷ pamāṇaṃ nātum
 vaṭṭatīti¹⁸, etha nātisāyaṃ eva gacchāma¹⁹“ ’ti. Bodhisatto
 taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsī. Bhattakārako „amhākaṃ
 pārāpato¹⁹ sahāyaṃ gahetvā āgato“ ti kākassa²⁰ pi ekaṃ thu-
 15 sapacchiṃ ṭhapesi. Kāko²¹ catuhapañcāhaṃ²¹ ten’ eva nī-
 hārena²² vasi²⁴. Ath’ ekadivasāṃ seṭṭhino²⁵ bahū²⁶ maccha-
 maṃsaṃ²⁷ āharayittha²⁸. Kāko taṃ disvā lobhābhībhūto²⁹
 paccūsakālato paṭṭhāya nitthananto³⁰ nipajji. Atha naṃ puna-
 divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāma³¹“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajiṇṇasāmkā³¹ atthīti³².
 „Samma kākānaṃ ajirako nāma n’ atthi, dīpavattimattam³³
 eva gahitaṃ³³ tumhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ
 ajjhohaṭamattam³⁴ eva jīrati³⁵, mama vacanaṃ karohi³⁶, mā³⁷

¹ Bīd cintetvā. ² Bīd omits sakkā, Bī sakkā laddhū. ³ C^{ks} amānaṃ-, Bīd araṇṇa-. ⁴ Bīd add sāmi. ⁵ Bīd -yaṃ. ⁶ Bīd -titi. ⁷ Bī mayāṃ pi, Bīd ahaṃ pi, C^{ks} ahaṃ hi. ⁸ Bīd omī yeva. ⁹ Bī gacchāmi. ¹⁰ Bīd omī so. ¹¹ Bīd gocarāṃ caranto bhūmiyaṃ. ¹² Bī osakkotvā, Bīd osakketvā. ¹³ Bīd vidhaṃ-
 setvā. ¹⁴ Bī omits pāṇake khādītva. ¹⁵ Bīd kucchipūraṃ katvā in the place of
 pari - - hutvā. ¹⁶ Bīd ettha-. ¹⁷ Bī carantena sobhaṇaṃ sāmi, Bīd carante so-
 bhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C^k vaddhatīti, Bī vattatīti. ¹⁹ C^k Bīd pārāvato. ²⁰ Bī kāk-
 assā, Bīd kākassā. ²¹ Bīd add pi. ²² C^k catū? ²³ Bī vihāre, Bīd vihārena.
²⁴ Bī vasi. ²⁵ Bī seṭṭhinā. ²⁶ Bī bahu, Bīd bahū. ²⁷ Bīd -so. ²⁸ C^k -ri-
 yittha, Bīd āharayittha. ²⁹ Bīd lolābhi. ³⁰ Bī nitthunto, Bīd sannitthunanto.
³¹ C^k ajiṇṇa-, C^k ajiṇṇa- corr. to ajiṇṇā-, Bī ajirako rogo, Bīd ajirako go. ³²
 C^k -vaddhi-, Bī -vatti-. ³³ Bī vatti, Bīd hi. ³⁴ Bī aheraṇamattam, Bīd ajjho-
 aheraṇamattam. ³⁵ C^k Bī jīrati, Bīd omits jīrati. ³⁶ Bī karohi, Bīd karoti.
³⁷ C^k maṃ, Bī mā tvam.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³“. „Sāmi kiṃ⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajinṇāsaṃkā⁶ va mayhan⁷“ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁸“ vatvā ovaditvā⁹ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nāṇamacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedāṃ apanento mahānasadvāre aṭṭhāsi. Kāko „ayaṃ idāni 3
 kālo maṃsaṃ khāditun¹⁰“ ti gantvā rasakaroṭimattake¹¹ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti¹² saddaṃ sutvā nivattitvā oloketto kākāṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ¹³ luṇcitvā¹⁴ matthake
 cūlaṃ ṭhapetvā siṅgiverajirakādīni¹⁵ pimsitvā¹⁶ takkena ālole- 10
 tvā¹⁷ „tvāṃ amhākaṃ seṭṭhino¹⁸“ macchamaṃsaṃ ucchittṭhaṃ¹⁹
 karosīti²⁰ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ²¹ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu²². Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ²³ disvā davaṃ karonto 15
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghīpitāmahā²⁴,
 oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākāṃ tassa²⁵ bahalatakkena
 makkhitasarīrasetaṃ²⁶ matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti²⁷ kā esā 20
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananuñāya²⁸ kulagharaṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchim²⁹ pavittṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā³⁰ ti laṃghī³¹ vuccati ākāse³² laṃghanato meghe balākā ca nāma meghe-
 saddena³³ gabbhaṃ gaṇhanti³⁴ meghe saddo balākānaṃ pitā meghe pitāmaho
 ti³⁵ tenāha laṃghīpitāmahā³⁶ ti, oraṃ balāke āgacchā³⁷ ti ambho balāke 25
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayaṃ sakhā pacchisāmiko vāyaso caṇḍo

¹ Bⁱ etā. ² Bⁱ -maṃsavikatiyo, B^d macchāmāsaṃ vikatiyo. ³ Bⁱ d -si. ⁴ Bⁱ d
 kiṃ nu kho. ⁵ C^k ajinṇasaṃkā, Bⁱ d ajirarago. ⁶ C^k ovadhita, Bⁱ d ovādetvā,
 Bⁱ d omīti vatvā. ⁷ Bⁱ rasakkāroṭi-, B^d sarakkāroṭi-. ⁸ Bⁱ d kirīti. ⁹ Bⁱ -sarīre
 lomāṃ, B^d -sarīralomaṃ. ¹⁰ luṇjitvā. ¹¹ C^k -verarājikādīni, Bⁱ siṅgiverama-
 ricchādīni, B^d siṅgaveramaricchādīni. ¹² Bⁱ pisetvā, B^d pāsetvā. ¹³ C^k āloletvā,
 C^k āloletvā, Bⁱ d ālulltvā. ¹⁴ Bⁱ d sāmīno. ¹⁵ C^k ucchittṭhīm, Bⁱ ucchittakāṃ, B^d
 ucchittṭhakaṃ. ¹⁶ C^k nīla-, Bⁱ d nīlapacchīyaṃ. ¹⁷ Bⁱ d uppajji. ¹⁸ Bⁱ ṭhanan-
 taṃ, B^d nīthumantaṃ. ¹⁹ C^k Bⁱ d laṃghī-. ²⁰ Bⁱ d omīti tassa. ²¹ C^k -raṃ
 seta-, Bⁱ d makkhitasarīra-. ²² C^k ṭhapitanti. ²³ Bⁱ kākassa aññassa and B^d
 kākassa aññāya in the place of kulassa ananuñāya. ²⁴ C^k kākassa pacchim,
 Bⁱ d omīti kākā. ²⁵ C^k laṃghī-, C^k laṃghī- corr. to -ī, Bⁱ d laṃghā-. ²⁶ C^k -ī,
 C^k -ī corr. to -ī, Bⁱ laṃghā. ²⁷ laṃghī vuccati ākāse wanting in B^d. ²⁸ Bⁱ
 adds ca. ²⁹ Bⁱ gaṇhanti. ³⁰ Bⁱ d pitāmahā hoti. ³¹ C^k laṃghī-, Bⁱ laṃghī-,
 B^d laṃgha-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ disvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jīvitaḥkha-
yaṃ pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sīghaṃ⁶ palāyassū⁷ 'ti vadati.

Taṃ sutvā kāko dutiyaṃ gātham āha:

- 5 2. Nāhaṃ balākā sikkhiṇī, ahaṃ lolo 'smi⁸ vāyaso,
akativā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnaṃ passā
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 10 3. Puna p' āpajjasi⁹ samma, sīlaṃ hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasi¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabbhissā¹⁶ eva¹⁷, n' atthi te¹⁷ ettakena mokkho¹⁸, kiṃkāraṇa:
sīlaṃ hi tava pāpakaṃ yasmā tava ācārasīlaṃ tādisaṃ dukkhādhigamassā¹⁹ eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā¹⁹ ti manussā nāma mahāpuñña, tiracchānagatā-
naṃ tathārūpaṃ puññaṃ n' atthi, tasmā mānusakā²⁰ bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

- Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²¹ vasitum sakkā“ ti²² uppatitvā aññattha agamāsi.
20 Kāko pi nitthananto²³ tath' eva kalam akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁵ lolabhikkhu ahosi, pārāpato²⁶ pana aham evā“ 'ti.
Lola jātakaṃ²⁷.

¹ Ck omits so. ² Bī gato. ³ C^o kanaya- corr. to kaṇaye-, Bī kālāsa-, Bā kā-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, Bīd koṭetvā. ⁵ Bīd yāva vāyaso āg-.
⁶ Ck sīghassa. ⁷ Bīd palāyatū. ⁸ Bī lolaśmī, Bā lolaśmīn. ⁹ Bī māpajjasi.
¹⁰ Bā tāva. ¹¹ Bī mānussikā, Bā mānussiko. ¹² Bīd -no. ¹³ Bī māpajjasi.
¹⁴ Bīd add samma. ¹⁵ Bīd puna tvaṃ pi. ¹⁶ Bī -labhati yeva, Bā -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ Bīd sukhā. ¹⁹ Bī mānasikā, Bā mānussikā. ²⁰ Bī man-
ussikā, Bā mānussikā. ²¹ Ck^o omits ettha. ²² Bī sakkotitī. ²³ Bīd niṭṭhananto.
²⁴ Bīd dhammade-. ²⁵ Bīd omits lola. ²⁶ Bīd pārāvato. ²⁷ Bīd add catutthaṃ.

5. Rucirajāta.

Kāyam balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam lolabhikkhum ārabha kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyam balākā rucirā kākānīlasmi² acchati³, 5

caṇḍo kāko sakha mayham, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakaṃ. 73.

2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,

akatvā vacanaṃ tuyham passa lūno 'smi āgato. 74.

3. Puna p' āpajjasī samma, sīlaṃ hi tava tādisaṃ,

na hi mānusakā⁷ bhogā subhuñjā honti pakkhinā⁸ ti. 75. 10

Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhītasarīratāya setavaṇṇatam sandhāya vadati, rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākānīlasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākānīdhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija¹⁵ 'ti kāko pārāpataṃ¹⁶ ālapati, sāmākabhojanā¹⁷ 'ti tiṇabijabhojana¹⁸, sāmākagahaṇe¹⁹ h' ettha sabbam pi tiṇa- 15
bijam gahitaṃ²⁰.

Idhāpi²⁰ Bodhisatto „na idāni²¹ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun²² ti uppatitvā aññattha gato.

Satthā imam desanam²³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi) 20
„Tadā lolabhikkhu kāko²⁴ ahoṣi, pārāpato pana aham evā²⁵ 'ti. Rucirajātakam²⁶.

6. Kurudhammajāta.

Tava saddhaṃ ca sīlaṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam hamsaghātakabhikkhum²⁷ ārabha kathesi. 95

¹ Bīd gāthā pana nānā. ² Ck kākānīlasmin, Bīd kākānīdhasmin. ³ Bī agghati.
⁴ Bī yassa vetaṃ, Bīd yassa cetaṃ. ⁵ Bīd dija. ⁶ Ck Bīd -naṃ. ⁷ Bī mānusi-
kā, Bīd manusikā. ⁸ Bī -no. ⁹ Bīd pi. ¹⁰ Bīd yeva. ¹¹ Bī -nīdhasmin, Bīd
-nīdhasmin? ¹² Ck kākānīlasmin, Ck kākānīlasmin. ¹³ Ck kākānīdhasmin, Bī
kākānikummi ni, Bīd kākānīlasmin ti. ¹⁴ Bīd omīti pi. ¹⁵ Bīd pāto. ¹⁶ Bīd
pārāvataṃ, Bī pavarātaṃ. ¹⁷ Bīd -nā, Ck -naṃ. ¹⁸ Ck sāmākaga-
haṇo. Bī sāmākasiṇakahaṇo, Bīd sāmākagahaṇo. ¹⁹ Bī netta sāmākabhojāno ti
ettha padehi sabbam mi tiṇabijam saṃgahitaṃ. ²⁰ Ck Bīd idāpi. ²¹ Bī idāneva,
Bīd dāni. ²² Bīd dhammade-. ²³ Bīd kāko lolabhikkhu. ²⁴ Bīd add pañcamam.
6. Cfr. Dh. p. 415. ²⁵ Bī -kam-, Bīd -ghātakam-.

Sāvattarivāsino dve saḥāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasam Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline² ātapam tuppamānā³ sārāṇiyakatham⁴ kathentā atthamsu. Tasmim khane dve hamsā ākāseṇa gacchanti. Ath'eko
 5 dāharabhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ hamsapotakassa akkhiṃ pi⁶ paharāmīti⁷“ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tittṭhatu, imasmim passe akkhiṃ“ parapasse⁸ akkhiṃ⁹ paharissāmīti¹⁰. „Idam¹⁰ na sakkhissasi yevā“ ti. „Tena hi upadhārehīti“ tiyamsam¹¹ sakkharam gahetvā hamsassa pacchābhāge¹² khipi. Hamsa sakkhara-
 10 saddam sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam itaro¹² vaṭṭasakkharam¹⁴ gahetvā parapasse akkhiṃpi¹⁵ paharitvā orimakkina nikkhāmesi¹⁶. Hamsa viravanto parivattitvā¹⁷ tesam pādāmule yeva pati. Tattha tattha¹⁸ tṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananucchavikam vo²⁰ katam pāṇātipātam karontehīti²¹“ vatvā
 15 tam²² ādāya Tathāgatassa dassesum²³. Satthā „saccam kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato²⁵“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam akāsi²⁷, porāṇa-
 20 evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkuccamattam pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saṇṇatena³² bhavitabban“ ti vatvā atitām āhari:

Atite Kururaṭṭhe Indapattanagare³³ Dhanañjaye³⁴ rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismim³⁵
 25 paṭisandhim gahetvā anupubbena viññūtam patto³⁶ Takkaṣilāyam sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparaje³⁹ patitṭhāpito⁴⁰ apara-

¹ Bā vicaranti. Bī va vicaranti. ² Bā vālukapulline, Bī lukapulline. ³ Bā tapa-.
⁴ C^s sārāṇiyam-, Bā sārāṇiya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ C^s akkhiṃhi, Bī akkhi, Bā akhīni. ⁷ Bā paharissāmīti. ⁸ Bā akkhi. ⁹ C^s para. ¹⁰ Bā idampi. ¹¹ C^s bhūmiyam, Bī tikkharam, Bā tikkha. ¹² Bā pacchima-. ¹³ Bī aññam, Bā añña in the place of atha nam itaro. ¹⁴ C^s vaddha-. ¹⁵ C^s Bī akkhiṃhi. ¹⁶ Bā nikkhamāpesi. ¹⁷ C^s Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bā evarūpe niyyānikabuddha-. ²⁰ Bī te. ²¹ C^s karontosīti, Bī karohīti. ²² Bī te sam. Bā te tam. ²³ C^s dassesum, Bī dassetum. ²⁴ Bā tvaṃ. ²⁵ Bī si, Bā ti. ²⁶ C^s niyyānika-corr. to niyyānika-. ²⁷ Bā -sīti. ²⁸ C^s yakalattavāsam, C^s sakalattavāsam. ²⁹ Bā omīti pi. ³⁰ Bā niyyānika-. ³¹ C^s nākāsi, Bā na akāsīti. ³² Bī saṇṇātehi, Bā saṇṇitehi. ³³ C^s -panta-, Bī -paṭha-. ³⁴ Bā dhanañcayakorabye. ³⁵ Bī kucchimhi. ³⁶ Bī viññutappatto, Bā viññutappatvā. ³⁷ Bā sabbasippāni. ³⁸ Bā uggahitvā. ³⁹ Bā upa-. ⁴⁰ C^s -te, Bī upatṭhāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjam patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesi⁷ kanittḥabbhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ setṭhi¹¹ doṇa-
māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti
evam ete.

Rājā mātā mahesi¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵

rajjuke sārathi¹⁶ setṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā

gaṇikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patiṭṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasilāni rak-
khimsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ nive-
sanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasata-
sahassadhanam viṣṭajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgalam³¹
katvā dānam adāsi. Tassa pana³² dānājñāsayatā dānābhirati³³ 15
sakala-Jambudīpaṃ³⁴ ajjhotthari³⁵. Tasmim kāle Kālīṅgaratṭhe
Dantapuranagare Kālīṅgarājā rajjam kāreti³⁶. Tassa ratṭhe
devo na vassi, tasmim avassante sakalaratṭhe chātakaṃ jātam³⁷,
āhāravipattiyaṇ³⁸ ca manussānam rogo udapādīti³⁹ dubbuṭṭhi-
bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayan⁴⁰ ti tīṇi bhayāni uppajjimsu. 20
Manussā niggaḥaṇā⁴¹ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha
vicaranti. Sakalaratṭhavāsino ekato hutvā Dantapuraṃ gantvā
rājadvāre ukkuṭṭhim akaṃsu. Rājā vātapānam nissāya tṭhito⁴²
saddam sutvā „kimkāraṇā ete viravantīti⁴³“ pucchi. „Mahā-

¹ Bā tassa apara-. ² Bā omīti akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bā patiṭṭhahī. ⁴ Bā guru-. ⁵ Bā rakkhitāni. ⁶ Bā rakkhatī. ⁷ Cā Bā -si. ⁸ Cā pu-, Bā pa-, Bā porohiko. ⁹ Cā rajjugā-, Bā rajjagā-. ¹⁰ Ck Bā -thī. ¹¹ Cā Bā setṭhi. ¹² Bā -māmakko. ¹³ Bā -ṇi. ¹⁴ Bā -si. ¹⁵ Cā pu-, Bā pa-. ¹⁶ Ck -thī. ¹⁷ Bā -i. ¹⁸ Cā te ekādasa janā, Bā ekādasa janā and omīti te. ¹⁹ Bā guru-, Bā garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bā pi sabbe, Bā hi omīti sabbe. ²² Cā Bā suddhāni. ²³ Ck Bā -usu. ²⁴ Bā add ca. ²⁵ Bā -esu ca. ²⁶ Bā -esu tadi, Bā -esu cā ti. ²⁷ Bā -lāye, Bā -lāyo. ²⁸ Bā karitvā, Bā kārapetvā. ²⁹ Bā repeats de-. ³⁰ Cā Bā -pe. ³¹ Bā una-. ³² Bā omīti pana. ³³ Bā -tā. ³⁴ Bā -pe. ³⁵ Ck Bā -ttari. ³⁶ Bā -si. ³⁷ Bā ahosi. ³⁸ Bā -yā. ³⁹ Bā -di. ⁴⁰ Bā chātakabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkhabhayan. ⁴¹ Bā nīrāhārā. ⁴² Bā adds tam. ⁴³ Bā vīvarantīti, Bā vicarantīti.

rāja sakalaratṭhe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati, sassāni vipannāni, chātakaṃ¹ jātaṃ, manussā dubbhojanā ro-gābhibhūtā niggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ vassāpehi mahārāja“³ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kim
 5 karontīti“⁴. „Porāṇakarājāno⁵ mahārāja deve avassante dānaṃ datvā⁶ uposathaṃ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁷ sirigabbhaṃ pa-visitvā dabbasanthare⁸ sattāhaṃ nipajjanti, tadā devo vassa-tīti“⁹. Rājā „sādhū“¹⁰ 'ti sampatīcchitvā tathā akāsi. Evaṃ sante pi devo na vassi¹¹. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ¹² mayā¹³
 10 kattabbakiccaṃ akāsim, devo na vassati, kin ti karomā“¹⁴ 'ti. „Mahārāja, Indapattanagare¹⁵ Dhanañjayassa¹⁶ Koravyaraṇṇo¹⁷ Añjanavasabho¹⁸ nāma maṅgalaḥatthi¹⁹, taṃ²⁰ ānessāma, evaṃ sante devo vassatīti²¹“²². „So rājā balavāhanasampanno²³ dup-pasaho, katham assa hatthim ānessāmā“²⁴ 'ti. „Mahārāja, tena
 15 saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānājñāsayo rājā dānābhirato yācito samāno alaṃkatasīsam pi chinditvā pasādasampannāni akkhīni uppādetvā sakalarajjam pi niyyādetvā²⁵ dadeyya, hat-thimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti²⁶“²⁷. „Ke pana naṃ²⁸ yācitum samatthā“²⁹ 'ti. „Brāhmaṇa mahā-
 20 rājā“³⁰ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato³¹ atṭha brāhmaṇe pakkō-sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthim³² yācanatthāya pesesi. Te paribbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-rattivāsenaturitagamaṇaṃ gantvā³³ katipāhaṃ nagaradvāre dāna-sālāyaṃ³⁴ bhuñjitvā³⁵ sarīraṃ santappetvā³⁶ „kadā rājā dāna-gaṃ
 25 gaṃ āgacchissatīti“³⁷ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ Bī -kabbayaṃ, Bā kambhayaṃ. ² Bī'ni putte, Bā nirāhārā nikkhamitvā putte.
³ Bī porāṇamahārājāno. ⁴ Bīd add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ Cks -dinnasīlā, Bīd sa-mādinnaṣilāni. ⁶ C -santhāre, Bī dappatīṇasanthāre, Bā dabbatīṇasanthāre. ⁷ Bīd vassissatīti, Bā adds sutvā. ⁸ Bī vassati. ⁹ Bī katham. ¹⁰ Bīd omīti mayi.
¹¹ Bā -pattha-. ¹² Bīd -ñceyya. ¹³ Bīd korabya-. ¹⁴ Bīd añjanavannaṃ. ¹⁵ C Bīd -i, Bā adds atthi. ¹⁶ C nam, Bā adds no. ¹⁷ Bā vassissatīti. ¹⁸ Bā -vāhena sampanno. ¹⁹ C niyā-, Bī niyā-. ²⁰ Bīd dassessatī. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bī brahmaṇato, Bā brahmanagāto. ²³ Bīd -i. ²⁴ Bī katvā. ²⁵ Cks -lāsa, Bī -lāya. ²⁶ Bī bhuñcanta, Bā bhuñjantā. ²⁷ Bī santappetvā, Bā santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² aṭṭhamiyaṇ³ ca āgacchati, sve
 pana punṇamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatīti⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṃsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁶ sabbālaṃkārapatimaṇḍito⁷
 alaṃkāmkatavarāvāraṇakkhandhagato⁸ mahantena parivārena 5
 pācīnadvāre dānasālāṃ⁹ gantvā otaritvā sattatṭhajanānaṃ sa-
 hatthā¹⁰ bhattaṃ datvā „iminā va nihārena¹¹ dethā“ 'ti vatvā
 hatthim abhirūhitvā¹² dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabbhitvā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā 10
 dvārato nātidūre unnatattṭhāne¹³ sampattāṃ¹⁴ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁵ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁶ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ 'ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu: 15

1. Tava saddhaṇ ca sīlaṇ ca viditvāna janādhipa (Dhp. p. 417.)
 vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmim¹⁷ nimimbhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhaṇ ti kammaphalānaṃ saddahanavasena¹⁹ okappanakasā-
 dham²⁰, sīlaṇ ti saṃvarasīlaṃ avītikkamasīlaṃ, vaṇṇaṇ ti tadā tasmiṃ dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c' etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam 20
 pi suvaṇṇahiraṇṇādiddhanadhaññaṃ²³ saṃgahitaṃ²⁴, añjanavaṇṇeṇā 'ti añja-
 napuṇṇasamānavāṇṇena iminā tava nāgena, Kālīṅgasmim²⁵ ti Kālīṅgarañño san-
 tike, nimimbhase²⁶ ti vinimayavasena²⁷ gaṇhima²⁸ paribhogavasena²⁹ vā³⁰
 udare pakkhipimhā ti attho, se ti nipātamattaṃ, idaṃ³¹ vuttaṃ hoti: mayaṃ
 hi janādhipa tava saddhaṇ ca sīlaṇ ca viditvā³² addhā no evaṃ³³ saddhāsīla- 25

¹ C° -sī, Bīd catuddasī. ² C° paṇṇarasī, Bīd paṇṇarasī. ³ Bīd aṭṭhamiyaṇ ⁴
 Bīd -mī. ⁵ Bī omits pi. ⁶ Bīd nhatvā gattānulitto. ⁷ Bīd -paṭi-. ⁸ Bīd -hat-
 thikkandhavaragato. ⁹ Bī omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ Bīd omit sahatthā. ¹¹
 Bīd nihāreneva. ¹² Bīd -rūyhitvā. ¹³ Bī unnatthāne. ¹⁴ C° sampattāṃ, C° ap-
 pattāṃ, Bī sampatti. ¹⁵ Bī adds jayatu ayaṃ mahārājā, Bī jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. ¹⁶ C° -ttitvā. ¹⁷ Bī kālīṅgambhī, Bīd kālīṅgambhī. ¹⁸ C° nimimbhase,
 Bīd vinim-. ¹⁹ Bīd saddhahana- ²⁰ Bīd -niyaka-. ²¹ C° -saṃ evetaṃ. ²² Bī
 omits pana. ²³ C° -hiraṇṇāsiddha-, Bī hiraṇṇasusannaḍididhanāṃ, Bīd hiraṇṇa-
 suvaṇṇāḍididhanadhaññaṃ. ²⁴ Bīd saṃgahitaṃ, C° saṃgahinaṃ, C° saṃgahitaṃ.
²⁵ Bī kālīṅgambhī. ²⁶ Bī vinimbhase, Bīd vinimbhase. ²⁷ Bīd vinimhayavasena, Bī
 vanimbhasavaṇṇasana. ²⁸ Bīd -hā, Bī gaṇhinā. ²⁹ Bī rasaparibhogīvasena, Bīd ra-
 saparibhogavasena ³⁰ Bīd omits vā. ³¹ Bī imaṃ. ³² Bīd viditvāna. ³³ Bīd eso.

sampanno¹ rājā yācito añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena viya añjanavaṇṇena Kālīṅgarañño santike nāgaṃ te² āharissamā³ 'ti vatvā bahum dhanadhaññaṃ nimimhase⁴ parivattayimha⁵ c' eva udare ca pakkhipimha⁶, evaṃ tassa⁷ mayā dhārayamānā⁸ idhāgatā, tattha kattabbam devo jānātū⁹ 'ti.
 5 aparo nayo: tava saddhāsīlaguṇasaṃkhātā¹⁰ vaṇṇaṃ, ulāraguṇo rājā jīvitaṃ pi yācito dadeyya¹¹ pag eva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīṅgassa santike iminā añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimhase¹² nimimha¹³ tulayimhā¹⁴.
 ten' amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imaṃ nā-
 10 gaṃ parivattetvā dhanam khāditam¹⁸ mā cintayittha, yathā-
 laṃkatam¹⁹ eva vo nāgaṃ²⁰ dassāmīti²¹ samassāsetvā²² itarā
 dve gāthā avoca:

2. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²³ uddissa gacchati
 sabbe²⁴ te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.
- 15 3. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ
 rājārahaṃ rājabhoggaṃ²⁵ yasassinam
 alaṃkatam hemajālābhichannaṃ²⁶
 sasārathim, gacchatha yenakāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā cabhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgu-
 20 bhattādinaṃ anena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁷ abhaccā,
 sandhivasena paṇ' ettha akāralopo veditabbo, ettavatā attānaṃ upanissāya ca anupa-
 nissāya ca²⁸ jīvamānavasena sabbe pi satta dve koṭṭhāse katvā dassitā hontī²⁹,
 yo dha³⁰ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu-
 risaṃ kāyacid eva ; accāsīlasamāyā³¹ uddissa gacchati. sabbe te appaṭik-
 25 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisena
 sabbe te³² appaṭikkhippā, apetha na vo³³ dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā
 ti atthe, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitaro, idaṃ
 tesam vacanāni, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito³⁴ ti dīpeti, dadāmi vo ti

¹ Bā saddho. ² Ck neva. ³ Bā vinimhase. ⁴ Bī -ttayimhā, Bā -ttayimhā.
⁵ Ck Bī -mhā. ⁶ Bā tam. ⁷ Bā āniyamānā. ⁸ Ck jānātū, Bī vassatu, Bā ca
 jānātū. ⁹ Bā sadidhañ ca sila-. ¹⁰ C' -yyātha. ¹¹ Bā añjanakavaṇṇena tava
 vaṇṇaṃ vinimhase. ¹² Bā vinimhā, C' nimimhā. ¹³ Bī tuyena, Bā talayimhā.
¹⁴ Bā tena, C' Bī omit tenamhā. ¹⁵ C' no corr to vo, Bī te, Bā omits vo.
¹⁶ Bā brahmaṇa. ¹⁷ Bī dhana saṅkharantīti, Bā dhanam saṅkharitanti. ¹⁸ Bā
 yathā al-. ¹⁹ Bā nāgaṃ vo. ²⁰ C' Bī add vatvā. ²¹ Bī omits sam-, Bā sadas-
 sopetvā. ²² Bā omit dha, Ck dha ca. ²³ C' sabbe pi. ²⁴ Bā -bhogaṃ. ²⁵
 Bī -jalābhiasacchannaṃ, Bā -jalābhiasaṇchannaṃ. ²⁶ Bī ācāretabbatā. ²⁷ Ck Bī
 omit anupanissāya ca. ²⁸ Bī hontīti. ²⁹ Ck ca. ³⁰ Ck -satāyaṃ? Bā paccā-
 sisasamānāya, Bī kāyavācīdve ca saccāsīlasamānāya. ³¹ Ck om 'ts te. ³² Bī te

yasuā idam amhākaṃ¹ jubbācariyavaco tasmā alahi² brāhmaṇā tumhākaṃ imani³ nāgaṃ dadāmi, rājārahaṇaṃ ti raṇṇo anucchavikaṃ, rājabhoggaṃ⁴ ti rājaparibhogaṃ, yasassinaṃ ti parivārasampannaṃ, tam kira nissāya hatthigopakaṃ hatthivejjādini pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhim⁵ űeva vo dadāmi⁶ attho, alaṃkataṃ ti nānāvidhena⁷ hatthialaṃkārena⁸ alaṃkataṃ. Hemajālā-
bhichannaṃ⁹ ti suvaṇṇajālena abhicchannaṃ¹⁰, sasārathin¹¹ ti yo paṇ' assa¹² sārathi hatthidamako¹³ ācariyo tena saddhim¹⁴ űeva dadāmi, tasmā sasārathī¹⁵ hutvā tūhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yena kāmaṃ gacchathā¹⁶ 'ti.

Evaṃ hatthikkhandhagato¹⁷ va Mahāsatto vācāya¹⁸ datvā puna hatthikkhandhā oruṃha „sace alaṃkataṭṭhānaṃ¹⁹ atthi²⁰ 10 alaṃkaritvā „assāmi²¹“ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ karonto upaparikkhitvā²² na alaṃkataṭṭhānaṃ²³ adisvā tassa soṇḍaṃ brāhmaṇaṇaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhikkārena²⁴ pupphagandhāvāsitaṃ udakaṃ pātetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ nāgaṃ sampatiṇṇitvā hatthipiṭṭhe nisinnā Dantapuranaḡaraṃ²⁵ 15 gantvā hatthim raṇṇo adamsu. Hatthimhi āgate -pi devo na vassati²⁶ eva. Rājā²⁷ „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti uttariṃ pucchanto²⁸ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²⁹ rakkhati, ten' assa raṭṭhe anvaddhamāsaṃ³⁰ anudasāhaṃ devo vassati, raṇṇo guṇānubhāvo c' esa³¹, imassa paṇa³² tiracchānagatassa 20 guṇā hontāpi³³ kittakā³⁴ bhaveyyuṃ³⁵“ ti sutvā „tena hi yathālaṃkataṃ³⁶ eva saparivāraṃ hatthim paṭinetvā³⁷ raṇṇo datvā yaṃ so Kurudhammaṃ³⁸ rakkhati tam³⁹ suvaṇṇapatte likhitvā⁴⁰ ānethā⁴¹“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā raṇṇo hatthim niyyādetvā „deva imasmim hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ Bīd tasmāhaṃ. ² C° Bīd idam. ³ Bīd -bhogaṃ. ⁴ Bīd -ehi. ⁵ C° hatthim-, Bīd hatthialaṃkārehi. ⁶ Bīd -bhisaṇchannaṃ. ⁷ Bīd abhisaṇchannaṃ. ⁸ Bī paṇāyaṃ. ⁹ Bīd -gopako. ¹⁰ Bīd sārathi omitting sa. ¹¹ Bīd -dhavaragato. ¹² C° vavācāyaṃ. ¹³ C° anukata-, C° alaṃkata- corr. to alaṃkata-, Bī alaṃkataṭṭhāne. ¹⁴ C° Bī hatthi. ¹⁵ Bīd upadhāretvā. ¹⁶ C° Bīd alaṃkata-. ¹⁷ Bīd -bhikkāreṇa. ¹⁸ Bīd -purāṇi. ¹⁹ Bī vassī, Bīd vassasi. ²⁰ Bīd te ca rājā ca. ²¹ C° uttariṃ-, Bī uttari pucchitvā, Bīd uttaripucchite. ²² Bīd guru. ²³ Bīd addhamāsaṃ, Bīd anvaddha-. ²⁴ C° ceva, Bī guṇābhavena na, Bīd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bī omits paṇa. ²⁶ C° bhontāpi, Bī honti, Bīd hentitipi. ²⁷ C° kittakā, Bī pariṭṭittikā. ²⁸ C° bhaven, Bī bhaveyyaṃ, Bīd bhiveyyuṃ. ²⁹ Bīd yathā al-. ³⁰ Bīd paṭicchādetvā. ³¹ Bī garu-, Bīd guru-. ³² Bī omits yaṃ and tam. ³³ Bī likhitvā.

raṭṭhe devo na vassati, tumhe ¹ kira Kurudhammaṃ ² nāma rak-
 khatha, ambhākam pi rājā taṃ ³ rakkhitukāmo 'imasmiṃ su-
 vannaṇapaṭṭe likhivā ānethā' ⁴ 'ti pesesi ⁵, detha no Kurudhammaṃ ⁶
 ti. „Tātā ⁷, sacc' āhaṃ ⁸ etaṃ Kurudhammaṃ rakkhiṃ ⁹, idāni
 5 pana me tattha kukkucceṃ atthi, na me so Kurudhammo ¹⁰
 cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātuṃ na sakkā ¹¹ 'ti'. Kasmā
 pana taṃ rājānaṃ sīlaṃ ¹² na ārādheti. Tadā ¹³ kira ¹⁴ rājū-
 naṃ ¹⁵ tatiye tatiye ¹⁶ samvachchare kattikamāse kattikachāṇo
 nāma hoti ¹⁷, taṃ chaṇaṃ kilantā ¹⁸ rājāno sabbālaṃkārapati-
 10 maṇḍitā ¹⁹ devavesaṃ gaheva Citarājassa nāma yakkhassa
 santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite ²⁰ cittasare ²¹ khip-
 panti. Ayaṃ pi rājā taṃ ²² chaṇaṃ kilanto ekissā talākapa-
 liyā ²³ Citarājassa ²⁴ santike ṭhatvā catuddisā cittasare ²⁵ khipi ²⁶.
 Tesu ²⁷ sesadisā gate ²⁸ tayo sare disvā udakapitṭhe khittam
 15 saraṃ ²⁹ na addasaṃsu ³⁰. Rañño „kacci ³¹ nu kho mayā khitto
 saro macchasarīre patito ³² ti kukkucceṃ ahosi pānātipātakam-
 mena silabhedāṃ ārabbhā, tasmā ³³ sīlaṃ nārādheti ³⁴. So evaṃ
 āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme ³⁵ kukkucceṃ atthi ³⁶, mātā
 pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā ³⁷ 'ti.
 20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
 cittaṃ ³⁸ vinā pānātipāto nāma na hoti, detha no attanā ³⁹ rak-
 khitaṃ ⁴⁰ Kurudhammaṃ ⁴¹ ti. „Tena hi likhathā ⁴² 'ti su-
 vannaṇapaṭṭe likhāpesi ⁴³; „pāṇo na hantabbo ⁴⁴, adinnaṃ ⁴⁵ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ C^s naṃ. ⁴ te gantvā - - - pesesi wanting in Bī.
⁵ Bā tata. ⁶ C^s saccaṇa. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ C^s sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā
 sīlaṃ rājānaṃ. ¹⁰ Bā tatha. ¹¹ Bī pana. ¹² Bā -unaṃ. ¹³ Bī only one tatiye.
¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. ¹⁵ Bī te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā
 -pati-. ¹⁷ Bā pupphehi pati-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ C^s naṃ. ²⁰ C^s talā-, C^s
 talākapaḷḷiyā, Bā talakapaniyā. ²¹ Bā add yakkhassa. ²² Bī sare, Bā khittasaro.
²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ Bī sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting
 sesa. ²⁶ Bī khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ C^s nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸
 Bā kacci. ²⁹ Bī tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na ārādheti. ³¹ Bā guru-. ³²
 Bī ahosi. ³³ Bā taṃ. ³⁴ Bī -no. ³⁵ Bā -tum. ³⁶ C^s likhathā, C^s likhātā
 corr. to -thū, Bī bho likkhikhattā, Bā likkhātā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ Bī hanan-
 tabbo. ³⁹ Bī adinnaṃ dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhaṇi-
 tabbam⁵, majjam na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi maṃ⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānaṃ vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammaṃ¹³ rakkhatha, taṃ¹⁴ no¹⁵ dethā¹⁶“ ti 5
 vadimsu. „Tātā¹⁶, sacc' āhaṃ¹⁷ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkuccaṃ uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo -dātum na sakkā²¹“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath' eko rājā
 Bodhisattassa satasahassagghanikaṃ²² candanasāraṃ sahasag- 10
 ghanikaṃ kañcanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti²³
 taṃ sabbaṃ mātu pesesi. Sā cinte i: „ahaṃ²³ n' eva canda-
 naṃ vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti²⁴.
 Ath' assā etad ahosi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁴ issarā aggamaheṣiṭ-
 thāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti²⁵“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhāriyāya candanasāraṃ adāsi,
 datvā ca²⁵ paṇ' assā²⁶ „ahaṃ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabhāvo mayhaṃ appamaṇaṃ²⁷, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva²⁸ pana kātuṃ mayhaṃ anurūpaṃ, kacci²⁹ 20
 nu kho³⁰ tassa akatattā³¹ sīlaṃ bhinnā³² ti³² kukkuccaṃ ahosi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyaṃ diyyati³³, tumhe ettakena pi³⁴ kukkuccaṃ kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ³⁵ karissatha, sīlaṃ nāma evarūpena

¹ Ck na dā-, Bī na ādatabbā. ² Bīd micchācārā. ³ Bīd -bbā. ⁴ Bī musāvādā, Bīd -vādo. ⁵ Ck Bī -bbā, Bīd -bbo. ⁶ Bī pāyit-, Bīd pārit-. ⁷ Bīd likkhāpesi likkhāpetvā. ⁸ Bīd add sīlaṃ. ⁹ Cē mā tumhe. ¹⁰ Bīd gacchathā. ¹¹ Cē Bī devī. ¹² Bī ki tumhe pi, Bīd kira tumhe pi. ¹³ Bīd gurudhamme. ¹⁴ Ck ta. ¹⁵ Ck -to, Bī me. ¹⁶ Bīd tāta. ¹⁷ Bī sacāhaṃ. ¹⁸ Bīd guru-. ¹⁹ Ck omits pana. ²⁰ Bīd gurudhammo. ²¹ Bī sakkotīti, Bīd sakkomīti. ²² Ck -ggaṇakaṃ. ²³ Bīd omit ahaṃ. ²⁴ Bī adds na. ²⁵ Bīd va. ²⁶ Cē paṇassa. Bīd pana. ²⁷ Bīd add kule. ²⁸ Ck Bī -kammaṃ meva. ²⁹ Bī kiñci. ³⁰ Bīd add me. ³¹ Bī akatta-bbā, Bīd akattabbattā. ³² Bī sīlaṃ na bhindati, Bīd sīlaṃ bhindati. ³³ Cē diyyati. ³⁴ Bīd etthakenāpi. ³⁵ Cē pāpaṃ, Bīd pāpakaṃ corr. to pāpaṃ.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
 gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
 eva maṃ ārādheti⁷, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
 santike gaṇhathā⁸“ ti vuttā ca pana aggamaheṣiṃ upasaṃ-
 5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman⁹ yācimsu. Sāpi
 purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ¹⁰ sīlaṃ nārādheti, tena vo
 dātum na sakkā“ ti¹¹ āha. Sā kira ekadivasam sīhapañjara-
 ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
 pitṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹² disvā lobham uppādetvā „sa-
 10 āham¹³ iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena
 rajje patiṭṭhito maṃ¹⁴ esa¹⁵ gaṇheyyā¹⁶“ ti cintesi. Ath’ assā
 „āham¹⁷ Kurudhamman¹⁸ rakkhamānā sassāmikā¹⁹“ hutvā kile-
 savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ²⁰, sīlena me bhinnena bha-
 vitabban²¹“ ti kukkucchaṃ ahosi, tasmā evaṃ āha. Atha naṃ
 15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na²²“ hoti, tumhe
 ettakena pi²³ kukkucchaṃ kurunānā vitikkamaṃ kiṃ karis-
 satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhamman²⁴“
 ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu²⁵.
 „Tātā²⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
 20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā²⁷“ ti vuttā ca pana
 uparājānaṃ²⁸ upasaṃkamitvā purimanayen’ eva Kurudhamman²⁹
 yācimsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ³⁰ gacchanto rathen’
 eva rājaṇṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth’ eva
 sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure³¹ chaḍḍeti³².
 25 tāya saññāya jano³³ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
 tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi³⁴ pi³⁵ rathaṃ

¹ Bīd bhīdati. ² Bī guru-. ³ Bī adds ca. ⁴ Bīd add te. ⁵ Bīd likkhisu. ⁶ Bīd tāta. ⁷ Ck ārodheti, Bī arodhetīti. ⁸ Bīd -hāthā. ⁹ Bī me. ¹⁰ C² sakkoti, Bīd sakkomīti. ¹¹ Bī -rājāṃ. ¹² Ck saccāhaṃ. ¹³ Bī omits maṃ. ¹⁴ Ck essam, C² evassam corr. to esam. ¹⁵ Ck -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ Bīd atthasāhaṃ. ¹⁷ Bīd sasā. ¹⁸ Bīd -kemi. ¹⁹ C² omits na. ²⁰ Bīd etthakenāpi. ²¹ Bī gaṇheyyāthā. ²² Ck -rājāṃ. ²³ Bī guru-, Bīd garu-. ²⁴ Ck Bīd rāju. ²⁵ C² antepure, Bīd rathadhure. ²⁶ Ck² Rd -sī, Bī chaḍḍeti. ²⁷ Bī mahājano. ²⁸ Ck -thī. ²⁹ Bīd add tam.

gopayitvā¹ punadivase pāto va ratham² ādāya rājadvāre tit-
 ṭhati, sace taṃ khaṇaṃ nēva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca
 patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpaṭṭhānaṃ⁵ gacchati,
 jano⁶ tāya saññāya⁷ „idān⁸ eva nikkhamissatīti“ rājadvāre
 yeva titṭhati. So ekadivasaṃ evaṃ katvā rājanivesanaṃ pāvisi, 5
 pavitṭhamattass⁹ eva⁸ c⁹ assa devo pāvassi, rājā „devo vassa-
 tīti“ tassa niggantuṃ¹⁰ na adāsi¹⁰, so tatth¹¹ eva bhuñjitvā sayi,
 mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbaṃ rattim temento¹²
 aṭṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṃ ma-
 hājanaṃ disvā „ahaṃ Kurudhammaṃ¹³ rakkhanto ettakaṃ¹⁴ 10
 janaṃ kilamesiṃ¹⁵, silena me bhinnena bhavitabban¹⁶“ ti kuk-
 kuccaṃ ahosi, tena tesaṃ dūtānaṃ „sacc¹⁷ āhaṃ¹⁶ Kurudham-
 maṃ¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṃ atthi, tena vo na
 sakkā dātun¹⁸“ ti vatvā taṃ atthaṃ ārocesi¹⁸. Ath naṃ dūtā
 „tumbhākaṃ deva ‘ete kilamantū’ ‘ti cittaṃ n’atthi, acetana- 15
 kaṃ kammaṃ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkuccaṃ karontānaṃ²⁰
 kathaṃ tumbhākaṃ vītikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi san-
 tike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu²¹. „Evaṃ sante
 pi²² n’ eva maṃ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa
 santike gaṇhathā“ ‘ti āha²³, vuttā ca pana purohitaṃ upasaṃ- 20
 kamitvā yācimsu. So pi ekadivasaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gac-
 chanto ekena raññā tassa rañño²⁵ pesitaṃ taruṇaravivaṇṇaṃ²⁶
 ratham antarāmagge disvā „kassāyaṃ ratho“ ti pucchitvā
 „rañño ābhato“ ti sutvā „ahaṃ mahallako, sace me rājā
 imaṃ ratham dadeyya sukhaṃ imaṃ āruyha vicareyyan“ ti 25
 cintetvā²⁷ rājūpaṭṭhānaṃ²⁸ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

¹ B¹ gāhayitvā, B^d āharitvā. ² B¹ taṃ. ³ C^k yeva. ⁴ B¹ gantu-, B^d nikkha-
 mantu-. ⁵ C^k rāju-, B¹ rājūnaṃ up-, B^d rāju up-. ⁶ B^d mahājano ⁷ jano
 pakkamitvā - - - tāya saññāya wanting in C^s. ⁸ B^d -matte yeva. ⁹ B^d nik-
 khantu. ¹⁰ B^d nādāsi. ¹¹ C^k mahārājā no ¹² B^d add va. ¹³ B¹ guru-, B^d
 garu-. ¹⁴ B¹ ettha-. ¹⁵ C^s -sinti corr. to -si. ¹⁶ B¹ sacāhaṃ. ¹⁷ B^d guru-
¹⁸ B^d -cetī. ¹⁹ C^k ettake pi, B¹ etthakenāpi, B^d ettakenāpi. ²⁰ B^d -to. ²¹
 B^d likkh-. ²² B^d add sīlaṃ. ²³ B^d omit āha ²⁴ C^k B^d rāju-. ²⁵ B¹ omits
 tassa rañño. ²⁶ B^d taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ B¹ adds va. ²⁸ C^k B¹ rāju-.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho,
 ācariyassa tam² dethā“ ti āha. Purohito na icchati³, punap-
 puna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kiṃkāraṇa: evaṃ kir’ assa
 5 ahoṣi: „ahaṃ Kurudhammaṃ⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 bhaṃ akāsiṃ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam
 attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi,
 na maṃ⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti
 āha¹¹. Atha naṃ dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamaitena sīlaṃ
 bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kiṃ vītikka-
 10 maṃ karissathā“ ti vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā su-
 vannaṇapatte likhimsu. „Evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti⁹,
 rajjugāhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇ-
 hathā“ ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasamkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ janapade khettaṃ minanto¹⁷ rajjuṃ daṇḍake
 15 bandhitvā ekaṃ koṭiṃ khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekaṃ
 attanā²⁰ aggahesi, tena gahitarajjukotiyaṃ baddhadāṇḍako²¹
 ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjhaṃ pāpuṇi. So cintesi: „sace²³
 daṇḍakaṃ bile otāressāmi²⁴ antobile kakkāṭako nassissati, sace
 pana²⁵ purato²⁶ karissāmi raṇṇo santakaṃ nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakaṃ nassissati, kin nu kho
 kātābhan“ ti. Ath’ assa etad ahoṣi: „bile kakkāṭakena²⁸
 bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth’ eva naṃ²⁹
 otāressāmīti³⁰“ bile³¹ daṇḍakaṃ³² otāresi. Kakkāṭako kirīti
 saddam akāsi. Ath’ assa etad ahoṣi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otiṇṇo bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahaṃ ca
 Kurudhammaṃ⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ Bā dassesi. ² Bā naṃ. ³ Bā icchi. ⁴ Bā -naṃ. ⁵ Bā guru-. ⁶ Ck ca, Bī omits ca. ⁷ Bī tassa, Bā tāta. ⁸ Bī me. ⁹ Bī āroceti. ¹⁰ Bī adds vo. ¹¹ Bā omit āha. ¹² Bā dūtā pana ayaṃ. ¹³ Ck ettake, Bī etthake, Bā etthakenā. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ Ck -gāhaamacco, Bā -kāmacco. ¹⁶ Ck va. ¹⁷ Bī mānanto. ¹⁸ Bā -ke. ¹⁹ Bā gaṇhā-. ²⁰ Bī -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekaṃ attvā. ²¹ Bā gaṇha-daṇḍaho. ²² Ck Bā kakkāṭassa. ²³ Bī ajja. ²⁴ Bā otari-. ²⁵ Bā omit pana. ²⁶ Ck purohito, Bī pūrato, Bā karato. ²⁷ Bā kuṭumpikassa, Bī adds pana. ²⁸ Bā adds na. ²⁹ Ck na, Bī etevana, Bā etthenavaṃ. ³⁰ Bā otarissāmīti. ³¹ Bā add tam. ³² Bī daṇḍam. ³³ Bā -ṭaka-. ³⁴ Bī adds ti. ³⁵ Bā add sīlena

ti so ,etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kuru-
 dhamme¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun²“ ti āha.
 Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ ‘kakkāṭako maratū’³ ‘ti cittaṃ n’
 atthi⁴, acetanakaṃ kammaṃ⁵ na hoti, tumhe ettakena pi⁶ kuk-
 kuccaṃ karontā⁷ kiṃ vītikkamaṃ karissathā⁸“ ‘ti vatvā tassa 5
 pi⁹ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁰. „Evaṃ
 sante pi n’ eva maṃ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati,
 tassa santike pi¹¹ gaṇhathā¹²“ ‘ti vuttā ca pana tam pi¹³ upa-
 samkamitvā yācimsu. So ekadivasaṃ rājānaṃ rathena uyyā-
 naṃ nesi. Rājā tattha divā¹⁴ kīlitvā sāyaṃ nikkhamitvā¹⁵ 10
 rathaṃ abhirūhi¹⁶, tassa nagaraṃ asampattass’ eva¹⁷ suri-
 yatthagamanavelāya¹⁸ meghe utṭhahi. Sārathi¹⁹ rañño temana-
 bhāyena²⁰ sindhavānaṃ patodasaññaṃ²¹ adāsi, sindhavā javena
 pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṃ gacchan-
 tāpi tato āgacchantāpi²² taṃ ṭhānaṃ patvā javena²³ gacchanti²⁴, 15
 kiṃkāraṇā: tesam kira etad ahoṣi: „imasmim ṭhāne paris-
 sayena bhavitabbaṃ²⁵, tena no sārathi tadā patodasaññaṃ
 adāsīti²⁶. Sārathissāpi etad ahoṣi: „rañño temane vā atemane
 vā mayhaṃ doso n’ atthi, ahaṃ pana atṭhāne susikkhitasin-
 dhavānaṃ patodasaññaṃ adāsim, tena me idāni aparāparaṃ 20
 javantā kilamanti, ahañ ca Kurudhammaṃ²⁷ rakkhāmi, tena me
 bhinnena²⁸ bhavitabbaṃ“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā
 kāraṇena Kurudhamme²⁹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā
 dātun³⁰“ ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ ‘sindhavā’³¹ kila-
 mantū’ ‘ti cittaṃ n’ atthi, acetanakaṃ³² kammaṃ nāma na 25
 hoti, ettakena pi³³ ca tumhe kukkuccaṃ karontā³⁴ kiṃ vītikka-
 maṃ karissathā³⁵“ ‘ti vatvā tassa santike sīlaṃ gahetvā suvaṇ-

¹ Bīd guru. ² Bī omits cittaṃ natthi. ³ Bī adds nāma. ⁴ Ck² ettake pi, Bīd etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ Bīd omit pi. ⁷ Bīd likkh-. ⁸ Bīd divasaṃ pi. ⁹ Bī omits sāyaṃ nī-. ¹⁰ Bīd -rūyhi. ¹¹ Bī -patte, Bīd -pattena yeva. ¹² C² Bīd -tthaṅga-. ¹³ Bīd tadā sā-. ¹⁴ Bī tepana-, Ck² tevana-. ¹⁵ Bīd -saññaṃ. ¹⁶ Ck² omits tato āg-. ¹⁷ Bīd javavegena. ¹⁸ Bī adds āgacchanti. ¹⁹ Bīd -bbanti. ²⁰ Bīd add sīlena. ²¹ Bīd add naṃ patodasaññaṃ adāsi. ²² Ck² acetanakammaṃ, C² acetanakaṃkammaṃ, Bī sacetakakammaṃ. ²³ Ck² ettake pi, Bīd etthakenāpi. ²⁴ Bīd -to

napaṭṭe likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti,
 seṭṭhi pana suṭṭhu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā³ 'ti
 vuttā ca pana tam pi⁴ upasaṃkamitvā yācimsu. So pi⁵ eka-
 divasaṃ gabbhato nikkhantasālisīsaṃ⁶ attano sālikhettaṃ ga-
 5 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vihimālaṃ bandhāpessāmīti“
 ekaṃ sīsamuṭṭhiṃ⁷ gāhāpetvā thūnāya⁸ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca⁹ me kedārato sālīsīsamuṭṭhi gāhāpito,
 ahañ ca Kurudhamme¹⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena¹¹ bhavi-
 10 tabban“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me¹² kāraṇena
 Kurudhamme¹⁰ kukkucçaṃ atthi, tena vo¹³ na sakkā dāton“
 ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi,
 tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena
 pi¹⁴ ca kukkucçaṃ karontā¹⁵ tumhe aññasantakaṃ¹⁶ nāma kiṃ
 15 gaṇhissathā“ 'ti vatvā tassāpi¹⁷ santike sīlaṃ gaṇetvā suvaṇ-
 napaṭṭe likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti¹⁸,
 doṇamāpako¹⁹ pana mahāmatto suṭṭhu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā“ 'ti vuttā ca pana tam pi³ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vihiṃ
 20 mināpento amitavihirāsito²⁰ vihiṃ gaṇetvā lakkhaṃ²¹ ṭhapesi.
 Tasmīṃ khaṇe devo pāvassi²². Mahāmatto lakkhaṇi²³ gaṇetvā²⁴
 „mitavihi²⁵ ettakā²⁶ nāma hontīti“ vatvā lakkhavihiṃ²⁷ saṃkaḍ-
 dhitvā mitarāsīmhi²⁸ pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavihi²⁹ mitarāsīmhi³⁰
 25 khittā³¹ udāhu amitarāsīmhitī“. Ath' assa etad ahosi: „sace

¹ Bīd tikkh-. ² Bīd omīti pana. ³ Bīd omīti pi. ⁴ Bīd add seṭṭhi. ⁵ Bī add
 dīsvā. ⁶ C^o -māti, Bī bandhāpessāmīti, Bī bandhāpissāmīti. ⁷ Bī tam sālīsī-
 saṃ samuṭṭhi, Bī ekaṃ sālīsīsamuṭṭhiṃ. ⁸ Bīd cūlāya. ⁹ Bīd omīti ca. ¹⁰ Bīd gura-
¹¹ Bīd add sīlena. ¹² C^o omīti me. ¹³ C^o me. ¹⁴ C^o ettake pi, Bīd etthakenapi.
¹⁵ Bī -to, Bīd -ti. ¹⁶ C^o aññam-, Bīd para-. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd ārādheti.
¹⁹ Bī doṇimāmakko, Bīd doṇamamako. ²⁰ C^o -sino, Bī -pihirāsīvi. ²¹ Bī lak-
 khaṇaṃ. ²² C^o pavassi, Bī vassi. ²³ C^o -ṇi, Bīd lakkhaṇāni. ²⁴ Bī gaṇhitvā.
 Bīd vaḍhitvā. ²⁵ C^o minavihi, C^o amitavihi, Bīd mitavihi. ²⁶ Bī ettakko, Bīd
 etthakā. ²⁷ C^o -vihi, Bī lakkhavihi. ²⁸ C^o rāsīmhi, C^o rāsīm. ²⁹ C^o lak-
 khavihi, Bī lakkhe, Bīd lakkha. ³⁰ C^o rāsīmhi, C^o mitavīhirāsīmhi, Bīd mita-
 vihi-. ³¹ Bīd pakkhipitā.

me mitavīhirāsīmhi khittā¹ akāraṇen² eva rañño santakaṃ vaḍ-
 dhitam gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ³ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴ bhavitabban⁵ ti so etam
 attham ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁶ ti āha. Atha nam dūtā⁷ 5
 „tumhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetum⁸ na sakkā, ettake⁹ pi¹⁰ ca¹¹ kukkuccāyanta¹² kim
 tumhe parasantakaṃ¹³ gaṇhathā¹⁴ ti vatvā tassāpi¹⁵ santi-
 ke sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁶. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁷, dovāriko pana sutṭhu rakkhati, tassa santi-
 ke 10
 gaṇhathā¹⁸ ti vuttā ca pana tam pi¹⁹ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasaṃ nagaradvāraṃ pidhānavelāya²⁰ tikkhattum
 saddam anussāvesi²¹. Ath' eko daliddo²² manusso²³ attano
 kaniṭṭhabhaginiyā saddhim dārupaṇṇatthāya araṇṇaṃ gantvā
 nivattanto²⁴ tassa saddam sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuni. Atha nam dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁵ na jānāsi, 'sakālass' eva²⁶ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhiyātīti²⁷ na jānāsi, attano mātugamaṃ gahetvā araṇṇe
 ratikilaṃ²⁸ kilanto²⁹ vicarasīti³⁰ āha. Ath' assa itarena³¹
 „na me sāmi³² bhariyā bhaginī me esā³³ ti vutte etad ahosi 20
 „akāraṇaṃ³⁴ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁵,
 ahañ ca Kurudhammaṃ³⁶ rakkhāmi, tena me bhinnena³⁷ bhavi-
 tabban³⁸ ti so etam attham ārocetvā³⁹ „iminā me⁴⁰ kāraṇena
 Kurudhamme⁴¹ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun⁴² ti
 āha⁴³. Atha nam dūtā⁴⁴ „tumhehi tathāsaṇṇāya⁴⁵ kathitaṃ, 25

¹ B^d pakkhipitā. ² B^d guru-. ³ B^d add sīlena. ⁴ B^d saññā-. ⁵ B^d etthake.
⁶ B^d omits pi. ⁷ B^d omits ca. ⁸ B^d kukkuccaṃ karonto, B^d k. karontā. ⁹
 B^d jarassa-. ¹⁰ B^d gaṇhissathā. ¹¹ B^d tassa, B^d tassa pi. ¹² B^d likkh-
¹³ B^d ārocesi. ¹⁴ B^d omit pi. ¹⁵ C^d pidahana-. B^d sāyāṇha-. ¹⁶ C^d sadda-
 manussa-, B^d saddaṃ sāvesi. ¹⁷ C^d daliddo corr. to -dda. B^d dalidda. ¹⁸ B^d
 puriso. ¹⁹ C^d B^d nivattento. ²⁰ B^d add kim. ²¹ B^d sakalasseva, C^d B^d kā-
 lasseva. ²² C^d pithiyātīti, B^d pithiyati, B^d pidhiyātīti, B^d adde kim. ²³ B^d
 kāmaratikilaṃ. ²⁴ B^d kilanto. ²⁵ B^d divasaṃ carasi, B^d divasaṃ vicarasi. ²⁶
 C^d -ro. ²⁷ B^d sā. ²⁸ C^d -ṇā. ²⁹ B^d bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ B^d add
 sīlena. ³¹ B^d ācikkhitvā. ³² B^d omit me. ³³ B^d omits āha. ³⁴ B^d add etahi.
³⁵ C^d kathā-.

ettha vo¹ silabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkuccāyanta
 Kurudhamme³ sampajānamusāvādaṃ nāma kiṃ karissathā⁴ 'ti
 vatvā tassa pi⁵ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapatte likhimsu⁶.
 „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana sutthū
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁷ 'ti vuttā ca pana tam pi⁸
 upasaṃkamitvā yācimsu. Sāpi purimanayen' eva paṭikkhipi,
 kimkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā⁹ sīlaṃ vīmaṃ-
 sissāmīti“ māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamissāmīti“ sa-
 hassaṃ datvā devalokaṃ eva gantvā tīṇi saṃvaccharāṇi nā-
 10 gacchi¹⁰, sā attano sīlabhedabhayaena tīṇi saṃvaccharāṇi añ-
 ñassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ saḥassaṃ datvā gata-
 purisassa tīṇi saṃvaccharāṇi nāgacchantassa¹¹ duggat' amhi¹²
 jātā, jīvitapavattim¹³ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchayamahāmattānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetum
 vattatīti“ sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā
 gatapurisassa me tīṇi saṃvaccharāṇi, matabhāvam pi 'ssa¹⁴ na
 jānāmi, jīvitam¹⁵ ghaṭetum na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti“ āha.
 „Tīṇi saṃvaccharāṇi¹⁶ anāgacchante kiṃ karissasi¹⁷, ito paṭ-
 20 ṭhāya paribbayaṃ gaṇhā¹⁸ 'ti¹⁹. Tassā laddhavinicchayaṃ
 vinicchayato nikkhamamānāya²⁰ eva eko puriso saḥassabhaṇ-
 dikaṃ²¹ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²² pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ saṃvac-
 charattayamatthake saḥsasadāyako puriso āgato²³, n' atthi me
 25 tava kahāpaṇehi attho“ ti hatthaṃ sammiñjesi²⁴, Sakko attano
 sarīraṇ ñeva²⁵ abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse
 atṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati²⁶, Sakko mahājanamajjhe

¹ Bīd omit ettha vo. ² Bīd etthake. ³ Bī gurudhammena Bīd gurudhamme, C^o kurudhammo. ⁴ Bī omits pi. ⁵ Bīd likkh-. ⁶ Bīd omit pi ⁷ Bī tassa, Bīd kassā. ⁸ Bīd add vatvā. ⁹ Bī na gacchi. ¹⁰ C^o na āg-, Bī agacchantassa, Bīd anāg. ¹¹ C^o duggatampi, Bī duggatā. ¹² Bīd jīvitavuttim. ¹³ Bī -bhāva-massa, Bīd -bhāvaṃ. ¹⁴ C^o ghā-, Bī ghaṭetum. ¹⁵ Bī adds nāna. ¹⁶ Bīd -ti. ¹⁷ Bī gaṇhāhiti, Bīd gaṇhatīti. ¹⁸ Bīd nikkhamānāya ¹⁹ Bīd -bhaṇḍam. ²⁰ Bīd hatthaṃ. ²¹ Bī adds tāta. ²² C^o sammijesi, Bī sammirañcesi, Bīd sammiñcesi. ²³ Bīd ceva. ²⁴ Tīd sannipādetvā.

„ahaṃ etissā vīmaṃsanavasena saṃvaccharattayamatthake sa-
hassaṃ adāsiṃ, sīlaṃ rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
'ti ovādaṃ datvā tassā nivesanaṃ¹ sattahi ratanehi pūretvā „ito
paṭṭhāya appamattā hohīti“ taṃ anusāsivā devalokam eva
agamāsi², iminā kāraṇena sā „ahaṃ gahitabhatim ujirāpetvā
va aññena diyyamānāya bhatiyā hatthaṃ pasāresim³, iminā
kāraṇena mama⁴ sīlaṃ na ārādheti⁵, tena vo dātuṃ na sakkā⁶“
ti paṭikkhipi⁷. Atha naṃ dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
labhedo n' atthi, sīlaṃ nāma etaṃ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
tīti“ vatvā tassāpi santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapatte likh-
imsu¹¹. Iti te imesaṃ¹² ekādasannaṃ janānaṃ rakkhaṇa-
sīlaṃ¹³ suvaṇṇapattaṃ likhitvā¹⁴ Dantapuram gantvā Kālīṅga-
rañño suvaṇṇapaṭṭaṃ datvā taṃ pavattiṃ ārocesuṃ. Rājā
tasmiṃ Kurudhamme¹⁵ vattamāno¹⁶ pañcasīlāni pūresi. Tasmiṃ
kāle¹⁷ sakala-Kālīṅgaratṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan-
tāni, ratṭhaṃ khemaṃ subhikkhaṃ ahosi. Bodhisatto¹⁸ yāva-
jīvaṃ dānādini puññāni katvā saparivāro¹⁹ saggapadaṃ²⁰ pūresi.

Satthā in:am desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā abesuṃ keci sakadāgāmīno
keci anāgāmīno keci arahantā²² ti). Jātakasamodhāne²³ pana

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho²⁴ ca Kaccāno²⁵ doṇamātā ca Kolito²⁶

Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi

brāhmaṇo Kassapo thero uparājā Nandapaṇḍito

Maheśi Rāhulamātā Māyā devī janetiyā²⁷

Kururājā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakaṃ²⁸.

¹ Cks - ne. ² Bīd āg-. ³ Bīd -reui. ⁴ Bīd maṃ. ⁵ Bī -si. ⁶ Bī sakkō.
⁷ Bīd pari-. ⁸ Cks esa, Bī ekaṃ. ⁹ Bīd -ma. ¹⁰ Ck pari-, Bīd visuddhi. ¹¹ Bīd
likkh-. ¹² Bī iti tesam, Bīd iti tesam dūtā imesaṃ. ¹³ Bī adds gahetvā. ¹⁴
Bīd guru-. ¹⁵ Bīd pava-. ¹⁶ Bī khaṇe. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī sapariso. ¹⁹
Bīd saggapūram, Bīd sakkapūram. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Cks -to. ²² Bī jāta-
kam-, Bīd -kam samodhānesi. ²³ Ck rajjugā-. ²⁴ Bīd kaccāyano. ²⁵ Bī mog-
galāno doṇamāko, Bīd moggalāmāno doṇamāko. ²⁶ Ck janetiyā. ²⁷ Bī adds
chathamam, Bīd chathamam.

7. Romakajātaka.

Vassāni paṇṇāsā 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto¹ vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato² hutvā bahūhi³ pārāvatehi⁴
parivuto araṇṇe pabbataguhāyaṃ⁵ vāsaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ⁶ vasanaṭṭhā-
nato avidūre ekaṃ paccantaḡāmaṃ upanissāya assamaḡadamaṃ
10 māpetvā pabbataguhāyaṃ⁶ vāsaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁷ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁸ āgantvā
tatha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto⁹ pārāpataparivuto⁹ taṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamaḡapade vicari-
15 tvā girikandarasamaṇe gocaṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
naṭṭhānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso⁹ tattha atirekapaṇṇāsava-
sāni¹⁰ vasi. Ath' assa¹¹ ekadivasaṃ paccantaḡāmaḡavāsina¹²
pārāpatamaṃsaṃ¹² abhisamaḡharitvā adamaṃsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhivā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹³ etan¹⁴“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ n¹⁴“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamaḡadamaṃ
bahū¹⁵ pārāpatā¹⁵ āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭ-
ṭatīti“ so taṇḡulasappidadhijirakamaricādini¹⁶ āharāpetvā¹⁶
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvaraḡaṇṇena¹⁶ paṭicchādetvā
pārāpatānaṃ¹⁷ āgamaṇaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto¹⁷ āgantvā tassa kūṭajaṭilassa¹⁷ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññena¹⁸ kārena¹⁸ ni-
sinno, kacci¹⁹ nu kho ambhakaṃ samānaḡāṭiyānaṃ¹⁹ maṃsaṃ
khādi²⁰, parigaṇhissāmi na²⁰“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bīd add bhagavato. ² Bīd pārāva-, ³ Bī bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bī -ya. ⁶ Bīd tāpaso tattha. ⁷ Ck Bīd kuṭa-. ⁸ Bīd add pi. ⁹ Bīd ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇani, Bī atiresavasāni. ¹¹ Bī atha. ¹² Bīd add manussā. ¹³ Ck -u. ¹⁴ Bī -khīraparicā-, Bīd khīramaricā-. ¹⁵ Ck ārāpetvā. Bīd āharitvā. ¹⁶ Ck cīra-
kena, Bī cīvaraḡaṇṇe. ¹⁷ Bī aññena kāraṇena, Bīd aññena kārena. ¹⁸ Bī kiñci,
Bīd kiñci. ¹⁹ Bī -jāṭīnaṃ. ²⁰ Bī khādīti, Bīd khādi.

gandham ghāyitvā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo,
uāssa¹ santikaṃ² gantuṃ vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṃ anāgacchantāṃ disvā „madhura-
kathaṃ tehi saddhiṃ kathetvā vissāseṇa upagate māretvā
maṃsaṃ khādituṃ vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya romaka⁶,
asaṃkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.
2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti inamaṃ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romakā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavāleṇa¹⁷ samānavanṇanettaṭṭapādātāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpataṃ¹⁹ 15
ālapati, asaṃkamānā ti evaṃ atīrekaṭṭhāsaṃvassāni imissā pabbataguhāya
vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasam pi mayi asaṃkaṃ akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappaṣaṇṇakāsaṃ²³ āgac-
chantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā 'ti Bodhisattam ālapati, sabbe
pi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṃ vaṃkaṃ katvā²⁴ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham ti kiṃkāraṇā²⁵ samassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaraṃ ti girito aññaṃ pabbatakandaraṃ, yathā pure
ti yathā pure²⁶ ete pakkhino maṃ garuṃ²⁷ katvā piyaṃ katvā maññanti tathā²⁸
idāni na²⁹ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³⁰ añño ayaṃ³¹ añño³², evaṃ
añño³³ ete maṃ³⁴ maññantīti dīpeti, cirappavutthā³⁵ athavā na te ime 25
ti kin nu kho ime ciraṃ vipavasitvā dīghassa addhuno accayena āgatattā maṃ

¹ B'd na tassa. ² B' -ke. ³ B'd pārāva-. ⁴ B'd parakka-. ⁵ B' samādhītāni, B'd samādhikāni. ⁶ B'd -kā. ⁷ B' -nippaticittā, P'd -nibbuticittā. ⁸ C' hatthattam, C' B'd hatthattam. ⁹ B' vaggaṅgā, B'd vakkaṅgā. ¹⁰ C' -ttha ¹¹ B' usukā, B'd ussukā ¹² B'd ajanti ¹³ B' samādhītānīti, B'd samādhikānīti. ¹⁴ B'd mama adhi. ¹⁵ B' ropakā. ¹⁶ C' rūmaya uppanna, C' rūmaya uppannā. ¹⁷ C' -leṇa, B' -leneva. ¹⁸ B' sahanavanṇe netta pādamakāya. ¹⁹ B'd -sattapārāpataṃ. ²⁰ C' abhinibbutacittā. ²¹ B' omits va. ²² C' hatthattam. ²³ B' paṣaṇṇakāsaṃ. ²⁴ abhinibbutacittā - - katvā wanting in B'd. ²⁵ B'd -nam. ²⁶ B'd pubbe. ²⁷ B' guruṃ. ²⁸ C' yathā. ²⁹ B'd nanu. ³⁰ B' nivatta-, P'd -nivuttha-. ³¹ B' assamaṃ. ³² P'd añño añño ayaṃ, B'd add ti ³³ B'd evaṃ añño. ³⁴ C' ma. ³⁵ B'd ciraṃ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgantukapakkhino, ime kena³ mañ na upasamkamantīti pucchati⁴

Taṃ sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā ṭhito va tatiyaṃ gātham āha:

- 5 a. Jānāma taṃ, na mayam asma⁵ mūlhā,
 so yeva⁶ tvañ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ,
 ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṃ uttasāmā 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayaṃ mūlhā¹² pamattā na homa.
10 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ¹³ ti¹⁴ tvaṃ so va¹⁵ mayam pi te
 yeva, na taṃ¹⁶ sañjānāma, api¹⁷ kho pana¹⁸ tava cittaṃ asmiṃ jane paduṭṭhaṃ
 amhe māretum uppannaṃ. ājīvika¹⁹ 'ti ājīvaheṭu pabbajita paduṭṭhatāpasa²⁰,
 tena taṃ uttasāmā 'ti tena²¹ kāraṇena taṃ uttasāma bhāyāma na upasañ-
 kamāma.

- 15 Kūṭatāpaso²² „ñāto ahaṃ imehīti“ muggaraṃ khipitvā
 virajjhivā „gaccha tāva²³, tvaṃ viraddho 'mhīti“ āha. Atha naṃ
 Bodhisatto „mañ²⁴ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
 rajjhasi²⁵, sace idha vasissasi²⁶ gāmaṃvāsinaṃ²⁷ 'coro ayan' ti
 ācikkhitvā taṃ gāhāpessāmi²⁸, sīghaṃ palāyassū²⁹ 'ti taṃ
20 tajjjetvā²⁹ pakkāmi. Jaṭilo³⁰ tattha vasitum nāsakkhi³¹.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā tāpaso³² Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto,
pārāpatajettako³³ pana aham evā³⁴ 'ti. Romakajātakam³⁴.

1 Ck anāgatattā - -. Bīd āgatatāpaso. 2 Bīd -tacittā 3 Bīd tena 4 Bīd pucchi.
5 Bīd sampā. 6 Bīd sveva in the place of so yeva. 7 Bīd tvaṃ. 8 Ck Bī assa,
Bīd assu. 9 na aññe. 10 Bīd ājīvaka. 11 Ck ttena. 12 Bīd omīti mayaṃ
mūlhā. 13 Cks -aṃ. 14 Cks omīti ti 15 Bīd so yeva. 16 Bīd taṃ na. 17 Bīd
add ca. 18 Bī adds 'te. Bīd ta 19 Bīd ājīva-. 20 Bī -passa, Bīd -sañ. 21 Bīd
yena 22 Bīd ku-. 23 Bī to, Bīd bho. 24 Cks mañ. 25 Bīd viraddho si. 26 Ck
sasi, Ck vassi corr. to vasasi. Bīd vassissasi. 27 Ck -sinaṃ, Bī -sina 28 Ck Bī
-mīti. 29 Cks l d tajjjetvā, Bī vajjjetvā. 30 Bīd kūṭaja-. 31 Bīd na-, Bīd add
aññattha agamāsi. 32 Bīd kūṭatā-. 33 Bī -vatasethako, Bīd -vatajettako. 34
Ck pārāpatajā-, Bīd romajā-, adding sattamaṃ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolamakkaṭaṃ ārabha kathesi. Sāvatthiyaṃ kir' ekasmiṃ kule eko posāvanīyalolamakkaṭo¹ hatthisālaṃ gaṇtvā ekassa silavahatthissa² piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṃ karoti piṭṭhiyaṃ cam- 5 kamati. Hatthi³ attano silavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṃ tassa hatthissa ṭhāne añño duṭṭhahatthipoto atṭhāsi. Makkako „so yeva ayan“ ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṃ⁴ abhirūhi⁵. Atha naṃ⁶ so soṇḍāya gaṇetvā bhūmiyaṃ ṭhapetvā pādena akkamitvā samcunnesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākāṭā 10 jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū⁷ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso lolamakkaṭo kira silavahatthisaññāya⁸ duṭṭhahatthipitṭhiṃ abhirūhi⁹, atha naṃ so jīvitaṃ kkhayaṃ pāpesi¹⁰“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etārahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹¹ lola- 15 makkako evaṃsilo¹², porāṇato patṭhāya evaṃsilo¹³ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaḍadese mahisayoniyaṃ¹⁴ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsariro pabbatapāḍapabbhāra- 20 giriduggavanaghaṭesu¹⁵ caranto¹⁶ ekaṃ phāsukaṃ rukkhamaḷaṃ disvā gocaraṃ gaṇetvā divā tasmīṃ rukkhamaḷe atṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā¹⁷ otaritvā tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā¹⁸ uccārapassāvaṃ katvā siṅge¹⁹ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gaṇetvā dolāyanto²⁰ kīḷi. Bodhisatto khantimettānuḍḍayasam- 25 padāya²¹ taṃ tassa anācāraṃ na manasa' ākāsi²². Makkako punappuna²³ tath' eva karoti²⁴. Ath' ekadivasaṃ tasmīṃ rukkhhe adhiṇatthā²⁵ devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṃ²⁶ „mahi-

¹ Bīd -īyamakkaṭo. ² Bī silavantassa, Bīd silavantassa hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd -īyam. ⁵ Ck^o -rūhi, Bī -rūyhati, Bīd -rūhati. ⁶ Bīd add vevana. ⁷ Ck^o omīti bhikkhu. ⁸ Bī silavantahatthissa, Bīd silavantahatthi. ⁹ Bīd -rūlho. ¹⁰ C^o idānavaso, Bī idāni puppe, Bīd idāneva pubbe pi. ¹¹ Bī evaṃlolo, Bīd evaṃ pi lolo. ¹² Bī ekaṃ pi lolo, Bīd evaṃ pi lolo. ¹³ Bīd mahimsu. ¹⁴ Bī -pāde - - dugge-. ¹⁵ Bīd vica-. ¹⁶ Bī rukkhato. ¹⁷ Bīd -rūhi. ¹⁸ Bīd siṅgesu. ¹⁹ Bīd add va. ²⁰ Bī -yam. ²¹ Bīd manasa' ākāsi. ²² Bīd -unnaṃ. ²³ Bī kari. ²⁴ Bīd -yattvā. ²⁵ Ck^o Bī na, C^o omīti naṃ.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭṭassa avamānaṃ sahasi,
nisedhehi nan² ti vatvā etam atthaṃ pakāseṇti³ purimā dve
gāthā avoca:

1. Kam atthaṃ⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵
sabbakāmaduhassēva⁶ imaṃ⁷ dukkhaṃ titikkhasi. 82.
2. Siṅgena nihanāḥ⁸ etam⁹ padasā ca adhiṭṭhaha¹⁰,
bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c' assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam atthaṃ abhisandhāyā 'ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca
kiṃ sampassamāno¹¹, dūbhino¹² ti¹³ mittadūbbhissa¹⁴, sabbakāmaduhass-
10 sevā¹⁵ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasi¹⁶ adhiṭṭhāsi¹⁷, pa-
dasā ca adhiṭṭhaha¹⁷ 'ti pādena ca¹⁸ naṃ tiṇhakhuraggena¹⁹ yathā etth'
eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bha-
veyya bālā aṇṇāpasattā punappuna²¹ kujjheyyuṃ²² ghaṭṭeyyuṃ²³ vibhetheyyuṃ
evā²⁴ 'ti dīpeti.

- 15 Tam sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āhaṃ iminā
jātigottabalādihi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṣṣāmi
kathaṃ me manoratho nipphattiṃ gaṃissati, ayaṃ pana maṃ
viya aṇṇaṃ pi²⁷ maṇṇamāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato
yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etam va-
20 dhissanti, sā etassa²⁸ aṇṇehi māraṇā²⁹ mayhaṃ dukkhato ca
pāṇātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti³¹ vatvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

a. Maṃ evāyaṃ maṇṇamāno aṇṇaṃ p' eva³¹ karissati,
te taṃ³² tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.

- 25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aṇṇattha gato, aṇṇo caṇḍa-
mahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭṭo „so

¹ B^d mahimsarājāṃ. ² C^s tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ B^d kimattam. ⁵ B^d dubbhi-. ⁶ B^d -rubasseva. ⁷ B^d idam. ⁸ C^s nihatahetam, Bⁱ nipatācetam, B^d nihatacetam. ⁹ C^s B^d -ṭṭhahi. ¹⁰ C^s vassa. ¹¹ B^d omīti sam. ¹² C^s du-, B^d dubbhi-. ¹³ C^s omīti ti. ¹⁴ C^s -du-, Bⁱ -dubbhassa, B^d -dubbhissa. ¹⁵ B^d -ruha-. ¹⁶ Bⁱ -seti. ¹⁷ B^d -hi. ¹⁸ B^d pāteneva, Bⁱ pādenava. ¹⁹ Bⁱ tikka-khurakkhena. ²⁰ C^s akkama, C^s akkamama. ²¹ Bⁱ -unnaṃ, B^d -unaṃ. ²² Bⁱ paku-. ²³ B^d ghāṭe-. ²⁴ C^s -yyuṃ yevā, B^d -yyuṃ mevā. ²⁵ C^s -di, B^d -dihī, Bⁱ -gottādihī. ²⁶ so C^s; Bⁱ adhiko-, B^d aviko-, C^s avikkosayamāno. ²⁷ C^s omīti aṇṇaṃ pi. ²⁸ B^d omīti sā e. ²⁹ C^s -ṇa, B^d maraṇaṃ. ³⁰ Bⁱ vimutti, B^d vipamutti. ³¹ B^d aṇṇameva. ³² Bⁱ naṃ, B^d na. ³³ B^d tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan¹ ti saññāya tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā tatth' eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pādetvā siṅgena hadaye² vijjhivā pādehi madditvā saṃcuññesi.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: „Tadā dutṭhamahiso ayaṃ dutṭhahatthi⁴ ahosi, dutṭho⁵ 5 dutṭhamakkaṭṭo va⁶, sīlavamahisarājā⁷ pana aham evā⁸ ti. Mahi-sajātakaṃ⁹”.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabba kathesi. Chabbaggiyānaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā¹ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kīṭāgiriṃ² upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvatthiṃ upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesam sandiṭṭhasambhattā honti tesam upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā sīlena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha sutṭhutarāṃ vo ete adhibhavissanti³” ādīni vatvā gāhaṃ vissajjetum⁴ na denti, tena⁵ bhaṇḍanāni c' eva⁶ kalahaviggahavivādā⁷ ca vattanti⁸. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesuṃ. Bhagavā⁹ etasmiṃ nidāne¹⁰ etasmiṃ pakaraṇe bhikkhū sannipādetvā¹¹ Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹² adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹³ gāhaṃ vissajjetum¹⁴ na dethā¹⁵ ti pucchitvā „saccaṃ bhante¹⁶ ti vutte „evaṃ sante¹⁷ hi¹⁸ bhikkhave tumbhākaṃ kiriyaṃ satapattamāṇavassa kiriyaṃ viya hotīti¹⁹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmiṃ Kāsīgāme²⁰ ekasmiṃ kule nibbattitvā vayappatto kasavanijjādihi²¹ jīvikaṃ²² akappetvā pañ-

¹ Bīd -yam. ² Bīd dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ Bīd omit dutṭho. ⁵ Bī etarahi ayaṃ makkaṭṭo, Bī e. a. dutṭha yeva in the place of va ⁶ Bī sīlacara-, Bī sīlavā-. ⁷ Bī adds aṭṭhamāni ⁸ Bī -bhūma-. ⁹ Bī kitvā-. ¹⁰ Bīd visa-. ¹¹ Ck te. ¹² Bī omits ceva. ¹³ Ck Bī omit ca, Bī kalahavivādaṇca. ¹⁴ Bī pava-. ¹⁵ Bīd atha kho bha-. ¹⁶ Bīd omit e n. ¹⁷ Bī -pātāpetvā. ¹⁸ Bīd attano. ¹⁹ Bīd add pi. ²⁰ Ck vissajjjetum, Bīd vissajjetum. ²¹ Bī omits sante, Bī bhante. ²² Bī pi, Bī omits hi. ²³ Bīd kāsīgāmake. ²⁴ Ck kasavani-, C kasavani-, Bī kasīṇavāṇijjā-, Bīd kasivāṇijjā-. ²⁵ Bī -taṃ.

casatamatte¹ core gahetvā tesam jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādāni² karonto jīvikam³ kappesi. Tadā Bā-
 rāṇasiyam eko kuṭumbiko⁴ ekassa jānapadassa⁵ sahasam ka-
 hāpaṇe⁶ datvā puna agahetvā va kalam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamañcake⁷ nipannā puttam
 āmantetvā „tāta⁸ pitā⁹ te ekassa sahasam datvā anāharā-
 petvā¹⁰ va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyham das-
 sati, gaccha nam mama¹¹ jīvantiy' eva¹² āharāpetvā gaṇhā¹³“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṁ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapāti¹⁴ sigālī¹⁵ hutvā nibbatti. Tadā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapariso tasmim magge atṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukham¹⁶ patte¹⁷ „tāta mā aṭavim abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te tam māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna¹⁸ maggam occhindamānā¹⁹ nivāreti. So tam kāraṇam
 ajānanto „ayaṁ kālakaṇṇisigālī mayham maggam occhindatīti“²⁰
 leḍḍudaṇḍam²¹ gahetvā mātaram palāpetvā aṭavim paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 sam atthi²²“, imam²³ māretvā tam²⁴ kahāpaṇam gaṇhathā²⁵“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇam
 ajānanto „ayaṁ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ añjalim²⁶ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁷ tesam dvinnam kiṭṭiyam disvā cintesi: „imāya
 sigāliyā etassa mātaraṁ bhavitabbaṁ, tena sā 'imam māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti²⁸“ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbaṁ, tena so²⁹ 'imam māretvā kahāpāṇe
 gaṇhathā³⁰ 'ti³⁰ ārocesi, ayaṁ pana etam attham ajānanto³¹

¹ Ck -tta, C^s -ttam. ² C^s -dūhana-, Bⁱ panthaduhana, B^d pantidūhanasandhic-
 chedāni. ³ Bⁱd -tam. ⁴ C^s -ṭi-. ⁵ C^s Bⁱd ja-. ⁶ Bⁱd omī ka-. ⁷ Bⁱd -ce. ⁸
 Ck^s tāta. ⁹ Ck^s omī pitā. ¹⁰ B^d -hā-. ¹¹ Bⁱd mayi. ¹² Bⁱd jīvantiyā. ¹³
 Bⁱd -hāhi. ¹⁴ Bⁱ -tika, B^d -tikā. ¹⁵ Bⁱd siṅgālī. ¹⁶ Bⁱd -khe. ¹⁷ Bⁱd sam-
 patte. ¹⁸ Bⁱd -nnaṁ. ¹⁹ Bⁱd occhijjamānā. ²⁰ Bⁱd occhijjatīti. ²¹ Bⁱd leḍḍu-
 -lim. ²² Bⁱ itthi. ²³ Ck^s omī atthi imam. ²⁴ Bⁱd omī tam. ²⁵ B^d -hāthā. ²⁶ Ck^s
 -lim. ²⁷ Bⁱd -rūdaññū. ²⁸ Bⁱd -hissantīti. ²⁹ Ck^s omī so. ³⁰ Bⁱd add amhā-
 karā. ³¹ Ck^s adda etam attham.

atthakāmaṃ mātaṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa sata-
 pattassa 'atthakāmo me' ti saññāya añjalim³ pagganhāti, aho
 vatāyaṃ bālo⁴ ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi
 sataṃ parasantakagahaṇaṃ visamapaṭisandhigahaṇavasena⁵ hoti,
 nakkhattadosenā⁶ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
 taraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“
 pucchi. „Bārāṇasīvāsiko⁷ mhitī“. „Kahaṃ agamāsīti“. Ekas-
 miṃ gāmake sahasaṃ laddhabbaṃ⁸ atthi, tatthā agamāsin⁹
 ti. „Laddhaṃ pana te“ ti. „Āma laddhaṃ“ ti. „Kena tvaṃ¹⁰
 pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me¹¹ gilānā, sā 10
 'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni
 tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
 te tayi nikkhante¹² kālāṃ katvā puttāsinehena sigālī hutvā
 tava maraṇabhayaabhītā maggan te¹³ occhinditvā¹⁴ vāreti, tvaṃ
 tajjetvā palāpesi, satapattasakuṇo pana te paccāmitto, so 15
 'imaṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
 attano bālātāya atthakāmaṃ mātaṃ 'anatthakāmo¹⁵ me' ti
 maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo¹⁶ me' ti, tassa
 tumhākaṃ¹⁷ kataguṇo nāma n'atthi mātā pana te mahāguṇā¹⁸,
 kahāpaṇe gahetvā gacchā¹⁹ ti vissajjesi²⁰. 20

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā²² ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe²³ sigālīm vanagocariṃ
 atthakāmaṃ pavadantiṃ²⁴ anathakāmā²⁵ ti maññati
 anathakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evam evaṃ²⁶ idh' ekacco puggalo hoti tādiso.
 hitehi²⁷ vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

¹ Ck Bī omit me. ² Ck -lim. ³ Bīd -pādivasena. ⁴ Ck -sivā-. ⁵ Ck sahasa
 laddha, Bī sahasaṃ laddhappam, Bīd sahasaṃ laddhappam corr. to s. laddhaṃ?
⁶ Bīd omit tvaṃ. ⁷ Bīd nikkhamante. ⁸ Bīd maggantare maggaṃ. ⁹ Bīd add
 taṃ. ¹⁰ Ck -kā, C² -mā. ¹¹ Ck -kā. ¹² Ck² tayā amhākaṃ. ¹³ Ck mātā,
 C² matāva; Bīd add te sandhāya sahasa. ¹⁴ Bīd gacchāhi. ¹⁵ Bīd visa-. ¹⁶
 Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd add abhisambuddho hutvā. ¹⁸ Bī panthe, Bīd pante.
¹⁹ Ck -danti, Bīd -denti. ²⁰ Bī -man, Bīd -mo. ²¹ Ck² eva. ²² Ck² tehi.

3. Ye ca kho naṃ pasamsanti bhayā ukkaṃsayanti ca¹
taṃ hi so maññate² mittam satapattam va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti tehi³ vadḍhiṃ⁴ icchamānehi⁵, vacanam vutto⁶
ti⁷ hitasukkhāvahan⁸ ovādānusāsaniṃ⁹ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādān aganbanto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anattāvaho me
ayan ti gaṇhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāhaṃ gaheva¹⁸ ṭhitapuggalaṃ¹⁹ adhikaraṇaṃ gaheva²⁰ ṭhita-
puggalaṃ adhikaraṇaṃ gaheva²¹ ṭhitehi nāma tumbhādisehi bhavitabban ti gaṇ-
hanti²², bhayā ukkaṃsayanti ca²³ ti imassa gāhassa viṣatṭhapaccayā tum-
10 hākaṃ idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā viṣajjayittha na te²⁴ bāhusacca-
kulaparivārādīhi tumhe sampāpūnantīti evaṃ viṣajjanapaccayā²⁵ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittam²⁶ ti ye evarūpā honti tesu
yaṃ kañci so ekacco bālapuggalo attano bālatāya mittam maññeti²⁷ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattam vā māṇavo ti yathā anattakāmaṃ
15 nēva satapattam so²⁸ māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁹ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ³⁰ anuppiyabhāni³¹ mitto ti agahetvā dūrato va taṃ³² vi-
vajjeti³³, tena vuttam :

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vaciparo
anuppiyaṃ ca yo āha³⁴ apāyesu ca yo sakka
20 Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
ārakā parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāretvā³⁵ jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā corajeṭṭhako³⁶ aham eva aho sin“ ti³⁷. Satapattajātakaṃ³⁸.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁹ puṭadūsakaṃ ārabba kathesi. Sāvatthiyaṃ kir-
eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ⁴⁰ nimantetvā uyyāne nisī-

¹ Bīd vā. ² Cks -ti. ³ Ck hite, Bīd tehi. ⁴ Bīd vadḍhi. ⁵ Cks -nohi. ⁶ Cks
vuttaṃ. ⁷ Cks hoti. ⁸ Ck hitasukkhāvaha. ⁹ Bīd -ni. ¹⁰ C' adds hitam. ¹¹
Cks na me ti gaṇhāti. ¹² Bī adds pi, Bīd va. ¹³ Bī attavaho, Bīd atthakāmo.
¹⁴ Cks ti. ¹⁵ Cks taṃ. ¹⁶ Cks omit ti. ¹⁷ Cks omit ye ca kho taṃ. ¹⁸ Bīd
ṭhitam-. ¹⁹ Bīd omit ṭhitapuggalaṃ a. g. ²⁰ Bī vadanti, Bīd ca vaṇṇenti.
²¹ Bīd vā. ²² Bīd ete. ²³ Bīd visaccana-. ²⁴ Cks cittaṃ. ²⁵ Bīd maññanti.
²⁶ Bīd omit so. ²⁷ Bīd maññittha. ²⁸ Bī -pe, Bīd -po. ²⁹ Bī anuppiyabhāni,
Bīd anu - - ni. ³⁰ Bīd naṃ. ³¹ Bī viṣajjeti, Bīd vivajjesi. ³² Bī ahu, Bīd ahu.
³³ Bīd āharitvā. ³⁴ Bīd add pana. ³⁵ Bīd evā ti. ³⁶ Bīd add uavamaṃ. ³⁷
Bīd kumāraṃ. ³⁸ Bīd bhikkhusa-.

dāpetvā dānaṃ dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ ti āha. Bhikkhū uyyānacārikam⁴ carimsu. Tasmim̐ khaṇe uyyānapālo pattasampannaṃ rukkham̐ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamaṇḍale pāteti⁶, tassa putto dārako patitapatitaṃ⁷ 5
puṭaṃ viddhamseti. Bhikkhū tam⁸ atthaṃ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān¹⁰ eva pubbe p'esa puṭadūsako yevā“ ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule¹ nibbattitvā vayappatto 10
agāramajjhe vasamāno² ekadivasaṃ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānarā³ vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena⁴ puṭe pāteti⁵, jeṭṭhakavānaro pātitaṃ pātite⁶
viddhamseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātitaṃ pātitaṃ⁷ 15
puṭaṃ viddhamsetvā⁸ manāpataraṃ kātukāmo 15
maññetīti⁹“ vatvā paṭhamam¹⁰ gātham āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakamassa kovido,
tathā hi puṭaṃ dūseti¹¹, aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭaṃ vaṇṇento vadati, puṭakamassā¹² ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṃ pan¹³ ettha saṃkhepattro: ayaṃ 20
migarājā ekasmiṃ puṭakamassa kovido maññe, tathā hi pātitaṃ pātitaṃ¹⁴ puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ¹⁵ karissatīti.

Taṃ sutvā makkaṭo dutiyaṃ gātham āha:

2. Na me pitā vā mātā vā¹⁶ puṭakamassa kovido,
kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammam idam̐ kulan 25
ti. 89.

¹ Ck antarabhante, B¹ dānibhante. ² B¹d omīti vi. ³ B¹ -ne-. ⁴ B¹ paṇṇāni.
⁵ B¹d -si. ⁶ Ck pātitaṃ pātitaṃ, B¹ pātitaṃ patta, B¹d pātitaṃ pātitaṃ. ⁷ B¹d
etam. ⁸ B¹d bhagavato. ⁹ B¹d brahmaṇakule. ¹⁰ B¹d agāram̐ ajjhāvasamāno.
¹¹ B¹ bahū bāparā, B¹d bahubā-. ¹² B¹d niyāmena. ¹³ B¹d pattaṃ puṭe saṃpātesī.
¹⁴ Ck pātitaṃ pātite, B¹ pātite, B¹d pātitaṃ pātitaṃ. ¹⁵ B¹d omīti pātita. ¹⁶ B¹
adda aññaṃ aññaṃ, B¹d aññaṃ. ¹⁷ Ck B¹ maññatīti. ¹⁸ B¹ imaṃ. ¹⁹ B¹
dūseti. ²⁰ B¹ omīti pātita. ²¹ B¹d add puṭaṃ. ²² B¹d mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānan ti 90.
vatvā² ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

5 Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahoṣi, paṇḍitapuriso pana aham evā“⁶ ‘ti.
Puṭadūsakajātakaṃ⁶. Araṇṇavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaka.

10 Abbhantaram nāma dumo ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṃ
ārabha kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhamma-
cakkhe¹⁰ Vesāliyaṃ kūtāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Go-
tami pañcasākiyāsātāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ¹⁴ c’
15 eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo
Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṇṇisu. Satthari pana Sāvattthi-
yaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā
sabbānūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tass’ eva¹⁷ santike vasati¹⁸.
aham agāramajjhe kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvattthiyaṃ¹⁴
20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā vi-
harissāmi¹⁴ cintetvā bhikkhuniupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyu-
pajjhāyehi¹⁹ saddhiṃ Sāvattthiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇaṃ ca piyaputtaṃ
ca passamānā ekasmiṃ bhikkhuniupassaye vasaṃ kappesi. Rāhula-
sāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath’ ekadivasaṃ theriyā udara-

¹ Bī yesaṃ ca, Bā yesaṃ ce. ² Bīd evaṃ vatvā. ³ Bī bānaraṇānaṃ, Bā bā-
naṃ. ⁴ Bīd dhammade-. ⁵ Bīd bā-. ⁶ Bīd add dasamaṃ. ⁷ Bīd add tassu-
dānaṃ, pānadūsakabyagghaṃ ca kaccāhapa lolajātakaṃ ruḍḍiraṃ gurudhammaṃ
ca romakaṃ mahisā va ca satapattaṃ puṭadūsakaṃ Araṇṇavaggo ti vuccati. ⁸
Bīd -ddho. ⁹ Bā pi ¹⁰ C⁸ -cakkho corr. to -cakke, Bīd pavattita--cakkho. ¹¹ Bīd
-to. ¹² C⁸ Bīd -ti. ¹³ Bīd -kiyasātāni, C⁸ -kiyātisātāni, C⁸ -kiyānisātāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ Bīd bimbāde-. ¹⁶ Bī-pāpuṇi. ¹⁷ Bīd tassa. ¹⁸ Bīd vasi.
¹⁹ Bīd -yāhi. ²⁰ Bīd āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ dattūm āgate tassa dassanattāyā nikkhamitum
 nāsakkhi, aññā va² āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimsu. So mātu
 santikaṃ gantvā „kiṃ vo³ laddhum vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
 majjhe⁴ me sakkharāyojite⁵ ambarase pīte⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
 idāni pana⁸ piṇḍāya caritvā jīvikaṃ⁹ kappema, kuto naṃ¹⁰ labhis- 5
 sāmā“ ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa
 paṇāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹¹ Anandatthero¹² pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
 sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹³ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā atṭhāsi. Atha naṃ thero „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁴ viyāsīti“¹⁵ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito“ ti. „Kiṃ laddhum vaṭṭatīti“. „Sakkharāyojiteṇa⁵ kira
 ambarasena phāsukaṃ¹⁶ hotīti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti“¹⁷
 so punadvase taṃ ādāya Sāvattim¹⁸ pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
 sālāya nisidāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā¹⁹ therāṃ nisi- 15
 dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁰ nēva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
 ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tacaṃ apanetvā sak-
 kharaṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattam pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanāsālāṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
 ritvā²¹ mātu²² dehīti“. So haritvā²³ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁴ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 siditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha²⁵ kassaci dinnabhāvaṃ jānā-
 hīti“. So therena saddhim nēva²⁶ gantvā taṃ pavattim ūtvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ²⁷ ajjhāvasissa²⁸
 cakkavattirājā abhaviṣsa²⁹ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanam³⁰ therī 25
 itthiratanam sakalaṃ³¹ cakkavālarajjam³² etesaṃ nēva abhaviṣsa, am-
 hehi ete upatṭhahantehi³³ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttam ambhakaṃ pamajjitun“ ti so tato paṭ-
 ṭhāya theriyā nibaddham ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevithe-
 riya³⁴ ambarasassa³⁵ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākato jāto. Ath’ 30

¹ Bīd sā putte. ² Ck aññā. ³ Bīd te. ⁴ Bīd adda vasamānā. ⁵ Bīd -ra-
⁶ Bīd pivite. ⁷ Bīd -samati. ⁸ Bīd omit pana. ⁹ Bīd -taṃ. ¹⁰ Bīd taṃ. ¹¹
 Ck cula-, Bīd cūla. ¹² Ck Bī -athero. ¹³ Ck āgantvā, Bīd anāgantvā. ¹⁴ Bīd
 mudukho. ¹⁵ Bīd viṣīti, Bīd va thassasīti. ¹⁶ Bīd phāsu. ¹⁷ Bīd cintehīti. ¹⁸
 Bīd -iyam. ¹⁹ Bīd add diṣvā. ²⁰ Ck Bī khaṇe. ²¹ Bīd taṃ āharitvā. ²² Bīd
 add te. ²³ Bīd āharitvā. ²⁴ Bīd omits yeva, Bīd va. ²⁵ Bīd gacchatha. ²⁶ Bīd
 yeva. ²⁷ Bīd -re. ²⁸ Bīd -ssati. ²⁹ Bīd bhavissati. ³⁰ Ck -nāya- corr. to -ṇāya-
³¹ Ck Bīd -la. ³² Ck -la-. ³³ Ck Bīd -ṭṭhā-. ³⁴ Bīd -vīyā the-. ³⁵ Ck -rassa,
 Bīd -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāri-
puttatthero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesīti“. Sathā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhula-
5 mātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ san-
tappesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
patto Takkaṣilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitagarāvāso mā-
10 tāpitunnaṃ accayena isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadesa
abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇa-
satthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya
pabbatapādā otaritvā cārikam⁶ caramāno Bārāṇasiyam patvā
uyyāne vāsam kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlatejena Sakka-
15 bhavanam⁷ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kōraṇam ñatvā
„imesam tāpasānam āvāsāya⁸ parisakkissāmi“, atha¹⁰ te bhin-
nāvāsā upaddutā caramānā cittekaggaṃ¹¹ na labhissanti, evaṃ
me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vi-
maṃsanto imaṃ¹³ upāyam addasa: „majjhimayāmasamanantare
20 rañño aggamaheṣiyā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde
sace tvaṃ abbhantaram ambapakkaṃ khādeyyāsi puttaṃ la-
bhissasi“¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti“ ācikkhissāmi, rājā
deviyā katham sutvā ambapakkatthāya uyyānam pesessati, atha
aham¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānam
25 abhāvaṃ ārocessanti, 'ke¹⁶ te khādantīti“ vutte 'tāpasā khā-
dantīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharā-
pessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissantīti“ so majjhimayā-
masamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhito attano de-
varājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhim sallapanto purimā dve
30 gāthā avoca:

¹ Bīd add bhikkhū. ² Ck. Bī -athero. ³ Bīd -viyā theriyā. ⁴ Bīd -thattherena.
⁵ Bīd kāsikagā-. ⁶ Bīd -kañ. ⁷ Bīd sakkassa-. ⁸ Bī anāvā-, Bī anāvā-. ⁹ Bīd
-mīdī. ¹⁰ Bī athassa evaṃ. ¹¹ Bīd -ggataṃ. ¹² Bīd -ukam. ¹³ Bīd imaṃca.
¹⁴ Bīd -ssati. ¹⁵ Bīd athāham. ¹⁶ Ck te. ¹⁷ Bīd te pana.

1. Abbhantaram nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohaḷinī¹ nārī cakkavattiṃ vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

* Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dipapabbatādīnaṃ³ asukassa abbhantare ti avatvā kevalaṃ ekaṃ abbhantaram
ambarukkhaṃ kathesi, yassa dibbamiḍaṃ phalan ti yassa ambarukkhaṃ
devatānaṃ paribhogārahaṃ dibbam phalam, idan ti pana nīpātamatam eva,
dohaḷinīti sañjātabhaḷā, tvaṃ⁴ bhadde mahesī sīti tvaṃ sobhane⁵
mahesī asi, Aṭṭhakathāyaṃ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasannaṃ devasabhaṣeṇaṃ abbhantare aggamaheṣī⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamaheṣiyā idam¹⁰ mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam taṃ¹¹ paribhūñjitvā cakkavattigabbhaṃ labhissasīti¹².

Evam Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvaṃ appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ taṃ
anusāsītvā¹³ attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayaṃ dassetvā paricārīnaṃ¹⁴ saññaṃ datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchatte sihāsane nisinno nāṭakāni passanto
deviṃ adisvā „kahaṃ devīti“ paricārīkaṃ¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikaṃ gantvā sayanapasse nisīditvā
piṭṭhiṃ parimajjanto „kiṃ¹⁶ bhadde aphāsukan“ ti pucchi.
„Mahārāja, aṇṇo aphāsuko¹⁷ nāma n’atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambaṃ¹⁹ nāma kahaṃ at- 25
thīti“. „Nāhaṃ deva abbhantarambaṃ jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jivitaṃ atthi alabhamānāya n’atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma²¹, mā cintayīti“ rājā deviṃ assāsetvā
utthāya gantvā rāja-pallaṃke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ B^d -li-. ² B^d cāpi. ³ C^k -padīpa-, B^d -padādīnaṃ pappatādīnaṃ. ⁴ B^d
add pi. ⁵ B^d -ṇe. ⁶ C^k omit ti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ B^d -issasīti.
⁹ B^d add āharissati. ¹⁰ B^d imaṃ. ¹¹ B^d taṃ ca tvaṃ. ¹² all four MSS
-titi. ¹³ B^d -setvā. ¹⁴ B^d -riyānaṃ, B^d -rikānaṃ. ¹⁵ B^d -ke. ¹⁶ B^d add te.
¹⁷ B^d aṇṇaṃ aphāsukaṃ. ¹⁸ B^d omit abbh - - ti. ¹⁹ C^k -bā, B^d -ram am-
baṃ. ²⁰ B^d -laṃ. ²¹ B^d -mi.

- „deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātābbaṃ“
ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare ṭhito ambo ab-
bhantarambo² nāma, uyyānaṃ pesetvā abbhantare ṭhitaambato
phale³ āharāpetvā deviyā dāpema⁴“⁵ ti. Rājā „sādhū“⁶ ti
- 5 „evarūpaṃ ambaṃ āharathā“⁷ ti uyyānaṃ pesesi. Sakko at-
tano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antara-
dhāpesi. Ambatthāya gatā⁸ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁹ ekaṃ
ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abhāvam¹⁰ rañño
kathayimsu. „Ke ambāni khādantīti“¹¹. „Tāpasā devā“¹² ti.
- 10 „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā“¹³ ti. Manussa „sādhū“
ti sutvā¹⁴ nīharimsu. Sakkassa manoratho matthakam¹⁵ pāpuni.
Devī ambaphalatthāya nibandham¹⁶ katvā nipajji yeva. Rājā
kattābbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
tvā¹⁷ „abbhantarambassa“¹⁸ atthibhāvaṃ jānāthā¹⁹ ti pucchi.
- 15 Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abbhantarambo’²⁰ nāma devatānaṃ
paribhogo²¹, Himavati²² Kañcanaguhāya²³ anto atthīti²⁴ ayam
no paramparāgato anussavo“²⁵ ti. „Ko taṃ²⁶ ambhaṃ āhari-
tum sakkhissatīti“²⁷. „Na sakkā tattha manussabhūtena gan-
tum, ekaṃ sukapotakam²⁸ pesetum vaṭṭatīti“²⁹. Tena³⁰ sama-
- 20 yena rājakule eko sukapotako³¹ mahāsariro kumārakānaṃ yā-
nakacakkanābhimmatto thāmasampanno³² paññavā upāyakusalo,
rājā naṃ³³ āharāpetvā „tāta sukapota“³⁴, ahaṃ tava bahūpa-
kāro³⁵, kañcanapañjare vasasi³⁶, suvaṇṇatattake madhulāje³⁷
khādasi, sakkharapānakam³⁸ pivasi, tayāpi ambhākam ekaṃ kic-
caṃ nittharitam³⁹ vaṭṭatīti“⁴⁰ āha. „Vadehi“⁴¹ devā“⁴² ti. „Tāta,
deviyā abbhantarambe⁴³ dohaḷo uppanno, so ca ambo Hima-
vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ Bīd -raambe. ² C^o Bī -ra amho, Bīd omits abbhantara. ³ Bīd -laṃ. ⁴ C^k dāmemā, Bīd dāpethā. ⁵ Bīd add manussa. ⁶ Bīd -ranto. ⁷ Bīd natthibhā.
⁸ Bīd paṭṭisunivā. ⁹ C^k -kam. ¹⁰ C^k nibaddham. ¹¹ Bī -tāpetvā. ¹² Bīd -ra-ambassa. ¹³ Bī -raamba, Bīd -raambā. ¹⁴ Bīd -gā. ¹⁵ Bī -vanta, Bīd -vante.
¹⁶ Bīd -yam. ¹⁷ Bīd ko pana tato. ¹⁸ Bīd suva-. ¹⁹ Bīd add ca. ²⁰ Bīd thā-mabala-. ²¹ Bīd taṃ. ²² Bīd -taka. ²³ C^k -karo, Bī -kāro. ²⁴ Bīd vassāpesi.
²⁵ Bīd -jam. ²⁶ Bī -pānam. ²⁷ Bīd kiṃ. ²⁸ Bīd tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti². „Sādhu deva āharissāmīti³. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇatattake madhulāje⁴ khādāpetva sakkharodakaṃ⁵
 pāyevā satapākātēlena tassa pakkhantarāni⁶ makkhetvā ubhohi
 hatthehi gahetvā sihapañjare thatvā⁷ ākāse vissajjesi. So
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁸ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁹ nāma kattha
 atthi¹⁰, kathetha me taṃ ṭhānaṃ“ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye¹¹ pabbatantare sukā jānissantīti¹². So tesā¹³
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ¹⁴ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santīti¹⁵“ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo¹⁶ nāma
 kattha atthīti¹⁷“ pucchi. „Asukattṭhāne nāma Kañcanapabba-
 tantare¹⁸“ ti āhaṃsu¹⁹. „Ahaṃ²⁰ tassa phalatthāya āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā²¹“ ti²². „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasāṃkemitum, sakala-
 rukkho²³ mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahaṃsā²⁴ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ
 nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisā²⁵ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti²⁶. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ²⁷ ṭhānaṃ ācikkhathā²⁸“ ti. „Tena hi asukena ca²⁹
 asukena ca ṭhānena³⁰ yāhīti³¹. So tehi ācikkhitavasena³² suṭ-
 ṭhu³³ maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa³⁴ santikaṃ³⁵ gantvā ekena mū-
 lantarena saṇikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti³⁶ saddam

¹ B^d ambaphalaṃ. ² B^d -jaṃ. ³ Bⁱ -rapāṇakaṃ, B^d -rāpāṇa. ⁴ Bⁱ pak-
 khante. ⁵ B^d ṭhapetvā. ⁶ Bⁱ -tehi. ⁷ B^d -raambo. ⁸ B^d atthīti. ⁹ C^s -ya.
¹⁰ B^d add vacanaṃ. ¹¹ C^k omits āhaṃsu. ¹² C^s omits ahaṃ. ¹³ B^d add
 vutte taṃ sukagaṇā āhaṃsu samma. ¹⁴ C^s B^d -kkha. ¹⁵ B^d -ssa. ¹⁶ C^k
 B^d -sa. ¹⁷ B^d add taṃ. ¹⁸ C^s Bⁱ omit one asukena ca, B^d asuke. ¹⁹ C^k adds
 ca. ²⁰ B^d -neva. ²¹ B^d suṭṭhū. ²² B^d -tarassa. ²³ B^d -ke. ²⁴ B^d kirīti.

- akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukapotakaṃ disvā „ambacoro“
 ti gahetvā kammakaraṇaṃ saṃvidahiṃsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi nan“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jivā’ vippakirissāmīti“¹, aparo „dvedhā phāletvā aṅgaresu
 5 pacitvā khādissāmīti“². So tesaṃ kammakaraṇasaṃvidhānaṃ
 sutvāpi asantassitvā³ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā“⁴ ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā,
 aham pi rañño va manusso, Bārāṇasirājā maṃ abbhantaram-
 10 baphalatthāya⁵ pesesi⁶, sv-āhaṃ⁷ tatth’ eva attano rañño jī-
 vitaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c’ eva sāmi-
 kassa ca atthāya jīvitaṃ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imamahā tiracchānayaṇiyā muccitvā⁸
 devaloke nibbattissāmīti“⁹ vatvā tatiyaṃ gātham āha:
 15 3. Bhattur atthe parakkanto yaṃ ṭhānam adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavāmi ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanakā¹⁰ pitā mātā sā-
 miko ca iti¹¹ tividhassa peṭassa¹² bhattu atthāya, parakkanto ti paraka-
 maṃ karonto vāyamanto¹³, yaṃ ṭhānam adhigacchatīti yaṃ sukhakāraṇaṃ
 20 yasaṃ vā lābhaṃ vā saggūpapattiṃ¹⁴ vā adhigacchatīti¹⁵, sūro ti abhīru vik-
 kamasampauno, attapariccāgīti kāye ca jīvite ca nirapekkho hutvā assa¹⁶
 tividhassa¹⁷ pi bhattu atthe¹⁸ attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahān ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattiṃ vā manussasampattiṃ vā labhati
 aham pi¹⁹ labhamāno bhavāmīti²⁰, tasmā hāso va me ettha na tāso, kiṃ
 25 maṃ²¹ tumhe tāsethā²² ti.

Evahi so imāya gāthāya tesaṃ dhammaṃ desesi. Te
 tassa dhammaṃ²³ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha“²⁴ nan“ ti vatvā sukapotakaṃ vissajjetvā
 „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinā

¹ Bīd add yaṇ. ² Bī bhuphussitvā, Bīd sussitvā. ³ Bīd -mi nan ti. ⁴ Bīd
 asantāsetvā. ⁵ Bīd -raambatthāya. ⁶ Bīd pesitvā. ⁷ Bīd ahaṃ, Bī ayaṃ. ⁸ Bīd
 cavitvā. ⁹ Bī bhattā vuccati takkarīhi bharaṇaposakā, Bīd tattā vuccanti bhattā-
 dīhi bharaṇaposakā. ¹⁰ Bī pitā sāmiko cakkatī. ¹¹ Bī petiti, Bīd pesitassa.
¹² Bīd omits vāyamanto. ¹³ Bīd saggaṃ. ¹⁴ Bīd -ati. ¹⁵ Bīd tassa. ¹⁶ Bīd
 -ssa. ¹⁷ Bīd atthāya. ¹⁸ Cī aham pi na, Bī ahaṃ hi, Bīd ahaṃ vi taṃ hi.
¹⁹ Bīd -mi. ²⁰ Cī omits maṃ. ²¹ Bīd dhammakathaṃ. ²² Bī visajjema

gacchā¹ "ti āhaṃsu. „Mayhaṃ āgamaṇaṃ mā tucchāṃ ka-
 rotha, detha me ekaṃ ambaphalaṃ² ti". „Suvapotaka, tuyhaṃ
 ekaṃ phalaṃ³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
 ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalaṃ asamente amhākaṃ
 jīvitaṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhivā sakim olokite tat- 5
 takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasahassaṃ⁵ bhijjitvā vip-
 pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanaṭṭhānaṃ⁷ pana⁸
 ācikkhissāmā⁹ ti. „Yo koci detu, phalaṃ¹⁰ eva me attho,
 labhanaṭṭhānaṃ¹¹ ācikkhathā¹² ti. „Etassa¹³ Kañcana-pabbata-
 jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggaṃ juhamāno¹⁴ Kañcana- 10
 pattiya¹⁵ nāma paṇṇasālāya¹⁶ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
 Vessavaṇo tassa nibaddhaṃ cattāri phalāni¹⁷ peseti¹⁸, tassa
 santikaṃ gacchā¹⁹ ti. So „sādhū²⁰ ti sampatichitvā tā-
 pasassa²¹ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
 naṃ tāpaso „kuto āgato sīti²² pucchi. „Bārāṇasiraṇṇo san- 15
 tikā²³ ti. „Kimatthāya āgato sīti²⁴. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
 deviyā abbhantarambapakke²⁵ dohaḷo uppanno, tadatthaṃ āgato
 'mhi, rakkhasā pana me sayāṃ²⁶ ambapakkaṃ adatvā tum-
 hākaṃ santikaṃ pesesun²⁷ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti²⁸.
 Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
 paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
 tasmim khādite ekaṃ phalaṃ sikkāya²⁹ pakkhipitvā sukassa
 gīvāya paṭimuñcitvā³⁰ idāni gacchā³¹ ti sukapotakaṃ vissajjesi.
 So taṃ āharitvā deviyā adāsi. Sā taṃ khāditvā dohaḷaṃ pa-
 ṭippassambhesi³², tatonidānaṃ pan' assa putto nāhosī. 25

¹ B^d gacchāhi. ² C^k -lam, omitting ti. ³ B^d ambaphalaṃ. ⁴ so C^k; C^o
 - asamento -. Bⁱ ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmi
 phale apassante jīvitaṃ, B^d amāni g. t ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ
 jīvitaṃ. ⁵ B^d -ssa. ⁶ Bⁱ vipatikiriyanti, B^d vipakiriyanti. ⁷ C^k -nam,
 B^d laddhaṭṭhānaṃ. ⁸ B^d omīti pana. ⁹ Bⁱ labhaṭṭhānaṃ, B^d naṃ na labhamā-
 naṭṭhānaṃ. ¹⁰ B^d ekassa. ¹¹ C^k dūha-. ¹² Bⁱ -pantiyā, B^d kañcanantiyā. ¹³
 B^d -yaṃ. ¹⁴ B^d ambapha-. ¹⁵ B^d pesesi. ¹⁶ B^d gacchāhi. ¹⁷ B^d tassa.
¹⁸ B^d -raamba-. ¹⁹ B^d mayhaṃ in the place of me sayāṃ. ²⁰ B^d sikkāya.
²¹ C^k pari-, B^d omīti s. g. p. ²² B^d gacchathā. ²³ B^d paṭippassambhi.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahosi, suko Anando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā³” ti. Abbhantarajātakam³,

5

2. Seyyajātaka.

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Kosalarañño amaccam ārabha kathesi. So kira rañño⁴ bahūpakāro sabbakiccanipphādo⁵ ahosi. Rājā „bahūpakāro me ayan⁶” ti tassa mahantam yasam adāsi. Tam asahamānā
 10 aññe rañño pesuññam upasamharitvā tam⁶ paribhadesum⁷. Rājā tesam vacanam saddahitvā dosam anupaparikkhitvā va tam silavantam nid-dosam saṅkhalikabandhanena⁸ bandhitvā⁹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto silasampattim nissāya cittekaggatam labhi-tvā ekaggacitto saṅkhāre sammāsivā sotāpattiphalam pāpuṇi. Ath¹⁰
 15 assa¹⁰ rājā aparabhāge¹¹ niddosabhāvam natvā saṅkhalikabandhanam bhindāpetvā¹² purimayasato mahantataram yasam adāsi. So „Satthāram vandissāmi¹³” bahu¹³ gandhamālādim¹⁴ ādāya vihāram gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā ekamantam nisīdi. Satthā tena sad-dhim paṭisanthāram karonto „anatto¹⁵ kira vo¹⁶ uppanno ti as-
 20 sumhā¹⁷” ti āha. „Āma bhante uppanno¹⁷, aham pana tena anattena¹⁸ attham¹⁹ akāsim, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiphalam nibbatesin²⁰” ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṃ ōeva anattena attham²¹ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anattena attham²¹ āharimsu yevā²²” ti vatvā tena yācito atītam āhari:

25

Atīte Bārāṇasiyam Brahmaḍatte rajjam kārente Bo-dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismim²² nibbattitvā vayap-patto Takkasilāya²³ sippāni²⁴ uggahetvā²⁵ pitu accayena rajje patitthāya dasarājadhamme akopento²⁶ dānam deti²⁷ silam rak-

¹ Bīd dhammade-. ² Bī issi, Bī omits tāpaso. ³ Bī adds paṭhamam, Bīd pa-thamam. ⁴ Bīd pana. ⁵ Ck -kiccaninippā-, Bīd -kiccaninippā-. ⁶ Bī adds pana. ⁷ Bīd -bhindā-. ⁸ Bīd saṅkhalikā-. ⁹ Bīd bandhāpetvā. ¹⁰ Bī atha. ¹¹ Bīd add tassa. ¹² Bī chātāpetvā, Bīd chindā-. ¹³ Bīd bahu. ¹⁴ Bīd -lādi. ¹⁵ Bīd anatto. ¹⁶ Bīd te. ¹⁷ Bīd add ti. ¹⁸ Bī anattena. ¹⁹ Bī attam. ²⁰ Bīd nippattomhi. ²¹ Bī anattena attam. ²² Bīd kucchimhi. ²³ Bīd -yam. ²⁴ Bīd sabbasippāni. ²⁵ Bīd uggahetvā. ²⁶ Bīd -dhammena rajjam kārento. ²⁷ Bīd Pañcasilāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass' eko² amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco³ antepure paduttho“ ti rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñatvā tam pakkositvā⁵ „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“ nibbisayam⁶ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānam⁷ upaṭṭha- 5 hīti sabbam vatthum hetthā Mahāsīlavajātake kathitasadisam⁸ eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena parivārena rajjasīmam pāpuṇi⁹. Bārāṇasīrañño pañcasatamattā¹⁰ mahāyodhā tam pavattim ñatvā „deva asuko nāma 10 kira rājā 'Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti' janapadam bhindanto āgacchati, etth' eva naṃ gantvā¹¹ gaṇhissāmā“ 'ti āhaṃsu. „Mayham paravihiṃsāya¹² laddhena rajjena kiccam n' atthi, mā kiñci karitthā“ 'ti¹³. Corarājā āgantvā nagaram parikhīpi. Puna amaccā rājānam upasamkamitvā „deva, mā evam 15 karittha, gaṇhāma naṃ“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā“ 'ti vatvā sayam¹⁴ amaccapavuto¹⁵ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō¹⁶ nagaram pavisitvā pāsadam abhiruyha amaccapavutam rājānam gāhāpetvā samkhalikāhi bandhā- 20 petvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānam mettāyanto mettajjhānam uppādesi. Tassa mettānubhāvena¹⁷ corarañño kāye dāho¹⁸ uppajji, sakalasārīram yamakaukkāhi jhāpiyamānam viya jātam, so mahādukkhābhitunno „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchi. „Tumhe sīlavan- 25 tam rājānam bandhanāgāre khipāpetha¹⁹, tena vo idam²⁰ dukkham uppannam bhavissatīti“. So gantvā Bodhisattam khamāpetvā „tumhākam rajjam tumhākam eva hotu“ 'ti rajjam

¹ Bīd uposathakammaṃ. ² Ck athassa eko, Bī atheko. ³ Bī asukamacco. ⁴ Bīd parigaṇhanto. ⁵ Bīd -sāpetvā. ⁶ Ck Bīd upaṭṭhā-. ⁷ Bīd nibbisariyam. ⁸ Bīd -taram-. ⁹ Bīd kathitam. ¹⁰ Bīd samipā-. ¹¹ Bīd satta sata-. ¹² Bīd omit gantvā. ¹³ Bīd parahiṃ-. ¹⁴ Bīd add āha. ¹⁵ Bīd add pana. ¹⁶ Bīd amaccagāṇa-. ¹⁷ Bī pothento, Bīd potento. ¹⁸ Bīd mettāya ānu-. ¹⁹ Bīd dā-. ²⁰ Bīd pakkhipetha. ²¹ Bīd te tam.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā¹
mayhaṃ² bhārā³ ti vatvā duṭṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale sa-
mussitasetacchatte⁷ pallamke nisinno parivāretvā⁸ nisinnehi
5 amaccehi saddhiṃ sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹⁰ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayim¹¹. 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹² sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggaṃ na gaccheyya¹³, idaṃ suṇoṭha¹⁴ Kāsaya¹⁵
10 ti. 95.

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṃkhātāṃ seyyo¹⁶ aṃso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasannissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusaldhamma-
bhāvanāṃ²⁰ kusalābhīrataṃ vā uttamaṃpuggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 saṃsataro ca hoti, ekena²¹ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayim²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbaṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvanāṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvanāya²⁶ ekena coraṇṇā saddhiṃ santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvanāṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayim. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako³⁰ mettābhāvanāsandhiṃ³¹ katvā tumhe
20 vajjhappatte satajane³² mocayim³³ tasmā veditabbaṃ etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhiṃ mettābhāvanāsandhiṃ³⁵ katvā³⁶ puggalo³⁷ paraloke saggaṃ na³⁸
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisandhiṃ deti, āpannā Brah-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiṇaṭṭhavāsino suṇāthā³⁹ 'ti.

Evam Mahāsatto mahājanassa mettābhāvanāya guṇaṃ vaṇ-
25 netvā³⁸ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ³⁹ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbaji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^o rājā-
naṃ corr. to -naṃ. ⁶ Bīd karetvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omīṭ parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bī amodayi. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bī nigaccheyya, Bī omits na. ¹⁴ Bīd suṇā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bīd -manissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bīd
adda vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayi. ²³ Bīd imināpetam. ²⁴ Bī kahaṃ
upari, Bīd ahaṃca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ C^o Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omīṭ santhavaṃ.
²⁸ Bī sattaṣatajanā, Bīd sattaṣatajana. ²⁹ Cks vajjhā. Bī dhamme, Bīd bajjhe.
³⁰ Bī adda ca, Bīd va. ³¹ Bīd -nāyasaddhiṃ. ³² Bī sasājane, Bīd sattaṣatajana.
³³ Bī mocesī, Bīd mocesī. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd ni. ³⁸ Bīd saṃvaṇṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

3. Idam vatvā mahārājā Kamso Bārāṇasiggaho
dhanuṃ tūṇiṃ ca² nikkhippa saññamam ajjhupāgamīti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kamso ti tassa nāman⁴, Bārāṇasīn
gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idam vacanam vatvā dhanuṃ⁵
ca tūṇiṃ ca⁶ nikkhippa pahāya⁶ chaḍḍetvā sīlasaṃyamam upagato⁷ jhānam
uppādetvā aparibhājjhāno Brahmaloḥe upanno ti.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā corarājā Anando ahoṣi, Bārāṇasirājā pana aham evā“⁸ ti.
Seyyajātakam⁸.

10

3. Vaḍḍhakisūkarajātaḥa.

Varam varam tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheram⁹ ārabha kathesi. Pasenadirāṇo pitā
Mahākosalo Bimbisāraraṇo dhītarā¹⁰ Kosaladeviṃ dadamāno tassā
nahānacupṇamulā¹¹ satasahassuṭṭhāyikā¹² Kāsīgāmaṃ¹³ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevi pi sokābhībhitā kalam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁴ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁵ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsīgāmaṃ¹⁶ na dassāmīti“ so taṃ¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Taṃ
gāmaṃ nissāya tesam dvinnam pi kālena kalam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
nam parajjhāti¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parājita.
Atha rājā „mayam²⁰ abhinham parajjhāma²¹, kin nu kho kātābbaṃ“
ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnam katham sotum vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyam²³ 25
velāyam²³ bhikkhūnam kathasallāpaṃ suṇāthā“²⁴ ti carapurise²⁴ āṇāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akāmsu. Tasmim pana kāle dve mahallakatherā²⁵
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ B¹ sammāsam-. ² B² d tūṇiṃca. ³ B³ add ti. ⁴ B⁴ add bārāṇasiggaho ti.
⁵ B⁵ d tūṇiṃca, and add sarasaṅkhātāṃ tūṇiṃca. ⁶ B⁶ ohāya ⁷ B⁷ add
pabbajito pabbajitvā ca pana ⁸ C⁸ seyyam, B⁸ add dutyam. ⁹ B⁹ add nāma.
¹⁰ B¹⁰ add videhi nāma, B¹⁰ vedehi. ¹¹ B¹¹ d -cupṇena mūlā. ¹² B¹² d -uṭṭhānam.
¹³ B¹³ d kāsikagā-. ¹⁴ B¹⁴ p. kosalarājā. ¹⁵ B¹⁵ d sāmike kālaṅkate tena. ¹⁶ B¹⁶ d
kāsikagāmakaṃ. ¹⁷ C¹⁷ tassa. ¹⁸ B¹⁸ d parajeti. ¹⁹ B¹⁹ d -ssā. ²⁰ C²⁰ k mayam, C²⁰
mayā, B²⁰ mayham. ²¹ B²¹ d aparajjhāma. ²² B²² d -nevi-. ²³ B²³ d -ya. ²⁴ B²⁴ d
caṇṇapū-, B²⁴ carikapu-. ²⁵ B²⁵ d -kātherā. ²⁶ B²⁶ d datta-.

- thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi¹ majjhimayāme pi niddāyivā² pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā³ aggim jāletvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵“ ti. „Kiṃ bhante Tissattherā“ ti. „Niddāyasi no tvaṃ“ ti. „Aniddāyanta⁷ kiṃ karissāmā“ ti.
- 5 „Uṭṭhāya tava nisīdatha“ ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ⁹ „ayam te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattaṃ bhattam eva“ pūtim¹⁰ karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti. parājito parājito¹¹ tv-eva¹² dāpeti¹³. „Kiṃ pana kātum vaṭṭatiti“¹⁴. Tasmim khane te pana¹⁵ carapurisā¹⁶ tesam kathaṃ suṇantā atthamsu. Dhanuggahatissatthero yuddhaṃ vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁵ padumavyūho¹⁶ cakkavyūho¹⁶ sakaṭavyūho¹⁶ ti tayo vyūhā¹⁷ honti, Ajātasattum gaṇhitukāmena asuke nāma pabbatakucchismim dvīsu pabbatabhittīsu¹⁸ manusse ṭhapetvā purato dubbalabalaṃ¹⁹ dassetvā pabbatantaraṃ pavīṭṭhabhāvaṃ jānitvā²⁰ pavīṭṭhamaggaṃ occhinditvā²¹ purato ca pacchato ca ubhosu pabbatabhittīsu²² vaggitvā unnaditvā²³ khippe patitamacchaṃ²⁴ viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakaṃ²⁵ viya ca katvā sakkā assa taṃ gaḥetun“ ti. Carapurisā²⁶ taṃ vacanaṃ²⁷ rañño ārosesum. Taṃ sutvā rājā saṃgāmaabherim pahārāpetvā²⁸ gantvā sakaṭavyūhaṃ²⁹ katvā Ajātasattum jivagāhaṃ gāhāpetvā attano dhīta-
20 raṃ Vajirakumārīṃ³⁰ bhāgineyyassa datvā Kāsīgāmakam³¹ tassa³² na hānamūle³³ katvā datvā uyyojesi. Sā paravatti bhikkhusaṃghe pākāṭā jātā. Ath' ekadivasaṃ³⁴ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa³⁵ vicāraṇāya Ajātasattum jinīti³⁶“.
- 25 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

¹ Cks omit pi. ² Cks omit niddāyitvā ³ Bī yodhetvā, Bđ sodhetvā. ⁴ Bīd add va. ⁵ Bīd datta-. ⁶ Bī kiṃ niddāyanta nisinno tvaṃ, Bđ kiṃ niddāyasinno tan. ⁷ Bī niddāyanta, Bđ niddāyanta. ⁸ Bīd nisinno bhante ti dattathera. ⁹ Bīd pātibhuttabbattaṃ. ¹⁰ Bīd pūtim eva. ¹¹ Bīd only one parājito. ¹² Ck tevava, Cs tveva corr. to tvevava, Bīd tvevava. ¹³ Bīd omit pana. ¹⁴ Bīd caraka-. ¹⁵ Bīd add tividho. ¹⁶ Bīd -byūho. ¹⁷ Bīd -byūhā. ¹⁸ Ck Bī -isu. ¹⁹ Bīd dubbalam. ²⁰ Bīd ajānāpetvā. ²¹ Bīd occhitvā. ²² Ck -isu. ²³ Ck Bī unnā-. ²⁴ Bīd jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ Bīd vaṭṭapo-. ²⁶ Bī carana-, Bđ caraka-. ²⁷ Bīd sāsanam. ²⁸ Bīd vicārāpetvā. ²⁹ Ck Bīd -byūhaṃ. ³⁰ Bīd add nāma. ³¹ Bīd kāsikagāmaṃ. ³² Ck tassa. ³³ Bīd -lani. ³⁴ Bīd add bhikkhu. ³⁵ Bīd -tissattheraṃ. ³⁶ Bīd jinātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasim nissāya nivittā¹ vaddhakigāmakā. Eko vaddhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsārīro 5
 vaṃkadāṭṭho ācārasampanno ahosi, vaddhakinā puttattā⁶ pana
 vaddhakisūkaro tv-eva paṇṇāyi. Vaddhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare āharati kālasuttakoṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaddhaki „kocid’ eva naṃ khādeyyā“ ’ti bhayena netvā 10
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukaṭṭhānaṃ⁸ olokento ekaṃ pabbatantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanatṭhānaṃ. Anekasatasūkarā⁹ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamimsu¹⁰. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olokento ca- 15
 rāmi¹¹, tumhe ca¹² mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 aham pi dāni¹³ idh’ eva vasissāmīti“. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, parissayo paṇ’ ettha atthāti“. „Aham pi tumhe
 disvā etaṃ aṇṇāsīm¹⁴, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesam¹⁵ sarīresu maṃsalohitaṃ n’atthi, kiṃ¹⁶ pana vo ettha 20
 bhayan“ ti. „Eko vyaggho¹⁷ pāto va āgantvā diṭṭhaditṭhaṃ
 yeva¹⁸ gahetvā gacchatīti“. „Kiṃ¹⁹ pana so²⁰ nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhu antarantārā“ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti“. „Kati
 pana te vyagghā¹⁷“ ti. „Ekako yevā“ ’ti. „Ettakā tumhe
 ekassa²¹ na sakkothā“ ’ti. „Āma na sakkomā“ ’ti. „Aham²² 25
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho¹⁷ kaṃhaṃ vasatīti“. „Etasmim²³ pabbate“ ti. So
 rattiṃ űeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ²⁴ vicārento „yuddhaṃ

¹ Bīd nivuttha. ² Bīd -kī. ³ Bīd dabbatthāya. ⁴ Bīd add taṃ. ⁵ Bīd vuḍhi-.
⁶ Bīd posittattā. ⁷ Bīd -vattesi. ⁸ Bīd khemaṃ pana phāsu-. ⁹ Bīd -sūkara-
 samākīṇṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ Bī gamamsu, Bī āgamamsu. ¹¹ Bīd vica-. ¹² Bīd
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ Bīd idāni. ¹⁴ Ck akāsim. ¹⁵ C
 vo. ¹⁶ Ck kim. ¹⁷ Bīd by-. ¹⁸ Bīd yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ Ck kim. ²⁰ C paneso.
²¹ Bīd add yujjhituṃ. ²² Ck ahan. ²³ Bīd ekasmim. ²⁴ Bīd add űeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham
hotīti² vatvā padamavyūhavasena³ vicāresi, so hi bhūmisīsaṃ
jānāti, tasmā „imasmiṃ ṭhāne⁴ yuddham vicāretum vaṭṭatīti“
sūkarapillake⁵ mātare⁶ ca tesaṃ majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁷
5 āvijjhivā⁸ vajjhasūkariyo tā āvijjhivā⁹ potasūkare te āvijjhi-
tvā¹⁰ daharasūkare¹¹ te āvijjhivā¹² dīghadāṭhasūkare te āvijjhivā¹³
yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁴ dasadasavīsativīsatiṭṭhane¹⁵
tasmim ṭhāne¹⁶ balagumbam katvā ṭhapesi. Attano ṭhitattṭhā-
nassa purato ekaṃ parimaṇḍalaṃ āvātaṃ khaṇāpesi, pacchato
10 ekaṃ kullakasaṇṭhānaṃ¹⁷ anupubbaninnaṃ pabbhārasadisāṃ.
Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmim tasmim ṭhāne
„mā bhāyittā“¹⁸ 'ti kammaṃ vicārentass¹⁹ eva vicarato²⁰ aruṇaṃ
utṭhahi. Vyaggho²¹ utṭhāya „kālo“²² ti nātvā gantvā tesaṃ sam-
mukhā ṭhito²³ pabbatatale ṭhatvā akkhini ummiletvā sūkare
15 olokesi. Vaddhakisūkaro „paṭiolokeketha“²⁴ nan²⁵ ti²⁶ sūkarānaṃ
saññaṃ adāsi. Te paṭioloakesuṃ²⁷. Vyaggho²⁸ mukhaṃ nib-
beṭhetvā²⁹ assasi³⁰, sūkarāpi tathā karimsu. Vyaggho³¹ mut-
taṃ chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayimsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti
taṃ taṃ te paṭikarimsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
20 olokitakāle palāyantaṃ palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
mama paṭisattu³² hutvā mayā katam eva paṭikaronti³³, ekas-
mim³⁴ bhūmisīse ṭhito eko nesaṃ³⁵ saṃvidahako³⁶ pi³⁷ atthi,
ajja mayhaṃ tassa³⁸ jayo na paññāyati³⁹“ so nivattitvā
attano vasaṇṭṭhānaṃ eva agamāsi. Tena pana gahitamā-
25 sakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so taṃ tucchahatthaṃ eva āgac-
chantāṃ disvā tena saddhim sallapanto paṭhamāṃ gāthā āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add taṃ. ³ Bīd -pitro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Ck
avi-. ⁷ C² avi-. ⁸ Bī jiyasū-, Bī jarasā-. ⁹ C² balavabalasū-, Bī balavata-
rasū-, I² phalavatarasū-. ¹⁰ Ck dasadasavīsatiṭṭhane, Bī dasavīsatisajjane, Bī
dasavīsatiṭṭhane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bī kammaṃ
vicārato, Bī kammaṃ vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Ck² -te. ¹⁶ Bīd pati-. ¹⁷
Bīd add -vicārento tesaṃ. ¹⁸ Ck nibbāṭhetvā, Bī uppādetvā, Bī upādetvā. ¹⁹ C²
assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -ṭṭi. ²² Ck etasmiṃ. ²³ Bīd tesaṃ.
²⁴ Bīd add koci. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ C² Bīd gatassa.

1. Varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹
 asmiṃ padese abhibhuṃya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balaṃ nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatitī. 97.

Tattha varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹ asmiṃ padese 5
 abhibhuṃya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvaṃ⁵ pubbe⁶ imasmiṃ padese
 sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varam tvaṃ uttamuttamasūkaram⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvaṃ idāni
 aññaṃ sūkaram agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te
 vyagha¹⁰ na cajja vijjatitī ambho vyaggha ajja kāyabalaṃ n' atthitī. 10

Taṃ sutvā vyaggho⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ime sudam¹¹ yanti disodisam pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni saṃgama rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan¹⁴ ti nīpāto, ayaṃ pana saṃkhepattho: ime sūkarā pubbe
 maṃ disvā bhayena atṭitā pīlitā attano lenagavesino¹² puthu¹⁵ visuṃ hutvā
 disodisam¹⁶ yanti, taṃ taṃ disam¹⁷ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁸ sabbe
 pi samāgantvā ekato rasanti¹⁹ nadanti²⁰ taṃ ca bhūmisīsam upagatā, yattha-
 ṭhitā²¹ duppasahā dummaddayī²² ajja ime²³ mayā ti. 20

Ath' assa ussāham janento kūṭajaṭilo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjitvā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmiṃ ussāham janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale atṭhāsi. Vaddhakisūkaro dvinnam āvātānam
 antare atṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhamso. 25
 „Mā bhāyatha²⁵, idāni naṃ²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaddhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Cks -ram. ² B⁴ byagghamaggamma, B^d byagghyapagamma. ³ C^k vajja. ⁴ B^d by-. ⁵ B^d add pure. ⁶ B^d pubbam. ⁷ B^d -maṃ sū-. ⁸ B⁴ byagghamag-
 gammī, B^d byagghyapagamma. ⁹ B^d add va. ¹⁰ C^k tikinnu, C^s nakinnu in the
 place of vyaggha, B^d byaggha. ¹¹ B⁴ imassukho, B^d imassutā. ¹² B^d lenam-.
¹³ C^s rayanti, B⁴ vasantā, B^d vasanti. ¹⁴ B⁴ assukā, B^d assutā. ¹⁵ B^d add ti.
¹⁶ C^s -sā. ¹⁷ Cks -sā. ¹⁸ B^d dāni, ¹⁹ B⁴ vasanti, B^d vasanti. ²⁰ B⁴ thap-
 panti, B^d tiṭhanti. ²¹ so all four MSS. ²² B^d dujjayā. ²³ B^d me. ²⁴ B^d
 pakkante. ²⁵ B^d -yittha. ²⁶ B^d omīti naṃ. ²⁷ B^d -rassa upari. ²⁸ B^d
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukaṃ² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegaṃ sandhāretuṃ asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvātassa⁶ atisambādha-
 mukhatthhāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahoṣi. Sūkarō āvātā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyagghaṃ⁹ antarasatthimhi¹⁰ dā-
 ṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā¹¹ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsaṃ¹² dāṭhāya palivethetvā¹³ vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumhakaṃ paccāmittaṃ“ ti ukkhipitvā¹⁴ bhi āvāte
 chaḍḍesi¹⁵. Paṭhamāgatā¹⁶ vyagghamaṃsaṃ¹⁷ labhiṃsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁸ „vyagghamaṃsaṃ¹⁹ kīdisaṃ²⁰ hotīti“ tesaṃ mu-
 khāni²¹ upasiṃghantā vicariṃsu, sūkarā na tāva tussanti.
 Vaddhakisūkarō tesaṃ iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ti āha. „Sāmi, kiṃ etena vyagghena²² ghātiteṇa²³, aññe
 dasa²⁴ vyagge²⁵ ānayanasaṃmattho kūṭajajilo atthi yevā“ ti.
 15 „Ko nāṃ²⁶ eso“ ti²⁷. „Eko dussilatāpasō“ ti. „Vyaggho²⁸
 pi mayā ghātito²⁹, so me kiṃ³⁰ pahoti, atha³¹ gaṇhissāma
 naṃ“ ti sūkaraghaṭṭāya³² saddhiṃ pāyāsi. Kūṭatapaso vyagge³³
 cirāyante „kin nu kho sūkarā vyagghaṃ³⁴ gaṇhiṃsū“ ti paṭi-
 pathaṃ gacchanto³⁵ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 raṃ ādāya palāyanto tehi anubaddho³⁶ parikkhāraṃ chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkhaṃ abhirūhi³⁷. Sūkarā „idāni mha³⁸
 sāmi natthā³⁹, tāpasō palāyitvā rukkhamaṃ abhirūho⁴⁰“ ti. „Kiṃ
 rukkhamaṃ nāma⁴¹“ ti. „Udumbararukkhaṃ“ ti. So „sūkariyo
 udakaṃ āharantu, sūkarapotakā⁴² khaṇantu, dighadāṭhā sūkarā
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū⁴³“ ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayamaṃ udumbarassa ujukaṃ gata-

¹ Bīd uparipātana-. ² Ck Bīd -ka. ³ Bīd khaṇante āvāte. ⁴ Bīd by-. ⁵ Bīd
 omit one upari. ⁶ Ck khatani-, Bī khaṇa-. ⁷ Bīd -dhe-. ⁸ Bīd pañcalikato.
⁹ Bī antaravattumhi, Bā omits a. ¹⁰ Bīd -se. ¹¹ Ck paca-. ¹² Bī paṭisedhe-
 tvā, Bā paṭivedhetvā. ¹³ Ck khaṇ-. ¹⁴ Bā -ti. ¹⁵ Ck -tam, Bīd pathamaṃ-
 gatā. ¹⁶ Ck tam. ¹⁷ Bīd kiṃdiso. ¹⁸ Bīd mukhaṃ. ¹⁹ Bīd khāditeṇa. ²⁰ Bīd
 añño pana, Ck añño[dasa]. ²¹ Bī byaggha, Bā byaggho. ²² Ck omit ti. ²³ Bīd
 -tito. ²⁴ Ck kiṃ. ²⁵ Bīd etha. ²⁶ Bī -gaṇāya. ²⁷ Bīd add te. ²⁸ Bīd ban-
 dhito. ²⁹ Bīd -rūyhi. ³⁰ Ck mha, Bī omits mha. ³¹ Bī duṭṭhā, Bā duṭṭha. ³²
 Bī -rūyhitī, Bā -rūhitī. ³³ Ck -potā, Bīd add pathavi. ³⁴ Bīd āra.

thūlamūlam¹ pharasunā pahaṇanto viya ekappahāram eva² katvā
udambararukkhaṃ pātesi. Parivāretvā ʔhitasūkarā kūṭajaṭilaṃ
bhūmiyaṃ pātetvā khaṇḍākhaṇḍaṃ³ katvā yāva aṭṭhito⁴ khā-
ditvā vaḍḍhakisūkaraṃ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā
kūṭajaṭilassa paribhogasaṃkkena udakaṃ āharitvā abhisiṅcivā
rājānaṃ karimsu, ekaṃ ca taruṇasūkariṃ abhisiṅcivā tassa
aggamahesiṃ akaṃsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rā-
jāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṃkhehi abhi-
siṅcanti. Tasmim vanasaṇḍe adhivatthā devatā naṃ⁵ accha-
riyaṃ disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānaṃ abhimukhā
hutvā tatiyaṃ gātham āha:

1. Nam' atthu saṃghānaṃ samāgatānaṃ,
disvā sayāṃ sakhya⁷ vadāmi abbhutaṃ
vyagghaṃ⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino
sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99. 15

Tattha namatthu saṃghānaṃ ti ayaṃ mama namakkāro samāgatānaṃ
sūkarasaṃghānaṃ atthu, disvā sayāṃ sakhya¹⁰ vadāmi abbhutaṃ ti
idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ abhūtaṃ sakhyaṃ¹¹ mittabhāvaṃ sayāṃ disvā va-
dāmi, vyagghaṃ¹² migā yattha jinimsu dāṭhino ti yatra hi nāma dā-
ṭhino sūkarā migā vyagghaṃ jinimsu¹³ ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dā-
ṭhabalesu muccare¹⁴ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁵ sūkaresu sāmaggi ekajjhā-
sayatā¹⁶ tāya¹⁷ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṃ gahetvā ajja maraṇa-
bhayā muttā ti attho. 20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahosi, rukkhadevatā aham evā“ 'ti. 25
Vaḍḍhakisūkarajāṭakaṃ¹⁹.

4. Sirijātaka.

Yaṃ ussukā saṃgharantīti¹⁹. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ siricorabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Imasmim

¹ Bīd omīṭ gata. ² Bīd -rena. ³ Bī khaṇḍikaṃ, Bīd khaṇḍākhaṇḍikaṃ. ⁴ Bī
aṭṭhito, Bīd ajjhito. ⁵ Bīd taṃ. ⁶ Bīd vitapantare. ⁷ Bīd saṅkhyāṃ. ⁸ Bīd by-
.⁹ Bīd muccare. ¹⁰ C* sakhyaṃ, Bīd saṅkhyāṃ. ¹¹ C* saṅkhyāṃ, Bīd abbhū-
tapubbasaṅkhyāṃ. ¹² Bī jānisu. ¹³ Bīd muccare. ¹⁴ Bī omīṭ muccare ---
lesu. ¹⁵ C* sāmaggiyā eka-, Bī sāmaggi eka-. ¹⁶ Bīd omīṭ tāya. ¹⁷ Bīd dham-
made-. ¹⁸ Bīd add tatiyaṃ. ¹⁹ Bī saṅkhār-, Bīd saṅkhar-.

- jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgaajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvāraḷkoṭṭhake va-
sanakamicchādiṭṭhhidevatā¹ daṇḍakammaṃ karonti catupaṇṇāsahiraṇṇa-
koṭṭiya² āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim saḥāyikā ahoṣi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassā dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahoṣi. Tato paṭṭhāya seṭ-
ṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilak-
khaṇabrāhmaṇo⁴ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁵ duggato hutvā puna issaro
jāto, yaṃ nūnāhaṃ datṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
10 thenetvā āgaccheyyāṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkā-
rasammāno sāraṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“
vutte „kahan⁶ nu kho siri patiṭṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabba-
seto dhotasaṃkhaṇapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā
ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁷
- 15 siriya⁸ patiṭṭhitabhāvaṃ nātvā⁹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate māṇave
mante vācemi, akālārāvim¹⁰ ekam kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca
kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālārāvi¹¹, imass' atthāya āgato
'mhi, dehi¹² etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹³. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te
kukkuṭaṃ“ ti, „demīti“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlāto apagan-
20 tvā ussīsake ṭhapite maṇikkhandhe patiṭṭhāsi¹⁴. Brāhmaṇo siriya
maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṃ nātvā maṇim¹⁵ pi yāci, „maṇim pi demīti“
vuttakkhaṇe yeva¹⁶ siri maṇito apagantvā ussīsake ṭhapite ārakkha-
yatṭhiyaṃ¹⁷ patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo¹⁸ tattha patiṭṭhitabhāvaṃ nātvā¹⁹
yāci, „gāhāpetvā²⁰ gacchā²¹“ ti vuttakkhaṇe yeva²² ca²³ siri tato²⁴
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁵ aggamaheṣiyā sīse
patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṃ nātvā „avissaj-
jiyabhaṇḍaṃ²⁶ etaṃ yācitum pi na sakkā²⁷“ ti cintetvā seṭṭhim etad
avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumahākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmi'
āgañchiṃ²⁸, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patiṭṭhitā ahoṣi, tasmim
30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimhi dinne ārakkha-
yatṭhiya²⁹ patiṭṭhahi, ārakkhayatṭhiya dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ Bīd -kā-. ² C⁸ -ti, Bīd karoti. ³ Bīd -paṇṇāsa-. ⁴ Bīd -paṇṇūbrā-. ⁵ Bīd
add pubbe. ⁶ C⁸ katan, C⁸ kathan, Bīd katta, Bī omits kahan. ⁷ Bīd -kiya-.
⁸ Bīd add tattha. ⁹ Bīd add āha. ¹⁰ Bīd -raṇam. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² Bīd
add me. ¹³ Bīd omit āha. ¹⁴ Bīd aṭṭhāsi. ¹⁵ Bīd tam. ¹⁶ Bīd paṇṇeva. ¹⁷ Bī
ārakkhakatturaya-, Bīd -kattaraya-. ¹⁸ Bīd add siriya. ¹⁹ Bīd add tam pi.
²⁰ Bīd gahetvā. ²¹ Bīd gacchāhi. ²² Bīd omit ca. ²³ Bīd yaṭhito. ²⁴ Bīd add
bhariyāya. ²⁵ Bī abhisajjiya-, Bīd avisajjiya-. ²⁶ Bīd sakkomi. ²⁷ C⁸ āgañji,
C⁸ agañjin, Bīd āgacchi. ²⁸ Bīd -yaṭhiyaṃ.

lakkhaṇadeviyā sīse patitṭhahi¹, idaṃ kho² avissaṃjjiyabhaṇḍaṇ³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava siriṃ thenetuṃ, tava san-
 takam⁵ tar' eva hotū⁶ 'ti uṭṭhāyaśanā pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
 „imam kāraṇaṃ Satthu kathessāmi⁷“ vihāraṃ gantvā Satthāraṃ
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati⁸ aññesaṃ siri aññatra⁹ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantaṇaṃ yeva⁶ pāda-
 mūlaṃ⁹ gatā¹⁰“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente
 Bodhisatto Kāśiratthe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vāyap-
 patto Takkaśilāyaṃ sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāraṃ¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnaṃ kālakiriyāya saṃviggo nikkhamitvā Hima-
 vāntapadese isipabbajjaṃ paṭṭhajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadvase bhikkhaṃ
 caramāno hatthācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihāre ca¹⁵ pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā
 niccaṃ paṭijaggi. Tasmiṃ kāle eko kaṭṭhahārako araṇṇato
 dārūni āharanto velāya nagaraṃ¹⁶ pāpūnituṃ nāsakki¹⁷, sā-
 yaṃ ekasmiṃ devakule dārūkalāpaṃ ussisake katvā nipajji.
 Devakule viṣṭatṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 miṃ rukkhe sayiṃsu, tesāṃ upariṣayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccaṃ²⁰ pātento heṭṭhāsāyitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena
 me sarīre vaccaṃ²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kiṃ-
 kāraṇā“ ti ca vutte „anupadhāretvā²¹“ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balaṃ²⁴ 25
 kin te balan“ ti kalahaṃ kariṃsu. Atha heṭṭhāsāyitakukkuṭo
 āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pātō va.

¹ Bī -ṭhāhi, Bđ -ṭhāti. ² Bīd add pana. ³ Bī apisaṃjjiya-, Bđ avisaṃjjiya-. ⁴ so Bīd;
 Cks nāmaṃ. ⁵ Cks -kā. ⁶ Bīd add idāneva. ⁷ Bīd aññattha. ⁸ Bī omits yeva, Bđ
 -naññeva. ⁹ Bīd -le. ¹⁰ Bīd kāsika-. ¹¹ Bī sippāni, Bđ sip; añca. ¹² Bīd -re.
¹³ Bīd add pañca abhiññā ca aṭṭha. ¹⁴ Bīd add ca. ¹⁵ Bī omits ca vihāre ca,
 Bđ ca ca. ¹⁶ Bīd -radvāraṃ. ¹⁷ Bīd na-. ¹⁸ Ck Bīd viṣa-. ¹⁹ Ck Bīd bahu.
²⁰ Cks -cam. ²¹ Bīd -remi. ²² Bīd omit pi. ²³ Bīd kuddhā kalahaṃ katvā in
 the place of vatvā. ²⁴ Cks balanti.

kahāpaṇasahasam labhatīti¹. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsaṃ khādanto²
 rājā hoti bahimaṃsaṃ khādanto³ puriso ce⁴ senāpatitṭhānaṃ itthi
 ce⁵ aggamaheṣitṭhānaṃ labhati, atthimaṃsaṃ pana me khā-
 5 danto⁶ gihī ce bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ pabbajito ce rājakulū-
 pakabhāvaṃ labhatīti⁷. Katṭhahārako tesam vacanam sutvā
 „rajje patte sahasena kiccaṃ n' atthīti⁸ saṇikaṃ abhirūhitvā
 uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti⁹ gantvā¹⁰ vivaṭadvāren¹¹ eva nagaraṃ¹² pavisitvā
 10 kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti¹³ pajāpatiyā adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsaṃ ca bhattaṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti¹⁴ tassa
 upanāmesi. „Bhadde, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khādītva ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamaheṣi bhavissa-
 15 sīti¹⁵ taṃ¹⁶ bhattaṃ ca maṃsaṃ ca ādāya Gaṅgātīraṃ¹⁷ gantvā
 „nahāyitvā bhuñjissāmīti¹⁸“ bhattachājanam tīre tṭhapetvā na-
 hānatthāya otarīmsu. Tasmim khane vātena khubhitaṃ uda-
 kaṃ āgantvā bhattachājanam ādāya agamāsi. Taṃ¹⁹ nadiyā²⁰
 sotena vuyhamānaṃ heṭṭhānadiyaṃ hatthī²¹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kiṃ etthā²² ‘ti’²³
 pucchi. „Bhattaṃ c’ eva²⁴ kukkuṭamaṃsaṃ ca sāmīti²⁵. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā²⁶ „yāva mayam āgacchāma tāv’
 imaṃ bhattam mā vivarā²⁷ ‘ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhahārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath’ eko tassa²⁸ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayham upatṭhāko hatthitṭhānaṃ na vijahati,
 kadā nu sampattim sampāpuṇissatīti²⁹“ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ ñatvā puretaraṃ
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā³⁰

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Cks omīt ce. ³ Cks ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Cks -ram.

⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñjissāmīti. ⁹ Bīd taṇca. ¹⁰ Ck nadī. ¹¹ Ck -inaṃ, Ck Bīd -i. ¹² Bī etanti etthakanti, Bī etanti. ¹³ Bīd ca. ¹⁴ Cks lañchāpetvā, Bīd lañchāpetvā. ¹⁵ Bīd omīt tassa. ¹⁶ Bīd pāpu. ¹⁷ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanam āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisathā“² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahetvā maṃse diyamāne³ agahetvā „imaṃ maṃsam ahaṃ
 vicāremīti“ vatvā „vicārethā bhante“ ti vutte thūlamaṃsādini
 ekekaṃ koṭṭhāsaṃ kāretvā thūlamaṃsaṃ hatthācariyassa dā- 3
 pesi bahimaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimaṃsaṃ attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasim parivāresi. Bārā-
 ṇasirājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthim abhirū- 10
 hitvā⁴ yujjhā“⁵ 'ti āṇāpetvā⁶ sayam aññātakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇam ũeva
 mari. So tassa matabhāvaṃ ũatvā hatthācariyo bahū⁷ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“⁸ 'ti
 bheriṇ⁹ carāpesi. Balakāyo muhuttan¹⁰ eva paṭirājānam¹¹ jīvi- 15
 takkhaṃ pāpesi. Amaccā raṇṇo sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ¹²
 rājānam karomā“¹³ 'ti mantayamānā¹⁴ „rājā jīvamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddham katvā rajjaṃ
 gaṇhi, etass¹⁵ eva rajjaṃ dassamā“¹⁶ 'ti taṃ rajjena¹⁷ abhisin-
 cimsu, bhariyam assa aggamahesiṃ akaṃsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā abhisambuddho hutvā imā¹⁹
 dve gāthā abhāsi²⁰:

1. Yaṃ ussukā saṃgharanti²¹ alakkhikā bahum dhanam
 sippavanto asippā ca²² Lakkhī va²³ tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuñṇassa ativ²⁴ aññe va²⁵ pāṇino
 uppajjanti bahū²⁶ bhogā app-anāyatanesu pīti. 101.

Tattha yaṃ ussukā ti yattha²⁷ dhanasaṃgharaṇe²⁸ ussukkam āpannā
 chandaajāta kicchena bahum²⁹ dhanam saṃgharanti³⁰, ye ussukā ti pi pātho ye

¹ C^k -dakena, Bⁱ -dhaṇena. ² C^k Bⁱd diya-, C^s diyya-. ³ Bⁱd -rūyhitvā. ⁴ Bⁱd
 yujjhāhi. ⁵ Bⁱd pesitvā. ⁶ C^s Bⁱ bahu. ⁷ Bⁱd bheriṇ. ⁸ Bⁱd sāmantarā-. ⁹
 Bⁱd taṃ. ¹⁰ Bⁱd add amhākaṃ. ¹¹ Bⁱd rajjaṃ. ¹² Bⁱd atitani. ¹³ Bⁱd add
 tāva. ¹⁴ Bⁱd āha. ¹⁵ C^s saṃgharanti, Bⁱd saṃkharanti. ¹⁶ Bⁱd asippavā. ¹⁷ Bⁱd
 lakkhivā. ¹⁸ C^s Bⁱd aticaññeva. ¹⁹ Bⁱd yaṃ. ²⁰ Bⁱ dhanamaṃsākharaṇe, Bⁱd
 kharake, C^s dhanasaṃbha- corr. to -saṃbha-. ²¹ Bⁱ -u, B^d -ū. ²² C^s saṃbha-
 corr. to saṃgha-, Bⁱd saṃkha-.

purisā dhanasamgharane¹ ussukā hatthisippādivasena sippavanto² asippā ca antamaso vetanena⁴ kamman katvā bahum⁶ dhanam samgharantīti⁶ attho. lakkhī va⁷ tāni bhuñjati tāni bahum⁶ dhanam⁶ vuttāni dhanāni puññavā puriso attano va⁹ puññaphalam paribhuñjanto kiñci¹⁰ kamman akatvā¹¹
 5 paribhuñjati, atīvaññeva¹² pānino ti atīva aññe yeva¹³ pānino, evakāro purimappadena yojetabbo, sabbath¹ eva katapuññassa aññe akatapūññe¹⁴ satte atikkamitvā ti attho, appanāyatanesu pīti api anāyatanesu pī ratanākaresu pī¹⁵ aratanākaresu pī¹⁶ ratanāni asuvannāyatanādisu¹⁷ suvannādīni ahatthāyanādisu¹⁸ hatthiādayo ti saviññānakāviññānakā¹⁹ bahū²⁰ bhogā uppajjanti,
 10 tattha muttāmanādinam²¹ anākare uppattiyam²² dutthagāmani-Abhayamahāra-jassa²³ vatthum kathetabbam.

Satthā pan'²⁴ imaṃ gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānaṃ puññasadisam aññam āyatanam nāma n'atthi, puññavantaṇaṃ²⁵ hi anākaresu²⁶ ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imaṃ dhammaṃ²⁷

15 desesi:

Esā devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.) yaṃ yad evābhipatthenti²⁸ sabbam etena²⁹ labbhati.

Suvannatā sussaratā susaṇṭhānasurūpatā³⁰ adhipaccaparivāro³¹ sabbam etena labbhati.

20 Padesarajjam issariyaṃ cakkavattisukham³² pi yaṃ devarajjam³² pi³³ dibbesu sabbam etena labbhati.

Mānusiḷā ca sampatti devaloke ca yā rati yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati³⁴.

Mittasampadam āgama³⁵ yoniso ve³⁶ payuñjato³⁷

25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.

Paṭisambhidā vimokho ca yā ca sāvakapāramī paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.

Evaṃ mahiddhiyā³⁸ esā yadidaṃ puññasampadā, tasmā dhīrā pasamsanti paññitā katapuññatan ti.

¹ C^s -samha- corr. to -saingha-, Bⁱ -saikha-, B^d -samha-. ² B^d add vā ³ B^d asippavā. ⁴ B^d vetta-. ⁵ Bⁱ -u, B^d -ū. ⁶ C^s samha- corr. to samgha-, B^d saikha-. ⁷ B^d lakkhivā. ⁸ B^d -nanti. ⁹ B^d omit va. ¹⁰ C^s kañci. ¹¹ B^d -tvāpi. ¹² B^d aticcaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in Bⁱ; B^d atī aññe evaṃ. ¹⁴ Bⁱ katapuñña. ¹⁵ B^d omit ratanā - - pi. ¹⁶ B^d omit pi. ¹⁷ C^s -disu. ¹⁸ C^s -disu, Bⁱ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi- ²⁰ C^s B^d bahu-. ²¹ B^d mutta - - dīni. ²² Bⁱ upaṭṭhahanti, B^d uppajjanam. ²³ Bⁱ dutthagāmini-. ²⁴ B^d omit pan. ²⁵ B^d -nañ. ²⁶ B^d anāgāre, C^s -resupi. ²⁷ Bⁱ dhamme, B^d dhammadesanam. ²⁸ C^s yaṃ devā-, Bⁱ yaṃ yadāvā-. ²⁹ Bⁱ sabbadānena. ³⁰ B^d -nā-. ³¹ C^s ādhi - - rā. ³² B^d -am. ³³ C^s hi. ³⁴ padese - - labbhati wanting in Bⁱ. ³⁵ B^d āgama. ³⁶ Bⁱ ye, B^d ce. ³⁷ Bⁱ yayujjanto, B^d payujjako. ³⁸ Bⁱ -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetuṃ kukkuṭā¹ ti ādim āha:

1. Kukkuṭamaṇayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūññalakkhaṇā
upējanti apāpassa katapuññassa jantuno ti 102.
vatvā⁵ pana jātakam samodhānesi.

5

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikāyaṭṭhim⁶ vuttaṃ, thiyo ti seṭṭhibhariyam
Puññalakkhaṇadevim, sesam ettha uttānam evā⁷ ti.

Jātakam samodhānesi: „Tadā rājā Ānandatthero ahosi kulūpaka-
tāpaso⁸ Sammāsambuddho⁹ ti¹⁰. Sirijātakam⁹.

5. Maṇṣūkarajāṭaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Sundarimāraṇam¹⁰ ārabha kathesi. Tena kho pana samayena
Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āga-
tam eva, ayaṃ pan' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃ-
ghassa pañcannaṃ mahānadinam mahoghasadise lābhasakkāre uppanne¹⁵
hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā¹⁴
nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayam samaṇassa
Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci
atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhim ekato hutvā samaṇassa
Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkāram assa antaradhāpey-
yāmā¹⁶ ti. Atha nesam etad ahosi. „Sundariyā saddhim ekato hutvā²⁰
sakkunissamā¹⁶ ti te ekadivasam Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā
vanditvā ṭhitam nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapantī pi paṭivaca-
nam alabbhitvā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭṭhit' atthā¹⁹ ti pucchi.
„Bhagini¹⁹, samaṇam Gotamam amhe viheṭṭetvā hatalābhasakkāre²⁰
karitvā²¹ vicarantaṃ na passasīti“. Sā²² evam āha: „mayā ettha²⁵
kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“. „Tvam kho si²³ bhagini abhirūpā sobhag-
gappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṃ āropetvā mahājanaṃ tava

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -ṭomanīyo. ³ C¹ dabbo. ⁴ Ck thiyo, Bī itthiyo.
⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd ārakkhayaṭṭhim. ⁷ Ck kuḷu-, Bīd kulu-, Bīd add pana
sham eva. ⁸ Ck² omit ti. ⁹ Bīd adds catuttham, Bī ca vuttaṃ. ¹⁰ Bīd -risa-
māgamaṃ. ¹¹ Bī hoti, Bīd omits hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd maṇi-
khandhajātake. ¹⁴ Bīd -nakā viya. ¹⁵ Ck omits no. ¹⁶ Bīd saṃgaṇhissamā.
¹⁷ Bīd -nnaṃ. ¹⁸ Bīd add tumhe. ¹⁹ Bī kī bhaginī, Bīd kiṃ pagini. ²⁰ Ck²
-raṃ. ²¹ Bīd katvā. ²² Ck omits sā, Bīd omit sā evam āha. ²³ Bīd pi.

katham gāhāpetvā hatalābhasakkāraṃ karohīti¹. Sā „sādhū“² ti
 sampatiṇṇhāyā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavile-
 panakappūrakakūṭaphalādini gahetvā sāyaṃ mahājanassa Satthu
 dhammadesanāya sutvā nagaraṃ pavisanakāle jetavanābhimukhā³
 5 gacchati. „kahaṃ gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa san-
 tikaṃ“⁴, ahaṃ hi tena⁵ ekagandhakuṭiyāya vasāmi⁶“ vatvā aṇṇa-
 tarasmiṃ tithiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ oṭaritvā na-
 garābhimukhā⁷ gacchati. „kiṃ Sundari, kahaṃ gatāsīti“ ca puṭṭhā
 „samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭiyāya vasitvā taṃ kile-
 10 saratiyā ramāpetvā āgat’ amhīti“ vadati. Atha naṃ⁸ katipāhacca-
 yena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā sa-
 maṇassa Gotamassa gandhakuṭisamīpe“⁹ mālākacavarantare nikkhipitvā
 ethā¹⁰ ti vadāmi. Te tathā akāsi. Tato tithiyā „Sundariṃ na
 passāmi“¹¹ ti kolāhalaṃ katvā raṇṇo ārocesvā „kahaṃ vo āsāmkā“
 15 ti vuttā¹². „ime divase“¹³ Jetavanāya¹⁴ gatā ti¹⁵, tat’ assa pavattim na
 jānāmi“¹⁶ ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā“¹⁷ ti raṇṇā anu-
 ñātā attano upaṭṭhāke¹⁸ gahetvā Jetavanāya gantvā vicinantaṃ mālā-
 kacavarantare disvā mañcakāya āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹⁹ „sa-
 maṇassa Gotamassa sāvakā ‘Satthāra katapāpakammaṃ“²⁰ paṭiṇṇhā-
 20 dessāmi“²¹ ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṃsu“²² ti
 raṇṇo ārocayāsi²³. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṃ āhiṇḍathā“
 ti āha. Te nagaravithiṃ „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ
 kamman“²⁴ ti ādini virāvitvā²⁵ puna raṇṇo nivesanadvāraṃ agamiṃsu²⁶.
 Rājā Sundariyā sariraṃ āmakasusāne aṭṭakāya āropetvā rakkhāpesi.
 25 Sāvattivāsino paṭetvā ariyasāvaṇe sesā yebhuyyena „passatha sa-
 maṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“²⁷ ti ādini vatvā antonagare²⁸
 bahinagare²⁹ upavasaṇānaṃ bhikkhū akkositvā³⁰ vicaranti. Bhikkhū
 taṃ pavattim Tathāgataṃ ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe“³¹ te
 manusse evaṃ paṭiṇṇhā³² ti

30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)

yo vāpi³³ katvā na karomīti cāha³⁴.

¹ *Bd* add āhāsi. ² *Ck* -khi, *Bd* -kham. ³ *Bd* -kanti. ⁴ *Bd* add sad-
 dhiṃ. ⁵ *Bd* vasissāmi, *Bd* vasissāmi. ⁶ so all four MSS. ⁷ *Bd* -tiyāsa-
⁸ *Ck* vuttā. *Bd* vatva, *Bd* vutte. ⁹ *Bd* imasmiṃ divase, *Bd* imesu divasesu.
¹⁰ *Bd* -ne. ¹¹ *Bd* vasati. ¹² *Bd* add ca. ¹³ *Bd* add amhā. ¹⁴ *Bd* katan-
¹⁵ *Bd* ārocesuṃ. ¹⁶ *Bd* vacanāni vatvā. ¹⁷ *Bd* āgamaṃsu. ¹⁸ *Bd* add ca.
¹⁹ *Bd* add ca. ²⁰ *Bd* akkosanti paribhāsanti. ²¹ *Bd* adds ti, *Bd* pi. ²² *Bd*
 paṭiṇṇhā. ²³ *Bd* capi. ²⁴ *Bd* āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti
nihinakammā manujā paratthā ti

imam gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi mārītabhāvaṃ jānāthā“¹
'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ² pi-
vantā³ aññamaññam kalahaṃ karonti, tatth' eko evam āha: „tvam⁴ 5
Sundariṃ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
pitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṃ⁵ pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti⁶ rāja-
purisā te dhutte gahetvā rañño dassesum. Atha ne⁷ rājā „tumhehi
mārītā“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Añña-
titthiyehi devā“ 'ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ⁸ ukkhi- 10
pāpetvā gacchatha, tumhe evaṃ vadantā nagaram āhiṇḍatha: 'ayam
Sundari samaṇassa Gotamassa avañṇam āropetukāmehi amhehi mārā-
pitā, n'eva Gotamassa⁹ na Gotamasāvakaṇaṃ doso atthi¹⁰, amhākaṃ¹¹
doso“ ti. Te tathā akamsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
purisavaddhadāṇa¹² palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṃ¹³ sak- 15
kāro mahantataro¹⁴ ahoṣi. Ath' ekadivasaṃ¹⁵ dhammasabbhāyaṃ
katham samuṭṭhāpesum: „āvuso, titthiyā 'Buddhānaṃ kālākabhāvaṃ¹⁶
uppādessāma¹⁷ 'ti sayam kālakajātā¹⁸, Buddhānaṃ pana mahantataro¹⁹
lābhasakkāro udapādīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na 20
bhikkhave sakkā Buddhānaṃ saṃkilesaṃ uppādetum, Buddhānaṃ
saṃkiliṭṭhabbhāvakaranaṃ nāma jātimaṇiṇo kiliṭṭhabbhāvakaranaṃ sadisaṃ,
pubbe 'jātimaṇiṃ kiliṭṭhaṃ karissāma²⁰ 'ti vāyamantāpi nāsakkhimsu
kiliṭṭhaṃ kātun“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 25
Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
yappatto kāmesu ādīnaṃ disvā nikkhamitvā Himavanta-
padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā paṇṇa-
sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ maṇiguhā ahoṣi, tattha timsamattā
sūkaraṃ vasanti. Guhāya avidūre eko siho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -ram. ³ Bⁱ -ti. ⁴ Bⁱd ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ Bⁱ te, B^d kho. ⁶ Bⁱ adde maññe, B^d mañce. ⁷ B^d samaṇassa. ⁸ Bⁱd omī atthi. ⁹ B^d add yeva. ¹⁰ Cks -daṇḍana. ¹¹ B^d -dhassa. ¹² Bⁱd mahantaro lābhasakkāro. ¹³ Bⁱd add bhikkhū. ¹⁴ Bⁱ kālaha-, B^d kālaka-. ¹⁵ C^o kālaka-, Bⁱd ti yaṃ yaṃ karonti tesaṃ kālakabhāvo jāto. ¹⁶ B^d mahantaro, Bⁱ mahanta. ¹⁷ Bⁱd -ppa-. ¹⁸ Bⁱd -lāyaṃ. ¹⁹ Bⁱd tassa a-. ²⁰ B^d vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā' sīhacchāyaṃ disvā bhītā
utrāsā appamaṃsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippa-
sannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇim saṃkiliṭṭhaṃ
vivaṇṇaṃ karomā“ 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā' āgantvā taṃ maṇim ghaṃsanti. So sūkaralo-
mehi ghaṭṭiyamāno' vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṃ
apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasam puc-
chissāmā“ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ
ṭhitā purimā dve gāthā udāharimsu:

- 10 1. Dariyā sattavassāni tiṃsamattā vasāmase,
‘hañchemā’ maṇino ābhaṃ’ iti no mantitaṃ’ ahu⁶. 103.
2. Yāva yāva’ nighaṃsāma⁸ bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṃ tv-eva’ pucchāma: ‘kiṃ kiccaṃ idha mañ-
ñasīti’. 104.

- 15 Tattha dariyā ti maṇigubhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti
hanissāma¹², idaṇ ca dāni pucchāma¹³ ‘ti idāni mayaṃ kena¹⁴ kāraṇena ayaṃ
maṇi killessamāno¹⁵ vodāyatīti¹⁶ idam taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha
maññasīti imasmim atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kin ti maññasī¹⁸.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veluriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirim hantuṃ, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakkaso, subho ti sobhano¹⁸, sirim ti pabhaṃ,
apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā¹⁹ nāsetuṃ na sakkā, tumhe pana
imaṃ maṇigubhaṃ pabhāya aññattha gacchathā 'ti.

- 25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Bodhisatto jhānaṃ
uppādetvā Brahmaloaka-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
tāpaso²¹ aham evā“ 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²².

¹ Bīd add pl. ² Bīd pavattetvā. ³ Bīd ghaṃsiya-. ⁴ Ck hachema, C² hañjema?
Bīd haññāma. ⁵ Ck mattitaṃ, Bī mantitaṃ, Rā mantitvaṃ. ⁶ C² ahū, Bī ahu.
⁷ Bīd yāvatā. ⁸ Bīd maṇi ghaṃsāma. Ck Bī ghāsā. ⁹ Bīd idaṇcidāni in the
place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ Bīd -yaṃ ¹¹ Ck hañchemā, C² hañjema? Bīd
haññāma. ¹² Bīd add mayaṃ pl vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ Ck² tena. ¹⁴ Bī
killessiya-, Bī kilisiya-. ¹⁵ Bīd -teti. ¹⁶ Bīd -ēti ¹⁷ Bīd -ṇi. ¹⁸ C² -no corr.
to -no. ¹⁹ Bīd -bhaṃ. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Bīd add pana. ²² Bīd maṇi-
ghaṃsajātakaṃ pañcamam.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kthesi. Tam Cullanāra-
dakassapajātaka² āvibhavissati. Tam pana bhikkhum³ Satthā „sac-
cam kira tvaṃ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evam⁷ bhante“
ti „ko tam ukkaṇṭhāpesīti⁸“ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Satthā
„esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvaṃ etissā vivāhatthāya¹¹
āgataparisāya uttaribhaṅgo ahoṣīti¹²“ vatvā bhikkhūhi yācito atī-
tam āharī:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjāṃ kārente
Bodhisatto Mahālohitagoṇo nāma ahoṣi, kaṇṭṭhabhātā pan'
assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kammaṃ
karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, tam
aṇṇaṃ kulaṃ vāresi. Atha naṃ kulaṃ¹³ „vivāhakāle¹⁴“ uttari-
bhaṅgo¹⁵ bhavissatīti¹⁶ Sālūkāṃ nāma sūkaraṃ yāgubhattena
paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasaṃ Cullalo-
hito¹⁷ bhātaraṃ āha: „bhātika, mayaṃ imasmiṃ kule kammaṃ
karoma, amhe nissāya imaṃ kulaṃ jīvati, atha ca pan' ime
manussā amhākaṃ tiṇapalālamattaṃ¹⁸ denti, imaṃ pana sū-
karaṃ yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kin
nāṃ¹⁹ esa²⁰ etesaṃ karissatīti²¹“. Mahālohito „tāta, mā tvaṃ
etassa yāgubhattaṃ patthayi²²“, etissā²³ kumārikāya vivāhadiva-
saṃ²⁴ etaṃ pana uttaribhaṅgaṃ kātukāmā ete maṃsassa²⁵
thullabhāvakarapaṭṭhaṃ posenti, katipāhaccayena tam passa²⁶
heṭṭhāmañcato nikkhāmetvā²⁷ vadhitvā khaṇḍākhāṇḍikaṃ
chinditvā āgantukabhattaṃ kayiramānaṃ²⁸ ti vatvā purimā dve
gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ Bīd add bhikkhum. ² Bīd cūla-. ³ Bīd add pakkosāpetvā. ⁴ Bīd omīti bhik-
khu. ⁵ Bīd add sī. ⁶ Bīd pucchi. ⁷ Ck evaṃ. ⁸ Ck -tīti. ⁹ Bīd -kāya.

¹⁰ Bīd omīti pi. ¹¹ Bī vivāhakāleneva, Bī -kāle. ¹² Bīd kule. ¹³ Ck -lo.

¹⁴ Bī -ge. ¹⁵ Bī -palāsa-. ¹⁶ C kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Ck

pattha, Bī paṭṭhāhi. ¹⁸ amhākaṃ tiṇa - - - etissā wanting in Bī. ¹⁹ Bīd -so.

²⁰ Bīd maṃsa. ²¹ Bīd passisāma. ²² Bī nikkhamitvā, Bīd niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
appossukko bhusam khāda², etam dīghāyulakkhaṇam. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.

5 Tatrāyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūkara-bhavaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabbhōjanāni bhuñjati, yaṃ bhuñjitvā naclasse⁶ eva
maraṇaṃ pāpuṇissati, tvaṃ pana appossukko nīrālayo hutvā attano laddhaṃ
idam⁷ palāmissakaṃ⁸ bhusaṃ khāda, etam dīghāyabhāvassa lakkhaṇaṃ saṃ-
jānanaṃ nīmittaṃ, idāni katipāhassa⁹ eva so⁶ vevāhikapuriso⁹ mahatiyā pari-
10 sāya yutto¹⁰ yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etam Sālūkaṃ
musalasadisena uttarotṭhena samannāgattā musaluttaraṃ mārituṃ¹¹ sayantaṃ
dakkhasi ti.

Tato katipāhassa⁹ eva vevāhikesu¹² āgatesu¹³ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṇṇaṃ¹⁴ akaṃsu. Ubho¹⁵ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁶ disvā „amhākaṃ bhusam eva varan“ ti mantayimsu¹⁷.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ¹⁸ tatiyaṃ gātham āha:
3. Vikantaṃ¹⁹ sūkaraṃ disvā sayantaṃ²⁰ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesuṃ²¹: var' amhākaṃ bhusam ivā 'ti. 108.

Tattha bhusāmivā 'ti bhusam eva²² amhākaṃ varaṃ uttaman ti.

20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi)
„Tadā thullakumārīkā etarahi thullakumārīkā²³, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabhikkhu ahoṣi²⁴, Cullalohito Anando, Mahālohito pana aham evā“
'ti. Sālūkajātakaṃ²⁵.

25 7. Lābhagarahajātaṃ.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttatttherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Ck -rantāni. ² vadhitvā - - khāda wanting in B. ³ Bīd mussa. ⁴ Bīd
tatthāyaṃ. ⁵ Ck Bī -rantāni. ⁶ Bīd imaṃ. ⁷ Bīd palāsa-. ⁸ Bīd omit so.
⁹ Bīd vivāhopuriso. ¹⁰ Bī yuttāyuttaṃ, Bī yuttattā. ¹¹ so Ck Bīd; C vārituṃ.
¹² Bīd vivāhe, Bīd vivāhake. ¹³ Bīd āgate. ¹⁴ Bīd -gam. ¹⁵ Bīd add te. ¹⁶ Bīd
vipattirū. ¹⁷ Bīd cintayimsu. ¹⁸ Ck -tikam. ¹⁹ so Bīd; Bī vikanta, Ck vikat-
taṃ. ²⁰ Ck sayam. ²¹ Bīd -vāvicint-. ²² Bīd idha. ²³ Bīd add ahoṣi. ²⁴
Bīd omit ahoṣi. ²⁵ Bīd add chaṭṭhamam, Bīd chaṭṭham.

saddhivihāriko theram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „lābhuppattiṭṭipadāṃ me bhante kathetha¹, kiṃ karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuh² aūgehi samannā-gatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hirim³ bhinditvā sāmāññaṃ pahāya anumattan⁴ eva ummattena viya bhavitabbaṃ, 5
pisuṇā vācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṃ, vikiṇṇavācena kutū-halena bhavitabbaṃ“ ti imam⁵ lābhuppattiṭṭipadāṃ kathesi. So taṃ ṭṭipadāṃ garahitvā utthāya pakkanto. Thero Satthāraṃ upasaṃ-kamitvā⁶ taṃ pavattim ācikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān⁷ eva lābhaṃ garahi⁸ pubbe pi garahi⁹ yeva“ ti vatvā therena 10
yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ⁷ atthārasannaṃ⁸ sippānaṃ pariyoṣānaṃ⁹ patvā disāpāmoḃkhācariyo¹⁰ hutvā pañcamāṇava- 15
kasatāni sippaṃ vācesi. Tatr¹¹ eko māṇavo silācārasampanno ekadivasaṃ ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattā-naṃ lābho uppajjati“ lābhapaṭṭipadāṃ¹¹ pucchi. Ācariyo „tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi¹² kāraṇehi lābho uppajjati“
vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha: 20

1. Nānummatto nāpisuṇo nānaṭo nākutūhalo
mūlhesu labhate lābhaṃ, eṣā te anusāsanīti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā um-mattako nāma itthipuriāḍārake disvā tesaṃ vatthālaṃkāradīni vilumpati tato tato macchamaṃsapūvādīni balakkārena gaḥetvā khādāti evaṃ¹³ evaṃ yo¹⁴ gihībūto 25
ajjhatabhiddhāsamutthānaṃ hirottappaṃ pahāya kusalaṃkusalaṃ agaṇetvā nī-rayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībūto pariyaḍinnacitto¹⁵ kāmesu pamatto san-dhicchedādīni sāhasikakammāni karoti, pabbajito pi hirottappaṃ¹⁶ pahāya kusa-lākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto Satthārā paññattaṃ sikkhāpadaṃ maddanto lobhena abhībūto pariyaḍinnacitto¹⁵ cīvarādīmataṃ nissāya attano 30
sāmāññaṃ vijahitvā pamatto vejjakammadūtakammādīni karoti veḷudānādīni nissāya jīvikaṃ¹⁷ kappeti¹⁸, ayaṃ anummatto pi ummattasadiṣṭā ummatto

¹ Bī kathēhiti. ² Ck hiraṃ, Bīd hiriottappaṃ. ³ Bīd idaṃ. ⁴ Bīd add van-ditvā. ⁵ Bīd -hati. ⁶ Bīd pubbe pesā garahati. ⁷ Bīd add ca. ⁸ Bīd -sānañca. ⁹ Bīd nīpphattiparī-. ¹⁰ Ck Bī -kkho āc-, Bī -kkhā āc-. ¹¹ Bīd lābhuppatti-ṭṭipā-. ¹² Ck Bī -uhi. ¹³ Bīd omīti evaṃ. ¹⁴ Bīd omīti yo. ¹⁵ Ck -diṇṇa-, Ck -dinna- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ Ck hīriot-. ¹⁷ Bīd -taṃ. ¹⁸ Ck -si.

nāma, evarūpassa khippaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajji
 kukkuccako esa mūlhesu² apanditesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasmā lā-
 bhatthikena ummattakena viya bhavītabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵
 pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññaṃ upasaṃharati so
 5 aññesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gahāti, rājāno pi naṃ⁶ ayaṃ ambesu sas-
 neho ti⁷ uce tthāne tthapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhin-
 deyyā ti bhayena dātābbaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati,
 yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸. evam attho vedītabbo, nā-
 na to ti lābhaṃ uppādentena naṇena viya bhavītabbaṃ, yathā naṇo hiriottappaṃ⁹
 10 pahāya naccagītavāditehi kīlaṃ katvā dhaṇaṃ saṃharati evam eva lābhatthikena
 hiriottappaṃ⁹ bhinditvā itthipurisadārakānaṃ¹⁰ soṇḍasahāyena viya hutvā nā-
 nappakāraṃ keḷiṃ karontena vicarītabbaṃ, yo evaṃ anaṇo so mūlhesu lābhaṃ
 na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakīṇṇavāco, rājāno hi amacca-
 parivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārito ghaṇaṃ viluttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhaṃsitā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kammaṃ ti¹¹ tattha
 sesesu¹² akathentesu yeva uttāhītvā asuko ca¹³ asuko ca nāma 'ti vadati¹⁴,
 ayaṃ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesiṭvā¹⁵ nisedhetvā
 imaṃ nissāya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi
 janā ayaṃ no rājapuriṣehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ kathyeyyā¹⁹ ti bha-
 20 yena tass' eva dhaṇaṃ denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana aku-
 tūhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esa te anusāsaniṭi esa amhākaṃ
 santikā tuyhaṃ lābhānusatthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.

3. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje

esā va jīvika seyyā yā cādhammena esanā ti 111.

gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttīti yā jīvītavutti, vinipātenā 'ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ visamakiriyāya vadhabandhana-
 garahādini²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ Bīd anummatto in the place of na u. ² Bīd anumūlesu, Bīd amūlhosu. ³ Bīd pa-. ⁴ Bīd etthāpi. ⁵ Bīd add pana. ⁶ Bīd taṃ, C^k omits pi naṃ. ⁷ Bīd hoti, Bīd hotīti. ⁸ Bīd labhate lābhan ti. ⁹ Bīd hiro-. ¹⁰ Bīd -dārikadārakānaṃ, Bīd -dārikadārikānaṃ. ¹¹ Bīd adds vutte. ¹² C^k sesu. ¹³ C^k omits ca. ¹⁴ manusso --- vadati wanting in Bīd. ¹⁵ Bīd -setvā. ¹⁶ C^k rājapariyesati, C^k rājāparisesati, Bīd rājāpurīsehi, Bīd rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ Bīd -tta. ¹⁸ Bīd viyu-. ¹⁹ Bīd -yyāsi. ²⁰ C^k tasseva pavadanti, C^k tasseva vadenti. ²¹ Bīd lābhādisu anu-. ²² Bīd -cariyāya. ²³ C^k Bīd gātha-. ²⁴ Bīd attano vi-. ²⁵ C^k -yaṃ. ²⁶ C^k cā. ²⁷ Bīd add vinipātakiriyāya. Bīd ca bandhana-. ²⁸ so C^k Bīd attāni, Bīd attā.

dhanalābhañ ca sabbañ dhir athu nindāmi garahāmīti¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanāñ gahetvā, anāgāro paribbajō ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyañ⁴ careyya, kiñkāraṇā: esā va jīvika seyyā yā cādhammena⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jivikapariyesanā⁷ tato esā pattahatthassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā sataguṇena saḥassaguṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya guṇaṃ vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjañ pabbajitvā dhammena bhikkhañ pariyesanto samāpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi. 10

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagaralikkabhikkhu¹⁰ ahoṣi, ācariyo pana aham evā¹¹ 'ti. Lābhagarahajātakaṃ¹¹.

8. Macchuddānājātaka.

Agghanti macchā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 15 ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente Bodhisatto kuṭimbikakule¹² nibbattitvā viññūtaṃ patto¹³ kuṭumbaṃ saṇṭhapesi. Kanitṭhabhātaro¹⁴ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakaṃ vohāraṃ sādheṣāma¹⁶“ 'ti ekaṃ gāmaṃ gantvā kahāpaṇa-saḥassaṃ labhitvā āgacchantā nadītitthe nāvaṃ paṭimānento¹⁷ puṭabhattaṃ bhuñjimsu. Bodhisatto atirekabhattaṃ Gaṅgāya macchānaṃ datvā nadīdevatāya paṭtiṃ adāsi, devatā paṭtiṃ 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vadḍhitvā attano yasa-vadḍhiṃ¹⁹ āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ aññāsi. Bodhisatto pi

¹ Bīd -mi. ² Bīd eten. ³ Bī anāgāho, Bī anāgeho ⁴ Ck adhammañ, Bīd -yañ.

⁵ Ck ca adh-. ⁶ Bī esanā, Bī esana. ⁷ Ck -kañ-, Ck -ka corr. to kañ, Bī -ta-, Bīd -tañ-. ⁸ Ck pattu-, Ck pattā corr. to patta-. ⁹ Bīd abhiññāsamā-

¹⁰ Ck -hita-, Bīd -garahabhi-. ¹¹ Ck -garukajā-, Bī -gahejā-. Bīd add sattamañ.

¹² Bīd kuṭumbiya-. ¹³ Bīd -tappatto. ¹⁴ Bī -bhā-, Bīd -bhātā. ¹⁵ Bīd pitari - te. ¹⁶ Bīd karissāma. ¹⁷ so Ck; Bīd paṭimānento. ¹⁸ Bīd omit ca. ¹⁹ Bī -vutti, Bīd -vuddhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgam pattharitvā nipanno niddam okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 paṇe Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya
 kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekam sakkharābhaṇḍikaṃ³ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesam nāvaṃ abhirūhita
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁴ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁵ „sakkhara-
 bhaṇḍikaṃ uduke khipissāmi⁶“ sahassabhaṇḍikaṃ khipitvā
 „bhātika sahassabhaṇḍikā uduke patitā, kin ti karomā“⁷ 'ti
 āha. „Uduke patitāya kim karissāma, mā cintayīti“⁸ nadi-
 10 devatā cintesi „aham iminā dinnam pattim anumoditvā dib-
 bayasena vadḍhitā⁹, etassa santakaṃ rakkhissāmi“¹⁰ attano
 ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekam mahāmaṃkaṃ macchaṃ
 gilāpetvā sayam ārakkhaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ
 gantvā „bhātā me vaṇcīti“¹¹ ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā¹²
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭaniṃ¹³ upagūhitvā¹⁴
 nipajji. Tadā kevattā macchaṃ¹⁵ gahaṇatthāya jāle¹⁶ khipimsu.
 So maccho devatānubhāvena jālaṃ pāvisi. Kevattā taṃ ga-
 hetvā¹⁷ vikkiṇitum nagaraṃ pavittā. Manussā mahāmacchaṃ
 disvā mūlaṃ pucchanti. Kevattā „kahāpaṇasahassaṃ ca satta“¹⁸
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁹ „ti vadanti. Manussā „sahassaggha-
 ṇakamaccho“²⁰ pi no diṭṭho²¹ ti parihāsaṃ karonti. Kevattā
 macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imaṃ
 macchaṃ gaṇhathā“²² 'ti āhaṃsu. „Kim assa mūlaṃ“²³ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“²⁴ 'ti. „Aññesaṃ dadamāṇā
 25 kathaṃ dethā“²⁵ ti. Aññesaṃ sahassena ca sattahi ca māsa-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“²⁶ 'ti.
 So tesam satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchim phālayamāṇā²⁷ sahassabhaṇḍikaṃ disvā

¹ C^o vālu-, Bⁱ vālikāyaṃ, B^d vālukāyaṃ. ² B^d -ma. ³ B^d -ra-. ⁴ Bⁱ -jho-, B^d -jjhe-. ⁵ C^o koṭṭhetvā corr. to koṭhe-, B^d khobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍikaṃ - - - cintayīti wanting in Bⁱ. ⁷ B^d -itvā. ⁸ B^d -raṃ. ⁹ Bⁱ attani, B^d aṭani. ¹⁰ B^d -guyhi-. ¹¹ Bⁱ macchā, B^d maccha. ¹² B^d -laṃ. ¹³ C^o omits gahetvā. ¹⁴ B^d add ca. ¹⁵ B^d agghanti. ¹⁶ C^o -naka-, B^d -niko-. ¹⁷ Bⁱ phāletvā, B^d phālayamāṇā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ oloketvā attano lañ-
cham¹ disvā sakabhāvaṃ² ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṃ
maccham aññesaṃ dadamānā sahasseṇa c'eva sattahi ca³ mā-
sakehi, denti amhe pana datvā sahasassa⁴ amhākaṃ santa-
kattā satt' eva māsake gahetvā adamsu, idaṃ antaraṃ ajā- 5
nantam na sakkā kañci⁵ saddahāpetun“ ti cintetvā paṭhamam
gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṃ sahasaṃ,
na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
mayhañ ca assū⁷ idha satta māsā, 10
aham pi taṃ macchuddānaṃ⁸ kiṇeyyan ti. 112.

Tattha adhikaṃ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṃ sahasaṃ
agghatitī vadanti⁹, na so atthi yo imaṃ saddaheyyā ti so puriso n'atthi¹⁰
yo imaṃ kāraṇaṃ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ 15
vā¹¹ macchā agghantitī yo imaṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi
na gahitā ti pi¹² attho, mayhañ ca assū¹³ 'ti mayhaṃ pana¹⁴ sattamāsakā
ahesuṃ, macchuddānaṃ¹⁵ ti macchavaggaṃ¹⁶, tena hi marcheṇa saddhīm
aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁷ sakalam pi macchuddānaṃ¹⁸ sandhāy'
etaṃ vuttaṃ, kiṇeyyan ti kiṇissaṃ¹⁹, satt' eva māsake datvā ekamacchamattaṃ²⁰
gaṇhiṃ ti attho. 20

Evañ ca pana vatvā idaṃ²¹ cintesi²²: „kin nu kho nissāya
mayā ete kahāpaṇā²³ laddhā“ ti. Tasmim khane nadīdevatā
ākāse adissamānarūpā²⁴ ṭhatvā „aham Gaṅgādevatā, tayā
macchānaṃ atirekabhattaṃ datvā mayhaṃ patti²⁵ dinnā, tenā- 25
haṃ tava saṃtakam rakkhanti²⁶ āgatā²⁷“ ti dipayamānā

2. Macchānaṃ bhojanaṃ datvā mama dakkhiṇam ādisi²⁸,
taṃ dakkhiṇaṃ sarantiyā kataṃ apacitīm tayā ti 113.
gātham āha.

¹ C^o lañjaṃ? B^d lañcanam. ² B^d sakasantakabhā-. ³ Bⁱ omite ca. ⁴ Bⁱ
-ssāya, B^d -ssaṃ. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^k B^d imaṃ. ⁷ C^k B^d assu. ⁸ B^d mac-
chadānaṃ. ⁹ B^d -titi. ¹⁰ B^d na atthi. ¹¹ B^d omit vā. ¹² B^d omit pi. ¹³
B^d panassa. ¹⁴ B^d macchadānaṃ. ¹⁵ C^k -ggā. ¹⁶ B^d bandhanāmaṃ. ¹⁷ B^d
sakalamacchadānaṃ. ¹⁸ C^k kiṇissa, B^d kiṇi. ¹⁹ B^d etthakaṃ macchavaggaṃ.
²⁰ B^d imaṃ. ²¹ Bⁱ mantesi. ²² C^k Bⁱ -ne, C^o -ne corr. to -ne, B^d -ne. ²³
C^k -rūpena, B^d dissamānarūpā. ²⁴ C^k pattiṃ. ²⁵ all four MSS. -ti. ²⁶ C^k
-tiyā āsatā. ²⁷ B^d āsatā.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ bhāne pattidānaṃ dakkhiṇā¹ nāma jātaṃ,
kataṃ apacittiṃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ katapacittiṃ² sarantiyā³ idaṃ⁴
tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ pana sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶
5 kūṭakammaṃ sabbaṃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussa-
tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana
tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam te āharitvā adāsiṃ, idaṃ¹⁰
tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṃ tvaṃ nēva gaṇhāhīti¹¹“
vatvā tatiyaṃ gātham āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi taṃ devatā pūjayanti
yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke
vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ
rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpaṇe na¹⁹ dātukāma²⁰
evam āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun“ ti²¹ tassa
20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā
kaniṭṭhabhātā idāni kūṭavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahaṃ evā“ 'ti.
Macchuddānājātakaṃ²².

25 9. Nānacchanda-jātaka.

Nānacchanda²⁴ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābhaṃ ārabha ka-
thesi. Vatthum Ekādasanipāte Jūṇhajātaka āvibhavissati.

¹ Bā - nani. ² taṃ dakkhiṇaṃ - - - apicittiṃ wanting in Bī. ³ Bā add mayā.
⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bā add ca. ⁶ Bī kaṭa, Bā kata. ⁷ Bā idāni. ⁸ Ck vaḍḍhiṃ,
Bā vaḍḍhi. ⁹ Bā nassāti. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni,
Bī pati. ¹³ Ck -yi, Bā -si, Bī bhavañcayī. ¹⁴ Bā dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶
Bā vaḍḍhi. ¹⁷ Ck pan. ¹⁸ Ck -bhī-, Bā -dubbhi-. ¹⁹ Bā -naṃ. ²⁰ Bā
adā-. ²¹ taṃ puggalaṃ - - - kātun ti wanting in Bī. ²² Bā dhammadesanaṃ.
²³ Bā macchadāna-, and āda aṭṭhamā. ²⁴ Bā nānacchanda.

Atīte pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe
 rajjaṃ kārente tassa aggamaheṣiṃ kucchimhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyaṃ ippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasaṃ 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam enaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭeṇādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṃ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sāṭakaṃ gahetvā ghaṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsenta⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmim̐ khaṇe nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 ṭhito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ ñatvā brāhmaṇim̐ āmantesi. Sā „kiṃ ayya“ 'ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 amhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kin te rañño 15
 santike pavattiya⁹, brāhmaṇā jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha man“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇena vissajjesuṃ. So tesam̐ va-
 sanageham sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyaṃ brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyaṃ rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ 'ti
 pucchi. „Āma devā“ 'ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ 'ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ 'ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ 'ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariyaṃ rattim te

¹ Bīd sabbasi-. ² Bīd jara-. ³ Ck suraṃ. ⁴ Bīd ukkhipāpetvā. ⁵ Ck Bīd -to.
⁶ Bīd -ketvā. ⁷ Bīd amitta. ⁸ Ck āgantvā corr. to āgatā, Bīd gantvā, Bīd āgato.
⁹ Ck -yāsā, Bīd pattiya, Bīd pattayasā. ¹⁰ Ck sāmī, Bīd sāmīti. ¹¹ Bīd -manā.
¹² Bīd -te. ¹³ Bīd atha porāṇakaparahito brā-. ¹⁴ Ck amutto. ¹⁵ Bīd adds tam
 pi gehaṃ sallakkhetvā, Bīd tassa gehaṃ s. ¹⁶ Ck -ruhi, Bīd -rūyhi. ¹⁷ Ck
 -ṇam, Bīd kiṃ sobhananti, omitting asobhanan ti. ¹⁸ Ck -no, Ck -ṇo, Bīd -ṇam.
¹⁹ Bīd viggaho. ²⁰ Bīd porāṇakapa-.

nakkhattaṃ diṭṭhaṃ“ ti pucchi. „Āma devā“ 'ti. „Atthi koci gāho“ ti. „Āma mahārāja, aṭṭharattim tumhe amittavasam gantvā muhuttan' eva muttā“ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban“ ti sesabrāhmaṇe nikkaḍḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paṇanno 'smi, te varaṃ gaṇhā“ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhim mantevā gaṇhissāmīti“. „Gaccha mantevā ehīti“. So gantvā brāhmaṇiṇ ca puttaṃ ca suṇisaṃ ca dāsiṃ ca pakkosivā³ „rājā me varaṃ deti“, kiṃ gaṇhāmīti“ pucchi. Brāhmaṇī „mayham dhenusataṃ ānehīti“
 10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayham kumudavaṇṇehi⁴ sindhavehi yuttaṃ ājaṇṇarathan“ ti. Suṇisā „mayham maṇi-kuṇḍalam ādiṃ⁵ katvā sabbālaṃkāraṃ“ ti. Puṇṇā nāma dāsi „mayham⁶ udukkhalamusalaṃ c' eva suppaṇ cā“ 'ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṃ gaṇetukāmo raṇṇo santikaṃ gantvā
 15 „kiṃ brāhmaṇa pucchito te dāro“ ti. „Puṭṭho⁷ āma mahārāja⁸, pucchitā⁹ na pan' ekacchandā¹⁰“ ti vatvā paṭhamam gāthadvayaṃ¹¹ āha:

1. Nānacchandā¹⁴ mahārāja ekāgāre vasāmase,
 aham gāmavaraṃ icche, brāhmaṇī ca gavaṃ sataṃ, 115,
- 20 2. Chatto¹⁵ ca ājaṇṇarathan, kaṇṇā ca maṇikuṇḍalam,
 yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalam abhikaṃkhattī¹⁶. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ sataṃ ti rohiṇīnam¹⁷ guṇṇam¹⁸ sataṃ, kaṇṇā ti suṇisā, yā c' esā ti yā esā ambhakaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsi esā jammikā lāmikā suppaṇusalehi saddhim udukkhalam abhikaṃkhatti¹⁹
 25 icchatīti²⁰.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitaṃ dethā“ 'ti āṇāpento

¹ B^d viggaho-. ² B^d -hāhī. ³ B^d -sāpetvā. ⁴ B^d dadāti. ⁵ B^d adda catuhi.
⁶ B^d ādi. ⁷ dhenusataṃ - - - dāsi mayham wanting in Bⁱ. ⁸ B^d pucchitā te puttadārā, Bⁱ te puttadāro puṭṭho. ⁹ Bⁱ omits puṭṭho. ¹⁰ B^d devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ Bⁱ -te, C^{ks} -to. ¹² B^d anekacchandā in the place of napaneka-. ¹³ C^{ks} gātham. ¹⁴ C^{ks} nānācch-, B^d nānācch-. ¹⁵ B^d putto. ¹⁶ C^{ks} -khatti. ¹⁷ Bⁱ dhenuna, B^d khira. ¹⁸ Bⁱ guṇa, B^d gunnaṃ. ¹⁹ B^d -tīti.
²⁰ B^d -ati.

3. Brāhmaṇassa gāmvaram detha brāhmaṇiyā gavam satam
 Chattassa ājaññaratham¹ kaññāya manikuṇḍalam,
 yañ c' etam Puṇṇikam jammiṃ paṭipādetha udukkhalan
 ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yañ² etam Puṇṇikan ti vadati taṃ jammiṃ udukkhalam paṭipādetha sampaṭicchādethā ti.

Iti rājā yañ³ brāhmaṇena patthitam⁴ tañ ca aññañ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā“⁵ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
 tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahosi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakaṃ⁸.

10. Silavīmaṃsajātaka.

15

Sīlam kireva kalyāṇan ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ silavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Vatthum pana paccuppannam pi atītam pi heṭṭhā Ekanipāte Silavīmaṃsajātake vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa 20
 purohito „attano sīlam vīmaṃsissāmīti“⁹ heraṇṇakaphalakato¹⁰
 dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
 coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayimsu. So antarāmagge
 ahigunḍike sappam kilāpente¹¹ addasa. Atha naṃ rājā disvā
 „kiss' evarūpam¹² akāsīti“¹³ pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlam 25
 vīmaṃsitukāmatāyā“¹⁴ ti vatvā¹⁵

1. Sīlam kir' eva kalyāṇaṃ sīlam loke anuttaram,
 passa ghoraviso nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Cks -ssājañña-, B^{id} puttassa aja-. ² B^{id} add ca ³ B^{id} omitt yañ. ⁴ Ck patitam, C^o patthi, Bⁱ patl, B^d patti. ⁵ B^{id} -jjāhi. ⁶ B^{id} dhammade-. ⁷ Cks nānacch-, Bⁱ nāch-, B^d nānāch-, B^{id} add navamaṃ. 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265. ⁸ B^d hl-, Bⁱ hiraññapa-. ⁹ Bⁱ kilāyante, B^d kilayante. ¹⁰ B^{id} rājā kasmā evarūpaṃ. ¹¹ B^{id} add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādhissāṃ loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.
3. Nātināṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āha.

Tattha sīlaṃ ti ācāro kirā 'ti anussavatto nipāto, kalyāṇaṃ ti sobha-
ṇaṃ³, sīlaṃ kira⁴ kalyāṇaṃ ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā 'ti attānaṃ
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭheti parena pana⁵ na viheṭhiyati,
samādhissāṃ ti sāmādiyāmi⁶, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayaṃ ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampatlechitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhādīnaṃ paṭipattiṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmi⁶ attho, virocati⁷ pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evam Bodhisatto tihi gāthāhi sīlavaṇṇaṃ pakāśento rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnaṃ ca bahudhanaṃ⁷ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraññi-
kato⁸ kahāpaṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmīṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ⁹ lāmakhabbhāvo sīlass⁹ eva ca¹⁰ jeṭṭhakabhāvo
20 ñāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjaṃ me¹¹ anujānāhīti¹² anu-
jānāpetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹³ nib-
battetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
95 sīlavīmaṃsako purohitabrāhmaṇo¹⁵ ahaṃ evā¹⁶ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakam¹⁶. Abbhantaravaggo catuttho¹⁷.

¹ Ck -vatti, B¹ -vutthi. ² B¹ omīti āha. ³ Ck -naṃ. ⁴ B¹ kira. ⁵ B¹
parehi pi. ⁶ B¹ -da-. ⁷ C¹ bahūṃ-. ⁸ B¹ hiraññaḥhalakato. ⁹ B¹ jātikula-
gotta-. ¹⁰ B¹ omīti ca. ¹¹ B¹ me pabbajjaṃ. ¹² B¹ abhiññā ca. ¹³ B¹
add ca. ¹⁴ B¹ dhamma-de-. ¹⁵ B¹ -to-, and add pana. ¹⁶ B¹ add dasamaṃ.
¹⁷ B¹ add tassuddānaṃ: abbhantaraseyyakaṇḍa vaddhakaṃ sīrijātakam maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraḥa macchadānaṃ nānāchaṇḍam sīlavīmaṃsakaṃ abbhān-
taravaggo ti vuccati.

5. KUMBHA VAGGA.

1. Bhadraghatajātaka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṃ ārabha kathesi. So kira mātāpitunnaṃ santakā¹ cattālisahiraññaḷoṭṭiyo pānavyasanena² 5 nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṣṣaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasātake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gahetvā⁷ niharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṃ⁸ nissāya kālaṃ akāsi. Tam enaṃ kaḍḍhetvā⁹ bahi chaḍḍesum¹⁰. Anāthapiṇḍiko viharāṃ gantvā sabbaṃ taṃ bhāgineyyassa 10 pavattiṃ Tathāgatassa ārocesi. Satthā¹¹ „tvam etaṃ¹²“ kathaṃ santappessasi yam ahaṃ pubbe sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā¹³ santappetum nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇāsīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 15 Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālisakoṭṭidhanaṃ ahosi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādīni puññāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vithiṃ āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ kāretvā mahā- 20 janaparivuto nisīditvā suraṃ¹⁸ pātuṃ ārabhi. So laṃghanaḍḍhavanagītanaccādīni¹⁹ karontāpaṃ sahaṣṣaṃ²⁰ dadamaṇo itthiṇḍasuraṇḍamaṃsaṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvam²¹“ gītaṃ tvam²² naccaṃ tvam²³ vāditaṃ“ ti samajjatthiko²⁴ pamatto²⁵ hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālisakoṭṭidhanaṃ²⁶ upabhoga- 25

¹ Ck: -kā. ² Ck: pana-. B: pānabya-, B: pānabyā-. ³ B: āg-. ⁴ B: punassa.

⁵ B: punāgataṃ. ⁶ B: -yaṃ, Ck: jivā. ⁷ B: gāhāpetvā. ⁸ C: -kuḍḍhaṃ?

B: -kutaṃ, B: -kuṭṭaṃ. ⁹ B: -itvā, B: ākaḍḍhitvā. ¹⁰ B: chaḍḍe-, B: chaḍḍe-.

¹¹ B: adds kira, B: kim. ¹² C: ekaṃ. ¹³ B: adds pavī, B: pi. ¹⁴ Ck: nibbatti.

¹⁵ B: add pana. ¹⁶ B: kālakāto-. ¹⁷ so Ck; C: āvaritvā, B: vitti vicaritvā.

B: vithiyaṃ otaritvā. ¹⁸ Ck: surā. ¹⁹ in the place of gīta, B: has ābharaṇa,

B: suraṇa. ²⁰ B: repeat sahaṣṣaṃ. ²¹ B: kva. ²² B: kva. ²³ Ck: B:

samajji-. ²⁴ B: vasamitto. ²⁵ Ck: satāsītikoṭṭi-, C: sattāsītī-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ nātvā
puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
hīti“ ovaditvā⁶ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pivanto
vicari⁸. Ath⁹ ekadivasaṃ matto taṃ kumbhaṃ ākāse khipitvā¹⁰
paṭicchanto¹⁰ ekavāraṃ virajjhi¹¹. Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
10 kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍam¹² nissāya kā-
lam akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭaṃ¹³ laddhāna dhuttako
yāva so¹⁴ anupāleti tāva so sukham edhati. 121.
- 15 2. Yadā matto ca ditto¹⁵ ca pamādā kumbhaṃ abbhida
tadā¹⁶ naggo ca pottho¹⁷ ca pacchā bālo vihaṇṇati. 122.
- a. Evam eva yo dhānaṃ laddhā amatto¹⁸ paribhuñjati
pacchā tappati¹⁹ dummedho kuṭaṃ²⁰ bhinno²¹ va dhuttako ti 123.
imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

- 20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samattham kum-
bhaṃ, kuṭaṃ²⁰ ti kumbhavevacanaṃ, yāvā²² 'ti yattakaṃ kālaṃ, anupāletiti
yo koci evarūpaṃ labhītvā yāva rakkhati tāva so sukham edhatīti attho,
matto ca ditto¹⁵ cā 'ti surāmadena matto dappena ditto¹⁵, pamādā kum-
bhaṃ abbhida ti pamādena kumbhaṃ bhīndi²³, naggo ca pottho²⁴ cā 'ti
25 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁵ pottho, evamevā 'ti evam evaṃ²⁶,
amatto²⁷ ti appamāṇena²⁸, tappatīti socati.

„Tadā bhadrageṇaṭṭhako²⁹ dhutto seṭṭhibhāgineyyo ahoṣi.
Sakko pana aham evā³⁰ 'ti. Bhadrageṇaṭṭhako jātakam³⁰“.

¹ Ck -gapakāra-, B^d -gagūpakara-, Bⁱ -gupakaraṇādīni. ² Bⁱ vi, B^d pi. ³ C^e -jjento. ⁴ B^d -na āg-. ⁵ Ck yathā, B^d yathā ayam, Bⁱ omīta yathā. ⁶ B^d ovādetvā. ⁷ B^d add suraṃ. ⁸ B^d -ratī. ⁹ C^e repeats khipitvā. ¹⁰ B^d sampa-
¹¹ Ck Bⁱ -rajji. ¹² Bⁱ -kuṭaṃ, B^d -kuṭṭaṃ. ¹³ C^e kū-. ¹⁴ B^d naṃ. ¹⁵ B^d ritto. ¹⁶ C^e tato. ¹⁷ B^d potho. ¹⁸ B^d pamatto ¹⁹ Ck^e tapati. ²⁰ C^e kū-.
²¹ so Ck^e; Bⁱ bhītvā, B^d phidā. ²² B^d yāvan. ²³ Ck^e bhijji. ²⁴ B^d potho, Bⁱ heṭhā. ²⁵ C^e nivattattā corr. to -vatthattā ²⁶ B^d eva. ²⁷ Ck^e -ttā, B^d pamatto. ²⁸ Ck^e -nena, C^e -nena corr. to -ṇena, B^d pamādena. ²⁹ Bⁱ surageṇa-
³⁰ Bⁱ surāgeṇa-, B^d add pathamaṃ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassaṃ mahārājā 'ti. - Idam Satthā Jetavane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasam¹ navaghatamissakam² sālibhattam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Abbhantarajātake³ vatthusadisam eva. Tādāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero tam āsanasālāya nisīdāpetvā Kosalarāṇño nivesanam gantvā rohitamaccharasam⁵ navasappimissakam sālibhattam āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ⁶ bhattam adāsi. Ath' ekadivasam⁷ dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁸ evarūpena nāma bhojanena santappesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamātāya patthitam deti, pubbe⁹ pi adāsi yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyam nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahoṣi, agga-mahesī pana¹⁰ Suphassā¹¹ nāma kākī ahoṣi, senāpati Sumukho¹² nāma. So asītikākasahasseehi¹³ parivuto Bārāṇasim upanissāya vasi. So ekadivasam Suphassam¹⁴ ādāya gocaram pariyesamāno¹⁵ Bārāṇasirāṇño mahānasamattakena agamāsi. Sūdo raṇño nānāmacchamamsavikatiparivārabhojanam¹⁶ sampādetvā thokam bhājanāni vivaritvā usumam palāpento aṭṭhāsi. Su-¹⁷ phassā¹⁸ macchamamsagandham¹⁹ ghāyitvā rājabhojanam bhuñ-jitukāmā hutvā tam divasam akathetvā²⁰ dutyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā“ ti vuttā²¹ „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthīti“ vatvā „kīdiso²² dohaḷo“ ti vutte „Bārāṇasirāṇño bhojanam bhuñjitukām' amhi²³, na kho pana²⁴

¹ Bīd dinnam, C² -sa. ² C² -sata-, Bīd navasappimī-. ³ Bīd kathitam-, Bīd -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamamsarasam. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd panassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bīd -yesanto. ¹² C² -paribhojanam, Bīd -paṇitabbo-. ¹³ C² Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd mainasamaccha-. ¹⁵ Bīd adds va. ¹⁶ Bīd vutte. ¹⁷ Bīd kīm. ¹⁸ Bīd -momhi, Bīd -māmbhi.

sakkā mayā taṃ laddhum, tasmā jīvitam pariccajissāmi devā“
 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
 „kiṃ mahārāja anattamāno sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
 ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārājā“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā“
 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇaṃ ka-
 thetvā „etha bhattaṃ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhim Bārā-
 ṇasim¹ pavisitvā mahānasassāvidūre² kāke vagge vagge katvā
 tasmiṃ tasmiṃ tḥāne ārakkhatthāya³ tḥapetvā sayam atṭhahi
 10 kākayodhehi⁴ saddhim mahānasacchadane nisīdi. Rañño
 bhattaharaṇakālaṃ ullokayamāno⁵ te ca kāke āha: „ahaṃ rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pāteṣāmi, bhājanesu⁶ patitesu
 mayhaṃ jīvitam n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ
 bhattaṃ cattāro macchamaṃsaṃ gahetvā⁷ sapajāpatikaṃ kākā-
 15 rājam⁸ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti' vutte¹⁰ 'pacchato ehitīti'¹¹
 vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatiṃ sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājāṅgaṇaṃ¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayam uppa-
 titvā bhattacharakassa¹⁶ ure nisīditvā nakhapañjarena¹⁷ pahari-
 20 tvā kaṇayaggavaṇṇena¹⁸ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhihantvā¹⁹
 utṭhāya dvihi pādehi²⁰ mukhaṃ assa pidahi. Rājā mahātale
 caṃkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyam
 disvā bhattacharakassa²¹ saddaṃ datvā „bho bhattachāra“²², bhā-
 janāni²³ chaḍḍetvā²⁴ kākam eva gaṇhā²⁵ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaḍḍetvā²⁶ kākam dālhaṃ gaṇhi. Rājā pana²⁷ „ito
 ehīti“ āha. Tasmiṃ khaṇe²⁷ kākā āgantvā attano pahonakaṃ

¹ Bīd -siyam. ² Bīd -sassa avi-. ³ Bīd ārakkhatthāya. ⁴ Bīd kākāsūrayo-

⁵ Bīd olokiyamāno. ⁶ Bīd add pana. ⁷ Bīd adds netvā, Bī netvā passa. ⁸ Bīd

-rājānaṃ. ⁹ C^s adds ca. ¹⁰ Bīd add mama. ¹¹ C^s ehitī, Bīd ehitī. ¹² Bīd add

rañño. ¹³ Bīd kārena. ¹⁴ Bīd gāhāpetvā. ¹⁵ Bī -ne, Bīd -ṇa. ¹⁶ Bīd -karakassa.

¹⁷ Bīd -pañcārena. ¹⁸ Bīd kalāyaggasadisena. ¹⁹ C^s -gantvā, Bīd abhīpaharanto.

²⁰ Bīd pakkhapā-. ²¹ Bī -karakassa. ²² Bī -kāraka, Bīd -hāraka. ²³ Bīd bhat-

tabhā-. ²⁴ C^s chaḍḍhe-. ²⁵ Bīd -hāhi. ²⁶ Bīd rājāpi nam. ²⁷ Bīd add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato
 sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjiṃsu. Te pi atṭha janā gantvā rā-
 jānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpa-
 santo⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā
 pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa
 ca nasaṃ khaṇdesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ
 na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammam akāsīti“. Kāko „mahā-
 rāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasiṃ upanissāya vasati, aham assa
 senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṃ bho-
 janam bhuñjitukāma, rājā tassā dohaḷam mayham ācikkhi,
 aham tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajitvā āgato, idāni me
 tassā bhojanam pesitaṃ, mayham manoratho matthakaṃ patto,
 iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ⁶ katan⁷ ti dipento

1. Bārāṇassaṃ⁷ mahārāja kākarājā nivāsiko
 asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124.
2. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā maccham⁸ icchati
 rañño mahānase pakkaṃ paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āham pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
 bhattu apacitiṃ kummi, nāsāyam akaraṃ vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassan⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhavasana-
 nako, pakkaṃ ti nānappakāreṇa sampāditaṃ, keci siddhaṃ ti sajjhāyanti, pac-
 cagghaṃ¹¹ ti accuṇṇaṃ¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā pacceka-
 paccekamettamahagghaṃ¹⁴ ti paccagghaṃ, tesāhaṃ pahito dūto rañño
 camhi idhāgato ti tesā ubhinnaṃ pi aham dūto ānattikaro rañña¹⁵ c'
 amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitiṃ kummi ti sv-
 āhaṃ evaṃ āgato¹⁸ attano bhattu apacitiṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsā-
 yaṃ¹⁹ akaraṃ vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitaṃ
 aganayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pātāpetuṃ bhattahārakasā nāsāya mukhatuṇḍena²²
 vaṇaṃ akāsīti, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ
 danḍaṃ²³ karoṭhā 'ti.

¹ Bīd -meneva. ² Bīd -miṃsu. ³ Ck Bīd sesā, Bī sesa. ⁴ Cks -laṃ. ⁵ Bīd vū-
 pasami. ⁶ Bīd add kammaṃ. ⁷ Bī -nasyaṃ, Bīd -nassyaṃ. ⁸ Bī tasmitum, Bīd
 bhakkhītum. ⁹ Bī -nasyaṃ, Bīd -nassyaṃ. ¹⁰ Cks -sako. ¹¹ Ck paccagghaṃ,
 Bīd paccakkhaṃ. ¹² Ck abbhunṇaṃ, Bīd abhinṇaṃ. ¹³ Bī samparivārītaṃ, Bīd
 samparivāsītaṃ. ¹⁴ C -mettha-, Bīd omīti one pacceka. ¹⁵ Bīd rañño. ¹⁶ Bīd
 ca amhi. ¹⁷ Cks attano, Bī atto. ¹⁸ Bīd āpatto. ¹⁹ Bīd nāsāya. ²⁰ Cks aga-
 nitvā, Bīd aganetvā. ²¹ Bīd -bhojanaṃ. ²² C Bīd -tuṇḍakena. ²³ Bī danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayam tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhajje kātuṃ¹ na sak-koma, gāmadīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na la-bhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jīvitam pariccejati²
 5 ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti gunesu pasīdi-tvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chat-tena⁵ rājānam eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnam⁹ pi¹⁰ tesam attano bhojananiyāmena bhattaṃ patṭhapesi, sesakākānaṃ
 10 devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammanāṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bo-dhisattassa ovāde ṭhatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañ-casilāni rakkhī¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Su-
 15 patto pana¹⁸ aham evā¹⁹“ ti. Supattajātakaṃ²⁰.

3. Kāyavicchindajātaḥ.

Putṭhassa me ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto añña-taraṃ purisaṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira eko²⁰ puriso paṇḍurogena aṭṭito²¹ vejjeḥi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ
 20 paṭijaggitum sakkotīti“ cintesi. Tassa²² etad ahosi: „sac' āhaṃ imamhā rogā vutṭhahissāmi²³ pabbajissāmi“ ti. So katipāhen' eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁴ hutvā Jetavanaṃ gantvā²⁵ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ
 25 kathaṃ samutṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imamhā rogā vutṭhito pabbajissāmi' cintetvā pabbajito c' eva arahattaṃ ca patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ Bī sukhahajje tum, Bā suhajje tum. ² Bīd -ji. ³ Bī dhammākatthiko, Bā dhammakatthiko. ⁴ Bīd taṃ, leaving out ca. ⁵ Bīd setacha-. ⁶ C^s supannassa, Bīd bodhisattassa. ⁷ Bīd guṇe. ⁸ Bīd naṃ. ⁹ Bī -nnā, Bā -nnaṃ. ¹⁰ C^s hi. ¹¹ Bīd ekadopi. ¹² Bī ṭhapesi. ¹³ C^s -imsu, Bīd rakkhati. ¹⁴ Bīd add pana. ¹⁵ Bīd pavattati. ¹⁶ Bīd dhammade-. ¹⁷ Bīd sumukhose-. ¹⁸ C^s omit pana. ¹⁹ Bīd add dutiyaṃ. ²⁰ C^k kira eko. ²¹ C^k addhito, Bī atiko. ²² C^s athassa. ²³ Bīd muñcissāmi. ²⁴ C^s Bī ar-. ²⁵ Bīd add satthāraṃ.

sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave¹ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaddhim akaṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭum-
baṃ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahosi. Vejjāpi paṭijaggi-
tuṃ nāsakkhimsu, puttadāro pi² vippaṭisārī ahosi. So „imabhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmīti“ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā ārogo³ hutvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna-
sukhena viharanto „ettakaṃ kālāṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than“ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa⁸ me aññatarena vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaram⁹ 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape kataṃ. 127.
2. Ajaññaṃ jaññasamkhātaṃ asuciṃ sucisammataṃ
nāṇakuṇapaparipūraṃ jaññarūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyaṃ ti 129.

imā gāthā abbhāsi.

Tattha aññatarenā 'ti atṭhanavuttiyaṃ rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā 'ti rujanasabbhāvattā evaṃ laddhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa
pīḷiyamānassa, paṃsuni¹³ ātape katan ti yathā vātātapena¹⁴ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumāraṃ¹⁵ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā¹⁶ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññasamkhātan ti paṭikkūlaṃ¹⁷ amanāpam eva bālānaṃ manā-
pan ti samkhāṃ gataṃ, nāṇakuṇapaparipūraṃ ti kesādihi dvattimsāya
kuṇapehi paripūṇaṃ, jaññarūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 20

¹ B'd add idāneva. ² B'd pissa. ³ Ck ar-. ⁴ B'd -jivā. ⁵ B'd abhiññāyo ca samāpattiyo ca. ⁶ B'd add nāma. ⁷ B'd na laddhan. ⁸ B'd phu-. ⁹ Ck B'd kale-, B' kathevaṃ. ¹⁰ Ck paṃsūni. ¹¹ B'd ji-. ¹² B'd yatthapam-. ¹³ Ck B'd paṃsūni, B' paṃsumni. ¹⁴ B'd ātape. ¹⁵ B'd sukhuma. ¹⁶ B'd -ssati. ¹⁷ B' patikkūlaṃ, B'd paṭikkūlaṃ.

putthujjanassa¹ manūpaṃ sādthurūpaṃ paribhogasabbhāvaṃ² hutvā upatthāti,
 akkhitthā akkhiḍḍhako ti ādinā nayaṇa pakāsito assa³ sabbāvo bālānaṃ upat-
 thāti, āturaṇ ti niccagilānaṃ. adhimucchitā ti kilesamuccbhāya ativiya
 mucchitā, pajā ti andhabāla; uthujjanā, hāpenti maggaṃ sugatūpapat-
 tiyā ti imasmiṃ pūtikāye laggālaggitā hutvā apāyamaggaṃ pūrentā⁴ deva-
 manussabhediya sugatiupapattiyā maggaṃ parihāpenti⁵.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṃ niccātura-
 bhāvaṃ ca parigaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṃ cattāro
 brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Bahujānā sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsu) „Tadā tāpaṣo
 pana aham eva ahoṣiṃ“ ti. Kāyavicchinda jātakaṃ⁷.

6. Jambukhādakajātaka.

Ko 'yaṃ bindussaro⁸ vaggū 'ti. Idam Satthā Veḷu-
 15 vane⁹ viharanto Devadatta-Kokālike ārabha kathesi. Tadā hi
 Devadatte parihinalābhasakkāre Kokāliko kulāni upasaṃkamitvā „Deva-
 dattatthero Mahāsammata-paveniyā¹⁰ Okkāka-rājavamse jāto asambhinne
 khattiyavaṃse vaḍḍhito tipitako¹¹ jhānalābhi madhurakatho dhamma-
 kathiko, detha karoṭha¹² therassā“ 'ti Devadattassa vaṇṇaṃ bhāṣati.
 20 Devadatto pi „Kokāliko udiccabrāhmaṇakulā nikkhamitvā pabbajito
 bahussuto dhammakathiko, detha karoṭha Kokālikassā“ 'ti Kokālikassa
 vaṇṇaṃ bhāṣati. Iti¹³ te aññamaññassa vaṇṇaṃ bhāṣitvā kulagharesu
 bhuñjantā vicaranti. Ath' ekadivasam dhammasabbhāyaṃ¹⁴ katham
 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatta-Kokālikā aññamaññassa abhūta-
 25 guṇaṃ¹⁵ kathetvā bhuñjantā vicarantīti“. Satthā āgantvā „kāya nu
 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya
 nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' ete abhūtaguṇaṃ¹⁶ kathetvā
 bhuñjanti, pubbe p' evaṃ bhuñjiṃsu yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 30 Bodhisatto aññatarasmiṃ jambusaṇḍe¹⁵ rukkhadevatā

¹ Bīd omit andha. ² C^k parisakḥhasabbhāvaṃ, C^s sukḥhasabbhāvaṃ. ³ Bī asu-
 bhassa, Bīd asubha. ⁴ Bīd pūretvā, ⁵ Bīd -titi. ⁶ Bīd aham evā, omitting
 ahoṣi. ⁷ Bīd kayanibbinda-, and add tatiyaṃ. ⁸ Bīd bindusaro. ⁹ Bīd jetavana-
¹⁰ C^k -paveniyā. ¹¹ Bīd tipitakadhara. ¹² Bī omits karoṭha. ¹³ Bīd omit iti.
¹⁴ Bīd add bhikkhu. ¹⁵ Bīd -guṇakatham. ¹⁶ Bīd jambuvanaṇḍe.

hutvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinno jambu-
pakkāni khādati. Ath' eko sigālo āgantvā uddham oloken-to
kākaṃ disvā „yan nūnāhaṃ imassa abhūtaguṇaṃ" kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇaṃ kathento imaṃ gā-
tham āha:

5

1. Ko 'yaṃ bindussaro vaggu pavadantānam' uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisatena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisinno⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nāṃ' eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha naṃ kāko paṭipasamsanto⁸ dutiyaṃ gātham āha:

2. Kulaputto va' jānāti kulaputte¹⁰ pasamsitum,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayhaṃ vyagghapotaka- 15
samānavanṇo khāyasi¹³, tena taṃ vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴,
bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadatthaṃ jambupakkāni khāda,
ahan te dadāmiti.

Evaṃ ca pana vatvā jambusākhāṃ cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakathaṃ kathetvā jambūni khādante disvā tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Cirassaṃ vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādaṃ kuṇapādaṃ ca aññamaññaṃ pasamsake ti. 132.

Tattha vantādaṃ ti paresaṃ vantabhattakhādakaṃ kākaṃ, kuṇapādaṃ 25
cā 'ti kuṇapakhādakaṃ¹⁸ sigālā ca.

Imaṃ ca pana gāthaṃ vatvā sā devatā bheravarūpāra-
maṇaṃ dassetvā te tato palāpesīti.

¹ Bīd -guṇakathaṃ. ² Bīd santānaṃ, Bīd saravantānaṃ. ³ Bīd avisarena, Bīd abhi-
sandena. ⁴ Bīd omīts piṇḍitena. ⁵ Ck madhumadh-, C mudumadh-, Bīd ma-
dhutimadh-, Bīd madhurasaddo. ⁶ Bīd sannisinno. ⁷ Bīd saddena. ⁸ Bīd paṭi-
pasamsento, Ck paṭippasanto. ⁹ Bīd pa. ¹⁰ Bīd -ttaṃ. ¹¹ Ck -ṇṇo, Bīd byag-
ghyacchāpasariravaṇṇo, Bīd -sariravaṇṇa. ¹² Ck -ṇṇo, Bīd byagghyacchāpa-
sariravaṇṇo. ¹³ Bīd khādaṃ. ¹⁴ Bīd byagghyacchāpasariravaṇṇa, Ck vyagghacchā-
pasarivaṇṇo. ¹⁵ Bīd atha tasmī. ¹⁶ Bīd adhvattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
Ck -mādanakaṃ, Bīd -khādakaṃ.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
 aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakam¹.

5. Antajātaka

5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
 viharanto² te yeva dve jane ārabba katesi. Paccuppannavatthum³
 purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā-
 rente Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍarukkhade-
 10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ matam jaraggavam
 nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
 āgantvā tassa maṃsam khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
 lino tam disvā „yan nūnāham etassa abhūtaguṇakatham⁵ kathe-
 tvā maṃsam khādeyyan“ ti cintetvā paṭhamam gātham āha:

15 1. Usabhassēva te khandho sihassēva vijambhitam,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Tam sutvā sigālo dutiyam gātham āha:

2. Kulaputto va⁶ jānāti kulaputte⁷ pasamsitum,
 20 mayūragīvasamkāsa⁸ ito pariyāhi vāyasā 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato otaritvā ito yenāham tenāgantvā maṃ-
 sam khādā 'ti vadati.

Tam tesam kiriyaṃ disvā sā⁹ rukkhadevatā tatiyaṃ gā-
 tham āha:

25 3. Migānam kotthuko¹⁰ anto pakkhīnam¹⁰ pana vāyaso
 eraṇḍo anto rukkhānam, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmako.

¹ Ck -vādaka-, B¹ jampusākhādajā-, B² jampukhādajā-, B³ add catuttham. ²
 B⁴ idam satthā jetavane viharanto. ³ B⁵ -vatthu. ⁴ B⁶ gāmake. ⁵ B⁷ pa.
⁶ B⁸ -puttam. ⁷ B⁹ -sā. ⁸ B¹⁰ omīti sā. ⁹ B¹¹ siṅgālo. ¹⁰ B¹² -inam.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahosi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aham evā 'ti. Antajātakaṃ',

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheraṃ ārabha kathesi. So hi mahagghaso mahātaṇho ahosi,
sakaṭapūrehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle²
dvīsu tisū vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhanā³ ṭhāpeti⁴
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbaṃ⁵, ekasmiṃ sayam
vasati, janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre⁶ bhikkhū disvā ariya- 10
vamsakathaṃ kathetvā te⁷ paṃsukulāni gāhāpetvā tesam civarāni
gaṇhāti⁸, mattikapatte⁹ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gaṇetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati¹².
Ath' ekadivasaṃ¹³ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ ka- 15
thetvā samaṇaparikkhāraṃ¹⁴ yānakaṃ pūretvā āgacchatīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena
kataṃ parisaṃ ariyavamsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresaṃ ariyavamsaṃ kathetum vaṭṭatīti“ 20

Attānaṃ eva paṭhamaṃ patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 158.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kilisseya paṇḍito ti
imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā¹⁸ Upanandaṃ garahitvā „na bhik-
khav idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitabbaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītaṃ āhari: 25

Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāk²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakaṃ paṇāpēna pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ B^{id} add pañcaṃ. ² B^{id} vassu-. ³ B^{id} -naṃ, C^s -naṃ corr. to -nā. ⁴ B^{id} -si. ⁵ C^s -kumbhaṃ. ⁶ B^{id} paṇḍita-. ⁷ B^{id} tesam. ⁸ B^{id} -ati. ⁹ C^s -kā-.
¹⁰ B^{id} omīti ca. ¹¹ B^{id} omīti gaṇhāti. ¹² B^{id} āgacchi. ¹³ B^{id} add bhikkhu.
¹⁴ so C^s instead o -rānaṃ? B^{id} -re. ¹⁵ C^s omits hi, B^{id} -raññi, B^d -rañhi.
¹⁶ B^{id} icho. ¹⁷ B^{id} pā-. ¹⁸ B^{id} dassetvā. ¹⁹ B^{id} -ddam. ²⁰ B^{id} saññīti, B^d mañ-
ñatīti. ²¹ B^{id} uddeca, B^d omits udaka. ²² B^{id} -ge, B^d -gena. ²³ B^{id} vicaranto.

saṃghe¹ sakūṇasaṃghe vārento² carati³. Taṃ disvā samudda-
devatā paṭhamam gātham āha:

1. Ko n' āyaṃ loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūmīsu⁵ ca vihaññātīti. 136.

5 Tattha ko nāyaṃ ti ko nu ayaṃ.

Taṃ sutvā samuddakāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakūṇo atitto tidisāsuto
samuddam pātum icchāmi sāgaram saritam⁷ patin⁸ ti. 137.

Tass' attho: aham anantam⁹ sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anan-
10 tapāyī¹⁰ nāma sakūṇo, mahatiyā pana¹¹ apūraṇiyatanhāya samannāgatattā
atitto ti pi aham disāsuto vissuto pākaṭo, sv-āham sakalasamuddam sun-
darānam ratanānam ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram saritānam¹⁵
patibhāvena saritam patim¹⁶ pātum icchāmi.

Taṃ sutvā samuddadevatā tatiyaṃ gātham āha:

- 15 3. So ayaṃ¹⁷ hāyati c' eva pūrat' eva¹⁸ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

Tattha soyaṃ²¹ ti so ayaṃ, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūratī, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sac-
pi nam sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakam nāma udakam pītam,²³ pari-
20 yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenā
udakam khepetvā pātun ti.

Evañ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇam dassetvā
samuddakākam palāpesi.

Satthā imam desanam²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi. „Tadā
25 samuddakāko Upanando ahoṣi, devatā pana aham evā“ 'ti. Samud-
dajātakam²⁷.

¹ Ck^o -gha. ² Bⁱ repeats vārento. ³ B^d vicarati. ⁴ Bⁱ makare, B^d makāre.
⁵ Bⁱ d' ummīsu. ⁶ C^o -yi, Bⁱ anandapāyī, B^d ānantapāyī. ⁷ Bⁱ paritam. ⁸ all
four MSS. pati. ⁹ Bⁱ ānanda-, B^d ānanta-. ¹⁰ Bⁱ anandāpāy, B^d anantapāyī.
¹¹ Bⁱ pi. ¹² Ck^o ākarattā, Bⁱ āgarattā, B^d āgarattā. ¹³ P ca, Bⁱ omits vā.
¹⁴ Bⁱ khatitattā, B^d khatitattā. ¹⁵ Bⁱ pari-. ¹⁶ Bⁱ parita^o patitam, B^d sarī-
patitam. ¹⁷ Ck^o svāyaṃ, C^o sāyaṃ corr. to svāyaṃ, Bⁱ o aham, B^d sāyaṃ.
¹⁸ Ck^o pūrateca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so Ck^o; Bⁱ pīnto. ²¹ Bⁱ so ayaṃ,
B^d sāyaṃ. ²² Ck^o -le, Bⁱ -la. ²³ so Ck^o; Bⁱ pivatanti B^d pivatanti. ²⁴ Bⁱ
eso. ²⁵ B^d adds sū. ²⁶ Bⁱ dhamma-. ²⁷ Bⁱ add aṭṭham.

7. Kāmaṭṭhapaṭṭakā.

Ucce sakūṇa¹ omāṇā² 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyyikapallobhanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum Puppharattajātaka āvibhavissati³, atītam Indriyajātaka āvibhavissati.

5

Tam pana purisaṃ jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinnō ākāseṇa gacchantam⁶ kākaṃ⁷ disvā tāva kharam pi tam⁸ vedanam āgaṇetvā piyabhariyāya sāsanaṃ pesetum⁹ kākaṃ āmantento imā gāthā āha:

1. Ucce sakūṇa¹ omāṇā¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10
vajjāsi¹³ kho tvaṃ vāmurum¹⁴, ciraṃ kho sā karissati¹⁵.
139.

2. Idam kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiṇ¹⁷ ca oḍḍitam,
sā¹⁸ caṇḍī¹⁹ kāhati kodham, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.
140. 15.

3. Esa²² uppalasannāho nikkham ussisake²³ kataṃ
kāsiyā²⁴ ca mudum²⁵ vattham, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷
ti. 141.

Tattha omāṇā² 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayāna¹¹ 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā¹² 'ti, so hi patte³⁰ yānam katvā gamanato pattayāno 20
ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsīti vadeyyāsi, vāmurum¹⁴ 'ti kadalikkhandhasamānāurum mama sūle nisinnabhāvaṃ vadeyyāsi, ciraṃ kho sā karissatīti¹⁵ sā imam pavattim ājānamānā mama āgamanam ciraṃ karissati¹⁵ ciraṃ me gamanassa²⁴ piyassa na ca²⁵ āgacchatīti¹⁶ evam cintessatīti attho, asim¹⁷ sattiṇ¹⁷ cā ti asisamānatāya³⁸ sattisamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 25

1 Bīd -nā. 2 Bī demā, Bī demānā. 3 so Ck; Bīd kathitam. 4 Bī jīvantisule, Bī jīvitaṃsule. 5 Bī utta-, Bī uttāpesum. 6 Bīd āga-. 7 Bī ekakākaṃ, Bī ekaṃ kākaṃ. 8 Bī khīraṃpīlitaṃ. 9 Bīd adds tam. 10 Bī dehanā, Bī demānā. 11 Bīd -nā. 12 Bīd -mā. 13 Bīd -sī. 14 Bīd cāmu-. 15 Bīd sarissati. 16 Cī Bīd asi. 17 Bīd satti. 18 Cī yā. 19 Cī Bīd -ī. 20 Bīd tam. 21 Bīd tappati. 22 Bīd esā. 23 Bīd nikkhaṇḍessī-, Bī nikkhaṇḍulāpakohitam. 24 Bīd -kaṇ. 25 Bīd -du. 26 Bīd tappetu. 27 Ck; -mikā, Bīd -kāpiyā. 28 Cī Bīd -nā. 29 Cī Bīd -nā, Bīd tattha tattha dayhamāna (Bīd dayyamānā) gacchamānā in the place of cara - -. 30 Bīd pattehi, Cī pattenā. 31 Bīd cāmu-. 32 Bīd kirissatīti, Bīd sarissatīti. 33 Bīd sarissati, Bīd sarissatīti. 34 so Ck; Bīd gatassa, Bīd katassa. 35 Cī nā ma, Bīd omit naca. 36 Bīd anāgacchatīti. 37 Cī Bīd asi. 38 Bīd adds ca.

tañ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitañ² tṭhapitañ³, caṇḍitī kodhanā kodhanā⁴
 ti aticirāyatitī⁵ mayi⁶ kodhañ⁷ karissati, tañ⁸ me tapatitī⁹ tañ¹⁰ tassa kuj-
 jhanañ¹¹ mañ¹² tapati, no idhā¹³ 'ti idha pana idañ¹⁴ sūlañ¹⁵ mañ¹⁶ na tapatitī dipeti,
 esa¹⁷ uppalaśannāho ti ādīhi ghare ussāsake tṭhapitañ¹⁸ attano bhaṇḍaṇ¹⁹ ācik-
 5 khati, tattha uppalaśannāho ti uppalo va²⁰ sannāho²¹ uppalaśadiso kato²², so
 ca²³ sannāśasajjo²⁴ cā²⁵ 'ti attho, nikkhañ²⁶ cā²⁷ 'ti pañcahi suvaṇṇehi katañ²⁸
 aṅguleyyakañ²⁹, kāsikañ³⁰ ca mudurañ³¹ vatthan ti mudurañ³² kāsikaśātakaya-
 gañ³³ sandhāyāha, ettakañ³⁴ kira tena³⁵ ussāsake nikkhittañ³⁶, tappatu³⁷ dha-
 na kāmīyā³⁸ ti etañ³⁹ sabbañ⁴⁰ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu⁴¹ pūrā⁴² tuṭṭhā⁴³ hotū⁴⁴ 'ti.

Evam so paridevamāno va kālāñ⁴⁵ katvā niraye nibbatti.

Satthā imañ⁴⁶ desanañ⁴⁷ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakāñ⁴⁸
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā bhariyā⁴⁹ etarahi bhariyā va⁵⁰, yena pana⁵¹ deva-
 15 puttēna tañ⁵² kāraṇañ⁵³ diṭṭhañ⁵⁴ so ahañ⁵⁵ evā⁵⁶ 'ti. Kāma vilāpa-
 jātakāñ⁵⁷.

8. Udumbarajātakā.

Udumbarā cime⁵⁸ pakkā ti. Idañ⁵⁹ Satthā Jetavane vi-
 haranto aṇṇatarāñ⁶⁰ bhikkhūñ⁶¹ ārabba kathesi. So kira aṇṇataras-
 20 miñ⁶² paccantagāmahe vihārañ⁶³ kāretvā vasati, ramaṇiyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāne nivīṭṭho, mandasaṃmajjanattānañ⁶⁴ udakaphāsu⁶⁵, gocara-
 gāmo na⁶⁶ dūre⁶⁷, sampiyāyamañ⁶⁸ manussā bhikkhañ⁶⁹ denti. Ath'
 eko bhikkhu cārikañ⁷⁰ caramāno tañ⁷¹ vihārañ⁷² pāpuṇi, nevāsikatthero⁷³
 tassāgantukavattam⁷⁴ katvā punadivase tañ⁷⁵ ādāya gāmañ⁷⁶ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā tassa⁷⁷ bhikkhañ⁷⁸ datvā svātānāya nimantayīmsu,
 āgantuko⁷⁹ katipāhañ⁸⁰ bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena⁸¹ bhikkhūñ⁸²

¹ Bīd tañ. ² C¹ kodhanañ kodhanañ, C² kodhanañ kodhan. ³ Bī caṇḍi kāmāti kodhani ati-. ⁴ Bī sū caṇḍitī kodhanā kāhati kodhan ti ati-. ⁵ Bī mayhañ. ⁶ Bīd tañ. ⁷ Bīd tappa-. ⁸ Bīd esā. ⁹ C¹ Bīd ca. ¹⁰ Bīd add ca uppalaśannāho. ¹¹ Bīd kaḷā. ¹² C¹ sova, Bīd yoca. ¹³ Bī sannāhapakko, Bīd sannāhako. ¹⁴ C¹ nikkhamā. ¹⁵ Bī aṅgulimaddikañ, Bīd -muddikañ. ¹⁶ Bīd -du. ¹⁷ Bīd mudurañ pi sātaka-. ¹⁸ Bīd dhanāñ. ¹⁹ Bīd tappetu. ²⁰ Bīd -piyā. ²¹ Bī pūrātu, Bīd pūretu. ²² Bī mudusañtāṭhā, Bīd santuṭṭhā. ²³ C¹ Bīd dhammade-. ²⁴ Bī adds va, Bīd ca. ²⁵ Bīd omīti va and add ahoṣi. ²⁶ C¹ omīti pana. ²⁷ Bīd add sattamañ. ²⁸ Bīd came, C¹ vime. ²⁹ Bī maṇḍappasam-, Bīd maṇḍaśasam-. ³⁰ Bīd -sukañ. ³¹ Bīd nāti. ³² Bī adds niccassaśasanne, Bīd naccaśanno. ³³ Bīd -kañ. ³⁴ Bīd -siko. ³⁵ Bīd tassa āg-. ³⁶ Bīd paṇitañ. ³⁷ Bī so āgañtvā. ³⁸ Bīd add tañ.

vañcetvā nikkadḍhitvā¹ imam vihāram gaṇhissāmīti². Atha nam
therūpaṭṭhānam āgataṃ³ pucchi: „kim⁴ āvuso Buddhūpaṭṭhānam⁵
akāsīti⁶. „Bhante imam vihāram paṭijaggantā⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānam⁹ gantvā āgac-
chasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmīti¹⁰. „Sādhū bhante“ ti nevāsiko „yāva
mamāgamanā there mā pamajjitthā“¹¹ 'ti manussānam vatvā pakkāmi.
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ eāyaṃ¹² ca doso“ ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Satthāram vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanaṃ na¹³ adāsi. So ekasmiṃ thāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvīsi. Manussā sāmīcimattam pi na karīmsu.
So vipaṭṭisārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ
ārocesi. Te¹⁴ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ viharā nikkadḍhitvā sayam tattha
vasatīti¹⁵. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁶ 'ti vutte „na bhik-
khava idān' eva pubbe pi so imam vasanaṭṭhānā nikkadḍhi. yevā“¹⁷ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattasattāhaṃ devo vassi. Ath' eko rattamukhakkhud-
damakkaṭṭo¹⁸ ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasaṃ darīdvāre¹⁹ atemaṇaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkakkaṭṭo²⁰ tinto²¹ sītena pīliyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnaṃ²² disvā „upāyena taṃ²³ nīharitvā ettha
vasissāmīti“ cintetvā kucchiṃ²⁴ olambitvā²⁵ suhitākāram das-
sento²⁶ tassa purato thatvā paṭhamam gātham āha:

1. Udumbarā c' ime²⁷ pakkā nigrodhā ca kapitthānā²⁸,
ehi nikkhama²⁹ bhuñjassu, kim jighacchāya mīyasīti³⁰. 142.

¹ Bⁱ paṭikamettvā. ² B^d āgantvā. ³ C^k kim. ⁴ C^k Bⁱd buddhu-. ⁵ Bⁱd nā-
kāsi. ⁶ Bⁱd jagganto. ⁷ C^k natthitīnamhi gatapubbo. ⁸ Bⁱd ca ayaṃ.
⁹ C^k Bⁱ omīti na. ¹⁰ Bⁱd add bhikkhū. ¹¹ Bⁱd vasitī. ¹² Bⁱd -khuddakama-
¹³ C^k B^d dari-, Bⁱ giri-. ¹⁴ Bⁱ kāladukkha-, C^k kālamukhamahākakkakkaṭṭo. ¹⁵ C^k
tintento, C^k cintentento. ¹⁶ C^k nisinnamānaṃ. ¹⁷ Bⁱ nam. ¹⁸ C^k kujjhim, C^k
kucchi, Bⁱ kujjitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ Bⁱd dassettvā. ²¹ Bⁱ jame, B^d
came, C^k pīme. ²² C^k kapitthakā, Bⁱ kapitthānā. ²³ C^k B^d nikkhama. ²⁴ Bⁱd
mīlāsīti.

Tattha kapitthanā¹ ti blakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabbhāraṇamitā³, aham pi khādītva suhito āgato⁴, tvam pi gaccha bhuñjassū 'ti.

So pi tassa vacanaṃ⁵ saddahitvā phalāphalāni⁶ bhuñjitu-
 5 kāmo⁷ nikkhamitvā tattha tattha⁸ vicaritvā kiñci alabbhanto
 puna āgantvā⁹ taṃ antodariyaṃ¹⁰ pavisitvā nisinnaṃ disvā
 „vañcessāmi nan“ ti tassa purato thatvā dutiyaṃ gātham āha:
 1. Evaṃ so¹¹ sukhito¹² hoti yo vaddham¹³ apacāyati
 yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādini rukkhaphalāni khādītva
 asito¹⁴ dhāto¹⁵ suhito¹⁶.

Taṃ sutvā mahāmakkako tatiyaṃ gātham āha:

1. Yaṃ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁷
 daharo pi taṃ¹⁸ na saddheyya na hi jinno¹⁹ jarākapīti. 144.

15 Tass' attho: yaṃ vane jāto kapi vane jātassa kapino²⁰ vañcanaṃ²¹ ka-
 reyya taṃ²² daharo pi²³ tayā sadiso pi²⁴ vānaro na saddaheyya²⁵, mādiso
 pana jinno²⁶ jarākapi mahallakamakkako na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
 bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati²⁷, imasmiṃ²⁸ padese sabbaṃ phalāpha-
 laṃ vassena²⁹ kilinnaṃ patitaṃ³⁰, puna tava imaṃ³¹ thānaṃ n'atthi gacchā 'ti.

20 So tato va pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ³² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 khuddamakkako³³ nevāsiko abosi, kālamahāmakkako³⁴ āgantuko, ruk-
 khadevatā pana aham evā“ 'ti. Udumbarajātakam³⁵.

¹ Ck -u, Bđ milakkhu, Bī milabbikkhu. ² Bđ nikkhamā. ³ Bđ -bhāraṇamitā. Bī -bhāraṇamitā. ⁴ Bī adds si, Bđ smiṃ. ⁵ Bīd add -utvā. ⁶ Bīd phalāni. ⁷ Bīd khādītu. ⁸ Ck Bī only one tattha. ⁹ Bīd punāg-. ¹⁰ Bīd antopāsānada-. ¹¹ Bīd kho. ¹² Bīd suhito. ¹³ Bīd vuddham. ¹⁴ Ck Bđ āsito. ¹⁵ Bīd gato, Ck dhāto. ¹⁶ Bīd omit suhito. ¹⁷ Ck kapiṃ. ¹⁸ Bīd omit taṃ. ¹⁹ Ck jinno, Cī jinna, Bī jino-. ²⁰ Bīd kapissa. ²¹ Ck cavanaṃ, Cī vacanaṃ. ²² Ck naṃ. ²³ Bīd omit daharo pi. ²⁴ Bīd add daharo, ²⁵ Bīd saddheyya. ²⁶ Ck jinna, Cī jinno. ²⁷ Bīd saddahīti. ²⁸ Cī adds hi, Bīd himavantap. ²⁹ Ck casesana, Cī vasesana. ³⁰ Ck kiñcimattthīti, Bī kilinnaṃ patitaṃ, Bđ kilinnapatitaṃ. ³¹ Bđ idaṃ. ³² Bīd dhammade-. ³³ Bīd khuddakama-. ³⁴ Bīd kāla-. ³⁵ Bīd add aṭṭhamāṃ.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Sathā Pabbārāme² viharanto
 kelisilake³ bhikkhū ārabha kathesi. Te kira bhikkhū Sathari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādini kathentā kalahañ
 ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisīdīmsu. Sathā Mahāmoggallānañ 5
 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū samvejhīti“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādaṅgutṭhakena pāsādathūpikam⁶ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādam kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayaabhītā nikkhamitvā bahi
 atṭhamsu. Tesam so kelisilakabhāvo⁷ bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath'
 ekadivasam⁸ dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso ekacce 10
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā kelisilā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccaṃ dukkhaṃ anattā ti vipassanāya kammañ¹¹ na karontīti“.
 Sathā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idāñ eva
 pubbe pi¹² kelisilakā¹³ yevā“ 'ti vatvā atītañ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto ekasmiñ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti nam sañjānīmsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadesa vasi. Ath' aññe kelisi-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadesa¹⁵ assamañ māpetvā vasiṃsu, ka- 20
 siṇaparikkammamattam pi nesañ n'atthi, araññato phalāphalāni
 āharitvā khāditvā hasamānā¹⁶ nānappakārāya keliyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesam santike¹⁸ makkato atthi, so pi kelisilako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādini karonto tāpasānañ nānāvidhañ kelim²¹
 dasseti. Tāpasā tattha cirañ vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapathañ āgamiṃsu. Tesam gatakālato paṭṭhāya Bo-
 dhisatto taṃ ṭhānañ āgantvā²² vasañ kappesi. Makkato
 tesam viya tassāpi kelim²¹ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānañ santike vasantena nāma

¹ Ck* tvan. ² Bīd jetavane. ³ Ck* kīli-, Bī kolisīla, Bīd kelisīla. ⁴ Bīd karontā.

⁵ Bīd etc. ⁶ Bīd -tūpikam, Bī -bhummikam. ⁷ Bīd kelisilabhāvo. ⁸ Bīd add bhikkhū. ⁹ Bīd add bhikkhū. ¹⁰ Bīd vicaranti. ¹¹ Bīd kammatṭhānañ. ¹² Bīd pete.

¹³ Bīd kelisilā. ¹⁴ Bīd kelisilā. ¹⁵ Bīd -ppa-. ¹⁶ Ck* vasamānā, C* hasamānā? Bīd hasamānā, Bīd phāyamānā? ¹⁷ Bī kelisilā, Bīd kelisilāya. ¹⁸ Bīd add eko.

¹⁹ Bīd keli-. ²⁰ Bīd ca. ²¹ Bīd kelim. ²² Bīd gantvā.

ācārasampanna kāyādīhi susaṇṇatena¹ jhāne² suyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
sīlavā ācārasampanno⁵ ahosi. Bodhisatto pi tato aṇṇattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ thānaṃ
5 agamiṃsu⁶. Makkāto pubbe viya tesaṃ keḷiṃ⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁸ āvuso ambhakaṃ purato keḷiṃ⁹ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇa¹⁰ ti pucchanto¹¹ paṭhamam gātham āha:

1. Pure tuvaṃ¹² sīlavataṃ sakāse¹³
okkandikaṃ¹⁴ kīlasi assamamhi,
10 karoh' are¹⁵ makkāṭṭiyāni makkāta,
na taṃ mayam sīlavataṃ ramāmā¹⁶ 'ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse¹³ ti keḷisīlānaṃ¹⁴ ambhakaṃ santike, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁵ viya okkandikatvā¹⁶ kīlasi, karohare¹⁷ ti karohi¹⁸ are¹⁹
ti²⁰ ālapanam, makkāṭṭiyānīti mukhamakkāṭṭikaṃ²¹ kīlāsaṃkhātāni²² mukha-
15 vikārāni²³, na taṃ mayam sīlavataṃ ramāmā¹⁶ 'ti yaṃ pubbe tava keḷisīlaṃ
keḷivataṃ ca taṃ mayam etarahi na ramāma nābhīramāma, tvam pi no na
ramāpesi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkāto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sutā²⁴ hi mayham paramā²⁵ visuddhi²⁶
20 Komāyaputtassa bahussutassa,
mā dāni²⁷ maṃ maññi tuvaṃ²⁸ yathā pure,
jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayham ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhi²⁶ jhānavi-
suddhi²⁹, bahussutassa³⁰ 'ti bahunnaṃ kaṣiṇaparikkammānaṃ aṭṭhannaṃ ca
25 samāpattinaṃ sutattā³¹ eva paṭividdhattā³² ca bahussutassa, tuvaṃ ti tesu ekaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya sañjāni³³ nāhaṃ purimasadiṇo
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ Bīd susamvuttana. ² Bī sādarena sādarena. ³ Bī susamvuttana, Bīd suyutta-
payuttana. ⁴ Bī silacāgācāra-. ⁵ Bīd āgamanisu. ⁶ C* keḷiṃ, C* keḷiṃ corr.
to keḷiṃ, Bī kili, Bīd kili. ⁷ Bīd add tvaṃ. ⁸ C* keḷiṃ corr. to keḷiṃ, Bīd keli.
⁹ C* pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ Bī vasaṃvakasena, Bīd pakāse. ¹¹ Bīd -nti-.
¹² C* -haro, Bī na karomareti, Bīd karopāre. ¹³ Bīd pakāse, Bī sīlavassamkāse.
¹⁴ Bīd keli-. ¹⁵ Bīd okkantikamigo in the place of okkandikantimigo. ¹⁶ Bīd
okkantetvā. ¹⁷ Bīd karomāre. ¹⁸ Bī omits karohi. ¹⁹ Bīd omits karohi are.
²⁰ Bīd iti. ²¹ Bīd -kā. ²² C* kīlā-, Bīd kili-. ²³ Bīd -rādīni. ²⁴ C* sunā,
Bīd suṇo. ²⁵ C* Bī -maṃ. ²⁶ C* Bī -ddhiṃ. ²⁷ C* tvaṃ. ²⁸ pubbe - - dāni
wanting in Bī. ²⁹ C* -inti, Bīd -ddhiṃ. ³⁰ C* -im. ³¹ C* sañjāni, Bī sañcāni.

Tam sutvā tāpasō¹ tatiyaṃ gātham āha²:

a. Sace pi selasmiṃ vapeyyu³ bijaṃ
devo ca vasse n⁴ eva hi tam ruheyya,
sutā hi tayā⁵ paramā visuddhi,
ārā tuvaṃ makkāṭa jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tasse⁶ attho: sace pi pāsānapiṭṭhe pañcavidham bijaṃ vapeyyuṃ devo ca sammā vasseyya akhetatāya tam n⁷ eva⁸ ruheyya⁹, evam eva⁷ tam⁸ tayā paramajjhānavisuddhi sutā⁹, tvam pana tiracchānayoniko¹⁰ ārā jhānabhūmiyā dūre tūrito, na sakkā tayā jhānaṃ nibbattetun ti makkāṭaṃ garahiṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: „Tadā keḷisilatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto
pana aham evā¹³ ti. Komāyaputtajātakaṃ¹³.

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto
purāṇasanthavaṃ¹⁴ ārabha kathesi. Vatthuṃ Vinaye vitthārato 15
āgatam eva, ayaṃ paṇ¹⁵ ettha saṃkhepo: Ayaṃ l¹⁶ paseno¹⁶ dūvassiko¹⁶
ekavassikena saddhivihārikena¹⁷ saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ
patvā¹⁸ appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni¹⁹ samādāya parisam pi
terasadhūtaṅgadharāṃ¹⁹ katvā Bhagavati temāsāṃ patisallīne²⁰ sapariso 20
Satthāraṃ upasaṃkamitvā parisam nissāya paṭhamāṃ garaḥaṃ labhi-
tvā adhanumikāya katikāya ananuvattane²¹ dutiyaṃ sādhu-kāraṃ labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā¹⁹ bhikkhū yathāsukhaṃ upasaṃ-
kamitvā maṃ passantū²² ti Satthārā katānuggaho²² nikkhamitvā bhik-
khūnaṃ tam atthaṃ ārocesi. Tato pabhuṭi bhikkhū dhūtaṅgadharā¹⁹ 25
hutvā Satthāraṃ²³ dassanāya upasaṃkamitvā Satthari patisallāṇā²⁰
vutṭhite tattha paṃsukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacivaraṇ²⁴ eva²⁵
gaṇhiṃsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsana-cārikaṃ

¹ Ck -sa. ² C^s āhaṃsu. ³ C^s -yyuṃ. ⁴ Ck^s tesāṃ, B^d mayā corr. to taya ⁵ B^d na ⁶ Bⁱ viraleyya, B^d viruleyya. ⁷ C^s -vaṃ. ⁸ C^s B^d omit tam. ⁹ Ck adds natasutā, Bⁱ nasutā nasutā. ¹⁰ B^d -nikattā. ¹¹ B^d dhammade- ¹² Ck B^d keli-. ¹³ B^d add navamaṃ. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṃ, C^s -santhataṃ, Bⁱ saṇḍavani, B^d saṇḍavaṃ. ¹⁵ Ck -ne, Bⁱ upaneseno ¹⁶ Ck sudavassiko, C^s vassiko. ¹⁷ B^d omit saddhi-. ¹⁸ Bⁱ arahappatto, B^d arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-. ²⁰ B^d paṭi-. ²¹ B^d anuvattane. ²² B^d gatā-. ²³ Bⁱ satthu. ²⁴ B^d pattaci-.

caranto tattha tattha patitāni paṃsukūlāni disvā pucchitvā tam atthaṃ
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāna bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ nacira-
ṭṭhikaṃ vakassa² uposathakammasadisāṃ ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhaṃ:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
5 Bodhisatto Sakko devarājā ahoṣi. Ath' eko vako³ Gaṇ-
gātīre pāsānapitṭhe vasati. Atha Gaṅgāya himodakaṃ āgantvā
taṃ pāsānaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapitṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vaddhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
janato⁶ uposathakammaṃ varan⁷“ ti manasā va uposathaṃ
adhittāya silāni samādiyitvā⁸ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ṇatvā „etaṃ vakaṃ⁹ viheṭhes-
sāmīti¹⁰“ elakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aṇṇasmiṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti“ uttāya taṃ gaṇhituṃ pakkhandi¹¹. Elako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gahetuṃ na adāsi¹³. Vako
taṃ gahetuṃ asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjatīti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayassa
kiṃ uposathakammaṃ, tvaṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
elakamaṃsaṃ khāditukāmo ahoṣīti“ taṃ viheṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapāṇarodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
25 vako³ vataṃ samādiyi¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vitatapo¹⁷ ajjhappatto bhañji¹⁸ lohitapo tapaṃ. 149.

¹ *Bid* dhūtaṅgasamā-. ² *Bid* ba-. ³ *Bid* ba-. ⁴ so Ck; C^o nikkamassa corr.
to -umassa, *Bi* niggamantassāpi, *Bd* nikkhamantassāpi. ⁵ C^o *Bid* omit pana. ⁶
B nimajjanato, *Bd* nimujjanato. ⁷ *Bi* varataran, *Bd* varanitaran. ⁸ *Bid* -dayitvā.
⁹ *Bid* vimāṃsissāmīti ¹⁰ *Bi* omits ta-, *Bd* tassa avi-. ¹¹ Ck pakkhandi, *Bi* pak-
kandā. ¹² *Bi* pakkand-. ¹³ *Bid* mādasi. ¹⁴ *Bid* maṃ. ¹⁵ Ck *Bid* maṃsaṃ-. ¹⁶
Bid -dāya. ¹⁷ *Bi* vikandapo, *Bd* vigantapo. ¹⁸ *Bi* bhijja, *Bd* bhindi.

3. Evam evaṃ¹ idh' ekaṃce samādānasmiṃ² dubbalā
 lahuṃ karonti attānaṃ vako³ va ajakāraṇā ti 150.
 tisso pi abhisambuddhagāthā.

Tattha upapajji uposathan ti uposathavāsariṃ upagato, vataññāsiti⁴
 taṃ dubbalavatam aññāsī, vītatapo⁵ ajjhappatto ti vigatatapo hutvā upa- 5
 gato, taṃ khādituṃ pakkhanto⁶ ti attho, lohītapo ti lohītapāyī⁷, tapan ti
 taṃ attano samādānaṃ tapani bhīndi

Sattā imāṃ desanāṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Sakko⁹ aham evā“ ti. Vakajātakaṃ¹⁰. Kumbhavaggo pañ-
 camo¹¹. Tikaṇipāta vaṇṇanā niṭṭhitā¹². 10

¹ Bīd - va. ² Bīd - namhi. ³ Bīd ba-. ⁴ Ck vanaññāsīti, C* vataññāsīti, Bī tavaññā-
 sīti, B^d vataññābhīti. ⁵ Bī vikantapo, B^d vikantapo corr. to vigantapo. ⁶ Bī pak-
 kandito, B^d pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ Bīd dhammade-. ⁹ Bīd add
 pana. ¹⁰ C* Bīd ba-, Bīd add dasamaṃ. ¹¹ Bī adds surāgharasupattajā kāya-
 nippīṇḍajambukā antasamuddā kāmavi udummakomāyaputtāṇike jātakaṃ dasamaṃ
 bhavē vago kumudapavuccati. ¹² Bīd adds bhadraghaṇaṃ supattāṇ ca kāya-
 tunditidaṃ ca jampuka. bhantaṃ samuddakāmaṇilāsaṃ udumparaṃ komāya-
 puttāṇ baṇanti.

PRINTED BY NIELSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.